Biblioteca Judeteana ASTRA
P31513
BIBLIOTECA CENTRALĂ ... SIBIU

Număr special de Anul Nou

Adevărul Literar și Artistic

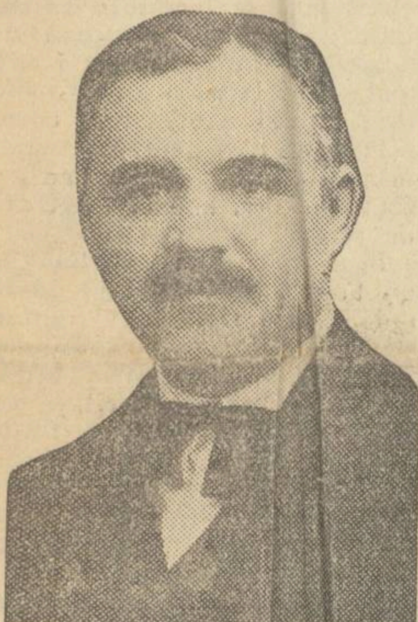
ANUL XIV — SERIA II-A Nr 734
MARȚI 1 IANUARIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Tablou al poeziei române pe anul 1934

Problema progresului poesiei este strâns legată de aceea a criticii. Multă vreme, sub imperiul unei tradiții maiorescienne, înregistrarea unui nou poet trebuia să se facă neapărat printr'un critic de valoare recunoscută și publicitatea era în cea mai mare măsură efectul unei atari recunoașteri. In primul deceniu de după războiu recrutarea valorilor lirice s'a făcut aproape exclusiv prin cei doi factori critici mai activi, d-nii G. Ibrăileanu și E. Lovinescu, și dacă elemente remarcabile au răsărit în afara sferei de acțiune a acestor doi, bunăoară la *Gândirea*, înregistrarea sau respingerea lor imediată în cele două foruri critice confirmă hegemonia, în această epocă, a regimului critic. N'aș îndrăzni să afirm că acest mod de promovare a literelor e fără cusur și că nu înfățișează, uneori, serioase riscuri. Dar n'aș putea să nu observ că în acel deceniu putința de a se strecura în incinta scrisului liric a

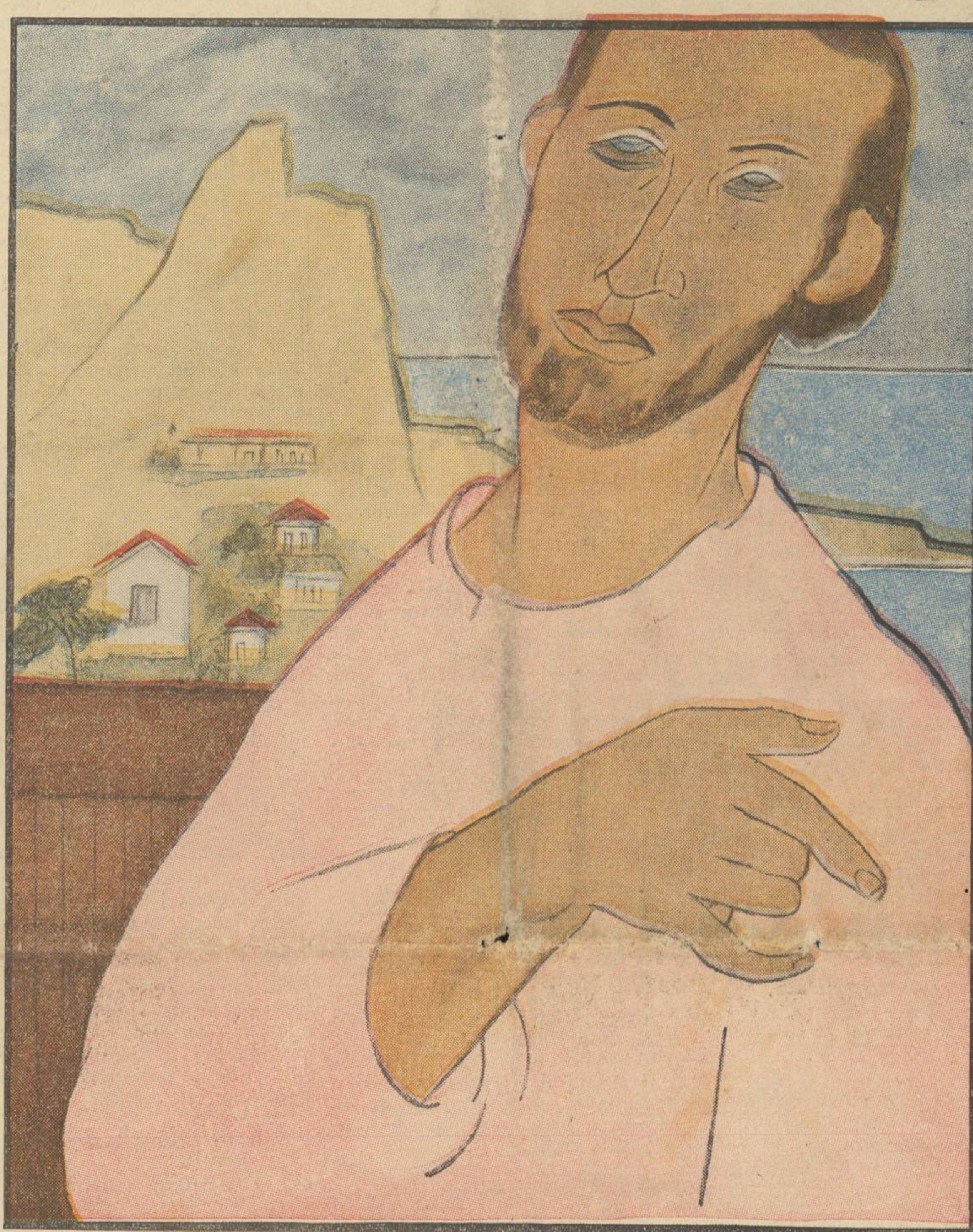
T. ARGHEZI

celor fără chemare era minimă. Reţineai mai puţine nume, cu mult mai puţine, dar erai aproape sigur că acestea sunt, aproximativ, datele poesiei contimporane. Din cei respinşi atunci niciunul nu s'a ridicat în picioare.

S'a întâmplat acum în urmă un fenomen, care, în totalitatea lui, e destul de îmbucurător şi arată vitalitatea culturii noastre. Tot mai numeroşi sunt acei care bat la porţile publicităţii şi tot mai mulţi sunt cei care, dârzi, nu vor să accepte judecata demoralizantă a criticii. Aci putem întrevedea unele cauze. Critica fusese prea dogmatică. D. Lovinescu arăta atâta interes faţă de poesia „modernistă” (termen dealtfel destul de vag) încât expresia „clasic” devenise ironică. „Da, se zicea unui poet, compunerea dumitale e plină de sentiment, e onorabilă, dar e ...ră... e clasică”, ceeace uluia pe tânărul, mai ales când era ardelean, pentru care termenul „clasic” avea un înţeles superlativ. La rândul ei *Gândirea* arătă un interes aşa de mare pentru producţiile „ortodoxiste”, încât tânărul n'avea altceva de făcut decât ori să renunţe deocamdată şi să aştepte ori să pastişeze. Calea din urmă era cea mai bătută. Critica era deci „activă”, punea condiţii în loc să se mărginească la un pur examen technic. Atunci tinerii au evadat şi s'au constituit într'o *generaţie nouă* a cărei solidaritate a fost o vreme atât de tiranică încât s'a născut convingerea că părerea criticei oficiale „nu contează”. De această mişare s'au folosit în primul rând însă scriitorii uitaţi, puşi la index cari au început să exalte cu energie „noua generaţie”, din care totuşi nu făceau parte şi să „mineze” critica. Aceată nouă generație căreia îi aparțin, cum e și firesc, elemente care vor face cinste culturii noastre, dar unde mișună ratații generațiilor mai vechi, au izbutit, prin trecerea vremii, să pună mâna pe posturile oficiale ale culturii. Acolo unde un mediocru poet începător are un cuvânt hotărîtor, putând determina premieri de opere și editări, criticul nu are nicio autoritate. Cu puține excepții, criticul de vocație a fost eliminat din sfera în care judecata sa poate avea o înrâurire directă asupra carierei scriitorului. In astfel de condiții unii dintre puținii critici de profesiune au trebuit să se încovoaie. E și aci o pricină mai îndepărtată. Acel care se dedică la noi criticei nu are mijloace de a se afirma prin ceeace am numi creații intelectuale. El nu poate ca un Taine să se miște în domeniul clasicității, al istoriei, al literaturii universale, al artelor, al filosofiei, dând în toate opere excepționale, având totdeodată talent. Cariera lui e în funcție de un element foarte fragil și anume de divinațiunea talentelor. Și atunci el se sbate să aibă o astfel de atitudine, de cele mai multe ori echivocă, spre a putea să se menție pe temeiul că *a prevăzut* apariția unui scriitor. Posteritatea este însă ingrată. Ea nu ține minte niciodată cine a descoperit ci pe acel care a exprimat mai bine o realitate. La noi foarte mulți critici au avut și mai au această prejudecată a criticului ghicitor și d. Lovinescu (care nu e singurul), după ce arată contribuția *Vieții Romînești* și a *Gândirii*, se glorifică cu aceea a *Sburătorului*. Intuind starea lucrurilor, scriitorul, pentru care criticul e un apendice al ființei sale, face și desface critici, și criticul însuși ca să trăiască se grăbește să intre în grațiile autorilor celor mai tineri, fiind însă destul de independent față de cei mai bătrâni, pe care nu-i mai poate descoperi. Avem așadar și noi o critică despre care Henri Massis (Jugements, II, p. 242) spune că se remarcă „par la force d'adhésion et d'accueil qu'elle manifeste. Elle est de nature conquérante, aventureuse et son principe est d'agir plus par contagion que par raisonnement. Plus apte à comprendre qu'à juger, elle se *met au service du talent, de ses tentatives, de ses promesses, elle l'aide et l'explique à lui-même, elle formule sa poétique inconsciente, elle annonce ses exploits* et parfois défend ses intérêts jusqu'a s'y compromettre; elle est toute sympathie”.

Insurecția împotriva criticei a mers așa de departe încât se neagă chiar putința criticului de a pricepe poesia. Un tânăr și inteligent esseist declară „că un critic ar face mai bine să-și mai amintească, în fața fiecărei poeme care depășește un nivel, ... că cei ce trăesc și realizează dincolo de acest nivel au cu toții ceva mai mult decât el: sunt poeți, pur și simplu, *ceiace înseamnă că au un simț, mai mult decât el*. O „a doua lumină” de care este lipsit, în ordinea creației... Astfel și critica viguroasă, istorică sau dogmatică este enucleiată. Miracolul inimii lirice are entuziasm, reverență, venerație”.

Rezultatul acestei teorii, în aplicațiune, este dintre cele mai interesante și bine înțeles absurdă. Ar urma că numai actorii trebue să se ducă la teatru și numai pictorii să cumpere tablouri și că e de ajuns ca un execrabil muzicant, fără știința armoniei, sau un detestabil pastișor liric să strige: eu sunt muzicant *pur și simplu*, eu sunt

Jean David — Portret

poet *pur și simplu*, pentru ca istoria culturii să se recunoască lipsită de „a doua lumină” și să accepte toate platitudinile.

Critica însă este, când e mânuită de oameni dotați, o necesitate și totdeodată un gen autentic. Ea se bizue tocmai pe acea „a doua lumină” de care vorbește tânărul publicist, dar e consolidată prin cultură ideologică și istorică, ceeace face cu putință determinarea „esențialității” unui fenomen literar și a normalei lui gestațiuni. Numai o viziune de sus, dintr'o conștiință aproape metafizică a sufletului liric, și dintr'o competență erudită a desfășurării formelor unei culturi, totul bine înțeles în funcție de intuiție artistică poate feri de haosul unei culturi artificiale, fără osie tradițională, în care fiecare există în virtutea unui „sunt... pur și simplu”.

De cele mai multe ori *entuziasmul* pentru un anume fenomen poetic provine din totala lui incongruitate, de unde și ridicolul pe care acelaș fenomen îl stârnește în alt mediu sau după răcirea „venerației”. Dacă ar fi să ne conducem după „a doua lumină” Lautréamont devine asul poeziei franceze iar Urmuz „heroldul unui nou ev”.

Iată dar dece nevoia unei critici care să exprime judecăți de valoare, prin analiză și prin determinare istorică se face din ce în ce mai simțită, acum când producția literară e așa de bogată. Coalizarea autorilor împotriva criticului într'o solidaritate nefirească e de rău augur. O recentă antologie poetică ne propune 55 de poeți, altă antologie bucovineană ne relevă vreo 20 de poeți, vreo zece volume de poezii au apărut de curând într'o editură oficială. Orice observațiune critică adusă unuia din ei provoacă — precum am constatat — reacțiunea, uneori violentă, a tuturor. Insă o literatură, oricât

DEMOSTENE BOTEZ

de veche, nu poate suporta aproape o sută de poeți. Doi trei sunt prea mulți chiar pentru o generație. Se va întâmpla deci o desgustare totală de poezie și o prăbușire de glorii tinere, cu totul necesară pentru a se pregăti ivirea poetului celor cinci decenii ce urmează.

Nu voi încerca în acest tablou de a emite vreo judecată de valoare, întrucât scopul meu este de a pune în cunoștiință pe cititor cu extensiunea poesiei române. Nu e mai puțin adevărat, că din simpla caracterizare generală a fiecărui autor, se poate scoate o orientare provizoriu valabilă.

D. Tudor Arghezi publică în *Revista Fundațiilor Regale* o serie de poeme, care, scrise în proză, nu au nimic din hibriditatea poemelor în proză ci sunt poeme propriu zise scoase de sub regulamentul strâmt al versificației, fie și albe. Inspirate mai toate din evenimentele zilnice ale vieței burgheze, ele se remarcă nu numai printr'o extraordinară concisiune și coloare în expresie, dar printr'o intuiție a esenței existenței în cele mai mărunte priveliști. Nostalgia după cloșcă a puilor ieșiți dintr'o clocire artificială formează de pildă o admirabilă demonstrație poetică a atotputerniciei instinctului, mărită însă în proporții fabuloase:

„Dintr'o sută de sfere au ieșit 60 de heruvimi de borangic. Unii cu ciocul ascuțit al găinii, alții cu botul gros și cu ochii satirici ai raței și cei mai puțini, niște păianjeni vineți aparțin oului curcii. Guvernanta mecanică e de tinichea și se prezintă într'o formă necunoscută puericulturii umane și pedagogiei, de chivără cu moțul tăiat. Subt acest abajur încălzit, puii trebue să învețe să ciugule și să crească. Pentru o iluzie, în care fabricantul are naivitatea să creadă, un cerc de ciucuri de lână ocolește marginea rotundă destinată să deștepte, în reminiscențele obscure ale pensionarilor îmbrăcați cu o vapoare de puf, analogii de pene și fulgi.

Puii se uită unii la alții cu un sentiment că se cunosc din eternitate și că s'au frecventat ades. Numaidecât, mașina devine proprietatea celor nedelicați... Nu poți vindeca mecanic melancolia lor evidentă. Ei așteaptă ceva ce lipsește, — o directoare cu creastă și cu ciocul ca lumea. Cuprinși de singurătăți sufletești, fiecare, dus pe gânduri, stă locului nedumerit. Inginerul care și-a brevetat instalația în toate țările civilizate, a scăpat din vedere să adauge aparatului o găină”.

Ceeace caracterizează poezia d-lui Arghezi este, abstrăgând dela valoarea ei artistică, desăvârșita autenticitate a experienței lirice, de unde putem scoate și un element de valoare. Acceaș consimțire totală la efluviile lirice le aflăm și în poezia d-lui Ion Pillat, care și-a adunat compunerile pe care le-a socotit mai reprezentative într'un volum. *(Pasărea de lut*, Ed. Adevărul). Poetul se lasă invadat de sentiment, fără nicio îngrijorare principială de originalitate, aceasta alcătuind o preocupare de al doilea stadiu în serviciul celei dintâi. De aci acea impresie de autentic care înfrățește pe poet cu cititorul, fie în retrăirea prezentului în trecut

Ce straniu lucru: vremea! — Deodată pe perete
Te vezi aevea numai în ștersele portrete.

Te recunoști în ele, dar nu și'n fața ta,
Căci trupul tău te uită, dar tu nu-l poți uita...

Ca eri sosi bunica ... și vii acuma tu:

fie a perpetuării prezentului în viitor:

In fața mea, la masă, băiatul meu citește
Cu fruntea încrețită puțin de încordarea
Ce-l face să urmeze povestea. Raza lămpii
Ușure îl atinge pe păr bălai și geana
Lui lungă dă o umbră. E fiul meu. Deasupra-i
Mă văd, copil de-o vârstă în cadrul dealtădată
Citesc și eu la lampă. Mi-e fruntea încrețită
Puțin de încordarea povestei începute.
Am păr bălai. Am gene prea lungi umbrind privirea
In ape limpezi ramul mai bine nu-și răspunde
Decum viața nouă oglindă poza veche.
Sunt eu acel din față? E el cel din perete?
Cum? Glasul meu de-atuncia, îmi spune astăzi: tată.
Dar vremea? Unde-i vremea? O caut și e lipsă.

O inspirație atât de simplă, atât de umană, are nevoie de un desăvârșit echilibru artistic și orice oscilație în sus sau în jos, către filosofia simbolurilor sau către complicația hermetică e primejdioasă. De aceea o poezie ca aceea a d-lui G. Gregorian, care țintește să exemplifice destinul uman în dualitatea noroi-stele, se expune sau unei prețuiri exagerate sau ridicolului ce rezultă din trivialitatea unor astfel de versuri filosofice:

Sunt un animal, un sinistru animal
. . . .
Din tot oceanul am în cană un val,
Din tot granitul am un frate plăpând,
Din tot frământul am o foame de cal;
Dar o să fiu vărsat la gunoi în curând

Și'n rezumat, negustorește
Trăgând o linie sub dric,
Cât vântu'n frunză ne grăește,
Cât burta macină, firește
Trăim pentru puțin nimic.

versuri sentențioase și hamletice, care trădează intenția de transcendere a sentimentului în *cugetare. (La poarta din urmă*, poesii Fund. Regele Carol II”).

Numai nobleța sufletească poate îndemna pe un poet să-și îndoaie talentul după unele necesități festive. *Cartea Țării* a d-lui Adrian Maniu (Fund Regele Carol II) este o operă de glorificare a teritoriului românesc care reprezintă spațial ceeace *Cântarea României* înfățișează în succesiune istorică. Un astfel de poem este, prin natura lucrurilor, descriptiv și până la un punct didactic:

Când școlile ți se dărutau spre 'ntunecare,
Când graiul tău era vină osândită amuțirei.
Ai adus împlinirea visului, celor de dincolo de mormânt.

Piscul, unde păstorii târguiau pentru vieață mirese,
Peștera, din care ghețarul învinge verile,
Clocotesc și tresaltă la chemări de tulnic.

Poetul a știut însă să se refugieze în pictură și numeroase tablouri formează un multicolor muzeu de poezie etnografică:

Acolo sub coroane de stejar, și poale de sălcii,
Săgetează pescărușul, peruzea arzând jumătate moartă
Și întoarce cârja, pasărea roză, din țara piramidelor.

Bâtlanul gușat păzește tainul, la movila de pește.
Câte un bătrân în cămașe roșie, își zugrăvește apostolii,
Inpodobindu-i cu ferigi și îngeri șoptitori la urechie.

Femeile sfioase au ochi de migdală, și degete trandafirii,
Obrazul lor e ascuns, neîngăduit privirii trecătoare,
Cum și tu îți tăinuiești fața subt tărâmuri sterpe.

(Dobrogea)

Adunarea în volum a poesiilor lui G. Bacovia dovedește cât de puține lucruri se pot reține dintr'un poet a cărui importanță stă mai mult în aceea că a inspirat pe alții. *(Fund. R. C. II)*. Din această poesie tip romanță, lâncedă, cântăreață, plângăreață, tenebroasă, ce sugerează totuși stări cu mult superioare celor ce le-au dat naștere, reținem aci o strofă care definește cu rară concisiune felul cum vede filistinul pe poet:

Cu-al meu aspect
Făcea să mor,
Căci tuturor
Păream suspect.

Urmare în pag. II-a

31513.

Anul științific 1934

Domeniile mai importante, în care s'au exercitat investigațiile științei în 1934, sunt fizica radiațiunilor și biologia. Și aceasta, nu numai în sensul unor speculațiuni teoretice, ci mai ales în vederea unor aplicații imediate și senzaționale.

S'au realizat astfel descoperiri și invențiuni, de natură să revoluționeze technica pe deoparte și terapeutica medicală pe de altă parte.

In materie de radiații, laboratoarele științifice au supus unor migăloase cercetări, razele infraroșii și ultraviolete (radiațiuni invizibile ale spectrului luminos), razele cosmice, —actualizate de repetatele ascensiuni în stratosferă, — razele hertziene — în special în gama undelor foarte scurte — razele ultrasonore (vibrațiuni acustice inauzibile) și în sfârșit, faimoasele „raze ale vieții", „raze ale morții" precum și cele înrudite cu razele radium-ului.

Razele infraroșii pot fi folosite cu succes pentru fotografierea corpurilor în întuneric sau pe vreme de ceață. Pe baza aceasta, s'a pus la punct o invențiune care, permițând ridicarea unor fotografii în negură, asigură orientarea vapoarelor pe ceață și evitarea accidentelor. Tot grație razelor infraroșii s'a realizat un procedeu analog cu radiografia prin razele X.

Pe anumite plăci speciale, sensibile la razele infraroșii vinele și arterele se imprimă în acelaș fel în care oasele de pildă, se fixează pe clișeul obținut prin razele Roentgen. Se realizează astfel un document clinic foarte prețios pentru diagnostic.

Razele ultraviolete analizate mai de aproape au dovedit că exercită un rol de seamă în procesele biologice, în special prin accelerarea ritmului vital. Organisme viețuitoare — animale sau vegetale — expuse acestor radiațiuni, manifestă o desvoltare mult mai rapidă și mai pronunțată.

Razele cosmice, studiate atît prin ascensiunile stratosferice — din care cea mai de seamă e aceea a inginerului Max Cosyns — cât și prin „baloanele sonde" cu înregistratoare automate, inventate de profesorul rus Molcianoff promit revelațiuni senzaționale, care însă n'au fost puse la punct în mod definitiv până acum.

In meteorologie — unde vom ajunge să aflăm ceva pozitiv prin cunoașterea stratosferei, — în aviație — unde ni se deschid perspective senzaționale prin realizarea avionului ultrarapid stratosferic — și în biologie — unde se pare că razele cosmice prezidează mecanismul vieții și al morții — rezultatele explorării stratosferii sunt așteptate cu pasiune.

In ceeace privește faimoasele „raze ale morții" anunțate de bătrânul inventator american Nicolae Tesla, ca fiind capabile să distrugă pe o rază enormă, flotile întregi de avioane și prezentate în presă ca un spectru înfricoșător al războiului viitor, trebue să recunoaștem că s'a exagerat mult, de dragul unor efecte senzaționale. Este incontestabil că anumite radiațiuni ca de pildă undele hertziene ultrascurte, razele X și cele de radium pot exercita efecte distrugătoare asupra organismelor vii. De aci însă și până la afirmațiile ziarelor americane, relativ la presupusa invenție a lui Tesla este o distanță încă destul de mare. Tot Tesla ne-a anunțat la începutul anului trecut o născocire revoluționară: „energia cosmică", destinată să facă posibilă transmisiunea energiei la distanță, fără fir. Inventatorul american s'a abținut însă să dea amănunte în această privință. Secret sau bluff? Nu se știe. Cert este că problema transmisiunii radioelectrice a energiei frământă pe technicieni, care își dau seama de consecințele epocale ale unei asemenea realizări.

Intr'adevăr, pe de-o parte Marconi încearcă rezolvarea problemei cu ajutorul microundelor (radiații hertziene cu o lungime de undă mai mică de un metru) și obține rezultate interesante de dirijare la distanță a vehiculelor. Pe de altă parte, în Anglia s'au făcut cu succes, experiențe de conducere a unor trenuri acționate, grație unui post de emisiune radioelectric.

Marconi se arată convins de avantagiile excepționale ale micro-undelor, destinate, după părerea lui, să furnizeze soluția ideală, nu numai a radiofoniei care suferă încă de boala paraziților, a fading-ului și a interferențelor ci și a televiziunii și a telemecanicei.

In acest sens, realizarea „radiofarului" grație căruia o navă poate fi condusă cu ajutorul unor impulsuri, transmise prin unde dela un post pe coastă reprezintă o înfăptuire foarte promițătoare.

Cât privește transmisiunile de radio prin micro-unde, este drept că ele prezintă avantajul unui randament extraordinar și n'au „paraziți". Din păcate însă, bătaia de emisiune a microundelor e limitată deocamdată la 300 km. Marconi ne asigură însă că în curând vom ajunge să realizăm visul radiofoniei: emițătorul-receptor în... buzunarul vestei.

Televiziunea își menține acelaș aspect paradoxal.

Se anunță mereu că e realizată și totuș n'o vedem în practică. In realitate punerea ei la punct nu este încă definitivă.

In ceeace privește al doilea mare domeniu de realizări științifice fecunde ale anului — biologia — trebue să menționăm în special rezultatele extraordinare obținute de savanții ruși, (în Rusia aceste cercetări sunt conduse pe o scară întinsă) relative la aprofundarea mecanismului vieții.

Probleme pasionante, ca geneza și prelungirea vieții, învierea țesuturilor moarte, etc., preocupă în primul rând pe biologi. Profesorul Smirnoff din Moscova a reușit să obție chiar un soiu de „reînviere" în toate cazurile când pacientul apare ca mort în urma unui subit atac cardiac, iar savantul american Robert Cornith a readus la viață animale considerate ca moarte, prin practicarea unor injecțiuni intravenoase și provocarea contracțiunilor inimii.

Un pas important spre vindecarea cancerului l-a făcut profesorul german Dr. V. von Bremer, care — după îndelungate cercetări — a reușit să izoleze în țesuturile bolnavilor de cancer, un microorganism, ce pare a fi însuș agentul acestei boale.

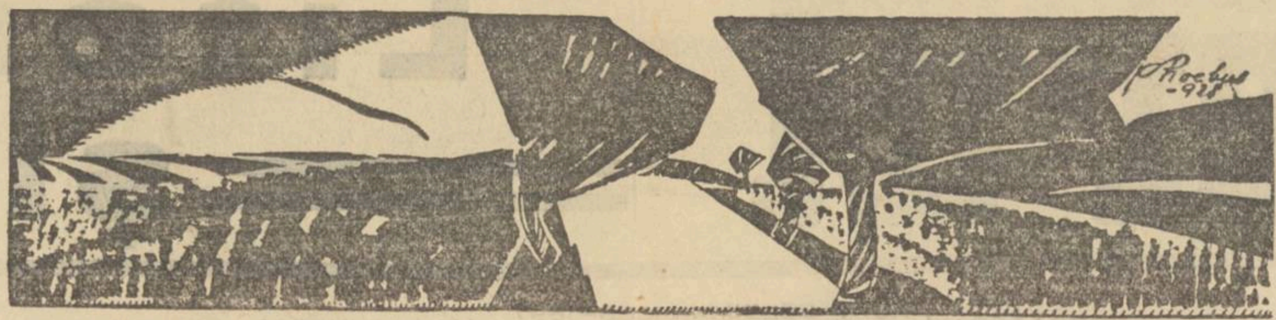
La frontiera între domeniul biologiei și al științelor conexe, chimia și fizica, trebue să plasăm două realizări epocale. Intâi descoperirea de către doi savanți americani, a unei noui substanțe, denumită „apa grea", care deși are o compoziție chimică foarte asemănătoare cu aceea a apei obicinuite, prezintă proprietăți chimice și biologice extraordinare. Se pare că prezenței ei în organism se datorește uzura țesuturilor, îmbătrânirea și moartea.

A doua realizare interesantă este așa numitul „radium artificial" — impropriu denumit astfel, — descoperit de soții Jolliot (fiica și ginerele soților Curie). Nu e vorba de o nouă substanță, ci de un procedeu special, grație căruia metalele considerate până acum ca inerte, pot deveni radioactive și ca atare, utilizabile în scopuri medicale la un preț accesibil.

Dacă mai menționăm între perfecționările anului, punerea la punct a autogirului inventat de inginerul spaniol Juan de la Cierva, și care prezintă față de avioanele obișnuite, avantajul unei aterisări lesnicioase, și încercările interesante făcute în Irlanda de a acționa un tren, pe distanțe considerabile, grație unor acumulatori speciali, credem că am semnalat tot ce a fost mai de seamă în anul încheiat.

Alături de această recoltă bogată, se cuvine să amintim un mare doliu al științei: moartea doamnei Curie, descoperitoarea radium-ului.

ING. I. ȘERBAN

Tablou al poeziei române pe anul 1934

(Continuare în pag. I-a)

Sentimentalismul tratat superior artisticește, cu o savantă dozare de ironie, iată poesia d-lui Demostene Botez, a cărui *Vacanță de Paști (Cuvinte de dincolo*, F. R. C. II) e o replică a elegiei d-lui Pillat, mai sus citate, și în care e vorba de eterna trecere a generațiilor:

Vei fi prin clasa doua de liceu
In care-am fost cândva, de mult, și eu
In curtea îngrădită, fără zări,
Din primăvară s'au bătut cărări
Și-apoi tot locul unde te-ai jucat
Subt un salcâm de-atâția ani uscat.

. . . .

Și ești copil și peste tot e soare.
Te văd jucându-te cu păru'n vânt
Nevinovat cum n'a fost nici un sfânt,
Neștiutor de tot ce e pe lume.
(Mi s'a părut că m'am strigat pe nume).

Despre traducerile admirabile ale d-lui Al. Philippide din Baudelaire, care fac cât o culegere de poeme originale și despre poesiile d-lui Camil Baltazar, *Intoarcerea poetului la uneltele sale*. Ed. Cultura Națională) am vorbit pe larg de curând. Tălmăcirea din Madach a d-lui Octavian Goga nu ne este încă cunoscută.

Față de acești poeți consolidați, pleiada tinerilor poeți se prezintă încă încețoșată. Nu ne vom opri prea mult la *Antologia poeților tineri* a d-lui Zaharia Stancu, fiindcă poeții tineri nu pot fi responsabili de ce a ales și n'a ales compilatorul. Vom remarca însă că unii poeți ies deocamdată din discuție ca nefiind decât imitatori cu totul superficiali ai d-lui Barbu. Faimoasa *Cantilenă* a d-lui Dan Botta „corsican prin mamă" e o parodie hazlie a liricei barbiene, agravată de un aer de savântlâc clasic pueril:

Drumuri mediane,
Plaiuri și savane,
Lande monotone,
Lirice OEnone,
Duceți-mi la vale
Albele ovale.

(Turma nici sublimă,
Nici savantă, ci
Oaia unanimă,
Clară ca de zi)

Parodie barbiană este și producția d-lui Barbu Brezianu, trecută în indiferența legitimă a criticei pentru asemenea avorturi, dar acceptată totuși în *Rev. Fund. Reg.*:

Ciuta mea trezită,
Soarbe ,garnisită,
Ochi de aur, grâu,
Fumegat prin râu

Nu mai puțin pastișe, fără nicio valoare literară, sunt versurile d-lui Eugen Jebeleanu, premiate și publicate totuși de Fund. Reg.:

Isvor să fii, și cu hangere,
Când tot rămâne precum fu,
Acestei seri sâni de mistere
Să-i afli sau să-i tai, de nu.

Alți poeți ca d-nii Dragoș Vrânceanu și Horia Stamatu stau în marginile unei emoții, dar fie că se rușinează de ea și caută s'o turtească, să-i dea un aer de stângăcie voită, s'o intelectualizeze cum s'ar spune, cum e cazul cu d. Vrânceanu, poet cult, care bănuește o posibilă întoarcere la Eminescu dar n'are curajul să depășească limitele unor mici însemnări:

E o stea nemișcată etern,
In ape se scaldă uitucă.
Pe drumuri dealături, stau șir
Suflete. Dionis lângă mal
E gata cu traista, de ducă.

Tot așa de grațioasă dar tot atât de scurtă este și inspirația d-lui Horia Stamatu. Rușinându-se de emoțiile prea patetice, se lasă înrâurit de clasicismul de ultim moment al lui Cocteau (care fiindcă n'are arc cu coarda mare, face ronsardism cu mijloace dadaiste) și compune câte-o *Bagatelă:*

Kodacul meu abil
Avea nevoe de lumină
Ți-am prins capul în profil
Și mi-a sburat din mână.

(Dragoș Vrânceanu, *Cloșca cu pui de aur;* Horia Stamatu, *Memnon*, F. R. C. II).

Pline de prospețime și de inocență sunt versurile cu un ton de directă confesiune eseniană ale d-lui Vladimir Cavarnali *(Poesii*, F. R. C. II):

N'am să-ți recit versurile mele,
Nici cele învățate în școală pe din afară.
Păstrez și acum lumina albă dela stele,
Iar nevinovăția dela școala primară.

Poeziile de curând apărute ale d-lui George Lesnea (în *Cântec deplin*, F. R. C. II) cuprind ca și acelea ale d-lui Gregorian meditații asupra vieții, într'o versificație trudită, susținută; și cam teatrală:

Noi te iubim viață, cu aștri și cu viermi
Ingenunchem în clipa când vii ca să ne sfermi,
Iți dăruim obrajii să-i pălmuești cât vrei
Și sângele în cupe de aur să ni-l bei.

Ca dintr'o desagă spartă,
Curge veșnicia moartă.

Publicarea poesiilor d-lui George Silviu *(Paisie psaltul spune...)* rău arhaizante, discursive, cu *„teme"* convenționale și cu plan de compoziție nu se poate explica decât printr'o slăbiciune omenească a editorilor prea generoși.

Poesiile d-lui V. Ciocâlteu reproduc în cea mai mare parte în a doua ediție culegerea *Adânc împietrit*, ceeace mi se pare un exces de prețuire, fiindcă aceste poesii bizare, cu draci, judecăți de apoi, magii și mult sarcasm (amintind puțin pe Hâjdeu) se remarcă printr'o căutată originalitate, de felul acesta:

In drumul meu strivit-am sub călcâe
Un șarpe și-un pisoi bolnav de râe,
Și-am izgonit cu pietre un lepros
Cu pieptul ros de răni și ochiul scos.
Am ars spelunci cu jucători de cărți
Și colindând pământu'n patru părți,
Am râs de Turcii cu turbanul uns
Și-am plâns când Chinezoaicele s'au tuns.

Așa după cum unele edituri ca *Adevĕrul* s'au specializat în roman, *editura Fundațiilor Regale* s'a dedicat poemului. Acest fapt e cu atât mai onorabil cu cât poezia cere un sacrificiu sigur material și este totdeodată un factor de cultură mai pur. Ceeace a făcut *Fundațiunea* merită toate elogiile, dar din activitatea ei de până acum se desprinde nevoia unei directive critice în alegerea materialului de publicat. Generozitatea persoanelor, unele pare-se dintre cele mai tinere, care determină recepțiunea manuscriselor nu poate înlocui expertiza criticului de meserie și de ar fi să apeleze la toți (puținii) critici câți merită acest nume și totuși Fundația ar câștiga printr'o selecție a publicațiilor și printr'o bună educație poetică a cititorului român. Altfel criticul se vede în delicata situație de a citi în paginile publicațiilor Fundației tocmai acele compuneri pe care le respinsese în chip public și care acum stau în fața lui ca un fel de avertisment demonstrativ.

Dacă avântul pe care l-a luat poezia în ultima vreme, în cantitate, este considerabil și dacă în acest progres *Fundațiunea „Regele Carol II"* are locul de frunte, descețoșarea ei calitativă, destinele ei în istoria culturii noastre depind exclusiv de personalitatea celor ce vor veni și nici decum de o îndrumare sau de alta. In această privință merită să fie citată o

ION PILLAT

epigramă a lui Grillparzer, *Cosilium medicum* (Parabolisches), unde e vorba de bolnava de moarte Frau Poesie căruia niciun medic nu-i poate ajuta. Un subchirurg, chemat în ultimul moment spune cu ironie: „Știința nu poate nimic în cazul de față, nobilei doamne îi trebue un om".

Die Wissenschaft hier wenig kann,
Der guten Dame fehlt ein Mann".

Nu altceva lipsește poesiei române: un om.

G. CALINESCU

Memra: Anul I, No. 1

Decembrie 1934

Sub titlul de mai sus, a apărut recent primul număr al revistei de „studii de tradiție ezoterică".

In „Criterii", d. Marcel Avramescu, redactorul revistei „Memra", pledează, în primul rând, pentru rezolvarea crizei spirituale printr'o întoarcere a spiritului la „tradiția originară" — „la acea *tradiție spirituală eternă*, pe ale cărei principii s'a întemeiat, dela răsăritul vremurilor, ființarea unei umanități neîntinate, al cărei echilibru interior deriva dintr'o cunoaștere integrală, de ordin metafizic, și a cărei armonie exterioară se clădea pe recunoașterea primatului spiritului, pe respectul erarhiei și pe conștiința necesității ordinei".

Ezoterismul fiind prin definiție o doctrină a elitei (înțeleasă în accepțiunea spirituală a cuvântului) revista va prezenta numai aspecte general accesibile, care să poată fi folosite ca puncte de orientare, ferindu-se de orice vulgarizare.

Din bogatul sumar al revistei, menționăm: „Invățătura inițiatică" semnată de *René Guénon;* „Tradiția hermetică" de *Yang.;* „Inima-inteligența (Qalb-Aquel) în sufism" de *Probst-Biraben;* legendă și „Katha-Upanishad".

Apărută în excelente condiții redacționale și editoriale, recomandăm interesanta revistă tuturor acelora pe care îi preocupă rezultatele unei autentice cunoașteri metafizice.

a. b.

Intre psihanaliză și faptul divers

O crimă, un viol (mai ales) și orice altă făr'de lege interesează în cel mai înalt grad publicul. E un lucru verificat. Tirajul gazetei e cel mai fidel înregistrator al interesului publicului.

Un cotidian care pe vremuri fusese bine scris, a căzut la un moment dat din simpatia cititorilor. Un administrator mai puțin scrupulos a încercat să remedieze răul publicând zilnic câte un viol sau crimă, anunțând bineînțeles articolul cu litere uriașe pe afiș. „Interesul" publicului pentru gazetă a crescut.

Ceeace ne preocupă pe noi în rândurile de față este tocmai acest interes, care are un sens psihologic ce se cere detailat.

Interesul cititorilor pentru „faptul divers" corespunde fără îndoială unei stări psihice comune tuturor. Atenția pe care o dau mai toate gazetele crimelor și întregii suite e un rezultat al cerinții tacite a fiecărui cititor în parte. Și pentru fiecare în parte citirea crimei, violului sau a atentatului la bunele moravuri constitue o canalizare a pornirilor rele, care nu se pot manifesta pe altă cale.

Totul pornește dela refularea intenției criminale, care își găsește în felul acesta o realizare mai imediată, decât în manifestarea simbolică din vise — după cum este explicată de Freud.

Dacă simbolismul viselor mai poate fi discutat, mai ales acum când este generalizat, neluându-se seama la toate elementele generatoare ale visului, canalizarea realizată prin citirea directă a crimei este evidentă.

Dintre criminalii ocazionali, adică acei care comit crima întâmplător, cu sau fără premeditare, factura faptei comise își găsește la o cercetare îndeaproape un caz similar în rubrica crimelor.

Dar nu este crima (asasinatul, rănirea etc.) — facem paranteza pentru acei care ar specula asupra sensului juridic al cuvântului—aceea care atrage cu cea mai mare forță publicul, ci atentatul la bunele moravuri, atentatul la pudoare, violul și toată seria delictelor și crimelor sexuale.

Fenomenul de hipersexualitate a omului de după războiu are două explicații: 1) excesul care fatal urmează anilor de restricție ai războiului, 2) necesitatea împlinirii lipsei numerice a persoanelor ucise în măcelul mondial. E un fel de compensare prin care natura caută să împlinească lipsurile. Credem că instinctul sexual are un rol mai mic în această ordine de idei.

In orice caz nu trebue să se confunde îndestularea pe cale normală, cu apetitul sexual, cu aberația sexuală. Numai prima ipoteză se explică prin cele scrise de noi în paragraful precedent.

Aberația este produsul restricțiunilor morale de astăzi. Impedimentele care se pun în calea omului de la oraș, care vrea să-și îndestuleze apetitul său sexual sunt numeroase. Criza economică își are aci partea de vină.

In actuala stare de lucruri întemeerea unui cămin se izbește de condițiunile economice vrășmașe, care nu permit totodată și asigurarea traiului unei familii. Frecventarea caselor de toleranță, deși nu este o soluție, se isbește pentru unii din nou de lipsa banilor. Uniunea liberă, sub una din formele ei (colaj, trai în comun, camaraderie etc.) este interzisă de morala curentă. Urmarea fatală a atâtor restricțiuni este procesul refulării pornirilor sexuale, care se canalizează apoi în formele amintite mai sus.

Am întreprins în mai multe rânduri anchete pentru verificarea punctului nostru de vedere. O să amintim două răspunsuri caracteristice.

O doamnă în jurul vârstei de treizeci de ani, având o sănătate perfectă (inclusiv echilibrul relativ al secrețiunilor glandelor endocrine), având o ascendență și colaterali sănătoși, fără vicii manifeste, văduvă prin divorț de mai multă vreme, este cititoare pasionată (expresie proprie) a rubricii faptelor diverse. Cum nu ne-ar răspunde întrebărilor noastre precise (este o persoană serioasă), discutăm în genere despre cele cuprinse în rubrica respectivă. Ne povestește cu detalii remarcabile crimele cu nuanțe de sadism în execuție și violurile. De bună seamă, se revoltă împotriva „bestiilor". De celelalte fapte își amintește numai vag.

Dacă subiectul nostru ar fi fost atras realmente numai de senzațional în alegerea lecturii, ar fi fost perfect logic ca să cunoască și alte fapte tot atât de detailate. Preferința este însă evidentă.

Interogatoriul progresând, persoana recunoaște că reacționează printr'o înfiorare specifică la citirea acestor fapte, înfiorare care este departe de a avea drept cauză revolta sau mai știu eu ce alt motiv moral. Citirea declanșează un complex psihic, care pentru persoane mai puțin sănătoase are rezonanțe fizice, uneori extrem de profunde.

In al doilea caz e vorba de un tânăr în vârstă de 14-15 ani, aflat în tratament pentru a-l dezobișnui de o perversiune. Cu ocazia interogatorului, tânărul, — care are o maturitate sexuală precoce — explică toate fazele premergătoare ale boalei sale. Intre altele ne arată că citea cu aviditate orice-i aducea o excitare sexuală și mai ales rubrica cu pricina.

Amănuntele următoare din răspuns nu intră în cadrul rândurilor noastre, fiind o înfățișare a perversiunii sexuale a pacientului.

De reținut este însă faptul că la un moment dat citirea literaturii de senzație și a faptelor diverse i-au creeat un mijloc de canalizare.

Motivele care împing la canalizare pe această cale a refulărilor nu numai sexuale, ci de orice natură, sunt nenumărate. Am ales la întâmplare două din ele, care sunt mai elocvente.

Nu trebue să se creadă că numai rubrica aceasta este manifestarea — să spunem publicistică — a acestei psihoze colective. Literatura lui Pitigrilli, Ségur și a întregii pleiade de autori de „succes" are aceeaș origine și explicație; și numai arareori depășește acest fenomen.

Ar fi o greșală iarăși, să se creadă că am fi adversarii „faptelor diverse". E doar pânea de toate zilele a gazetei. S'ar putea însă ca redactarea acestei rubrici să necesite unele retușări esențiale.

ALEXANDRU CALISTRAT

Cea mai plăcută și utilă lectură pentru elevi o constitue

„Biblioteca Școlară"

Opere Alese . . . . . . de *C. Negruzi*
Amintiri dela Junimea din Iași » *G. Panu*
Versuri și Proză . . . . » *M. Eminescu*
Antologia umorului românesc I
Pagini de critică literară .
Antologie . . . . » *G. Coșbuc*
Nuvele și schițe . . . . . » *G. Galaction*
Antologia umorului românesc II
Amintiri din copilărie . . .
Scrisori către V. Alexandri . » *Ion Ghica*
Basme . . . . » *P. Ispirescu*

Un volum de 120 pagini — Lei 20

Cartea de cetire

Nici anul 1934 nu a pus în vitrina librăriei cartea aşteptată de 50 de generaţii, cartea săteanului, a muncitorului şi a intelectualului mijlociu.

O clasă de privilegiaţi şi-a asigurat ceeace-i pentru ea o trusă cu scule la orice nevoie, consultarea cărţilor enciclopedice străine. Vrea cineva căruia îi trebuie Tapirul, să cunoască acest animal se foloseşte de un lexicon. Deosebirea între lexiconul d-lui Candrea şi similarele străine este în primul rând de volum: un Brockhaus are tot atâtea cărţi câte litere cuprinde alfabetul. Dar pentru utilizarea lui e trebuinţă de o tărăboanţă interioară şi de un capital — şi de obicei proprietarii unei mari enciclopedii o lasă intactă şi o cumpără pentru cotoare. O bibliotecă e totdeauna decorativă, vine bine între tablouri şi o enciclopedie în casă, cu inscripţii de aur pe călcâiele de piele, contribuie la salvarea unei aparenţe. In cel mai bun caz lexiconul serveşte pe profesionistul cărturar, care în calitatea lui de cărturar se poate dispensa.

Cartea de cetire e, negreşit, altceva: ea trebue să ţie loc de instrucţie primară şi secundară şi să le însoţească. Când a început tăierea cozii la chinezi şi modernizarea universului galben, dascălii renaşterii chineze au acomodat cu limba un alfabet simplificat, bun pentru toată suflarea Cerescului Imperiu şi în şcolile noi s'au înscris la abecedar şi la cele patru operaţii de calcul oameni şi de 80 de ani. Afară de un Englez pe care l-am văzut cu ochii mei trecându-şi bacalaureatul în latineşte la o vârstă de 70 de ani depăşiţi, adulţii şi mai cu seamă bătrânii se desinteresează de nişte titluri pe care n'au putut să le capete în copilărie şi ar prefera dacă ştiu o fărâmă de carte să înveţe mai multă şi dacă nu ştiu nimic să apuce câte ceva.

Se întâmplă că un frate mai mare, rămas în spinare cu câte cinci orfani ca şi el, să-i crească, şi-a făcut atât de ascetic frumoasa lui datorie în cât nu s'a ales cu nicio învăţătură promovând în viaţă o seamă de titraţi. Cazul, de pildă, al acelei domnişoare bătrâne, cunoscută nouă, care renunţând la inerenţea ei în folosul surorilor şi fraţilor mici după ce i-a dus pe toţi dincolo de universitate cu igliţa şi cu acul, a voit, rămasă singură, să-şi acorde o compensaţie tardivă în instrucţia generală. Ne-a cerut cărţi şi am căutat. Nimeni nu se gândise la ea. Ii trebuia o carte de cetire bine făcută, clară şi inteligentă, în care să ia cunoştinţă de toate ştiinţele şi silinţele oamenilor şi ale experienţei. Cinci sute de pagini ar fi fost foarte de ajuns ca să-i dea toate informaţiile fundamentale, prezintate atractiv. Nu i le-am putut procura.

Auzise de Regula de Trei şi-i rămăsese o slăbiciune, pe care o purtase între mai multe bacalaureate şi licenţe, pentru cele trei vorbe de mare prestigiu. Se sfiise să capete această mică ştiinţă dela fraţii şi surorile ei, pentru motivul că a înţeles dificultăţile lor de exprimare şi de prezintare clară, preferând să nu-i puie în situaţia de a se lăsa descoperiţi. Voia să mai ştie ce-i logaritmul şi interesa fizica şi chimia. Iata mătuşă a decedat ignorantă şi domnişoară.

Cazul e mult mai numeros decât ne putem închipui, al omului matur, întors brusc către satisfacţii intelectuale. Curiozitatea lui sporeşte de multe ori cu vârsta, la omul nesăvârşit de mocirla socială. Nu s'a scris o carte de cetire, foarte utilă pentru împrospătarea noţiunilor uitate şi intelectualului calificat. Acuitatea intelectuală a omului matur inteligent, trezit la sentimentul ignoranţei şi prin analiză, e neînchipuită. Mintea lui întinerită fenomenal se complace în studiile disputate de copilărie şi tineret. Acestuia trebuie să i se întocmească neapărat o Carte de cetire completă, adâncă şi cu stil. Cine o va scrie în 1935?

Metoda de lucru nu aparţine unui singur autor şi mai puţin unui odios fabricant de manuale şcolare, din depozitul Ministerului Şcolilor, care cumulând aptitudini mărete diverse, este neputincios, dela abecedarul lui Barbu Constantinescu să ne dea un abecedar, o gramatică elementară şi o carte de socoteli. Consultaţi orice carte aprobată voiţi şi veţi vedea că niciun autor nu sluješte şcoala şi copilul şi exclusiv interesele unei coperte colective. Şi metoda de lucru e simplă.

Se face sumarul analitic şi se împarte specialiştilor, pe articole şi paragrafe. Tot ce va fi încâlcit şi neredactat, va fi făcut din nou de alţii. Se cere în cuvinte puţine o noţiune plină. Impărţindu-se redactorii în mai multe categorii, ultima categorie va putea să fie a stiliştilor, oameni de gust şi de claritate, apţi ca să dea textului de specialităţi lumină şi seducţie.

Cultura românească atinge un nivel care permite toate realizările, după ce câteva vechi generaţii, sângeros desminţite, au perpetuat absurditatea că în limba ei nu se poate vorbi afară de opincă, de scocul morii, de mămăliga de aur şi de vraja lunii de nimic altceva. Trăieşte în rând cu noi o tinereţe în stare de mari realizări, neutilizată şi brutal împinsă către periferiile sufleteşti şi care an cu an îşi caută un refugiu incert în viaţa hibridă a gazetăriei. O vedem zmucindu-se mereu din lanţuri şi căzând pe brânci şi într'un genunchi.

Ea e indicată să-şi ia sarcina împlinirii unui program de lucru chibzuit pentru înzestrarea limbii cu cele câteva sute de cărţi ce lipsesc cititorului şi şcolarului nostru, netraduse, nefurate, operă directă a inteligenţii instruite şi afinate dinaintea vieţii noi a lumii. Intâia carte: Cartea de Cetire.

T. ARGHEZI

Vaca şi edul

Fabulă

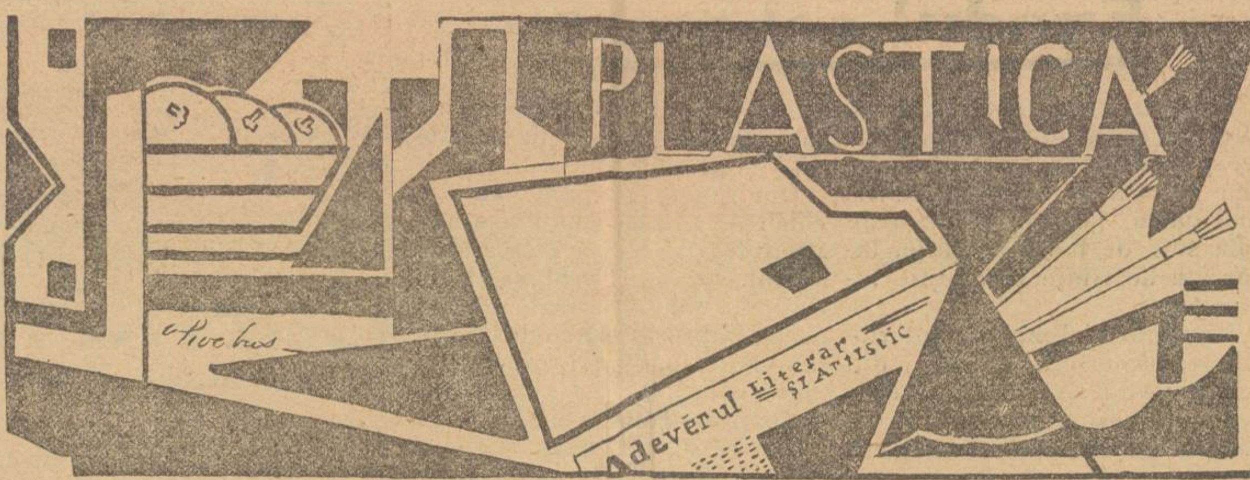
Un ed abea născut
De capră s'a pierdut,
Şi cum era spre sară
Stătea şi el afară,
Privind în curţi cu jind.
Jelind behăhăind.
Deodată se întoarse,
O vacă l'a 'ntrebat,
— Ce faci?
Ii spuse: Iată...
Şi-a spus ce s'a întâmplat.
— Mi-e foame şi e noapte...
Nici n'am un strop de lapte,
Nici n'am un adăpost.
— Nu plânge, nu fii prost,
Mugi atuncia vaca,
Avea şi ea săraca
Un june la abator
Şi înduioşător
Lingându-l cu privirea
I-a spus: — „Mai ţineţi firea,
„Şi ţine-te şi tu,
De mine scai acu".
Şi-l du-se 'ntr'un ocol,
Dar edu-i cere lapte.
— Vai, ugerul mi-e gol,
Sunt stearpă de vre-o şapte
Ori nouă săptămâni,
Dar lasă că pe mâni
Iţi fac rost de mâncare.
Ţi-e frig? Fii liniştit.
Căci te-am acoperit
Cu trupu-mi ce dogoare,
Ca ţarina la soare.
Şi vaca rumegând
A adormit curând

Iar când în zori de zi
Cocoşul o trezi,
Sări ca friptă vaca,
Avea doar griji, săraca,
Şi se uită la ed.
— „Nu ştiu ce să mai cred!
Işi spuse uluită!...
— „Păi altfel ai fi vită?"
Cocoşul i-a strigat...
„Nu vezi, ce s'a'ntâmplat?
L'ai năbuşit cu trupul,
Mai bine-l mânca lupul.

MORALA

Ades un nătărău
Vrând bine-ţi face rău.

MIHAIL SORBUL

ANUL ARTISTIC

Sintezele de sfârşit de an nu sunt poate nicăeri mai arbitrare decât în domeniul plasticei.

In arta noastră nu se defineşte o ordine caracteristică de preocupări; nu se trasează un drum sau un curent care să se poată numi al vremii noastre.

Trăim sub zodia celui mai întins eclectism. Compilăm stiluri şi formule, le adaptăm neturburaţi de nimeni, le transfigurăm, zămislim uneori expresii proprii, dar ne menţinem cu ingenuitate în mozaicul tuturor posibilităţilor, fără a determina o expresie specifică momentului românesc actual.

Anul care se închee a înregistrat izbânzi izolate, a impus cercetătorilor de artă multe nume noi şi a împrospătat reputaţii întârziate ori cu prestigiu de vechi interpreţi ai frumosului.

■

In 1934 au părăsit satisfacţiile paletei şi luminile vieţii pictorii Canisius, Strâmbu, Emilian Lăzărescu şi Mirea, — dar nici o forţă cu adevărat revelatoare nu s'a ivit să complecteze cadrele.

Un an bogat în manifestări, dar sărac în producţii legate de durată.

Majoritatea expozanţilor au lucrat ca să trăiască şi au expus

Marcela Cordescu — Portret

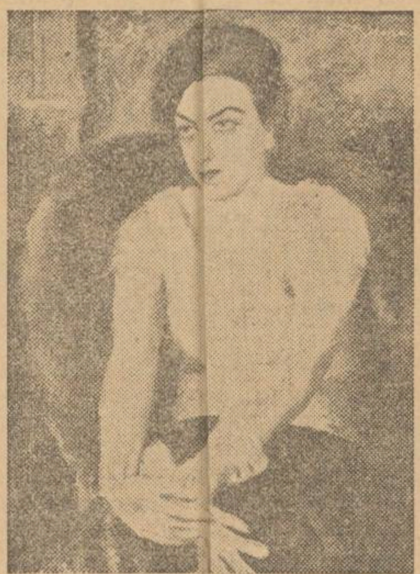
ca să se ia notă de prezenţa şi continuitatea lor în artă.

In realitate, în artă se menţin numai câţiva.

Dintre aceştia, pictorii Bunescu, Şirato, Tonitza, Iser, Rodica Maniu, Ştefan Popescu, Lucian Grigorescu, sculptorii Han, Militza Petraşcu şi alţii — puţini — au prezentat ansambluri vrednice de amintit.

■

Sub imperiul înrâuririlor străine sau în luptă cu nesdruncinate tradiţii de academism, s'au lăsat surprinse şi anul acesta debuturi timide şi diletantisme primejdioase.

N. Stoica — Portret

Dacă pentru cele dintâi critica şi-a manifestat o specială şi firească solicitudine, în schimb, faţă de ambiţiile deşarte ale diletanţilor, investiţi adesea numai cu autoritatea intervenţiilor prieteneşti sau de cenaclu, orice îngăduinţă ar fi fost de prisos. Cum, dealtminteri, ar fi inutilă în asemenea împrejurări orice apreciere vehementă: diletanţii ştiu să se apere şi „să convingă" mai bine decât o pot face aceia cari n'au în sprijinul activităţii lor decât talentul.

Justificarea estetică a unei opere e însă numai în valoarea ei intrinsecă, nu în calităţile exterioare care o susţin artificial.

De-aceia, sfatul pe care-l dăm în acest sfârşit de an celor ce vor să profeseze fără vocaţie arta, e să consulte şi să asculte mai degrabă un inamic obiectiv, decât să se agaţe de ajutorul iluzoriu al bietelor obligaţiuni de societate.

■

A fost în 1934 şi o retrospectivă: a pictorului paşoptist I. D. Negulici.

Asemenea manifestări, nepatronate şi neajutate de oficialitate, au un răsunet mai puternic şi o însemnătate educativă necontestat mai eficace decât Saloanele Oficiale, care şi anul acesta au fost văduvite de premii şi de prestigiu.

■

In sfârşit, ar trebui menţionate revistele de artă. Deşi naiv concepute şi complet neorientate asupra unui scop precis, publicaţiile acestea răspund unei reale necesităţi.

Lucreţia Mihail-Silion — Lectură

Vremea le va înzestra treptat şi cu program, şi cu atitudine, şi — mai ales — cu colaborări de răspundere şi continuitate.

Anul 1934 pecetlueşte în istoria artei româneşti multe avânturi, încercări şi explorări care nu vor putea rămânea toate sterile.

H. BLAZIAN

Lectura particulară a elevilor

Se ştie că manualele de limba romînă nu conţin decît biografii şi note critice asupra autorilor, însoţite de două-trei fragmente nu prea întinse. O extindere mai mare nu se poate da textelor, căci s'ar mări prea mult volumul manualelor.

Lacuna acesta este desfiinţată graţie „Bibliotecii Şcolare", care publică volume de 112-120 de pagini, din operele tuturor scriitorilor mai însemnaţi. Aceste volume constitue lectura cea mai agreabilă şi cea mai utilă pentru elevi şi se vinde cu preţul de numai 20 de lei.

Mina Byck-Wepper — Compoziţie

Numai pe hârtie

Fragment din jurnalul unei femei

— Ai un spirit de observaţie şi un discernământ cum rar am întâlnit, — mi-a spus el. Şi nu dela înălţime, ci modest, simplu şi cam în şoaptă.

Sunt patru zile de când mi-a spus vorbele aceste, iar eu de patru zile mă gândesc numai la ele. Cum i-am făcut oare impresia asta?

Ah, da... Mi-aduc aminte perfect. Cuvânt cu cuvânt aş putea reproduce...

Mărturisesc, sunt vanitoasă şi mă interesează întotdeauna exagerat de mult micile mele succese. Am cusurul să mă repun la infinit într'o situaţie în care am strălucit şi să mă gândesc cu încântare la efectul produs. Da, aş putea repeta vorbă cu vorbă conversaţia de deunăzi, dar mă tem că, aşternută pe hârtie, nu va mai părea atât de extraordinară. Eu am avut impresia că am spus nişte lucruri deosebite — şi el a avut-o probabil la fel; dar unei a treia persoane (chiar când nu scrii decât un jurnal intim, tot presupui un spectator), conversaţia aceia poate să-i pară banală. Şi decât să sufăr la urmă şi, demontată de un surâs sarcastic, să „revin la realitate" din sferele în care plutesc de atâtea zile, mai bine păstrez secretul. E ceva care mă priveşte numai pe mine. Şi cui îi aduc vr'un rău, dacă eu sunt fericită, făcându-mi iluzii nemăsurate?

Pe de altă parte, n'aş vrea nici să se creadă că trăesc numai în acele iluzii. Sunt în acelaş timp şi o spectatoare a mea, cam ironică. Şi mă tem uneori, în plin elan, de propriul meu surâs, pe care-l aştept să apară.

Sunt o iluzionară fără măsură, care ţine cu orice risc să trăiască în lumea închipuirilor, dar cunosc mai dinainte durata înflăcărărilor mele...

Teama de atingeri din afară e însă atât de mare, încât, de şi ştiu că el va veni mâne la noi (Emil, bărbatu-meu, a fost coleg de şcoală cu el şi au multe de vorbit împreună), eu am să plec probabil de-acasă. Mă tem că prezenţa lui ar putea să-mi năruie toate aceste iluzii — ca pe nişte simple iluzii... căci la drept vorbind, de atâtea zile de când le cultiv, nu mai ştiu nici eu cât adevăr cuprind în aparenţa lor fragilă.

■

Am apărut totuşi, în după amiaza aceasta, când a venit la noi. Ţineam să controlez adevărul exagerărilor mele de eri. După elanurile mari, urmează întotdeauna zile de destindere: presimţeam apariţia acelui zâmbet lăuntric, care-şi bate puţin joc de mine...

Nimeni nu-mi bănueşte acest surâs interior. In manifestările mele obişnuite, nu sunt nici spirituală, nici glumeaţă. Mă comport cu o candoare, ca şi când nu l-aş avea, acel zâmbet...

Dar mai bine, să notez mai întâiu cum s'au petrecut lucrurile acum cinci zile, când am fost în excursie. Să recapitulăm.

Aşa dar, a venit de dimineaţă — şi m'a găsit în rochie albă... Bun. Când a intrat în casă, n'am avut nici cea mai mică emoţie. Nici o tresărire, nici o preocupare, nimic. Eram de un calm inexpugnabil.

Am stat de vorbă cu toată lumea — mai erau doi domni şi o cucoană; m'am învârtit încolo şi 'ncoace, iar pe el nu l-am băgat în seamă de loc, până ce nu a venit singur lângă mine.

— Sunteţi ocupată, coniţă?

— Da! am răspuns monosilabic. Şi mi-am văzut mai departe de treabă. Poate că ochii îmi străluceau puţin, dar în glas şi 'n gesturi, nici o schimbare.

Când să pornim, m'au chemat amândoi să stăm în aceiaşi maşină, dar, doritoare să mă izolez, m'am suit cu ceilalţi doi domni, iar cucoana cea străină a trecut în maşina lor.

Da.... fără 'ndoială că l-am evitat tot timpul: în barcă, la masă, după masă, când am vizitat ruinele.... Poate că în fond tot mai nutresc puţin teama să nu mă las demontată ca pe vremuri....

Dar când mă întorceam din Cetate singură înaintea celorlalţi, de-alungul ţărmului, mă ajunse din urmă şi mă întrebă pe neaşteptate.

— Fugi de mine?

M'am emoţionat puţin şi fără să ştiu cum, m'am trezit că-i răspund:

— Nu fugeam... te căutam.

Pe urmă, am stat de vorbă amândoi.

Am privit întâiu peisagiul. Cerul aproape alb, se împreuna cu marea, tot atât de albă, la orizont.

— Aspectul e sterp, lipsit de pitoresc, zise el, — dar e larg, aerat, odihnitor...

In adevăr, aşa era. Pe urmă m'a întrebat dacă am terminat **Paludes.** Mă găsise în ajun citind.

— Citeşti repede? se interesă el.

— O, nu foarte încet.... Imi place să mă gândesc.

Părea şi el intimidat. Nu prea găsea uşor subiecte de vorbă...

Ardea soarele; se ridicase puţin vânt.

Intre timp, ne-au ajuns şi ceilalţi din urmă.

— Prost şi încrezut! îşi urma unul din cei doi domni vorba începută. Dece sunt proştii în general aşa de încrezuţi?

— Poate că natura a avut astfel grijă şi de ei... am intrat eu în vorbă fără veste. Remarca i-a amuzat pe toţi. Am încercat apoi să explic mai bine ideia mea:

— Un prost care s'ar şti că e prost, dacă ar mai fi şi sfios pe deasupra, ar fi prea dezarmat în viaţă...

— Legea compensaţiilor! îl auzii iar pe domnul de adineaori, reluând aceiaşi temă. Un om inteligent nu are numaidecât nevoe de îndrăzneală... dar unui prost... ha-ha-ha... îi e necesară!

Atunci Pârvu mi-a şoptit:

— Ai un spirit de observaţie atât de deosebit şi un discernământ cum rar am văzut...

Poate că se referea la o sumă de alte impresii şi din alte dăţi? Ori poate că a exagerat, ca să-mi facă plăcere? Oricum pentru moment m'a impresionat mult şi m'a tulburat. I-am şi spus, de altfel, că mă intimidase.

— Suporţi greu laudele? m'a întrebat el atunci.

— Da, i-am răspuns, le suport greu.

— Chiar când sunt întemeiate?

— Da, chiar când sunt întemeiate... Dar asta nu înseamnă că nu mă mulţumesc! am adăogat la urmă.

Aceasta a fost totul.

De sigur, puse pe hârtie, smulse din ambianţa lor, aceste schimburi de vorbe nu apar decât ca nişte vagi schelete. In realitate însă, îmi dau seama că au evoluat cu totul altfel. Şi aveam dreptate când vroiam să le ţin secrete, să nu încerc a le fixa pe hârtie. O privire, un gest al buzelor, un zâmbet, un braţ în mişcare, complectând un gând, o atitudine în mers — pot fi uneori decisive când e vorba de o impresie. Limba e prea săracă în nuanţe şi nici eu nu am darul să pot reda prin cuvinte atmosfera aceia de înţelegere intimă, în toată semnificaţia şi cu tot conţinutul ei delicat şi plin de emoţie. Dar în mintea mea păstrez vibrant şi încă viu ecoul acelei delectări unice — şi-l voi purta astfel încă multă vreme dealungul zilelor şi nopţilor mele...

Nu, n'am exagerat deunăzi: a fost în adevăr pentru mine o zi extraordinară.

Tot în aceiaşi zi, după ce ne-am întors acasă:

— Dece râzi atât de rar? m'a întrebat.

— Dac'aş avea o gură mai frumoasă, aş râde poate mai mult! l-am surprins cu sinceritatea mea.

— Nu mi-aş permite să fac aprecieri... dar pentrucă mata spui un neadevăr... (Aci ră-

(Continuare în pag. IV-a)

mase cu fraza neterminată).

— Da, reluă el, dinţii sunt puţin neregulaţi... Dar gura? se miră el.

— Avem o conversaţie destul de neobişnuită. Mai bine s'o curmăm, — am propus eu, fiindu-mi penibilă în cele din urmă. Cel mult am putea să vorbim şi de cusururile dumitale... am încercat apoi să glumesc.

— Ah, da, să vorbim de defectele mele. Am nenumărate! Mai întâiu, aş putea să fiu ceva mai slab...

— Mmm-da...

— Aş putea să am un nas mai mic?

— Nuuu...

— Nu? a râs el. Şi-am râs şi eu... măcar că am dinţii neregulaţi.

— Şi părul a cam început să încărunţească?

— Mmm-da... Dar ăsta nu e un defect, e o fatalitate.

— Imi mai rămân şi calităţi?

— Nu ştiu... Da, multe...

— Mersi, coniţă... Ai dreptate, conversaţia nu-i tocmai obişnuită. Ar fi trebuit poate să relev eu calităţile dumitale, dar dacă mi-ai spus că nu suporţi laudele...

■

Dacă e frumos?

E înalt. Eu de-abia îi ajung cu capul la umăr. Când vorbesc cu el (acum vorbim des împreună, că are mereu de lucru cu Emil) trebue să-mi dau puţin capul pe spate iar el să şi-l aplece, aşa că de la început raporturile noastre devin plăcute.

Altfel, poate că ar putea fi ceva mai subţire, după cum a spus şi el.... In ultimul timp s'a cam îngrăşat. Dar bărbatul acesta are ceva care-i aparţine numai lui: are o ţinută impresionantă. Unde apare, domină. E un dominator... Ca să fiu justă, uneori atitudinea aceasta a lui merge până la exagerare; dar în fond, e întotdeauna naturală... Da, aceasta e caracteristica lui.

■

Ne povestea fratele meu, Dan, cum i-a venit rău unei doamne tinere, în timp ce dansa cu ea.

— A leşinat? am întrebat eu, curioasă.

— Nu, a avut un acces de isterie... Mai întâiu, a început să-şi târâie picioarele chiar dela primul tur... explică el, cu reticenţe 'n glas. Iar când i-am propus la urmă să renunţăm, şi-a lăsat capul pe umărul meu şi a început să plângă. Nu ştiam ce să fac. Noroc că a survenit bărbatul ei, care se vede că ştia..." şi-a terminat Dan, cu oarecare tulburare, povestirea.

Şi deodată mi-a scăpat un gând secret — parcă o forţă de nestăpânit mă împingea să vorbesc:

— Eu mă mir că nu le vine rău la mai multe...

Bărbatu-meu mă privi mirat. Am complectat, tot fără să vreau:

— Majoritatea femeilor duc toată viaţa lor un trai atât de auster, de nenatural...

— Dora! Iţi dai seama de ceiace spui? mi-a tăiat vorba Emil, privindu-mă alarmat.

In adevăr, nu-mi dădusem seama. Şi m'am simţit grozav de jenată. M'am înroşit tare şi m'am gândit: Dac'ar şti El cât sunt de neruşinată, cum s'ar uita la mine? Da, cum am putut vorbi astfel?

— Natural, încercai eu să atenuez, m'am gândit doar la anumite femei, mai pasionate.

Dar mi-am dat seama că nu mai puteam înşela pe nimeni.

■

Acum două zile a venit iar într'o dimineaţă să lucreze cu Emil. Pleca la Iaşi, şi mai aveau de pus unele chestiuni la punct. Venise repede pe drum şi se 'ncălzise tare. Emil răsfoia nişte planşe.

— Imi dai voe? îşi ceru el îngăduinţa să le răsfoiască înainte, când l-a văzut intrând.

— Te rog chiar! protestă Pârvu, gentil.

In odaie era răcoare, semiumbră. De subt storul care nu fusese tras până jos, filtra o dungă de lumină. Când şi când o briză uşoară agita lin perdeaua, cutremurând în acelaş timp toate umbrele frunzelor de iederă pe covor, care se sbăteau, minuscule. Aveam impresia că şi eu tremuram puţin, subt atingerea unor adieri impalpabile, întocmai ca frunzele de iederă... Pârvu se îndreptă spre canapeaua din colţ — şi se aşeză chiar la mijlocul ei. Eu lucram la o broderie modernă, lângă fereastră.

— O dulceaţă? îl întrebai.

— Da... am venit cam repede şi m'am încălzit.

După ce luă dulceaţa, deschise o carte care se afla la îndemână şi începu să citească — întâiu încet, numai pentru el, apoi tare, ca să auzim şi noi. Era ceva care ne interesa pe câteşitrei.

Cum vroiam să urmăresc mai bine, am lăsat broderia şi, fără să stau mult la gânduri, m'am dus lângă el. Dar la colţul canapelei rămăsese un loc aşa de mic, că de-abia încăpeam. Ii simţeam atingerea, dela umăr şi până la genunchi.

Nu mi-a venit să mă ridic imediat. Dar dece nu s'a deplasat el? Nu înţeleg...

Mie îmi venea să leşin, ca doamnei dela bal, despre care ne-a povestit Dan. Noroc de un apel al bucătăresei, care pentru un moment a picat inoportun — dar mi-a motivat îndepărtarea...

De canapea însă, m'am ferit încă multe zile pe urmă.

S. C.

100.000 LEI

veţi câştiga în baza bonului publicat în revista „RADIO" (radiofonie şi ştiinţă popularizată).

40 pagini 5 lei

c. stere

a apărut

al 5-lea volum din romanul

în preajma revoluţiei

editura adevĕrul

preţul 80 lei

nostalgii

A APĂRUT

NUMĂR SPECIAL

In colecţia de 12 lei

„ROMANELE CAPTIVANTE"

CASA GROAZEI

Un roman care farmecă, sgudue, surprinde!

250 pagini 12 lei

La chioşcari şi librari

Exodul cel mare

Gangele leneş şi turbure se strecura departe, tot mai departe, spre Malabar, străbătând India imensă şi misterioasă. Ca nici odată, pluteau pe valurile sale sute de bărci şi plute, încărcate de fiinţe omeneşti îngrozite.

Pe drumuri lungi şi întortochiate, păstorii îşi mânau din urmă cârdurile de capre care behăiau obosite. In urma lor caravane de elefanţi îmblânziţi purtau prinţese şi satrapi, îndreptându-se spre sud-vest. Apoi cete de oameni călări şi pe jos mergeau în neorânduială spre o ţintă necunoscută, strigând îngroziţi:

— Ginghishan! Ginghishan! vin mongolii!

Acest strigăt de disperare mergea din om în om, din sat în sat, din oraş în oraş, cutremurând India. Şi nu era nici o scăpare. Regii indieni nu mai puteau să domolească gloatele înspăimântate şi ca în faţa unei crude fatalităţi invocau mila zeului Manù, să-i apere şi să-i miluiască.

Nimic nu se putea opune marelui cuceritor mongol, teribilul Ginghishan, care în fruntea hoardelor sale dărâmase zidul chinezesc cuprinzând imperiul Fiilor Soarelui, trecând prin foc şi sabie pe tibetani şi turchestani, pentru ca să năvălească în India, ţară bogată în păduri, păşuni, oraşe şi palate din O mie şi una de nopţi.

Hoardele mongole trecuseră Munţii Himalaei şi scoborau în goana cailor de stepă pe şesul indian. Populaţia săracă se supunea fără nici o împotrivire. Cei mai bogaţi fugeau, sperând un liman de scăpare spre sud-vest. Era un exod cum nu se mai cunoscuse în istoria omenirii. Regii indieni au ordonat ca ostaşii lor, dezarmaţi, să iasă în calea învingătorilor şi să ceară graţie.

Astfel, Ginghishan, fără să i se opună vre-o rezistenţă, străbătu India în două săptămâni şi se stabili la Delhi, tronând ca un mare suveran, peste un imperiu imens.

Un singur popor din India n'a voit să rămână rob cuceritorilor mongoli şi preferă să ia calea pribegiei. Era poporul nomad al zgripţilor, poporul iubitor de libertate care nu voia să cunoască legi impuse, nici hotare.

Şi au pornit zgripţii spre apus, călări, pe jos, cu carele, alături de femeile şi copiii lor, străbătând Belucistanul şi Afganistanul pe la sud, iar alţii Persia şi Armenia pe la nord, unde s'au oprit. Cu suliţi şi arce, se apărau de populaţia ţărilor pe care le străbăteau împinşi mereu din urmă spre Caucas şi spre Mesopotamia.

Se părea că şi-au găsit ţinuturi unde să poposească vreme mai lungă, ba chiar să se stabilească, dar popoarele apropiate nu-i lăsau în pace. Mulţi din zgripţi au plecat mai departe, prin pustiul Arabiei de nord, trecând în Egipt, unde iarăşi au poposit câteva decenii, din care cauză li s'a zis, prin confuzie „faraoni". Cei care străbătuseră Caucazul, s'au stabilit pentru un moment la gurile Volgei, dar au trebuit să plece mai departe, tot spre apus, din cauza luptelor dintre tătari şi cazaci

Exodul lor continua. Cei poposiţi în Egipt, au pornit mai departe, ţinând ţărmul de nord al Africei, pentru a trece Gibraltarul.

Spaniolii s'au pomenit pe neaşteptate cu ei, aceasta la 1320. Cei rămaşi în Mesopotamia au străbătut Anatolia şi s'au pomenit pe malurile mărilor Mediterana, Marmara şi Marea Neagră, unde încă mai străjuiau ostaşii greci ai ultimei rămăşiţe de imperiu bizantin.

Bizantinii s'au înspăimântat. De unde au mai venit şi oamenii aceştia cu părul lăţos, zdrenţuiţi, neraşi, tuciurii şi flămânzi?

Pentrucă nu se puteau înţelege cu ei nici în limba greacă, nici în limba persană, arabă sau egipteană, le-au zis „athingani", cuvânt care în greceşte însemnează oameni murdari, ciumaţi, de dispreţuit. O asemenea poreclă o mai dădeau grecii şi la o sectă creştină din Siria, a cărei religie diferea 'n dogme de religia creştină pură. Aceşti sectanţi mai trăesc şi azi în Siria, sub numele de „maroniţi" şi „copţi".

Dar zgripţii nu prea s'au sinchisit de această denumire dispreţuitoare, necunoscându-i sensul. Trecând Dardanelele în Galipoli, s'au strecurat mai departe, împrăştiindu-se în Peninsula Balcani, spre Dalmaţia în Italia şi centrul Europei, iar alţii în principatele române.

Din hrisoavele găsite la mânăstirile Cozia şi Tismana, reiese că în Muntenia se găseau athingani prescurtat „ţigani", — la anul 1300. Sub Alexandru I Basarab, ei erau daţi ca dotă la măritişul fetelor sau feciori de boeri, întrebuinţaţi ca robi pe la mânăstiri şi la curţi.

In Moldova, ţiganii au venit la 1417, sub Alexandru cel Bun, îndurând aceeaşi soartă ca şi cei din Muntenia. Fiii de boeri când făceau exerciţiu de tragere cu arcele sau pentru prinderea cu arcanele, întrebuinţau ca manechine vii pe ţiganii robi.

Astfel, îi legau de câte un copac şi le punea pe cap câte o oală cu păcură, sau lapte. Trăgeau cu arcele şi nemerind în oale, tot conţinutul din ele se vărsa pe faţa ţiganilor, în râsul general. Dar se întâmpla ca săgeţile să greşească ţinta şi să lovească în trupul nenorociţilor prizonieri. Ei şi? Ce preţuia pentru tinerii boeri o viaţă de ţigan rob?

Şi totuşi ţiganii deveniseră indispensabili ţărilor române. Ei erau cântăreţii şi muzicanţii cei mai desăvârşiţi, meşteşugarii cei mai pricepuţi, lucrând la rădvane, potcovitul cailor, construirea armelor, clăditul cetăţilor şi al caselor. Ei munceau pământul în silnicie al domnilor şi boerilor.

Numai aurarii se bucurau de o libertate aparentă pentru care plăteau un bir special, tot în fire şi boabe de aur, cules din albiile râurilor sau din vinele aurifere ale minelor.

Treptat, treptat s'au răspândit ţiganii în întreaga Europă, nemerind până în Anglia. Spaniolii, Portughezii şi Englezii, printr'o confuziune, îi denumesc primii „gytanos", iar cei din urmă „gypsys", considerându-i ca veniţi din Egipt. Celelalte popoare europene, prin derivaţie dela cuvântul grecesc „atingani", îi denumesc, după cum urmează:

Popoarele germane: Zigeuner; popoarele slave: atingani; românii: ţigani; ungurii: ciganiok; francezii: les tziganes; tătarii: zigun; turcii: çenghenea.

Dar foştii zgripţii, după ce şi-au dat seama de ironia cuvântului „athingan" şi-au spus:

— Bine, zgripţi cum ne numeam noi, nu ni se mai zice; dar nici athingani nu vrem să ne numim măcar noi între noi.

Şi şi-au adus aminte că în limba lor veche, indiană-sanscrită, la om se zice „*rom*", cu un înţeles mai larg de „om superior", întrucât ei iubesc libertatea, jocurile şi muzica. Prin cuvântul rom, ei înţeleg şi acela de „fiu al păcii".

Romii n-au trecut dintr'o dată în Europa ci la diverse perioade, căci mulţi mai rămăseseră prin Anatolia, Arabia şi deşerturile Asiei Mici. Au fost însă împinşi mai departe de năvălirile hoardelor conduse de Tamerlan, Batukan şi apoi de Orkan, care îi foloseau ca robi la clăditul cetăţilor„ făuritul armelor şi corvezi.

A trebuit în fostele Principate române să se ridice „bonjuriştii", acei tineri generoşi şi influenţaţi de spiritul de libertate ce dăinuia în ţările apusului, ca să ridice glasul pentru desrobirea ţiganilor. A trebuit ca diplomaţii ţărilor apusene să ceară şi ei acest lucru, întrucât era o ruşine a secolului ca să mai existe robi în Europa, când de mult se legiferase desrobirea sclaviei la care erau supuşi negrii din Africa. Şi la 1854, adunările obşteşti, sub domnitorii Grigore Ghica în Moldova şi Barbu Ştirbei în Muntenia, au votat desrobirea ţiganilor.

Trăesc în Europa 7.500.000 ţigani, iar în lumea întreagă 16.000.000. Se întâlnesc ţigani şi în insulele Pacificului. In Cuba, Filipine, Iava şi Guinea, orchestrele de ţigani delectează pe băştinaşi şi coloniali.

A trebuit ca în anul de graţie 1933, să se ridice un steag de redeşteptare, pentru ca romii (ţiganii) să se mişte, să înceapă a se organiza, la adăpostul unui program social, cultural şi moral.

Inceputul l-au făcut romii din România. 150.000.

Cei din Polonia, Jugoslavia, Cehoslovacia şi Ungaria urmează acum exemplul celor din România, comunicând cu ei prin corespondenţă şi delegaţi.

G. A. LAZURICĂ

Carnavalul din Veneţia

Veneţia s'a bucurat multă vreme de faima oraşului cu cel mai spectaculos şi cel mai lung carnaval. Mascarea, travestirea, petrecerile de Anul Nou, uciderea Carnavalului, obiceiuri moştenite dela Saturnalele romane şi cultul lui Mithra, aceste obiceiuri tolerate şi reglementate nu fără repetate proteste şi ameninţări de către papii dela Roma, ţineau în mod normal dela Sfântul Ştefan, dela Crăciun până în ziua de Marţia grasă, ultima zi a Carnavalului, după care urma Mercurea cenuşii sau a pulberii (Mercredi des cendres). Şi la Veneţieni încetau măştile la Lăsata Secului, dar serbările cu măştile reîncepeau cu diverse prilejuri fixe, ca de ex. 15 zile începând cu Inălţarea Domnului; apoi în timpul serbărilor de toamnă, care începeau din Octombrie şi mergeau până la Crăciun.

Un pamflet al timpului spune, că în celelalte state ale Europei nebunia Carnavalului nu ţinea decât câteva zile; aci exista privilegiul de a extravaga şase luni din an.

Mărturii vechi româneşti despre Carnavalul veneţian din evul-mediu şi cel din epoca modernă, nu avem. Am fi avut prilejul să-l cetim descris de un Petru Cercel, călător prin Veneţia; dar ştirile lui ne lipsesc. Iar mai târziu Constantin Cantacuzino Stolnicul, care sosea la Veneţia pentru studii, prin 1687, cu 100 ani înainte de abdicarea ultimului doge, ar fi putut, dacă ar fi fost introdus în societatea veneţiană, să ne lase preţioase lămuriri. Din nenorocire şi el ajunge după o lună de drum pe mare, venind dela Constantinopol, tocmai la 18 Februarie, adică o săptămână după ultima zi din Carnaval. Dar şi dacă ar fi ajuns la „Liman", cum spunea el, adică la Lido din Veneţia, înainte de închiderea Carnavalului, n'ar fi avut noroc să-l vadă. După cum spune în Memoriile lui, a trebuit să facă o carantină, care deşi nu riguroasă, l-a liberat după 40 zile, deabea la 23 Martie, când spune el: „De-aici au venit ale Jupânului Pană gondole de m'au luat şi m'au dus în casa lui aici, în Veneţia, şi am şezut până la 18 ale lui Aprilie şi apoi am venit aici la Baduva, purcedându din Veneţia, Vineri după prânzu".

Era epoca de ultimă glorie a Veneţiei, când Francesco Morosini rezistase în Creta asalturilor Musulmanilor şi deşi părăsise insula, obţinuse apoi ca doge victorii, care redau Republicii, pentru un scurt timp, unele din posesiunile sale dalmatine şi greceşti. Era epoca de înflorire a artelor dela sfârşitul Renaşterei. In special la Veneţia opera cea nouă cu recitativ a lui Claudio Monteverdi îşi serba triumfuri în toate teatrele oraşului lagunelor. Intre 1637-1700 fuseseră fondate în Veneţia nu mai puţin de 16 teatre de operă. In timpul lui Monteverdi 11 teatre funcţionau simultan. Teatrele acestea erau susţinute de patricienii şi burghezii oraşului, care aveau locurile lor permanente şi loje, ca şi ambasadorii diverselor ţări. Bine înţeles, ceeace lipsea era lumina. In afară de teatrele curţilor domnitoare, cele particulare aveau sala spectatorilor în întuneric şi cei ce voiau să urmărească textul, trebuiau să aducă lumânări de acasă.

Carnavalul veneţian în asemenea mediu se serba de sigur şi de către nobili în balurile de la Palatul Ducal, dar şi de către popor. Şi în decorul secular al Pieţii San Marco, aşa cum se vede şi azi, tânărul Cantacuzino putea vedea, în ziua de culme a Carnavalului, Marţia Grasă, poporul Veneţiei grămădindu-se prin uliţe, pentru a vedea în detalii cortegiul Carnavalului, focul de artificii şi arderea Regelui Carnavalului pe Piazzetta din Palatul Ducal şi Procuraţii. Parcă vedem cum jur împrejur se ridică tribune şi estrade. E zi de sărbătoare. In piaţa San Marco fâlfâe cele trei drapele uriaşe ale Republicii, în faţa portalului basilicii. Dealungul gangurilor de sub procuraţii susţinute de arcade se înfig mari candelabre cu facle de răşină. Ghirlandele cu panglici, steguleţe, covoare atârnă din parmaclâcul ferestrelor. Sgomotul acela surd, când mai potolit, când crescând asemenea valurilor mării, murmurul mulţimii creşte, salutări, chemări pe nume, strigăte de vânzători, fragmente de arii din opere la modă. Intre cele două coloane una cu Sf. Theodor, primul patron al Republicii, cealaltă cu Leul înaripat al Evanghelistului Sf. Marcu, se instalează rugul pentru arderea Regelui Carnavalului. Pentru cel care privea pe Canalul Grande, fie de pe singurul pod de marmoră de atunci, Rialto, sau din ferestrele palatelor şi caselor de pe canal, se arăta Bucentoro, caicul oficial al Dogelui Republicii, înalt, răsfrânt aurit cu cei 100 de gondolieri vâslind în timpuri energice şi înaintând repede, urmaţi de nenumărate gondole colorate, acoperite cu draperii de aur, roşii, albe, de argint, galbene, albastre. Poporul de pe ambele ţărmuri ale Canalului aclamă. Şi în urma Cortegiului oficial urmează gondolele patricienilor, ale burghezilor bogaţi, ale băeţilor de viaţă, bărci, care se tae, se lovesc, se întrec, împodobite cu ghirlande şi steguleţe. Şi în fiecare din ele stau oameni mascaţi, care duc viaţa aceasta de petrecere de săptămâni şi luni de zile. Se aud cântece, ghitare, mandoline, flaute, unele clare, altele răguşite şi totul dă un cântec de gloată jubilând, cântând, strigând, bucurându-se de carnaval.

Aceste regate din sec. XVII se dădeau de mai multe ori pe an şi deşi Veneţia decădea în putere în faţa Turcilor, apoi în faţa Austriei, care îi răpi Triestul, Fiume şi încet, încet Dalmaţia, viaţa de petrecere, cele şase luni de carnaval, continua. In secolul XVIII-lea, Cassanova are în cufăr gata la orice împrejurare câteva travestiuri, ca să scape de urmăritori. Poporul se interesează la tot amestecul acesta, cântă din trompete, îşi aruncă glumele şi petrecerile, procesiunile se înteţesc, cu cât se apropie Marţea Grasă, ultima zi din Carnaval. Intr'atât de protejat era Carnavalul din sec. perucii şi măştii, încât la 1789 se ţine secretă moartea Dogelui pentru a nu strica cheful poporului şi se amână vestea pentru mai târziu. Artificiile din seara de Marţi cu uciderea Regelui Carnavalului încoronează nebunia.

Un român, care ar vizita Veneţia de azi, într'o zi de carnaval s'ar mira oarecum de nepotrivirea dintre versul lui Eminescu: „S'a stins viaţa falnicei Veneţii"; şi aspectul exuberant al aceluiaşi oraş cu lumea ce forfotă în piaţa San Marco, prin calle Merceriei, Piaţa Goldoni, podurile dela Rialto, Academie şi Gară, precum şi la debarcaderele staţiilor de vaporeto — acest tramvai acvatic al lagunelor.

Şi chiar poetul, care deabea însănătoşit, plecă la 26 Februarie 1884 din Viena în Italia, spre a se întrema, n'ar fi recunoscut oraşul cântat. Dealtminteri se pare că nici n'a vrut să-l apuce ziua, să vadă măcar Piaţa San Marco şi Palatul pe care le cunoştea aşa de bine din lecturi, reproduceri şi propria lui poezie. A plecat mai departe spre Florenţa, în urmărirea unui ideal feminin, o englezoaică pe cât se pare...

Cu un an înainte de trecerea lui Eminescu la Veneţia, Richard Wagner, primit cu multe onoruri de municipalitatea din Veneţia, asista dintr'un balcon al Procuraţilor la arderea Regelui Carnavalului, pe piaţetă, asistă la toată mascarada tradiţională, ca apoi, câteva zile după Marţea Grasă, la 13 Februarie, să moară slăvit de întregul popor veneţian, care îi cunoştea pe din afară muzica din concertele bandei citadine din piaţă. Acel oraş mort se renăscuse pentru el, îi dăduse inspiraţia la „Tristan şi Isolda", operă isprăvită aci.

Se pare, că în ziua morţii, Wagner vorbise portarului Palatului Vendramin Kallerrghi, unde locuia, şi cu părere de rău îi repeta strigătul mulţimii după arderea Regelui Carnavalului: „Il Carnevale se n'é andato".

EMIL RIEGLER

Calafat

Semeaţă dună, cu nisipuri fine
Şi òstrove din vremea legendară
Rătăcitorii Genovezi urcă
Pe Dunărea bătrână pân'la tine.

La ţărmul — cuib de vrăji, înfiripară
Uimiţi, popas corăbiilor pe —
Hambare colindând pe mări străine
S'adune-a şesului valah comoară.

Un port se făuri... cu punţi şi schele...
Şi veri dearândul călăfăţuiră
Cântând, galerele de aur rele.

. . . .

Străvechiu oraş, strămoşii tăi pieriră...
Tăcut, aştepţi şi azi s'apă'n zare
Ca nişte fluturi navele în mare...

I. MITROIU

Dela Balauri la Marte

...Copiii se plictiseau vădit în așteptarea mesei Revelionului.

Pomul de Crăciun, reaprins și astă seară, nu se mai bucura de nici-o atenție. Numai din când în când, Gică își făcea plăcere să stingă câte o lumânărică de stearină ieftină, ajunsă la capătul puterilor ei. Copiii începură să și se certe.

S'a apelat, atunci, la Moș Vasilică — unchiul Vasile care, pe lângă numele-i tradițional, potrivit „sezonului", era un minunat povestitor de basme pentru copii, din generație în generație. Astfel că Moș Vasilică fu adus „cu mari sacrificii" din cabinetul stăpânului, unde se juca cărți tot în așteptarea orei de masă, și așezat la gura căminului în care ardeau lemne de două ori mai multe decât de obicei.

Flacăra lor puternică în care pocniturile se luau la întrecere cu scânteile, învioră dispoziția copiilor numai decât. Stăpâna casei mai avu grija să stingă și cele trei lampioane mai electrice ale salonului; așa că focul se reflecta în ochelarii cei galeși ai lui Moș Vasilică și juca nebunește pe geamurile înghețate.

Noaptea neagră și lungă, de iarnă, se uita dincolo de ferestre și parcă sărea înapoi la fiecare tremurare a flăcării căminului; vântul hoinărea afară, urlând ca lupii și gemând parcă cu hohote îndepărtate le cucuvea. Decorurile, interiorul și stările sufletești ale fiecărui copil erau astfel repede pregătite pentru cele mai fantastice povești, și fețele copiilor arătau încordarea curiozității.

...A fost odată, ca nicicând... Un Balaur uriaș a apărut între munți și a pus stăpânire pe toate drumurile caravanelor negustorești, pe cărările vânătorilor de munte și pe potecile căutătorilor de aur și diamante. Nu lăsa să treacă nici țăranii, nici ostașii și nici popii. Din vizuina lui vedea și noaptea cine trece prin munți la depărtări de sute de chilometri. Cum zărește undeva un om, cum își întinde aripile-i verzi-aurii, cum zboară spre drumeț, cum îl culcă la pământ dintr'o singură suflare de foc sau îl atinge cu o săgeată-scânteie trimisă din flacăra ochilor săi. Apoi îl înșfacă, îl duce spre vizuina sa, și acolo îl mănâncă. Uneori astfel mânca nu un singur om, ci zeci și sute laolaltă. Tot locul din jurul vizuinii s'a făcut alb de atâtea oase! Când se ridica și zbura, întuneca lumina soarelui. Noaptea lumina în roșu de foc munții și văile ca să descopere pe călători...

Tare mult necaz pricinuia Balaurul—Regelui și Căpitanilor oastei acelei țări. La chemarea lor, mulți viteji și cavaleri au căutat să mântuie țara de Balaur, încercând de nenumărate ori să-l omoare. Dar toți au căzut prada groaznicului monstru. Chiar Magul cel mare al țării abia a reușit să scape din ghiarele Balaurului, deși se ridicase deasupra lui pe covorul cel sfânt, vroind să-o omoare prin străpungerea capului cu o suliță rămasă țării din vremea locuitorilor ei uriași. Și doar Magul putea să facă ocolul țării întregi, stând pe covor, într'o singură oră...

— Proști au fost toți aceștia, — zise Ionel, — era mai nimerit să-l omoare cu Berta...

— Cu care Berta? — se miră Moș Vasilică.

— Ce, nu știi dumneata de Berta? — Tunul acela din care nemții trăgeau asupra Parisului.... Nici un Balaur n'ar putea să-i reziste!...

— Se poate și cu un tank. Intrai într'un tank și tragi cât vrei asupra Balaurului. Nici ciolanele nu și le-ar mai fi adunat apoi..., — se făcu Costică ecoul lui Ionel.

— De ce cu tankul? — întrebă arțăgos Gică. Mai bine cu gaze asfixiante! Un nour întreg de gaze, din care nici o mie de balauri n'ar scăpa...

— E bine și cu gloanțe care explodează, — interveni Mitică.—Sunt niște gloanțe „Dum-Dum". Te rupe în mii de bucăți!

— Sau dintr'un aeroplan de bombardament... Cu multe bombe! La sigur! — complectă Guță. — Magul a avut numai o suliță... Ași vrea să-l văd eu pe Balaurul acela, dacă i s'ar fi aruncat în cap câteva bombe de ecrazită!...

— Ha-ha-ha! Ho-ho-ho! He-he-he! Hu-hu-hu! Hi-hi-hi! — izbucniră până și fetițele care tăceau până atunci.

Moș Vasilică se simți cam dezorientat, însă, făcând față situației critice, zise tare:

— Uitați, copiilor, că atunci când existau Balauri, nimeni n'a avut ideie măcar de Berta, de tankuri, de gaze și de toate aceste bombe, gloanțe, ecrazită, aeroplane...Era, poate, acum o mie de ani...

— Numai o mie de ani? Numai atâta? — zise Ionel. — N'are a face. Chinezii au avut încă acum trei mii de ani și telegraful și telefonul. Și de atunci pun chipul de Balaur pe sticluțe cu tuș, veritabil chinez. Mie mi-a povestit-o tata...

— Și desigur au avut și aeroplane! — aprobă Mitică.

— Nu spuneți prostii! — se apără Moș Vasilică. — Nu sunt nici măcar patruzeci de ani de când au fost inventate avioanele...

— Ei, și cum rămâne atunci cu Magul care într'o singură oră făcea ocolul țării în zbor? — întrebă caustic Ionel.

— Dar asta-i altceva: Magul zbura pe covorul sfânt zburător...

Ionel făcu „hm!" și se uită triumfător la ceilalți copii.

— Știm noi aceste covoare de zburat din basme! A fost cel mai adevărat aeroplan. O sută de chilometri pe oră...

Aci Guță, al cărui frate era pilot, nu putu să tacă:

— O sută numai? — surâse el disprețuitor. — Așa viteză e demult întrecută. Astăzi cel mai prost avion face două sute, până la trei sute de chilometri pe oră!

— Un aviator american a făcut trei sute și șeaizeci de chilometri pe oră! — adăugă Costică. — Ceiace se numește un mare record...

— Și mai e ceva, — zise Ionel reluând ofensivă. — Nu se știe ce mărime avea regatul acela pe care Magul l-a ocolit într'o oră de zbor. Regatele sunt așa de diferite... De pildă, Monaco, sau repubilca Andora: un ceas e destul pentru a-i face ocolul pe jos!...

Moș Vasilică, văzând că-și pierduse toate pozițiile defensive, se recunoscu învins.

— Dă-l dracului, de Balaur. Mai bine vă voi spune alt basm. Despre „Pincipesa Adormită", vreți? Ați auzit, poate?

— Vrem! N'am auzit! — răsunară în cor micii ștrengari care cunoșteau basmul pe de rost, savurând dinainte o nouă capcană în care avea să cadă Moș Vasilică atât de demodat...

Și când povestitorul ajunse la scena în care Magul cel Rău o adoarme pe Principesă, tot Ionel — ce nesuferit băiat! — redeschise focul atacului.

— Magul nici în clin nici în mânecă n'are ce face aici! Principesa a căzut prada somnului letargic. Tata ne a citit deunăzi despre un caz...

— Poate că a fost ipnotizată? — îl sprijini Gică. — Sunt ipnotizatori atât de artiști, încât dintr'un gest făcut cu o mână adoarme pe om. Și apoi, omul acela doarme ani întregi. Toți medicii nu pot să-l deștepte, numai acela care l-a adormit poate să-i ordone să se trezească... La Viena a fost un caz nu demult...

— E imposibil! — se supără deodată Moș Vasilică. — Nu mă lăsați să vă povestesc mai departe. Mai bine tac!... Nu vreți — nu trebue...

— Vrem, vrem, vrem! — răsunară toți.

Moș Vasilică cedă acestor strigăte și continuă să povestească acțiunea basmului.

..Și iată, Prințul, după o noapte întreagă de drum de prin pădurea virgină, neagră, ese în deșertul cel galben și arzător. Merge o jumătate de zi, istovit de sete; iar în jurul său aude numai cum râcăie sute de lei, urlă mii de șacali. Se întristă Prințul că nu-și vede sfârșitul drumului în căutarea Prințesei. Și se așează pe o piatră, lăsându-și capul pe mâni... Cum își ridică ochii, văzu aproape de tot un frumos palat cu grădină, cu turnuri, cu cascade de apă răcoroasă, cu palmieri...

— Mirajul sau fata-morgană! — declară Ionel. — Se întâmplă foarte des în orice deșert. Merge omul disperat, și vede...

— Nu întrerupe! Nu întrerupe! — strigară ceialalți.

...A intrat Prințul în palat și s'a făcut beznă în jurul său. Iși scoase sabia să lovească în Necuratul, când, deodată, se lumină palatul ca ziua...

— Cineva a întors butonul electric! — remarcă Ionel.

Moș Vasilică se făcu că nu aude și continuă:

...Și o voce tare a răsunat: — „Fii binevenit, Prințișorule! Mulți alți viteji n'au îndrăznit să treagă pragul acestui palat. Tu ești singurul care nu te-ai temut!".... Se miră Prințul: vocea s'aude, dar nu se vede nimeni...

— Nu cumva a fost o antenă pe acolo? — întrebă Ionel.

— Cine? — se zăpăci Moș Vasilică.

— Antena... Dela Radio... Intr'un palat de mare lux și să nu fie Radio?

— Dacă instalezi un aparat cu o lampă bună, auzi foarte bine până și o voce din America — observă Costică.

— Cu două sute de volți... pe unde scurte, — îl complectă Mitică.

— Nu întrerupeți! — Nu întrerupeți! — răsunară din nou ceilalți.

...Și iată, — mai continuă Moș Vasilică, fără vre-un avânt, — aceiași voce porunci: — „Dați Prințului Viteaz să mănânce și să bea ce avem noi mai alese în palat"... Și într'o clipită, o masă apăru în fața Prințului, plină de cele mai rare aperitive și vinuri...

— Mare lucru! — izbucni Ionel. — La teatru și la cinema o poți vedea oricând. Regele apasă pe un buton și dintr'o deschizătură în plafon vine o masă bogat aranjată, drept pe parchet...

— Mai sunt și baruri automate: arunci o monedă într'o găurică și-ți vine câte un sandvici, o fripturică, sau o prăjitură...

Moș Vasilică se sculă brusc și refuză categoric să mai povestească basme. Se gândi apoi puțin și zise:.

— Nu, copiilor! Sunteți prea deștepți pentru vechile povești. Mai bine să vă spun ceva mai nou. Vreți despre planeta Marte?

— O da, da, da! — se auziră glasurile emoționate și curioase.

— Numai cu o condiție: nu mă întrerupeți, căci altfel...

Insă nu era nevoie de pus nici o condiție; fiindcă copiii părăsiră lumea fanteziei sărace, trecute, cu Balauri și Prințese, și ajunseră, fermecați, cu bine, în lumea enigmatică a lui Marte cel de... neajuns.

As. Nr.

Cronica feminină

Despre mantouri

E foarte interesantă și concepția pe care o avem noi româncele despre mantou. Cred că în cazul acesta nu s'ar putea da o explicație luată din istorie. Asta, pentrucă se presupune că, de când există frigul, s'a simțit nevoia unui articol de îmbrăcăminte suplimentar care să ne apere împotriva lui.

Cu toate că, deci, mantoul (manteau-ul, dacă vreți dv.) e destul de înrădăcinat în garderoba noastră, n'am văzut o mai mare lipsă de fantezie în nici un alt articol de îmbrăcăminte.

Oare Rodica va protesta și de data asta? (Vă mai aduceți aminte de fetița care nu voia să-și scurteze plete ca să nu devină o parodie de sufragetă englezoaică?!) Vă spune probabil că ea dimpotrivă găsește o infinită gamă de variație în linia mantourilor. Că unele au gulerul pus într'un fel, altele într'altul, că unele sunt strâmte, altele largi, că unele au culoare închisă altele nș. a. m. d. Nu mă îndoesc. Dar un adevăr rămâne, că noi avem un deosebit respect, aproape frică, față de acest element al toaletei feminine: Nu e nimic mai bună dovadă a unui gust rafinat, decât tendința spre clasicismul liniilor. Nu e nimic mai de prost gust decât ornamentele inutile pe orice vestmânt cu tendințe sportive. Dar, îmi place să cred — și nu mă îndoesc de aprobarea dv. — că azi când moda are la originea mai multă inteligență și spiritualitate decât oricând, mantoul nu mai e un vestmânt gros care acoperă totul (inclusiv capul până la nas) ci e într'o foarte strânsă complicitate cu întreg ansamblul și mai ales cu rochia. Un argument pentru ceea ce susțin, e și triumful trois-quarts-urilor. Un trois-quarts nu trebue să fie în aceiaș culoare cu rochia. Dar trebue să formeze cu ea un ansamblu indisolubil. Nu merge un trois-quarts sport cu o rochie fantezie și vice-versa. Rochia și mantoul ei trebue să fie desvoltarea aceleiaș idei — pentrucă dv. știți, doamnelor, că moda nu-i decât un mod de realizare artistică a materii brute care e stofa — mantoul trebue să aibe la bază aceiaș idee pe care o are rochia, realizată însă mai masiv. E superb când o femee scoțându-și mantoul lasă la iveală o rochie cu o inspirație cu totul de altă școală.

Dece oare sunt atât de puțin politicoase toate țesăturile, din care majoritatea au fost imaginate de un creer de artist? Dece nu avem acel mantou tip prins cu un nasture la talie, cu gulerul mare din care abia ni se vede nasul, cu mâneca deobicei cu un colț în dreptul cotului mai jos și cu o mulțime de desene vertical aplicate în față, ca să mai înflorească sărăcia liniei?! O să-l recunoști imediat. E deobicei negru, are blană de astrahan — sau de petits-gris.

Variațiile? Un guler șal. Un guler sport — revere largi. Un guler cu extremitățile încrucișate în formă de fundă, prinse cu câte un nasture în umeri. Pentru talie: lon. Blană și la mânecă. Dar ideia rămâne aceeași, de școală destul de veche.

Apoi mantourile de blană! Aproape toate sunt largi. Și totuși, din blană se pot face mantouri care să urmărească silueta, să-i marcheze grația și elasticitatea.

Dar, după ce am îndrăznit să polemizez cu o modă inamovibilă, ce dau în schimb? Pentrucă, după cele spuse până acum, rezultă că ar trebui să ne facem un mantou pentru fiecare rochie. Poate da, dacă vom renunța la credința noastră că un mantou trebue să coste foarte mult și să-l avem câțiva ani. Cu toată admirația pe care o am pentru soliditatea modei germane, înclin pentru cea franceză. Sunt lucruri atât de ieftine care se pot realiza așa de frumos — dacă suntem amatoare de linii drepte și puține ornamente. Dar, se mai poate și altceva. Un lucru vechi: Să ne alcătuim garderoba în așa fel încât mantoul de trottat să se potrivească tuturor rochiilor. E drept: avem nevoe și de un mantou de după masă — și fără îndoială de unul de seară...

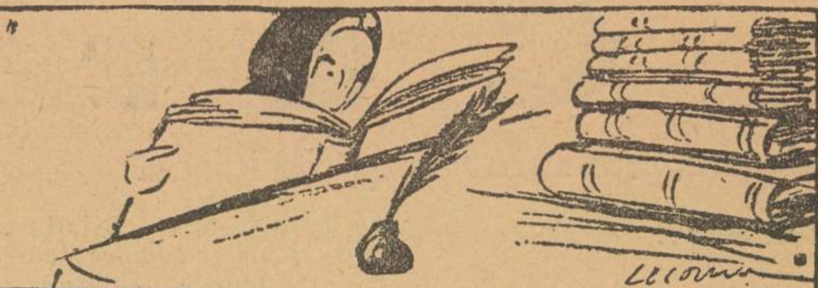
Complectarea și precizarea acestora câtorva vagi indicații. Dv. veți ști s'o faceți mai bine decât mine. Pentrucă fantezia în acest domeniu n'are nici o restricție. Și'n fața realizării tipului ce vă convine dv. orice generalizări cad.

Voiu trece la altceva: se observă în modă o tendință de feminizare. O feminizare cam romanțioasă. In afară de rochiile de seară — această tendință pare a pătrunde și în moda rochiilor de zi. Nu numai că vom scoate umerii de vată, dar mânecile ce încep dela gât le coboară linia simțitor. Nu știu dacă trebue să ne bucurăm de inovația asta. Oare e o strategie pentruca să ne împiedice în lupta noastră „pentru egalitate"? Va fi totuși o clasă de femei care prin moda asta va reveni la normal. Acel tip de Betty-Boop feminin cu umerii de vată și cu pană în pălărie, dar cu proeminențe umoristic de vizibile.

ANIȘOARA ODEANU

P. S. O. îndrăzneață și — de bun gust — evadare, e împământenirea modei tailleur-urilor de iarnă. Au o notă de eleganță sportivă, remarcabilă.

UN DAR BOGAT
eftin și bun
ALMANAHUL
ziarelor „ADEVERUL și „DIMINEAȚA" pe 1935
400 pagini, cu numeroase ilustrațiuni
40 LEI

Premiul pentru ajutorarea femeilor de profesie liberă

Romanul care a obținut acest premiu și care se intitulează *„Vie de Mademoiselle Agnés, lingère"* a fost scris de una din personalitățile feminine cele mai originale *„Pascale"*.

Pascale este în adevăr „femeia înzestrată cu mii de daruri". Cunoscută mai ales ca „chansonière" în cabaretele din Montmartre, ea este și o pictoriță ale cărei pasteluri nenumărate nu sunt nici procedeuri, nici stăpânite de vre-o formulă, ci, după cum se exprimă critica plastică, un vocabular absolut personal, isvorît din viața puternică a acestui suflet, ca o emanație primăvăratică, cu un colorit franc, viguros, dens și plin de putere, numai din cerințele și impulsiile naturii sale profunde.

PASCALE

De altfel și canțonetele, compuse în cea mai mare parte de ea, prezintă acelaș caracter, de autenticitate și de putere de viață ce nu poate fi condiționată nici de modă, nici de convențiuni sau de orice alte artificiu.

Cine a auzit-o odată cântând nu poate să uite chipul ei palid plin de distincțiune, făptura ei de rasă, dicțiunea desăvârșită, în care fiecare cuvânt merge la țintă, privirea mândră, gestul calm și impecabil, zâmbetul ascuțit, glasul deosebit de dulce. Dar, mai ales inteligența ei suverană, care nu face publicului din cabarete nici o concesie, ci dimpotrivă îl forțează să se înalțe până la ea și se impune prin simplicitatea ei aristocratică, prin humorul său cumpătat și mușcător, prin acea intangibilitate minunată, care o face să circule dela cabaret la atelier, dela minunate articole de ziar, de adevărat talent, până la roman, fără să se supună nicăeri spiritului de clică sau de gașcă, fără măcar să le disprețuiască. Compunerile sale în orice gen sunt lucid compuse și ordonate, în afară de orice teorie, esoterism sau procedeu, păstrând ritmul cald al vieții și manifestându-se „direct poruncitor și fascinant ca visurile din somnul nostru" zice Marguerite Jouve.

Tăioasă până la cruzime în cântecele sale, poetă în pictură, ea este realistă și precisă în scrieri căci sub orice formă nu caută decât a-și exprima o vitalitate prodigioasă, care are nevoie de toate aceste mijloace variate și multiple spre a se realiza. De aceia, oricare ar fi forma în care se îmbracă, Pascale rămâne autentică și simplă ca un element al naturii. Expresiunea sa artistică, oricare ar fi ea, rămâne netă, discretă, în plină stăpânire de sine și cu o desăvârșită măsură, impunându-se prin acel ceva ce se chiamă eleganță, rasă, distincțiuni și care poate nu e altăceva decât oglindirea unui suflet tare cu o senzibilitate bogată și arzătoare.

Justiție, juriști, justițiabili...

In fața mea, în singurul fotoliu englezesc ce împodobește biroul meu de avocat, s'a lăsat liniștit să se așeze, bătrânul și respectabilul maestru. In acelaș ritm liniștit al mișcărilor lui bătrânești, în clipa când el cobora, în sufletul meu se ridica, dincolo de orice împiedecare, dincolo de orice elementar bun simț, o primitivă mulțumire organică, că tot eu sunt șef și stăpân în acest biurou. Am tăcut amândoi puțin, foarte puțin, dar deajuns ca tot sângele să mi se repeadă în obraz și să mă rușineze de ceiace nesocotit gândisem.

— Ce studiai?

— Nimic. Mă pregăteam... Mă gândeam... O cronică literară-judiciară, pentru anul nou...

— Și ce te gândeai?

— La tot ce s'a petrecut anul acesta în Tribunal. La tot ce a caracterizat ostenelile acestor lumi de dincoace și dincolo de bară. La un bilanț... Un rezumat.

— La ce bun?

—La ce bun? Bun la o cronică săptămânală din lumea Justiției, pentru sfârșit de an.

— Dar cronica d-tale, e și pentru început de an...

— Adevărat. E și pentru început de an. Dar despre ce va fi...

— N'ai material?

— Nu asta, dar...

— Te superi dacă ți-ași dicta?

— Nu numai că nu mă supăr, dar ascult și scriu recunoscător și mișcat.

— Să vedem... Cu noul an ce începe, se vor schimba la toate instanțele și complectele de judecată. O tragere la sorți și după ea, pricinile fiecărei secții de Tribunal sau de Curte de Apel, vor fi judecate de alți judecători și de alți consilieri. Un an nou începe. Procese învechite pe rol, cu împricinați în căutarea Dreptății, reîntineresc sub autoritatea și prospețimea noilor complecte. Toată zgura impresiilor omenești, toate detaliile inutile, dar grele în balanța zeiței Themis, au fost scuturate. Cauze ce înveninau două categorii de justițiabili, nu prin scheletul teoremei juridice, ci prin carnea și îmbrăcămintea ce diformau monstruos acel schelet, prezintându-l de fiecare parte sub altă înfățișare, se prezintă nouilor judecători în lumină adevărată, neinfluențată de părți. Intâmpinări, probatorii, interogatorii, expertize și contra-probe, polarizează docil în jurul firului alb al problemei. Iată subiectul cronicei pentru anul nou. Salută, cum știi dumneata, evenimentul acesta atât de important al schimbării judecătorilor dela o secție la alta, în Tribunale și Curți de Apel. Arată acolo, în cronică, cum Justiția nu cunoaște altă amenințare serioasă, de cât aceea ce vine din afară, pentru a denatura faptele judecate, prin adaos sau sustragere de rea credință, din ordinea realităților și aceea dinlăuntrul judecătorilor, prin crearea de idei fixe, care-i obligă — oricât ar lupta ei — să vadă și să interpreteze printr'o prizmă diformantă. Salută cu entuziasm, această întinerire a fiecărei instanțe, condiție esențială a tinereței zeiței ce ne patronează, de mai mult de două mii de ani, fără să fi scăzut în noi setea de Justiție. Ești mulțumit? Așa mi-ași fi scris eu, cronica mea.

Dar mai înainte de-a fi putut să-i mulțumesc, imaginea bătrânului maestru s'a șters, ca eleganță discrețiune, din singurul fotoliu englezesc ce împodobește biuroul meu de avocat.

El știe cât mă copleșește amintirea întregii lui vieți de luptă la bară și va înțelege pentru care motive, în această cronică de an nou, eu nu pot termina altfel de cât salutând cu entuziasm noile complecte de judecată.

G. COSTACHESCU

Cartea straina

Munca, bunăstarea şi fericirea omenirii

Intr'o vreme nu prea prielnică să făgădueşti omenirii bună-stare şi fericire, a apărut o nouă operă a lui H. G. Wells, tradusă în limba germană sub titlul: „Arbeit, Wohlstand und das Glück der Menschheit". Ediţia germană, apărută în editura Paul Zsolnay, Viena, cuprinde peste 1000 de pagini.

Deci: munca, bună-starea şi fericirea omenirii! O nouă mărturie de recunoaştere a teoriei evoluţiei; o nouă dovadă că spiritul sistematic al marelui publicist vrea să infuzeze desvoltării genului uman un suflu optimist; că anglosaxonul din Wells e totdeauna gata să înalţe un imn în cinstea muncii creatoare, a industriei şi a bunei-stări materiale; şi că înainte de toate, Wells e mânat de dorinţa să inspire omenirii — măcinate de războiul mondial şi de criza economică — *voinţa de refacere*.

Wells face parte din categoria oamenilor, care cred în voinţă. Pentru el nu exista un destin real şi o moarte reală; pentrucă omenirea, înzestrată cu o voinţă creatoare, poate învinge toate dificultăţile, poate să-şi făurească o fericire relativă. Dacă mor indivizii izolaţi şi civilizaţiile, omenirea continuă să existe ca un întreg, ca fenomen nemuritor, care nu poate lua sfârşit decât odată cu stingerea planetei terestre. Deci un evoluţionism pozitivist, aşa cum îl întâlnim şi în romanele utopice ale lui H. G. Wells; o viziune bazată pe speranţa civilizatorie şi credinţa divin-umană, o enciclopedie a industrialismului, mercantilismului şi practicismului.

Poetică e, înainte de toate, în această operă, grandioasa ţâşnire a concepţiei. Cartea, care începe cu invocarea lui Roger Bacon, păstrează până la ultimul punct o linie unitară. Nicăeri nu vedem salturi logice, nicăeri o imersiune în amănunte. Şi totuşi, asemenea amănunte sunt legiuni. Rar întâlneşti în prezent un spirit atât de multilateral, ca Wells. Bine înţeles că, în mare parte, opera lui e fondată pe izvoare străine; că e operă de compilaţie, în cel mai înalt sens al cuvântului. De bună seamă, Wells citează nenumăratele sale izvoare; dar din păcate numai pe cele engleze. Uriaşa literatură franceză, germană şi rusă rămâne neluată în seamă. Deasemeni e bine 'nţeles că Wells stă de câtva timp sub influenţa concepţiilor economice americane. Şi totuşi, e uimitor cu câtă siguranţă se mişcă acest om pe cele mai disparate domenii, cum trece dela filozofia evului-mediu la biologia modernă, cum lămureşte pe înţelesul tuturor teorii economice şi probleme financiare, până în miezul lor.

Wells a scris cartea *polifoniei prezentului;* şi ca odinioară Shakespeare, nu se teme să înfăţişeze cu aceiaş dragoste, ca parteneri la drama civilizaţiei: regi şi călăi, sfinţi şi prostituate, gangsteri şi oameni de ştiinţă. Această calitate e tot anglosaxonă: oportunistă, nefavorabilă crticismului şi democratică.

După Wells, omul nu e „zoon politikon" cum credea evul-mediu după Aristotel, ci „zoon oikonomikon", o fiinţă economică. Abia după domesticirea animalelor de casă, prin învingerea materiei, prin folosirea fierului şi a oţelului, prin inventarea maşinilor şi supunerea forţei, omul a devenit om. El a învins distanţele prin roţi, tren şi aeroplan; prin vapoare cu aburi, legături telegrafice şi telefonice; el a alungat timpul prin tipar şi film; el şi-a valorificat viaţa prin modernizarea şi prepararea ştiinţifică a mâncării. El a mecanizat şi a electrificat agricultura; a început să producă alimente, să descopere medicamente şi să se gândească la o bună hrană igienică, pentru a preîntâmpina maladiile.

Epoca modernă a pus capăt vieţii sociale înţepenite în acea cetate a individualismului englez numit „Home". Femeile au părăsit casa pentru a activa în afară de bucătărie şi de odăiţa copiilor. Epoca modernă a pus însă capăt şi micului negustor. Tendinţa de desfacere în massă întovărăşeşte tendinţa producţiei în massă. „Skopping"-ul de odinioară şi-a trăit traiul. Şi-a făcut apariţia reclama modernă; şi Wells e un profet elocvent. Odată cu crearea fabricilor au dispărut breslele şi corporaţiile. „Personalul de fabrică" populează marile domenii industriale şi se organizează în asociaţii şi partide. Sindicatele profesionale înseamnă un pas uriaş spre colectivizare.

Dar Wells nu e marxist. El îşi clădeşte teoria contra teoriei marxiste. Există trei tipuri economice ale omenirii: *Tipul rural* şi *tipul urban* (împovărat de un „creer de ţăran" dar care a emigrat la oraş), *tipul nomad* (şi aci trebue relevată concepţia anglosaxonă, respectiv nordică a lui Wells), care ignorează munca, dispreţueşte proprietatea, e neliniştit, şi crează lucruri mari tocmai pentrucă nu se simte nicăeri înrădăcinat, şi nu face parte din nici un grup social. Din acest tip se recrutează regii, nobilii, comandanţii oştirilor şi oamenii politici; într'un cuvânt, conducătorii societăţii conservatoare. Al treilea tip e cel *preoţesc sau cult,* din care fac parte oamenii ce nu râvnesc nici proprietăţi, nici pământuri, nici putere, ci slujesc lui Dumnezeu sau civilizaţiei.

In al doilea volum găsim dintru început câteva portrete minunate ale unor capitalişti proeminenţi. Tipul neproductivei acumulări a bogăţiei ni-l înfăţişează Wells în persoana lui Hetty Green; alţi tipi, în landgraful Hessen-Kassel, un avar imoral, în inteligenţii Rothschildzi şi în magnaţii drumului de fier ai nouii Americi: Cornelius Wanderbildt, Jay Gould, etc... De bună-seamă că pentru evoluţionismul democratic şi moral îi stă la îndemână un Thomas Alva Edison şi-i impun un Henry Ford şi Rockefeller, oameni care îşi plasează banii şi în opere culturale. Păcat că nu s'a ocupat şi de persoana şi opera lui Bata; ar fi descoperit un alt tip, al fanaticului, în slujba muncii creatoare.

Insemnate sunt paragrafele capitolului asupra rolului femeii în viaţa economică modernă. In această privinţă, Wells va recolta lauda tuturor prietenilor eliberării femeii şi a înrolării ei în angrenajul de producţie al vieţii moderne.

Cercetările lui Wells asupra guvernărilor actuale şi a metodelor lor, asupra războaelor şi a luptelor economice, culmină într'o apreciere destul de pesimistă a Societăţii-Naţiunilor, căreia, totuşi, nu-i contestă anumite valori pozitive. Câteva fraze ale acestui capitol au o alură gazetărească. Şi totuşi: Wells, a cărui filozofie raţionalistă îşi are obârşia în concepţia sec. al 18-lea şi începutul sec. al 19-lea, şi care crede în educarea genului uman şi în instruirea lui (cât se apropie în această privinţă de germanul Herder) stabileşte: „Căutarea unor metode pentru asigurarea păcii universale e, în esenţă, o chestiune intelectuală,

H. G. WELLS

o problemă sihologică. Ea constitue o încercare de eliberare a omenirii din delirul patriotismului. Iun formidabil efort de educe şi de instruire, pentru evitarea unei noui „catastrofe". Iza convieţuirii omeneşti este a fost totdeauna educaţia; aci ceiace constitue educaţia instruirea, cultura noastră, constitue şi organizaţia noastră socială „calitatea vieţii noastre".

Educaţia, ealizarea surplusului de energie umană, sportul, distracţ radioul, arta (concepute pitivist!) — aceste probleme formează partea finală a ciclopediei, care trebue, bineînţeles, să aibă o tonalitate optimistă.

Din norii ezentului se iveşte raţionalismul stat universal al viitorului entru Wells, aceasta-i perspectiva fericirii. Poate să aibă dreptate, dar poate să comită eroarea pe care o comit toţi cei ce pornesc cu idei preconcepute la tălmăcirea istoriei omenirii. In tot cazul, încercarea istului şi enciclopedistului Wells e o faptă binefăcătoare, pentru nervozitatea pesimistă a generaţiei de după război. Dar numai oamenii calmi vor putea ceti din scoarţă în scoarţă opera lui Wells. Căci materia e grea, deşi ne e înfăţişată clar şi scrisă asemenea unei povestiri despre un om care a plecat să caute fericirea, cu orice preţ"!

Epopeea în roman

Flaubert şi *Zola* au fost cei dintâi scriitori care au introdus epopea în roman. După războiu, scriitorul *Vandois Ramuz* şi *Jean Giono* au reintrodus suflul epic în povestirea ce devenise mai oratorică pe la începutul secolului XIX.

Succesul lui Jean Giono a fost necontestat de la apariţia romanului Colline.

Apoi tonul epopeii familiare s'a manifestat în unele părţi din *„Le Grand Troupeau"*, pasagii cu o frumuseţă extraordinară.

Dar nicăiri nu a atins perfecţiunea şi vigoarea în susţinerea notei epice ca în *„Chant du monde"*.

Cele trei îndeletniciri care au dat materia poemului Felibrigilor, pescăria, păstoria şi pădurăritul, fac toate trei fondul acestui frumos roman.

Povestirea e simplă. Ea se petrece într'o vale, pe al cărui râu coboară de la munte, trenurile cu stive de lemne. Fiul pădurarului, *Matelot*, un flăcăiandru cu părul roşu, plecat în munţi să construiască o plută, nu s'a reîntors. Matelot se gândeşte la o nenorocire. Ajutat de pescarul Antoine, cutreeră apele să găsească trupul fiului lui. Dar nu găsesc nimic. Atunci cei doi pleacă în căutare pe munţi.

Călătoria lor face subiectul cărţii în cea mai mare parte şi conţine epizoade admirabile. De pildă acela în care întâlnesc o femee care e pe punctul de a naşte şi pe care o transportă într'un adăpost pe munte, într'o lume în care nu se simte de cât puterea cotropitoare şi autentică a unei naturi puternice şi curate. Muntele este sub stăpânirea unui păstor voinic, cu turme nenumărate, de care nimeni nu se poate atinge fără să-şi primească pedeapsa. Matelot şi pescarul îi încalcă drepturile fără de păsare. Dar iată că în satul de munte ei întâlnesc pe flăcăiandrul cu părul roşu. Nu se înecase, dar era ţinut în lanţuri în sat de iubirea unei fete voinice şi frumoase, care-l iubea şi ea. Fata e iubită însă de un nepot al puternicului Géryon, păstorul cel bogat. Rivalitate, flăcăul cu părul roş omoară pe rivalul său.

Bine înţeles că aci nu are ce căuta jandarmul, dar Matelot va plăti cu viaţa lui omorul făptuit de fiul său.

Flăcăiandrul la rândul său caută să-şi răzbune tatăl. Dă foc proprietăţilor lui Géryon, omoară mai mulţi din ciobanii lui, frige şi mănâncă taurii cei mai frumoşi din cirezi şi coboară în vale cu mireasa inimii sale. Antoine pescarul ia şi el femeia pe care o dusese în pădure să nască. Deşi unul a murit, ei se 'ntorc patru îndărăt. Totul se termină într'un imn de bucurie şi de fecunditate. Giono a reluat epopeia de acolo de unde a lăsat-o Zola, care a încheiat seria poemelor sale cu *Fécondité*.

Dar cartea lui Jean Giono nu seamănă întru nimic cu acea a lui Zola. El vrea să creeze într'o ţară nouă care poate nu există de cât în fantezia sa, pentru ca să creeze în toată libertatea, fără nici o robie în timp sau în spaţiu. Dar aci este primejdia şi cu tot talentul şi bunul echilibru sufletesc al lui Jean Giono, cititorul nu se simte tocmai la largul său, presimţind că romanul acesta s'ar putea numi mai degrabă „Le Chant d'un autre monde", de cât „Le Chant du monde", cu toate paginile de o rară frumuseţă din decursul povestirii şi suflul acela epic până la eroismul antic ce îl stăpâneşte.

Petersburg de Schalom Asch

Schalom Asch este scriitor evreu, adică scrie în dialectul idiş. El ste acela are a căutat să cureţ acest dialect de toate impurităţile, să-l mlădieze, să-l clarifice şi să facă din el o limbă literară. Şi cu toate că a scris în'o limbă atât de restrânsă a întrebuinţare, a devenit încurând un scriitor cu renume căci romanele sale traduse în englezeşte şi nemţeşte — au gut imediat succes, mai ales în Germania şi Statele Unite.

Schalm Asch este de naţionalitate rs şi în felul său de a scrie seamănă foarte mult cu scriitor sovietici şi aminteşte, mai als în romanul său „Petersbur", pe marele Tolstoi din „Rzboiu şi pace".

„Petersburg" este primul dintr'o trilogie, celelalte două vor f „Moscova" şi „Varşovia", în care autorul îşi propune scrie despre viaţa rusă diainte şi din timpul războiuluişi al revoluţiei din 1917.

Comoziţia romanului este foarte iudată, căci romanul este part cronica uneori vodevilescă afamiliei evreeşti Halperin şi e de altă parte critică socială.

S'arzice că acest Petersburg, descrisde Schalom Asch, este popul cu fantome şi paiaţe, numaipe jumătate reale, care nu se ot opune evenimentelor. Dar tcmai de aceia se lămureşte, e simte şi se trăeşte, cu mai mlt adevăr, această revoluţie e cât dacă s'ar fi scris asupraei o povestire istorică dintre cele mai documentate. Inţeleem perfect cum s'a dărâma ca un castel de cărţi, acea scietate imperială care părea aât de trainică.

Povstirea e iute, vie şi pitoreasc, pe unelocuri amuzantă, cu fiuri bine schiţate, în mulţimi vocate cu multă mişcare, care e întipăresc cu multă vigoarein amintire, ca de pildă Zakai Mirkin şi Gabriel Khaimovii, care au ceva din personagiil lui Dostoevski.

O arte curioasă şi impresionant foarte bine tradusă în limba germană.

a apărut
povestea vieţii mele
de Maria, Regina României
editura adeverul
— lei 120 —
un volum de 45 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiedruck, pe hârtie chromo.

Alături de o carte

Notele de faţă nu vor să fie o recenzie. Recenzarea cărţii „Souvenirs" a doamnei Georgette Leblanc s'a făcut probabil la timp şi la noi, acum şase ani, când ea a apărut, şi s'a făcut prea mult şi prea nedibaci, prea răuvoitor în Franţa. Doamna Georgette Leblanc a avut, cum de altfel se vede şi în amintirile ei, ca toţi oamenii care-i depăşesc pe ceilalţi şi îi au deci împotrivă, nenorocul multor duşmănii.

Notele din faţă sunt simple note.

Cartea a fost, dela început, prost prezentată de prefaţa inutilă, deşirată şi grosolană a editorului Grasset. D. Bernard Grasset n'a priceput nimic din cartea Georgettei Leblanc, atunci când a redus-o, ca toţi criticii, care au primit-o ostil şi cu grimasă, la reproşul unei femei către omul pe care l-a iubit, la plângerea că el i-a umbrit şi ucis personalitatea, sau la pretenţia ei de a fi recunoscută colaboratoare la opera fostului tovarăş de viaţă.

Admiţând, ceiace e complect absurd, că Georgette Leblanc a scris „Souvenirs" ca o desvăluire târzie a influenţei sale în opera lui Maeterlinck şi cu ţinta să se ştie, cel puţin acum, ce ar fi putut fi ea dacă nu s'ar fi pus, toată, în serviciul geniului său, renunţând la o virtuală creaţie a ei, acest scop rămâne secundar, străin aproape de carte, care nu dovedeşte decât talentul incontestabil, realizat, al ei.

Şi, dacă Georgette Leblanc şi-a imaginat, în chip serios, că scrie o carte de 353 de pagini ca să dea la iveală nu ştiu ce micimi ale poetului belgian (noi numai de asta n'o acuzăm) s'a păcălit şi minţit singură, pentrucă a scris 350 de pagini de dragoste încă vie, încă rană deschisă în fiecare rând, pagini pe care, fiindcă aşa se cuvenea, le-a botezat „Souvenirs". Amintirile acestea n'au nimic de amintire, nimic veşted, nimic de renunţare şi de praf. Sunt scrise cu bătăi de inimă de două zeci de ani, şi fiecare bucurie amintită acolo e crudă caşi cum n'ar fi trecut nici o noapte de somn peste ea, fiecare tristeţe sau disperare, cu mână care încă tremură, ochi care încă plâng, sânge care încă zvâcneşte.

■

Absurdă observaţia că Georgette Leblanc pomeneşte orice sacrificiu mare sau mic, orice act generos făcut de ea pentru Maeterlinck.

Ce înseamnă un act nobil, un gest nobil fără conştiinţa că este? Virtute nu există acolo unde nu există renunţare, abţinere, învingere, alegere a ceiace nu-ţi prieşte, dar se cuvine, după ce ai judecat. Un act moral (altruist, nobil) e inexistent, alb, dacă nu l-a hotărât o deliberare, dacă nu marchează o abnegare şi perfecta conştiinţă că renunţarea a fost. In această carte, în care Georgette Leblanc disecă tot până la atom (ca să priceapă ceva, ceva din ea însăşi, din el, din tot ce s'a petrecut) era datoare să pue fiecare gest sau sentiment al ei şi procesul care l-a hotărât. Şi era şi mijlocul cel mai bun să-şi retrăiască iubirea care, ca orice iubire, a fost făcută din îngenunchieri, umiliri, închinări.

■

Trebue să vezi îngust de tot, ca să poţi socoti această carte un conflict între doi indivizi sau o lichidare de socoteli. E numai un admirabil, adânc studiu de psichologie feminină. E o carte feminină, cu tot ce poate să cuprindă ea, atunci când autoarea e destul de deşteaptă să se lepede de orice poză: ţipete de lirism care se desbracă de literatură, pentrucă o întrec şi o sparg, o receptivitate uimitoare pentru orice emoţie, accente de dragoste anihilatoare, alternând cu retorica scriitoarei care vrea să construiască o carte, cu discursivitatea, nevoia de practic-moralizator-util şi toate celelalte păcate ale femeii intelectuale, adică beţia unor noţiuni şi a unui vocabular nou, fericitor pentru omul proaspăt în cultură, lunecarea în patetic. Toată inteligenţa ei n'o poate feri pe Georgette Leblanc să nu se lege şi împiedecate în *infinit transcenden universal*. Nici verbalismul ci naivitatea de a vrea să ţească cititorului şi în chip ptic, nu pot să strice cartea cum însăşi te- z. pentru c ad 'yffe Hall a scris a admirabil „Le Puits de itude" rămâne străină de ea care, cu ea sau fără, e umană, adâncă, frumoasă.

Şi, pretutindeni în Souvenirs", o delicată ironie, un simţ fin şi itual al ridicolului de atu

„Nimic maraghios decât îmbrăcămintea mea în acea epocă. Mă în cum putea lumea să mă aşa de mult în serios încât mă zdrobească sub desaprobarea ei, când ar fi putut mai nd să facă haz. Ceiace atrăura era că nici odată nu erât. Aţi băgat de seamă că lu nu e nici odată supărată excentricitatea care impodte sau evidenţiază urâţei

Eram totdeauna îmbrăcată în „tablou cel' ca un Van Eyck, ca o rie de Rubens sau ca o Feră de Memling. Mă văd şi a traversând iarna o stradă Bruxelles, cu o rochie de ca violetă împodobită cu ne de argint de pe vre-un fir. Lăsând în urma mea nă căreia mi se părea că nicuvine să-i port grija, mătu conştiincios trotoarele".

Şi, pe urce se poate ivi mai femini trăsătură caracteristică o carte, decât acea imposite de desprindere de un lucru trecut, consumat? Sunt pagini, sunt fraze în care autoarea uită şi să acorde propoziţiunile la trecut. Lucrurile se petrec acum, timpul e suprimat.

■

Chiar când, spre finalul romanului, Georgette Leblanc insistă, prea mult poate, asupra întregii vinovăţii a lui Maeterlinck şi pe lipsa ei de vină în despărţirea lor, lucrul nu e de condamnat, ci de înţeles omeneşte, ca orice pornire, ca orice sentiment adânc care se cere, ca să-şi simtă viaţa, exprimat, spus, răspus. O arte, chiar când nu se chiamă jurnal sau confesiune, e tot o descărcare, o lepădare de tot ce ne sufocă, ca să ne lămurim, ca să retrăim, de data aceasta clar, evenimentul sufletesc.

E supărătoare insistenţa Georgettei Leblanc? In fond e vre-un gest omenesc de condamnat? Toate sunt de constatat numai. In virtutea cărui principiu să condamni? Există vre-un principiu care să stea în picioare în faţa suferinţii omeneşti, în faţa dragostei, în faţa plă ii chiar, pentru care, dând orice ipocrizie la o parte, trăim?

Georgette Leblanc plânge şi se plânge cu ascuţimea durerii de atunci (cartea e scrisă după zece ani dela despărţirea ei de Maeterlinck) şi cartea ei e bună, deşteaptă, sensibilă. Ce importanţă pot avea pretinsele lipsuri pentru care au ţipat criticii, că le găsesc în caracterul doamnei Leblanc, când romanul e bun, când e contactul cel mai direct pe care îl cuprinde vre-o carte scrisă de o femeie, cu o sensibilitate feminină?

Alegem dintr'o carte ce seamănă cu noi, pricepem cât putem pricepe, ne place ce pricepem. Am impresia că nici odată un bărbat n'o să priceapă cum şi-a rupt inima în degete Georgette Leblanc, ca s'o pune fărâme în fiecare pagină. Numai noi putem pricepe asta. Şi nu e vina cărţii; ea nu se adresează numai femeilor, amănuntul şi nuanţa însă sunt aşa de subţiri şi feminine, că sunt bărbăteşte greu de perceput.

De pildă, vorbind despre evenimente cu nu ştiu ce mare importanţă, Georgette Leblanc îşi aduce aminte acul de cravată al lui Materlinck şi rămâne o jumătate de pagină asupra lui ca oridecâte ori e vorba de pălăria, de imensele lui ghete, de pipa lui, cu duioşie, cu interes. Fireşte că nu trebue să fii femee pentru asta, ci numai îndrăgostit, dar eşti când te iei aşa în serios, când confunzi în aşa măsură lucrurile mărunte cu mobilele esenţiale ale dragostei tale, şi nu le citezi ca pe nişte fantezii ale iubirii tale, în care te complaci ca într'o literatură.

Slăbiciunile lui Maeterlinck sunt pomenite, nu cum prost s'a interpretat, ca să-l micsoreze, ci pentrucă în iubire centralizezi tandreţe în jurul lor, şi când le mărturiseşti, le iubeşti şi te dor mai mult decât mărturisirea propriilor tale slăbiciuni. Povestirea lor e o nouă recunoaştere a dragostei tale o nouă îngen. nchiere.

Su această observaţie: „Putem să povestim că omul pe care l-am iubit era eroic, dar putem să spunem fără să tremurăm că fredona sau fluera când se îmbrăca?" e aşa de măruntă, de adevărată că nu-i mai trebue nici un comentariu; e destul să fie citată.

■

Când cartea Georgettei Leblanc, mă întreb încă odată dacă există în adevăr un bărbat care să poată suporta până la sfârşit, inteligenţa unei femei. Cred că nu. E lucrul cel mai odios, cel mai supărător pentru ei. Bărbaţii se simt furaţi, nedreptăţiţi, în faţa unei inteligenţe femeieşti care se încăpăţânează să dureze, să-şi păstreze luciditatea până la capăt. E pricina de căpetenie pe care Georgette Leblanc o simte, dar evită s'o spue, a părăsirii ei de către Maeterlinck, e pricina înstrăinării lui de această femee prea deşteaptă, prea întreagă, prea plină de gânduri proprii, iniţiativă şi elan creator.

O critică a romanului „Souvenirs" ar releva fireşte, mai înainte de orice altceva, calităţile literare ale Georgettei Leblanc, nu aceste gânduri lăturalnice, pe care ea le poate pricinui.

LUCIA DEMETRIUS

A doua moarte a Reginei Ostrogote

Lui Ion Theodoru

Pe Darius l-am cunoscut în iarna anului 1917 la Salonic. Făceam amândoi parte din corpul francez expediţionar trimis în Orient cu misiunea de a forţa punctul slab al blocului Puterilor Centrale: Bulgaria. Eu eram adjutantul generalului P... mâna dreaptă a lui Franchet d'Esperey, comandantul-şef. El, căpitanul Darius, comanda o baterie de coastă camuflată într'o pădurice de măslini la câţiva kilometri de Salonic. La epoca de care vorbesc, sfârşitul lui 1917, el nu avea, spre deosebire de mine, decât o vechime de câteva luni în corp. Venise de pe frontul apusean, de la Verdun, fiind trimis în Orient după cererea lui proprie. Abia mai târziu, când devenisem buni prieteni, am aflat motivul acestei mutări întrucât va ciudate, ce-mi făcuse de la început impresia că închidea în ea o taină.

Era o întâmplare banală şi ascultându-l pe Darius povestind-o abia îmi putui stăpâni dezamăgirea. La mijloc fusese o femee: logodnica lui. Il înşelase şi îl părăsise ca să se mărite cu altul. Desnădăjduit, el încercase să-şi curme zilele. Il scăpaseră camarazii.

Tot ei, pentru a-l smulge obsesiei dureroase în care căzuse şi în care se complăcea cu încăpăţânare, îl siliseră să-şi ceară mutarea pe cel mai îndepărtat front.

Inceputul anului 1918 fu pe frontul răsăritean nespus de liniştit. In urma ordinelor primite comandamentul din Salonic redusese ostilităţile la un simulacru, la simple ciocniri de avant- posturi. Noi ştiam însă că liniştea aceasta nefirească nu era decât o linişte premergătoare furtunii. Marele cartier general aliat hotărîse pregătirea unei mari ofensive, menită să spargă rezistenţa încăpăţânată a armatelor austro-bulgare şi să deschidă drumul Sofiei şi al Belgradului. Data acestei ofensive era însă destul de îndepărtată căci ea nu putea fi deslănţuită decât în clipa când condiţiile de pe frontul apusean ar fi îngăduit-o şi ele.

In Salonicul anilor acelora distracţiile erau rare. Cele două cabarete, surogate eftine de „boîtes" din Montmartre erau atât de pline seara că trebuia să te lupţi aproape ca să iei în stăpânire un scaun şi un colţ de masă. Pe de altă parte plimbările pe mare erau destul de primejdioase căci submarinele germane avuseseră grijă să samene din belşug în faţa portului, mine.

De aceia lunile acelea ar fi fost pentru mine cele mai grele din tot războiul dacă n'aş fi avut pe Darius. Fără să fie o fire exuberantă şi deschisă Darius avea acea sensibilitate ascuţită, feminină, bolnăvicioasă aproape, a omului ce suferise. Ea îi îngăduia să-mi ghicească clipele de depresiune sau de slăbiciune, ea îi îngăduia să le înţeleagă şi să le uşureze. Dar ca şi pe mine, inactivitatea, aşteptarea aceasta al cărei capăt nu ne era măcar îngăduit a-l cunoaşte, îl apăsau şi pe el ca o ploaie de toamnă, ca o obidă tainică şi adâncă.

Partidele de bridge înjghebate într'o seară sau pescuitul cu undiţa în Vardar fură încercări de distracţie care nouă ne dădură greş chiar de la întâia oară. Prea mult ne aminteau amândouă de patrie şi de cămin, de alte seri şi de alte zile, de fiinţele, de sufletele ce fuseserăm odinioară şi care poate nu aveam să mai redevenim niciodată.

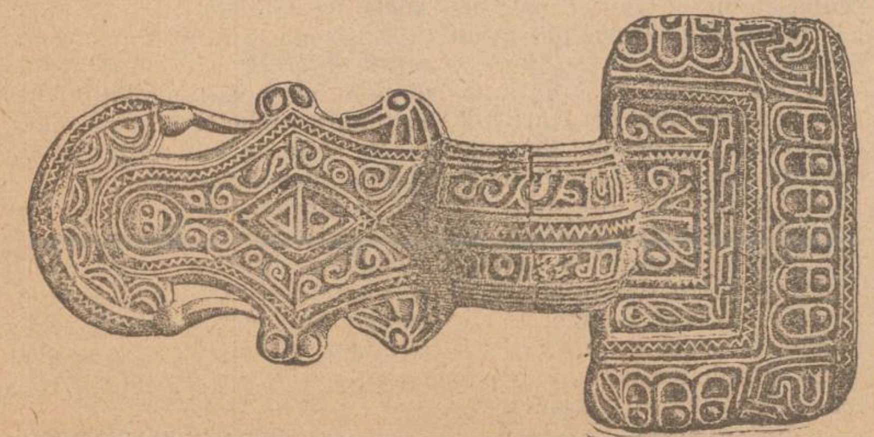
Intr'o Miercuri — prin ce hazard oare mai ţin până azi minte ziua aceia? — Darius veni să mă înştiinţeze cu o figură grea de taină că era silit să plece pentru scurt timp în împrejurările Salonicului. Lucrul mi se păru întrucâtva ciudat, dar nu-i cerui nici o lămurire pentrucă îmi ziceam că se putea să fie vorba de o aventură galantă.

Se întoarse după două zile. Avea aceiaşi figură tainică, dar de data asta strălucind de mulţumire. Surescitat, cu vocea aproape gâtuită de emoţie, de exaltare, îmi explică despre ce era vorba.

In viaţa lui de toate zilele, el, Darius, era profesor. Profesor de istorie la un liceu din Toulouse. Incă din universitate se pasionase însă de arheologie. Se specializase. Făcuse cercetări şi dăduse la iveală lucruri nespus de interesante. Publicase studii unanim apreciate. De ce nu-mi povestise toate astea mai de mult? Dar la ce bun? Ce însemnau toate astea acum? Erau toate aşa de învăluite în pâcle, aşa de depărtate şi de nesigure, încât n'ar mai fi putut afirma că erau lucruri legate de fiinţa lui, lucruri trăite sau înfăptuite de dânsul. Uitase tot ceiace fusese mai înainte, aşa cum eu sau oricare altul din noi îşi uitase trecutul, pentrucă acolo, în tranşee, în faţa primejdiei şi în faţa morţii nu mai aveam ce face cu dânsul.

Trebuise să vină zilele acestea de inactivitate forţată ca să-şi aducă aminte de lucruri la care se deprinsese să nu se mai gândească. Şi astfel avusese ideia, pe care nu fără mândrie o numea el însuşi ideia lui genială. Pentrucă războiul ne hărăzea cu atâta dărnicie „vacanţa" aceasta neaşteptată, pentruce să nu o întrebuinţăm în chip înţelept răscolind împrejurimile? Ţinutul era atât de plin de resturi antice, că nu rămânea decât greutatea alegerii. Tocmai aceasta făcuse el în cele două zile de lipsă. Cercetase amănunţit împrejurimile Salonicului şi se hotărîse pentru Haghia Onufria, o cetăţue aşezată pe ţărmul mării la câţiva kilometri departe de Salonic. Era o cetate grecească ca atâtea altele ce împânzeau coasta între Salonic şi Bizanţ. Serviciul grecesc de Antichităţi o dezgropase înainte de războiu aproape în întregime. Darius socotea însă că şantierul era departe de a fi epuizat şi că pământul ascundea acolo încă multe lucruri vrednice de redat luminii şi privirilor lacome de taină şi de necunoscut ale oamenilor. Rugat de el, eforul Antichităţilor din Salonic încuviinţase cererea şi dăduse cu bună-voinţă autorizaţia cuvenită. Nu ne mai rămânea deci decât să înecpem lucrul.

Il începurăm fără întârziere, chiar a doua zi. Şi cu el veniră pentru mine dezamăgirile. Haghia Onufria mai întâiu. Eu mă aşteptasem să găsesc aici temple măreţe sclipind din marmorele lor orbitoare, reliefuri şi frontoane cu centauri ori zei hieratici, picturi în care albastrul de culoarea cerului sau a Mediteranei să se amestece cu purpura Feniciei ori Cartaginei. Aşa cum văzusem aiurea la Arles sau la Nîmes, la Pompei în casa lui Pansa, la Roma în cea a Calpurniei. Şi în loc de aceste minuni, Haghia Onufria cu nesfârşitele ei ziduri cenuşii, culcuş de şerpi şi de răpitoare aripate. In loc de temple, ruini de clădiri cu pilaştrii dărâmaţi şi coloanele zăcând la pământ frânte. In loc de sculpturi pietre, îngălbenite, ruginite de vreme ca oasele de morţi peste care au trecut veacuri. Şi în toate, pe toate, pecetia aceleiaşi tristeţi de casă părăsită, de casă în care altă dată au trăit oameni şi în care acum, prin ferestrele sparte, intră vântul toamnei aducând frunze veştede şi burniţă rea şi rece.

Pe de altă parte dezgroparea cetăţii se desfăşura cu totul altfel de cum îmi închipuisem. Eu crezusem că dela cea dintâi lovitură de târnăcop, dela prima lopată de pământ asvârlită aveau să iasă la iveală reliefuri de marmoră, monede, ceramică. Dar nu fu câtuşi de puţin aşa. In malul înalt de pământ din faţa zidului cetăţii pe care Darius hotărâse să-l cerceteze nu găsirăm timp de zile întregi decât pietre. Nimic altceva care să ne despăgubească de atâta osteneală; de atâta îndărătnicie.

Eram desnădăjduit şi totuşi încăpăţânat în a merge înainte, ca un căutător de aur. Răbdarea mea fu pusă atunci la o mare încercare. Ceiace mă scotea din fire era mai ales liniştea, nepăsarea lui Darius care nu se mira de nimic, care găsea că totul se întâmpla aşa cum era firesc, aşa cum ar fi trebuit să se petreacă. Dar în acelaş timp atitudinea aceasta a camaradului meu pe care eu o luam drept o sfidare, mă făcu să nu părăsesc această luptă ciudată, înaintea lui. Şi stăruinţa mea nu avea să rămână nerăsplătită.

...Eram către sfârşitul celei de a treia săptămâni de lucru când Darius fu obligat să se întoarcă la Salonic pentru o zi. Tocmai în timpul lipsei lui se făcu descoperirea.

Dimineaţa lucrătorii veniseră să mă vestească că în peretele tranşeei ce despica malul găsiseră oase. Mă mulţumisem să înalţ dispreţuitor din umeri. Trebuiau aruncate; ce era să fac cu ele? Câteva ore mai târziu însă, se ivi, de data aceasta chiar în mijlocul tranşeei, un schelet întreg. Era culcat pe spate cu mânile dealungul trupului, cu capul răzămat pe-un obraz ca un om care doarme greu. De data aceasta eram şi eu de faţă. Şi n'am mai surâs, nici n'am mai înălţat din umeri. Am dat la o parte lucrătorii. Am îngenunchiat dinaintea lui şi cu mânile am început să-i curăţ, unul după altul oasele. Ajunsesem în dreptul umerilor, când trecându-mi mâna peste osul claviculei am simţit răceala de metal sub degete. O clipă m'am oprit uimit, fără să înţeleg. Apoi am prins a scormoni mai departe cu îndârjire îndoită, cu inima şi răsuflarea oprite. Desprins încet-încet din îmbrăţişarea cleioasă a lutului, obiectul îmi atârnă deodată greu în palmă. Intâiu l'am privit răsucindu-l pe toate părţile fără să pricep ce aveam dinainte. Apoi mi-am trecut instinctiv de două ori braţul pe deasupra-i, ştergându-l apăsat cu mâneca... Era o agrafă de bronz incrustată cu aur şi împodobită cu rubine pe margini, una din acele bine cunoscute agrafe cu care cei vechi obişnuiau să-şi prindă pe umeri palele necusute ale vestmintelor. Aceasta era însă de dimensiuni neobişnuite şi rubinele de pe margini în care soarele se răsfrângea în ape de purpură o făceau nepreţuită.

„...Scormonit până seara târziu, la lumina felinarelor, scheletul din mijlocul tranşeei ne-a lăsat să-l despuiem şi de celelalte podoabe ale sale :a doua agrafă de pe celălalt umăr, perlele de sticlă colorată din jurul gâtului, brăţările dela mâini, cerceii de bronz căzuţi în dreptul urechilor putrezite.

A doua zi am gătit din nou moarta (căci cele găsite mă făceau să cred că nu putea fi vorba decât de o femee) cu podoabele sale minunate. In dreptul urechilor i-am aşezat verigile cerceilor. Sub bărbie i-am potrivit cu grijă perlele curăţate şi făcute salbă. Binişor i-am ridicat mânile şi i le-am petrecut în brăţări. Pe umeri, ca două frunze verzi, i-am aşezat din nou agrafele cu rubine în care se resfrângea iarăşi soarele. Cu toată goliciunea tristă a oaselor descărnate, a dinţilor strâmbaţi în rânjet, a orbitelor pline de pulbere, era aproape frumoasă aşa, acoperită de podoabele-i strălucitoare, luminată de soarele darnic al cerului grecesc în plină sărbătoare.

Darius se înapoiase chiar în după amiaza acelei zile. De data aceasta ca şi cum ar fi presimţit că se întâmplase ceva, părăsise masca-i obişnuită de linişte nepăsătoare. Cu voce vibrând de nerăbdare mă întrebase dacă nu se ivise ceva în timpul lipsei sale. Cum voiam să-i fac o surpriză îi răspunsesem că nimic deosebit nu se întâmplase, dar că trebuia să consolidăm grabnic malurile tranşeei, fiindcă ameninţau cu prăbuşirea.

Instinctiv el se îndreptase într'acolo. Tăcut şi puţin mişcat îl urmam la un pas. Când ajunsese în faţa mormântului ce fusese acoperit cu o pânză, Darius se oprise şi se întorsese întrebător către mine. Ii făcusem semn să-l descopere. El se aplecase. Şi în clipa aceia eu avusesem gestul acela pe care nu mi l-am putut explica niciodată. Cu un salt am fost sus, pe malul tranşeei, deasupra mormântului moartei. Şi de acolo, din înlăţime, cu accente şi cu o mimică pe care eu le voisem burleşti, declamatorii, dar care în realitate trebue să fi fost mişcătoare, am rostit acele patru versuri care, poruncitoare, mi se înfipseseră de câteva clipe în minte, chinuindu-mă:

Din somnul tău te-am deşteptat,
Regină,
Gătită cu a morţii salbă.
Albă,
E fruntea ta senină...

Darius tresărise, mă privise câteva clipe cu ochi a căror expresie o am şi astăzi în mine, apoi se aplecase deasupra oaselor albe ale moartei cu mânile întinse înainte ca spre o mângâere.

Câteva zile în urmă scheletul fusese aşezat şi închis cu grijă într'o raclă de scânduri. Darius îl luase apoi într'o zi în adăpostul ce-i servea de locuinţă la bateria lui de lângă Salonic. Aştepta numai primul prilej spre a-l trimite în Franţa.

După trei săptămâni, în urma ordinelor primite, furăm siliţi să părăsim Haghia Onufria spre a ne întoarce din nou la posturi. Bulgarii simţiseră pe semne pregătirile noastre şi începuseră să se mişte. Prudenţa cerea să fim gata şi să ne aşteptăm la orice.

„Vacanţa" se sfârşise. Câteva zile sau cine ştie, poate numai câteva ceasuri şi aveam să devenim iarăşi bietele zdrenţe umane împinse cu turma înainte, cu orice preţ înainte, spre a sămăna şi a primi moartea.

Intâmplarea a fost stupidă. Am fost prinşi în capcană şi a trebuit să ne lăsăm omorîţi proşteşte, pentrucă nu ne era îngăduit să ne apărăm.

In ziua aceia venisem să-i aduc lui Darius un plic cu instrucţiuni ale Marelui Cartier General. Bucuros să mă vadă, el mă oprise să iau masa cu dânsul. Cum se întâmpla întotdeauna dela descoperirea noastră dela Haghia Onufria, subiectul de vorbă fu „regina". Darius era din ce în ce mai încredinţat că avusesem norocul de a da peste mormântul soţiei unui şef sau unui rege barbar.

Bijuteriile găsite — îmi explica el — nu erau câtuşi de puţin greceşti. Erau podoabe barbare, gotice poate. Faptul nu avea în sine nimic care ar fi putut să ne mire. Căci după moartea lui Constantin cel Mare, Goţii întâiu, Avarii pe urmă, îşi tălăzuiseră hoardele în curmezişul peninsulei balcanice ajungând până la zidurile Byzantului. Una după alta, cetăţile greceşti de pe coastă fuseseră jefuite, dărâmate, arse. Aşa se întâmplase şi cu Haghia Onufria. Dar aici hazardul voise ca o fiică sau o soţie de şef din armiile barbare să pună mânile pe piept şi să închidă ochii...

In clipa aceia furăm întrerupţi. O ştafetă veni să ne înştiinţeze că ascultătoarele sonice reperaseră zgomot de avioane venind dinspre Răsărit. Ne ridicarăm privindu-ne cu nelinişte. Din spre Răsărit nu puteau veni escadrile de ale noastre. Şi apoi eu ştiam că pentru ziua aceia escadrilele franceze nu primiseră nici o misiune.

Ieşirăm din adăpost cu binoclurile în mână. Darius îşi dădu ordinele: oamenii trebuiau să intre numai decât în adăposturi şi să nu le părăsească decât la semnalul său; bucătăriile de campanie trebuiau stinse, obiectele de metal şi ferestrele adăposturilor camuflate. Căci instrucţiunile Marelui Cartier erau limpezi: bateria lui Darius nu trebuia cu nici un preţ să se demaşte. In cazul unui atac de avioane, ea trebuia să se lase bombardată, distrusă chiar, fără să răspundă.

După câteva minute misterioasele avioane se iviră în zare. Erau cinci, trei de bombardament, două de vânătoare. Inaintau repede şi în curând puturăm să le distingem culorile: erau cele turceşti. Sburau în formaţie strânsă la înălţime destul de mare şi nu păreau să aibă intenţia unui atac. Se îndreptau totuşi drept către noi, ameninţătoare.

Rămăsesem în uşa adăpostului, lângă Darius. Părăsisem binoclurile. Nu mai îndrăzneam să privim cerul de unde putea veni moartea şi, palizi amândoi. aşteptam.

Cu un gest familiar, Darius îşi muşca buza de sus, sângerând-o; eu mă mărgineam a strânge pumnii înfigând unghiile în palme. Ne aşteptam să auzim dintr'o clipă în alta vâjâitul ascuţit al căderii bombelor, să simţim lovitura de măciucă a exploziei. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplă. Şi liniştea fu sfâşiată mai departe numai de acelaş sforăit suprapus de motoare, doar din ce în ce mai slab parcă.

Am îndrăznit a ridica din nou ochii numai când păsările vrăjmaşe nu mai erau deasupra noastră. Şi le-am văzut depărtându-se către Miazăzi, pe deasupra mării. Dar odată ajunsă în zare, escadrila avu o manevră ciudată, şi pentru noi, neliniştitoare. Păsările mecanice se despărţiră întâiu unele de altele. In spirale strânse fiecare din ele coborî până la câteva sute de metri. Apoi, din direcţii deosebite, dar toate în acelaş timp se îndreptară concentric asupra noastră. De data aceasta nu mai încăpea îndoială: eram descoperiţi.

Totul se petrecu atunci cu o repeziciune şi cu o simplicitate de necrezut. Prima bombă desrădăcină doi măslini la vreo cincizeci de metri depărtare de adăpostul nostru. Ii văzui ridicându-se, zburând cu rădăcini cu tot în văzduh, învârtindu-se acolo o clipă, uşurei ca două păsări, apoi prăbuşindu-se greoiu la pământ, cu crăcile fărâmate. A doua bombă trebue să fi căzut în adăpostul servanţilor bateriei, căci după explozie se auziră răcnete, apoi vaete stinse şi continui de om atins, rănit greu. A treia şi a patra bombă căzură în acelaş timp şi ne fură hărăzite. Adăpostul nostru plesni din încheeturi, izbucni întreg în sus şi în lături ca şi cum ar fi fost el însuşi o bombă. Smult de dinaintea transmiţătorului telegrafic pe care-l manipulase fără încetare, Darius fu izbit de peretele din faţă împreună cu scaunul de sub dânsul. In clipa următoare eu mă prăbuşeam la rându-mi, doborât de un uriaş pumn în ceafă.

Ce-a urmat nu-mi amintesc prea limpede. Ştiu numai că am auzit zgomote nelămurite, paşi, sunet de fiare răvăşite, apoi un răcnet prelung, bizar, neomenesc, o voce urlând nebună cuvinte fără şir, neînţelese pentru mine: „Regină! Au ucis-o! Canalii! La mine, Blanchard, la mine!"

Am aflat totul numai târziu, după luni, când paralizia care mă ţintuise până atunci în pat tot timpul, începuse să cedeze, îngăduindu-mi să mă mişc şi să vorbesc.

Mai norocos decât mine Darius scăpase teafăr din explozia ce spulberase adăpostul nostru. Se zbătuse şi izbutise să iasă repede de sub înnecul dărâmăturilor. Şi cel dintâi lucru care-i căzuse sub priviri fusese racla Reginei ostrogote făcută ţandări, oasele-i întoarse în pulbere şi odoarele-i sfărâmate. Atunci Darius, blândul, calmul Darius, fu cuprins de un nou acces de furie, de mânie grozavă. Se zbătuse, ameninţase, urlase ca un demon. Urletul acela de fiară înnebunită auzit de mine cu o clipă înainte de a-mi pierde cunoştinţa, el îl scosese.

Cu sergentul Blanchad şi cu alţi doi se repezise apoi la tunul antiaerian. Fără să ţină seamă de urgia care cădea de sus căutându-i lacomă, trăsese, trăsese cu sete, cu ură. In zece minute doborîse unul din avioanele turceşti. Apoi un al doilea. Până ce o bombă bine trimisă de sus îi spulberase pe toţi în cele patru vânturi.

Când l-am găsit mai sufla încă. Două schije în craniu, hemoragie internă! Nimeni nu credea că va mai trăi mai mult de câteva ore. L-au trepanat numai aşa de formă. Şi totuşi după două luni starea lui era îndeajuns de satisfăcătoare ca să poată fi îmbarcat şi repatriat în Franţa.

Ajuns la Marsilia, Darius nu voise însă să debarce. Au fost siliţi să întrebuinţeze forţa pentru a-l face să părăsească vaporul. Abia atunci au văzut ceiace ce ar fi trebuit să vadă cu mult mai înainte: Inebunise.

Toţi psihiatrii mari ce l-au examinat rând pe rând au spus că turburarea mintală nu este decât o cauză a trepanaţiei rău făcute. Eu aşi fi de cu totul altă părere. Şi poate că aş putea chiar aduce unele dovezi şi argumente... Dar e periculos să contrazici pe psihiatri. Şi apoi la ce bun?

Azi Darius e într'un azil din împrejurimile Parisului. E un nebun blând şi cuminte. Nu are accese şi nu supără pe nimeni. Numai când vede o femee, o opreşte. i se închină adânc şi, cu o voce sfâşietoare, declamă versurile acelea rostite de mine odinioară, în faţa mormântului antic dela Haghia Onufrie.

Din somnul tău te-am deşteptat Regină,
Gătită cu a morţii salbă.
Albă,
E fruntea ta senină...

Apoi, oriunde s'ar afla, îngenunchie, şi mânile lui de femee cu degete subţiri şi albe caută grăbite pe covor, pe parchet, în nisip ori în iarbă, un lucru pe care nu-l găsesc niciodată şi a cărui dureroasă taină e numai de mine cunoscută.

EMIL COLIU

Arena cu un singur spectator

Editura Alcalay a editat noua lucrare a d-lui Horia Oprescu „Arena cu un singur spectator", — o carte de subtile şi sugestive notaţii, ilustrată cu vignete expresive de talentatul pictor Geo Zlotescu.

Autorul cunoscutului „Carnet de drum" şi al apreciatului roman „Floarea neagră" transcrie şi de data aceasta pagini de aleasă literatură, asupra cărora vom reveni pe larg într'un număr viitor.

Incă o Evă

J'aime mieux le Dieu de l'amour, que l'amour de Dieu.

Asvârlea picioarele ca nişte arcuri, gata să trimeată săgeţi. Curbura pulpelor se arcuia perfect, sub mantoul gris, garnisit cu blană de aceeaş culoare.

Eleganţa tăeturii marca formele, cu fidelitate. Trupul ei intra în haină, cum inundă licheurul, paharul. Pălăria gris, pe fruntea ei, dădea aspectul bolţilor gotice, în amurg.

Privită prin stilul Renaşterii, faţa dădea impresia unei ferestre încă luminată, iar pereţii bolţei se întunecau în nuanţa mantoului.

Simfonia carminului din obraz, cu toată gama nuanţelor, dela roz la purpura obrazului şi până la turnesolul buzelor, sgâria strident atmosfera nopţii luminate.

Părul tropical de negru îi săruta tâmplele, cu buze de noapte. Pantofii tot gris, cu tocuri exagerate.

Nu greşiai mult, dacă o luai drept un bulgăre de ceaţă.

Era o noapte luminată à giorno, cu candelabre cereşti.

Se strecura prin lume. Işi făcea loc de domni, care frapaţi, se întorceau după ea şi o însoţeau cu privirile.

Avea ceva din demnitatea reginelor detronate.

Blazată de frumuseţea ei, de încrederea în puterea ei de fascinare sau o naturaleţe comodă o făceau impenetrabilă.

Poate avea ceva din toate aceste elemente.

Cine era, unde mergea, nimeni nu ştia. Nici ea nu ştia bine, ce e cu dânsa. De copilăria ei nu-şi mai aducea bine aminte. Se confunda în poveştile lui Grimm şi Andersen.

Era o impresionabilă exagerată.

Toate cursurile le făcuse la internate. Acum era studentă la drept. Nu ştia nimic de părinţii ei. Avea un unchiu bogat, care o întreţinea. Cel puţin spunea că-i este rudă. Chiar să nu fi fost, aparenţele îl indicau astfel.

Ii dedea tot şi nu-i cerea nimic.

Işi ducea viaţa aproape singură, citind toată ziua.

Ii plăcea să fie totdeauna cochetă şi reuşea să fie elegantă. Luxul ei era mai mult exteriorizarea unui gust fin care o şi blaza astfel. Ii plăcea să se plimbe, să se distreze, mai mult singură. N'avea prieteni. Rar o prietenă şi aceasta trecătoare. Nu pentrucă i-ar fi displăcut, îi căuta chiar. Ar fi găsit în ei o necesitate, dar încă nu găsise pe nimeni, în faţa căruia să simtă că vibrează. Acestor surogate nu le acorda nimic, afară de prezenţa ei. Manechine goale. Nici cel puţin n'aveau spirit. Şi lipsa de gust, la ei, o exaspera. Senzibilitatea ei întocmai ca apa regală, care caută mereu aur şi în lipsa lui fierbe, era într'o continuă efervescenţă.

Nici o poveste de dragoste, n'avea să-şi amintească.

Poate pentrucă era prea tânără. Dar toate la vârsta ei ar fi putut povesti foiletoanele unor pasiuni trecătoare.

Trecutul nu-i era colorat cu intensitatea unor pasiuni vărsate din cupă. Insăşi cupa era goală. Nu era de loc o fată frigidă, era numai blazată la paroxism. Nicăeri nu găsea interesul ce căuta. Nu visa de loc zei. Voia să întâlnească o fiinţă care să o atragă. Era sigură că o va găsi.

Căutase fără întrerupere în ultimii ani. Aceleaşi păpuşi lustruite pe pantofi şi pe păr cu aceeaş ceară. De atâta briantină pe cap, li se neteziseră şi circumvoluţiunile creerului, dacă le aveau cumva. Aceleaşi figuri detaşate depe jurnalele de modă, cu aceleaşi dimensiuni. Toţi erau pentru ea, mici. Sufletele lor erau ca baloanele de săpun: frumoase când le vezi, inexistente când încerci să le cunoşti.

Ar fi vrut să întâlnească pe cineva care să o subjuge cu un fizic perfect. Să-i jongleze propriile-i scântei de spirit. Să aibă nu numai impresia că el e mai puternic, dar intensitatea acestei impresii să se prefacă în senzaţie.

Dorea un idol, pentru idealul ei. Acum dorinţele-i se sublimaseră în intelectualizare. Era nevoe de fineţea unui intelectual desăvârşit, ca să condenseze parfumul senzaţiilor spiritualizate.

In noaptea aceea mergea cu ferma hotărâre să-şi scadă pretenţiile. Până acum o chinuise prea mult orgoliul.

Subconştientul ei, ca un vulcan înăbuşit de civilizaţie, răscolea cenuşa craterului.

S'a apropiat de o vitrină. O expoziţie a technicei moderne. Era plină cu sticle de parfum, dela cele mai ameţitoare etichete, până la simboluri de porte-bonheur.

Ceti în ritmul unei beţii de arome: Perle de Paris, Chat noir, Sans Adieu, Mitsouckou, Trois Fleurs...

Erau sticle cu silueta unei pagode, într'un albastru de lac alpin, ovale, în culoarea scoicilor sidefate, verzi, înalte, cu alură de amforă, amintind mireasma Bosforului, în sclipiri de aur ale nisipului, reedijând Sirokoul împietrit.

Nici odată nu se despărţea de parfum. Il schimba des.

Trecuse prin toate nuanţele. Aspira ea şi lăsa câteva picături pe dânsa, să îmbete şi pe alţii. Acum sorbea electronii Sans Adieu-lui. Se ameţise cu sărutarea vegetaţiei luxuriene, trecuse prin atmosfera orientului voalat, suportase cu perversitate briza mărilor malaeze, otrava înbătătoare a negreselor, menta răcoritoare a eucalipţilor.

Se întorsese iarăşi la produsul laboratoarelor occidentale, după ce visase la umbra sevei naturale.

Mergea încet. Se uita în toate vitrinele. Asemăna vitrina cu glasul culorilor metalice, arborate de corole, care-şi cheamă vizitatorii.

Ajunsese pe marile bulevarde. Culorile-şi arborau trupul gol în toată nuditatea firmelor magnetice: Modernele grădini suspendate. Vuia tot bulevardul în spectacole.

Civilizaţia cu cât înainta, cu atât sădea în oameni dorinţa mai intensă de spectacol. Inainte era un lux, acum era o necesitate. Considerabila desvoltare a cinematografului pusese în umbră căldura vieţii de familie.

Avea înaintea ei o noapte. Trebuia să o utilizeze raţional.

Fusese invitată de câteva prietene să meargă în tovărăşia unor tineri, în localuri de petrecere. Să audă delirul unei muzici transplantate. Să fie strânsă de cine nu voia, cu riscul de a nu-l putea refuza. Să stea pe scaune înalte, incomode, să soarbă cu paiul din cupa unei băuturi de caleidoscop. Să fie silită să ia parte la un antren, care o supăra, cu obligaţia de a fi en carte, la spiritele unor societari de cabaret.

A preferat să intre într'o sală de cinematograf.

Rula un film din viaţa sălbatecilor tropicali.

Şi ea avea nevoe atunci, de atmosfera vieţii naturale.

Dorea să fie topită de o căldură blondă, să se răcorească deacolo, la evantaiul palmierului, să-i picure pe buze, băutura nucilor de Cocos. Vedea pe ecran ce dorise ea.

Natura atât de bogată în verde, stropea căldura zilelor. Nu regreta de loc petrecerea pierdută. Işi anestezia dorinţele, cu peisagii de paradis. Eroina avea un nume de liană sălbatică: Luana. Când era chemată, numele ei, avea în el şi ecoul lui şi alerga să o îmbrăţişeze înainte de a fi strânsă de iubit.

Voluptate, culori aprinse de soare şi să mai revendici o „civilizaţie"?

Era aproape de sfârşit. Eroul adormise în durerile suportate de la tribul vitreg. Luana era doar Tabu. Erau pe un vapor de pescuit modern. Cerea apă. Ea îl privea cu ochi de amantă. Căută toată bucătăria electrică. Nici un strop. Era capabilă de orice sacrificiu. I se pusese în faţă o problemă insurmontabilă. Luă atunci, cu dragoste de animal, o portocală. Supse siropul şi-i picură din buze pe gură, lichidul răcoritor.

In sală, consternare. Duioşia gestului storsese din inimile spectatorilor, picături de sirop.

Sălile revărsaseră pe bulevarde, ce adunaseră cu două ore înainte. Maşinile fugeau să-şi continue noaptea, la uşile celebrelor boîtes-e, sau acasă, cu o întrerupere variabilă în turul dela şosea. Perechile intrau în boschete şi ascultau rumba păsărilor.

Ea locuia într'o vilă la Şosea.

Pornise pe jos, ca să ajungă mai târziu. A lăsat gândul să se legene în dolce farniente. Nici o grijă nu o presa, cu greutatea ei. Un aer negru îi fugea prin buclele de cerneală, se juca cu firele de întuneric, se oprea în ele şi de acolo iar sbura la altele. Răcoarea îi muşca gura şi ochii.

Fugeau pe lângă ea, în curse de viteză maşini pline cu romane, cu aventuri de câteva ore, cu foiletoane de gazete fără tiraj. Nici un fir de praf nu oprea transparenţa vântului.

Veneau dinspre vile, ochii stinşi. Se măreau vertiginos. Dispăreau în tunel. Erau nişte jucării trase de copii alintaţi. Sunau în triluri, în arpegii, în game.

Creiau simfonii. Trecea câte un domn elegant, singur. O întreba obraznic cu ochii, sau cu gura. O silea să-şi întoarcă privirea, să arboreze o plictiseală de circumstanţă. Ii viola reveria unei nopţi atât de plăcute.

Işi făcuse din ea un tovarăş, sau o tovarăşe. Nu simţea lipsa cuiva. Işi desmierda propriile gânduri.

A ajuns acasă. In faţă silueta unui grilaj se pierdea într'un verde apus. Numai portiţa era marcată cu butonul alb dela sonerie.

Veilleusa nocturnă ningea pe ferestre, fulgi de lumină.

A intrat în casă. S'a desbrăcat. Şi-a vârît corpul gol, în teaca unei pijamale de voal.

Adormise de mult când afară maşinile tot mai răcoreau boschetele cu viteza lor voluptoasă.

A trezit-o, mai devreme ca de obiceiu, camerista şi mirosul orhideelor, ce le ţinea în mână.

Cu câteva minute înainte, se oprise la poartă, o maşină albă şi lungă, cu silueta unei căprioare în galop. Un şofer în albastru, îmbumbat ca un groom, a dat pentru domnişoara, buchetul şi câteva rânduri pe o carte de vizită albă.

„Mai multe flori pentru una singură, dela o victimă".

A mai cetit odată. Nici un cuvânt, nici un alt indiciu, care să o poată face să bănuiască ceva. I-a plăcut dela început gustul orhideelor. Erau corolele ce le adora. In petale, aveau primăveri radiate. Parcă erau parfumate artificial, ca budoarul unei artiste, supra încărcat.

Le-a pus într'o vază sferică.

Trebuia să se ducă dimineaţă la curs. Avea ora de Enciclopedie juridică.

Trecea întotdeauna dimineaţa, pe străzile marilor magazine. Ii plăcea să aspire aroma zilei care începe. Se strecura printre personalul galeriilor, Block-Houselor. Grăbite, siluete încă obosite de noaptea petrecută într'o boîte şi sfârşită la o adresă necunoscută până atunci şi ştearsă cu viitoarea nouă adresă. Trecu prin pasagii cu reclamă sonoră. O asurzeau produsele caselor de ciocolată.

Ajunsese în cetatea universitară.

O clădire ultra-modernă, enormă, fără nici un ornament. Fiecare sală de curs avea hall. Un confort de hotel, lipseau numai camerele mobilate. Şi ar fi fost şi aici nevoe de cuiburi pasagere.

Era înăuntru o lume cosmopolită. Toate popoarele aveau reprezentanţii lor caracteristici. O cititoare scăldată în romane internaţionale, i-ar place să vadă: chineji în mătasa orientului, preocupaţi de o nouă utilitate a cozii, mexicani cu pantalonii în franjuri, ca feţele de mese, cu enormele lor pălării, adăpostindu-se de un soare, care i-a înegrit de mult, ruşi coborâţi atunci din troici pneumatice, în ritm de căzăcească, înăbuşind atmosfera, cu ecoul trepidant al balalaicii, spanioli în roşu oferind şaluri stridente, colegelor negrese, impudic parfumate, cu otrăvuri naturale.

Iau asupra mea decepţia şi-i aprind iluzia cu o realitate. Toţi erau îmbrăcaţi în cel mai impecabil dernier cris. Numai figura unei rase prea pronunţate le demasca o naţionalitate, de care se lepădaseră în concepţia lor politică. Era psihoza interprenetraţiilor. Ideile de supra naţionalism făcuseră ravagii în idealul tinerei generaţii. Impingeau cu entuziasmul lor, evoluţia unei societăţi leneşe, prăfuită în conservatism.

Linişte. Toate privirile fixau catedra.

Intrase profesorul.

Era între două vârste, o figură înaltă, bine prinsă de bonhomme.

Vorbia cu o dulceaţă în glas încât captiva şi nervii tinerelor energii. Erau studente care-i sorbeau fiecare frază ca o linguriţă de şerbet. Avea cele mai largi şi mai înaintate păreri.

Intotdeauna venea singur.

De data asta era însoţit de un asistent.

Un tânăr impecabil, blond, de o eleganţă desăvârşită. Imbrăcămintea lui avea linii, care frapau pedantismul unei materii ca enciclopedia. Arid, cu expunerea istorică a tuturor instituţiilor juridice, obiectul predat ar fi eşuat captarea atenţiei, dacă nu ar fi fost predat de un profesor ca dânsul. Reuşise să facă din el, o causerie. Deaceea, la el sala era arhiplină, mai ales cu studente.

Nu se mărginea la expunerea fadă. Nu se mulţumea să scuture praful instituţiilor părăsite, sau în curs de desvoltare. Avea întotdeauna de actualizat aberaţiile unui secol, sau vre-unui popor, cu pasagii din cei mai moderni autori.

Acestea făceau deliciul cursului. Prinsese minunat, genul acesta de pedagogie. Distra şi atrăgea minţile nărăvaşe.

Amorita stătea între două colege americane, care făceau din drept un apostolat anacronic. Ii dădea astfel posibilitate să nu fie distrată de vreun partener de curs, plictisitor.

— Am văzut întreaga evoluţie a Căsătoriei, la toate popoarele şi în toate timpurile. Am luat cunoştinţă de argumentele care o justifică. Am trecut prin pasagiile detractorilor ei. Am văzut puterea argumentelor lor. Simţim statul-quo al acestei instituţii, cu fragilitatea legăturilor, care o secondează. Vedem această pletoră de adversari neîmpăcaţi, care pledează pentru părăsirea ei.

— Ne-am putea întreba, fără a face un curs de pronostic, dacă ea se dărâmă sub inutilitatea ei, în ochii noştri.

— S'ar răspunde, cu o apreciată nuanţă de adevăr, dacă am fi acuzaţi de profeţii, care nu-şi au loc în această sală, că discutăm numai din punct de vedere al legii ferenda.

— Atâtea milenii i-au dat o utilitate. Suntem noi oare, îndreptăţiţi să ştergem cu buretele, raţiunea unei istorii?

— Să considerăm legăturile acestei convenienţe, ca simplă formă, înăuntru căreia s'a desvoltat o sexualitate?

— Am ajuns noi în stare să învingem cu conştienţă, povara unor obligaţii naturale? Credem că da. Să nu uităm că sexualitatea şi-a perfectat concepţia şi a devenit incomodă, într'un cadru, care o jenează.

— Instinctele naturale depăşesc cu atâta uşurinţă, barele trasate de străbunii noştri.

— Să se vadă clar, că există un anacronism între o rigiditate prăfuită şi o toleranţă impusă de evidenţă. Nu ne vom întoarce de unde am plecat. Ne-au fost utile instituţiile în care am perfectat oscilaţiile unor instincte primitive. Dar acum ne sufocă.

— Au parcurs toată evoluţia: necesar, util, superfluu...

Tot timpul cursului, asistentul a fixat-o, cu un interes complice. Numai aparenţa era de duplicitate. A căutat să-şi restabilească o memorie. In zadar încerca să găsească pe creer, o imagine similară. Credea că-i trecuse prin ochi, figura lui. Nu-şi amintea de loc. Şi într'adevăr nu-l mai văzuse nici odată.

O enerva linia costumului lui. Desprins dintr'o revistă de specialitate, rivaliza o perfecţie de vitrină.

Figura lui avea ceva dulce. Ii sclipeau părul şi ochii, emailaţi în albastru. Buzele-i erau prea roşii, ca să poată fi convinsă că sunt naturale.

Incepuse să fie curioasă. De ce era ea obiectul acestui interes, primit en coup de foudre?

Ii era teamă, parcă, să vadă o legătură între el şi buchet. Cu toate că nu era de loc exclus, îi era frică să creadă într'o providenţă aşa de oportună. Bănuia un director de instituţie, cu eterna lui siluetă de melon, răspândind bani şi desgust. De aceea şi refuzase drumul unei iluzii incerte.

Aplauze. Ropot. Ovaţii.

Era sfârşitul fiecărei ore de curs, pe care o ţinea profesorul.

Toţi acumulaseră destulă energie, într'o atenţie acută, ca să explodeze acum în urale.

El le-a primit cu obişnuita-i toleranţă. A zâmbit sălii şi a plecat însoţit de asistent.

— Ah, ma chére, l-ai văzut?

— Charmant. Vrea să ne epateze.

— Tu glumeşti. N'ai văzut cum a stat tot timpul fără să întoarcă privirea.

— Nici nu cred că ne-a văzut.

— Il cunoaşte cineva?

— Eu l-am văzut la curse cu o blondină.

— Eu l-am zărit într'o maşină minunată pe bulevard.

In câteva secunde, frazele acestea ocoliră sala.

Işi găsise subiectul. Amorita era şi ea antrenată, de aceste discuţii aprinse. Credea că va putea prinde un indiciu edificator. Auzise pe o italiancă de o maşină minunată. Legătura făcută la început, prindea consistenţa unei certitudini. Dar nu-şi putea aminti unde-l zărise. Numai de douăzeci şi patru de ore trebue să fi intrat în viaţa ei, căci insistenţa lui l-ar fi remarcat.

Colegii ei erau miraţi că o văd afectată într'o discuţie frivolă. Se obişnuiseră să o creadă, dacă nu frigidă, dar inataşabilă. Cu o temperatură mai joasă, decât normala celorlalte partenere.

Ieşise din block house şi acum mergea în grup.

— Să mergem la expoziţia nudului, — propuse o nudistă convinsă.

E în sala Fundaţiei X, — preciză un coleg monoclat, prea blazat de snobismul lui, ca să mai poarte nişte ochelari vulgari, cu toate că nu vedea bine cu amândoi ochii.

— Admis, — tranşă entuziastă o italiancă, diletantă în artele frumoase.

Erau patru perechi. Amorita mergea alături de un englez, înalt şi mlădios ca un bambus. Discuţia alunecase pe panta sporturilor. De altfel panta avea în englez, un complice, dacă nu un autor moral. Era unica lui pasiune.

— După masă mă duc la campionatul naţional de foot-ball. Până acum s'au clasat în prima categorie, roş-albaştri. Scorul deşi e ridicat, poate fi uşor handicapat, de verzi, care sunt mult mai technicieni decât ceilalţi.

Şi începu să se ambaleze într'o cronică de cotidian sportiv, care o ameţi.

— Cred că voi avea plăcerea să asist la partida decisivă. Dacă vrei te iau cu mine. Trec cu Fordul pe la d-ta.

— Nu. Mulţumesc. Nu prea mă dau peste cap cu foot-ball-ul. Mai bucuroasă mă duc la tenis sau la curse. Mă supără brutalitatea jucătorilor. Am mereu senzaţia că mă lovesc cu bocancii lor de fier.

— Eu nici nu joc. Eu îi admir pentru altceva. Pentru unitatea de interes a spectatorilor. Simpatia cu care sunt însoţiţi favoriţii. E o adevărată psihoză.

— Da, admit ceeace spui. Această realitate a făcut chiar din sport o preocupare necesară. De aceea desvoltarea lui e atât de considerabilă.

— Vezi că eşti de aceeaş părere cu mine, — explodă el radios că şi-a putut recruta o adeptă atât de preţioasă.

— Dar pentru mine, dragă Austen, e mai agreabilă o partidă de tenis. Să joc, sau să privesc. Atâta eleganţă, atâta supleţe în mişcări. Aici e totul fin: costumul, racheta, mingea, plasa. Pe când, la foot-ball, văd animale, care lovesc picioare în loc de mingi.

(Continuare în No. viitor)

Notă. — *Autorul acestei nuvele este acelaşi care ne-a dat, pentru unul din numerele noastre trecute, bucata publicată de noi subt titlul „Parfumul cărnii tale".*

El însă nici acum nu ne-a dat numele.

HELADA

Dionisiaca

Dionisos pe colina'n vie
A destoiniciei sale vesele
A stropit cu vin în spumă mesele
Şi cu chiote de bucurie.

Au sosit de pretutindeni gloate
Şi şi-au desfăcut pe umeri pletele,
Şi-au descălecat la rând cu fetele
Nimfele ţinuturilor toate.

Bacus, Pan, Satirii şi Silvanii
Tăvăliţi în iarbă cu Driadele
Risipesc în curcubeu cascadele
Râsetelor lor adânci şi stranii.

Din Sicilia de aur până
In divina şi'nţeleapta Atică
Fericirea-a izvorât sălbatecă
Din aprinsa inimii fântână.

Vrăjitorul cu luare-aminte
Prinde clipa când ţâşnesc seminţele
Şi când plantele-şi aprind dorinţele
De-a-şi uni polenul lor fierbinte

Lotuşii atunci şi trandafirii
Infloresc din inima pământului
Şi splendoarea'n aur a cuvântului
Cântă prin umbrare cu zefirii.

Răscolesc ţărăncile prin cufăr
Pentru dragoste şi jocuri rufele
Şi deşartă'n cântece burdufele
Cu nectar mirositor a nufăr.

Raze aurii ca unt-de-lemnul
Flutură pe frunzele noi soarele
Şi deschid procesiuni fecioarele
Adorând lui Phallos semnul.

N. DAVIDESCU

Revista „spiritualiştilor"

Anul trecut a fiinţat un fel de societate literară cu numele „Criterion" în care se găseau elementele cele mai eterogene şi centrifugale din punctul de vedere al formaţiei şi orientării culturale. Dacă vă 'ntrebaţi totuş cum a putut lua fiinţă, şi cum a putut dura un an această tovărăşie foarte gălăgioasă (se ţineau un fel de şedinţe culturale de un teatralism distractiv peste măsură), e problematic că veţi putea găsi alt motiv decât acesta: tinerii de acolo erau toţi fără excepţie mânaţi de ambiţia gloriei repezi. Atât. Prin urmare un fel de societate pe acţiuni, constituită după criteriul prieteniei generaţioniste, pentru exploatarea veleităţilor literare nestăpânite.

Cum era şi firesc, hibrida tovărăşie s'a risipit în mii de părţi. Au rămas totuşi vreo şapte, printre care se găseşte unul practic, organizator, cu talent de administraţie stil american. Aceştia au decis să scoată o revistă, în formatul vechii „Idei europene". Revista, în formă de gazetă, se chiamă tot „Criterion". Au apărut vreo trei numere până acum.

Ce este? Una dintre cele mai hazlii apariţii în publicistica română. E greu de crezut că altundeva se vor găsi tineri mai originali decât aceştia. Căci nu este dat oricând a vedea cum spiritualitatea este împărţită pe categorii, şi după fişe sistem statistic; cum înţelesurile precise şi clare ale noţiunilor se încalecă în jocul epileptic al confuziei fără hotar; cum geniile filosofiei din toate timpurile, dela Aristot până la James şi Husserl, sunt invocate uşurel, fără preocupare de ceeace au propriu fiecare şi aşa cum se nimereşte. Dar mai ales este foarte rară ocazia de a constata cum mediocrităţile în regulă se elogiază reciproc şi se privesc admirativ în corpore.

Tinerii spiritualişti chinuiţi de nelinişti metafizice şi sociologice, se arată fără rezerve când e vorba de auto preţuire. Uită atunci de elementara decenţă, de bunul simţ şi toate celelalte condiţii care se presupun Ştiinţei.

Ce interesează că platitudinea, incapacitatea de a articula o idee şi a o exprima limpede, sforţarea pentru banalităţi tipice, scremutul disgraţios şi penibila încordare a celui ce pătimeşte serios sub povara scrisului, şi-au dat întâlnire în această revistă? Revistă să fie numai, şi restul nu interesează.

Au şi spiritualiştii manierele lor, netăgăduit originale! Cei care nu se arată „neliniştiţi", cu greu le vor putea înţelege.

Trecutul

Astăzi m'a chemat trecutul meu
(De ce oare nu mai uită să mă cheme?)
Și de-atuncea îl privesc mereu,
Printre neguri, înapoi, în vreme.

Și 'n trecutu-mi singur și străin,
Gândul meu nebun pătrunde azi,
Ca un vânt turbat, de hohot plin,
Intr'un codru liniștit de brazi.

Și-acum tot trecutu l-am în față,
— Vii imagini pe-o gigantică oglindă, —
Răscolesc în propria mea viață,
Și nimic nu pot să fac să se desprindă.

De când m'a chemat trecutul meu,
Mă privesc necontenit, în vreme.
Și de-atunci mă văd străin mereu
Deși-aș vrea să știu c'acela n'am fost eu,
Și că tot trecutul meu, nu l'am trăit!
Insă el revine 'n gând și'n suflet neclintit.

Ah, de ce nu uită-odată să mă cheme?

ALEXANDRU BAICULESCU

R. de Gourmont

Gânduri de Anul Nou

Eși din egoismul tău, în aceastâ primă oră a anului, inimă secătuită de verile vieței, gândește cu bucurie la tot ce nu ești tu, gândește la timpurile care sunt măreția lumei, la curățenia curbelor încurcate, la transparența contururilor, la suplețea legăturilor;

Gândește la femeile frumoase cari au amanți, gândește la măreția cărnurilor lor închinate voluptății, gândește la mișcările degetelor lor spre plăcerea la care poftesc, la suspinul pepturilor, la tresărirea nervilor.

Gândește la figura lor serioasă, la picioarele lor voioase, la umiditatea buzelor, la strălucirea ochilor, la gesturile cari înoată, la gesturile cari îmbrățișează, la brațele cari se închid pentru dragoste;

Gândește la femeile frumoase și nu le dori. Ridică-ți inima ta deasupra frumuseții lor, resemnează-te că ele sunt mulțumite de amanții lor; și dacă ele își dau sufletul pe drum, întinde-le creștinește o mână spirituală;

Gândește la femeile părăsite, fii mijlocitorul, prietenul invizibil, adună desbinații și suflăle la ureche cuvintele care leagă și pecetluesc corpurile, împerechează amanții, formează legături noi, fii complicele universal;

Gândește de asemeni la femeile urâte, la femeile desgustătoare, la cele care n'au avut niciodată un amant, la cele care viseazá din adolescență apropierea unui corp, pentru a mângâia mânile crispate de singurătate, cele ce n'au simțit niciodată privirile cari străpung carnea ca un cuțit, acelea ale căror vise s'au sdrobit de o oglindă;

Gândește la femeile care-și poartă pedeapsa ca un cancer, cu rușinea durerei, gândește de asemeni la acelea care posomorîte, își strâng sânii cu patimă, șoldurile.

Gândește la femeile timide, care au frică de dorințele lor, și care tremură de frică, tot așa ca de voluptate, la femeile naive cari nu bănuesc alte plăceri, la cele neprihănite al căror trup cade în amorțeală ca și o apă limpede care se strecoară printre râurile înflorite;

Gândește de asemeni la bolnavele momite de febră, la acelea a căror frumusețe nu e decât o floare în agonie, la acelea a căror viață nu e decât o noapte dureroasă, și-și refac visul plăcerilor pierdute, pierdute pentru totdeauna;

Gândește la desnădejdea unei inimi de a trăi fără speranță, pentru un corp fără dorințí, pentru ochii fără zâmbet, gândește la oroarea orelor cari cad în neantul senzațiilor, gândește la acelea cari stârnesc mila dar cari n'o au, pentru a nu-și mări chinurile;

Gândește mai mult la dreptate, aceasta te va reconforta și tu vei putea să izbucnești în râs; dacă râsul tău e prea amar, miroase trandafirii roșii sau pachetul cu scrisori dela metresa ta actuală: aceasta te va readuce la realitate, care nu se sinchisește de idei metafizice.

Treci dela scrisorile de eri la cele de azi, iubește amintirile femeilor pe cari le-ai iubit și redă buzelor tale parfumul cărnii lor. Prin aceasta tu vei intra iar în egoismul din care eu team făcut să ieși o clipă și astfel vei recăpăta forțe pentru viitoarele expansiuni.

Trad. de MIMY P.

A APARUT

Intr'un cămin de domnișoare

de

ANIȘOARA ODEANU

Editura Adeverul — *Lei 60.—*

Un roman bun: „Casa Groazei"

Romanul de aventuri s'a introdus în literatura noastră din nenorocire prin lucrări e slabe ale genului. Acei cari s'au simțit, cu drept sau fără drept, răspunzători de educația morală a tineretului și a cetățeanului în genere, au pus la index un întreg gen literar care n'are alt păcat decât că a fost prost prezentat. Literatura așa zisă senzațională nu creiază numai un divertisment facil cititorului, ci oferă și posibilitatea unei gimnastici intelectuale, forțându-l să pue la contribuție logica pentru ca eventual să premeargă soluțiile dramei.

Romanul „CASA GROAZEI" de H. Landon. este una dintr'acele cărți rare care captivează cititorul dela prima la ultima filă. Ceeace este mai ales remarcabil în această carte este că autorul nu pune greutate atâta pe evenimentul senzațional (deși îl cultivă) cât pe psihologia și pe prezentarea veridică a personagiilor sale. Subiectul cărții este într'adevăr senzațional, deși la urmă cititorul trebue să recunoască cum că toate evenimentele nu au nimic extraordinar în ele și că ni se pot petrece fiecăruia dintre noi.

Eroul principal al cărții, un tânăr de familie bună, pe care o cabală a unor persoane interesate să-l deposedeze de averea sa îl aruncă în închisoare, revine după ispășirea unei pedepse nemeritate și este din nou ținta atacurilor celor interesați.

Pentru a doua oară eroul nostru riscă să fie condamnat pentru crimă. Există totuș lucruri care pun pe gânduri polițiștii. Amprentele digitale lăsate pe arma ucigașe, deși sunt ale nepotului, sunt astfel așezate, încât este posibil ca acesta să fi comis materialmente crima. O serie întreagă de peripeții, care de care mai extraordinare, fac pe cititori să se înfioare și să se emoționeze, luând intensă parte la pătimirile acestui erou extrem de simpatic. O poveste de dragoste discretă se împletește minunat în anecdota romanului.

Acesta este schematic subiectul romanului „Casa Groazei". Pentru cititorul hărțuit zi de zi de griji, pentru cel care se plictisește, pentru cel doritor de o carte bună volumul acesta este cel mai indicat.

Apărut în condițiuni technice excelente în colecția Romanelor Captivante, cartea aceasta datorită eftinității și calităților ei literare excepționale este menită să pătrundă în păturile cele mai largi ale cititorilor.

Este o carte pe care nu putem decât să o recomandăm.

LIVIU MODRA

Scriitorii la ei acasă

De vorbă cu autoarea „Stelei Robilor"

Domnișoara Stahl a debutat în literatură cu un roman — *Voica* — de o calitate cu totul excepțională, care dealtfel i-a și atras premiul Societății Scriitorilor Români. Concentrată, sobră, admirabil construită, despuiată de orice artificiu de prezentare și de exprimare, această carte a rămas până astăzi unică în felul ei, în literatura noastră, deși luându-și și subiectul și elementul patetic dintr'o lume ce a furnizat scriitorilor noștri o inepuizabilă canava pentru broderii mai mult sau mai puțin isbutite. Mai ales neisbutite. Căci, în regulă aproape generală, viața țăranului a fost înfățișată sau în culori edulcorate până la exasperare de o poetizare, de o idealizare de cromolitografie sau prezentată, din scopuri de propagandă socială și uneori chiar politică, în tonuri excesiv de întunecate al căror efect era însă anulat tocmai de excesivul lor.

Luând calea obiectivității reci și perfect dezinteresate, tânăra scriitoare a prins în plasa unor însemnări de fiecare zi, în timpul unei vacanțe petrecute într'un sat — la fel cu atâtea altele — o dramă rurală prezentată așa cum s'a petrecut, pe fondul real al stărilor de lucruri și de spirit din acel loc și moment.

Dramă simplă totuși patetică, desvăluind, temperamente și caractere autentice, cu naivități, blândeți și cruzimi impresionante. Tradusă în franțuzește, cartea, prezentată lui Grasset, a fost dată în cercetare lui Henri Poulaille, autorul acelui *„Nouvel Age Littéraire"* bine cunoscut și unul din inițiatorii curentului „populist". Entuziasmat acesta a ținut ca romanul să apară mai întâi în revistă și l-a încredințat editurii Fasquelle care l-a publicat în seria de lux a revistei *La Courte-Paille* astăzi complect epuizată. In timp ce continua să apară în fruntea sumarului, *„Voica"* era „culeasă" de aceiași editură pentru volumul ce trebuia să deschidă seria unei colecții internaționale creată din inițiativa lui Aristide Briand. Survenind moartea marelui pacifist, proectul a rămas în suspensie și *Voica* fiind destinată unei alte colecții, apariția ei a fost întârziată fiind fixată de abia pentru primăvara aceasta.

După *Voica* d-ra Stahl a publicat în „Viața Românească" *„Bătălia dela Port-Arthur — Coloniale și delicatese"* care dimpreună cu *„Omul din Vis"* al lui Cezar Petrescu, *„Grandiflora"* lui Gib. Mihăescu și *„Sărbători în familie"* de Hortensia Papadat-Bengescu pot fi considerate ca cele mai bune nuvele din literatura noastră de după răsboi.

„Bătălia dela Port Arthur" punea în evidență aceleași calități revelate de *Voica* dar par'că și mai accentuate, mai maturizate.

Apoi dintr'odată d-ra Stahl părăsind genul în care strălucise atât de peremtoriu, a apucat o cale, interesantă desigur și ea, dar în întorsăturile căreia calitățile esențiale ale autoarei erau fără putință reală de întrebuințare. Pagini de exaltare uneori ușor și voit morbidă, ca în *„Nu poate fi"* — care rămâne totuși, în genul ei, o lucrare remarcabilă — dar mai ales pagini ce isvorând din intenții și înduioșări din cele mai delicate, se îndepărtau tot mai mult de *Voica* prin intensitatea lor minoră.

Iată pentru ce am așteptat cu foarte multă curiozitate — și nu fără oarecare teamă — apariția ultimei sale cărți. Dela primele pagini însă am respirat liniștit și plin de bucurie: *Steaua Robilor* este revenirea la adevărata matcă. Aceeaș vână de inspirație viguroasă, mustitoare de viață vie și substanțială, aceeaș concentrare în alcătuirea personagiilor, aceeaș sobrietate în exprimare ca și în Voica. Totuși nu se poate spune că *Steaua Robilor* reprezintă perfecțiunea realizată în *Voica* și anume din pricina unor șovăiri în structura scheletului romanului. Șovăiri ce provin probabil din dorința autoarei de a atinge maximum de concentrare, ceeace a atras eliminarea unor noduri de legătură care cred că ar fi fost uneori necesare. Dar șovăirile acestea cari apar după primele 70 sau 80 de pagini — pagini absolut magistrale putând constitui un model al genului — se uită foarte repede, topindu-se în atmosfera generală a cărții. Un lucru care frapează dela început și care evidențiază posibilitățile de puternică scriitoare ale domnișoarei Henriette Yvonne Stahl este chipul în care personagiile iau ființă și aproape contur fizic în închipuirea noastră, chipul în care simțim că trăesc cu o halucinantă intensitate deși autoarea se abține voit dela orice descriere a făpturii lor exterioare.

Scrisă într'un ritm vioi și cu o rară îngrijire, țesută din analiză și îmbinări de stări sufletești intense, *Steaua Robilor* reprezintă o dovadă de mari posibilități.

Revenirea la matca de care vorbeam mai sus m'a făcut curios să aflu felul cum autoarea a evoluat în alegerea celei mai prielnice maniere de exteriorizare a concepțiilor sale și fructul răbdătoarelor și pasionatelor sale observații. Și am luat drumul vilei din strada Isvor unde, la părinții d-sale, d-ra Stahl ocupă o încăpere în totul asemănătoare scrisului autoarei: sobrietate și lipsă de ornamente artificiale și inutile.

Un divan, o masă de scris de cel mai simplu contur, o mașină Remington și o bibliotecă. Pereții albi primesc lumina pe care colina Cotrocenilor o resfrânge amplă printr'o fereastră cât camera de largă.

Tonuri nete, contururi nete. Cum puteau fi întrebările decât egal de nete, fără nici un înconjur?

— Cele trei volume ale d-tale reprezintă trei etape diferite. Aș putea ști care a fost drumul ce le-a legat între ele?

— *Nu sunt trei etape diferite — răspunde fără ezitare d-ra Stahl — ci trei posibilități.*

— Posibilități în sens de exprimare, cu alte cuvinte, posibilități cu caracter tehnic?

— *Da, după nevoile subiectului.*

— Am impresia că nu ne înțelegem: aceste etape corespund unor stări sufletești diferite?

— *Fără îndoială. Starea sufletească m'a făcut să aleg subiectul care îmi convenea mai bine. Sau, mai precis, genul de exprimare care mi se părea în chip firesc în acord atât cu subiectul cât și cu starea sufletească. De pildă* Voica *este așa cum este fiindcă a fost scrisă într'o epocă de extremă tinerețe și de încredere aprioricá în viață, din care decurgea liniștea, seninătatea chiar, necesare unei opere perfect obiective, unei realități pe care o redai așa cum este fără a interveni personal în alcătuirea ei decât în ce privește modelarea exterioară. Volumul* „Mătușa Matilda" *cuprinde bucăți de tonalități interioare diferite. Așa, de pildă* „Bătălia dela Port-Arthur" *este datorită aceluiaș isvor de inspirație ca și* Voica, *dar deja cu o notă accentuată de ironie, nelipsită de oarecare amărăciune. Nuvela* „Nu poate fi" *înfățișa o exaltare chinuită, de esență pur lirică. Asupra celorlalte nuvele din acel volum cred că nu merită să mă mai opresc.*

— Și *Steaua Robilor?*

— *Fără a fi câtuși de puțin ceeace se numește o carte cu teză, romanul acesta a fost scris cu o intenție bine definită. El înfățișează un moment și efectele patetice ale sale: suferința unei femei după o despărțire, revelația adevăratei realități ce urmează întotdeauna o atare criză sufletească și întreg dezechilibrul ce se produce și care uneori se vindecă iar alte ori se poate prelungi toată viața.*

Evident că efectele acestea pot varia după gradul de inteligență și sensibilitate al fiecărei ființe și întrucâtva și după ambianța în care trăește în mod obicinuit. Am ales în romanul meu un caz comun și, în sine, destul de mediocru fiindcă, în definitiv, numai pornind dela banal se poate ajunge la simbolic prin caracterul de generalitate. Cred că în suferința Mariei se poate recunoaște suferința a nenumărate femei. Dacă în general construcția romanului este stabilită după voință, dela început, nu este mai puțin adevărat că în cursul scrierii — așa cum se întâmplă mai întotdeauna — au survenit modificări. Fiindcă, odată ce au căpătat viață, personagiile impun unele desfășurări rezultate din chiar logica structurii lor.

— Lucrezi mult?

— *Foarte mult. Sunt zile când paginile merg dela sine. Dar în general muncesc fraza și o revăd mai mult decât s'ar crede, preocupată ca expresia să fie cea mai simplă și cea mai puternică.*

— In ce măsură ești obiectivă?

— *Sunt sigură că nu există în literatură și în artă, în genere, opere absolut obiective. Ceeace nu înseamnă că în pictură și sculptură să faci în chip necesar numai autoportret și în literatură autobiografie. Ceeace însemnează că lucrurile exterioare se colorează de culoarea gândurilor și punctelor de vedere personale.*

De pildă chiar în Voica *realitatea este în mare parte reprodusă aidoma, totuși nu este realitate pură. Ca fapte și întâmplări,* Steaua Robilor *nu are absolut nimic comun cu viața mea personală nici a celor din jurul meu. Este un tipar logic în care cerea să fie turnat materialul psihologic în plămădirea căruia este firesc să se găsească pecetia personalității mele sau cel puțin — intuiției mele. De altfel în fond lucrul n'are absolut nici o importanță din punct de vedere artistic fiindcă ori copiezi viața ori nu o copiezi, esențialul este interpretarea și puterea de a reda intens și adânc realitatea virtuală sensibilizată, umanizată.*

— Odată terminată o carte, ce atitudine ai față de ea?

— *Propriu zis nici un fel de atitudine. Nu aș putea spune că nu mă mai interesează deloc. Dar mă simt liberă de a începe alta reprezentând posibilitatea de a exprima lucruri noi, venite în gând în timp ce lucram cartea precedentă.*

— Ce lucrezi acum?

— *Un nou roman întitulat* Labirint.

I. IGIROȘIANU

Melomanii

Familia Popovici și-a cumpărat un aparat de Radio, nou, la priză, fără antenă, cu super-heterodină, fără paraziți, selectiv și armonios: un Atwater-Kent, — ultim model. — Dintre toate cunoștințele nimeni nu mai are un aparat de acestea, american, cu unde lungi, scurte și ultrascurte.

De fapt, madam Popovici nici n'a urmărit altceva decât să aibă un Radio cum nu mai are nimeni, și cu catalog. — Il are.

Dar nici atât nu-i de ajuns. Trebue să-l „producă", așa cum se produce, seara, după masă, un copil care știe poezia „Avarul".

Sâmbătă seara a fost invitată lume, special pentru Radio. In program: transmisiunea dela Opera Română a operei „Madame Butterfly".

Toalete, masă copioasă, musafiri cu crizanteme în hârtie transparentă, — de parcă în seara aceea ar fi fost să se boteze un copil.

Familia Popovici nu are o educație muzicală deosebită. Ionel a cântat în liceu la cor, „Deșteaptă-te române", „Trăiască Regele", și „Pe-al nostru steag". Restul educației a fost complectat de o flașnetă cu papagal care cântă Duminica în colț. Mimi n'a cântat niciodată din pian, dar a fost regulat de două ori pe săptămână la film sonor. Cunoaște deci mai mult „muzică americană". Are și o prietenă cu cinci tangouri de patefon pe care le știe pe dinafară. Părinții acestor doi copii, — bătrânii Popovici, — el funcționar la Casa Pădurilor și ea „casnică" nu au nici ei cunoștințe muzicale mai serioase. Uneori asistă împreună, sărbătoarea, la schimbarea gărzii de la comandament când cântă muzica militară, și sunt nelipsiți dela retragerea cu torțe în zilele naționale.

Ionel are însă un prieten care-i meloman, pe care toată lumea îl cunoaște sub denumirea de Mirel.

A fost deci invitat, pe lângă colegii dela Casa Pădurilor, și acest Mirel, ca un fel de expert în materie.

Cu toată nerăbdarea familiei masa a întârziat. Aparatul a stat singur și mut în salon, ca o invenție personală a d-lui Popovici, pusă la punct, și gata de-a fi experimentată. Totuși deocamdată numai Ionel știa să-l mânuiască, fiindcă bătrânul Popovici, era cu lectura „instrucțiunilor" de-abia la jumătate. Ionel însă, a știut din primul moment să învârte de butoni, să fixeze prize, ca un adevărat geniu.

— Cafeaua să ne-o dea în salon, — nu-i așa? Doamna Tantzi Popovici culegea subt această formă interogativă dar autentică consimțământul comesenilor de a se retrage în salon.

Era trecut de ora nouă și jumătate.

Ionel a fugit înainte, a învârtit de un indicator, s'a auzit întâi o hârâială ca o tusă anticipativă de tenor, ca și cum aparatul și-ar fi pregătit vocea, și valurile de muzică au început să se reverse prin rețeaua de mătase a aparatului stilizat gotic.

Gălăgia de până atunci, stimulată de un vin roș din vie proprie, s'a potolit brusc. De fapt toți aveau calități muzicale, fiindcă toți știau să tacă admirativ și cu respect.

Tăcerea însă este extrem de obositoare pentru cei care sunt deprinși să vorbească și apoi, o muzică frumoasă trebuește imediat interpretată. Ea este și un fel de iritant care stimulează pe un ascultător în care zace, anonim, un compozitor ratat.

Nu-i așa ușor să fii meloman mai mult de un sfert de oră. Surmenează.

Domnul Popovici citise textul operei în program.

Iar muzica este, prin excelență un mediu evocator. Amintiri vechi și noui se amestecă, pleacă și revin creind o atmosferă de basm și de melancolie.

Din aparat ieșea o muzică melodioasă și antrenantă. După un tenor dominant, cânta acum o voce de femeie. Din când în când, ea râdea în tact, cu un fel de voluptate cuceritoare și ștrengărească.

Domnul Popovici se plimba fumând o pipă, cu mânile în buzunar, cu capul înourat de gânduri ca de-un fum nevăzut.

Se opri o clipă lângă Mirel, și, deșteptat de muzica lină din radio, mărturisi de-odată încântat:

— Știi, eu am văzut odată opera asta cu o japoneză adevărată. Era o mare artistă. Cântase și'n fața Mikadoului. Era mică, mică de tot, ca un copilaș. Avea mișcări repezi ca de sălbăticiune, și doi ochi oblici de-abia crestați. Și cânta dumnezeește. Auzi... aria asta, parcă-o aud, parcă-o văd...

E grozavă amintirea muzicală, și-i fantastic de evocatoare. Așa mi-a rămas muzica deatunci în minte, — exact tirada asta, de parcă sunt mai tânăr cu zece ani și o aud din nou... Nu-i așa că-i bun aparatul?...

Și domnul Popovici avea un aer radios și fericit ca nici-odată. Parcă ar fi făcut o beție.

Mirel, care era singurul meloman, începu să dea explicații mai ample asupra muzicii din operă... și să fredoneze ceva care nu se potrivea deloc cu ceiace ieșea din aparat.

Muzica deveni de-odată săltăreață și mai ușoară. Mirel, melomanul, explica variația de ton și da detalii asupra orchestrației. Toți îl ascultau cu admirație și încredere.

Mirel vorbea în cunoscător, ca și cum ar fi cântat și el odată, ca diletant în opera asta.

Deși nu o văzuse jucată cu o japoneză veritabilă, parcă vedea și el costume, joc de scenă, gesturi, chimonouri.

Dintr'un fotoliu, Cucoana Tantzi adăogă și ea, oftând greoi:

— Frumoasă operă, Madam Butterfly, asta.

Eu am spus întotdeauna că-i una din cele mai frumoase opere. Mie Wagner, să-ți spun drept, nu-mi place.

Toată lumea era încântată de Madame Butterfly, de arii întregi, ca și de artiștii noștri de operă care ne fac cinste,... și-i bine că-i aude acum prin radio, lumea întreagă, ca să știe ce mari cântăreți avem și noi.

„Opera" era tradusă în românește, și din când în când se auzea cântat numele Silvia, și apoi o arie cu „Fetițele vesele, fete de șantan"...

— Vai, ce frumos e-aici, exclamă Mirel ca un cunoscător adevărat. Aici e vorba de gheișe... Nu știu dacă vă mai aduceți aminte scena.

Adevărat, Madame Butterfly, și Bohema sunt și operele mele preferate.

Și Mirel, entuziasmat începu să mimeze conducerea orchestrei, cu gesturi largi și împletite pe de-asupra capului.

Mă rog, entuziasmul pentru Madame Butterfly lăsase fără de nici un amor propriu, pe al doilea plan, aprecierea Atwater-Kent-ului, care se inaugura.

La un moment dat orchestra s'a întețit.

Mirel, cunoscător, îi informă:

— Aici e reluarea motivelor din uvertură. Păcat că n'am prins uvertura, și am venit de la masă prea târziu. Nici nu vă închipuiți cum îmi aduce aminte toată uvertura.

Și capul lui Mirel și buzele lui și gâtlejul parcă se umpleau de reminiscențe și note ale uverturei din Madame Butterfly.

După un crescendo mai viu, orchestra sfârși, cu acorduri de final simplu și clasic.

Toată lumea:

— Frumoasă operă!

Subșeful de birou, care stătuse într'un colț, cu ochii închiși, fără să spuie un cuvânt, îl întrebă pe domnul Popovici, neîncrezător.

— Și, zi, ai văzut-o cu o japoneză? Și'n ce limbă cânta ea?!

In clipa aceia spicherița anunță:

— Alo, Alo, Radio România și Radio București.

Din cauza accidentului dela operă am transmis prin unde electro-magnetice, actul întâi din Silvia, operetă de Kalman. Zece minute pauză.

DEMOSTENE BOTEZ

Cronica sportivă

Balcaniada domină cu prestigiul ei actualitatea sportivă. Frământările, convulsiunile aproape, care au însoţit selecţionarea lotului de jucători care vor apăra culorile româneşti, nu s'au potolit încă. Era şi greu să se petreacă lucrurile altfel. Prea sunt diverse şi puţin conciliabile punctele de vedere din care s'a operat selecţionarea jucătorilor. Problema când este examinată sumar pare ridicol de simplă: se aleg din timp jucătorii care se arată a fi buni şi apoi se fac cu ei câteva „exerciţii de ansambiu".

Cam asta ar fi tot ce este de făcut, ar gândi o minte simplă şi un suflet drept. In realitate lucrurile sunt infinit mai complicate, căci Românul este prin excelenţă şi din belşug „zoon politikon". Nu este colţişor de activitate socială în care morbul politic să nu opereze. Astfel cu „sportul balonului rotund" ...Nu în înţelesul că s'ar face ceiace se numeşte politică de partid (deşi s'a făcut uneori), dar atmosfera în care se lucrează public, şi se „lucrează" în culise, este specific politică. Din fericire însă rezistenţa noastră la relefacerile politicei e mare şi istorică: ea s'a ridicat la importanţa unei virtuţi a neamului. Nu trebue apoi pierdut din vedere nici acel — să-i zicem — instinct al libertăţii care ne aparţine. E aşa de puternic acest dor de libertate încât obişnuit nu ne simţim mai niciodată în largul nostru când suntem îngrădiţi de legi, regulamente, reguli scrise sau nescrise: instinctiv, ne îngrădim cu toţii la periferia lor şi tânjim după ce se găseşte dincolo de ele. Regulamentele fiind prin natura lor puţin rezistente, cedează. Imediat se fac altele care, bine-înţeles, au aceiaşi soartă. Şi ciclul, sau mai bine zis jocul, continuă astfel. E un joc intensiv practicat la noi şi pe care cetitorii îl vor recunoaşte când îi vom da numele sub care e cunoscut: în prima lui fază se numeşte organizare, iar în cele următoare: reorganizare.

Astfel procedura selecţionării jucătorilor a fost iniţial „organizată" apoi „reoganizată", etc. Unui din cele mai ciudate rezultate e că nimeni nu e mulţumit: jucători, cluburi, susţinători, provincii întregi. Sunt apoi profeţii cu toate subdiviziunile lor: profeţii din vocaţie, acei din contradicţie, pesimiştii cu varietatea înveselitoare a catastrofiştilor, cu toţii şi alături de ei publicul mare aşteaptă cu înfrigurare primele rezultate ale balcaniadei. Sunt numeroşi profeţii şi atât de diverse prezicerile, încât e sigur că unii din ei se vor dovedi buni profeţi. Pentru ceilalţi există în vocabularul sportiv un cuvânt care leagă şi desleagă, a cărui autoritate când e invocată, face lege: e „forma". Misterioasă şi imprevizibilă, ea nu înseamnă pentru un jucător numai plenitudinea forţelor şi randamentul optim al fiinţei lui trupeşti. In compoziţia ei se mai găseşte entuziasm, exuberanţă, voinţă, inspiraţie şi alte imponderabile divers dozate, care toate la un loc alcătuiesc unicul supliment de putere care aduce izbânda. Fugară şi schimbătoare dela zi la zi şi dela om la om, ea poate fi cel mult pregătită şi dorită; dar ca harul ei să se coboare pe 11 jucători deodată, este întâmplare rară şi norocoasă. La balcaniada care a avut loc la Bucureşti, „forma" a bine-voit să facă o vizită colectivă echipei româneşti; experţii şi profeţii anticipau atunci o victorie iugoslavă sau cel mult un match nul; „forma" însă, a reformat această decizie şi victoria noastră a fost atunci întreagă, frumoasă şi fără pată.

O dorim la fel şi de astădată. Dar o dorim înainte de toate echipei celei mai bune. Nimic mai puţin satisfăcător şi aproape anti-sportiv decât un rezultat sau o decizie a cărei echitate e pusă în discuţie. Şi mai presus de orice dorim ca echipa noastră şi culorile româneşti să aibă o purtare sportivă fără umbră; acei dintre jucători prea impetuoşi cu regulamentul să-şi impună deci, pentru numele bun şi cinstea ţării, o purtare deasupra oricărei imputări. De pe înălţimea Acropolei, ca altă dată din vârful piramidelor, patruzeci de secole şi probabil tot atâtea mii de priviri, vor contempla unsprezece români tineri jucându-se de-a mingea. Să-şi dea osteneala să joace frumos.

Iarna este la noi sezonul migrator al sportivilor, echipa naţională de rugby porneşte şi ea curând în străinătăţi. O altă echipă işi încearcă aripile pentru prima oară: acea a C. F. R. de volley şi basket - ball, care pleacă în Franţa pentru a susţine câteva matchuri; cu boxeurii noştri ne-am obişnuit să-i ştim prin străinătate tot aşa de mult ca şi în ţară. E de altfel firesc. Asemenea marilor virtuozi, graniţele unei ţări sunt prea mici pentru a-i adăposti permanent. Insistând puţin asupra acestei constatări, vom descoperi întâi că sunt prea mici fiindcă monotonia unor exhibiţiuni frequente în faţa aceluiaşi public, ar fi prea mare; ceiace este de altfel valabil şi pentru virtuozi. Boxeuriistele sunt deci în bună tovărăşie în această privinţă. Şi-apoi materialul nou se epuizează repede. Un match de box este de cele mai multe ori concludent. „A mânca bătae" este în cazul acesta ceva foarte concret, dar publicul e acela care se satură întâi.

Stolul păsărilor călătoare îl încheie zburătorii noştri, care pornesc şi ei spre ţări calde. Aducem salutul nostru tinerilor aviatori care încep să reabiliteze la noi zborul, altfel decât o performanţă tecnică a unor oameni de specialitate. E vorba de zborul care nu dovedeşte nimic, care nu fixează în atenţia publicului o nouă perfecţionare a materialului, o nouă invenţie, ci de zboruri care sunt înainte de orice, faptă sportivă, cu prestigiul sporit de împrejurarea că acei care îl încearcă sunt „amatori". D-nii Frim şi Dumitrescu se duc aşa, „de plăcere", la Sidney şi d. ing. Cociaşu cu o avionetă şi 40 de cai la Calcutta. O privire mai atentă pe hartă dovedeşte repede că această „plăcere" cere: mult curaj, multă îndemânare, multă rezistenţă şi o voinţă din cel mai bun oţel. Toate acestea la un loc se dispensează de noroc; dar le dorim ca nenorocul să-i ocolească.

GRIMAN

Din viaţă şi... din cărţi

Literatura şi viaţa

Dintre toate genurile literare, romanul este genul preferat de public — fiindcă romanul reflectă viaţa. In aceiaşi categorie a preferinţei cetitorilor — intră memoriile, vieţile romanţate şi chiar unele lucrări istorice.

De-aceia au succes romanele în care palpită viaţa reală, dar care — din punctul de vedere al construcţiei artistice caşi din punctul de vedere al stilului — lasă mult de dorit.

Nu cerem desigur romanului să fie o copie exactă a vieţii. Nu vrem fotografie, ci tablou de artă.

Opera de imaginaţie trebue să se mărginească la plan. Restul: traducerea planului în realitate, elementele componente ale construcţiei — trebue să fie piese luate din realitate. Altfel opera n'are nimic viabil.

De la lipsa complectă a romanului, — când liniile societăţii româneşti nu erau fixate, — astăzi literatura noastră abundă în romane.

Dar din ele puţine îşi îndeplinesc rostul: acela de a reda societatea subt toate aspectele sale.

Cei mai mulţi autori camuflează, subt forma romanului, alte genuri literare — operaţie dinainte condamnată.

Duşmanul din casă

M'am întâlnit cu un doctor tânăr, stabilit de curând în provincie — în urma căsătoriei cu fiica unui reputat medic dintr'un oraş universitar.

Venise la mine cu o rugăminte; şi — până la atingerea scopului vizitei — tânărul medic se simţi dator să-mi dea câteva detalii asupra vieţii lui.

— M'am specializat în chirurgie, — îmi spuse el... Am avut nişte operaţii foarte reuşite.

— Dar parcă erai medic de boli venerice... intervenii eu.

— Da... însă... ce m'am gândit? Socru-meu e chirurg. Are o clientelă imensă — nu numai din oraş şi din judeţ, dar din toată provincia. El e bătrân... ca mâne-poimâne moare... Şi ce se face clientela lui?

Aşa, — mi-am zis, — îmi schimb specialitatea.

Il ajut la operaţii. Fac cunoştinţă cu clienţii săi, pe care îi atrag zi cu zi spre mine. Şi când clientela e canalizată gata, — socru-meu poate să moară... Clientela rămâne a mea.

Am avut un moment de spaimă.

Il cunosc pe bătrânul chirurg. E un om distins. Are o singură fată — la care se uită ca la o icoană. I-a făcut o vilă la mare, alta — la munte. Toată ziua caută să-i cumpere câte ceva — ca să-i facă plăcere. Nu-i refuză o toaletă, bijuterii — cât de scumpe. Apartamentul tinerei perechi e o operă de artă.

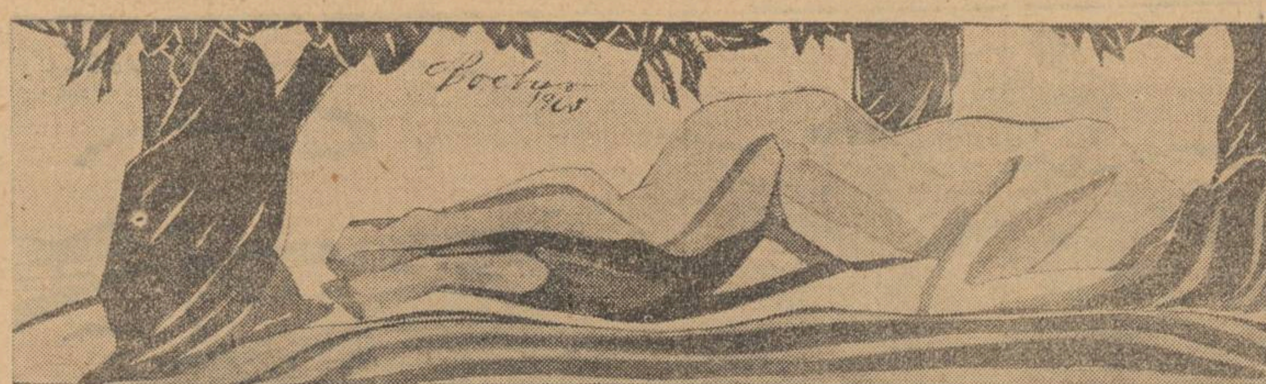
Iar sfârşitul...

Omul străin adus în casă şi transformat în fiu — s'a pus la pândă. Ii aşteaptă moartea. Ii împarte din viaţă moştenirea. Are înainte — în orice moment — nu tabolul actualei vieţi de familie, împrejurul părintelui iubitor... ci tabloul celeilalte vieţi: când tatăl va fi blocat în criptă, când succesorul se va putea bucura şi de ultimele lucruşoare — de care încă nu se poate atinge.

Se vorbeşte cu groază de profanatorii de morminte.

Dar ce să spunem de cei ce îngroapă oamenii de vii — tocmai pe acei care-i iubesc, şi care se jertfesc pentru fericirea lor?

M. SEVASTOS

Cinematograful

Bilanţ

Bilanţul anului acestuia este nespus de sărac, mult mai sărac de cât cel precedent. In anul trecut au fost câteva filme care merită să fie reţinute într'o Istorie a Cinematografului. Astfel, bunioară;cele două producţii ale lui Lubitsch (Paramount): Contesa Lily (Trouble in Paradise) şi Trei şi una (Design for living); aproi producţia casei Metro-Goldwin: Dineu la ora opt. In ordinea sensaţionalului şi genului „Grand Guignol" am avut „Măşti de ceară", film unic în genul lui, original în mai mult decât o privinţă, şi de o nespus de mare frumuseţe plastică (după părerea noastră a fost singurul film colorat unde policromia a adăogat şi nu scăzut valoarea artistică). Insfârşit, trebue să mai menţionăm, printre filmele care aduc o orientare nouă în arta ecranului, producţia lui Willy Forst: „Leise flehen meine Lieder" — povestea compozitorului Schubert şi a contesei Esterhazy. Un film care nu seamănă nici cu cele americane, nici cu cele nemţeşti de nici-un soiu, şi care, dela un cap la altul, nu avea nici un cusur.

Anul acesta, dacă ne scotocim amintirea, nu găsim nimic, sau aproape nimic. Căci atunci când se face un bilanţ, nu mai contează acele bucăţi care au fost doar perfecte artisticeşte. Aci e vorba de Istorie, de evoluţia unei arte. In acest proces de mergere înainte nu-i deajuns, pentru a merita să fie menţionată, ca o operă să fi fost corectă esteticeşte; ea mai trebue să aducă un aport de noutate, să prezinte ceva care nu mai fusese până atunci — chiar dacă opera, în unele părţi, ar avea cusururi. Perfecţia e aci mai puţin importantă ca originalitatea. Idealul în această privinţă îl realizează bucăţile acelea care dau naştere unui „gen" Asta se chiamă evoluţie: apariţia de specii nouă, chiar dacă primele exemplare nu-s dela început desăvârşite.

Iată de ce am pomenit de „Măşti de ceară" şi de „Leise flehen meine Lieder". Amândouă inaugurează apariţia în Istorie a unor specii cinematografice nouă. Dar, mai ales, asta se poate spune despre cele două filme ale lui Lubitsch, pomenite mai sus. Ele creiază de-adreptul un gen inedit pe care l'aş numi comedia psihologică de situaţii. Până azi aveam comedii de caracter, de moravuri şi de situaţie. In primele două, evenimentele depindeau de psihologie, fie de psihologia personală a eroilor, fie de „mentalitatea" timpului; în comedia de situaţii evenimentele rezultă din jocurile hazardului, care pot duce la complicaţii, qui-pro-quo-uri şi inbroglio--uri variate. In genul cel nou inventat de Lubitsch nu avem nimic din toate acestea. Personagiile n'au psihologie proprie, adică au una deabia schiţată, iar evenimentele pur şi simplu nu există (filmul n'are anecdotă povestibilă). In schimb, fiecare scenă e un peisaj psihic colectiv, fiecare moment al filmului este rezultanta unui concurs de psihologii individuale care dispar, se şterg, prin colaborarea lor la o situaţie morală colectivă. Este ceva extrem de subtil şi foarte, foarte nou.

Dar anul acesta? Am avut, de sigur, filme bune, ca bunioară „Cele patru fiice ale Doamnei March", „Moartea în Vacanţă", „Regina Christina". Dar buna lor calitate priveşte exclusiv agrementul estetic al consumatorului; nu priveşte de loc Istoria ecranului, evoluţia cinematografului, procesul de mergere înainte, de progrese creatoare ale artei filmului.

Cred totuşi că un film, unul singur, se poate cita ca operă originală şi deschizătoare de drumuri. Este producţia casei Columbia Pictures: „Secolul al douăzecilea". Adevăraţii îndrăgostiţi ai Cinematografului, aceia care turbează de ciudă gândindu-se la ce poate da, la lucrurile absolut extraordinare pe care le poate da arta ecranului şi văzând ce spanacuri absurde dă ea în realitate —, aceşti amanţi nenorociţi ai cinematografului se întorc ameţiţi de fericire dela un spectacol ca „Veacul al douăzecelea". Pare exagerat. Voi explica imediat pentru ce nu.

Nu poate fi nimic artistic dacă nu-i uman. Şi se numeşte uman — m'am gândit adeseori la acest cuvânt obscur şi curent — se numeşte uman acel amestec de normalitate şi nebunie pe care il purtăm fiecare în noi, amestec de o structură instabilă unde în orice moment raportul dintre cele două elemente ale mixturii se poate inversa.

Să ne gândim puţin: ce au descris marii creatori ai literaturii? Shakespeare, Dostoievski, Maupassant, Ibsen, Balzac? Oameni teferi? Nu. Şi nici nebuni. Personagiile lor sunt acel lucru turburător care consistă dintr'o graniţă nestatornică între cuminţenie şi alienaţie, acel lucru răscolitor care are un nume bine cunoscut şi care se chiamă „om", omenesc, umanitate.

Intâmplarea face să cunosc destul de bine acea ştiinţă care se numeşte psihiatrie; psihologia patologică pleacă dela un postulat fundamental: identitatea dintre normal şi patologic. Normalul e opera nivelatoare a societăţii; patologicul e exagerarea a ceea ce Blondel numeşte „psihologicul pur". De îndată ce socialul devine câtuşi de puţin special, imediat începe un vânt de nebunie să sufle.

Am reamintit toate acestea pentru că cetind romanele lui Dostoievski, piesele lui Shakespeare, şi vizionând filme ca „O noapte de groază" sau „Veacul al douăzecilea" —, avem impresia netă că ele parcă's material experimental de verificare a principiilor psihologiei normale şi patologice, că acest material este exact identic cu cel istoriceşte real relatat în tratate, şi că fiecare detaliu de acţiune a romanului sau filmului este un tipic simptom clinic în sensul celor indicate de ştiinţa contemporană.

Acest mister uman, pe care literatura l'a înfăţişat cea dintâi, ecranul pare a putea să-l redea cu încă şi mai mare bogăţie şi şansă de izbândă. Intr'acolo trebue să se caute. Aşa făcea Charlot. Şi aşa a procedat şi talentatul producător al casei Columbia Pictures când a făcut „Secolul al XX-lea". Ni se prezintă nişte oameni aparţinând acelui „social" foarte particular care e lumea teatrului. Cabotinul — mai cu seamă cel de valoare — pare altora „puţin" nebun; dar nu-i decât pseudo-nebun, sau quasi-nebun, sau mai corect „pre-nebun", adică necontenit candidat la asta, gata să sombreze deabinelea în alienaţie, dar nefăcând-o, pentru bunul motiv că-i sănătos tun, şi la corp şi la minte.

Aceste foarte subtile şi răscolitoare lucruri au fost înfăţişate nouă la Cinema Rio săptămâna trecută. A fost, cum spuneam, singurul film valabil al anului. Am auzit că a dat reţetă proastă. Era de aşteptat. Şi, în această ordine de idei, nu pot încheia acest bilanţ al cinematografului român 1934 decât cu regretul că educaţia mea îngrijită îmi interzice să deplor în mod mai violent imbecilitatea fără sfârşit a domnului spectator bucureştean.

D. I. SUCHIANU

Pagini din trecut

Revelionul

Din raftul vechi al trecutului, desprindem aceste rânduri scrise de un scriitor anonim, pentru Crăciun.

„Obiceiurile care există la noi în ţară în această zi de sărbătoare, sunt prea cunoscute tuturor pentru a le descrie. Vom arăta numai, pe scurt, obiceiurile de Crăciun la alte popoare.

„Aceste obiceiuri se compun din: revelion, buturuga de Crăciun, arborele de Crăciun şi cântecele şi poveştile de ocazie.

„Revelionul a fost la început o serbare curat sufletească. Bărbaţi, femei şi copii se strângeau prin biserici, în jurul unui leagăn reprezentând ieslele în care s'a născut Iisus Hristos, şi stăteau acolo toată noaptea, dănţuind şi cântând. Din pricină că această veghere era prea obositoare, s'a permis veghetorilor să mănânce şi să bea, ca să-şi întreţie puterile şi entuziasmul. De aci s'a născut *revelionul de Crăciun*, însoţit de masă şi băutură abundentă.

„In toate ţările... se face prin familii copac de brad pe crăngile căruia se atârnă bomboane, portocale, jucării, focuri de artificii şi altele. In noaptea de Crăciun copiii se adună în jurul acestui copac şi cântă diferite cântece ad-hoc, în aşteptarea de a li se împărţi bunătăţile din pom. Inainte de împărţeală, se pune în vatră o buturugă aprinsă pe care copiii o sting turnând vin pe deasupra.

„De aci încolo începe serbarea Crăciunului şi copacul e dat pe seama mânuţelor nerăbdătoare.

„Toţi săracii au libertatea cerşească în ziua aceia, iar copiii le svârl bani puşi într'o pungă de hârtie şi aprinsă la un capăt.

„In sudul Franciei se obişnueşte să se facă a treia zi de Crăciun, în ziua de Sf. Ştefan, o pâine în formă de ploscă; aceasta are darul de a tămădui măgarii de colici şi câinii de turbare.

„In provincia Abruzze din sudul Italiei, toţi cântăreţii de cimpoiu şi de fluere se scoboară din munţi la vale şi cântă tot felul de cântece de Crăciun pe stradele oraşelor. Aceşti cântăreţi se numesc „Zampagnari".

O lectură captivantă şi instructivă!

400 pagini, cu sute de clişee fotografice şi ilustraţiuni pe hârtie cromo. 40 lei.

ŞAHUL

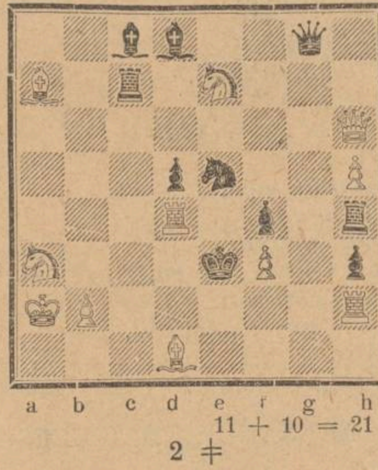
Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Hilfszüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 841

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Tableau** — (102)

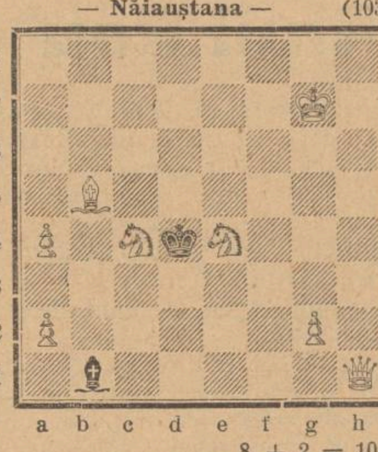
11 + 10 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 842

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Năiauştana** — (103)

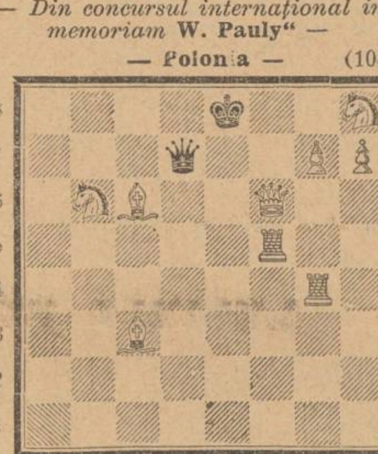
8 + 2 = 10

3 ‡

PROBLEMA No. 843

— Din concursul internaţional in memoriam **W. Pauly**" —

— **Polonia** — (104)

9 + 2 = 11

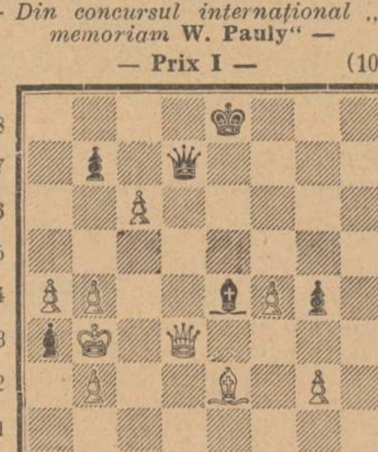
Invers 5 ‡.

Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 844

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Prix I** — (105)

9 + 6 = 15

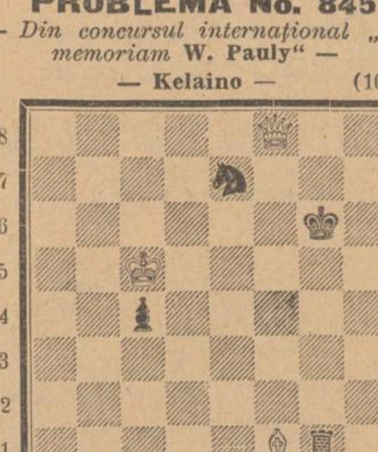
Maximal invers 3 ‡.

Längstzüger—Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 845

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Kelaino** — (106)

4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡.

Hiltszüger—Selbstmatt 3-er.

CORESPONDENŢA

Herzl. Dank für Probleme an: **K. H.** und **H. G.** *(Wien)*, **T. F.** und **I. T.** *(Budapest)*, **W. R.** *(Esslingen)*, **L. R.** *(Bad Canstatt)*, **E. L.** *(Dresden)*, **E. J.** van den **B.** *(Apeldoorn)*, **A. M. A.** van den **V.** *(Arnhem)*, **J. J.** *(Sterkrade)*, **E. S.** *(Reggio Emilia)*, **M. C.** *(Imola)*, **R. S.** *(Praga)*, **E. H.** *(Trondheim)*, **M. B.** *(Bellaire)*. Herzl. Dank für Probleme und für die Zusendung der „Chess Review".

G. G. *(Dobârlău-Braşov)*. Mulţumiri pentru probleme şi pentru frumoasele dv. cuvinte. Apreciem talentul dv. şi ne bucură că luaţi parte la concursul nostru internaţional „în memoriam W. Pauly".

J. F. (Tabor). Remerciements pour les problèmes et pour votre rubrique.

N. V. (Lipcani). Vom publica în curând tabloul deslegătorilor, mulţumiri pentru frumoasele aprecieri.

✱

Termenul pentru trimiterea problemelor la concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" s'a încheiat la 31 Decembrie 1934. Peste aceasta dată nu mai primim nici-o problemă şi nici-o corectură. Vom publica mai departe şi după 31 Decembrie problemele primite pentru concurs, aceasta în limita spaţiului. Chiar cele nepublicate iau parte la concursul nostru. In lunile Ianuarie şi Februarie juriul va cerceta problemele şi în primele zile ale lunei Martie vom da rezultatul. După aceasta vom publica soluţiile la toate problemele din concurs. Succesul a fost mare, mai mare chiar decât ne aşteptăm şi ne pare bine că am reuşit să întrunim la acest concurs problemişti din 23 de state şi anume: Africa de Sud, Anglia, Australia, Austria, Belgia, Brazilia, Cehoslovacia, Danemarca, Elveţia, Finlanda, Franţa, Germania, Italia, Letonia, Norvegia, Olanda, Polonia, *România*, Spania, Statele-Unite, Suedia, Ungaria, U. R. S. S.

Liga Naţiunilor şahistă !!

✱

Soluţiile problemelor publicate se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariţia lor.

UMORUL IN ŞAH

Unul din jucătorii slabi dintr'un turneu, care a simţit foarte des superioritatea maeştrilor mai rutinaţi, era caracterizat prin picioarele sale subţiri. Referindu-se la aceasta, maestrul Beutum a spus odată: „El are picioare slabe, deaceea stă totdeauna aşa rău!...

✱

Şahistul perfect trebue să aibe următoarele calităţi:

1. Răbdarea unui Steinitz; 2. Precizia unui Capablanca; 3. Strălucirea unui Alechin; 4. Spiritul de atac al unui Spielmann; 5. Arta de apărare a unui Maroczy; 6. Puterea de combinaţie a unui Anderssen. 7. Technica în finală a unui Lasker. 8. Voinţa de-a învinge a unui Bogoljubow; 9. Bogăţia de idei a unui Reti; 10. Increderea în sine a unui Tschigorin.

✱

La un concurs pentru campionatul Bucureştilor, un cunoscut şahist român ing. *H. T.* a pierdut partida contra maestrului *I. G.* ca şi când ar fi jucat la mat invers: cu toate că avea un turn, un cal şi doi pioni în plus în finală, s'a lăsat să fie făcut mat, spre uimirea chiar a câştigătorului. In numeroasele campionate ale Capitalei ce au urmat, ing. *H. T.* şi-a luat revanşa, câştigând de cinci ori consecutiv contra maestrului *I. G.* Ceeace l'a făcut să exclame ori de câte ori îl avea ca rival: „Eu îl am pe *I. G.* în buzunar!

CUGETARI ŞAHISTE

Şahul este un joc, în care primii pot fi ultimii, dar în care niciodată ultimii nu pot fi primii!

(Snosko-Borowsky)

Problema este un produs, partida un proces.

(M. Havel)

Dacă numai viclenia ar fi suficientă spre a juca bine şah, ar trebui ca femeile să joace cel mai bine!

(Albin)

Argumentul de lipsă de utilitate poate fi întrebuinţat împotriva şahului, ca şi împotriva artei, cu aceiaşi dreptate şi nedreptate!

(Otto Soyka)

PAUL NEGREANU
DINU NEGREANU

a apărut

foc în hanul cu tei

roman de i. peltz

editura „adevărul" 2 volume lei 100

Reviste româneşti

Convorbiri Literare

(Octombrie 1934)

Despre scriitorul finlandez *Aleksis Kivi*, d-l R. V. Bossy ne dă unele detalii preţioase. Viaţa acestui fiu al Artei a fost aceea a suferinţii, a înălţărilor şi desnădejdilor marilor aleşi:

„...Dacă a fost însă un om care nu s'ar fi aşteptat ca amintirea lui să fie slăvită de urmaşi, acela a fost de sigur Aleksis Kivi sau, mai bine zis, Aleksis Stenvall, căci acesta era adevăratul său nume patronimic. Născut la 10 Octombrie 1834, în satul Palojoki din parohia Nurmijärvi (Finlanda meridională), el era fiul unui umil croitor, care cu greu îşi putea creşte copiii.

Kivi a avut o tinereţe plină de dezastre sufleteşti şi morale. Totuşi spiritul lui a triumfat. Alături de Alexandru Castren, poetul Johan Ludwig Runeberg, învăţatul Cygnaeus, prozatorul Topelius şi publicistul V. Snellman şi împreună cu Lönnrot, Alexis Kivi a luptat pentru independenţa Finlandei şi redeşteptarea ei culturală.

„In 1872, după doi ani numai dela apariţia unei capod'opere care-şi are locul de cinste în literatura internaţională, Kivi moare dement într'un cătun pierdut, Tuusula...

„Urmaşii au făcut pentru marele scriitor ceeace nu făcuseră contimporanii şi cinstesc în el pe unul din cei mai mari fii ai Finlandei. Iar opera sa a rămas izvor nesecat de inspiraţie artistică: marele compozitor Sibelius a scris un Quartet vocal pentru cântecul de leagăn din „Şapte fraţi", pictorul Gallén-Kallela a lăsat un şir de pânze cu subiecte din vestitul roman, iar sculptorul Väinö Aaltonen a săpat, cu meşteşugul lui minunat, chipul acelui smerit fiu al ţarinei finlandeze în care a sclipit scânteia celor aleşi..."

In acest număr semnează articole, studii şi poeme d-nii: S. Mehedinţi, Al. Iordan, S. Tzigara Samurcaş, Al. T. Stamatiad, C. Gerota, etc.

Făt Frumos

(No. 2-3, 1934)

In *muzeul Porumbescu* există multe manuscrise rămase dela regretatul muzicant. Intre acestea citām: Moderne Philosophie, „şi un ciclu de Moderne Poesie, cuprinzând *Ballade, Romanze, Lyric,* ba chiar şi o dramă în proză (dramă de o jumătate de pagină manuscris), toate în cel mai patent gen de ironie heiniană, cu câte un final care derâde întreaga versificaţie".

D. Teodor Balan aduce contribuţii interesante cu privire la sfârşitul vieţii lui Ion Budai-Deleanu:

„Din actul de deces, scris în latineşte, se poate constata că „Ioannes de Buday caesaris regalis fori nobilum leopoliensis consiliarius" a murit în ziua de 24 August 1820 la Lwow, în casa No. 553 4/4, casă care este şi astăzi. N'a lăsat testament. A lăsat în urma sa pe soţia sa Mariana de Mikolaiewcze Buday, de naţiune polonă, şi două fiice: Susanna de 26 ani şi Eufrosina de 25 ani. Fraţii săi locuiau în Ardeal. Numele lor sunt: Aaron, Antonius, Nicolaus şi Iosephus".

Revista Scriitoarelor şi Scriitorilor

Redăm un fragment scris de d-ra Elena Văcărescu, despre marea sa prietenă de ieri, poeta *Ana Contesă de Noailles:*

„...Mon coeur-vaste témoin du monde... (Forces éterneles), Inimă, martor imens al lumii..."

„Adăogaţi la această transfigurare poetică a universului, transfigurarea lumii sufleteşti. Ana de Noailles a trăit ca nimeni altul marea dramă a vieţii, dragostea şi marea ei tragedie, moartea, le-a găsit sensul poetic, le-a integrat în lumea misterelor dumnezeieşti. Iar misterul ultim, — sensul suprem al vieţii şi neantului, cheia lumii fermecate pe care o creiase în visul ei intens au plutit ca o veşnică întrebare în sufletul frământat de o prea lucidă curiozitate.

„A fost o inspirată în sensul cel mai precis al cuvântului. Poezia Contesei de Noailles e o fatalitate. Ea curge deadreptul dintr'un izvor dumnezeiesc, fără sforţare, fără sprijinul nici unei teorii, nici unei şcoli literare... Poate resimte atât de puternic ecoul lucrurilor ce-i întâlnesc simţurile, încât toată fiinţa ei se topeşte în azurul cerului, în verdele grădinii, în roşul aprins al florii. Sufletul ei se înalţă vehement, se coboară până la şoaptă, alunecând neîncetat pe gama culorilor şi a sunetelor".

Mai colaborează în acest număr: M. Steriade, Claudia Millian, Agatha Bacovia, Ovid Densusianu-fiul, etc.

AL. CAR

Ucrainiţii

Dincolo de râul cel mare al Nistrului, prin ţinuturile stepice, arse de soare vara, sau cuprinse de mohoreala cenuşie a vremurilor de toamnă, prin podişurile Volhiniei şi Podoliei, până la Crâm şi mai încolo, se întinde ţara şi poporul Ucrainiţilor, înfrăţit în suferinţe şi bucurii de scurtă durată, cu neamul nostru.

Şi ei au cunoscut aceiaşi năpastă a năvălirilor cu jaful şi pârjolul lor, zădărnicind descălicările de sate şi târguri şi impunând continua luare-aminte la vremelnicia celor omeneşti. Şi ei au cunoscut apăsarea stăpânirii străine; şi ei, caşi ai noştri, au avut vremuri de semeţie, când se ridicau vajnic sub sabia vitează a vre-unui conducător destoinic, aplecând capetele asupritorilor înaintea celor până atunci obijduiţi. Aceste două neamuri s'au ajutat cu arme, s'au încuscrit prin domniţe, şi şi-au întărit credinţa prin zidiri de locaşuri sfinte. Au fost legate prin frăţie de fapte.

Dar iată că unii dintr'înşii se ridică şi spun cu strâmbătate, că li se cuvin părţi din trupul ţării noastre. Uită frăţia de veacuri, uită dreapta împărţire a hotarelor aşa cum au prins-o bătrânii voevozi, şi scot la iveală născociri fără temei, cum că lor li se cuvine jumătate de Bucovină, partea nordică şi sudică a Basarabiei, şi întreg Maramureşul cât ne-a mai rămas. Rotund vreo 20.000 klm. p.

Acestea sunt rosturile pentru care marele nostru cărturar d. *Ion Nistor* — profund cunoscător al chestiunii — a scris de curând o carte: „Problema ucraineană în lumina istoriei", supunând unei analize istorice cu totul obiective, afirmaţiile pătimaşe, vizând revendicări nejustificate. Şi arată acolo învăţatul nostru istoric, cum că n'au temeinicie spusele acestora, asupra pretinselor stăpâniri slave pe bucăţi de ţară românească. Unele se bazează pe faimoase falsuri istorice — cum e *Diploma Bârlădeană,* cu pretenţia unei vechimi de opt sute de ani, când ea a fost ticluită în birou în 1860 şi dovedită de savanţi ca atare. Alte afirmaţiuni sunt interpretări subiective ale unor ziceri cu alte tâlcuri, cum e chestiunea expansiunii vechiului imperiu de Kiev, sau a principatului de Halici.

După chibzuinţa celor ce-au tras hotarele ţărilor în ultimul tratat de pace, drepturile istorice ale popoarelor asupra pământurilor, n'au greutate decât pentru cei ce-şi apără stăpâniri de-ale lor, nu şi pentru cei ce pretind bunul altuia. Şi văzând aceasta, conducătorii mişcării ucrainene au invocat drepturi etnice.

Sunt în nordul ţării noastre mai multe sate de ruteni; pe alocuri chiar, stau unul lângă altul. Dar de aici şi până a pretinde ciopârţirea graniţelor, mai este. Şi arată d. Nistor în cartea aceasta şi în altele mai vechi, ce înşelătoare sunt drepturile etnice ale rutenilor dela noi. Cum s'a rupt câte o porţiune de ţară şi a căzut pe mâni străine, au năpădit acolo alte neamuri mânate de nevoi. Hotinul a încăput pe mânile turceşti şi s'a prefăcut în raia; îndată s'au coborît ucrainiţii din Volhinia şi Galiţia şi-au format sate. Tot aşa cu Bucovina căzută la austrieci şi tot aşa restul Basarabiei ajunsă sub ruşi.

Stăpânirea străină i-a adus — mai mulţi, de-o sută de ani încoace — şi le-a dat drepturi şi privilegii aşa ca să poată desnaţionaliza pe români. Sprijiniţi şi încurajaţi de oficialitate, au rutenizat sate întregi. Azi găseşti ucrainiţi cu nume româneşti, cu port românesc, cu toate obiceiurile rămase dela străbunii noştri neaoş români, găseşti sate întregi de ruteni răzeşi, deşi instituţia aceasta n'o are alt neam decât numai românii. Aşa că mai puţini sunt venetici, adică ruteni adevăraţi — şi aceia noi — mai mulţi sunt români care şi-au pierdut graiul, dar sunt tot români.

Aşa fiind, se vede netemeinicia pretenţiilor celor ce nu cunosc realitatea şi umblă cu născociri teoretice, eşite din creere înfierbântate de-un naţionalism dus la extrem. Că sunt sate de ruteni, da. Insă puţine sunt curat ruteneşti, iar acele câte sunt, sunt fundate nu de mult, lăţindu-se peste moldovenii de baştină.

Din cartea d-lui *Ion Nistor*, scrisă cu limpezimea de care se slujeşte întotdeauna adevărul, se desprinde blândeţa moldoveanului care, întâi cată cu vorbă bună către cel căzut în greşală. Spune acolo cartea: ucrainiţii, mai bine ar privi cu prietenie dincoace de Nistru şi-ar avea dorinţe împăciuitoare, cum au fost din vechi pentrucă înfăptuirea idealului lor naţional n'a găsit nicicând şi nu va găsi nici astăzi, sprijinitori la neamurile megieşe, decât la noi românii.

VICTOR TUFESCU

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Reviste streine

Revue Bleue

(1 Décembre, 1934)

D. Fernand Lot scrie despre **Edgar Poë** şi ne oferă date preţioase: „Edgar Poë s'a născut la Boston la 19 Ianuarie 1809. Tatăl său, David Poë, primise o educaţie onorabilă. Amorezându-se de o artistă, Elisabeth Arnold, fugi cu ea şi o luă în căsătorie. Impreună, făcură teatru, dar nici unul nici celălalt, n'avea talent şi trăiră o viaţă de mizerie.

Doi ani după căsătorie, în ultimul turneu, la Richmond, amândoi epuizaţi de mizerie, muriră la distanţă de câteva săptămâni unul după celălalt. Copilul lor era în vârstă de doi ani şi unsprezece luni. Soţia unui bogat negustor scoţian, d-na Allan, luă cu dânsa pe sărmanul abandonat şi îl adoptă. Astfel Edgar Poë fu crescut într'un mediu frumos.

In 1816 fu dus de părinţii săi adoptivi în Anglia, pentru studii. In 1822 Poë se reîntoarce la Richmond şi continuă acolo studiile.

„De pe atunci el era — spune Baudelaire, — un tânăr foarte remarcabil prin agilitatea sa fizică, prin supleţea sa şi seducţiunilor unei frumuseţi aparte, el unea o putere de memorie poetică minunată, împreună cu facultatea precoce de a improviza poveşti".

„Steaua sumbră a lui Edgar Poë — care reflectează atâtea raze luminoase — rămâne sus pe orizontul poetic. Poemele sale au acelaş magnetism inepuizabil. Traducătorii nu încetează, unul după altul, forţându-se să distileze quintesenţa secretă în care rezidă acel farmec ascuns al poemelor acestui geniu.

Nouvelle Revue de Hongrie

(Decembre, 1934)

Spicuim câteva note despre **„Istoria literaturii europene"** de M. Babits:

„Ceiace face de neuitat aceste pagini este, înainte de toate, atitudinea intelectuală a lui Babits.

„Precum Dante aspiră către noul Imperiu mondial, Babits aspiră avid către noua literatură mondială.

„Literatura europeană nu este absolut deloc creaţiunea colectivităţilor închise, ci a marilor indivizi, a marilor revoltaţi care ne importă nu prin originalitatea lor, ci prin înlănţuirea lor, dealungul secolelor şi popoarelor, şi cel care, asemeni lui Babits, caută manifestările acestui curent comun, al acestui suflet mondial, trebue să mărturisească cu un trist orgoliu că eforturile sale sunt „conservatoare, adică reacţionare"...

Cu privire la „Pax Hungarica" scrie D. Jean-Henry Duteil. Mai colaborează: Richard Jugler, Comte Jean de Pange, Vicomte de Rochefort, etc.

SYR.

Lectură pentru sărbători

Editura „Adevĕrul" a scos de sub tipar trei cărţi dintre cele mai potrivite ca lectură pentru sărbători:

„Mite" epizod romanţat din viaţa lui M. Eminescu, de *E. Lovinescu.*

„Mângâierile Panterei", de *Mihail Sorbul.*

„Prima aventură", de *Sera Furpa.*

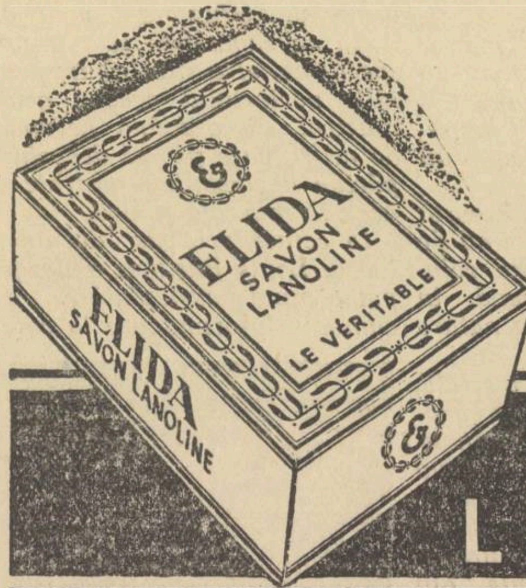
Cartea d-lui Lovinescu nu este nici prea sumară, nici prea dezvoltată, cum ar fi fost de temut pentru o scriere cu un subiect din viaţa unui om mare, din care s'a ales spre evocare o parte atât de interesantă. Epizodul e pus în mijlocul reconstituirii unei epoce dintre cele mai semnificative în istoria culturii româneşti, cu personalităţile ei cele mai reprezentative. Am putea numi iubirea lui Mite pentru Eminescu o feerie a emoţiilor intelectuale. Faptele pe care le cunoaştem, mai ales după publicarea ultimului volum de documente ale d-lui Torouţiu, ne apar aci, când scoase într'un relief ciudat, când înecate într'o ceaţă mistică, amestec de bun simţ şi idealism.

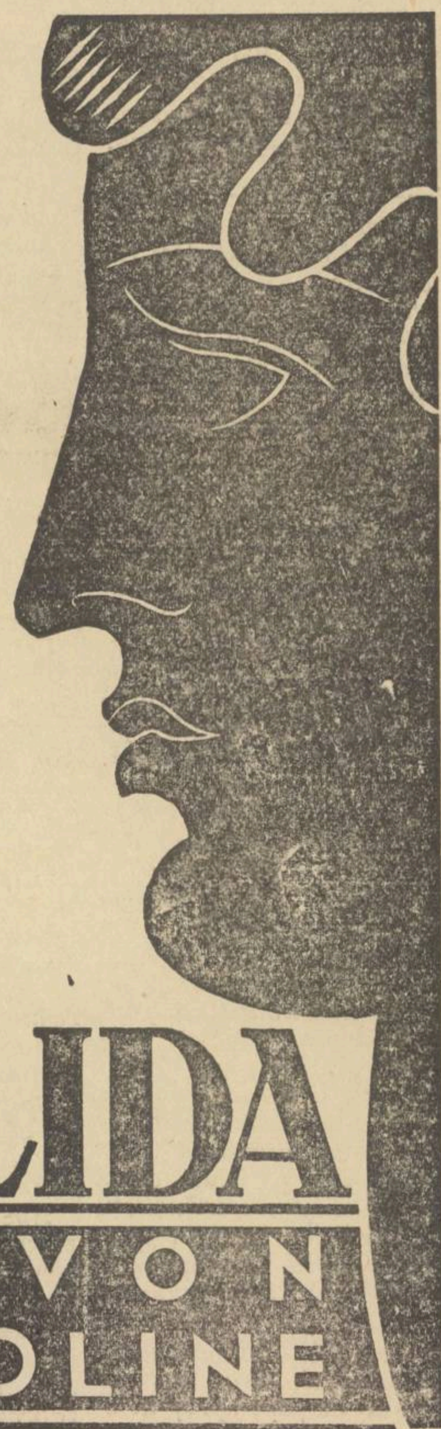
„Mângâierile Panterei", romanul senzaţional al d-lui Mihail Sorbul, puternicul dramaturg, are toate calităţile şi defectele unui om de teatru care scrie un roman.

Vom găsi de toate în acest prodigios tort pentru sărbători: pasiune, crimă, joc de panteră perfidă cu păsărele exotice sau simpli şi umili oaspeţi ai pământului românesc, îmblânzirea unui urs cu fire de geniu şi aţâţarea unui buldog, simplu câne de abator, cu care însă jocul panterei se închee tragic. In fine o adevărată junglă, în care dramaturgul taie un roman în cinci acte, de o lectură în destul de pasionantă spre a face să treacă lungile zile de sărbători repede, ca la un spectacol animat.

In sfârşit volumul de schiţe şi nuvele ale lui Sera Furpa încearcă să exploreze în genul lui Zola, colţuri de lume hidoase şi interlope în seria de schiţe şi nuvele din Prima Aventură, punând în picioare cu destulă alură prostituate, „fraieri", tipi cu stări sufleteşti dubioase, în aventuri filmate cu scene pipărate sau chiar ardeiate, dar cu epizoade tragice sau măcar tragicomice.

LANOLINA
mijlocul clasic
de înfrumuseţare
conţinut în săpunul modern
ELIDA LANOLIN
Spuma sa fină acoperă pielea cu un strat protector de lanolină ferind-o de intemperii

ELIDA
SAVON
LANOLINE

Memoriile lui Sacha Guitry

Sacha Guitry este cel mai veridic exponent al stării de spirit ce domină o întreagă clasă socială, aceea a burghezimii franceze. Dacă actualii descendenţi ai Galilor se caracterizează printr'o avariţie materială ce se manifestă cu o tenacitate tradiţională, ei compensează această stare de fapt cu o dărnicie din cele mai agreabile în ceeace priveşte verva şi spiritul ce îi animă cu o egală putere de expansiune. Şi probabil pentru acest lucru Sacha Guitry, — a cărui producţie literară este departe de a reprezenta un cât de mic bagaj intelectual, — este azi unul din cei mai citiţi autori francezi, întrucât în opera lui îşi găseşte ecou, sufletul unei întregi mase populare.

Când stai de vorbă cu un francez, fie el din orice pătură socială, eşti uimit numaidecât de acel debit curgător şi spiritual, care exprimat cu ajutorul unei limbi atât de muzicale, te vrăjeşte pe nesimţite.

Sacha Guitry este francez, iar opera sa literară este învăluită de aceleaşi calităţi şi defecte inerente specificului francez. Şi când am pomenit de opera literară a lui Sacha Guitry, m'am referit la producţia sa dramatică, singura care a existat până la apariţia recentă a Memoriilor sale. Arta dramatică este poate, în afară de un atavism neîndoelnic, genul literar care să convină cel mai mult acestui autor, dându-i putinţa să-şi exprime cu viu grai (este şi interpretul favorit al operelor sale) aceea ce în esenţă reprezintă starea de moment care îmbracă forma conversaţiei.

Indemnat de prieteni, aşteptat cu nerăbdare de public, şi discret influenţat de o mare casă de editură din Paris, Sacha Guitry s'a decis în al cincizecilea an al existenţei sale, să-şi cerceteze trecutul, şi să aşterne în „Memoriile" recent apărute („Souvenirs" T. I. Libr. Plon 1934) o serie de amintiri amuzant povestite cu o fantezie din cele mai sclipitoare.

O senzaţie ciudată te cuprinde la citirea acestor Memorii, senzaţie ce uneori îmbracă forma unei revolte sufleteşti. Cum este posibil ca într'un volum de circa trei sute de pagini, în care nu găseşti nici un fir conducător, nici o idee mai profundă, într'un cuvânt nimic care să satisfacă o minte, nu pretenţioasă dar care să răsară puţin din mediocritatea comună, să rămâi totuşi încântat şi fermecat? Este secretul acestui măsluitor al scrisului, care reuşeşte să ascundă o totală vitregie de idei, printr'o vervă acaparatoare şi dăruită cu o indiferenţă de filantrop.

O întreagă lume dispărută de oameni iluştri, de talente confirmate prin trecerea timpului, de genii ratate, de idealişti resemnaţi, de artişti celebri sau de scriitori uitaţi, este scoasă din umbra trecutului, şi colorată la lumina actualităţii cu o rară măestrie.

Prima jumătate a volumului este consacrată tatălui său, adevăratei prietenii care îi lega, şi inexplicabilului incident în urma căruia două fiinţe care se înţelegeau admirabil, nu şi-au vorbit timp de treisprezece ani, şi mai cu seamă adâncei admiraţii ce a purtat veşnic aceluia care în afară de a-i fi fost un bun îndrumător, i-a arătat o afecţiune părintească fără margini.

Mama lui Sacha Guitry, de o foarte bună familie, fata unui cunoscut publicist azi dat uitărei, René de Pont-Jest, a murit tânără, răpusă de o boală care nu iartă. Apoi rând pe rând Sacha Guitry pomeneşte de divorţul părinţilor lui, de debuturile sale ca autor dramatic, apoi ca actor, şi mai cu seamă de revelaţia talentului său cu ocazia primei piese de teatru pe care i-o citeşte lui Edmond Sée. Dar ceeace constitue cu mult cea mai amuzantă şi cea mai îndrăcită parte din această povestire care uneori iese parcă din făgaşul realităţii, este fără îndoială capitolul privitor la educaţia lui Sacha Guitry şi la multiplele sale peregrinări din şcoală în şcoală. Elev de cea mai proastă calitate, şi ajutat uneori de împrejurări independente de voinţa sa, Sacha Gutry nu a reuşit niciodată să treacă de clasa întâia de liceu. Iată desigur un record curios pentru un om care şi-a permis să condenseze istoria Franţei într'un singur spectacol de revistă. Şi Sacha Guitry dă o explicaţie foarte justă a acestui lucru: fire de artist, refractar oricărei încercări de dominaţiune asupra persoanei sale, Sacha Guitry a început să înveţe de unul singur, tocmai în clipa când nu-l mai obliga nimeni, adică în momentul când Lucien Guitry descurajat de încercările didactice ale fiului său, s'a decis să-l scoată de la şcoală. Printre nenumăratele întâmplări dela diversele licee, una din ele merită să fie povestită. Sacha Guitry nimerise la o şcoală particulară condusă de un director englez care avea imensa calitate de a nu se prea ocupa de elevii lui. In atari condiţiuni Sacha Guitry era convins de a fi pus mâna în sfârşit pe şcoala ideală. Dar iată că din nenorocire într'o bună zi directorul moare. Băiatul lui, care se afla şi el printre elevii şcolii face imediat cunoscut tuturor părinţilor că directorul scolii murind, pensionul trece în mâna băiatului lui, continuându-şi astfel activitatea. Părinţii nedându-şi seama de escrocherie decât după câteva luni, vă închipuiţi ce petrecere a fost pe acest pension cu banii pe care părinţii îi trimeteau cu o rară conştiinţiozitate, la fiecare sfârşit de lună.

Totuşi chiar dacă şi azi Sacha Guitry nu străluceşte prin vastele-i cunoştinţe, el are meritul de a fi reuşit să creeze o operă destul de statornică, graţie unui întreg material luat direct din izvorul vieţii. Deaceea opera lui este viabilă.

Deşi Sacha Guitry ca scriitor nu ar merita osteneala unei cronici, am făcut-o doar pentru a semnala cetitorilor noştri putinţa de a petrece câteva ore agreabile, citind „Memoriile" acestui răsfăţat copil al Parisului.

GH. NENIŞOR

Insemnări şi polemici

Dela „Noua revistă română" la... „Criterion"

D. prof. C. Rădulescu-Motru semnează într'o revistă un articol „Filosofia şi literatura" în care-şi deapănă câteva interesante amintiri din vremea activităţii sale literare, şi din timpul când conducea „Noua revistă română" (1900-1916), unde

RĂDULESCU-MOTRU

s'a făcut multă literatură.

Consideraţiile d-sale asupra legăturilor intime şi numeroase dintre filosofie şi literatură, sunt vrednice de citat. „Filosofia, spune d. Motru, pătrunde în cultura poporului prin mijlocirea literaturii. Aceea ce noi, filosofii, făurim ca idei, ar rămâne departe de sufletul poporului, dacă n'ar fi literaţii ca să investmânteze ideile şi să le facă atrăgătoare. Noi selectăm seminţele, literaţii cultivă seminţele noastre şi le fac să rodească. Unii fără alţii n'avem spor la muncă".

Desigur că părerile acestea n'au valoare dogmatică. Ele sunt ale unui om, sunt deci fatal discutabile.

Dar în afară de consideraţiile acestea, găsim altceva în articolul d-lui C. R. Motru, care trebue subliniat. Vorbind de „Noua revistă română" d-sa spune că publicaţia aceasta n'a avut program afişat. A avut însă o practică urmată cu stricteţe, cu sfinţenie. „Această practică a fost: „aceia de a întări, prin activitatea ei, încrederea opiniei publice în judecata celor competenţi, încredere atât de necesară într'un stat democrat". Adoraţia mutuală dintre colaboratori, laude pe comandă la adresa prietenilor, şi injurii pe comandă la adresa adversarilor; mentalitatea de iobag servil faţă de cei mai mari şi puternici şi dispreţul faţă de cei mici şi slabi,... aşa ceva nu s'a practicat la Noua revistă română.

„Am crezut că această practică este de mai mult folos pentru cultura noastră, decât afişarea programelor pline de intenţii nobile, a căror realizare însă nu este asigurată să se facă la înălţimea intenţiilor".

Ce au de spus la toate acestea generaţioniştii, spiritualiştii şi misticii zilelor noastre, care practică adulaţia, lauda reciprocă fără măsură, injuriile, cu neîntrecută hărnicie? Ce au de spus tinerii gălăgioşi — gălăgioşi şi atâta tot! — a căror activitate este de fapt „praf în ochii lumii"?

...Distanţa dela epoca generaţomaniei, a tineretomaniei şi „Criterion-ului",— până la vremea şi atmosfera în care trăia Noua revistă română *şi o generaţie care nu făcea, nici în treacăt, caz de „generaţie" este enormă, prăpăstioasă. Se simte din cuvintele d-lui prof. C. R. Motru.*

Efemere...

Sau evoluţia unei „ingénue", *ar putea fi subtitlul acestor câteva rânduri consacrate unei actriţe, care a avut o carieră strălucită şi paradoxală şi care trecând dincolo nu va lăsa, poate, de cât dâra factice şi fosforescentă a unei scurte amintiri.*

Jeanne Cheirel *a creiat în 1888 rolul Bettinei în* Abbé Constantin. *Era pe atunci o încântătoare fată tânără, cu trăsături fine, gropiţe în obraz, un nas mititel cu nări sidefii, privire pierdută, surprinsă şi duioasă, glas cântător. Adevărată imagine a nevinovăţiei tinereţei şi a pudoarei feciorelnice. In 1900 gustul publicului cere în teatru femei în cămaşă, bărbaţi în ismene, căci pe atunci nu existau pijamale de cât la Londra. Jeanne Cheirel intrată la Palais Royal, tot nevinovată, dar mai plinuţă trebuia să facă publicul să râdă. Iat-o jucând rolul femeilor uşoare, spunând cu acelaş aer candid lucruri grozave, cu aerul că nu-şi prea dă seamă de înţelesul lor în text. Succesul i-a fost neînchipuit şi a fost supranumită* „La Princesse aux crapauds".

Puţin câte puţin vocea ei muzicală a căpătat note de contralto de mare efect comic, gustul s'a adaptat noilor roluri. Divina Jeanneton, cu profilul d-nei Récamier, a început să se bată cu pumnul în piept, să-şi dea palme sgomotoase peste coapse, să-şi fluture părul şi să-şi ridice capul ca matroanele din comediile burleşti. Apoi din gura ei divin arcuită şi atât de pură începură să iasă „broaşte râioase", vorbe de îndrăzneală neegalată în pornografia lor fără ruşine... „Nevinovata" devenise „o comică" în gustul unei epoce, în care piesele cu succes se chemau: „La Femme des Amis", „Les Joies de la Paternité", „Le Dindon", „La Culotte", „Moins cinq" *şi altele în acelaş gen.*

Iar femeia care întrupa aceste roluri de comedie de bâlci, era „Nevinovata" de adineauri, şi în viaţa ei particulară o natură sentimentală şi visătoare, sfâşiată de nevoia de a se devota, de a se sacrifica şi a iubi.

JEANNE CHEIREL

Frica de a nu fi „prudes et bégueules" a generaţiilor de femei din acea vreme, făcuse la modă atitudinea ştrengărească, copilăroasă şi bufonă până la vulgaritate a plinului „naturalism", ce domina în artă ca şi în literatură.

Femei elegante din marea burghezie, care dădeau tonul în saloanele din lumea bună, dădeau drumul la vorbe şi expresii „qui auraient fait trougir un régiment".

Nu e de mirare că în această atmosferă Jeanne Cheirel nu s'a oprit asupra paradoxului rolului ei în viaţa de pe scenă, în aşa de mare contrast cu natura ei reală.

Apoi amantă mereu înşelată, prietenă mereu roasă de gelozie şi bănuitoare, mereu în ajun de a fi trădată sau a doua zi după o trădare, actriţa găsea în rolurile sale aceleaşi situaţii, dar caricaturate, ridiculizate, reprezintate pe dos, eşite din lovirea dramaticului cu comicul şi provocând astfel râsul în locul plânsului.

Evoluţia tinerei nevinovate a dus fatal cu vârsta la tipul frenetic şi de un comic vulgar al unei Lampito. Aceiaşi fatalitate a vremii care trece a împins pe Jeanne Cheirel la rolurile de mame comice, în care cuvântul gras şi pórnografic mai avea din când în când ecouri dulci de duioşie. Artista se adapta rolurilor cerute de această fatalitate cu un remarcabil talent şi cu o bogată nuanţare în comicul atitudinilor. Avea dominantele ei expresive deosebite în candoarea de altă dată dar în loc de acea surpriză a tinereţii care nu ştie, era acum în această candoare o aiureală plină de nelinişte îngrozită de o cocasserie neînchipuită.

Ultimele sale roluri au fost al mamei din: „Le sexe faible" de Bourdet, *unde era incomparabilă în cinismul său candid şi în fine în rolul stăpânei de casă din piesa lui* Jacques Deval, „Le diner de huit -heures".

Aci a jucat tot rolul unei nevinovate, dar al unei nevinovate bătrâne. Ea încarna situaţia tragică a unei stăpâne de casă a cărei cină neizbutită însemna catastrofa pentru ea şi pentru cei din jurul ei. In tot timpul ea surâde mesenilor cu o candoare inimitabilă inconştientă sau pe jumătate conştientă de grozăvia realităţii.

După cum se vede, a fost un talent ciudat, unic în felul său, făurit din emoţii răsturnate care dădeau o putere, un dinamism irezistibil vervei sale glumeţe şi în care candoarea sa din prima nevinovăţie a tinereţii şi ochii săi luminoşi până în ziua din urmă, dădeau strălucire şi farmec uşor celor mai grosolane vulgarităţi.

Cu o viaţă zbuciumată, tragică şi sentimentală ca a sa, a realizat un comic în forma sa cea mai puternică şi mai irezistibilă, adeverind prin aceasta încă odată că apogeul carierei unui artist comic e alcătuit şi alimentat mai întotdeauna de tragismul vieţii sale reale.

Barthou şi muzica

S'a vorbit de Barthou bibliofil, nu se cunoaşte însă activitatea lui ca critic al muzicei, deşi el e socotit printre cei mai fini cunoscători, mai eleganţi şi mai judicioşi apreciatori ai artei sonore.

Louis Barthou privea muzica drept cea dintâi dintre arte.

Totdeauna a fost el de părere că arta lirică exercită cea mai vădită influenţă asupra civilizaţiei actuale. Se pare însă că de la moartea unicului său fiu, în războiu, la vârsta de 18 ani, el s'a dedat cu totul acestei arte. Un concert în care Barthou asculta o simfonie frumoasă era pentru el un prilej nu atât de visare, ci mai mult o stimulare a imaginaţiei, „o pregătire electrizantă a inteligenţii".

Admiraţia şi preferinţa sa era mai ales pentru Beethoven şi Richard Wagner. Fusese de mai multe ori în pelerinagiu la Bayreuth şi în 1925 publică în colecţia „Leurs amours".*„La vie amoureuse de Richard Wagner. Din dedalul de compilaţii şi documente, Barthou a ştiut să prindă cu o aruncătură de ochiu, sigură şi justă, fiecare etapă din viaţa zbuciumată a marelui compozitor, scriind o biografie demnă de modelul său. Neascunzând nimic din realitatea lucrurilor, nu şi-a permis totuşi nicăiri ipoteze personale. Grupând faptele directe cu sagacitate şi circumspecţiune, el a ştiut să tragă liniile portretului acestui geniu muzical, cu o mână nervoasă de artist, care ştie să desprindă părţile ce trebuiau păstrate în această măreaţă figură.*

In ceiace priveşte documentarea, Louis Barthou a dezgropat o mină neaşteptată de documente informatoare în coresponденţa adresată de Wagner lui Catulle Mendes şi Judithei Gautier. Aceasta i-a îngăduit să arunce o lumină nouă asupra legăturilor dintre Wagner şi Judith Gautier, cea mai „înamorat iubită dintre prietenele maestrului", zice el despre Judith Gautier.

LOUIS BARTHOU

Din nefericire nu s'au găsit scrisorile trimise de splendida romanţieră maestrului.

In Decembrie trecut a pronunţat o conferinţă magistrală asupra Cosimei Wagner la Universitatea Analelor: „Am păstrat în memoria mea timbrul cristalin şi vesel al glasului său", zice unul din cei ce l-au ascultat, „perfecţiunea intelectuală a discursului său, verva irezistibilă a spiritului său".

Dar nu s'a mulţumit numai să scrie pentru muzică, ci a şi făcut efectiv mult pentru ea, de care s'a ocupat încă din 1906, de când a început să se ocupe activ de construirea unei noi opere în Champs Elysées şi a fost unul din apărătorii ei în comitetul pentru învăţământul superior al artelor, bine meritând prin propaganda pentru muzică şi ocrotirea personală a artiştilor muzicanţi încă o parte din recunoştinţa omenirii şi încă un motiv de veşnică şi devotată amintire.

Femeia în viaţa internaţională

Vrem să vorbim de Valentina Thomson, *mare jurnalistă în America, redactoare la* New-York Times, *cel mai citit jurnal, cu un tiraj fabulos, unde ţine de şase ani rubrica politicii internaţionale, colaboratoare la alte publicaţii nenumărate şi în special la* Harper's Magazine, *conferenţiară foarte ascultată, autoarea a mai multor cărţi între care „La Jeune Europe" şi mai ales: „Briand, homme de paix".*

Strănepoată după mamă a lui Adolf Crémieux, ministru

VALENTINE THOMSON

de justiţie, membru în Guvernul provizoriu din 1848, iar după tată coborâtoare dintr'o familie hughenotă, emigrată în Carolina de Sud şi reîntoarsă în Franţa pe la 1812.

Tatăl său, Gaston Thomson, de asemenea a avut timp de 50 de ani o eminentă situaţie politică în Franţa ca deputat al Constantinei, ministru de Marină şi membru în toate guvernele atât în timp de pace cât şi în timp de războiu. Ea este una din marile femei care au avut prilejul să trăiască evenimentele politice din cea mai fragedă copilărie şi mai ales să le trăiască în legătură cu oamenii mari, care fac Istoria. Prietenia cu Briand a fost acea care a avut mai multă influenţă în formarea şi cariera tinerei fete, pe lângă faptul că a luat parte, de la vârsta de patru ani, la recepţiile şi mesele din casa părinţilor ei cu leaderii *afacerilor mondiale din toate regimurile şi din toate epocile, de la acea a regelui Eduard al VII-lea şi a zorilor Antantei cordiale, până la acea a prezidentului Wilson în timpul misiunii sale în Franţa, apoi a fost în relaţii cu Clémenceau, Poincaré şi a ascultat în fiecare seară pe tatăl său povestind şedinţele de la Cameră.*

In cercurile literare Valentine Thomson a avut prietenii solide cu Pierre Loti, Anatole France şi mai ales cu vărul său Marcel Proust.

Astfel pregătită a debutat la 20 de ani cu studii istorice şi esseuri, pentru documentarea cărora a început a cutreera Europa. Apoi, cum era şi firesc cu activitatea extraordinară, temperamentul său entuziast şi inteligenţa sa remarcabilă, a intrat în ziaristică, debutând în Femina, *colaborând la* Excelsior *şi fiind cu Clémenceau, în timpul războiului, la* „L'Homme Libre".

La Excelsior *a cunoscut pe Jaeger Schmidt, ziarist, autor dramatic, iar acum cineast bine cunoscut şi s'a căsătorit cu el. Primele sale piese au fost scrise în colaborare cu soţul ei şi jucate în toată Europa, unde numele Valentinei Thomson era deja cunoscut. In Franţa s'a reeditat fermecătorul său esseu* „Viaţa sentimentală a lui Rachel", *după corespondenţa marei tragediane a celui de al doilea Imperiu cu Adolf Crémieux.*

In America ea a fost consacrată expertă în problemele politicii internaţionale şi însărcinată a ţine cursuri şi conferinţe.

Expoziţia franceză din 1937

Această expoziţie va fi o expoziţie a artelor şi technicei în viaţa modernă şi va expune operele originale ale artiştilor, technicianilor industriaşi şi meşteşugarilor. Ea va căuta să arate că arta şi technica trebue să fie strâns legate şi că orice progres material *care se desvoltă* sub semnul artei, *favorizează şi înflorirea* valorilor spirituale.

Vor fi primite la expoziţie toate produsele care vor prezenta indiscutabil caracterul artei şi al noutăţii. Selecţiune se va face pe baza efortului creator şi a preocupării producătorului de a adapta producţia sa puterii de cumpătare a diferitelor categorii de consumatori.

Vor fi primite prezentări care sunt în legătură cu arta locuinţei, a grădinăritului, decoraţia interiorului, mobilierului, teatrului, cinema-ului, radiofoniei şi publicităţii. Ele vor trebui să reprezinte ansambluri naţionale sau regionale, aspecte din viaţa individuală sau colectivă, în cadrul oraşului, a vieţii la ţară, a uzinei şi chiar a bordului pe vapoare şi până în cele mai îndepărtate colonii.

Expoziţia internaţională din 1937 va tinde a stimula activităţile economice, a provoca realizări ce nu ne apar decât în perspectiva unui viitor îndepărtat. Ea trebue să provoace un schimb activ între toate popoarele şi să fie o manifestare grandioasă a colaborării naţionale în ordinea gândirii, a artei şi a muncii.

Ea va fi instalată în palatul Trocadero, grădinile, cheiurile şi malurile Senei, între podul Passy şi podul Alma, în centrul lui Champ de Mars. Pe Sena se vor desfăşura serbările nautice, jocurile de apă şi lumină. Poarta de onoare va fi pe piaţa Trocadero.

Intreg palatul Trocadero va fi îmbrăcat într'un decor de stil modern. Se studiază felul cum va fi utilizat spaţiul dintre cei patru stâlpi ai turnului Eiffel.

S'au început lucrările pentru lărgirea poduluie Senei şi a pasagiilor amenajate între podul Passy şi podul Alma, pentru ca vizitatorii să poată circula de pe un mal pe altul al Senei, chiar în cuprinsul Expoziţiei.

Lucrările cele mai însemnate ale expoziţiei nu vor începe însă decât în a doua parte a anului viitor.

După moarte

Soarta scriitorilor după moarte este tot atât de variată, de neaşteptată şi de neraţională ca şi soarta lor în viaţă. Unii cad în uitarea profundă, imediată şi opacă a mormântului cu amintirea lor cu tot. Poate într'un târziu, cine ştie când, răscolind prin cimitirele bibliotecilor, cu prilejul vreunei pomeniri, se va sufla iar praful de pe tomuri vrăcuite şi imaginea lui va mai rătăci funebră şi fantastică printre oamenii altor generaţii.

Alţii, dimpotrivă, nu încep a trăi într'o adevărată apoteoză de cât după moarte. Dintre aceştia a fost Guillaume Apollinaire, mort acum şaisprezece ani, în timpul armistiţiului, de urmările unor răni căpătate în războiu.

Anul acesta, în special, amintiri, studii, informaţii variate şi din toate părţile, au apărut asupra acestui om ciudat în felul său. Fapt e că dela armistiţiu încoace, întreg spiritul de după războiu a fost sub semnul lui Guillaume Apollinaire.

Dar ceiace e interesant sunt legendele care circulă în jurul vieţii şi personalităţii acestui poet. Ele însă nu au atâta importanţă prin conţinutul lor, cât prin faptul că trebuie să fi fost în adevăr ceva de vrăjitor în caracterul şi felul său de a fi care le-a provocat.

In adevăr el este acela care a răspândit un fel de mister în jurul unor anume forme de poezie sau de artă, care au devenit apoi formele unui cult general. Apoi omul, persoana sa, era înzestrată cu un dar de seducţiune neobişnuit. Nalt, chipeş, cam gros, rumăn, cu obraji care erau cam umflaţi şi dădeau părţii de jos a feţei o înfăţişare mai largă de cât frunţii, care era destul de înaltă şi umbrită cu păr galben buclat, el dădea impresia de om puternic, dar cu o slăbiciune ascunsă.

Era un om care se minuna şi se amuza cu toate cele, gata de a se lăsa „dus" de orice miraj amăgitor. Spunea tot ce făcea, ce lucra, ce ştia, ce scria şi părea mereu căzut din altă lume.

Erudiţia lui era nemărginită, dar ea nu l-a împedicat să rămână spontan. Era foarte puţin cunoscut, când a fost acuzat de complicitate într'un furt de tablouri, pentru că din generozitate a dat ospitalitate unui bohem, care, în urmă a furat câteva taboluri la Luvru. Origina lui chiar a rămas un mister. El se numea în realitate Wilhelm Apollinaris de Kostrowitski, *nu avea tată, dar se zicea că e fiul unui mare prelat roman, care a trăit câtva timp la Monaco. Mama sa, căci pe tatăl său nu l-a cunoscut, l-a crescut în cel mai mare lux; dar tocmai când şi-a sfârşit studiile, nu se ştie din ce cauză a fost lăsat la propriile lui mijloace şi a trăit într'o bohemă foarte dureroasă. La vârsta de 18 ani a venit la Paris şi a intrat în lumea tinerelor reviste din acea epocă, La Plume, Mercure de France, La Revue Blanche etc. In curând scoase şi el reviste, între altele* Les „Soirées de Paris", *în care s'au publicat cele dintâi fotografii ale tablourilor cubiste şi primele poeme care ţineau de acea concepţie a poeziei pe care André Therive a numit-o „la poésie* sans fil".

Războiul a fost o surpriză pentru Apollinaire, dar s'a angajat imediat, fără să mai stea la gânduri. In tot timpul acelei crâncene măcelăriri prin procedeuri ştiinţifice, el a rămas ca un soldat din veacul al XVIII-lea, privind războiul ca o aventură şi bombele ca un foc de artificiu. A scris în această privinţă versuri încântătoare, vesele şi curajoase. Dar, permutându-se din artilerie în infanterie pentru a-şi lua gradul de sublocotenent, a fost lovit de o schijă de obuz pe când citea Mercure de France şi a murit peste câteva zile.

Astfel s'a stins acest poet, care s'a născut la Roma, era poate italian sau polonez, a trăit în Franţa şi a scris unele versuri ce pot conta printre cele mai bune de la apariţia poemelor „Les Fleurs du mal".

Camioneta verde

In colecţia „Rosidor" (Edit. „Naţională-Ciornei"), în care au apărut opere de d-nii M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, T. Teodorescu-Branişte, Al. O. Teodoreanu, Gib. Mihăescu, etc. va apărea după sărbători romanul „Camioneta verde", în care d. M. Sevastos redă viaţa politică şi socială de după războiu.

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos, indicate subt iniţialele autorilor, nu se publică neîndeplinind condiţiunile.

Slobozia. — T. C.
Sighişoara. — I. P.
Sibiu. — Pif! Pif!
Soroca. — Gh. A. R.
Tg. Mureş. — D. M.
T. Severin. — C. P. P.
Vaslui. — Ad. M.
Vinţul de Jos. — Dr. G.

CĂRŢI

VIRGILIU MONDA: Urechea lui Dionys *(Roman), Edit. „Cugetarea", Bucureşti, Preţul 50 lei.*
CRISTIAN SÂRBU: Paşi spre lumină *(Poezii), Tip. „Speranţa", Bucureşti, Preţul 40 lei.*
M. COSTIN: Şoimii patrupezi, *Edit. „Studio", Tg.-Mureş.*
TUDOR VIANU: Estetica *(vol. I), Fundaţia „Regele Carol II", Preţul 100 lei.*
Dr. S. ŢOVARU: Problema şcoalei româneşti din Balcani, *Tip. Cultura".*
GR. TRANCU-IAŞI: Relaţiile administraţiilor publice, *Bucureşti.*

REVISTE

ASTRALIS *No. 11 (Noembrie);*
VREMEA *No. 567 (9 Decembrie);*
FRUNCEA *(8 Decembrie);*
VIAŢA BASARABIEI *No. 12 (Decembrie);*
TELEORMANUL *No. 1;*
CRITERION *No. 3-4 (15 Noembrie—15 Decembrie);*
HOTARUL *No. 2 (Noembrie);*
ŞCOALA MEHEDINŢULUI *3-4 (Noembrie—Deecmbrie);*
LUMEA NOUĂ *(Noembrie).*

CITIŢI DE SĂRBĂTORI

ULTIMELE NOUTAŢI APARUTE IN Editura Adevĕrul

Povestea vieţii mele de MARIA REGINA ROMANIEI
Nostalgii vol. V din romanul „In preajma revoluţiei". de C. STERE
Numy Roman de MARGARETA MOLDOVAN
Spovedanie în miez de noapte de GEORGES DUHAMEL
Steaua robilor Roman de HENRIETTE IVONNE STAHL
Intr'un cămin de domnişoare Roman de ANIŞOARA ODEANU
Foc în hanul cu tei Roman de I. PELTZ
Tragedia lui Lassalle de M. FAUCHIER DELAVIGNE
Prima aventură de SERA FURPA
Mite Roman de EUGEN LOVINESCU
Mângăerile Panterei Roman de MIHAIL SORBUL
Delta (Pământul ispitelor) Roman de B. JORDAN
Sângele Roman de DAN PETRAŞINCU
Rumba Dragostei Roman de M. TONEGHIN şi AL. BILCIURESCU

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 735
DUMINICĂ 6 IANUARIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Pledoarie pentru nuvelă

Dintre toate producţiunile literare (dacă punem la o parte versurile, năpăstuite încă de multă vreme) nuvela este cea mai prigonită în vremurile noastre. Fenomenul este general, sau aproape. In literatura engleză, unde romanul e oarecum la el acasă şi unde nuvela n'a avut niciodată o situaţie de primul plan, lucrul acesta nu surprinde. Surprinde, însă, în Franţa, ţară de povestitori şi de nuvelişti prin excelenţă, şi ia în România o înfăţişare acută, devenind chiar o caracteristică a literaturii noastre actuale.

De unde această prigoană şi de ce această subpreţuire a nuvelii? Detractorii ei afirmă că nuvela este o specie hibridă, o odraslă degenerată a romanului, ţinând mijlocul între acesta şi simpla povestire. Afirmaţia cuprinde pe lângă o apreciere pur gratuită a valorii literare a nuvelii şi o contrazicere faţă de evoluţia istorică a literaturii. Nuvela a apărut înaintea romanului. E mai veche decât el şi are o tradiţie mai îndepărtată. Romanul este relativ o creaţie recentă. Lucrul e şi mai evident dacă privim romanul anterior lui Balzac. „Don Quijote", „Gil Blas" şi „Wilhelm Meister" sunt în bună parte o culegere de povestiri, adunate mai mult sau mai puţin fictiv în jurul unui erou central. Din cele trei romane citate, se pot oricând detaşa zeci de episoduri care n'au nici o legătură organică cu eroul. Sunt, pentru economia romanului simplă umplutură şi, luate izolat, reprezintă adevărate nuvele.

In ce priveşte valoarea estetică a nuvelii sunt, iarăş, multe de spus. Circulă mult părerea că o nuvelă e mai uşor de făcut decât un roman. Tocmai contrarul ar fi mai adevărat. Nuvela cere calităţi de concentrare, de măsură şi de stăpânire a efectelor. Tehnica ei este bazată pe eliminare şi pe alegere. Totul e să sugerezi cu amănunte puţine cât mai multă viaţă. A sugera este întotdeauna mai greu decât a spune. Romanul, cu largul lui cadru, îşi îngădue să spună tot şi să insiste cât de mult. Nuvelei nu-i este permis să alunece în digresii. Dacă orice om de oarecare talent şi pricepere poate să scrie măcar un roman autobiografic, nu oricine poate scrie o nuvelă bună. Nuvela presupune sobrietate şi observaţie, supunere la subiect şi evadare din sine însuş.

Nuvela se deosebeşte în acelaş timp de simpla povestire. Povestitorul — dela anonimul din O mie şi una de nopţi până la Sadoveanu şi Panait Istrati — se lasă dus de propria-i naraţiune, furat de vraja ei, participând mai mult sau mai puţin aparent la mersul povestirii. Povestitorul e mai aproape de poet, e mai liric, mai digresiv. Dar nuvela cere construcţie şi premeditare, gradaţie savantă şi un meşteşug bazat pe inteligenţă şi nu numai pe instinct.

Comparaţia nuvelei cu romanul, în avantajul acestuia din urmă, este întotdeauna o operaţiune artificială şi fără rost. Superioritatea unui gen literar faţă de alt gen literar este o chestiune perfect inutilă. Fiecare gen literar corespunde unei realităţi sufleteşti şi unei nevoi estetice. Atâta numai trebue să ne intereseze.

Romanul corespunde, fără îndoială, nevoii noastre de durată, dorinţei de-a cuprinde în totalitatea ei o viaţă întreagă. Interesul pentru roman este de aceeaş natură cu interesul pentru biografie şi pentru trecut. Este o atitudine retrospectivă, şi o curiozitate istorică în interesul pe care îl pui în lectura unui roman.

Nuvela satisface, în primul rând, dorinţa noastră de noutate. Ea corespunde în acelaş timp nevoii noastre de-a fixa un moment sau câteva momente din viaţă, din viaţa prezentă mai ales. Faţă de nuvelă avem de obicei o pură curiozitate estetică, şi în acelaş timp o dorinţă de documentare obiectivă. Plăcerea noastră este astfel mai degajată de preocupări individuale. Intre eroul unui roman şi noi există întotdeauna un fel de complicitate, pe care nu mai simţim nevoia s'o acordăm unui erou de nuvelă, unde întâmplarea pură ne preocupă în primul rând şi unde admiraţia noastră pentru meşteşugul artistic se poate desfăşura în voie.

Să fie acest interes pentru nuvelă pe cale de-a se stinge în momentul de faţă? Puţin probabil. Nevoia estetică a nuvelei există cu siguranţă în aceiaş măsură ca şi altădată, şi această nevoie nu poate fi înlocuită.

S'a spus că nuvela este un scurt roman. Definiţie comodă şi superficială, care nu spune nimic. Mai adevărat pare să fie faptul că multe din romanele actuale sunt în fond nuvele lungi, adică nuvele în care partea de umplutură este considerabilă. Dar a judeca importanţa unei opere literare după numărul de pagini este o absurditate ridiculă.

La noi prioritatea romanului a fost la un moment dat o necesitate şi o etapă normală în evoluţia literaturii noastre. Dar acest moment, s'a împlinit din belşug. Romanul românesc există. Adică există posibilitatea mereu realizabilă şi realizată deja în opere sigure, a unui roman românesc. Supraproducţia actuală de romane este cu totul zădarnică. Nu mai corespunde nici unei necesităţi. Romanul românesc are nevoie de o consolidare nu de o supraproducţie. Dealtfel este de prevăzut o discreditare a romanului la noi, după cum este de prevăzut o renaştere a nuvelei chiar numai ca simplă reacţie în gustul publicului, dacă nu ca o nouă etapă necesară în evoluţia literaturii române actuale.

AL. PHILIPPIDE

Dan Băjenaru — Compoziţie

Din viaţă... şi din cărţi

Sunt adeseori prin ziare ştiri „mărunte" de o semnificaţie imensă, cărora însă le lipseşte comentatorul. Tragedii care ar face să pălească eschilianele Orestii sau aventuri pe care nici cea mai inventivă imaginaţie nu le-ar născoci, se întâmplă totuş aproape zilnic sub ochii noştri.

Şi cum vin cu drum de fier...

Cui nu-i răsună în minte celebrele versuri eminesciene.

Şi cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier?

Eminescu era, în poezie cel puţin, un duşman al civilizaţiei, un ins care prefera „sănătoasa sălbăticie", haina de şiac şi locomoţiunea cu picioarele. Arhaismul acesta, care revelă în noi un străvechiu fond etnic, poate getic, e caracteristic, în ciuda cultivării inteligenţii, multor intelectuali români, mai ales moldoveni. Şi d. Mihai Sadoveanu e un Eminescian. In admirabilul său roman Nopţile de sînziene, *pădurea, sălbăticiunile, oamenii, care n'au văzut încă chibrituri şi trăesc în virtutea unui milenar obiceiu al pământului, se împotrivesc tăierii un[illegible]luri. Scriitorul moldovean bănueşte aci o ereditate* peceneagă. *Aceste acte de sabotare a progresului nu sunt numai de domeniul literaturii. Imi amintesc încă de întâmplarea incendierii unei şcoli primare de către săteni şi omorîrii învăţătoarei. Oamenii voiau să scape de această pacoste şi să se întoarcă la tradiţia orală şi la răboj. Dar iată şi o chestie cu drumul de fier, care ar fi făcut deliciile lui Eminescu. Un şef de jandarmi descoperă de curând, întâmplător, pe nişte săteni bătând pari groşi pe linia ferată spre a întrerupe circulaţia trenurilor. Identificându-i, constată cu uimire că nu sunt nişte simpli vagabonzi ci chiar autorităţile comunii în frunte cu primarul. Nu numai că oamenii nu scot parii dar gonesc şi pe jandarm. Ei vor să scape de monstrul de fier. Ca să protejeze cânturile păsărilor? Nu cred. In tot cazul cu o silă faţă de prezent evidentă. Eu cred că această împotrivire faţă de civilizaţie e o caracteristică a popoarelor autochtone de o mare vechime şi care se apără în mod instinctiv împotriva noilor veniţi. Popoarele de imigraţie dovedesc întotdeauna un mare entuziasm pentru formele cele mai înaintate ale civilizaţiei, dovadă americanii faţă de ultimele piei roşii.*

Mânile vinovate

Vă puteţi închipui o mai profundă, clasică aş zice, tragedie ca aceea întâmplată acum de curând într'un sat din Polonia? Un ţăran îşi vinde boii la târg şi se întoarce cu un pacheţel de bancnote. Cine cunoaşte viaţa ţăranului, în care bunurile materiale au un rost crâncen (gândiţi-vă la Ion *al lui Rebreanu) îşi va da seamă ce flacără vitală reprezintă pentru acest ţăran cele câteva bancnote. Ajuns acasă, el le pune pe masă pentru câteva clipe, având ceva de robotit prin ogradă. Acum apare al doilea personagiu al tragediei: copilul de trei ani. Mic animal, doritor de jucării şi cu acel spirit distructiv al vârstei, care e poate o faţă a cercetării lumii şi a exercitării simţurilor, ca jocul cu ghiomotocul al pisoiului, copilul ia coloratele hârtii una câte una şi le aruncă pe foc, urmărind cu delicii flăcările. Când vine tatăl se produce o scenă de turbare atroce, foarte explicabilă totuş. Dar subconştientul părintelui scoate o pedeapsă simplă, simbolică şi ea, de o cruzime sguduitoare. El ia un topor şi reteează mânile* care au luat banii *caşi când acolo, în ele ar fi fost sediul gândului. Ţăranul n'avea cunoştinţă de existenţa centrilor şi ar fi pedepsit după natura vinovăţiei picioarele, stomacul sau orice alt organ. Oedip care-şi scoate ochii nu cugetă altfel.*

Inlăuntrul nostru mocnesc instincte grozave şi când citesc pe tragicii greci îmi dau seama cât de bine intuise ei fatalitatea sângelui nostru neînţeles.

ARISTARC

Gânduri de vară

Fratelui George Lesnea

I

Se scutură amiaza peste lan
Ca un cireş cu flori de foc şi pară:
Trosneşte paiu'n grâu neîncetat
Şi spicele s'apleacă sub povară.

Atâta rod mocneşte'n lung de deal
C-a 'ncremenit un drum în valea seacă
Şi şade de cu zori nedumirit.
Că nu ştie pe unde să mai treacă.

Tăceri înăbuşite'n strâmt de zări
S'aştern necontenit fără prihană
Şi'n galbenul de aur, când şi când,
Răsura sângerează ca o rană.

II

Cu paşi mărunţi, în largi mătănii vin
Pe coastă'n sus, la rând, secerătorii ;
Cad maldăre supuse'n urma lor
Şi'n aer hohotesc, în cor, prigorii.
Cresc clăi ca din poveşti şi'n plin belşug
Se scaldă voia bună sub sprinceană,
Iar gurile-amuţite simt de-acum
Prisosul sfânt al clipelor de hrană.

Doar dealul ar avea ceva de zis
Şi nu cutează vorbei să-i dea calea:
Dece l-au tuns pe el aşa chilug
Când ştiu, cu toţi, ce rea de glumă-i valea.

III

Ţipenie de umblet peste tot
Şi creştetul de cer de-un ceas revarsă
Tot focul adunat de soare sus
Pe'ntinderea ce fuge'n zarea arsă.

La clăi de grâu ce stau pe umbra lor
Se 'ntind secerători pentru odihnă,
Dar para ce le cade drept în ochi
Le-aduce trudă aspră'n loc de tihnă.

Cu sânii 'nvârtoşaţi pe pieptul gol,
O fată răsleţită dintre gloată
S'afundă'n gând şi-şi pare-un lan de grâu
Ce-a prins să dea în copt aşa de-odată.

IV

Muncesc din greu şi secera din mâni
Işi leneveşte-arare cercuirea
De par'c'ar căuta pe trup de pai
Un loc unde-a pus inima zidirea.

Din geana lor ciorchinii de sudori
Cad calzi şi deşi pe văzul care joacă
Neputincios să cate către cer
Să afle cât mai este pân'la toacă.

E-aşa de mult de când au început
Că satul li se pare'n altă ţară...
Dar... de-ar cânta măcar un pitpalac
Sau, cel puţin, un epure să sară!...

MIRCEA MARC

Nopţile de sînziene

Romanul d-lui M. Sadoveanu

de G. Călinescu

Extraordinara inflaţie a producţiei de romane din ultima vreme ne pune în dificila situaţiune de a nu putea recenza cu celeritatea pe care ar dori-o autorii operele ce ni se trimit. Dar chiar dacă ne-am lăsa călăuziţi de un sentiment de prietenie literară şi am încerca să îmbrăţişăm toată producţiunea unei săptămâni, lărgind spaţiul acestei cronici, scriitorul şi cititorul n'ar avea nimic de profitat. Căci se produce în chip firesc la recensentul nevoit să citească douăzecişipatru de romane în douăzecişipatru de ore o saturaţie care, în cel mai bun caz, se poate asemăna cu leşinătura pricinuită de consumaţiunea excesivă a dulciurilor. Prea multă ficţiune, prea multă artă, prea multă observaţie „acută" a vieţii dă naştere unei anestezii în privinţa ficţiunii, artei, vieţii şi recensentul începe să dorească răcoarea binefăcătoare a cărţilor de speculaţie, a corpurilor de inscripţii şi a operelor de erudiţie. Disocierea recensiei de critică devine din ce în ce mai imperioasă, altfel excesul de lectură va toci acel simţ de valoare de care cultura noastră actuală are atâta nevoe.

Sporirea producţiei de romane face dealtfel necesar un examen al stadiului de evoluţie literară în care ne aflăm. Nu e locul aci de a cerceta această problemă, dar este hotărît că din interesul pe care cititorul

M. SADOVEANU

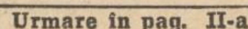
l-a arătat pentru proza românească s'a născut o emulaţie febrilă din care va trebui să rezulte neapărat o reexaminare a valorilor şi o redefinire a ceeace se poate numi literatură. Deşi este foarte firesc ca numărul talentelor să fi sporit, avem totuşi impresiunea că în parte se poate vorbi şi de un delir de a romanţa, care face pe mulţi să-şi închipue că, indiferent de chemarea literară, „cazul" fiecăruia prezintă un interes pentru cultură. S'a putut observa acest fenomen curios: că foarte multe din manuscrisele prezentate mai acum câtiva ani la un concurs de romane al unei edituri, ms., cu excepţiunea unuia singur în afară de cel acceptat de juriu, sub nivelul publicităţii, şi-au găsit editori sau însfârşit au fost tipărite pe socoteala autorilor. Autorul dar, în elanul lui creativ, şi fără nicio stimă pentru consiliul critic, nu înţelege să renunţe la nicio pagină şi nu e deloc dispus să sacrifice nouă încercări pentru a izbuti cu a zecea. Dintre numeroasele anunţuri la mica publicitate câte, în chip foarte semnificativ, au început să apară, semnalez unul recent:

Scriitor sărac, caută om de bine care să finanţeze numai pe jumătate tipărirea unui roman apreciat de o mare editură. 30.000. Câştig triplu.

In aceste vrumuri de excesivă generozitate editorială, îndoită reverie: economică şi literară! Incepe dar să existe o psihoză a autorilor de romane care poate pricinui deprecierea din nou a prozei româneşti. Şi aici ca şi în poezie e de dorit un sever regim critic, care să înlesnească editurilor alegerea manuscriselor. Nu găsim destule laude pentru acele edituri care ca ed. *Adevĕrul* şi *Cultura Naţională* izbutesc să arunce pe piaţă atâtea cărţi şi atâtea nume noi fără să se îndepărteze de linia pe care o impune, în marginile mijloacelor noastre, criteriul literar.

■

Cu d. M. Sadoveanu cititorul are acest folos că se află pe un teren literar bine consolidat. D. M. Sadoveanu ştie să scrie şi este printre foarte puţinii literaţi cu acest dar. Intr'un articol, d. A. Philippide a afirmat că autorul român şi-a însuşit cu uimitoare uşurinţă meşteşugul de a compune al francezilor, inclusiv „sforăria" lor, în dauna unei viziuni mai adânci a vieţii. Nu mă asociez acestei opinii. Scriitorul român, în linii generale, nu ştie să scrie şi nu ştie să compună, şi dacă ar învăţa măcar acest lucru şi ar lăsa deocamdată intenţia de a deveni genial ar pregăti epocei următoare putinţa de a observa. Erezia scriitorului tânăr român este de a-şi închipui că lipsa talentului literar descopere o adâncime pe care, judecată în anume fel, el nu *poate* s'o aibă. Oricâte romane fie epice, fie analitice s'ar scrie, ele vor avea multă vreme la temelie frenezia de a trăi sălbatic viaţa sexuală, viaţa socială, adică vor fi în esenţă lirice. Romanul s'a desăvârşit numai din punct de vedere comercial, sufletul românesc nu s'a schimbat şi nu se va putea schimba aşa de curând. Incât când spunem că d. Sadoveanu ştie să scrie, vrem să arătăm că ştie să vadă adevărata substanţă a vieţii noastre şi să nu se abată de la ea. Numai o lectură insuficientă poate face pe un tânăr să ignoreze interesanta şi totuş organica evoluţie pe care a săvârşit-o opera prozatorului moldovean în ultima vreme. Deşi cu un mare fond de contemplaţie lirică şi de atitudine plastic-descriptivă, proza sa a căpătat o nuanţă sociologică de adâncă rezonanţă intelectuală în cititor. Fie că porneşte de la cronică, fie că evadează înspre regiunile polare, fie că se încearcă în romanul de intrigă modernă, materia literaturii d-lui Sadoveanu, foarte asemănătoare în această privinţă cu aceea a lui Eminescu, îşi trage sevele dintr'o analiză a eului social, dintr'o exploraţie archeologică a sufletului nostru colectiv. Problema inadaptabilităţii semănătoriste, care se vede că are o actualitate prelungită, se adânceşte la d. Sadoveanu într'un chip fabulos. Nu e ţăranul de curând orăşenit care nu se simte bine la oraş, ci individul unei naţii străvechi, obscure, a scitului, sau a pecenegului, rămas aci şi încolţit de o civilizaţie de altă structură. Boier sau ţăran, el are o inteligenţă, o viziune a lumii deosebită de a occidentalului, simbolizat deobicei printr'un franţuz. D. Sadoveanu face din Moldova un imens pisc al Crăssanilor în care răscoleşte cioburile unui suflet cu numele pierdut dar intact. Arhaismul acesta preistoric, aşa cum ne este înfăţişat de scriitor, produce o viguroasă emoţiune şi stimulează gândirea istorică. El este, în formele romanului, un ascuţit studiu al „sălbăticiei" moldave, o determinare a condiţiilor de rasă, de mediu şi de timp, din care iese o definiţie a civilizaţiei noastre şi o delimitare a ei de occiden-

Urmare în pag. II-a

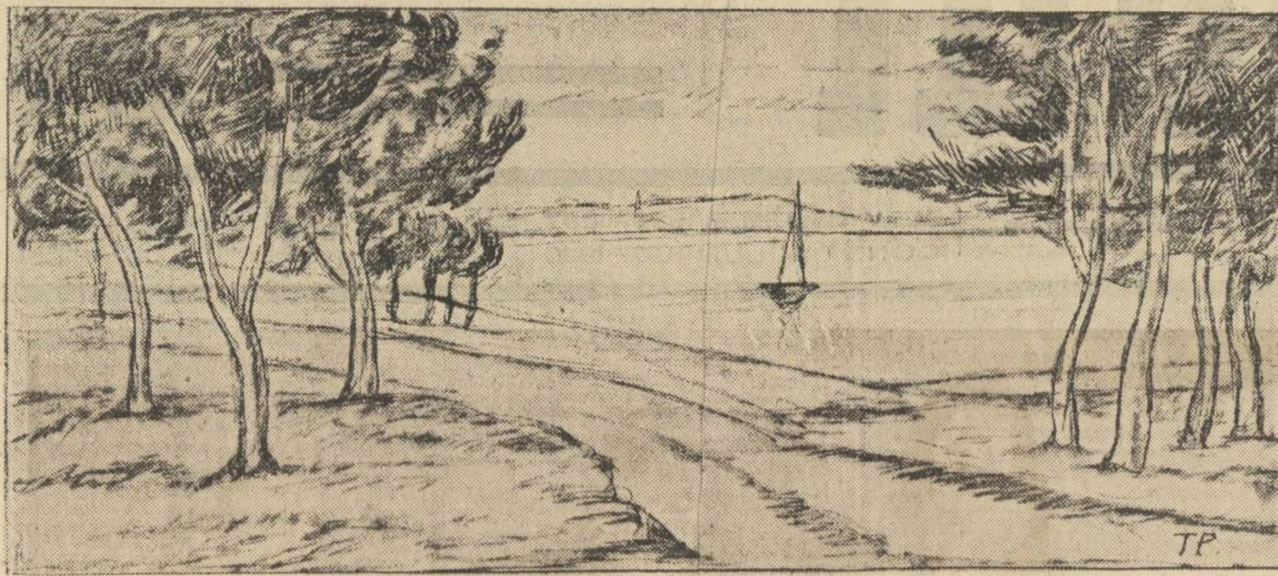
tul de care ne apropie numai exterioara cultură intelectuală. Antoine Bernard, un francez bine crescut, se înțelege, și căutător de afaceri, nu în materie de fildeș, ca Rimbaud, dar în ceva tot atât de rentabil azi, lemn ușor pentru avioane, se învoiește cu prietenul său român Prințul Mavrocosti, să preia exploatarea frasinului din codrul Borzei, spre a face cu putință stingerea datoriilor prințului, care-și irosește averea în cercetări aeronautice. Francezul face toate pregătirile necesare, studiază în amănunte și fără sentiment chestiunea, deși n'ar repudia o alianță cu sora lui Mavrocosti, Prințesa Kivi, dar cu toată aparenta bunăvoință a tuturor, nu-și poate vedea frasinii scoși din pădure și în cele din urmă e nevoit să renunțe la contract. El n'are, pentru a-și da seamă de realitatea lucrurilor, decât deducțiunea „carteziană", altfel ar fi ghicit dela început că se află într'un teritoriu depărtat nu numai în spațiu ci și în timp, într'o Atlantidă în care ucide nu femeea ci pădurea. Lingurarii, sclavi de bună voie, fără nicio pricepere a unei ordini de lucruri care să schimbe vechile întocmiri, boicotează transporturile de copaci. Boerul fraternizează pe ascuns cu ei și ia parte la boicot. De altfel iată cum își teoretizează el însuș sălbăticia forestieră:

„Te rog să mai reții că trăește și acum în această pădure un localnic, pădurar coborîtor din serii de pădurari, pe care-l cheamă Peceneaga. Numele acesta se apropie de al pârâului Neaga. In sfârșit, ia-ți osteneala și privește la mine și la Kivi. Uită-te și la Sofronie Leca. El e răzeș vechiu, îi am documentele dela Petru-Rareș-Voievod, și e blond ca cea mai mare parte dintre Moldoveni. Eu și Kivi suntem din altă rasă. ...Privește și la Kivi. Mai cu samă nasul. E cea mai caracteristică parte a feței ei. Privind acest clonțișor de pajură, am visat cu pe strămoșii mei pecenegi".

Prezentarea „sălbăticiunilor" pecenege e și profundă și plină de poezie. Peceneaga e un căutător de comori, probabil ale strămoșului cu calul alb, cu ajutorul unei furcuțe de nuia. Lumea civilizată i se înfățișează cu totul umoristică. Ușa îi place fiindcă face clanț! „parcă vrea să mă muște de deget". Florea „hoțul" e minunat de legile țării, de taxa pe milenarul amnar. El nu știe ce-s chibriturile căci țigăncile țin focul sub spuză ca străvechile vestale, transmițându-l nemijlocit. Baba Domnica curarisește pe boierii dela curte cu leacuri ciudate, cu iarba zimbrului, de pildă, și boierii nu râd cu incredulitate. Are și principii de estetică sexuală, printr'o tradiție dincolo de orice veac. De pildă: „Bărbatul nu trebue să simțească ciolan". Instrucția e primită cu predilecție dela popă care posedă o metodă pedagogică, fără a fi luat informații dela Pestalozzi sau dela d-na Montessori. Alfabetul se 'nvăță așa: „Ai Barbă, Cinstite Dascăle. Ești Foarte Ghibaciu. Hi! Iapă Jărchinoasă... Lupul Mănâncă Numai Oi. Pădurea Rară Stă Și Tace Unde Voinicelul Zace".

Locul nu ne 'ngăduie să insistăm asupra viguroaselor poeme descriptive de natură deslănțuită, a poeziei arhaice, a fineții de expresie chiar în domeniul luxului monden, calități cunoscute ale d-lui Sadoveanu, care aci apar din nou fără oboseală. Dacă cineva se va găsi să observe insuficienta caracterizare a dragostei Kivei pentru Sofronie, sau în genere a psihologiei eroilor, atunci de bună seamă n'a înțeles unde este inima acestei cărți, ai cărei eroi esențiali sunt Florea din pădure, Peceneaga, pădurea însăși și îndărătul tuturor enigmaticul, preistoricul strămoș cu cal alb.

G. CALINESCU

Fragmente eminesciene

I

Vom publica aci o serie de fragmente din ms. lui Eminescu, în cea mai mare parte inedite sau insuficient cunoscute, din care va putea eși o cunoaștere mai adâncă a configurației sufletului și geniului eminescian. Lectura ms. e dificilă, ceeace explică evitarea de către cercetători a unor pagini obscure. Noi le-am înfruntat pe toate, cu toată primejdia unor lecturi eronate. Uneori am reprodus integral, alteori am rezumat după natura ms. și după utilitatea lui. Rostul acestor note e de a înlesni cititorului *Operei lui M. Eminescu* cercetarea unui material pe care nu l-am putea cita integral acolo.. — *G. Călinescu.*

Fragmentul ce urmează, din epoca studenției, se vede numai decât a fi traducerea primelor versuri din Torquato Tasso de Goethe. Dăm pentru confruntare și textul german.

ms. 2259 f. 40 v.

Tu mă privești zimbind Eleonoro,
Apoi privești la tine, zimbești iar.
Ce ai tu? Fă să scie și-o amică.
Tu pari că cugeți, însă pari ferice.
— O da princesă — cu plăcere văd
Cum suntem rustic noi împodobite.
Părem mult fericite păstorițe
Ca-a fericiților ni-i ocuparea.
Facem cununi. Aceasta cu flori varii
S'imflă din ce în ce în mâna mea,
Iar tu cu simț mai nalt, suflet mai mare,
Ales-ai laurul delicat și svelt.
— Ramurii care-i împleteam pe gânduri
Ele-au găsit un cap de ele demn,
Grată le-așez pe fruntea lui Virgil.
— Iar eu (cununa-mi) veselă și plină
Apăs pe fruntea maistorului Ludvig
El cu-a lui glume 'n veci nevestejite
Aibă de noua primă-vară parte.

Torquato Tasso. Goethe.
Erster Aufzug.
Gartenplatz, mit Hermen der epischen Dichter geziert. Vorn an der Szene zur Rechten Virgil, zur Linken Ariost.
I. Auftritt.
Prinzessin. Leonore.

Prinzessin. *Du siehst mich lächelnd an, Eleonore,*
Und siehst dich selber an und lächelst wieder.
Was hast du? Lass es eine Freundin wissen!
Du scheinst bedenklich, doch du scheinst vergnügt.
Leonore. *Ia, meine Fürstin, mit Vergnügen seh' ich*
Uns beide hier so ländlich ausgeschmückt.
Wir scheinen recht beglückte Schäferinnen
Und sind auch wie die Glücklichen beschäftigt.
Wir winden Kränze. Dieser, bunt von Blumen,
Schwillt immer mehr und mehr in meiner Hand;
Du hast mit höherm Sinn und grösserm Herzen
Den zarten, schlanken Lorbeer dir gewählt.
Prinzessin. *Die Zweige, die ich in Gedanken flocht,*
Sie haben gleich ein würdig Haupt gefunden:
Ich setze sie Virgilen dankbar auf.
(Sie kränzt die Herme Virgils.)
Leonore. *So drück' ich meinen vollen, frohen Kranz*
Dem Meister Ludwig auf die hohe Stirne —
(Sie kränzt Ariostens Herme).
Er, dessen Scherze nie verblühen, habe
Gleich von dem neuen Frühling seinen Teil.

Diamantul Nordului e o compunere ce s'a publicat în ed. *Poesii postume* a lui Chendi. E vorba de condiționarea acceptării iubirii unui Cavaler de isprava aducerii diamantului din marea de Nord. Poemul luiEm. are o soluție misogynă. Fragmentul de mai jos e rezumarea unei recensiuni din revista al cărui nume se dă și care se află într'un caet. Legătura dintre acea recensie și *Diamantul Nordului* este evidentă.

ms. 2255, f. 434—35.

Blätter für literarische Unterhaltung, nr. 291—17 October 1844.

Ubersicht der neuesten poetischen Erzeugnisse.

22. Zuleima. Ein Jugendtraum im Kerker, von Hermann Behn-Eschenburg, Bonn. Henry und Cohen. 1843.

Poveste romantică. Enthgörn, ein kühner nordischer Jüngling *vede în vis icoana unei femei de care se îndrăgostește. Se hotărăște* das holde W[illegible]n zu erringen. *Merge la Alhambra, intră într'o* unterirdisches Gemach *un de* hundert und mehr Männer ihn drohend umringen. *Un tânăr îi cântă un cântec.*

Ultimul rege părăsindu-și leagănul copilăriei, Zuleima e tristă că părăsește Alhambra. Ea se roagă de tatăl ei s'o lase. Acesta chiamă pe un bătrân înțelept care zice:

Allah band ein gross Verhängniss
An Zuleima — lös' es wieder,
Und es steigt in neuem Glanz
Herrlich all das Alte nieder.

In den unterird'schen Sälen
Des Alhambra muss sie bleiben,
Bis den Zeiten in dem Strom
Zum Erfühllungsziele treiben:

Bis der Demantstern des Nordens
Sich dem Erdenschoss entringen
Und sich in den Himmelstag
Sthrahlensaugend aufgeschwungen
etc.

Zuleima e închisă într'un castel subteran până la întoarcerea bătrânului, într'un somn adânc. Bătrânul însă a uitat de ea și pe patul de moarte își amintește cu groază

Ich verlor des Bannes Schlussel
. . . .
Will ein Jungling liebesmuthig
Um den Preis zu ringen wagen
Wird zu endlos sel'gem Ziel
Ihn die Kraft des Busens tragen
etc.

Cântărețul termină aci. Continuă recensentul:

Nun können wir Enthgörn's Thaten freilich nur mit venigen Federstrichen andeuten: wie er, unterrichtet von einem greisen Führer, forteilt, Land und Meer durchzieht, in die Heimat kommt,...; was er Wunderbares im Berge Gnothis mit einem weissagendem Frosche, einem schuppigen Drachen, einem Riesenhunde, einer Schlange, aus deren Haupte der obegenannte Demantstern des Nordens hervorspringt und einem Vöglein erlebt, das ihn durch alle Gefahren fürth; wie er mit dem schwer errungenen Kleinod aus des unheimlichen nächtlichen Tiefe wieder an das Sonnenlicht tritt; wie er durch die Kraft desselben den Gefahren eines Mersturms und verfolgenden Corsaren entrinnt; vie er nach Granada zurückkehrt und in Alhambras unterirdischen Marmorlabyrinthen Zuleima erwecht, die nun für immer die Seine ist.

Cronica sportivă

BALCANIADA

Cu tot numele pompos pe care-l poartă, această competiție sportivă ia tot mai mult aspectul unei operațiuni lucrative; cel puțin frequența cu care se succed balcaniadele sugerează prosperitatea. Ne bucurăm desigur, dar în acelaș timp nu ne putem opri de a nu constata o ușoară deplasare înspre comercial a federațiilor naționale. Coarda patriotică e solicitată cu abilitate de organizatori, dar e timpul ca publicul să nu se lase prea mult ademenit de sentimentele iubirii de țară în această materie. Cu Federație Națională sau fără federație, foot-ballul rămâne tot un joc și atunci în alegerea echipierilor, punctul de vedere technic sportiv trebue să primeze; jucătorii cei mai buni trebuesc aleși; numai la egalitate de merite trebue dată preferința cetățeanului român care mai este pe deasupra și nepot al lui Traian; vreo câțiva din acești nepoți se pare că nu au corespuns în totul așteptărilor. Concluzia se impune singură: trebue să renunțăm la această varietate de „nepotism"; nu se vede prea bine ce am pierde, dar e sigur că sportul și sportivitatea mai ales, ar câștiga.

Un match de football este un fenomen ireversibil: a specula deci asupra felului cum s'ar fi desfășurat un joc, intercalând în momentele critice câte un „dacă", este cel puțin pierdere de vreme. Totuși din primele două matchuri jucate cu Bulgaria și Grecia se pot face unele constatări după cum se pot trage și unele „învățăminte pentru mai târziu". In primul rând lipsa de antrenament serios a echipei noastre; așa cum s'a dovedit în ultimele reprize ale ambelor matchuri, jucătorii noștri au avut se pare un randament mediocru după primele 40 minute de joc. Acest lucru era evitabil și trebuia evitat. In al doilea loc, unicitatea selecționării ca procedeu de alegere a jucătorilor sortiți să apere culorile românești, nu pare a fi tocmai fericit. E probabil că se economisește astfel timp, vorbă și nervi în birourile Federației; dar cam la atât par a se mărgini meritele acestei inovații. Este drept că sarcina selecționeurului unic e nu se poate mai ingrată. Nu știm care vor fi satisfacțiile pe care le oferă această demnitate, dar neplăcerile și amărăciunile sunt puzderie. Imposibilitatea de a mulțumi pe toată lumea este absolută; așa stând lucrurile s'a recurs la soluția inversă: s'a nemulțumit toată lumea, dar fără părtinire și în chip egal; la toate obiecțiile justificate sau nejustificate, răspunsul selecționeurului este și el unic: „își ia toată răspunderea"; după cum se știe, potrivit uzului stabilit de marii noștri bărbați de stat, din momentul când răspunderea a fost „luată", ea este instantaneu convertită, nedevenind exigibilă decât „generațiilor viitoare" sau „Istoriei imparțiale". Sunt însă indicii că această formulă să fie înlocuită cu una mai puțin istorică și anume cu acea de „a trage consecințele"; de oarece însă consecințe nu există la noi, ele nu se pot trage, astfel că această amenințare adusă domniei Bunului Plac rămâne pur formală.

Cu prilejul transmisiei prin Radio a matchurilor, s'a învederat posibilitatea unei noui varietăți de artă dramatică: acea de a relata fazele unui joc în fața microfonului. In afară de perfecta cunoaștere a jocului și a jucătorilor, artistul trebue să însuflețească povestirea, s'o dramatizeze sau s'o înveselească, să fie volubil dar precis, să utilizeze cu folos fiecare din scumpele secunde ale transmisiunii. Dar și în acest amănunt au intervenit tainele selecționării; în matchul cu Bulgaria de ex. aveam impresiunea că auzim debitându-se reclame, adrese și nicidecum descrierea unui joc nervos, iute, brutal, pe care l'am câștigat, e drept, dar în care totuși eram când dominați când „presați". O bună parte din plăcerea de a putea urmări jocul cu gândul, era anulată de tonul declamator și mai ales de încetineala debitului care contrasta iritant cu viteza proprie jocului. Spectacolul a fost dramatizat de apelul către Federație pentru un portar; sute de mii de ascultători au trecut prin emoția telegrafistului care recepționează un S. O. S. venit din largul mării, a urmat apoi acea puțin satisfăcătoare repriză a doua în care cel mai „bun" om de pe teren a fost arbitrul când a fluerat încetarea jocului, salvând astfel de la înec fragila noastră victorie. De altfel în condițiuni așa de puțin sportive, izbânda își pierde strălucirea. Cu un public direct ostil, cu arbitri părtinitori și jucători care se maltratează fără nici un scrupul, matchurile par să fi fost într'adevăr balcanice; cum de altfel a fost ca procedeu, și întreruperea transmisiunii în ultimul minut de joc al matchului România-Bulgaria. Trebue să admită și cei mai fanatici susținători ai jocului că în asemenea condiții, prea multă mândrie națională este deplasată. Ea trebue păstrată pentru alte împrejurări, iar Balcaniadelor să le dorim negustorește: Vânzare bună!

GRIMAN

Răsfoind pe Vauvenargues

● *Pe nenorociți îi blamăm mult pentru cele mai mici greșeli și-i plângem puțin pentru cele mai mari nenorociri.*

● *Cine poate suferi totul poate îndrăzni iarăși totul.*

● *Oamenii mari, învățând pe cei slabi să se gândească, i-au pus în calea erorii.*

● *Situațiunile înalte scutesc câteodată de cele mai neînsemnate talente.*

● *Ne dăm seama de puține vicii pentru ca să admitem puține virtuți.*

● *Eroii lui Corneille desfășoară maxime pompoase și vorbesc cu măreție despre ei înșiși și această umflare a vorbirilor lor trece drept virtute printre acei care n'au altă rânduială în inimă pentru ca să deosebească măreția sufletului de ostentație.*

● *Cât de multe virtuți și vicii sunt fără consecință.*

● *Bolile întrerup virtuțile și viciile noastre.*

● *Oamenii au pretenții mari și planuri mici.*

● *Conștiința muribunzilor le calomniază viața.*

● *Disprețuim multe lucruri pentru a nu ne disprețui pe noi înșine.*

● *Trebuie să ne consolăm de a nu avea mari talente, după cum ne consolăm de a nu avea poziții mari. Putem fi deasupra unora și altora prin inimă.*

● *Rațiunea și extravaganța, virtutea și viciul au pe fericiții lor. Mulțumirea nu-i semnul meritului.*

● *Putem iubi din toată inima pe acei în care recunoaștem mari defecte. Ar fi impertinență să credem că singură perfecțiunea are dreptul de a ne place. Slăbiciunile noastre ne leagă câteodată unii de alții tot atât cât ar face virtutea.*

● *Speranțele cele mai ridicole și cele mai îndrăznețe au fost câteodată cauza succeselor extraordinare.*

● *Cu cât ești mai puțin puternic în lume, cu atât mai mult poți comite greșeli nepedepsit sau să ai un merit adevărat, fără utilitate.*

● *Este adevărat oare că unele calități dominante exclud pe celelalte? Cine are mai multă imaginație decât Bossuet, Montaigne, Descartes, Pascal, cu toții mari filosofi?. Cine are mai multă judecată și înțelepciune decât Racine, Boileau, La Fontaine, Molière, cu toții poeți plini de geniu?*

● *Avem mare vină de a gândi că vreun defect oarecare ar putea exclude orice virtute sau de a privi alianța binelui și a răului ca un monstru sau ca o enigmă. Din cauza lipsei de penetrație putem noi concilia atât de puține lucruri.*

● *Cea mai mare parte dintre marile personagii au fost cei mai eloquenți bărbați ai secolului lor. Autorii celor mai frumoase sisteme, șefii de partide și de secte, acei care au avut în toate vremurile mai multă stăpânire asupra sufletului popoarelor, n'au datorit cea mai bună parte din succesele lor decât eloquenții vii și naturale cu care au fost înzestrați. Nu pare să fi fost cultivat poezia cu aceiași fericire. Poezia nu permite de loc împărțirea și o artă atât de sublimă și de grea rare ori se poate îmbina cu greutatea afacerilor și ocupațiunilor tumultoase ale vieții; în timp ce eloquența se amestecă pretutindeni și datorește cea mai mare parte din seducțiile sale spiritului de meditațiune și de manej, care formează pe oamenii de stat și pe politicieni etc.*

Tălmăcite de
AUREL GEORGE STINO

ȘTIINȚIFICE

Dece vindecă nămolul?

Efectul terapeutic al băilor de nămol a fost recunoscut la început, pe cale pur empirică. Abia în timpul din urmă o serie de cercetări și descoperiri au contribuit să lămurească substratul științific al acestui fel de tratament.

Efectul băilor de nămol apare explicabil astăzi, atât din punct de vedere fizic, cât și chimic:

Fizicește: prin particularitatea nămolului de a primi încet căldura, pe care o cedează apoi corpului omenesc, tot atât de încet, și deci într'un mod eficace și profund.

Cât privește efectul chimic, s'a descoperit în massa nămolului prezența unor substanțe ce manifestă însușirile hormonului sexual feminin. Pielea lucrează aci ca un filtru, extrăgând substanțele vindecătoare, din massa înconjurătoare.

Nouile cercetări asupra nămolului, întreprinse de savantul german doctorul Wehefritz din Göttingen, au reușit să lămurească astfel efectul atât de favorabil, pe care băile de nămol îl exercită în special asupra boalelor de femei.

Senzația de cald și rece

Până acum se admitea în general că senzația de cald și rece este declanșată printr'un mecanism, care-și are sediul în pielea noastră. Iată însă că de curând, unii fiziologi își exprimă părerea că această senzație e pricinuită în realitate prin contractarea și dilatarea vaselor sanguine.

Intr'adevăr, dacă cufundăm o mână în apă rece, se observă și la cealaltă mână o contracție a vaselor de sânge, ceeace se exprimă printr'o creștere a sensibilității la căldură și o micșorare a acestei sensibilități la frig.

Putem grabi coacerea plantelor?

In multe ținuturi nu e posibil să cultivăm anumite plante, numai din cauză că anotimpul cald e prea scurt și astfel aceste plante nu ajung să se coacă pe deplin.

In alte ținuturi, vara e prea secetoasă, din care cauză multe plante se ofilesc înainte de vreme.

Aceste considerațiuni sunt valabile în special pentru întinsele teritorii ale Rusiei care, deși beneficiază de un excelent pământ, nu permit totuș anumite culturi din pricina condițiilor meteorologice menționate.

Pentru a înlătura acest neajuns, s'a căutat prin diferite încercări de laborator, să se modifice durata de desvoltare a unei plante, recurgându-se la un tratament special al semințelor.

Astfel, putem semăna cereale de iarnă, vara dacă expunem semințele lor timp de vreo patru săptămâni la temperaturi joase.

Pe de altă parte, semințele altor plante, ca de exemplu bumbacul, trebuesc supuse unor temperaturi mai ridicate, dacă vrem să le accelerăm procesul de creștere. In afară de temperatură, joacă în aceste cazuri un rol important, umezeala și lumina.

Incercările menționate au dat rezultate surprinzătoare. S'a reușit pe această cale să se scurteze considerabil durata de creștere a multor vegetale și să se mărească în proporții nebănuite flora unor anumite terenuri de cultură.

I. S.

NOU! A apărut
Casa Groazei
de HERMAN LANDON
Casa bântuită de groază... Casa Misterelor... Clubul „Celor șase Păsări de noapte"... care se întrunesc sub pretext de studii oculte, spiritiste, în dosul cărora se ascund însă interese tainice, de nepătruns. Mâini nevăzute, sinistre, bâjbâie, se întind tentaculare din umbră spre tinerii eroi încântători Donald Chadmore și Gloria Westcott și spre „marea cheie de aramă", blestemata moștenire a enigmaticului Mr. Amicus, care domină toată acțiunea. O acțiune trepidantă întrețesută pagină cu pagină de emoție, curiozitate, neprevăzut. O punere în scenă incomparabilă, fiecare accident încărcând misterul și conținând în el germenul deslegării finale. O bogăție de episoade în care oroarea halucinantă îți taie respirația. Incontestabil, în această capodoperă a scriitorului american Herman Landon găsim îmbinate măestrit geniul unui Edgar Pöe și fantezia combinativă a unui Edgar Wallace.
Un roman care farmecă, zguduie, surprinde!
Volumul de 300 pagini, — 12 lei
De vânzare pretutindeni

Varia

Sculptor portretist ungur

Cel mai celebru sculptor ungur azi este indiscutabil *Kisfaludi Strobl.*

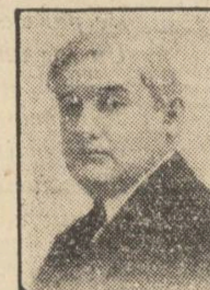
Formele sale sunt pure și atât de desăvârșite în cât răspândesc o armonie dulce și senină ca aceea a vechilor clasici. Dar arta sa nu ajunge nici odată la acea insipiditate artificială a unui clasicism imitat, de care au dat dovadă cei ce au banalizat prin artificialitate arta antică. La acest artist armonia și măsura sunt izvorîte dintr'o perfectă stăpânire a forței prin gustul desăvârșit, care știe să economisească întrebuințarea mijloacelor de exprimare atât cât e necesar pentru a creia echilibrul fără a suprima bucuria de a trăi cu putere a personagiului, căci Strobl este mai ales portretist. Calitățile sale dominante, asemănarea până la halucinație, expresiunea interioară a personalității și perfecțiunea plastică a operei în toate elementele ei, dau valoarea și desăvârșita armonie a busturilor sale și expresiunea de o acuratețã impresionantă și o vigoare ce te înmărmurește în operele sale.

In Anglia, unde a petrecut câtăva vreme acum în urmă și unde și-a creat în bună parte reputația mondială de care se bucură a modelat bustul multor personalități de seamă.

Bustul ducelui de York, al lordului Rothermere, al lordului Parmoor, al lui Randolphe Churchill, al lui Kitchener, vechiul șef al statului major, al lordului și lady Snowden, sunt de o finețã și de o putere extraordinară.

Dar cel mai izbutit dintre toate este bustul lui Bernard Shaw. Sub sprincenele stufoase privirea sarcastică îmbinată cu ironia surâsului sunt mai presus de ori ce laudă.

Puțini printre artiștii în viață din lumea întreagă știu să pătrundă atât de adânc în sufletele și să desfășoare o putere atât de prodigioasă în redarea expresiunii și zugrăvirea personalității întregi în trăsăturile feței, ca acest mare sculptor.

CITIȚI

mite
roman de E. LOVINESCU
toate dragostele lui Eminescu într'una singură
Editura „Adeverul" Lei 70—.

S'A PUS IN VÂNZARE
MÂNGĂIERILE PANTEREI
ROMAN de Mihai Sorbul
Edit. Adeverul
LEI 80 —

Tabletă

Un mare contribuabil: poetul

Fiecare aşa numit scriitor a primit din partea editorilor un avertisment însoţit de copia unei circulări ministeriale. De aci nainte, informează editorul, Ministerul de Finanţe obligă casele de editură să-i prezinte liste de autori şi de sumele plătite pentru manuscrise. Noua îndeletnicire a caselor de editură nu va fi, poate din cele mai frumoase şi ar părea inutilă fără caracterul ei poliţist, dacă îndatoririle fiscale au fost, fără îndoială împlinite.

E de bănuit că editurile, care fac şi comerţ de librărie, papeterie, articole de birou, de radio şi de sport plus alte câteva afaceri mai mult sau mai puţin conexe cu branşa, au prezintat în totalul cifrei de afaceri anuale, la fisc, şi fracţiunea cheltuită sau câştigată cu activitatea editorială. Mai era nevoe de adaus şi o listă de nume?

La ce folos, dacă drepturile Statului au fost plătite şi dacă d. Slăvescu a renunţat la fostele declaraţii, care puneau pe drumuri milioane de oameni şi încurcau birourile şi arhivele percepţiilor o lună de zile cu prezenţa galoşilor şi un an întreg cu hârţoagele noi? Măsura actualului Domn Ministru de Finanţe a însemnat o importantă uşurare pentru toată lumea: impozitele percepute dela administraţiile care plătesc salarii. Onorariul de autor fiind un salariu, oricine şi-a închipuit că editurile plătind cotele respective, autorii nu mai au de plătit nimic.

Nu? Ministerul nu mai vrea aşa? impozitul trebuie dat încă odată, şi de autori? In acest caz dacă sibilina circulară ministerială poate fi înţeleasă, salariul autorilor va fi socotit ca un beneficiu net, fără scăderea cheltuelilor şi impus în consecinţă. Ai, de pildă, o mină de aur şi plăteşti după scăderea costului, 10 la sută din valoarea lingourilor aflate de-a gata în tezaurul dumitale de peregrin în Condicle. Cu deosebire că salariul autorului n'ar implica absolut nicio cheltuială.

Odată, un economist demonstra pe o cantitate de exemple luate din toate domeniile negustoriei şi ale industriei că beneficiul de sută la sută este o himeră a ignoranţei: nimeni, cu excepţia hoţului care ia direct din buzunarul altuia, nu-l poate realiza. Pardon! poetul şi prozatorul român birueşte legea economică: ei câştigă o mie la zero — şi este foarte probabil că ceeace au fost incapabile să dea Statului păcura, pădurile, ţarina şi apele îi vor da Bacovia şi Rebreanu.

Cine a putut descoperi acest adevăr fundamental într'un guvern prezidat de d. Tătărescu, poet şi autor de teatru, îl poate verifica la sursă. Primul ministru va indica agenţilor fiscali cu toată preciziunea, care sunt articolele de mare lux în rentabilitate, din prăvălia scriitorului, sonetul, poema versului alb sau balada — şi percepţiile vor şti cu cât vor plăti mai mult la sută scriitorii de talent faţă de cei mai puţin înzestraţi, evaluîndu-se la rigoare şi cu greutatea la cântarul oficial ca trăsurile automobile.

Dar dacă, în sfârşit, s'a putut găsi formula ideală cu care se vor acoperi golurile lăsate de toate personagiile corecte ale unor gestiuni monumentale; dacă omul în stare să o facă eficace este scriitorul, ţinut la o penibilă carantină de toate autorităţile unde pana lui ar putea să răspundă la o trebuinţă, să dăm pace fiscală de sărbători tuturor bandiţilor, şperţarilor şi escrocilor, dibaci în evitarea sancţiunilor Codului penal, să utilizăm la maximum exploatarea literaturii şi să tăbărîm pe literaţi.

Propunem legiferarea muncii silnice pe toată viaţa pentru scriitori. Temniţe grele, lanţuri şi birouri. Orice scriitor să fie obligat să facă în 15 zile o carte de 500 de pagini, cu hârtia şi cerneala furnizate de Stat. Dacă de asta atârnă Bugetul, literaţii ar fi bucuroşi să slujească gratis şi până la istovire Ministerul de finanţe. Cu condiţia însă, respectată odinioară de stăpânii scribilor sclavi, de Papi şi de Impăraţi, ca Ministerul de finanţe să trimită zilnic familiilor scriitorilor arestaţi în beneficiul vistieriei niţică pâine şi niţel mălai.

Sau să le spânzure copiii.

T. ARGHEZI

Asistenţă socială

Insemnări ocazionale

Ajun de sărbători. La poarta ministerului „sprijinirii înfometaţilor" adastă, zgribuliţi, din zori, cete de nevoiaşi. S'a vorbit despre ei, cu o zi înainte, şi'n Senatul ţării. Un domn niţeluş cărunt, care se străduise să'ncarce în glas toată amărăciunea miilor de desculţi ai mahalalelor, somase pe răspunzătorul departamentului să dea săracilor pâine pentru sărbători. Iar acesta, chip de călugăraş prins asupra celor lumeşti, risipise, în răspuns, câtă miere e cu putinţă să torni într'o făgăduinţă ministerială.

Oamenii aşteaptă, deci, bocănind în caldarâm, să se ivească de undeva milostivitorul.

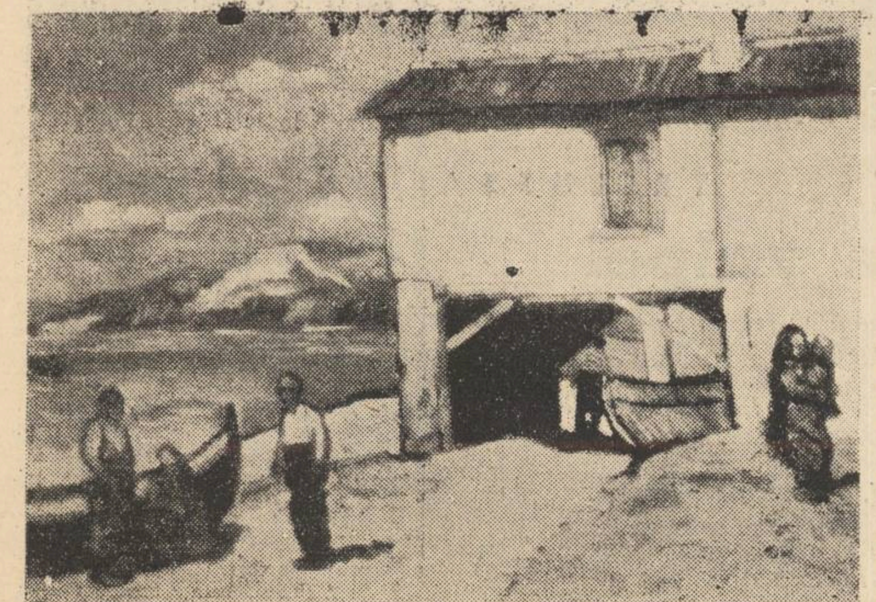
Din când în când, se rupe de gloată vreun moşneguţ, înclinat din şale. Impărtăşeşte trecătorilor nevoile lui, dar şi aceştia poate n'au, căci nu-l ascultă.

Pe nesimţite, negura îşi desface faldurile. Dar, împreună cu ea, se împrăştie şi nădejdea celor ce aşteaptă.

Se iscă svon de îngrijorare. Cică, vre-o câţiva, cărora gândul mizeriei le stătea suliţă'n creştet, aflaseră o uşă. Iar prin această uşă, unii Aladini moderni reuşeau să se strecoare spre dumnezeirea ministerului, aplecată, în această dimineaţă, spre creştineasca faptă a îndestulării celor flămânzi.

Şi, îngrijorarea gloatei îndreptăţire avu. Căci dregătorii ministerului se străduiseră să meargă pe urmele Mântuitorului, care săturase cu cinci pâini atâta mulţime de guri; dar, socotind şi socotind, ei aflară, spre nămiezi, că osteneala lor deşartă este. De aceia, se abătură, puţin, dela drumul născutului în Bethleem şi... împărţiră mulţime de pâini la cinci inşi.

LUVIN

E. Tibor — Balcic

ULTIMELE EXPOZIŢII

In sala cea mare a Casei Mozart este deschisă expoziţia Asociaţiei plastice *Grupul Nostru.*

Se găsesc împreună pentru a patra oară câţiva dintre cei mai viguroşi artişti ai generaţiei tinere.

In patru ani, fiecare artist a străbătut cale de adâncire a mijloacelor de exprimare, cale de căutare şi de înoire.

Rezultatele fiecărei expoziţii vor aşeza „Grupul Nostru" la loc de onoare în istoria artelor româneşti.

D-na *Nina Arbore,* ale cărei gravuri au împodobit revistele româneşti în ultimul timp, prezintă câteva lucrări în ulei.

Intâlnim aceleaşi preocupări decorative din trecut, cu o culoare însă mult mai mlădioasă, deşi sobră, formând împreună cu liniatura expresivă un tot armonios.

G. Nichita — Nud

Vecinul de panou, d. *Dan Băjenaru* se relevă cu fiecare an ca un pictor de pură culoare, pe care şi-o clarifică din ce în ce mai personal.

Culoarea aceasta se aşterne caldă, sensibilă, unitară, în pastă bogată, spontană, construind subiectul în adâncime de gând şi într'o tinereţă ce aleargă pretutindeni ca viaţa.

D-l *Aurel Kessler,* care expune foarte rar, are două naturi moarte, de viziune clasică, rezolvând, în tonuri roşii, efecte cu totul noi.

C. Baraschi — Nud

D-l *George Nichita* în peisaje şi naturi moarte, plecând dela învăţămintele marelui Luchian, a ajuns la o interpretare coloristică personală.

Culoarea d-lui Nichita, cu multe roşuri, galbenuri şi cu un verde cald, e de o intimă frumuseţă, şi prezintă natura în strai de luminoasă găteală.

D-l *Alexandru Moscu* vede lumea prin ochi buni, prietenoşi, lucru ce-l duce la realizări artistice de linişte, de duioşie, ca un svon de poveste simplă.

D-l Moscu nu transfigurează lumea, ci ne învaţă s'o iubim aşa cum e, cu toate sclipirile şi imperfecţiunile ei.

D-l *Paul Miracovici,* dimpotrivă, transfigurează viziunea realităţii, clădeşte o lume de

E. Tibor — Autoportret

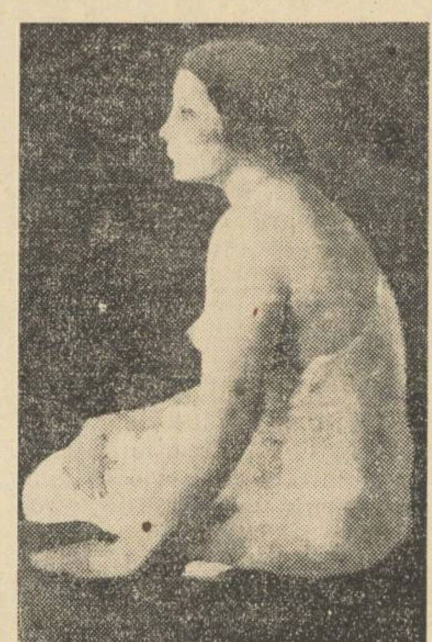
vis, de frumos artistic, de alt adevăr decât cel al tuturor.

Pe linia aceasta, d. Miracovici se apropie de Corot, caută vraja, ajungând la o natură vaporoasă de nimfe, la o natură de decoruri pentru poemul etern al fericirii.

D-l *Al. Phoebus* expune opt peisaje în guaşă, vederi periferice, interesante ca stil şi atmosferă.

D-l *Tache Soroceanu* aduce câteva desene estompate, suave şi delicate.

Spontane şi spirituale desenele colorate ale d-lui *Hrandt Avakian.*

P. Miracovici — Nud

Două peisaje în pastel ale d-lui *T. Papatriandafil* amintesc frumoasele calităţi cromatice ale artistului.

D-l *Ştefan Constantinescu* expune patru din acuarelele pe care le-a avut şi în expoziţia personală, precum şi autoportretul cunoscut dela Salonul Oficial. Sunt lucrări prin care pictorul afirmă frumoase calităţi de tehnică şi de culoare.

Sculptura e reprezentată prin d-nii *Mac Constantinescu* şi *Const. Baraschi.*

Cel dintâi are lucrări de stilizare, a căror frumuseţă rezidă în expresia pură a formelor, adesea de liniatură ilustrativă, şi în modul de întrebuinţare a materialului. („Pasărea" în lemn).

D-l *Mac Constantinescu* crează imagini statuare fanteziste.

In subiectele mitologice „Circe" şi „Korai", sculptorul e în acelaşi timp nou, graţios şi plin de vigoare formală. Contactul cu primitivismul grec i-a fost prielnic.

■

Tot la Mozart, pictorul transilvănean *Ernö Tibor* a deschis o expoziţie bogată cu ultimele sale realizări plastice.

Sunt lucrări de factură decorativă, în culori tari, de contraste uneori stranii.

Pictorul este preocupat de scenele dela munca câmpului, de pieţele publice, de pictura în plin aer, pe care o interpretează cu vioiciune plastică şi cu remarcabile îndrăzneli de tehnică.

■

Statuete decorative, de graţie formală nouă, frumos patinate, expune la Mozart d-na *Elena Tălăşescu,* fostă elevă a sculptorului Bourdelle.

Inţelegând rostul miniaturii sculpturale, d-na Tălăşescu modelează şi stilizează după ritmuri şi mlădieri potrivite acestor obiecte de amuzament vizual.

■

La Mozart se găseşte şi un

T. Papatriandafil — Autoportret

panou cu câteva lucrări ale pictorului *S. Trister.*

Sunt puţine ca număr, însă de cea mai bună calitate artistică.

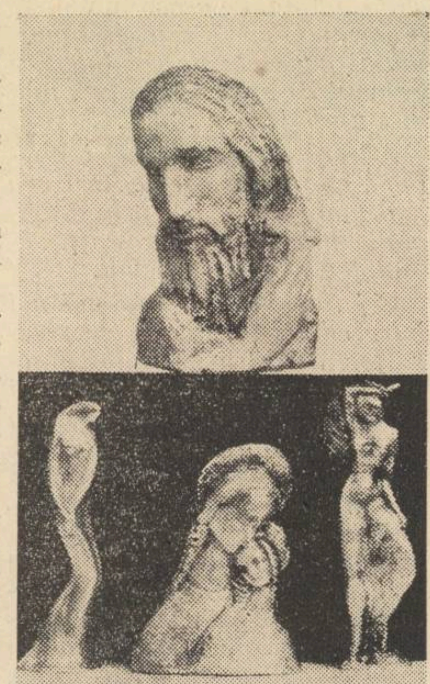
Culoarea, de nuanţe discrete, este înscrisă în cele câteva pânze cu o rară sensibilitate.

■

D-na *Jeanne Ross* expune la Mozart gravură în piele, o artă decorativă rară la noi, al cărei meşteşug stăpânit dă însă uneori rezultate preţioase.

■

In sala librăriei Hasefer d-ra Victoria Constantinescu a strâns un armonios grup de peisaje din Balcic, în care lumina coastei de argint era transpusă în culori calde, de rafinament artistic, — alături de flori şi capete

El. Tălăşescu — Statuete

de expresie în tempera, cu calităţi de tonalitate şi atmosferă.

H. BLAZIAN

Hotărîrea cea mare

Fragment de roman

Lucian sună la poarta casei soţilor Comşa, pe la cinci după amiază. Işi amintise de invitaţia Nadiei Comşa, de a mai veni pe dânsa, şi în această după masă, searbădă ca multe altele, în care n'avea ce face altceva decât să se lase pradă gândurilor sumbre, hotărâse să facă proiectata vizită.

Servitoarea care veni să deschidă, îl introduse în salonul vast şi se duse să-şi anunţe stăpâna. In aşteptare, el îşi plimbă privirile pe mobila veche, dar de gust, din juru-i, pe tablourile de artă de pe pereţi, pe pianul mare care zăcea, masiv şi elegant, într'un colţ, dând încăperii întregi ceva din căldura intimă a unei săli de muzică.

Stăpâna casei intră zâmbind. Părea mai înaltă şi mai suplă decât altă dată, — interesantă apariţie de un feminin aspru şi metalic. Vizita lui Lucian îi făcea, vădit, plăcere, şi îl întâmpină cu cea mai perfectă amabilitate şi bunăvoinţă.

Il pofti să şeadă într'un fotoliu comod, iar ea se aşeză pe un altul, în faţa lui. După cuvenitele formule de politeţă, porunci servitoarei să aducă dulceţi, cafele şi liqueururi. El prinse plăcerea cu care era primit şi acest mare salon începu să-i pară prietenos, atmosfera plăcută şi intimă. Pentru întâia dată, după atâta timp, se simţea iarăşi bine.

Convorbirea se înfiripă, vioaie: părăsind făgaşul rece al indiferenţii, trecu pe un plan mai intim, mai sufletesc.

— Aşa dar, te plictiseşti aici la noi, în acest colţ de Basarabie îndepărtată, spunea ea, în cursul convorbirii. Te plângi că nu poţi să-ţi ocupi ziua aşa cum ai voi... Poate şi noi, localnicii, suntem şi noi câte o dată prada plictiselii atroce...

— Nu e propriu-zis plictiseală, ceeace simt, doamnă Comşa, ci o apăsare, o lipsă totală de elan. Vedeţi, e cu totul altceva. Când am câteva ceasuri înaintea mea, sau seara, după ce am luat masa şi nu mai am nimica de făcut, — înţelegeţi, doamnă? *nimica* — mă trezesc stând la masa de lucru, cu câteva volume de literatură, de filosofie, în faţa mea şi vreau să mă apuc să citesc, şi nu pot. Mi-e greu să-mi urnesc mintea, o simt ca o piatră de moară.

Aş vrea să fac altceva, nici eu nu-mi dau seama ce anume, dar ceva ce înseamnă acţiune, trăire... Aici, la provincie, oamenii trăiesc mult mai puţin, dacă nu deloc. Aici viaţa înseamnă câteva ceasuri pe zi, restul este somnolenţă — nu lene, — somnolenţă de reptilă în somn de iarnă.

— Poate ai dreptate în felul dumitale, domnule Raru. Cu toate că, uite, eu nu gândesc la fel. Afară de unele momente de plictiseală, de care ţi-am vorbit adineaori, aş înclina să cred, dimpotrivă, că oamenii aici, la provincie, îşi mai deştelenesc pasiunile... Cei din marile centre sunt mai indiferenţi, mai nepăsători la întorsăturile sufletului... Cadrul e acolo mare, oamenii mici pe lângă el. Acolo ei trăiesc, poate, mai mult în timp, precum zici, dar mai puţin în intensitate... Nu-mi amintesc unde citeam odată că la provincie, chiar simplele pasiuni iau proporţii de dramă. Da, aici cadrul e strâmt, tocmai de aceea pasiunile par mari. Şi, dintr'un punct de vedere e un avantaj acesta...

— E drept, recunoscu Lucian. Aţi cristalizat ideia mea cam nedesluşită. Dar, faţă de această situaţie, se pune o întrebare tragică: Cum eşti mai fericit, în cadrul cel mare, să fii pigmeu al cotidianului, sau în cadrul cel mic, erou perpetuu al unei mari, prelungite drame? Vedeţi, în situaţia aceasta din urmă se întâmplă câte o dată ca eroul să depăşească strâmtul cadru al vieţii lui, să se înnăbuşe, aripile lui să cadă grele, prăbuşite. Albatrosul, albatrosul...

Ea dădu din cap, ascultându-l atentă, cu privirile-i negre, pătrunzătoare, îndreptate fix asupra lui. El continuă:

— Lutul nu te lasă să evadezi, să te ridici. Lumea înconjurătoare îţi veghează îndeaproape faptele, fără să-ţi dea în schimb contravaloarea, fără să se îngrijească: dacă te opreşte să acţionezi într'un sens pe care nu-l admite, ce-ţi oferă pentru a te consola? Prietenie, sprijin moral, bunăvoinţă? Ah, morala rece a lumii mici! Morala care nu e prea înaltă ca să fie sublimă nici îndestul de apropiată de inima omenească pentru a fi bună... Eşti lăsat singur, cu patima ta dureros stăvilită. (Devenise avântat în vorbire, pleda, pe nesimţite, propria lui cauză sentimentală). Nici un sprijin de nicăiri... Fără putere de a lucra, izolat, părăsit, singur cu tine însuţi. Care e soluţia, ieşirea? Pe unde e drumul isbăvirii? E o problemă importantă doamnă, care nu poate fi neglijată.

Ea reflectă câteva clipe: — Soluţia? Eu cred că există o cale de mijloc. — Cale de mijloc? strigă el. Nu există cale de mijloc! Rezultatul acestei situaţii, e desnădejdea, nefericirea. Adineaori aţi rostit cuvântul dramă. Da, exact, plină dramă. In toate cazurile ea există. Cel care nu e frământat de pasiuni, se tâmpeşte sau devine maniac. E şi aceasta o dramă... Dar, în cealaltă, mai mare, mai întunecată, a patimilor, unde e isbăvirea, soluţia?

Se făcu tăcere. Ea sorbi din cafea; problema pusă de el începea s'o preocupe, de mult nu mai avusese asemenea discuţii. Pe urma ei sorbi şi el din cafea şi trase în adâncul pieptului un fum de ţigaretă.

— Totuşi e o soluţie aceasta, zâmbi ea, să împaci şi propria-ţi pasiune şi opinia publică în egală măsură.

— Nu, doamnă, mutaţi discuţia pe un alt teren. Eu vorbesc de drama interioară, acea cauzată de faptul că nu poţi suporta resemnările, transacţiile, calea de mijloc de care vorbeaţi dumneavoastră. Opreliştea grozavă a mediului rapace, care-ţi canalizează viaţa anormal, care stăvileşte cursul liber al întâmplărilor sufleteşti. De pildă... (el şovăi câteva clipe, apoi se hotărî subit să rostească ceea ce avea de gând) când eşti nefericit în dragoste, nu numai pentru că n'ai fi iubit, ci în mare parte din cauze specifice acestui mediu, şi nu-ţi poţi oferi ceva, ce te-ar putea scoate din făgaşul exasperării şi durerii... Nu ai, nu găseşti nicăiri refugiul...

Incruntă sprâncenele şi privi ţintă înainte, concentrându-şi gândurile:

— Câte o dată, continuă el, mă aflu singur între patru pereţi, citesc sau scriu câte ceva. Mă copleşesc apoi gândurile, mi se perindă prin minte frânturi de viaţă pierdută, uitată. Deodată mă trezesc ca din somn. Mă scutură o realitate sumbră, o alta decât cea din jur. Şi mă întreb: Ce fac? Ce sunt? Incotro tind?... Cred că în momentele acelea sunt ca halucinat... Simt, atunci, că voiu muri cum trebue să moară oricine, dar că moartea e aproape de tot de mine. Şi pun viaţa în faţa morţii, şi mă întreb iarăş: Ce vreau? Am vreun ideal? Imi dau seama ca şi îngrozit — e altceva, asemănător cu groaza, nu găsesc denumirea precisă, — că nu se poate ca viaţa să aibă vreun sens... Vreunul din sensurile găsite de filosofii sau de religii, libertate, datorie, dragoste absolută şi atâtea altele. Aş vrea să mă înţelegeţi bine, doamnă, în momentele acelea nu gândesc, ci *simt,* tot ce v'am expus mi se impune de la sine... Nici un sens... Viaţa n'are alt scop decât pe ea însăşi... Şi dacă ea e sumbră — nici nu poate fi altfel, *aici,* din cauzele pe care le-am discutat mai înainte, — mă trece un fior rece din tălpi până în creştet simţindu-i zădărnicia şi întunecarea. Am chiar sensaţia că văd cu nişte ochi ai minţii — *văd* realmente — un spaţiu înalt şi întunecat, albastru-închis, în preajma mea. E sensaţia neantului, cel puţin aşa cred. In momentul acela îngheţ, mă scutur şi totul trece, spre a rămânea apoi desabuzat, ca după un vis şters de beţie albă... Toate acestea se petrec

(Urmare în pag. IV-a)

în mine într'o clipă-două... Dar e de-ajuns, e chiar prea mult și atât. Plapoma neantului și-a dat un colț la o parte pentru mine. Și nu mi-e atât frică de moarte, atunci, cât mă îngână desnădăjduit dezolarea vieții... Poate e ridiculă destăinuirea mea, doamnă, dar vă rog să credeți că e sinceră.

— Nu, nu găsesc nimica din tot ce ai spus, ridicul. Înțeleg, pe cât poate înțelege un om pe altul.

Il privea oarecum mirată, căci observă că ochii lui se umeziseră de emoție în cursul vorbirii. Intr'adevăr, el retrăise, mărturisind, unul din momentele acelea de vecinătate cu neantul, de care pomenise. Și ea era mirată, deoarece la întâiul contact în societate, el îi apăruse sub un cu totul alt aspect; văzuse la el, atunci, laturea banală, comună multor alți bărbați. Acum avântul sincer al simțimintelor, din mărturisirile lui, îi desvăluise o față neștiută a sufletului lui.

— Și soluția tot n'am găsit-o, remarcă ea.

— Da, n'am găsit-o, spuse el, deastădată căutând să zâmbească. Nici nu se putea, dealtfel, atât de repede... Redeveni grav: Căci e piatra filosofală a problemei. Odată și odată tot o voiu găsi însă. *Cu orice riscuri*, doamnă Comșa. Căci fără acea soluție nu se poate... Adică, nu pot eu... Sunt alții care n'o caută... In materia aceasta e cum te lasă sufletul... In fond, fiecare om ajunge la un sfârșit al micii (sau marii) drame sufletești, numai că majoritatea nu-și dă seama de modul cum ea se soluționează... Trec prin viață orbi, castori sufletești...

Cam exagerează, își zise Nadia, — după ce reflectă câteva clipe la cele discutate, în care timp tăcerea cea mai desăvârșită se așternu între ei. Trecu în revistă, rapid, întreaga agitată viață a ei, în care mișunaseră aventurile de dragoste, pasiuni mai mari sau mai mici... Toate s'au scurs și eu am rămas. Nici n'am fost nefericită — în general, — nici nu m'am sinucis. Căci, dacă nu mă înșel, cam la aceasta făcea aluzie tânărul profesor de limba română, adineaori. E drept (o trecu la gândul acesta un lung fior) am avut și eu momente de îndoială, momente mari și grele... Am avut dezastre dureroase. Cât erau de vane, acum văd limpede aceasta! Dar totuși mărețe, sublime în tragicul lor... Exagerează, dar simte, simte adânc, tânărul acesta... Când eram și eu ca el, gândirea mea era atât de generoasă! Eh, poate că acum încep să cad și eu în mediocritatea a-tot-cuprinzătoare. Nu, nu trebue să cad! Am, doar, numai patruzeci de ani, mai pot trăi încă!

O ațâțare tainică îi venea parcă dela el și era întreținută, mărită, de toată discuția aceasta care avea ca substrat real patima frământătoare a dragostei. Nu vorbeau fățiș despre amor, acesta plutea în atmosferă amestecat cu pâcla deasă a fumului de tutun și cu umbrele înserării ce-o încălcau încet, răbdător. Amor! Zeul acesta năprasnic și arzător domnise totdeauna peste ființa ei, și ea se lăsase în voia lui, luată ca de o apă, cu frenezie. Ii plăcuseră bărbații ageri, sensuali, hotărîți. Simpla idee a plăcerilor fizice o exalta, și ea își preamărea zeitatea cu irumperi dionisiace ale tuturor simțurilor. Intru aceasta, ea se mulțumea acum și cu virilele împărtășiri în slujba lui Eros, ale actualului ei amant, ajutorul de contabil Marcov, cu toate slabele și destul de rarele reproșuri ce și le făcea pentru această legătură înjositoare, ce nu cadra cu noblețea autentică a sângelui ei de fiică de conte rus. Cât de bine venit ar fi fost, însă, un alt amant, — tot atât de sdravăn ca ajutorul de contabil, dar mai frumos, mai inteligent, mai fin, — pe care i-l cerea simțul frumosului, înnăscut în ea alături de sensualitatea aprigă și neostoită.

Ca altădată, când în preajma unei iubiri noi, invada în ea o beție dulce ca un fum ușor, prevestire a amețelii mari, fierbinți ce va veni, stăruia și acuma în sufletul ei ceva straniu și plăcut, ce-i aducea aminte de acele timpuri fericite — faza eroică a vieții ei sentimentale, — pe când era tânără, aproape frumoasă (în orice caz interesantă) și, mai ales bogată. Se învârtea într'o altă lume, atunci... Tânărul acesta de lângă ea îi reamintea de un altul, de demult, din faza eroică... Da, aici s'a mediocrizat. Ce fel de oameni se află în jurul ei? Câțiva nobili de provincie, decăzuți, săraci lipiți pământului, și burghezia meschină... O cuprinse deodată un elan tineresc, o ardoare de a resfrânge în afară simțiminte ce nu le-a mai retrăit de mult, frenezii stinse... Dureri sumbre, sălbatece, nostalgii aspre, visări incoherente, dorinți născânde, svonuri de patimă...

Se așeză la piano, preludiă cu câteva arpegii transpunătoare într'o atmosferă de nedefinit, apoi dădu drumul vocii sale de contraltă. Intonă o melodie din acelaș Gretchaninov care o încânta pururea, a cărui muzică o satisfăcea aproape organic.

Cântecul ei îl satisfăcu pe Lucian prin inflexiunile grave și metalice, dar avântate, ale vocii făcute parcă într'adins pentru armoniile nesigure, aspre și dulci, pasionate și dure ale acestei muzici, prelungire firească a atmosferei din preajma acestei femei aparte prin felul ei de a fi, de a simți, de a cânta. Il satisfăcu însă, ca o bucată de muzică exotică, nouă, ca ceva plăcut și straniu, fără a-i pătrunde în cutele cele mai adânci ale simțirii. Dar Nadia se încălzea, se identifica din ce în ce, sufletește, cu muzica. Bustul ei se frământa, ca chinuit de spasmuri lungi de durere și de patimă. Bucata se sfârși; transportată, ea deschise caietul cu lieduri la cântecele de toamnă ale aceluiași compozitor. Intonă o melodie nehotărîtă pe alocuri, al cărei acompaniament imita parcă sbuciumul vântului rece și pătrunzător, ce gonește frunzele veștede.

Atunci deodată îl năpădi înlăuntru o căldură, parcă sufletul lui se desmorțea din înghețul gândurilor și al îngrijorărilor meschine. Ceva adânc și luminos se deschidea în adâncurile ființei lui, și de-acolo veneau pentru a-l învălui blând, bunătatea, îngăduința și spiritul de sacrificiu. Înțelese că tot ce simțea, tot ce gândea, erau numai și numai pentru Lidia, că nu se mai putea opune inevitabilului; că, asemenea melodiei ce plutea dusă pe suflul agitat al armoniilor învolburate, era și el dus de patimă. Unde, încotro, nu știa, nici nu voia s'o știe.

Și mai înțelese că *soluția* atât de greu de găsit nu avea pentru el o însemnătate pur filosofică, ci era una cu însăși viața lui, identitate indestructibilă.

Mâine va spune Lidiei că o cere în căsătorie, deși, după cele întâmplate, ea poate nu-l mai iubește. Soarta va decide ce se va alege de el...

Glasul Nadiei se pierdea încet, pe când el rămânea tăcut, nemișcat, în fotoliul său. Luase hotărîrea cea mare, frământările încetau dela sine. Se simțea oarecum isbăvit, ca după slujba sacră a Invierii, ca după abandonarea pe un altar mântuitor, a răutăților, luptelor, ambițiilor, nehotărîrilor, boalelor sufletului.

Nadia Comșa crezu că expresia de beatitudine de pe fața lui se datorește muzicii, și-i aruncă priviri înflăcărate. Rămase însă desamăgită de starea lui de pasivitate.

— Când mai ai timp, să mai vii pe la mine, îi spuse ea la plecare, strângându-i semnificativ mâna pe care el i-o luase s'o sărute. Ai să găsești totdeauna în mine o prietenă... o prietenă bună...

Ochii ei luceau, dar el nu luă seama la aceasta. Abia după ce ieși pe poartă, pricepu sensul ascuns al cuvintelor ei. Nu, aceasta n'are nici o importanță acuma, își zise el. Sunt lucruri mai mari pentru mine, de-aci înainte...

Cu toate acestea, aș avea nevoie de o prietenă. Dar s'ar putea mărgini Nadia Comșa la o simplă prietenie?

Dădu din umeri, ca și cum ar fi renunțat la găsirea răspunsului. Abandonă toate gândurile. Era cu sufletul împăcat.

Seara, pentru întâia dată, după săptămâni, nu se svârcoli în pat, până să adoarmă.

EUGEN P. RADOVICI

Salonul de toamnă la Paris

Ceiace se poate spune despre Salonul de toamnă, așteptat cu atâta nerăbdare la Paris, este că ceasul bătăliilor a trecut. După războiu am trecut cu toții prin frigurile vremii: originalitatea cu orice preț. După perioada de individualism cu orice preț, a trebuit neapărat să urmeze o perioadă de necesitate a disciplinei, a ordinei. Reacțiunea împotriva haosului distrugerii, a „ismelor" de tot felul a început să se simtă de mai multă vreme în lumea artelor. Criza poate a grăbit-o.

In tot cazul „Salonul" de la Paris din toamna aceasta dovedește în mod susținut spiritul momentului, care indică o vădită revenire spre clasic.

Artiștii nu mai pun tot *prețul operei lor pe impresia justă și neîncercată. Impresia, ne spun ei, este punctul inițial, o notație de ansamblu, după care se va orienta tabloul, este partea ochiului, a instinctului, dar ea se cere controlată, pusă la punct prin observația trecută prin cântăreala minții. Partea ochiului și a instinctului ca să devină tablou trebuie să treacă prin criteriul sever al technicii desemnului, a compoziției și a stilului. Creerul trebuie să pună ordine în elementele procurate de instinct, munca conștientă și inteligența trebuie să intre în joc.*

Bine înțeles toți acei care au nădăjduit să vadă răsărind o artă nouă din toată revoluția formidabilă a cubiștilor, suprarealiștilor, neoplasticiștilor, privesc cu oarecare grijă la această expoziție prea cuminte. *In fața lipsei de nerv și îndrăzneală a multora doresc aproape o revenire la timpurile când, la Salon, te așteptai să găsești de toate și găseai în adevăr.*

E o întoarcere la academismul de altă dată, adică sclavia învățământului perimat, la metode contrazise de adevărul și de senzul vieții, la opere înțepenite și convenționale.

Dar nu, Salonul nu a ajuns încă acolo.

Este puțin romantism care se traduce prin oarecare tinerească avântare a stilului. Ceia ce e caracteristic însă este aproape totala eliberare de cubism, dispariția influenței lui Cezanne aproape tot atât de demodat ca și cubismul. Impresionismul, disprețuit azi mai mult de cât ori când, mai are totuși câțiva adepți de talent, Pierre Luc Rousseau, Suzanne Kaehrling și, cel mai personal din toți, Jacques Denier. Dar chiar aceștia sunt mai de grabă luminiști, *o formulă nouă a impresionismului adoptată de cei tineri și Salonul de anul acesta este mai ales un Salon de tineri.*

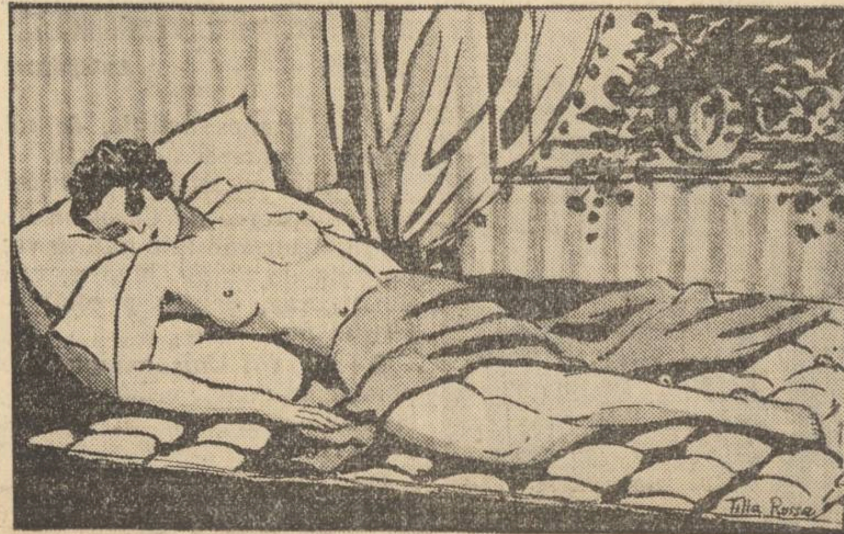
Asupra acestor tineri Bonnard *este acela care a avut cea mai mare influență, prin armonia subtilă a culorii sale și voluptatea ei pentru ochiu.*

Cei tineri caută armonii noi între culorile înflorite ale paletei lor, raporturi de valori fixate cu precizie și justeță ca în pânzele maestrului. Unii merg până a-i împrumuta și defectele ca Legueult, disprețuind *desemnul și căutând ca un Palade al nostru să redea corpul și figura umană numai prin pete de culoare armonizat asortate. Aci însă este pericolul pentru discipoli de a nu cădea în exagerarea acelui neisprăvit, care se arată numai ca o cochetărie la maestru. Căci Bonnard și-a reluat gustul pentru desemn în prezent, iar aceasta se vede în motivul de interior pe care-l expune și care e un monument de gust, precum și în admirabilul tablou al unei fete tinere care duce la gură o ceașcă de ceai și a cărei mână care ține ceașca, cuprinzând-o este o capo d'operă de desemn ferm și bine simțit.*

Este în acest Salon de tineri un contrast de note clare și luminoase cum nu s'a mai admirat de mult la Saloane.

Apoi apare un gust marcat pentru compoziții, în care domină pe deoparte observația atentă a realului, iar pe de alta prin căutarea efectelor de lumină și culoare care să se învăluie și să se miște în jurul formelor cu destulă accentuare a desemnului, spre a nu se destrăma în „flou" sau a se transforma într'un gol joc de culori.

Este deci o reîntoarcere spre clasic, dar un clasic sprijinit pe studiul adâncit al realului, la o artă inspirată numai de viață, dar mai mult de formele de viață superioară, nu de cele grosolane, cu o poantă de ironie și ceva din fantazia nebună a vremurilor recente ale „ismelor", *dar totul stăpânit și controlat de inteligență, atât de neglijată și disprețuită de tinerii din ajun, sau foștii tineri de după războiu.*

Pe marginea unui raport de restaurare

Mormântul lui Virgiliu după ultimele lucrări de restaurare

Neapolis, colonie grecească înființată către sfârșitul secolului VII a. c. ajunse, în epoca romană republicană mai puțin în cea imperială mai mult, o desvoltare ale cărei urme, mărturii de trecuta splendoare de viața civică romană, apar încă și azi, mai cu seamă în regiunea Domului, în parte înglobate în nouile așezări creștine (bis. S. Paolo Maggiore pe ruinele templului Dioscurilor, S. Lorenzo Maggiore pe fundațiile Basilicei Romane etc.).

Mormântul poetului ce a cântat atât de magistral de pe înălțimile Acropolei Cumane, faptele vitejești ale legendarului Eneas, eroul întemeierii primei colonii grecești pe pământul italic, Cuma, este desigur unul din cele mai importante monumente ale Neapolului clasic.

In origine monumentul funerar se găsea în afara orașului, după cerințele cultului morților, probabil la nivelul „viei Puteo-Iana" ce leagă Napoli cu Pozzuoli, altă așezare romană, stradă continuată cu una din cele mai vechi și mai grandioase galerii romane cunoscută de Petroniu și Seneca sub numele de „cripta napolitana", săpată în tuful a cărui masă gălbue-roșcată formează fondul spre Nord și Nord-West pe care se proectează azi siluetele construcțiilor Mergelinei actuale.

In 1456 Alfons d'Aragona, pentru a da o comunicație mai directă între orașul desvoltat la baza stâncei și golful Pozzuoli, adânci această galerie astfel că mormântul, găsindu-se chiar la intrarea în ea, rămase complect suspendat și izolat la o înălțime de 15 m. pe tuful, piatra de origine vulcanică, care, fie din cauza extragerii pietrei de construcție din stațiunile inferioare, fie sub acțiunea agenților atmosferici, prezintă serioase leziuni verticale, fenomen observat în tot lungul acestei coaste până la capul Posillipo.

Datorită acestui fapt, însăși existența monumentului era grav periclitată necesitând iminente lucrări de consolidare.

Printre diversele soluțiuni ale numeroaselor comisiuni însărcinate cu rezolvarea acestei probleme a fost și una care nețiind seama de importanța istorico-arheologică a locului pe care ia naștere un monument, preconiza nici mai mult nici mai puțin decât mutarea sa într'o altă parte a stâncii unde ar fi putut avea o bază mai sigură.

După multe peripeții, în 1928 i se da valorosului inginer al Soprintendentii locale, cav. R. Siano, posibilitatea realizării proectului său de consolidare și care în esență avea trei părți importante: 1. Consolidarea stâncii înconjurătoare cuprins galeria romană. 2. Intărirea conului de tuf ce servește de baza monumentului și 3. Restaurarea strict de conservare a zidurilor camerei destinate urnelor cinerare.

Pereți întregi din blocuri de tuf, de 4—5 m. lărgime și înălțimi ajungând până la 9 m. au servit la proptirea masivelor stâncoase și la anihilarea tendințelor de ruptură, de dezagregare a bazelor pereților galeriei.

Stânca ce formează piedestalul monumentului a fost puternic încercuită cu trei rânduri de centuri de beton armat legate pe colțuri cu cadre verticale formând împreună un ansamblu inseparabil adânc încastrat în masa stâncii.

Structura murală, în cunoscutul „opus caementicium", la rându-i profund lezionată, se consolidă prin acelaș sistem de încercuire cu centuri de beton armat, camuflate de „opus-ul reticolatum" cu care sunt căptușiți pereții spre interior, maniera de construcție aparținând începutului primului secol al erei creștine.

Refacerea extradosului bolții a înlăturat acțiunea dăunătoare a rădăcinilor bogatei vegetații crescută în decursul secolelor pe întreaga suprafață a tumulus-ului terminal.

Acestor lucrări care prin natura lor contribue la durata existenței monumentului, se adaugă cele destinate înfrumusețării, punerii în valoare, de sistematizare a mediului înconjurător „restauri di isolamento" către care se îndreaptă în mod special atenția restauratorilor italieni, permițându-mi a reaminti splendidele realizări în acest sens pentru Acropolea din Cuma, Monte Capitolino și Mausoleul lui Adrian în Roma.

Ca atare, întreaga zonă ce se desfășoară între calea ferată Napoli-Pozzuoli și stâncă a fost cu multă pricepere transformată într'o agreabilă grădină a cărei intrare se găsește numai la câțiva pași de stațiunea Mergellina și de unde se deschide dreaptă perspectiva unei alei de oleandri terminată cu un epitaf seicentesc dedicat fecundității apelor de la Agnano.

In imediata vecinătate, pe fondul închis al unei nișe, se detașează albul marmorei bustului lui Virgiliu, darul omagial al unei americane, la umbra laurilor, mirților, chiparosilor, pinilor cântați de poetul bucolicelor, și care ornează întregul complex pe cât de ingenios pe atât de pitoresc, al pantelor, scărilor săpate în piatră, necesare atingerii înălțimii la care se găsește mormântul.

Din ultima platformă ochiul îmbrățișează magnifica priveliște a golfului, încadrată spre nord de Passegiata S. Lucia si Castel d'Ovo, vechea reședință a familiei Lucullus, iar spre dreapta, în zile de claritate, sub ploaia soarelui meridonial se reliefează în depărtare stâncoasa siluetă a insulei Capri, unde odinioară se ridicau sveltе terasele și porticele palatului lui Tiberiu.

Peste acestea, ca o veșnică amenințare, predomină imaginea majestoasă a Vesuviului, de câteva luni vărsând lava veninului său spre pajiștele de lămâi și portocali ale bieților muritori ce au îndrăznit a sfida atotputernicia marelui vulcan, așezându-și umilele însă grațioasele lor locuințe pe coasta sa sudică.

Din această înălțime scoborându-se câteva trepte se ajunge la intrarea recent creată spre a da acces interiorului, cea originală ce se deschidea spre „via Puteolana" fiind cu totul inaccesibilă din cauza enormei diferențe de nivel a terenului în acel punct.

In fața intrării o inscripție ce poartă stema aragonesa, ne indică prezența mormântului lui Virgiliu: SISTE VIATOR PAUCA LEGITO HIC VERGILIUS TUMULUS EST.

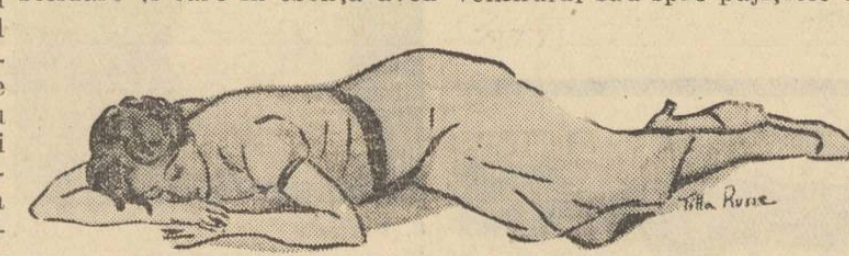
Impresionantă este desigur modestia camerei ce a servit de odihnă cenușei celui mai mare poet al latinității; de formă patrată a cărei latură nu întrece patru metri de lungime, ea are ca singură decorație interioară zece nișe cinerare din care una, din peretele spre Răsărit se crede a fi adăpostit urna cinerară a lui Virgiliu; o foarte joasă boltă cilindrică acoperă acest modest ansamblu.

Lipsite complect de orice urmă de decorație murală și arhitectonică, atât interiorul cât și exteriorul nu prezintă nimic care să ne reamintească de grandiositatea și proporțiile mormintelor de pe via Apia și via Latina din Roma sau de pe mai apropiata „via dei Sepolcri" din Pompei, imense cadre de artă decorativă romană.

Pe galbenul tufului stâncii, chiparoșii apar ca niște uriașe facle îndoliate la baza urnei funerare al cărei tumulus până înainte de începerea lucrărilor de restaurare, servea vechiului proprietar al terenului ca piedestal de pe care, în clar de lună, recita versuri din Virgiliu, desigur neturburat nici chiar de flueratul trenului care trecând numai la câțiva metri rupe din când în când liniștea impusă de un astfel de monument.

ARHITECT N. LUPU
Academia di Romania
Roma

Napoli, Septembrie 1934.

TRILUSSA

Insărcinarea vulpei

Când Vulpea 'nsărcinată cu formarea
Guvernului, chemă pe dobitoace,
Numai pe Porc nu l-a chemat.
— Nu face !
E prea murdar, nu merită onoarea.

— Că nu e demn de noi, oricine știe!
Răspunse Cânele societăței, —
Dar Porcul în guvern e-o chezășie
De'ntregul sprijin al majorităței.

Trad. de MIHNEA VANTU

A APARUT

Intr'un cămin de domnișoare

de

ANIȘOARA ODEANU

Editura Adeverul *Lei 60.—*

A apărut

Număr special de Crăciun

al excelentei publicații

Magazinul

cu articole semnate de cei mai străluciți reprezentanți ai scrisului românesc cu reportagii senzaționale, schițe, nuvele și peste

200 de ilustrațiuni

tipărite în 3 culori artistic la heliogravură

Nuduri, capete de expresie, desene humoristice

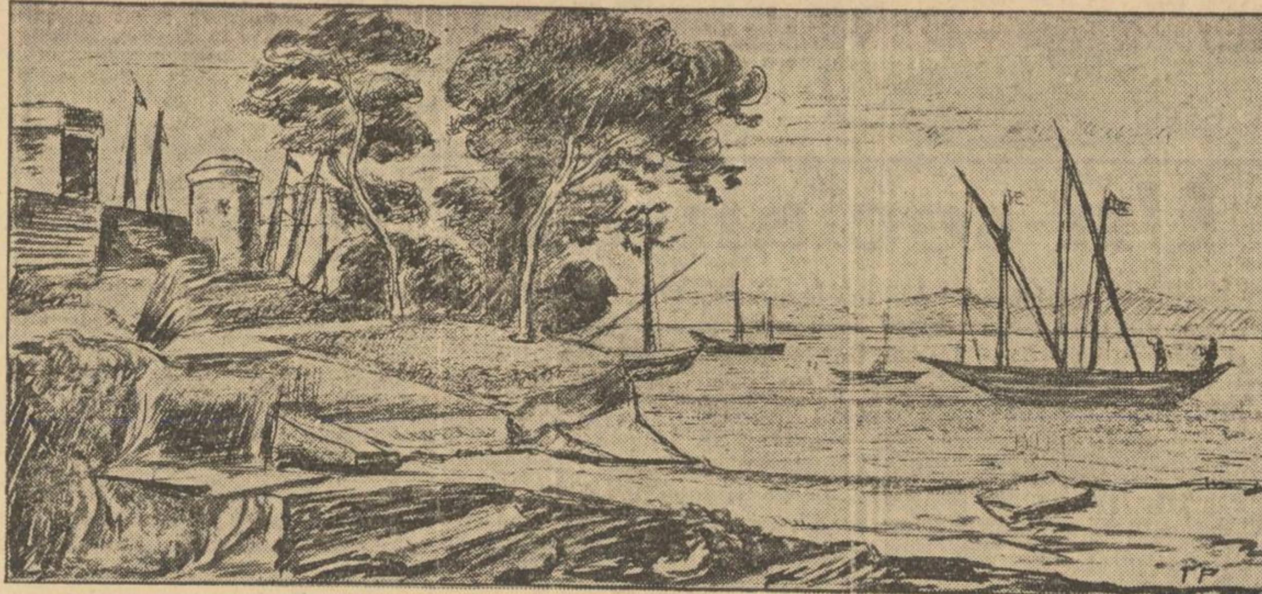
Adevărata revistă modernă!

160 pagini — **30** LEI

Număr special de Crăciun!

Incă o Evă*

Ajunseseră la Fundație. Inăuntru era plin.

Expoziția atrăsese toate femeile frumoase, care n'aveau program de dimineață. Unele își dăduseră rendez-vous-uri aici. Câțiva tineri încorsetați veniseră să admire mai mult nudul pe care-l ghiceau sub rochii, decât nudurile prezentate de artiști. Pictorii tuturor școlilor expuseseră. Clasici moderați, simboliști, cubiști, suprarealiști.

Erau tablouri, care nu-ți dădeau altă impresie, decât un joc de copil. Cuburi răvășite. Altele erau adevărate șarade. Și autorul lor le pierduse cheia. Erau trupuri goale, răspândind o voluptate grasă. Altele avuseseră drept model, animale casnice: o soră imperfectă, nud de circumstanță, sau o servantă cu linii dubioase.

Toate pozițiile aveau pânzele lor. Culcate pe față în așteptarea amantului întârziat, pe spate, supte de plăceri, cu fața în mâni plângând antrenarea unei nesocotinți.

Unele aveau drept fond, covoare naționale, ca să autentifice calitatea. Nu lipsiau nici pozițiile indecente.

Mai apetisante. Erau cele mai căutate.

Aici singurul organ sexual întrebuințat, erau ochii.

— Minunată pânză.

Amorita își întoarse repede ochii, unde auzise glasul.

O secundă a simțit o senzație acută în inimă. Tot sângele parcă îi fugea pe față. Dar anticipase inconștient.

Era asistentul, cu un prieten. A salutat-o zâmbind.

I-a răspuns la fel, fără să pară surprinsă. Ochii lor, doar se cunoscuseră în sală.

Intr'adevăr admirau un nud superb. Ceeace-i dădea marele efect, era frumusețea fizică, ce radia blonda goală de pe pânză. Fondul țipa în albastru și atrăgea cu forța chiar o privire obosită în comun. O tânără de 19—20 ani, absolut goală, rezemată de digul mării, lângă cazinoul unei perle de pe Riviera. Era mărime naturală. Avea în ochi, rapsodia cerului și a mării. Ninsă în soare, răspândea o aromă de voluptate fragedă. Era parfumată cu boare de faleză.

— In fața ei, frumosul absolut e dezarmat. E zeița unei estetici edoniste, care nu mai suportă contestatori. A dărâmat orice entitate a frumosului pur și a întronat plăcutul. Vorbea asistentul, cu facilitatea unui diletant încercat. Cred că și dv. domnișoară, sunteți de părerea mea? Văd că v'a orbit simpla admirație. S'ar putea spune că adorați tabloul. I se adresase cu o întrebare, destul de naturală, ca să mai fie nevoe să fie acuzat de impolitețe. Deși avea concepții largi, totuși ar fi șocat-o să-i vorbească o persoană, care nu-i fusese prezentată. Dar așa nu-i făcea decât plăcere. Mai cu seamă că acest scrupul era îndepărtat de o familiaritate comună expozițiilor. Amândoi aveau acelaș obiect.

— Sunt de acord cu d-voastră, cu riscul de a face abstracție de întreaga artă pură.

— Vă mulțumesc. Foarte amabil din partea d-stră, că abdicați de la o concepție comună în estetică. Ar avea aparența unui sacrificiu cu care mă copleșiți.

— Dacă-mi permiteți, Marsil T..., doctor în drept, proaspăt asistent, neînsurat, fără copii, actualmente șomeur în dragoste, cu vagi presimțiri de utilizare, cât poate permite actuala criză.

— Amorita D... Incântată că vorbesc cu un original nedeplasat.

— Prietenul meu Ratis A... doctor în medicină. Pentru că-i ginecolog disprețuește femeia, dar adoră femeile.

Bun amic, dar prost amorez. E în stare să iubească cu aceiași pasiune, cinci femei, în acelaș timp, fără să reușească să-și facă o favorită unică.

— Aprecierile bunului meu prieten le suport, ca produsele moderne, care-s împachetate în reclamă. Mă simt flatat să mă știu preezntat cu atâtea surle, de un demon intelectual. Singurul compliment, pe care i-l pot face și eu, e că trebue să vă păziți de el. In Pompeiul milenar, s'a găsit pe case, o tăbliță, cu o inscripție: Cave canem. Așa e și cu el. Prudența v'o descopăr eu, dar e lipsită de actualitate. Toată viața s'a stins sub cenușă.

— E adevărat? Aprecierile d-lui nu sunt ele oare, răutăcioase?

— Am obiceiul să nu acuz pe nimeni în față. Intotdeauna am impresia că acuzarea e o ofensă. E drept că s'ar putea spune de blazarea mea că a devenit amară. Că mi-am acoperit promptitudinea unei reacții, de atâtea ori de prisos. Dar exagerarea lui e prea evidentă ca să o mai accentuez și eu.

Grupul ei admira încă pânzele moderne. Austen se pierduse în contemplarea unei sportive, care simboliza o Olimpiadă. Nici nu băgase de seamă că Amorita se depărtase de lângă el.

— Mă veți scuza că trebue să vă părăsesc. Era o tovărășie atât de plăcută!

— Domnișoara, dacă-mi dă voe, pot s'o însoțesc până la Șosea.

Acum se convinsese deplin că el era una și aceeaș persoană cu trimițătorul buchetului.

— Dece nu? Tot sunt obosită, să mai hoinăresc magazinele. Le voi colinda după-amiază.

Nu putea înțelege cum de era și el aici. Nu bănuia că o urmărise cu mașina.

Și-a cerut scuze micii societăți, cu care venise.

Austen acum, admira săritura unei naiade, peste un obstacol imaginar. Acelaș incorigibil.

— Nu te superi, dragul meu, dacă te părăsesc?

— De loc. Dar îmi pare rău că nu vii și tu, după amiază cu mine. Pierzi un match interesant.

— Cu prima ocazie îți voiu satisface dorința. La revedere.

S'au urcat toți trei în mașină: Amorita, Marsil și doctorul. Era acea descrisă de cameristă și de colege. Albă și lungă ca un ogar rusesc. Se rostogolea pe asfalt, ca o minge de ping pong. Cu pare-brise-ul lăsat. Le adia prin păr, pe față o briză tăiată din aer și de radiator.

Erau plouați de soare.

Trași de o mână nevăzută, alunecau pe luciul unei dimineți aerisite.

Bulevardele erau inundate de lume. Aveai impresia că metropola întreagă era o promenadă.

Țipau culorile, pe îmbrăcămintea femeilor: bucăți de curcubeu în caleidoscop.

Mergeau alene în relanti, în pași de cai de circ.

— Ce minunată-i viața! Și să-i mai consideri normali pe acei care se sinucid! zise Amorita, sorbind aerul aurit, ca pe o băutură.

— Pentru noi, o sinucidere e un non-sens. Viața nu-i nici o obligație, nici un drept. Ea e totul, ne confundăm cu ea. Filozofa doctorul, după un sistem a cărui marcă era exclusivitatea casei.

— Ia începe tu, un curs de rumegare intelectuală, — zâmbi cu aparență de ironie, Marsil. El e profesorul meu în orele de plictiseală.

— Poate e o ocupație care nu-i displace, — aprobă Amorita pe doctor, cu o complicitate voalată.

— El e jucător de hockey, eu sunt scafandru. Marsil patinează pe spirite, eu am sportul profunzimilor...

— ...de diverse dimensiuni,— accentuă Marsil răutăcios, luînd un viraj în 60 km.

— Da, adevărat, pescuesc în creer, esența vieții pe care am trăit-o.

— ... și combini, din ce găsești, aforisme.

— Cu cât sunt mai adânci, cu atât sunt mai comune. Incepu Amorita propriile ei aforisme.

Ajunseseră pe cheiu. O casă înaltă, roasă de ani, purta la parter, o inscripție de alamă. Era firma doctorului.

— Laboratorul te așteaptă, doctore. Il pofti Marsil cu complezența lui ironică.

— N'aș insinua dacă aș face vre-o legătură între specialitatea d-tale de ginecolog și locuința-ți retrasă?

— N'ar fi de loc o insinuare. Cel mult un compliment direct, replică, cu aparență de seriozitate, doctorul, după ce-i sărută mâna.

— La revedere.

De data asta au pornit împinși de la spate cu violență. Ușori parcă aruncaseră peste bord, un lest.

Mașina s'a lansat, ca un proectil. Pe Amorita a asvârlit-o pe spate, în căldura catifelei albe. Instinctiv, l'a apucat de braț. L-a lăsat repede căci se acomodase cu această goană de de rachetă.

Șerpuiau pe străzi. Luau virajuri în arcuri.

El nu scotea nici un cuvânt.

— Iți mulțumesc pentru flori.

Răspunse cu o formulă de politețe.

— Cam matinală, vizita buchetului meu.

— Nici de cum. Sunt întotdeauna trează la ora aceea, — minți ea, cu un roz trădător pe obraz.

Ajunseseră la o intersecție, cu stop. Așteptau să treacă perpendicular, șirul tramvaelor.

— Eri te-am văzut pentru prima oară la P... Pronunță numele cinematografului, unde fusese ea noaptea trecută.

— Erai singură, impenetrabilă. Arborai un interes maxim pentru film. Sincer, ți-a plăcut mult?

— Foarte mult,

Erau pe Șosea. Micșorase viteza până la 5 Km. pe oră. Erau într'o lotcă. Amorita scosese brațul afară și rama cu el, ca cu o vâslă.

— Te-am urmărit astă noapte, până acasă. N'am vrut să te inoportunez. Făceai impresia că te acomodai perfect singură.

— Da, e drept. Eram satisfăcută că trăesc. Am unele momente, când se reduce întreaga complexitate a vieții de femee. Rămân numai elementarele funcții vitale. Respir, numai. Nu mă deosebesc deloc de orice plantă depe marginea noastră.

Intr'adevăr, în tot lungul Șoselei, era un amalgam de squar, cu parc și pădure. Plante exotice și flori transplantate de generații. Toate corolele posibile își spălau petalele în soare. Era lumina dispersată într'o infinitate de prisme. O floră pestriță reprezentând toate zonele.

Mergeau tot încet. Trupurile lor, parcă fuseseră niște clopoței de la o troică, ce galopase.

Se opriseră acum și, în puterea inerției, sunau pe loc.

— Merg dese ori pe aici, tot așa încet. De atâtea ori mă scobor. Imi aprind țigara și merg pe lângă mașină. Ea pășește singură, alături de mine.

— Mie mi-ar plăcea să merg pe plajă cu mașina.

Să fiu numai cu maillot-ul pe mine. Să mă dau jos din ea, să o las să meargă încet pe nisip și eu să înnot alături.

— Nostimă idee. Asta n'am încercat încă. Dar la prima ocazie am s'o pun în aplicare.

Au ajuns în fața vilei ei.

— Când pot să te mai văd?

— Cât de curând, d-le Profesor, accentuă ea, serios, luând o poză de discipolă.

— Ce bine-ți stă ironia aceasta de divertisment. Ești o studentă amabilă.

— Honny soit...

— Pot să vin să te iau diseară la operă? E Carmen.

— Da, toreadorule, — fâlfâi ea mâna, fredonându-i aria din Bizet.

■

Când au intrat în sală, se ridica cortina.

Marșul înviora cu triluri, o aromă de Spanie roșie.

Cădeau din ciocuri de păsări, note pe ramuri. O armonie de flaut saluta majestatea unei capod'opere.

Aveau locurile în fotoliuri de orchestră.

Trupurile li se atingeau ca două buze obosite. In sală întuneric. Uitaseră aprinse numai bijuteriile fosforescente.

Le defilau prin față șaluri iberice, în culorile ciupercilor otrăvite. Sonate de roșu în toate gamele împodobeau, pe scenă, păr în nuanțe de noapte. Ochi trasați cu Cretă Conté, de un debutant natural, făcuseră de prisos, un machiaj nereușit. Piepteni în sculptura literelor chinezești, completau peisagii de Sevilă. Bărbați negri de soare intonau vigori râvnite de spectatoare.

Pauză.

Marsil eși în hall să fumeze o țigară, Amorita să ia o orangeadă.

Se mulțumea să-i privească ochii mari, plini de cuvinte împietrite. Işi umplea privirea cu ea, apoi închidea ochii și savura o imagine fragilă. Işi consuma anticipat o viitoare amintire.

— Nu știu dacă ai observat cât de greu îți mai amintești de trăsăturile unei ființe dragi. Au ceva din efemerul petalelor de ghiață. Vezi prin ele lumina. Dacă te apropii prea mult, topești întreg firmamentul.

— O poezie în proză. Apropos, îți plac poeziile?

— Unii spun că a ceti poezii, e un auto diagnostic pe care ți l-ai pus inconștient. Sau o etichetă. Câteodată am nevoe să citesc versuri. Am în mine refulări de suprasenzibilitate, care se cere consumată. Işi cere un mediu adequat, o deplasare dintr'o realitate vulgară.

— Cu alte cuvinte, ai momente când îți lași nudă senzibilitatea și vrei să o scalzi într'o simfonie de sentimente, sau într'o mare de metafore.

— Si non e vero...

S'a atârnat de brațul lui și au intrat în sală.

A început dansul Habanerei, în aplauze de castagnete.

— Sublimă melodie, — l-a apăsat ea cu mâna. Aspira o muzică de valuri colorate. Avea ceva din ritmul sânilor goi fugind prin aer, dintr'o boare de petale roșii pornind dinspre țărm, în scări de talaze.

Erau note parfumate. Amorita le simțea cu tot corpul. Avea senzația că scoboară în vid. In urmă o ridica pe brațe voluptoase, legănându-i o reverie.

— Prends garde à toi... El i-a strâns degtele într'ale lui. Palma ei, mică se lipise de a lui, ca o minge de rachetă.

Pe scenă, dansau pe portative, șaluri roșii, ochi negri...

■

S'au suit în mașină.

— Unde vrei să mergi?

— Propune.

— La Colonade. E ultima atracție a zilei.

— E nevoe acum? Mergem altă dată. Prea a fost frumoasă noaptea, pentru mine, ca să mă mai duc unde nu mă atrage.

— Numai un coktail...

— ...Și un număr variabil de sticle de șampanie.

Da, știu începutul cu paiul și sfârșitul cu bateriile de argint. Imi dai deacolo băuturi cu ghiață ca să alunec. Dacă ții mult să auzi muzică și să bei șampanie, te invit la mine. Am Radio...

— Un nou membru al familiei pe care nu mi l'ai prezentat. Mergeau încet spre șosea.

— Să trecem să luăm câteva butelii. Trebue să fie deschis la... numele unui furnizor, pentru membrii originali din highlife.

— Dacă o analizezi bine, propunerea e admirabilă.

— S'au terminat toate conferințele și toată propaganda prin microfon, la ora asta. Avem numai muzică de dans.

— ...Un aparat de televiziune și reedităm Colonadele.

Au trecut de au luat Șampania.

Mergeau pe Șosea. Aceleaș boschete cu verdeață de umbră. Aceleași cântece de păsări și fete, toți îmbrățișând o noapte darnică. Aceleași curse de mașini, străpungând atmosfera cu faruri și viteză.

Aceeași boare plăcută făcea din ramuri orchestră.

— Intotdeauna e frumos aici.

— Complimentul e pentru mine, sau paradisul acesta de circumstanță?

— Pentru toți. Să putem opri torentul de ani care năvălește peste noi!

— Da. Să ținem timpul în loc. Faci acum pe romanticul. Ai ajuns oare, așa de rău?

— Tot ce-i frumos în noi e oare atât de disprețuit?

Tot acest sublim, să-i impunem o reticență, numai pentru că am mai rupt câteva mii de foi la calendar? Sau pentru că am reușit să aprindem de aici luminile din Melbourne să stingem o pasiune?

— Ai dreptate. Aș spune și eu că e atât de duios ceea ce-mi spui, dacă n'aș risca să abdic dela realismul nostru recunoscut.

I-a atins buzele fără să se opună. I le-a apăsat.

Nu simțea de loc greutatea apăsării lui. Avea o senzație aproape unică. Parcă îi trecea pe buze o căldură.

Ii simțea numai carnea moale a gurii, care se lipise de a ei.

Mașina mergea singură. Ii atrăgea după ea încet, fidelă...

■

Un saxofon asurzea haut-parleur-ul. O armonie sacadată cădea din aparat și le umplea urechile. Banjo-ul picura prin sită vibrări de grindină. Hawaiana pierdea ecourile în pante.

In camera în care stătea, pereții erau în catifea bleu. Nici o lumină, nici o veilleuse. Luminile țâșneau de jos, din cuburi aruncate.

In mijloc, un divan prea mare pentru ea.

— Servești un liqueur de portocale?

— Dece de portocale, — întrebă el, clătindu-și buzele din lichidul dulce.

—...Pentru că nu e de banane. Il prefer altora. Ce poate fi mai simplu?

— N'am gustat niciodată. Vre-o esență?

— Da. Esență de felii, strepită cu parfum de coajă.

Amorita devenise acidă.

S'a întins cu rochia de lamé. Pusese mânile goale sub cap. Ii respirau sânii. Rochia îi drapa o carne albă. Exagerat decoltată. Ghiceai pielea transparentă, cum continuă sub bleu-ul lamé-ului, cum continuă nisipul plajei sub spuma mării.

— Mai mult îmi place să stau culcată și să mă admire cineva, decât să-mi apese formele un inoportun.

— Ești adorabilă.

— Și eu am fost convinsă de asta. Dar ești singurul, pe care l-am lăsat să mi-o spună.

Marsil i-a apucat capul în mâni și i-a gustat încă odată gura. Moale, zămoasă, felii roșii de portocală.

I-a strâns la piept sânii. Ii străpungeau rochia cu silueta lor de rodii.

— Te vreau.

— Nu. Nu. E sublim așa.

— Ți-e frică?

— De loc. — Işi înțepa buzele cu ochii lui.

— Ai vre-un scrupul că abdici?

— Mi-e rece cu rațiunea ta. Avem nevoe de ea? — Ii strângea în dinți, buzele. Nu mai putea vorbi. Marsil îi săruta sânii, pe rochie. Două cuiburi calde. Mușca lamé-ul cu ciudă, cu poftă.

— Lasă-mă să-ți sărut, cel puțin, sânii goi.

— ...Și de acolo să aluneci. !

— Nu uita că-ți sunt profesor, — reproșă el, fără rost, fără voe.

— Și eu o femee care nu vrea încă, să ți se dea.

— Ai vre-o rațiune să mă torturezi?

— Iar începi? Imi dau perfect seama cât de legitimă e dorința ta. Nu-s de loc susceptibilă. Văd clar. Mă simt minunat acum.

Amorita se ridică atârnată de capul lui și-i căută gura. Nu voia să-l lase să-i ceară iar. Și ea i-ar fi dat tot. Dar nu cunoștea ce va fi după aceea.

Acum trăia o feerie. Recucerise un paradis, nu voia să-l piardă.

— Amorita..., — o sărută el, sălbatec, cu numele ei.

— Urmează... Te iubesc. Ce cuvânt fără rost. Bei și mai spui și din gură că bei.

— Ești un sirop.

— Incepi să devii original.

— Nu țiu. — Deveni el, caustic.

— Asta nu te împiedică să fii. — Marsil stătea cu capul pe sânii ei.

— Și totuși e atât de frumos să spui că iubești. Tot ce-i profund în sufletul tău, izbucnește inconștient.

— ...Lavă din crater. — Ii sărută ea dinții.

— Tu nu simți nimic acum?

— Ba da: buzele tale, ochii tăi care mă cer. Ii apăsa gura cu mânile ca să nu mai răspundă.

In haut-parleur, balalaicile sunau clopoței pe stepă.

— Inchide, te rog, aparatul.

— Să sting și luminile? — complectă ea, voind să pară răutăcioasă.

— Nu. Nu te mai pot vedea atunci.

Se uita în tavan. Ușoară. Avea senzația că se leagănă într'un hamac. Cu buzele supte.

— Dă-mi câteva picături de liqueur...

— ...de portocale?

— Nu. De ananas.

— Ai aici?

— Nu mă tortura. Mi-e sete, — se ruga ea, mușcându-i mâna care o alinta. Marsil turnă în pahar, lichidul de glicerină cu parfum oriental. Ea nu se mișcase. Aștepta cu gura și cu ochii întredeschiși. Ii picură din pahar, pe buze, perle. Ea își muia limba, pe buzele îndulcite.

— Mai dă-mi.

— Și tu ceri...

— Liqueur.

Gura îi era plină. N'a lăsat-o să-l bea ea tot. A ajutat-o și el. I-a supt gura.

(Sfârșitul în No. viitor)

* Vezi No. 764

Noembrie

Orașul e învăluit în ceață
Și felinare plâng îndoliate
In umeda și trista dimineață
Când casele în somn zac cufundate.

Trei birji hodorogite, 'n piață
Așteaptă călători ce merg la gară
Și cum au înlemnit așa, în ceață,
Cal și birjar, parc'au murit de aseară!

In toate orașele acum — ori unde —
E-aceeași dezolare 'ndoliată
Și-aceeași umezeală te pătrunde.

De-aceea mă întorc acasă iară,
Unde e bine, cald, ca nici odată
Și las să plece alții către gară...

DOINA BUCUR

ANNE DRAWE

Diamantul

După ce Hilda Crich desfăcu micul colet adus de factor, văzu o minunată cutie de bomboane legată cu un şnur de aur.

— „Ciocolată, iar ciocolată”! oftă ea supărată.

„James este într'adevăr cu totul lipsit de fantezie! Dacă asta-i tot ce a putut el găsi ca dar de ziua mea, mersi! Mă aşteptam cu totul la altceva, mai cu seamă anul acesta...

Când se va înapoia din călătorie o să-l fac să simtă mânia mea.

Se strâmbă ca un copil răsfăţat apoi se simţi tare nefericită şi lacrimi îi împăinjiniră ochii.

— Nici n'am să deschid cutia, hotărî ea.

N'am plăcere să-mi stric stomacul... O s'o trimit uneia dintre prietenele mele.... Chiar Marthei Older, flirtul lui James.

Indată pachetul fu legat şi adresa scrisă.

— Stai! am uitat să pun cartea mea de vizită, strigă Hilda... Marta-mi cunoaşte scrisul... şi apoi când o s'o văd, mă voiu interesa de soarta bomboanelor.

Câteva zile mai târziu James se înapoie din lunga-i călătorie. Este mare industriaş şi a fost plecat pentru afaceri în străinătate.

Fu primit de soţie corect, dar nu drăgăstos.

Şi el care se aştepta să fie întâmpinat cu bucurie !

— Ce fericit e omul la el acasă, draga mea!

Oamenii au dreptate să spună, că nimic nu-i mai preţios pe lume decât un cămin. Dacă vrei, n'o să mergem de loc în societate iarna aceasta.

— Ce uşor vorbeşti tu care te-ai plimbat prin toată Europa! Chiar astă seară, dragul meu, vom merge la soţii Marner, care dau un mare dineu, urmat de bal. Am promis! Şi apoi toţi prietenii noştri vor fi acolo, chiar şi Marta Older.

— Să nu mai vorbim de Marta Older! spuse el zâmbind silit. Dacă balul te atrage.... Eu înţeleg foarte bine. Când o femeie este aşa tânără şi frumoasă ca tine....

Vrea să-şi arate diamantul, ca să-şi facă prietenele să pălească de invidie; mai cu seamă pe Marta Older, pe care pe nedrept o crede rivală, gândi James Crich.

— Bun, vom merge la bal!.... Dar dece nu-mi mulţumeşte pentru inel? Cred că un asemenea dar a entuziasmat-o, căci e pasionată de bijuterii.

Intrebă emoţionat: „Hilda, au fost cel puţin bomboanele după gustul tău?”

— Foarte, dragul meu, răspunse plictisită tânăra femeie.

— Erau bomboane de ciocolată din Viena, cele mai frumoase din lume.

Vădit distrată, Hilda nu-l mai auzi.

— Sigur vrea să-mi facă o surpriză, când va fi în toaletă... atunci o să-mi cadă încântată în braţe.

Când ajunseră la soţii Marner, văzură în mijlocul unui grup de femei frumoase pe Marta Older radioasă, întinzând cu gesturi abile mâna ei mică, pentru a pune în valoare sclipirea minunată a unui frumos diamant, montat cu artă desăvârşită la un inel.

— Oh! Marta! ce diamant superb!” strigă Hilda Crich.

— Nu-i aşa? spuse ea cu mândrie. „Uite ce focuri are!”

Deodată James păli. Fixă câteva minute bijuteria şi tăcu.

— Darul unui Maharadjah! adăugă Hilda cu o vădită intenţie jignitoare.

— Poate, zise visătoare Marta. Dar trebue să-ţi mărturisesc, că eu nu ştiu nimic despre acest Maharadjah. E o poveste fantastică. O să v'o spun la desert.

La masă James fu vecinul Martei. Ochii lui atraşi magnetic de bijuterie, o priveau stăruitor şi încruntat.

— Astăzi nu eşti bine dispus, observă frumoasa-i vecină.

— Oboseala călătoriei, trebue să mă scuzi.

Hilda care sedea vis-à-vis interveni ironică: „Ce-i cu povestea, Marto? Povestea prinţului necunoscut, din O mie şi una de nopţi.

Fără să se lase rugată tânăra femeie începu:

„Acum opt zile, am primit un pachet poştal. Nimic deosebit, o cutie cu bomboane de ciocolată.

Imi cunoaşteţi lăcomia. O deschisei grăbită să-i devorez conţinutul, dar ce mare îmi fu uimirea, când între bomboane văzui o minusculă cutie de bijuterii şi în cutie acest diamant.

— Şi nici o carte de vizită, nici o adresă? întrebă Hilda cu vocea strânsă.

— Nimic! Trimiţătorul ţinea să rămână necunoscut. Am încercat să identific scrisul, un scris drept şi energic ca al tău Hilda, dar în zadar. Şi pentruca misterul să fie şi mai mare, bomboanele erau din Viena, iar pachetul predat la Paris.

La sfârşitul dineului, răpusă de o oboseală vizibilă Hilda Crich părăsi balul. Era îngrozitor de palidă.

Soţul său o conduse până la trăsură şi se înapoie în sala unde dansul deja începuse. Privi absent câteva clipe la perechile înlănţuite, apoi ieşi pe terasă. Işi aprinse încet o ţigară. Era foarte trist; capul dureros şi greu se aplecă spre piept.

— Şi nici n'a deschis cutia! nici atât! murmură cu buzele uscate.

Deodată simţi o mână pe umăr. Se întoarse şi văzu pe Marta Older, înaltă şi strălucitoare în lumina lunii. Vocea ei înceată şi clară i se părea străină.

— Eşti trist, dragă prietene? La ce te gândeşti?

El răspunse iritat: — Mă gândesc cât de puţin clar văzătoare sunt femeile. M'am convins astă seară de răceala inimilor voastre şi de uşurinţa voastră incurabilă.

— Oh! de ce aşa cuvinte mari dragul meu?

— Intuiţia voastră, de care psihologii fac atâta caz, mă face să râd!

—Te face să râzi? adăugă ea mirată. Apoi privindu-l drept în ochi, murmură cu vocea voalată de emoţie: — Taci, Maharadjah! Nu mai bârfi, scumpul meu prinţ.

Era cât pe aci s'o reducă la tăcere, s'o zmulgă din rătăcirea ei; dar nu reuşi, paralizat de o subită amorţire, de o şovăială fizică.

— Dansezi acest fox-trott cu mine, James? şi întinse braţele spre dânsul.

El ezită o clipă, apoi se învinse, clătină afirmativ din cap hotărât să-şi joace rolul pe care soarta i-l impusese.

— Sunt un foarte prost dansator, spuse cu vocea ce-i tremura totuşi de ciudă.

Trad. de VICTORIA URSU

100.000 LEI

veţi câştiga în baza bonului publicat în revista „RADIO” (radiofonie şi ştiinţă popularizată).

40 pagini 5 lei

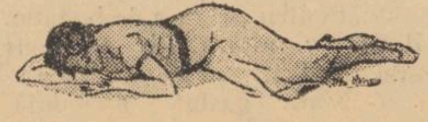

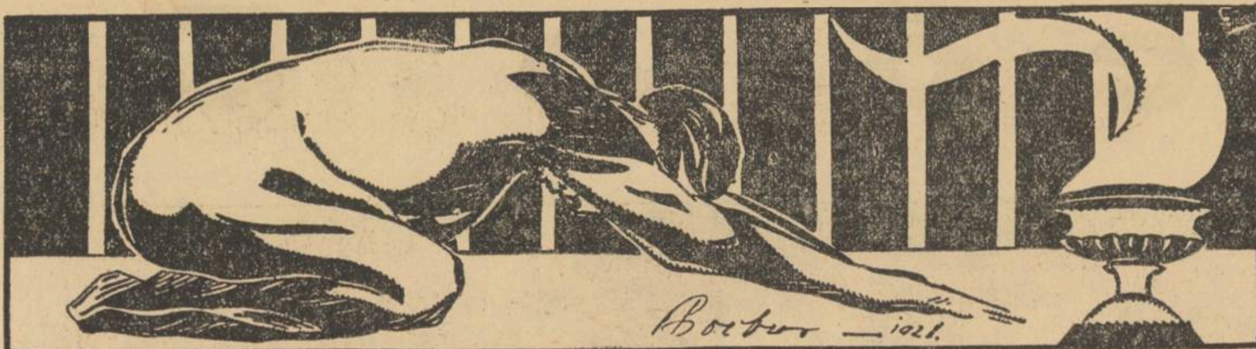
Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar”: manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Ştiinţa înfrumuseţării, de docent dr. A. Voina. — Voronoff şi combaterea cancerului. — Ciondăneala molimilor, de Dr. D. Paşcanu. — Un ser împotriva oboselii. — Falşii cardiaci, de Dr. Leon Rodescu. — Ce e „boala lui Little”. — De ce se cutremură pământul? — Tuberculoza pulmonară la început, de dr. E. Herskowits. — Alimentaţia în timpul iernei. — Bolnavii de alienaţie mintală şi îngrijirea lor. — Putrefacţiile din intestine. — Frigul la picioare şi bolile. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Un socialist simpatic

Profesorul de matematici Aurel Todireanu este — dela început şi până la sfârşit — un om simpatic în toată accepţia cuvântului.

O lecţie aridă de algebră sau trigonometrie, predată de el, încântă clasa, iar soneria pentru elevi este atunci un lucru ce-ar trebui desfiinţat. De necrezut aceasta. Dar aşa este.

Cu sinceritatea entuziasmului, cu inteligenţa vioae, cu o intuitivă cunoaştere a sufletului de copil şi de adolescent, cele mai abstracte idei le împleteşte cu fapte ce corespund atât de mult cu ceeace se chiamă umanism, principiu recomandat de toate pedagogiile şi metodele, dar pe care el îl utilizează nu din cunoştinţele căpătate în seminarul pedagogic. Iar hohotul colectiv de râs sincer şi sănătos, pe care-l auzi câteodată în ora de matematici, este semnul cel mai bun că teorema, equaţia sau raportul au fost nu înţelese, ci simţite de elevi.

In societate, Todireanu este un desăvârşit causeur, iar spiritele-i spontane sunt întotdeauna fine şi cu un substrat adecuat situaţiei. Odată, într'o excursiune prin munţi, admirând sălbatecele şi înfiorătoarele stânci ale Cheilor Bicazului, când întreaga societate amuţise în faţa spectacolului de nedescris, o tânără şi frumoasă doamnă, întrerupând tăcerea, se adresează lui Todireanu:

— Domnule profesor, aceste stânci nu sunt de natură sedimentară?

— De natură sentimentală, doamnă! Nu vedeţi dv. cum plâng? răspunse el arătând cu bastonul spre picăturile ce cădeau din uriaşii păreţi din faţă.

In afară de orele de clasă nu discută niciodată despre specialitatea datorită căreia este încadrat la catedră. Matematicile se duc în adâncimile subconştientului, iar pe primul plan, tumultos, apare literatura. Povestind ce-a cetit, comentând atitudinile şi viaţa personagiilor, ai impresia că povesteşte şi comentează propria lui viaţă. Ruşii: Dostoewski, Tolstoi şi Cehov; Francezii: Anatole France şi Paul Verlaine; Englezii: Oscar Wilde şi Bernard Shaw; Românii: Eminescu, Arghezi şi Sadoveanu sunt autorii preferaţi, asupra cărora revine mereu cu noi şi surprinzătoare puncte de vedere.

Este cucerit în special de ultima carte. Intr'un cerc de prieteni a şi declarat textual că lectura ultimei cărţi îl entuziasmează. A fost o discuţie lungă şi furtunoasă al cărei rezultat nu s'a putut preciza. A avut dreptate?

Dar altfel cum s'ar explica înţelegerea adâncă a vieţii pe care o trăeşte Ana lui Tolstoi, Rascolnicof al lui Dostoewski, Sylvestre Bonnard al lui Anatole France sau Constance a lui Lawrence?

Rău dispus foarte rar se întâmplă să-l întâlneşti şi aceasta numai atât cât găseşte pe cineva cu care să discute lectura din ajun sau să arunce un spirit.

Odată însă, profesorul Todireanu s'a abătut dela firea-i normală.

S'a supărat rău. S'a revoltat cu tot dinadinsul şi cu tot entuziasmul de care-i capabil. Director de liceu încă sub ţărănişti, îl prinde legea Iorga, care hotărăşte alegerea directorilor prin votul profesorilor. Rezultatul urnei?

Aurel Todireanu ales cu majoritate de voturi. Peste câteva zile decretul şi peste câteva luni iar guvernul ţărănist şi odată cu el alt decret, dar de înlocuire. Legea?

Dar ce? mare lucru-i acesta?

— Bine, mă băete (vorba lui când se adresează prietenilor), asta-i samavolnicie! Să mă înlocuiască pe mine aşa pe degeaba, să calce legile! Spune tu ce le-am făcut? Nu mai merge! Pentru asemenea oameni trebuesc spânzurători, căci numai aşa va fi întronată dreptatea în ţara aceasta!

— Dă-i în judecată. Ai să câştigi, îl îndemnau prietenii.

— Ce judecată, mă băete, tu nu-i vezi că sunt în stare să suprime şi justiţia? răspundea el aproape convins.

Necazul a durat de data aceasta ceva mai mult: atâta cât a trebuit să găsească o casă de închiriat. A doua zi, cu buna-i dispoziţie cunoscută, după ce secretarul terminase de cetit un ordin prin care se atrăgea atenţia de punctualitatea şi datoriile pe care trebue să le urmeze profesorii, Todireanu, sculându-se în picioare, declară sentenţios: „Acesta-i cel mai inteligent ordin al Ministerului Instrucţiunii de când există”, după care îşi continuă discuţia începută despre superioritatea ideilor socialiste — fruct al nemulţumirilor acumulate în timpul din urmă. Trecea în revistă pe toţi ideologii doctrinei, dela Karl Marx, Kropotkin şi până la B. Shaw.

— Şi în ţara aceasta, mă băete, singurul om superior a fost Ion Nădejde; iar strada Sărăriei, dacă Ieşenii şi-ar fi dat seama, ar fi fost astăzi pavată cu aur, termina el luându-şi catalogul şi îndreptându-se spre clasă.

Degeaba însă, căci noua credinţă predicată cu atâta entuziasm nu recolta roadele acelea pe care le dădea comentarea tulburătoarei M-me Chauchat din „Zauberberg”-ul lui Thomas Mann sau a „Legendei Marelui Inchizitor” din „Fraţii Karamazov”.

— Ceteşte, mă băete, „L'homme et le surhomme” şi dacă ţi-o fi dat să înţelegi, vei vedea ce 'nseamnă socialism. Până atunci nu-ţi dau voe să vorbeşti, replica Todireanu — cam în glumă, cam într'adins aceluia care se pregătea să-l contrazică.

Aşa stând lucrurile, nu-şi mai perdea timpul cu socialismul în cancelaria burghezită. Nu înseamnă însă că ideia era părăsită. „Guide de la femme inteligente”, „l'homme et le surhomme”, „Pièces déplaisantes” erau cărţile de căpătâiu. Pe lângă aceasta era acum înscris printre tovarăşii partidului socialist democrat şi abonat la „Lumea Nouă”. Crezând că în altă lume decât a cancelariei va fi înţeles, cu o sinceră şi simpatică naivitate, demonstra păcatele ideologiei burgheze tuturor acelora pe care-i credea necăjiţi. Desamăgirile n'au lipsit însă nici aici şi au început chiar odată cu „Lumea nouă”. Plătise de vreo lună costul abonamentului, dar nu primea ziarul. Primeşte însfârşit o carte poştală dela redacţie, care se miră de faptul că ziarul este sistematic refuzat. Atâta a trebuit pentru ca revolta să reizbucnească contra organizării burgheze a statului.

„Prefectul, desigur, a dat ordin să mi se înapoieze gazeta”, gândeşte Aurel Todireanu furios, îndreptându-se spre poştă ca să ceară socoteală diriginelui. Reprezentantul Regiei Autonome cercetează, dar fără niciun rezultat. Un singur funcţionar mai trebuia interogat: factorul.

— Păi nu mi-aţi spus Dv., cucoane, că pe orice gazetă ce vă vine să scrim refuzat?

— Ce refuzat, nenorocitule? N'ai văzut că aceea nu-i o oarecare fiţuică burgheză?

Intr'o bună zi, după masă, când tocmai — înainte de siestă — se pregătea să cetească „Lumea Nouă”, se pomeneşte la poartă cu o trăsură. Cine era? Un fel de student care părea că-i ascultă cu înţelegere convingerile socialiste.

— Am venit, domnule profesor, să vă iau la faţa locului, să vedeţi cum organizaţia burgheză înţelege să se ocupe de lumea celor mici pe care-i exploatează.

Nu-i prea veni la socoteală; îşi strica siesta, dar nu avu încotro. Când să iasă, trăsura era încă la poartă.

— Pe cine aşteaptă ăsta?

— Pe noi, domnule profesor, mergem cu trăsura.

— M'ai văzut d-ta vreodată cu trăsura? Pe jos, băete. Birjar ce aştepţi?

— Plata, cucoane.

— Ia ascultă, musiu, se'ndreaptă Todireanu spre tânărul convertit, nu ţi-i ruşine obrazului? Te plimbi cu trăsura şi-ai venit să ţi-o plătesc eu! Haide, şterge-o repede.

„Al dracului hoţoman! Acuma pricep eu de ce se tot învârte ăsta pe lângă mine”, gândeşte indignat profesorul intrând în casă.

N'a trecut mult dela această întâmplare, când Todireanu a angajat doi oameni să-i tae lemnele din curte. După ce le-a vorbit vreo câteva ore despre relele orânduiri ale statelor capitaliste, le-a dat un aconto de 100 lei, rămânând ca a doua zi dimineaţă să înceapă lucrul. Mulţumit de înţelegerea pe care credea că a întrezărit-o la aceşti oameni, a şi scris un articol pentru „Lumea Nouă”: Cum trebuesc convinşi lucrătorii de ideile socialiste.

Trece o zi, două, o săptămână, articolul apare, dar tăetorii de lemne nici nu se gândesc să vie la lucru. Să mai anunţe poliţia, e de prisos. Suta de lei pierdută şi încă o iluzie sfărâmată.

Ideea însă trebue propagată. Este chiar obligat la asta. O datorie morală îl face să nu se dea învins: este doar înscris în partid. La o eventuală guvernare socialistă nu se gândeşte. Va fi şi aceasta, dar mai târziu. Până atunci însă trebue făcută educaţie, trebuesc pregătite spiritele.

Cu asemenea gânduri intră în farmacia lui Panaiotache Gheorghiu, bătrân respectabil şi simpatic. Era singurul om din oraş cu care — de o bucată de vreme — se înţelegea de minune. Aflase că bătrânul făcuse parte, pe vremuri, din falanga tinerilor care cu sfinţenie se îndreptau spre casa lui I. Nădejde din strada Sărăriei.

— Ştii D-ta, domnule Gheorghiu, ce spune Bernard Shaw în *L'homme et le surhomme* prin gura Don Juanului Tanner? „In acest palat al minciunii, un adevăr sau două nu vă va face rău. Prietenii voştri, oamenii, sunt cânii cei mai plictisitori pe care i-am cunoscut vreodată. Nu sunt fericiţi, ci bogaţi. N'au spiritul public, dar sunt patrioţi. Nu sunt legali, ci servili. Nu sunt sociabili, ci gregari. Nu sunt sinceri, ci mincinoşi, mincinoşi toţi până în măduva sufletelor lor”.

— Mie-mi spui? Le ştiam pe de rost toate cărţile lui, cască d-l Panaiotache Gheorghiu. La mine să vii, domnule Aurel, să-ţi mai spun din ale socialismului. Nu mă mândresc, dar am experienţă. Apropos! când mai ai trebuinţă de ceva farmaceutic, vino la mine, nu te duce la altul. Da, da, aşa-i cum spun eu, continuă bătrânul ca să nu se observe apropos-ul. Mă vezi pe mine, domnule? Nu sunt înscris în nici un partid. De ce? Pentrucă nu sunt oameni cinstiţi.

„Psihologia adevăratului socialist”, gândeşte Todireanu.

— Ai dreptate, domnule Gheorghiu. Tot Bernard Shaw într'un loc din *Pièces déplaisantes*, în *L'argent n'a pas d'odeur*, mi se pare, spune că ideia exploatării cocioabelor muncitoreşti este generatoarea tuturor crimelor, că această exploatare este utilă în societatea actuală, că majoritatea clasei burgheze şi a fiilor de nobili se întreţin din sărăcia muncitorilor ca muştele din murdărie.

— Eşti încă tânăr, domnule Aurel; îţi trebue încă şcoală. Unde-s vremurile de atunci?! Am o pastă de dinţi, domnule, o minune, nu altceva! N'ar fi rău să iai un tub de probă.

Peste trei zile toate ziarele anunţau: ‚Respectabilul şi distinsul farmacist Panaiotache Gheorghiu s'a înscris în rândurile partidului Naţional-Liberal”.

Aurel Todireanu? Printre ţăranii lui Reymont urmărind şi iubind pe teribila Jagusie.

V. ALEXANDRESCU

Futuriştii ruşi

Futurismul rus a apărut în cadrul aceleaşi atmosfere apăsătoare cum apăruse cu zece ani înainte literatura decadentă. Dorinţa de scandal şi reclamă este punctul de asemănare între cele două grupe de scriitori futurişti: egofuturiştii cu *Igor Severjanin* în frunte şi cubofuturiştii cu *Victor Chlebnicov* şi *Vladimir Majakovski*.

Futuriştii ruşi nu aveau nimic comun cu futuriştii italieni, iar Marinetti cu dragostea lui pentru cultura mecanică şi onomatopee le era cu totul străin. Ei au proclamat autonomia cuvintelor şi au definit-o: *„în funcţia lui estetică cuvântul dictează ideile sale ideii şi niciodată viceversa. Cuvântul este mai cuprinzător decât ideia”*.

Futuriştii au luptat împotriva sclaviei limbii din care au făcut o materie estetică, chiar materia brută a artei literare. Au căutat să se îndepărteze de ori ce cale logică şi să-şi sprijine opera lor pe cuvânt, pe simplul cuvânt.

Poezia futuristă rusă nu are nimic comun cu viaţa. Iniţiatorul ei este *Victor Chlebnicov* care a făcut o experienţă interesantă cu limba rusă clasând flexiunea cuvintelor existente şi amestecând-o cu cuvintele pe care le-a creat sau introducând-o în cuvintele vorbite. Căutând iregularitate în idei şi limbă, au găsit neologisme, au schimbat obişnuita plasticitate a cuvintelor, au îndreptat figurile retorice, au devenit creatori nu numai de valori noi dar şi bogate izvoare de inspiraţie, căci după căderea futurismului au apărut scriitori noi influenţaţi de estetica şi technica futuriştilor, pe care se sprijină poezia rusă de astăzi.

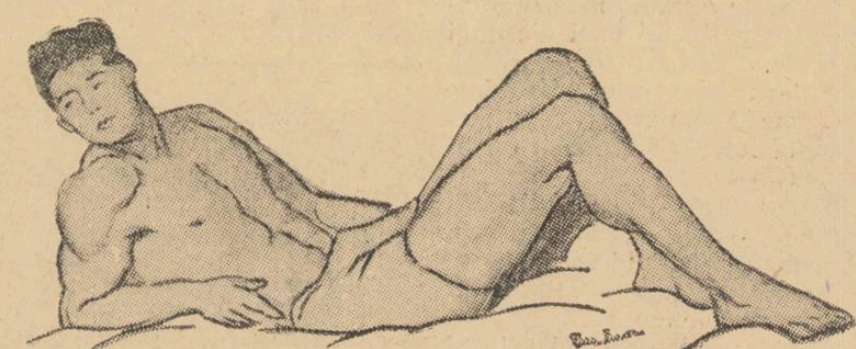
Opera lui *Igor Severjanin* cu neologismele şi galicismele ei, apare vie, personală şi atrăgătoare. Volumul de versuri „Furtună într'un pahar cu apă” i-a adus gloria. De la aceasta însă nu mai crează nimic nou perfect, se repetă într'una, iar cu ultimele volume „Ananas în şampanie” şi „Victoria Regia” se pune capăt, odată cu revoluţia şi gloriei lui. Severjanin a introdus în poezie subiecte şi limbagiul ziaristic.

Versul rus a fost înoit de Victor Chlebnicov care a adus progres în technica versului şi imagini necunoscute. Pentru crearea cuvintelor se ajuta de analogii. Versurile lui par nişte exerciţii filologice, nişte încercări fonetice şi semantice, iar arta lui un complex de invenţii în domeniul compoziţiei. In imaginele lui trăiesc toate timpurile şi toate ţările. Dela epoca de piatră trece imediat la războiul ruso-japonez. Versurile lui par fragmentele unei mari epopei care n'a fost scrisă. E epic. Crează eroi în gura cărora pune mult eroism.

Lui Vladimir Majakovski îi plac diminutivele, caută să depărteze prepoziţiile dinaintea cuvintelor. Comparaţiile sunt un mijloc care dă viaţă tablourilor sale. Dă o amploare neasemuită la tot ce scrie, întrebuinţează superlative şi se degajează multă forţă, acţiune şi mişcare din opera sa. Poezia lui e ca o supapă de siguranţă a inepuisabilei energii a poetului. A simţit şi exprimat viaţa trupului care trăeşte cu înfiorare întreaga viaţă. E atras de tot ce este culoare, gust, miros. Versurile lui se adresează omului, a ceia ce e pământesc în el şi opera sa e triumful limbei vorbite. E un realist care trăeşte clipa de faţă şi numai ea îl interesează. Scrie la persoana doua. Stilul său are expresii de toate zilele. E îndrăgostit de concret, de pământ, de sănătate, de viaţă, de mulţumirea pe care ţi le dau toate acestea.

Când a izbucnit revoluţia a simţit şi el trezindu-se într'însul revoluţionarul, dar nu s'a îndreptat spre proletariat ci spre societatea marelui oraş veşnic revoltată. Pentru revoluţie a dorit să lucreze ca technician nu ca literat. A glorificat aeroplanul, fabricile şi industriile. In cartea „150 milioane” descrie conflictul dintre Statele Unite şi Rusia, unde transformă ţările în oameni. In „Războiu şi Pace” — Misterja Buff — Majakovski râde — e ceva patetic şi umoristic în aceste pagini şi versul lui împrumută cadenţa populară. Marea lui dorinţă era să distrugă simbolismul şi să scoată poezia futuristă — creată pe baze estetice — din cercul intim al salonului şi s'o răspândească în stradă, s'o pună în gura tuturor, căci toată lumea trebuie să simtă valoarea şi vibraţiunea „cuvântului”.

ELENA EFTIMIU

Caleidoscop

Un scriitor reprezentativ al epocii noastre şi ţării sale

Ernest Hemingway este privit , în critica anglo-saxonă, nu atât ca un talent individual, cât mai ales ca un autor semnificativ al unei epoci şi al unei faze a evoluţiei poporului său.

Technica sa este pur narativă, nerelatând de cât fapte exterioare şi un fel de indolenţă, o pasivitate, adeseori graţioasă, dar uneori prea moale în tratarea personagiilor, care adeseori se lasă duse de evenimente, fără nici o reacţiune, ca în opera sa *„Adio arme!”*. Insuş stilul său se resimte de această atitudine, un stil curgător, lipsit de orice efort constructiv, într'o limbă neutră, fără nici un fel de coloratură. Arta lui Hemingway este tipică, după părerea criticii americane, epocii de repede proletarizare a omenirii întregi, adică a denivelării profunde, cauzată de starea de revoluţie endemică a technicii şi producţiei industriale.

Evident, că fără mari daruri naturale ar fi cu neputinţă ca un autor ce s'ar servi de anume procedee să devină reprezentantul tipic al unei epoci şi al unei civilizaţii. Deci rezervele ce se fac asupra operei lui Hemingway sunt mai mult asupra celor ce reprezintă în opera sa, de cât a operei însăşi. De altfel Hemingway a devenit un autor cu reputaţie mondială, mai ales prin cele două romane ale sale *„Farewell to arms”* şi *„The Sun also rises”*.

O pagină de literatură streină

Paul Morand

Lupta dintre generaţii

Am venit pe lume într'un secol îmbătrânit, în care totul avea un aspect învechit. Bătrâneţea era în mare preţ. Francezii căutau să semene cu vinul, care e cu atât mai bun cu cât e mai vechiu. Persoanele în vârstă ţineau mult să păstreze distanţa între ele şi noi şi să pară cât mai importante. Părea nimerit să arborezi fie o barbă, fie un pântece, fie o panglică la butonieră, pentru a avea un aer aşezat şi „a ţine un loc în viaţă". Azi, când revedem un film sau un album de fotografii din acea epocă, ne izbeşte aspectul de maturitate rigidă şi greoaie a tuturor fetelor; a femeilor care poartă rochii cu mâneci bufante, sau rochii în formă de clopot, pălării triumfătoare, umbrele, malacovuri; a domnilor înţepaţi în gulere tari, care înaintează, gravi şi ceremonioşi, cu jachete, favoriţi şi barbişon. Lumea se socotea atunci groaznic de serioasă. Cât despre tinereţe, ea se ascundea, nu era persoană morală, n'avea drept la nimic, n'a intrat în scenă decât în August 1914.... Dar atunci a schimbat totul: viaţa de după războiu s'a scurs sub semnul ei. Era foarte bine; din nenorocire, am trecut prea repede acest stadiu; azi trăim sub despotismul copilăriei şi nu mai e atât de bine.

Intoarsă din lupte, tinereţea alergase cu o veselie febrilă către locurile înfrumuseţate de amintirile ei. Urmându-i exemplul, mulţimile au început să iubească circul, rugbyul, (această partidă de bare şi de minge), cinematograful, (această lanternă magică), desenele animate (acest guignol), romanul poliţist (acest joc de-a hoţul şi gardistul). Moda, despre care se crede că inventează, când în realitate ea nu face decât să adapteze — a pus accentul, cu exagerare, pe aceste moravuri noui. Rochiile se opresc la genunchi; părul e tăiat scurt, domni bătrâni îmbracă din nou pantalonii scurţi şi gulerul răsfrânt peste haină, bunicile împrumută rochiile nepoatelor. In dragoste, oamenii se joacă cu femeile, cum se jucau odinioară cu fetiţele, fug împreună, mănâncă împreună prăjituri, se tăvălesc prin nisip, se ascund pe după pomi; toate aceste jocuri rezultând dintr'o sensualitate frustă.

Se justificau aceste copilării, declarându-le bune pentru echilibrul moral. In numele lui Freud, s'a făcut o cură de puerilitate, cum se face cura de struguri. Sănătatea înainte de toate! — Dela copilaşii de cinci ani până la octogenari, toată lumea a început să se joace cu mingea. Dar mingea deveni un scop în sine; acest scop este distracţia.

Cuvântul cel mai curent este: **amuzant.** Spunem: un desen amuzant ,o culoare, o poezie amuzantă. Ne trebue o jucărie nouă în fiecare zi; ni se tae respiraţia în faţa inventatorilor cari ne creiază trebuinţe ridicole. Nu ne mai gândim decât la vacanţă. In această privinţă, punctul de vedere al unui bancher de pe Wall-Street este acelaş cu al unui şcolar. Mai ales prin influenţa anglo-saxonă am ajuns la copilărie. De altfel, privim cu invidie spre U. R. S. S.-ul care nu cunoaşte părul alb, fascismul, nazismul, cu generalii lor deghizaţi în cercetaşi.

„Copiii n'au nici trecut, nici viitor, — scrie La Bruyère. Ei se bucură de prezent". Negri deasemenea, ca toţi primitivii. Şi ca noi. Cum am fost furaţi şi dezbrăcaţi, nu mai punem nimic deoparte, pentru nesiguranţa zilei de mâne şi am încetat de a mai crede în experienţă. Nu mai credem decât în starea de inocenţă a sălbatecului, ferit de revoluţii, a copilului bogat în instinct. Dar idealul nostru nu este copilul genial, copilul eroic, Pascal sau Pic de la Mirandole, nici copilul nenorocit şi supersensibil **à la Vallès.** Idealul nostru este copilul, **bébé**-ul Cadum. Ca el, râdem şi strigăm pentru orice nimic; nu ne mai interesăm decât de suprafaţa lucrurilor, privim imaginile.

Vârsta aceasta este fără milă! Suntem severi şi cruzi... cu alţii; dar cu noi suntem blânzi, îngăduitori.

Saloanele sunt pline de respect pentru domnii care n'au putut nici odată să se hotărască a creşte şi a-şi părăsi mămica; şi aceşti veşnici băeţei dau tonul, îndrumează artele în direcţia barocului, a miniaturii. Reuniunile mondene se numesc „partide", ca cele de crichet. Nu ne mai aşezăm pe scaune, ci pe pământ. Pictorii şi poeţii nu mai execută decât schiţe neîndemânatice, în culori fără risc. Cultul nostru pentru primitivismul familiei lui Rousseau şi pentru scrisul automat şi fără miez, au una şi aceiaşi profundă rădăcină: frica de a creşte; nu mai vrem să fim oameni autonomi; cerem Societăţii Naţiunilor să ne protejeze; cerem ca Statul să ne dea să sugem. Mai mult decât de guvernanţi, avea nevoe de guvernante.

Când generaţia bătrânilor de la 1900, generaţia ultimilor bătrâni adevăraţi se va fi stins, nu vom fi noi oare nişte moşnegi sortiţi copilăriei, sărind cu mutre de păpuşi, din leagăn în sicriu?

Trad. h. b.

Din literatura greacă modernă

Masca

Povestire de Carnaval

de Stam. Stam.

Din ziua când Filippos al Hamomilei, mânjit pe faţă cu funingine, îmbrăcat cu un cojoc şi ţinând în mână o frigare lungă, m'a băgat în sperieţi, mi-a rămas în inimă o frică de mascaţi, ce nu s'a şters nici până azi.

Toţi copiii se bucurau de Carnaval, numai eu, ascuns în casa înaltă îndărătul gratiilor ferestrei, priveam cu spaimă pe mascaţii care treceau pe stradă, multicolori, ţanţoşi, grozavi ,comici, fantastici, monstruoşi!

Bărbile lor lungi şi albe, ca nişte cataracte, cojoacele voluminoase, mă înfricoşau... Arapii cu dinţii lor albi, bătrânele bizare, oamenii ciudaţi, cu capetele mari şi cu picioarele groase, îmi înfiorau sufletul copilăresc.

Dar erau şi măşti pe care le simpatizam şi de care mi-era milă: nişte măşti triste, suferinde, având întipărită pe ele o durere negrăită. Aşa, într'o zi am plâns, când am văzut o băbuşcă împovărată de vreascuri, cu bărbia ascuţită — aşa era masca ei — şi în care oamenii asvârleau coji de lămâi!..

Dar cea mai mare simpatie am avut-o pentru o mască pe care mi-a cumpărat-o tata, de Carnaval. Avea un aer atât de melancolic, încât mi se părea că simte şi sufere adânc.

Seara, când mă culcam, o luam pe perna mea, o priveam, la lumina candelei, în ochii ei găunoşi, în care închipuirea mea vedea gândire şi viaţă, o mângâiam şi o sărutam!

Şi ea tot îmi spunea ceva, ceva pe care sufletul meu îl simţia adânc, dar gura mea nu putea să-l rostească...

De altfel, întotdeauna mi-a plăcut să mă înconjur de lucruri neînsufleţite. Ele vorbesc sufletului meu mai adânc, mai sincer, mai tainic şi mai frumos decât oamenii.

Masca, un cocoşel de plumb, un fluer, un creion, o păpuşică de lemn care slujea de dop, o batistă cu animale, erau pentru mine o lume întreagă, în mijlocul căreia trăiam, vorbeam şi mă mişcam!....

Intr'o dimineaţă, mi-am găsit masca ruptă.

Faţa ei suferindă era acum şi mai tristă, iar gura-i ruptă se schimonosea într'un rânjet amar.

Am plâns-o cu suspine de copil mic şi am stropit-o cu lacrimi gingaşe. Seara am aşezat-o lângă mine. Am pus alături de dânsa toate jucăriile mele şi toată dragostea-mi; iar în ziua următoare i-am adus flori şi poze!...

Ea însă, rămânea rece, neînsufleţită.

Era întocmai ca omul pe care amărăciunile vieţii l-au abătut până 'ntr'atât, încât l-au făcut nesimţitor şi indiferent faţă de toate.

O sărutam, o mângâiam, — dar în zadar!

— De ce nu-mi vorbeşti, o întrebam.

S'au dus deci tainicele noastre convorbiri?

— Nu cumva a murit? gândii.

Şi acest gând îmi stătea pe inimă ca o piatră. Şi începea să mă înfricoşeze faptul că dormeam cu un mort!... Simţeam ceva rece, de moarte, şerpuind în jurul meu şi îngheţându-mi inima în piept.

— De ce, Doamne, să moară?

Noaptea săream în somn, o priveam: era mută, nu-mi vorbea, nu simţeam în mine tainicul ei glas!

Mă cuprinse o desnădejde sfâşietoare:

— Ce ţi-am făcut ca să mori?

Nu-mi răspunse şi nici nu se întoarse ca să mă privească. Ochiul ei era acum stins, şi se înegrea ca un mormânt gol în întunerec.

— De ce te-ai supărat? Ce vrei dela mine?

— S'o laşi în pace! Asta vrea! îmi spuse tata. Ai distrus-o în mânile tale. E de hârtie doar, nu de fier!...

— Ce să-i fac atunci?

— Aruncă-o, şi-ţi iau alta, la anu!

S'o arunc? Unde? In stradă? Mi se rupea inima! Ca şi cum aş fi aruncat ceva din mine însumi, din însuşi sufletul meu, în mijlocul cânilor, în noroaie sub picioarele brutale ale trecătorilor. Şi pe urmă mi-o închipuiam singură noaptea, în frig, printre stafii!... Singură, fără căldura sânului meu, fără acoperişul casei mele şi tainicele noastre convorbiri...

— Ce să-i fac, deci?

— Ce să-i faci? s'o îngropi!

Şi am îngropat-o...

I-am săpat groapa jos în curte, la rădăcina unui piersic.

Când am aşezat-o în groapă, soarele o lumina vesel de sus şi făcea să-i lucească faţa în aşa fel încât mi s'a părut că ea s'a înveselit şi că ceva odihnitor s'a aşternut peste ea. Am acoperit-o cu flori, hârtii colorate şi mărgele. Impreună cu dânsa am îngropat jucării şi poze, ca să-i ţină tovărăşie şi ca să aibă cu ce să se joace...

A dispărut cu razele vesele ale soarelui în sbârciturile ei, şi s'a odihnit mulţămită!...

. . . .

Am înmormântat de-atunci lucruri multe, prea multe chiar....

Dar înmormântarea măştii mele, n'am s'o uit nici odată! Şi când vine Carnavalul şi rămân seara singur, o văd apărând în întunerec, tainică şi zâmbindu-mi amar cu gura ei ruptă, care e, dela un capăt la altul al chipului ei, o linie plină de durere şi de groază!....

Trad. de MIRCEA DRAGOMIR

Pantelimon Romanov

Numai o oră

Dragă Kety, îţi voiu povesti un caz ciudat petrecut cu mine, căci te ştiu o femee cu experienţă în materie de dragoste.

In prezent mă găsesc la un hotel din Moscova. E două din noapte; şi, ca o şcolăriţă, — în cămaşă şi 'n ciorapi, — stau şi-ţi scriu scrisoarea.

Pentru prima oară de când m'am măritat şi s'a declarat războiul, plec singură de acasă. Trebuia să mă interesez de un unchiu al meu, iar bărbatul mi-e bolnav de două săptămâni de o bronşită rebelă. Şi mai presus de cât orice, voiam să iau contact direct cu atmosfera înfrigurată provocată de războiu.

Tu ştii cât de mult iubesc pe Anatol şi-mi cunoşti temperamentul (relativ) liniştit, şi cred că nu-mi vei atribui dorul de aventură. Dar aci mi s'a 'ntâmplat, ba nu... era să mi se întâmple ceva groaznic şi absurd, ceva pe care orice femeie, ce-şi iubeşte bărbatul şi copiii, trebue să-l evite.

Totuşi eu nu pot înţelege un lucru... Poate tu ai putea să mi-l explici: se 'ntâmplă asta şi cu femeile cinstite, ori nu? Simt c'am făcut o revelaţie ce mi-a schimbat complect vederile şi concepţiile despre dragoste.

Sunt aci de azi dimineaţă şi cu multă greutate mi-am putut găsi o cameră la un hotel de mâna a doua. Tu ştii cum sunt hotelurile astea? Cu oglinzi mari, tablouri proaste şi paturi enorme, care, nu ştiu de ce, de cum intri în cameră, îţi sar involuntar în ochi. După ce mi-am aranjat afacerile, am pornit să hoinăresc pela expoziţii şi de acolo în pasaj. Şi aci, din furnicarul de lume, din tempo ridicat al vieţii simţeai cum se desprinde, parcă, un farmec sălbatec. Intrând în atmosfera aceasta înfrigurată, simţeam cum mă pătrunde şi pe mine nu ştiu ce scântee de nerăbdare, un dor de lume, de înghesuiala dela teatre, unde stai deavalma cu tot felul de oameni, te isbeşti de indivizi pe care nu-i cunoşti şi nu te cunosc.

Frământarea şi agitaţia de pe străzi, steagurile lazaretelor Crucii roşii, automobilele cu răniţi, gazetele cu veşti despre înaintarea dezastruoasă a inamicului şi conştiinţa unei complecte înfrângeri, provocau o dispoziţie curioasă... Nu aducea de loc cu grija de viaţa-ţi personală, de armată, de patrie...

Nu ţi-aş putea defini ce anume simţeam, dar aveam, pesemne, ca şi atâţia alţii, impresia unei liberări, unei uşurări, de parcă toate legăturile vitale s'ar fi rupt şi nu mai poţi fi supraveghiat de nimeni. Pe nimeni nu interesează viaţa-ţi personală. Şi acum parcă se permit lucruri ce înainte nu erau permise. Şi de aci porneşte nu ştiu ce elan şi un fel de teamă parcă, de a nu pierde acele plăceri noui ce-ţi oferă această excepţională libertate creiată spontan.

Plăcându-mi de obiceiu singurătatea şi discuţiile liniştite de acasă, când mă 'napoiai în camera dela hotel, simţii subit un gol imens în juru-mi şi un dor chinuitor. Doream să fug undeva, să văd lume multă, să mă contopesc cu ea.

Scosei portretele copiilor şi al soţului şi le pusei pe masă. Dar cuprinsă brusc de gânduri negre, le strânsei în grabă şi le pusei la loc. Apoi plecai să telefonez la teatru să-mi reţină un bilet.

Dar aci mi se 'ntâmplă ceva nostim. Acum stau în cămaşă şi mulţumesc lui Dumnezeu că nu mi s'a întâmplat, ceea ce se întâmplă de obiceiu, cu femeile uşuratece şi perverse, şi 'n acelaş timp am încercat senzaţii ce niciodată nu mi-a fost dat să le încerc.

Lângă cabina telefonică dădui de un ofiţer care fuma o ţigară aşteptându-şi rândul. Fără de voie, observai că poartă o cărare dreaptă deasupra unei frunţi frumoase, un inel subţire în deget şi la gât o cicatrice.

Fusese probabil rănit în războiu. Priveam această cicatrice cu un sentiment avid de noutate şi cu o uşoară emoţie. Nu ştiu dacă o să mă 'nţelegi sau nu: simţeam un fel de voluptate să-l văd că era rănit. Şi aveam parcă un fel de ciudă, că bărbatu-mi n'are rană, ci bronşită.

Absorbită de aceste gânduri, priveam fix pe ofiţer. Abia când îi simţii privirea arzătoare proectată asupra mea, îmi dădui seama că comit un gest urît.

Când telefonul se eliberă, ofiţerul, cu o înclinare a capului, mă invită să-i iau rândul, căci el nu e grăbit.

Ii mulţumii şi intrai în cabina încărcată cu miros greu de respiraţii, trăgând uşa după mine. Dar ieşii curând, căci nu putusem obţine niciun teatru.

— E ceva îngrozitor cu telefoanele astea, — zisei eu.

Ofiţerul căzu de acord cu mine, şi cum, zicând acestea, m'adresasem lui, el porni alături de mine.

— Parcă voiaţi să vorbiţi şi d-voastră... — zisei eu, şi nu ştiu de ce, zâmbii.

El îmi răspunse că s'a răzgândit. Şi-am pornit împreună dealungul coridorului, discutând despre ultimele evenimente. Imi spunea că pleacă cu trenul la noapte, pe front, chiar în acea parte, unde situaţia e mai critică. Eu mă gândeam că, poate, — voiu fi ultima femee cu care stă de vorbă, şi poate, peste vreo câteva zile cadavrul lui va zace undeva în zăpezile depărtatei Polonii. Şi-mi înfăţişam atât de clar acest tablou, încât mă cutremurai, involuntar.

El mă întrebă, că nu mi-e frig? Ii răspunsei că 'n camera mea, într'adevăr, e foarte frig.

Când uşa vreunei camere se deschidea, noi, parcă profitând de ocazie, priveam înăuntru maşinal, caşicum ne-ar fi interesat ce se petrece acolo, înapoia acelor uşi înalte cu numere şi cu ferestre mate sus. Şi iarăşi, în acest interes, se vădea acel sentiment tainic de aviditate pentru tot necunoscutul şi neîncercatul, redus la cadrul sever al permisului şi nepermisului.

Vorbeam pentru prima oară cu un bărbat străin la un hotel, şi spre marea mea mirare, nu găseam nimic jenant în asta. Din contră, simţeam nu ştiu ce însufleţire, chiar un uşor entuziasm pentru această întâlnire excepţională. Şi 'n timp ce ajunserăm în dreptul uşii lui, îmi spuse:

— Ia să vedeţi în ce gheţărie stau eu.

Şi deschise uşa. Intrai. Nu vedeam nimic rău în asta. Din contră, simţeam plăcere la gândul că acord încredere acestui om necunoscut şi mă port cu el atât de simplu. Peste un minut ieşirăm deacolo amândoi. In cameră, într'adevăr, era frig.

De-ai şti tu ce sentiment plăcut încerci, când ieşi din cadrul comun impus şi faci ceea ce nu ţi-e permis. In oraşul nostru nu m'aş fi încumetat să intru în camera unui bărbat străin... Iar aci intram într'o cameră unde mai era şi un pat. Nu ştiu de ce, dar aveam un imbold de a face ceva pentru dânsul, de a-i arăta că mă ocup de el: să las transparentul de la fereastră, ca să nu iasă căldura, şi mai ştiu eu ce. Apoi veni să mă conducă până la uşa camerei mele şi-mi oferi braţul. Il primii, căci simţeam c'are dreptul la aceasta, şi pornirăm vorbind ca doi vechi cunoscuţi.

Ajungând în dreptul camerei mele, nu puteam să nu-l invit. De-ai fi fost în locul meu, ai fi făcut acelaş lucru. L-am rugat să m'aştepte doar o clipă, ca să strâng unele lucruri, care nu trebuesc văzute de bărbaţi.

(Continuare în pag. VIII-a)

ROSE · LAVANDE · OEILLET · LILAS · BOUQUET · EAU DE COLOGNE

• cu 6 parfumuri alese: Rose, Lavande, Oeillet, Lilas, Bouquet, Eau de Cologne,
• cu o formă ideală, plăcută la mânuit,
• o capodoperă a parfumeriei moderne.

SAPUNUL ROND
ELIDA

(Urmare din pag. VII-a)

Şi totuşi, doream din suflet să las ceva nestrâns. Chiar aşa am şi făcut, fără a-mi da seama pentru ce fac asta.

In timpul ăsta îmi veni strania idee, că toate concepţiile noastre de permis şi nepermis, de moral şi imoral, depind în întregime numai de condiţiunile exterioare şi se schimbă cu uşurinţă, chiar dela prima atingere.

Rezemaţi cu coatele de masă, în timp ce-i arătam fotografiile copiilor şi a soţului meu, umerii ni se atingeau din când în când, uşor. N'aş putea spune pe cât erau de voluntare sau involuntare atingerile lui. Eu ştiu numai un lucru, că nu făceam nici o mişcare. Dar uneori, natural, observam că m'atinge intenţionat. Dar care e femeia, care în aglomeraţia cea mai mare chiar, să nu vadă în aceste atingeri o intenţie...

Eram, poate, vinovată numai de atât, că nu-l opream. Dar tu ştii cât e de greu să fixezi graniţi peste care nu trebue să treci... Or, acestea erau nişte mişcări atât de nevinovate şi cuminţi, pe jumătate maşinale, că dacă m'aş fi retras, i-aş fi dat să bănuiască, că între noi e ceva mai serios, decât era într'adevăr. Şi afară de asta, eu nu doream să stric acea stranie prietenie simplă, pe cât de nouă pe atât de atrăgătoare.

Şezurăm pe divan. Cu şuba pe umeri, cu capul îngropat în guler, ascultam peripeţiile lui. El tremura de frig. Dar n'aveam decât o şubă şi nu puteam să-i dau numai un colţ. Şi cum cu o bucăţică nu te poţi încălzi, a trebuit să ne ghemuim amândoi în şubă.

In timp ce-ţi scriu, mă roşesc la gândul, că tu, fără a şti restul, ţi-ai putea închipui că aventura s'a terminat în chip prozaic şi banal. Dar, slavă Domnului, nu s'a întâmplat aşa.

Şedeam cu el, cum şedeam cu tine odată, în zile de restrişte, ghemuite sub acelaşi şal, pe divanul cela mare. Era atâta asemănare în asta... Şi ceea ce mi se părea cu putinţă cu acest bărbat, mă mişca şi mă 'nduioşa.

Imi vei spune, cu toate astea, că e straniu: să şezi cu un bărbat pe care-l vezi pentru prima oară, într'aceiaşi şubă, într'o cameră de hotel. Iar eu adaog: într'o cameră a cărei uşă e încuiată, şi tu ştii că nimeni n'are dreptul a intra aici. Da, asta-i straniu. De n'ar fi straniu, nu ţi-aş mai fi scris de asta. Dar e şi mai straniu, cele ce-ţi voiu povesti acum:

Nu voiu fi atât de ipocrită, să-ţi spun că în timpul ăsta eram insensibilă, că aveam pentru dânsul acelaş sentiment prietenesc, ca pentru tine. Dar te vei înşela amar, dacă vei bănui că mi-a trezit pofte josnice... Chiar mă roşesc la gândul că tu ai putut crede măcar o clipă asta. O, desigur, asta nu s'a 'ntâmplat. Sufletul mi-era departe, ca totdeauna, de tot ce-i josnic şi animalic.

Dar între timp încercam un sentiment mult mai adânc şi mai bogat, de cât s'ar putea închipui...

...Fără să iubesc pe acest bărbat ocazional, simţeam o plăcere nespusă la orice atingere a lui, şi chiar un fel de voluptate sufletească isvorîtă din conştiinţa stranie a originalităţii acestei întâlniri neaşteptate. Pieptu-mi svâcnea de o fericire negrăită, atât de nouă şi minunată, cum n'am încercat-o nici când.

Ce se petrecea oare aci? Eu cred, scuză-mă că mă depărtez o secundă de subiect... Noi toate, după cum ştii, chiar cele mai timide dintre noi, dorim un bărbat, însă, fireşte, nu în senzul josnic. Noi toate, fiecare în felul ei, doreşte această unire, interzisă chiar sub cea mai curată şi nevinovată formă. Interzisă de aceea, pentru că nici societatea, nici, cu atât mai mult, bărbatul, nu vede cu ochi buni prietenia ta, nici chiar cea mai dezinteresată, faţă de un bărbat străin. Şi 'ntr-acestea, pentru noi e necesară, deoarece sufletul nostru femeesc, legat de un singur om — de bărbatul tău, încetează, din obişnuinţă de a se mai impresiona şi a se mai entuziasma de dânsul. Şi de aci, treptat-treptat, pe faţa femeilor apare din ce în ce mai pronunţat, cu o fatală îndărătnicie, stigmatul banal, pe care mulţi îl iau drept virtute. Dar această virtute, — e ca poezia poetului fără talent care nu conţine nimic din nectarul tare, ameţitor al vieţii, nimănui nu-i trebue...

Toate condiţiile vieţii noastre sociale sunt de aşa natură, că un bărbat străin n'are putinţa la momentul oportun să s'apropie simplu şi natural de noi, şi noi — de el, cum dorim uneori asta în taină... Şi dacă asta se întâmplă, atunci trebue să treci peste atâtea trepte.

...Cunoştinţi, rare întâlniri în societate, convorbiri faţă de bărbatul tău şi rude. Intr'acestea, teama de a distruge onoarea, — aceste legi draconice, — ne face să amânăm şi să 'ndepărtăm şi mai mult apropierea.

Iar aci toate treptele le treci — numai într'o oră. Şi 'n această oră bărbatul absolut necunoscut îţi devine atât de apropiat, cum poate fi numai... n'am curajul să pronunţ... Nu, chiar şi mai apropiat: el e mai puternic, mai fin decât bărbatul tău, înţelege şi simte pentru că şi simţurile lui sunt mai ascuţite, de această rapidă apropiere „condamnabilă şi dezonorantă". Şi iată că în aceste minute, fără să iubeşti, simţi o fericire neînchipuită.

Spun: „fără să iubesc"... dar ce drept am eu oare să spun aceasta? Poate că 'n mine există stupida moştenire strămoşească în care dreptul la iubire se măsura cu vremea şi tot felul de... cât p'aci să spun: obligaţiuni notoriale. Ba chiar aşa şi este în realitate. Eu şi acum, după vechiul obiceiu şi teama de a vorbi ceea ce simţi în realitate, n'am avut curajul să pronunţ deodată cuvântul: iubire, această fericire trecătoare, de o clipă, pe care am încercat-o. Poate că asta este adevărata iubire, ca inspiraţia la artişti. Şi am impresia că virtutea — nu este altceva, decât o sistematică minciună stupidă faţă de tine însuţi, ascunderea de tine însuţi şi de ceilalţi, ceeace simţi într'adevăr. Or, în realitate — ceea ce trăesc eu, este cel mai veritabil şi mai neîndoios adevăr, iar nu ceea ce fac din teama de a nu călca regulele stabilite, — este minciuna, în virtutea oricărei cauze s'ar face...

Şi mă gândeam, că moralitatea nu este o lege care trăeşte în noi, — ci o interdicţie exterioară a acelui sentiment care cere să fie trăit.

Cu alte cuvinte, este acel neadevăr faţă de tine însuţi, acea minciună, cu care suntem crescute din copilărie. Iar noi ne asemănăm acelui poet fără talent care în loc să se manifeste şi să scânteeze cu inspiraţiile şi creaţiile lui originale, scrie numai ce i se impune.

M'a frapat atât de mult această revelaţie, în cât nu m'am putut abţine de a nu-ţi scrie. Şi multe lucruri am putut pătrunde în timp ce-ţi scriu scrisoarea.

Tu poate că vei spune, că asta nu e o noutate, că aşa trăesc toate femeile... perverse. Dar asta e cu totul altceva: ele trăesc în mod simplu. Chiar tind să trăiască faptul, însă aici e cu totul altceva...

Evident, că aci îţi vorbesc numai de mine, iar nu de el. La dânsul ordinea simţurilor era, poate, nu tocmai ideală şi platonică. Şi la urma-urmei, femeia îşi poate aranja fericirea după plac. Pe mine m'a ajutat însă şi acea circumstanţă, că dispuneam numai de o oră, pentrucă cu trenul de noapte el trebuia să plece pe front. Cred că-ţi vei da seama şi tu, că timpul era prea scurt pentru a te putea elibera cu totul... de ideile învechite...

Ii zisei: „Haideţi să facem în aşa fel ca să ne rămână cele mai frumoase amintiri şi să n'avem mai târziu regretul c'am nimicit cu uşurinţă şi cruzime uimitoarea noastră întâlnire. Oare d-voastră nu simţiţi singur că asta ar fi schimbat cu totul tonul prieteniei noastre?..."

El înţelese ce voiam, şi s'a supus, iar eu, fericită că fusesem înţeleasă, m'am apropiat cu încredere de dânsul şi m'am încălzit de şubă şi de umărul lui.

Am pus ceasul pe masă şi aproape îmbrăţişaţi priveam cum se apropie ceasul despărţirii. Nici nu ne ştiam numele. Dar oare asta ar fi avut vreo importanţă!

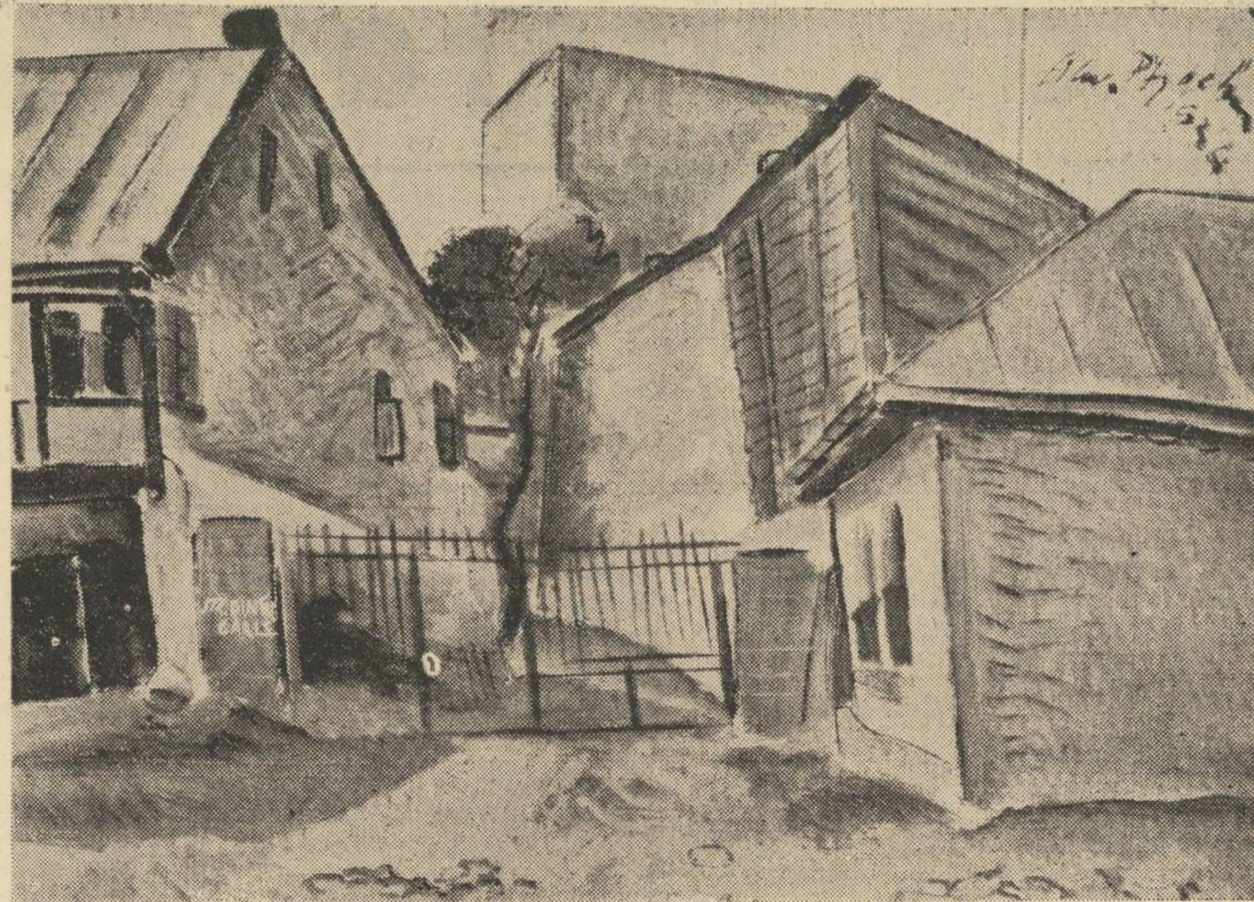
Apoi ne-am luat rămas bun. A fost o sărutare lungă, fierbinte, de neuitat, după care a plecat...

Asta-i totul. Am rămas singură cu fericirea mea. Da, fericire. Nu pot nega. Acum nu mai am nevoe de nimeni, nu-mi mai trebue nimic. Sufletul mi-e plin până 'n margini. Acum voiu sta singură pe divan, cu şuba aruncată pe umeri şi voiu retrăi clipele acestei delicioase întâlniri.

Şi ceeace mă mulţumeşte mai mult de cât orice, e întâmplarea că el trebuia să plece peste o oră. Că altfel... altfel, cine ar fi putut garanta că asta, s'ar fi terminat atât de bine?... Şi atunci, fireşte, nu ţi-aş mai fi scris scrisoarea.

Traducere de

MARIA VAVILINA

Al. Phoebus — Case vechi

Cronica feminină

Nimicuri

E nediscutabil că o femee care ştie să-şi aleagă un model de rochie la fel de împăcat cu nota modei, sobrietatea distincţiei şi „genul" ei, nu se va încurca în accesorii. Sunt totuşi unele elemente de modă atât de întrebuinţate, încât nu ne dăm seama de imensa crimă pe care o facem faţă de fizicul nostru care cere ca, în modul cel mai discret bineînţeles, să nu semene cu nici un altul.

Deunăzi, un bărbat mi-a spus: aş avea o surpriză cât se poate de dezagreabilă şi poate hotărîtoare asupra sentimentelor mele, dacă undeva într'o societate aş găsi încă şase femei parfumate cu acelaş parfum ca şi femeia pe care o iubesc. Unul din micile capricii ale domnilor, se va obiecta poate. Pentrucă, nu ştiu cu ce intenţie, de eleganţă sau altceva asemănător, cele mai naturale porniri omeneşti au fost luate drept capricii. Bărbatul acesta avea dreptate. Ştim, desigur, că fiecare parfum îşi însuşeşte un miros special după femeea care îl întrebuinţează. Totuşi, nota comună rămâne. Şi, parfumul nu e ca o rochie, a cărei linie trebue asortată la fel, cu cadrul şi de multe ori mai mult cu cadrul decât cu femeea. Un parfum trebue să fie tot atât de „una" cu femeea ca şi parfumul unei flori cu floarea. N'am putea să ne închipuim un liliac cu miros de trandafiri. Şi cât de anost ar fi dacă fiecare primăvară ar avea parfumul ei la modă, cu care ar boteza toate florile de calitate mai bună.

Ar trebui să nu se mai dea în consecinţă, sticle de parfum drept cadou de zile onomastice. Şi mai ales, nici o exclamaţie admirativă pentru parfumurile „en vogue". Am auzit ceva frumos — poate autentic — dar, în orice caz, atât de frumos încât autenticitatea nu mai interesează: în orient, undeva, în orientul despre care noi ne facem atâtea visuri şi poate în parte îndreptăţite, există un fabricant de parfumuri. După cât îmi aduc aminte, instrumentul pe care îl întrebuinţează e în formă de pian. Fiecare clapă e în legătură cu o fiolă de esenţă rară. La portretul femeii care a comandat parfumul şi inspirându-se după el compune un motiv muzical. Parfumurile se combină după apăsarea clapelor — face reţeta şi femeea care o are ar fi sigură că e unica deţinătoare a acestui secret.

Frumos basm oriental — nu?

Iar noi — care nu putem să ne permitem luxul de a-l consulta pe acest artist de parfumuri? Aş propune un amestec făcut de noi... Se poate dar e necesară în primul rând o oarecare iniţiere — intuirea parfumului ce ne convine. Iar, dacă nu se poate cel puţin, doamnelor, evitaţi parfumurile la modă. E indecent să întrebuinţezi un parfum la modă — e indecent şi neutralizant pentru tot ce e personal din feminitatea noastră. In cel mai rău caz, întrebuinţaţi parfumurile foarte neutre, ce intră mai mult în domeniul higienei decât al cochetăriei. (Cred că e aproape inutil să mai adaog că o femee care lasă valuri de parfum înecăcios după ea, e tot din categoria celei care îşi îmbracă rochia de crêpe-satin pentru curse în oraş).

*

Banalizate ca şi parfumurile la modă, sunt şi unghiile roşii. Da, ştiu, într'o cronică a modei ar trebui să reamintesc că se poartă şi unghii verzi, mauve, negre etc.... în culoarea rochiilor respective. Că nu ştiu care americană excentrică şi-a înlocuit unghiile cu foiţe de aur. Mă iertaţi, doamnelor, dacă sunt şi împotriva acestei nevinovate culori roşii care, în definitiv, e asortată cu rouge-ul de buze şi în definitiv nu e excentrică, şi în definitiv, câte procente dintre femeile din Bucureşti n'au unghiile roşii?!

Tocmai de aceia! — mi-aduc aminte de o observaţie pe care mi-a făcut-o o fetiţă, modestă dar cu mult bun simţ, dintr'un mic oraş german. Voiam să-mi dau unghiile cu roşu. A adus o ojă mult mai deschisă. Am observat că nu e ceeace cerusem. „Dar... nu-i frumos mai închis" — a replicat ea. Intr'un oraş mare în care toate excentricităţile filmelor au imitatoare, în care cămăşile de noapte ale artistelor în rol de marchize, sunt luate drept modele pentru rochiile de bal ale periferiei — suntem şi în domeniul modei atât de departe de adevăr că nu mai avem la ce s'o raportăm. Un fel de „cafenea" a modei, dacă vreţi, de unde ies toate aberaţiile, numai viaţa adevărată-autentică şi plină de bun simţ nu iese.

Dece nu-mi plac unghiile roşii? Pentru că pe mine nu mă interesează moda în felul în care e expusă în vitrine. Pe mine mă interesează moda raportată la ceeace avem uman în noi — o modă oarecum intelectualizată — o întrebuinţare, cea mai justă întrebuinţare a inteligenţei noastre, într'un domeniu care ne convine mai mult decât oricare altul.

Nu-mi plac unghiile roşii, pentrucă sunt provocătoare. Nu sunt împotriva acelui „provocător" — discret, mai mult surogat dar unghiile roşii provoacă vulgar. O unghie trebue să fie în prealabil îngrijită. Dar există atâtea nuanţe de ojă până la roşu! Şi'n fine, se poate ceva mai urât decât o unghie roşie jupuită sau inegal colorată?

O adevărată femee preferă să fie un refugiu luminos, un mijloc de împlinire sufletească a bărbatului pe care-l iubeşte, nu un animal împodobit cu zgarde colorate pe care îl plăteşti iar după ce i-ai scos zgărzile rămâne o biată javră fără nici un semn.

A. O.

Ultima carte a lui Bergson

La Pensée et le Mouvant (cei grăbiţi care răsfoesc numai cărţile noi, pentru a fi la „curent", se păcălesc aci straşnic scriind *Mouvement* în loc de *Mouvant*) este ultima carte a lui Henri Bergson, în care nuanţatul cugetător francez îşi adună esseurile şi conferinţele sale risipite prin diverse reviste care nu se mai găsesc, din perioada 1903—1923. Volumul cuprinde celebrele bucăţi „L'intuition philosophique", şi „Introduction à la metaphisique", capitale pentru înţelegerea metodei bergsoniene. Afară de acestea mai cuprinde următoarele articole şi conferinţe: „Le possible et le réel", „La perception du changement", „La philosophie de Claude Bernard", „Sur le pragmatisme de William James", „La vie et l'oeuvre de Ravaisson", şi două esseuri introductive, scrise special pentru acest volum, şi prin urmare inedite.

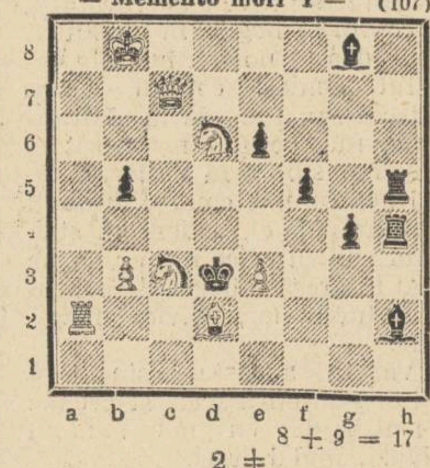
A expune aici conţinutul acestor două eseuri de introducere nu e cu putinţă. Ele cer o discuţie amănunţită şi largă, de oarece au aceiaşi mare valoare pentru cunoaşterea filosofiei şi a metodei lui Bergson ca şi „Intuiţia filosofică" şi „Introducere la metafizică". Ne mărginim numai să subliniem apariţia lor, şi să remarcăm totodată bogăţia de idei, vigoarea de argumentare şi frumuseţea limpede care au fost şi în celelalte lucrări caracteristica gândirii bergsoniene. Cartea e tipărită în vechea editură de mare prestigiu „Felix Alcan".

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 846

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Memento mori I — (107)

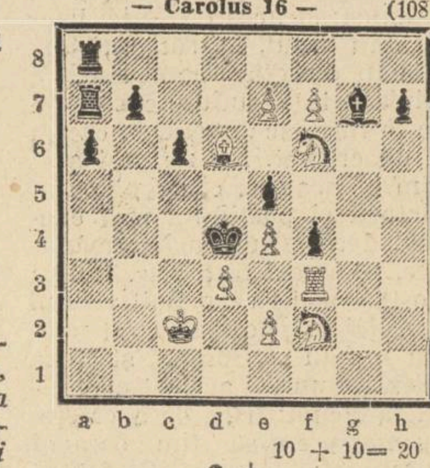

8 + 9 = 17

2 ≠

PROBLEMA No. 847

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Carolus 16 — (108)

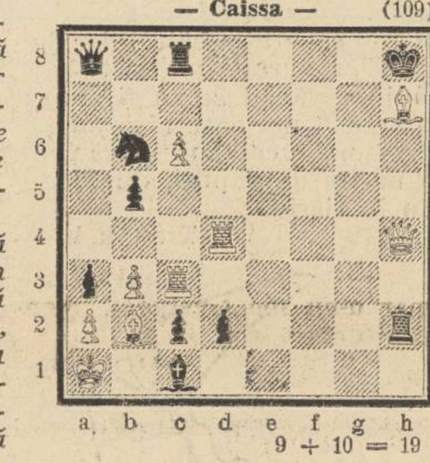

10 + 10 = 20

3 ≠

PROBLEMA No. 848

— Din concursul internaţional in memoriam **W. Pauly"** —
— Caissa — (109)

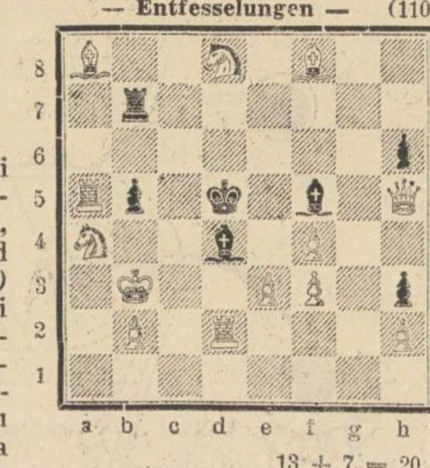
9 + 10 = 19

Invers 2 ≠.

Selbstmatt 2-er.

PROBLEMA No. 849

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Entfesselungen — (110)

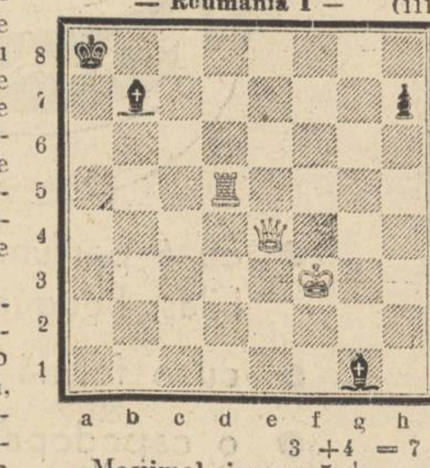
13 + 7 = 20

Invers 7 ≠.

Selbstmatt 7-er.

PROBLEMA No. 850

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Roumania I — (111)

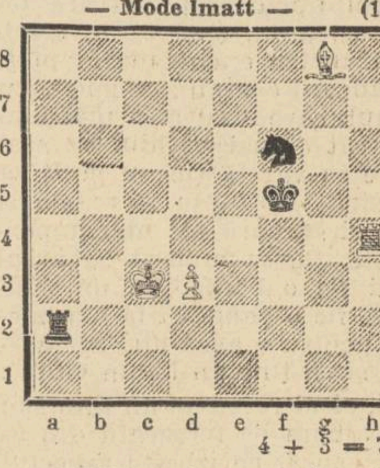
3 + 4 = 7

Maximal invers 5 ≠.

Längstzüger—Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 851

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Mode Imatt — (112)

4 + 3 = 7

Ajutor invers 2 ≠

Gemen: cu Pd3 la b3.

Hilfszüger—Selbstmatt 2-er.
Zwilling: *Mit Bd3 nach b3.*

BIBLIOGRAFIE

A apărut *Revista Română de Şah* Nr. 14—15 (număr dublu) pe luna Decembrie 1934. Această publicaţie bilunară-singura revistă de specialitate în limba română — apare sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu. Admirabil redactată de entuziaştii şahişti Const. Menciu şi Milu Augutstein precum şi de d. M. Davidovici ca redactor pentru Bucureşti.

Revista Română de Şah formează o podoabă pentru amatorii nobilului joc al regilor şi poate rivaliza cu succes în revistele similare din străinătate. Partea problemelor şi a studiilor se găseşte în mâinile valoroase ale d-lor Anatole Ianovcic, I. Schlarko, Paul Leibovici şi H. Gininger.

Acest număr dublu conţine o amănunţită dare de seamă asupra campionatului Capitalei pe 1935, cu portretul noului (şi vechiului!) campion S. Herland, partide din acest campionat precum şi din diferite alte concursuri şi turnee bine realizate, un articol al d-lui Davidovici despre activitatea cercului de şah „Tura", un articol de tenis datorit maestrului Max Euwe, finaluri de partide şi partide scurte, 17 probleme cu joc regulat, probleme feerice şi 3 studii. Acest număr se mai ocupă cu bibliografie, concursul prin corespondenţă al revistei şi e însoţit de o bogată cronică şahistă.

Abonamentele (300 lei pe an şi 150 pe 6 luni) se vor trimite pe adresa d-lui Milu Augutstein, Brăila, str. Unirii 115. Se trimet la cerere numere de probă.

★

In editura revistei de şah „L'Echiquier" din Bruxelles a confirmat o foarte interesantă şi instructivă broşură: „La Façon Moderne de traiter les ouvertures" datorită maestrului şi marelui analist dr. S. Tartakover. Broşura va fi cu mare folos atât pentru jucători înaintaţi cât şi pentru începători (75 de pag. cu numeroase diagrame). Se poate procura dela ad-ţia revistei „L'Echiquier" Bruxelles, 274. Avenue Nolvère sau prin „Revista Română de Şah" pentru preţul de 6 belgas sau 22 de franci francezi.

CORESPONDENŢA

Soluţiile problemelor publicate se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariţia lor.

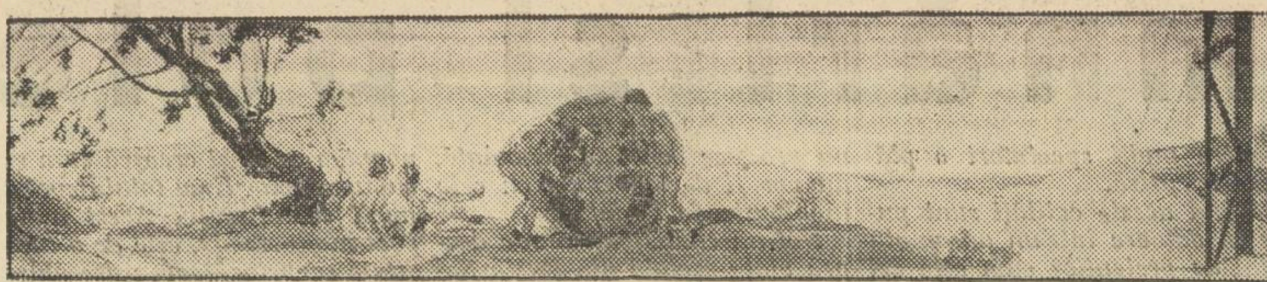
Problemele sintetice fiind publicate greşit, le vom reproduce din nou în numărul viitor.

Mulţumim călduros cititorilor ce ne-au felicitat de Crăciun şi Anul Nou.

PAUL NEGREANU
DINU NEGREANU

Cititi toţi azi:
în „LECTURA"
— Floarea literaturilor străine —
UN CONCERT
- Din viaţa artiştilor sovietici -
de
Pantelimon Romanov
Lei 4, Romanul complect.
La chioşcari şi librari

Goana după bărbaţi în U.R.S.S.
(Dragostea in Rusia de azi)
un senzaţional reportaj apărut în numărul de Crăciun al excelentei publicaţii
„MAGAZINUL"

Cărți și Reviste

Hyperion

(An. III, 7–8, 1934)

Numărul acesta este închinat lui *Gabriele D'Annunzio* și cuprinde pe lângă o bibliografie, un studiu și 44 sonete, acestea toate datorite d-lui Pimen Constantinescu.

Portretul poetului și gravurile în lemn care întovărășesc poemele, sunt datorite artei desăvârșite a d-lui Marcel Olinescu.

Redăm câteva pasagii interesante din biografia lui D'Annunzio:

„De pe la 1900 încoace, literatura apeninică a trecut în bună parte sub dictatura celuilalt despot al poeziei (după G. Carducci), fastuos, superb, imperial, violent până la paroxism, abrutizul Gabriele d'Annunzio.

„D'Annunzio s'a născut în orășelul Pescara, depe țărmul meridional al Adriaticei, la 12 Martie 1863. Și-a făcut studiile liceale între 1874 și 1881, la colegiul din Prato, când, încă dela vârsta de 16 ani, a început să publice câteva volumașe de versuri, cu care se făcu foarte repede cunoscut.

„In Roma a tipărit, în 1882 (avea 19 ani), cele două volume ce l-au consacrat definitiv printre marii literați: *Canto novo* și *Terra vergine*.

„Pentru el misiunea supremă e arta: trăiește în epoca artei ridicată la rangul de religie, — departe ca dela un pol la altul de renașterea religioasă actuală. Eroii romanelor sale sunt în genere ființe anormale și amorale, degenerate fiziologicește și pervertite, lăsând cetitorilor o impresie desgustătoare sau revoltătoare din punct de vedere moral.

„Genialitatea lui d'Annunzio constă tocmai în fuziunea desăvârșită a celor două mari epoci italiene: aceea de artă clasică, luminoasă, robustă, cu aceea de indefinit romantic și misiunea națională, ce trebuiau armonizate pentru a reda Patriei o nouă demnitate și orgoliu latin și Romei o nouă strălucire, demne de trecutul cel mai glorios".

Azi

(Octombrie 1934)

D. Mircea Eliade scrie despre *„Căile Spiritului"*: „Dealungul istoriei se desprind două tendințe principale ale spiritului omenesc: *soteria* și *sympathia*. Adică încercarea de salvare, de mântuire, de ieșire din lume — și încercarea de a găsi suport în lume, de a iubi lumea, de a căuta armonia cu toată existența și, mai ales, de a iubi această armonie, de a o socoti însăși temelia vieții.

„Concepția vieții morale și a sufletului — așa dar concepția nemuririi, într'un cuvânt — este mai întotdeauna în legătură cu imaginea pe care omul și-o face asupra Universului, în legătură cu concepția Cosmosului.

„De fapt acesta e destinul și tragedia omului vechi: că nu poate scăpa de necesitatea cosmică... Problema libertății nici nu i se poate pune, atâta timp cât nu-și modifică imaginea Cosmosului".

Colaborează în acest număr: V. Voiculescu, I. Peltz, Tristan Tzara, Camil Baltazar, B. Iordan, etc.

Revista Germaniștilor Români

(An. III, No. 2, 1934)

Revista de sub conducerea d-lui Prof. S. Mândrescu închină acest număr poetului german *Stefan George*. Despre acesta d. Virgil Tempeanu scrie un studiu din care spicuim câteva observațiuni:

„Infrângând romantismul german, apropiindu-și în felul său romantismul francez al lui Verlaine, Mallarmée, Baudelaire (ale cărui „Fleurs du mal" le și traduce), St. George, cu sufletul german totuși, doritor de a rupe barierele școalelor literare, rămâne el însuși, rămâne individualistul care ascultă de glasul interior al sufletului său, creând, prin forma sa aristocratică, de unică armonie, un neoclasicism.

„Poezia nu mai e expresia unei izolate întâmplări trăite, ci a unei concepții totale, conștiente. Atmosfera generală a poeziei lui George e romantică, închisă în ea, accentuând mai mult forma decât fondul.

„George a găsit noțiunea care să definească un popor altfel decât văzut prin unghiul sociologiei și patriotismului. E o elevație de simțire, o dorință de înnobilare, dispreț pentru vulgar. Poporul are în el, fiecare popor, individualitatea spirituală nemuritoare, pentru păstrarea căreia trebue să vegheze o elită, să tindă s'o desvolte, s'o lărgească, să educe mulțimea spre ea.

„Artistul, cu voia sau fără voia mulțimii, peste această mulțime, trebue să vegheze la sporirea acestei flăcări misterioase, care alcătuește însuși scopul vieții ei terestre".

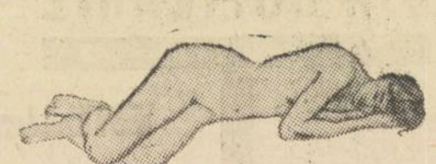
Mai colaborează la acest număr d-nii Ion Gherghel, Konrad Richter, etc.

AL. CAR.

Cărți noui

In editura „Cugetarea" **a apărut URECHEA LUI DIONYS, noul roman al d-lui VIRGILIU MONDA. După succesul de anul trecut cu** Testamentul d-rei Brebu, **autorul confirmă remarcabilele-i însușiri epice. URECHEA LUI DIONYS desbate antagonismul sufletesc dintre bărbat și femee; sbaterea sensualității ne este înfățișată în pagini pasionante.**

URECHEA LUI DIONYS constitue o nouă isbândă pentru autor.

Mona Rădulescu: Lădița cu Licurici. Ed. „Naționala Ciornei"

In privința originii basmului, specialiștii nu împărtășesc acelaș punct de vedere. Frații Grimm spuneau despre basmul german că trebue privit ca o rămășiță a simbolurilor naturii, a zeilor și a legendelor eroice în curs de dispariție sau deja dispărute. (Dornröschen, de pildă, simbolizează pământul furat de somnul iernii și trezit apoi de primăvara mântuitoare).

Dar împotriva concepției fraților Grimm s'a ridicat Th. Benfey, care considera basmul drept un produs indian. De bună-seamă că motive ca „Masă așterne-te" sau ca „Impăratul broaștelor" au pătruns în Apus din India, prin mijlocirea neguțătorilor și a navigatorilor. Totuși, cu toată potrivirea unora dintre basme, India nu poate fi considerată singura patrie a basmului.

Părerea englezului Tylor, că basmul a luat naștere *pretutindeni*, datorită asemănării fanteziei, a concepțiilor religioase și a formelor de viață a popoarelor primitive, a răsturnat la rândul ei teoria lui Benfey.

Astăzi se crede, în general, că basmele pline de minunății nu se întemeiază pe ceva concret, ci au fost create pur și simplu din plăcerea de a povesti, din nevoia de a desfăta pe ascultători, și că motivele lor sunt țesute pe închipuirea unei lumi vrăjite, pe concepția mistico-poetică a credinței, a fricii și a obiceiurilor din timpuri străvechi.

■

Prin ingeniozitatea invențiunii, prin bogăția peripețiilor, prin farmecul imaginilor, cât și prin potrivirea meșteșugită a cuvintelor, „Lădița cu licurici" a d-nei Mona Rădulescu constitue o minunată podoabă a genului. Și dacă e neînchipuit de greu să te mai avânți azi cu succes pe ogorul arat în lung și'n lat de frații Grimm, Perrault, Andersen și Ispirescu, — atunci se cuvine o atât mai neprecupețită prețuire a aceleia, care a izbutit să creeze frumuseți nouă, menite să potolească, pentru o clipă, însetata curiozitate a copilului.

Dela „Povestea de Inceput", care descuie lădița fermecată a licuricilor, și până la cei „Trei gheboși fricoși", autoarea țese cu iscusință toate combinațiile capricioase ale fanteziei, reușind să captiveze interesul printr'o chibzuită dozare a elementului emoțional.

Nu vrem să elogiăm la superlativ pe tânăra meșteră a „Lădiței cu licurici", de teamă că-i facem un prost serviciu. Ținem însă să ne exprimăm aci convingerea în ivirea unui talent înzestrat cu multă imaginație și sensibilitate, și care promite să transforme actuala „Lădiță cu licurici" într'o adevărată ladă cu nestemate.

MONA RĂDULESCU

D-rele Marcela și Florica Cordescu, ilustratoarele volumului d-nei Mona Rădulescu, au realizat câteva desene sugestive, adecvate fondului povestirilor.

Ad. B.

Revista de Filosofie

A apărut nr. 4 (Oct.—Dec. 1934) al „Revistei de filosofie".

Cu volumul acesta, vechea publicație de specialitate ajunge la vol. XX, ceeace înseamnă, împreună cu seria veche, aproape 30 ani de existență. Se așează dar printre cele mai vechi reviste românești, cu prestigiu care vine nu numai din vechimea sa ci și din seriozitatea preocupărilor și ținuta științifică vrednică de orice altă revistă străină în acest gen.

Pentru cultura românească „Revista de Filosofie", impopulară ca orice publicație de specialitate strictă, a însemnat și înseamnă foarte mult. Nu numai din motivul că este singura revistă de acest fel, dar pentru faptul mult mai important că aci s'au discutat tot timpul problemele filosofice, cu o competință sigură și s'au analizat lucrările române și streine într'un spirit de aleasă obiectivitate. Polemica, atunci când a fost, s'a purtat cu eleganță academică, în atmosfera rece și imparțială a principiilor. In privința acesta, multe alte reviste ar putea învăța ceva din această ținută științifică și conduită serioasă.

In afară de cărțile de filosofie care se tipăresc, revista aceasta este unica dovadă a existenții unor preocupări filosofice dela noi. Datorită ei, aceste preocupări, din păcate destul de reduse, pot pătrunde în sfere ceva mai largi, deși nu atât pe cât ar fi de dorit. Numai prin existența ei se face o educație a gustului pentru filosofie. Să sperăm că desvoltarea acestui gust, va cunoaște progrese din ce în ce mai mari, datorită și acestei bune reviste.

■

In ultimul număr apărut, dintre studii remarcăm „Inceputurile iraționalismului modern" în care d. Tudor Vianu lămurește, mai mult sub aspectul estetic o problemă de mare actualitate.

D. Seinoske Yuassa arată care este desvoltarea și orientarea filosofiei din Japonia de azi. Sunt interesante relatările d-sale; de aceia insistăm mai mult într'o notiță aparte.

Cât privește articolele d-lor Papu E. și Al. Solomon, primul este prea confuz și abrupt pentru a fi concludent, iar cel de al doilea este atât de temerar în pretenții, atât de lipsit de ținută modestă, încât nu poate intra în discuție. A dovedi inexistența cunoștinței și vanitatea epistemologiei este treabă prea suficientă de proaspăt absolvent în filosofie. Cu tot liberalismul care domină la conducerea revistei ne întrebăm dacă merita să fie dat tiparului acest articol.

Partea cea mai interesantă însă, și nota atrăgătoare a acestui număr al revistei este capitolul „Discuții" unde se cuprinde polemica dintre d-nii I. Brucăr și M. Vulcănescu asupra unei prefețe a d-lui Nae Ionescu, aprig dușman al lui Kant, cu filosofia căruia se spune că s'ar răfui de vreo zece ani, fără ca să știe lumea ceva. Discuția a pornit dela o recenzie critică pe care d-nul Brucăr a făcut-o prefeței scrisă de d. Nae Ionescu la traducerea „Criticei rațiunii practice" în românește. Aci d-sa face câteva afirmații cu totul gratuite, care sunt puse la punct de d. Brucăr. Recenzia d-sale a avut darul să provoace un răspuns al d-lui M. Vulcănescu, un „nae-ionescian" înfocat, care ține să apere tezele „maestrului". Intervenția d-lui M. V. a atras firește replica d-lui Brucăr, după care tezele „nae-ionesciene" se vede că nu se prea bucură de rezistență interioară.

Polemica aceasta este vrednică de urmărit. Cu atât mai mult cu cât este pe deplin concludentă: poziția „nae-ionesciană", rămâne până la urmă, după acest examen, destul de șifonată, ca să nu spunem altfel.

Tot la discuții se publică un articol al d-lui I. Nisipeanu, „Asupra programului studiilor filosofice în liceu". Este surprinzător că în desbaterea acestei chestiuni nu se are în vedere și proectul de reformă al d-lui Ion Petrovici. Nu se poate discuta problema pusă de d. Nisipeanu, fără a se aminti de acest proect, care a pus pentru prima dată chestiunea învățământului filosofic în școala noastră secundară.

In restul cuprinsului, sunt recenzii și informații variate, printre care o amănunțită dare de seamă asupra celui de al 8-lea congres internațional de filosofie, ținut anul acesta la Praga.

L'Europe Centrale

(1-er Décembre, 1934)

Ocupându-se de comemorarea centenarului teatrului din Zagreb, d. Raymond Warnier scrie:

„La Slavii din Austria, ca și în restul Europei, teatrul a luat ființă din Biserică. Un istoric, M. Fantsev, a evocat aceste începuturi în ultimul volum **Narodne Starine,** care constitue pentru istoria culturală a Slavilor din Sud un document prețios. El explică origina vechilor spectacole religioase croate, datorite activității confreriilor (asociațiilor) medievale, și mai mult sau mai puțin copiate sau inspirate de modelele italiene (pe când mai înainte se credea că aceste modele ar fi fost mai ales germane). Se urmărește apoi până în sec. XVI urmele acestei poezii a Bisericii, a acestor spectacole de Paști sau de Crăciun despre care și în zilele noastre supraviețuesc urme, mai ales în insulele și în cetățile de pe coasta slavă a Adriaticei. In insula Hoar se cântă, și astăzi încă, în procesiunile Patimilor, arii, ale căror texte datează din secolul al XVI-lea.

„Centenarul Teatrului din Zagreb a fost sărbătorit la 4 Octombrie, prin reluarea solemnă a piesei **„Porin"** de Lisinski, autorul lui **„Liubov i Zloba"**, creiatorul operei croate (1819-1854).

Ca întotdeauna, găsim și în acest număr articole interesante despre viața Europei centrale.

Revoluția mondială după Keiserling

Contele de Keiserling confruntă ideile sale esențiale expuse într'o operă destul de însemnată de filosofie cosmică, cu faptele recente, într'un mic volum scris în franțuzește și editat la Stock: *„La Revolution mondiale et la Responsabilité de l'Esprit"*. Aci găsim o expli care a răsturnărilor universale despre care lumea a luat cunoștință abia în timpul marelui războiu, deși ele existau de câteva decenii.

Keiserling stăruie asupra faptului că aceste „răsturnări" nu au nimic de a face cu revoluția de la finele secolului al XVIII, ci se pot compara mai degrabă cu perioada mai veche a tranziției dintre păgânism și creștinism.

In adevăr creștinismul a pus accentul pe Spirit și a pretins să pună frâu și zăgaz forțelor instinctive. Dar acestea nu se pot ușor domina și se răzvrătesc în potriva celor ce nu vor să țină socoteală de ele. Ceiace mână lumea modernă în actualele frământări este răzvrătirea „forțelor telurice", cum le zice Keiserling, în potriva unei civilizații pur intelectualiste.

Să fie epoca noastră o epocă de profundă și iremediabilă decadență? Keiserling nu socoate starea noastră atât de gravă cum o arată lumea. E drept că *valorile culturale* sunt înlocuite prin valori vitale și că problemele elementare ale dragostei și ale morții primează problemele transcedentale. Este asemenea adevărat că *conducătorii spirituali*, au fost înlocuiți printr'un fel de îmblânzitori, care conduc turme pasive prin sugestie. Asistăm fără îndoială la o rebarbarizare a omenirii, dar contele de Keiserling nu o crede primejdioasă. In lume, crede el, este azi *o enormă vitalitate*, care garantează nu numai izbânda întreprinderilor viitoare ci și virtuți spirituale *ca credința și curajul*. Keiserling are deci încredere în lumea viitoare. Se'nțelege că ea ne apare urâtă în prezent, nefiind decât expresia „forțelor telurice" pur și simplu, care e un teren hidos, ca pădurile virgine de pe pământ, cu obscuritățile și reptilele sale reci și spăimântătoare. Dar aceste clipe vor fi depășite, căci ele nu sunt de cât pregătirea unor vremuri în care spiritul va sufla din nou asupra lumii. Atunci se va naște o civilizație nouă, valorile spirituale și culturale se vor restaura în lume. Omenirea nouă, mai bună și mai tare de cât cea antică și cea creștină va ști să mențină în echilibru instinctele și să stabilească tensiunea favorabilă desvoltării armonioase și integrale a personalității umane.

Deci revoluția care zguduie lumea, ne spune originalul cugetător balt, va duce omenirea nu numai spre o nouă cultură integrală, dar în spre o cultură mai vastă și mai adâncă de cât toate cele ce au înflorit vreodată pe pământ.

Anul internațional al cărții

Aspect general

Fără a fi văzut evenimente, fără ca să fi purtat în sânul lui opere cu candidatură la eternitate, — vor fi excepții? — 1934 rămâne totuși un an mănos pentru librăria internațională. Din statisticele elementare, coroborate cu o constatare unanimă, se poate afirma că în acest an literar s'a scris mai mult decât în cel trecut, — după cum acesta produsese mai mult decât 1932. S'a scris, și s'a cetit deci. Nu mai constitue o taină pentru nimeni neîncetata creștere a publicului cetitor internațional, urmată de creșterea producției literare. Oamenii de bine cred să poată vedea în aceasta încă o dovadă a faptului că lumea totuși nu este atât de înrăită și bestializată, și că pedeasupra vicisitudinilor absorbante ale cotidianului involburate și meschine, omenirea își continuă drumul spre mai bine, — spre cultură, înțelegere și rezolvare pașnică a problemelor comune și a litigiilor interne.

Exodul spre carte și spre blânda sa învățătură ar constitui un simptom al pocăirii societății, obosite de tensiunea brutală a vieții sale din ultimii ani și blazată de violența și ritmul ei care ne conduc. In locul lor oamenii ar vroi să reintroducă prudența și sapiența de care era obiceiul până mai deunăzi să râdem ca de niște fete bătrâne, desuete și comice.

„Priviți cât cresc tirajele, ne spun incorigibilii nădăjduitori, și vedeți în fiecare exemplar mai mult vândut, unul sau mai mulți recâștigați pe calea civilizației".

Evident, o asemenea minunată reverie n'ar trebui nici măcar controlată: nu ne-ar face decât bine să ne încredem în ea. Dar sunt mai multe lucruri de văzut înainte ca aserțiunea să devină valabilă. In primul rând ar trebui să se arate, cu cifre comparative precise, că această revenire a societății moderne către carte și injoncțiunile sale corespund într'adevăr unei schimbări de mentalitate. Numai în cazul când o carte în plus ar însemna o crimă mai puțin, și un cititor nou ar aduce și un fanatic cumințit, — numai atunci s'ar putea interpreta creșterea producției literare ca un semn al schimbărilor așteptate. Atâta vreme însă cât această creștere va paraleliza cu aceiași atmosferă cruntă, și cu acelaș spirit întunecos și pătimaș care ne caracterizează veacul — și care dimpotrivă pare și el a progresa — credința de mai sus a oamenilor de bine va rămâne o emoționantă naivitate.

Sau mai precis problema se pune astfel: creșterea producției literare, constatată în ultimii ani neîntrerupt, înseamnă o revenire a societății la metoda senină și civilizată de a trăi pe care o insuflă cultura? Sau înseamnă, dimpotrivă, o conformare a culturii la exigențele societății moderne, o modificare a ei în funcțiune și în esență dictată de interese imediate? De această chestiune, se înțelege, depinde orice pronostic atât asupra viitorului societății, cât și, mai cu deosebire, asupra celui al culturii.

Despre moartea sau somnul poeziei în ultima vreme nu sunt prea multe de spus — fenomenul fiind notoriu, și nici o schimbare nepărând să survină în starea sa. Cadența timpurilor probabil nu îngădue lenta gestație a operei poetice, sau adânca desnădejde spirituală, exasperată, care renunță la toate atributele meditației pentru a se asvârli cu atât mai multă pasiune în lupta socială.

Rusia Sovietică se poate mândri cu o nouă viață a poeziei, atât din punctul de vedere al publicului cetitor de poeme, cât și din acel al creatorului. Trista Europă, cași noul continent de altminteri, tot atât de trist, în 1934 cel puțin n'au mai produs nimic însemnat sau regenerator pentru poezia lor, din diferite cauze pe care le-a arătat d. Călinescu pentru România. Lipsa de interes a publicului pentru poezie, se manifestă per a contrario prin succesul vădit al literaturii politice propriu-zise. Nicicând piața literară n'a suportat un număr mai mare de cărți cu temă și interes politic ca în acești ani din urmă, și mai mult ca oricând tocmai în 1934: programe, manifeste, apeluri, moțiuni, doctrine și propagandă, propagandă, propagandă! In eșecul poeziei și triumful literaturii politice, caracteristica culturii moderne se desemnează net. Indiferent dacă va avea sau nu urmări pentru viitorul său îndepărtat, rămâne însă un fapt indubitabil că noua viață a culturii este datorită unei schimbări a accentului său inițial. Rămasă o bucată de vreme izolată, departe de preocupările moderne, noua cultură a știut să reînvie, alegând, după o tragică dilemă — vă amintiți „la trahison des clercs"? — dintre fidelitatea față de vechea sa misiune, și cea față de realitatea vie a oamenilor și a problemelor lor, oricare ar fi ele, — pe aceasta din urmă. Astfel cultura își renega tradiția de prejudecăți, pentru a arăta încăodată că rolul și misiunea sa sunt de a fi străjuitoarea omenirii, oricare ar fi împrejurările.

Repercusiunile acestei noui atitudini nu întârziau să se producă și în literatură. 1934 a văzut continuarea transformării neutralității vechii literaturi într'una combativă, dedicată miezului problemelor imediate, fruct înflăcărat al actualității documentare și al crezului scriitorului, care în frământarea modernă are datoria mai mult ca oricând să-și spună părerea și să lupte pentu ea. Nu trăim o vreme senină acum, ci dimpotrivă suntem în fundul unei probleme a cărei rezolvare se poate întâmpla să o afle numai copiii noștri. Dar cu atât mai mult este de datoria oricărui om autentic să contribue la eșirea din impas. Omul public, și scriitorul deci, trebue să vorbească despre aceste probleme și lor să-și jertfească tihna și gândurile. Noua literatură trebue să fie de opinie pedeoparte, și de sinceră informație pe de alta. Adică unei probleme reale, colective și ale cărei date să le posede, scriitorul să aducă soluția crezului său de om. Pentru cronicarul internațional al cărții, cele de mai sus constitue o veche realitate, din zi în zi mai conturată. Este adevărat că procesul este mai lent în unele țări, pe când în altele este consumat cu mult înainte. Dintre țările orientale desigur că în România se cunoaște mult mai puțin misiunea modernă a literaturii, care a rămas aceiași demodată și ininteresantă, fără răsunet în marile masse, — după cum culturii franceze, dintre cele occidentale pare să îi vină mai greu să se adapteze unor cerințe pe care gloriosul său trecut le repudiase. Despre acestea vom vorbi însă mai bine săptămâna viitoare când ne vom ocupa de mersul literar al fiecărei țări în cursul lui 1934. Deocamdată spuneam numai că procesul general de actualizare a literaturii, sau de „politicizare", cum văd că pe nedrept i se spune, continuă cu acelaș succes. Nu mă refer prin acestea la înregimentarea categorică a scriitorilor și la polemicele ardente ale celor două literaturi politice propriu zise. Ci mă gândesc la prezența nouă în toți autorii moderni a unui fundament de atitudine și de luptă pentru această atitudine. Din ce în ce tipul scriitorului eunuc, povestitor de basme dispare, lăsând loc scriitorului activist de atitudine socială, după cum literatura neutră este înlocuită prin cea de concepție generală și de militare.

In 1934 trei sunt fenomenele care caracterizează mai bine acest an literar și care, în acelaș timp, depind de marea schimbare subjacentă a culturii. Prezența covârșitoare a literaturii de politică propriu-zisă precum și o nouă viață a essais-ului, dar nu de speculație metafizică ci de luptă și explicație politică, în primul rând. Triumful categoric al epicei — despre care ne-am mai ocupat — într'al doilea. In sfârșit, în cadrul chiar al ei, succesul nouei formule de roman bazată pe informație autentică și documentară, și condusă de atitudinea pe frontul social a scriitorului. Toată mișcarea literară a anului trecut se efectuiază sub semnul acestor trei aspecte ale aceleiași profunde transformări. Toamna aceasta începe cu o nouă armonie în lumea literelor, acolo unde cea trecută găsise discordie și haos. Stilul, atmosfera și tonul nouei literaturi sunt de acum stabilite. Evenimentele politice colosale cât și mersul propriu al literaturii din 1934, au desăvârșit evoluția. Vom vedea cum.

KYO

Insemnări și polemici

„Adeverul", — închinat Franței

Ziarul „Adevĕrul" a apărut de Crăciun într'o înfățișare excepțional de sărbătorească, consacrând Franței un supliment de șaizeci de pagini, scrise de personalități celebre și ilustrat cu sugestive și prețioase reproduceri artistice de pe operele celor mai reputați pictori și sculptori ai Franței.

Fruntași ai vieții politice și culturale române și franceze semnează articole prin care salută în termenii cei mai elogioși trăinicia de nezdruncinat a prieteniei dintre cele două țări latine.

Dar volumul de omagiu al „Adevĕrului" nu cuprinde numai dovezile netăgăduite ale unei amiciții politice; el oglindește în acelaș timp realizările proeminente și pildùitoare înregistrate de sora noastră mai

FLANDIN

mare atât pe tărâm economic, financiar și politic, precum și în toate domeniile de manifestare ale culturii și spiritului francez.

Astfel, d. Flandin, primul-ministru al Franței, înfățișează programul lucrărilor publice pe 1934—1935; d. prof. Emile Sergent scrie despre noile orientări ale învățământului medical; d. G-ral Condeescu — despre știința militară franceză; Pierre de Colombier — despre artele plastice în Franța; Pierre Dominique — despre mișcările de opinii ale tineretului francez; Henri Bidou — despre romanul francez.

In sfârșit, aviația, turismul, avuțiile, oameni, fapte și curente, muzica, teatrul, poezia, sportul, viața politică — sub toate aspectele lor complexe sunt examinate pe rând de colaboratorii numărului festiv al „Adevĕrului".

D-l profesor Nicolae Iorga, ocupându-se de raporturile intelectuale dintre Franța și România, trece în revistă toate împrejurările istorice în decursul cărora Franța a fost pentru noi izvor de idei, de înoiri și de generoase înrâuriri.

Aceiași înțelegere o manifestă și d. George Enescu, când spune că „arta franceză, de atâtea ori centenară, a găsit teren prielnic pentru a-și exercita influența asupra tinerei noastre arte, influență care totodată îndeamnă la originalitate și la întrebuințarea elementelor artistice populare, — ceiace nu putea decât să favorizeze dezvoltarea unei arte pur românești care să s'adape la nesecatele frumuseți isvorîte din poporul nostru. De aceia, avem totul de câștigat luând sfat dela francezi, atât de plini de fantezie, fruntași ai tuturor inovațiunilor și totuși atât de cuminți, evlavioși, paznici ai bunelor tradiții și ai cultului frumosului din trecut".

Nicăeri poate ,spiritul francez n'a găsit un teren mai prielnic afirmării sale depline decât la noi.

„Savantul francez, — spune în acelaș număr al „Adevĕrului" d. Henri Focillon, — regăsește pe pământul românesc, odată cu viguroasa personalitate a unei rase străvechi și, totuși tânără, conducerea, mișcarea, și chiar inflexiunea gândirii ce-i par indispensabile progresului în științe".

„Dacă există o țară, — spune cu drept cuvânt d. Grigore Filipescu, — care merită recunoștința noastră, ea este fără îndoială Franța, pentrucă ea a prezidat la trei din cele mai mari acte ale istoriei noastre: Revoluția din 1848, Unirea principatelor și Infăptuirea României Mari".

■

Numărul comemorativ al „Adevĕrului" constitue însă și o strălucită realizare technică.

Coperta în culori a pictorului Iser, simbolizând prietenia celor două surori latine, minunatele fotografii și reproduceri de artă din cuprinsul numărului, paginația excepțional de îngrijită, precum și distribuția armonioasă a titlurilor și caracterelor de literă. — alcătuesc un adevărat record în artele noastre grafice.

Editura „Adevĕrul" a făcut toate eforturile ca omagiul României să fie vrednic de dragostea mare și de totdeauna a Franței. H. Bl.

Un debut

Nu e vorba propriu zis de un debut. E vorba de apariția pentru prima dată în fața publicului bucureștean, a unei tinere și talentate actrițe, care a jucat cu succes pe scenele unor Teatre Naționale din provincie.

Debutanta e d-na Aurora Bălăceanu, *care joacă actualmente în ansamblul Teatrului Marioara Cinschi.*

Scurtele apariții ale acestei artiste care știe să-și dozeze accentele, mersul și atitudinea după ritmul logic al personajului, frazând inteligent și mișcându-se omenește, — a fost pentru mulți spectatori o plăcută surpriză.

Când aceste calități sunt puse în valoare într'un ansamblu atât de pretențios cum este cel de operetă, meritul actriței e cu atât mai mare, și de aceia am socotit util să-l subliniem.

Pe d-na Aurora Bălăceanu o așteptăm însă în roluri de compoziție, în care să-și desfășure întreaga gamă a posibilităților d-sale scenice. — S. I.

Un Proust rus necunoscut

„Les Nouvelles Litteraires" au publicat recent o polemică interesantă în jurul literaturii sovietice. Polemiștii sunt: frații Tharaud și François Mauriac, iar punctul de plecare al polemicii îl constitue raportul lui Radek făcut la congresul literar pan-sovietic din Septembrie trecut.

Radek proslăvește actuala producție literară sovietică, în care sunt înfățișate tipuri de eroi specifici, ai muncii de stat. El arată că numai din mediul acesta trebue să se inspire literații: — atunci, și numai atunci, literatura de azi va ajunge succesoarea directă și demnă a marei literaturi rusești din epoca unor Gogol, Turgheniev, Tolstoi și Dostoievschi.

In afară de mediul proletar, din care ies conducătorii actuali și reformatorii sovietici, nimic nu-i demn să fie oglindit în literatură. Toți ceilalți — țăranul, soldatul, funcționarul, — nu pot creia cadre de eroi literari. Cu atât mai mult celelalte clase sociale sortite pieirii.

Frații Tharaud, judecând la lumina acestui punct de vedere și literatura franceză, găsesc de pildă că Proust percepea literar numai realitatea oamenilor de nimic, care nu merită nici o atenție...

Mauriac constată mai întâi că frații Tharaud, deși în aparență polemizează cu Radek, acceptă de fapt punctul de vedere sovietic. Aceasta i-a făcut lui Mauriac „o impresie deprimantă", deoarece echivalează cu renunțarea fraților Tharaud la Proust.

Mauriac face apoi o întreagă filipică, amintind că niciodată elementul etern al literaturii nu va fi înlocuit cu unul limitat și condiționat de epocă...

„Fiecare om, oricine ar fi el, chiar numai grație faptului că respiră, trăește și suferă poate deveni subiect al unei capo-d'opere literare.

E îngrozitor să trăești într'o epocă când e nevoe să amintești aproape zilnic această axiomă...

O, noi înțelegem foarte bine dece într'o țară, care a stat odinioară în fruntea literaturii europene, nu sunt succesori ai lui Gogol, Turgheniev, Tolstoi și Dostoievschi! Dar dacă un asemenea succesor trebue să se ivească; dacă o sămânță a geniului rus crește undeva, în afară de pepinierele sovietice, atunci floarea și rodul pe care-l va produce această sămânță, nu vor fi de loc la fel cu cele închipuite de Radek...

Noi nu cunoaștem nimic despre viața socială din Rusia Sovietică. Și vom rămânea în ignoranță atâta timp cât nu se va ivi acolo un mare romancier. *Căci numai mărturisirea unui romancier are valoare. Călătorii n'au reușit să vadă nimic. Ei vorbesc de aparențe, dar nu s'au uitat în interior:... Eu salut de pe acum pe un Proust rus viitor care poate undeva în adâncurile neștiute ale țării, singur, studiază mediul uman despre care noi nu știm nimic.*

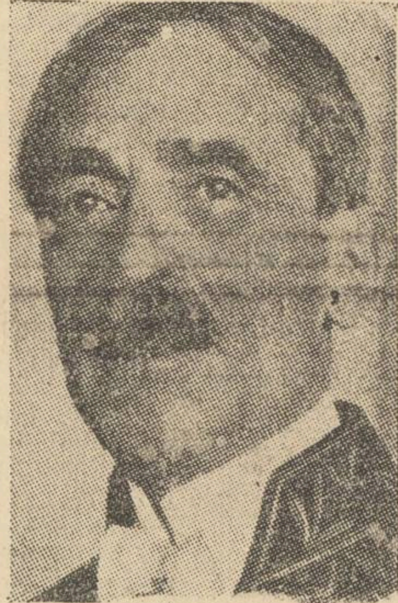
Pentru acest Proust rus, obscur deocamdată, totul e interesant, afară de convenționalismul oficial. Nu există pentru el nimic prea josnic, prea inferior. Nu există nici un om de nimic... El pregătește acea imensă recoltă pe care Radek o disprețuește astăzi. El va restitui cândva Rusiei Sovietice tot ceiace i-a împrumutat, înfățișând lumii figura autentică a Rusiei de azi!..."

O seară cu Paul Valéry

Paul Valéry publicase la „Jeune Parque", *și un prieten se afla într'o seară, pe acea vreme la* Pierre Louis, *vestitul scriitor al romanelor „La Femme et le Pantin",* „Chanson de Bilitis" *etc. Toată seara, acesta a vorbit numai de Paul Valéry, pe care-l cunoștea mai de mult.*

Fusese chiar în acea zi la Paul Valéry să-l felicite pentru la Jeune Parque.

— „O anticameră sever mo-

PAUL VALERY

bilată după moda veche. Cabinetul de lucru corect... apoi urmă: „Iată ce am scris eu despre el în jurnalul meu mai de mult: „Am primit în dimineața aceasta un sonet de Valéry „Le jeune prêtre". *Ce talent! E unul din cele adevărate! Dacă urmează tot astfel va ajunge mai departe de cât toți pe care-i admirăm azi.*

„Duce o existență prodigioasă Paul Valéry. Lucrează ziua și noaptea ca să-și crească cum se cuvine copiii. E cu totul devotat micii sale familii. Acest mare poet mallarmean, este de o luciditate surprinzătoare și are alură de șef de școală. E filosof și excelent matematician în acelaș timp. Până ce nu l-am cunoscut nu mi-am putut închipui că se pot împăca, în acelaș talent, atâtea daruri atât de diverse și atât de solid manifestate.

„Un cap extraordinar. Dar are sarcini prea grele, care-l zdrobesc și cărora le face față cu mult curaj, dar se cheltuește prea mult. Dar nu-i nimic. El știe unde merge și-și va atinge scopul negreșit".

In timpul acela sosi și Valéry, care anunțase că va veni să ia cafeaua cu noi. Vorbiră mult împreună savurând cafeaua și licorurile. Paul Valery îmi păru un om destul de rece, foarte stăpân pe el, mustața tușinată, umbrea o buză superioară voluntară, în contrast cu Pierre Louis deschis și plin de entuziasm vorbind cu un farmec încântător, ce era numai al său".

A trecut multă vreme de când s'au scris aceste rânduri... Pierre Louis a prevăzut bine...

Filosofia în Japonia de azi

Despre Japonia se știe în general că este o țară imperialistă, că are puternice și active tendințe revizioniste, și că se găsește mereu în conflict cu rușii. Jurnalele de cinematograf ne mai spun că imperiul dela Soare-răsare este cât se poate de „civilizat" în privința tehnicei războinice în deosebi. Europenizarea a făcut progrese enorme în această direcție.

Acest proces de europenizare, nu se'ntinde oare și asupra culturii japoneze? Dacă nu putem da un răspuns în ceeace privește literatura, se poate răspunde afirmativ pentru mișcarea filosofică.

In numărul din Decembrie al „Revistei de filosofie" a apărut un articol informativ asupra desvoltării filosofiei în Japonia de azi, semnat de Seinoske Yuassa. Din acest articol se vede că influențele europene în filosofia japoneză de azi sunt foarte numeroase. Pentru japonezi „filosofia, așa cum s'a practicat sute de ani în Japonia, este cu totul deosebită de filosofie în sensul european, adică de filosofie în înțeles teoretic. Filosofia tradițională a Japoniei este o disciplină morală, un drum spre înțelepciune: ea pune practica deasupra teoriei, concretul deasupra abstracției. Preferința aceasta pentru practică se poate de altfel observa și în alte domenii ale culturii, chiar în matematică". Această predominare a practicei asupra teoriei a durat chiar după ce spiritul european a început să-și exercite influența sa adâncă asupra vieții japoneze. Situația s'a schimbat însă în ultimul secol. Acum 70 de ani filosofii englezi Spencer și Mill au fost preferații Japoniei. Iar după demodarea acestora a început să preocupe îndeosebi Kant și Hegel. De vreo 40 ani încoace, filozofia germană e în mare cinste în universitățile japoneze. Toată mișcarea de astăzi este dominată de fenomenologie. Afară de Husserl, mai sunt bine cunoscuți și reprezentanții altor direcții: Nietzsche, Eucken, Cohen, Natorp, Windelband, Rickert, Dilthey, Heidegger, și dintre francezi Bergson. „Japonezii au reușit să transpună în țara lor metodele folosite până azi de filosofia europeană și să le utilizeze în cercetări originale. Răsădită într'o insulă din răsăritul îndepărtat, filosofia europeană a găsit, se pare, un pământ fertil. Se pune însă întrebarea dacă vor reuși japonezii, încă odată, ceeace au realizat pe vremuri, atunci când, împrumutând cultura Chinei au pus-o în deplină armonie cu tradiția lor proprie, dacă vor reuși așa dar să alcătuiască un tot armonios din filosofia Europei și din cea japoneză, autohtonă. Problema aceasta e o problemă în înțelesul întreg al cuvântului, adică o problemă care-și așteaptă încă soluția". Și nu e dintre cele mai ușoare. „Orice japonez care se închină studiului filosofiei europene se găsește înaintea acestei grele sarcini: împăcarea celor două suflete pe cari le simte în luptă în el însuși. Aprofundează filosofia Europei, admiră sistemele mărețe pe cari i le înfățișează istoria filosofiei, e vrăjit de puterea rațiunii care îndrăsnește să prindă în concepte analitice, cele mai misterioase unghere ale psihicului uman. Dar în sufletul său, deprins de milenii să-și însușiască esența lucrurilor prin intuiție oarecum artistică, se trezește o rezistență; o opoziție instinctivă se ridică în fața acestei afirmări necruțătoare a rațiunii. Sufletul său de poet se împotrivește prozei rațiunii. Nu e vorba de o problemă academică, destinată orelor de răgaz, ci de o problemă de viață, pe care e destinat să o trăiască cu toată ființa. Viața sa însăși îi este problemă. Cum va alcătui un tot din filosofia Europei, clădită pe temeiul rațiunii și din filosofia Japoniei eșită, ca să întrebuințăm o vorbă a lui Pascal, din logica inimii: iată, prin excelență, problema vieții sale". Și mai clar este formulată această problemă la finele articolului. Lumea aceasta a filosofiei japoneze tradiționale, având la bază intuiția inimii trebue împăcată cu filosofia Europei, întemeiată pe rațiune. Găsirea unei căi care să lege lumea inimii cu lumea observației reci și a rațiunii, nu i se pare sarcina care așteaptă să fie îndeplinită de filosofii tineri ai Japoniei".

Problema aceasta, după cum reiese, este unul dintre cele mai interesante aspecte ale vieții culturale japoneze, dacă nu chiar unul fundamental.

Camioneta verde

In colecția „Rosidor" (Edit. „Națională-Ciornei"), în care au apărut opere de d-nii M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, T. Teodorescu-Braniște, Al. O. Teodoreanu, Gib Mihăescu, etc. va apărea dup ăsărbători romanul „Camioneta verde", în care d. M. Sevastos redă viața politică și socială de după războiu.

O lectură captivantă și instructivă!

400 pagini, cu sute de clișee fotografice și ilustrațiuni pe hârtie cromo, 40 lei.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

O culegere de duioase aduceri aminte ale câtorva dintre cei mai de seamă scriitori V. Alecsandri, Jean Bart, I. Al. Brătescu Voinești, Ioan Creangă, Barbu Delavrancea, Em. Gârleanu, Al. Russo, Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu și Vlahuță.

Biblioteca Școlară

pune la îndemâna elevilor această minunată lectură.

Prețul 20 lei

— Uite, mă, naționalizarea orașelor!
— !......
— Păi sigur! Subvenție dela Timișoara, teatrul joacă la București, iar operetele sunt ungurești.

— Domnule judecător, victima s'a svârlit subt roțile mașinii. Asemenea cazuri sunt frecvente. Intrebați și Legația germană.

— Ce fac, bădie, boierii cu lemnele astea?
— Să aibă ce pune pă foc când or vedea că nu e zăpadă.

ASOCIAŢIUNII SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 736
DUMINICA 13 IANUARIE 1935

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888–1897 / CONST MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Pentru 50 de ani ai lui Iancu Brezeanu

La o masă de cafenea domnii Brezeanu şi Gusti se întâlniseră, ca să viziteze împreună un camarad, pe d. Nottara. Maestrul era bolnav şi ceilalţi doi maeştri, al personagiului şi al scenei, au învăţat că omul se scutură de zile ca pomul de frunză, în existenţă ca în teatru, într'un ceas. Dar prietenii au crezut că e politicos întâi să telefoneze...

După telefon ei se priviră satisfăcuţi şi zâmbiră. D-l Nottara nu era acasă: *ieşise*. S'a dus la doctor, le-a răspuns telefonul.

— Dacă s'a dus el la doctor, şi n'a venit doctorul la el, să ştii că nu-i aşa de rău, zise d. Brezeanu.

Am stat de vorbă cu aceşti domni ai teatrului românesc, pe care am avut cinstea să-i cunosc de mult, dintr'o vreme când spiritul umoristic era tocmai atât de putincios ca să prezinte săptămânal pe d. Brezeanu aproape exclusiv în viaţa particulară şi sub pretextul unei admiraţii artistice indiscutabile să-i povestească minut cu minut restaurantul. Se încinsese în presă o colegialitate care duhnea a impertinenţă şi mojicie. Era epoca recordurilor stabilite pe număr de sticle şi halbe, paralel cu o sărăcie de producţie şi de intelect răzbunată pe consumaţii.

D-l Brezeanu a fost silit să o străbată toată, cu un oftat, ne închipuim, şi redus la suferinţa mijloacelor locale. In ochii artistului tresăreau luminile unei inteligenţe mai presus de epocă şi rămasă stingheră dela decesul lui Caragiale, care mi se pare, dacă ne aducem bine aminte, i-o preţuia cu un sentiment de permanentă surpriză. Pe Caragiale, o împrejurare excepţională a făcut să nu-l cunoaştem nici la berărie nici la ciorbă de burtă, cadrul obicinuit pe timpuri al idealurilor şi al jurămintelor literare, ci într'o expoziţie de pictură internaţională, unde personalitatea esenţial delicată şi discretă a scriitorului găsise un refugiu anormal în Bucureşti. Ceeace nu putea în acest oraş cu personalităţi totdeauna mai mari decât capacitatea lui de asimilare să dea ambianţa publică, domiciliul şi singurătatea activă, ofereau localul cu pahare şi oglinzi şi prieteniile depănate dela masa vecină.

O atmosferă, cum se chiamă acest lucru, o atmosferă profesională cu o solidaritate şi cu un punct de onoare colectiv, se poate afla în orice târg din străinătate cu 25.000 de locuitori. Pictori, muzicanţi şi literaţi, fără geniu ostentativ şi individualitate declamată, se apără de mediocritatea urîtului sufletesc în comun, asociind câteva unelte şi iluzii şi realizând un moral.

La două biliarde mingile de ivoriu erau împinse cu băţul frecat cu tibişire pe verdele câmp de postav. Se auzea ciocnetul de pietre aruncate al globurilor întâlnite. D-l Gusti împlinise 50 de ani de pedagogie în teatru şi d-l Brezeanu era pe cale să-l ajungă. Astăzi d-l Brezeanu i-a împlinit.

50 de ani de activitate şi acţiune reprezintă o aristocraţie şi singură această durată, pe o linie aceeaş, implică o respectuoasă sculare în picioare. Omul care a muncit într'un petec de hârtie, de scândură sau de pânză 50 de ani este probabil să aibă 70 şi cifrele sunt demonstrative şi în importanţa lor biologică. Raportată la naţia intelectuală, care străluceşte în universitate şi se stinge pe catedră şi în birou, o carieră de 50 de ani însemnează o biruinţă şi o frumuseţe de abundenţă.

Actorul, ca şi muzicantul şi poate că mai mult decât el, îşi joacă odată cu rolul şi cu vocaţiunea persoana: omul intră de-a valma cu artistul la examenul de fiece zi şi de fiece vârstă al personalităţii lui. Când izbuteşte talentul izbuteşte şi omul. de-a dreptul: cu atât mai penibilă e căderea unui actor. Dacă

autorul, a căruia profesie desparte jocul ce şi-l face în scris din depărtare în două individualităţi distincte şi consolabile în insucces, actorul se înalţă sau se prăvăleşte dintr'o bucată, apucat în carne şi oase şi sfâşiat pe toate dimensiunile lui într'un personagiu. Că poetul e şchiop sau cocoşat interesează puţin. Actorul trebuie să probeze în fiecare seară nu numai că ştie să joace, că ştie să fie original şi dacă se poate variat în câte un singur exemplar nou al aceluiaş rol, dar că ştie să intre, să calce, să umble, să stea, să ştie să se îmbrace şi să poarte exact costumul individului împlinit. Spectatorul din stal îl analizează rece, îl judecă sever ca un examinator pedant şi de toate detaliile indiferente aiurea îi ţine socoteală strictă. El poate să dea plasatorului un bacşiş de 100 de lei dar actorului nu-i acordă o centimă din indulgenţa lui. Şi vocabularul lui de antract exprimă maxima potenţă. Actorul e cu facilitate taxat stupid, imbecil, idiot de spectatorul în viaţa de toate zilele cel mai politicos. De vreme ce-l plăteşte ca să-i furnizeze o doză de plăcere, domnul din stal îl execută numaidecât, dacă i se pare că jocul nu corespunde cu tariful. Este adevărat că odată prins, publicul ştie să dea recompensele în viscole de aplauze, mai scumpe actorului decât orice har.

D-l Brezeanu în toate rolurile pe care le-a jucat a probat zămislindu-l intens identificarea cu personagiul d-sale, în aşa grad în cât spectatorul nu a putut să-l scruteze şi să-l deslâne, primind influenţa totală a interpretului. Când a intrat în scenă, d-l Brezeanu se găsea în rol încă dinainte de a-şi fi pus pălăria la garderobă. El îşi impune schema numaidecât, imperativ şi fără nicio putinţă de replică. Viziunea lui este acceptată prin constrângerea la care este publicul supus de a nu se putea evada decât prin aplauze, înălţate din suflete ca un stol de porumbiei. La Brezeanu lupta dintre artist şi materia inertă apare cu violenţa care a poruncit câtorva molecule de oxigen, de carbon sau de calcar să se schiţeze, să apuce o formă, să se rostească organizate şi să rămâie definitiv aşa, în munte piscuri şi pe văile apelor oameni şi pomi.

In toate privinţele opera de artă este un act de violenţă, de dominaţie şi de acuplare, în care elementul viril, rătăcit în natură, cu însetarea, foamea şi nesaţiul lui Pan, caută prin lumină şi întunerec forma celui mai complect şi mai adânc rezultat pentru cel mai înverşunat instinct.

T. ARGHEZI

E. Tibor — Compoziţie

T. Soroceanu — Portret

Din viaţă... şi din cărţi

„Numai un cuvinţel"...

De sărbători, cel mai bun sistem de petrecere este evadarea din mediul obişnuit, refugiul la ţară pentru orăşan — într'o casă de prieteni. Acolo, în mijlocul tăcerii din jur, ţi se odihnesc nervii şi se repauzează sufletul, hărţuit de atâtea preocupări, în cursul anului.

Am fugit, şi eu, din Bucureşti-

La plecare, mi-am luat o carte. Nu puteam alege o carte necitită. Riscul era prea mare. Vroiam o carte citită, dar mai de mult — astfel ca anecdota să-mi pară inedită. Apoi nu doream un volum care zgudue cititorul, ca opera lui Dostoievski — ci o carte calmă, liniştită, aducătoare de tihnă sufletească.

Am ales „Memoriile unui vânător" de Turghenev.

Dela prima lectură îmi rămăsese impresiile de vânătoare — foarte puţine, în aceste memorii vânătoreşti.

Acum însă m'au impresionat adânc dramele din aceste povestiri, — şi în primul rând „Intâlnirea".

O fată de ţară îşi ia rămas bun dela iubitul ei, un camardiner, care pleacă — poate pentru totdeauna — în urma legăturii pasagere de dragoste din satul stăpânului său.

Faţa — plină de duioşie şi de delicateţă. El — sec, înfumurat, brutal....

Ea va rămânea o declasată; el pleacă, fluerând...

Şi nici un reproş, nici o pretenţie... Ea vrea un lucru de nimic: „măcar un cuvinţel", la despărţire... Iar el nici atât nu-i dă. O lasă cu faţa plânsă în iarbă, zguduindu-i-se umerii... o lasă fără o mângâiere pe obraz, fără un „cuvinţel"... şi se duce în lume desigur spre altă fată care îi va ieşi înainte cu un buchet de viorele.

Sfârşitul însă va fi mereu acelaş.

Un caz

Nu ştiu de ce autorităţile se amestecă în afacerile intime ale slujbaşilor. Şefii militarilor, conducătorii ceferişti, organele superioare din Ministerul de Finanţe — toţi judecă moralitatea inferiorilor şi dau hotărâri fără drept de opoziţie, apel sau recurs.

Astfel o funcţionară dela Ministerul de finanţe — al cărei soţ fusese mutat în Ardeal — se hotărî să se despartă de dânsul şi să se mărite cu şeful ei.

Dar şeful reclamă „cazul". Autorităţile intervenira în conflictul de inimă; şi pretendentul fu mutat într'un orăşel din Bucovina.

Femeia — atrasă de noua dragoste, aducătoare de cadouri, flori şi bomboane, — îl urmă pe pretendent şi, la terminarea divorţului, îl luă de bărbat.

Autorităţile, sesizate de fostul soţ, despărţiră noua pereche — prin mutarea doamnei în altă localitate.

Şi atunci începură necazurile.... Noul soţ nu mai era şef de instituţie — ci un pârlit de funcţionar, cu doi copişti în subordin. Nu mai avea casă oficială, luminat, încălzit, servitori... Nu-i ajungeau banii nici pentru gospodărie... De unde pentru toalete şi cadouri?

Urmează reproşurile: — De ce nu se îngrijeşte stăpâna de gospodărie? De ce nu cârpeşte ciorapii?

Soţul, retrogradat şi hârţuit de mizerii, găseşte consolare în chefuri cu amici. El vine pe la trei dimineaţa acasă; ea pleacă cu trenul spre slujbă peste patru ceasuri. Nici nu-i mai vine să se certe...

Ce se întâmplă însă?

Fostul soţ care n'a încetat de a o iubi, vine după dânsa. Se reîntâlnesc în acelaşi biurou. Incepe o dragoste nouă. Soţia-i de odinioară îi devine amantă. Se repetă întâmplarea dela început.

Trei oameni deci au suferit şi sufăr în această întâmplare — din pricina iluziei fericirii, pe care toţi o urmăresc şi nimeni n'o ajunge.

* * *

Tablouri Parisiene: CXXIV

„La servante au grand coeur..."

BAUDELAIRE

Bătrâna slujitoare de care-ai fost geloasă,
Şi care'şi doarme somnul umil sub iarba joasă,
S'ar cuveni să-i ducem în dar câteva flori.
Cei morţi, şi ei sărmanii, îşi au durerea lor,
Şi când Brumarul suflă, rupând din crengi uscate.
Lung, crivăţul său jalnic prin marmore surpate,
Ei judecă desigur că viii sunt ingraţi
Să doarmă la căldură cum fac, împăturaţi,
Pe când, cadavre roase de negre reverii,
In pat făr'de tovarăş, ne mai putând grăi,
Schelete vechi muncite de viermi, de ger pătrunse
Simt iernile trecute tot picurând ascunse,
Cum veacul li se scurge, cum nimeni n'o să vie
Să schimbe sdreanţa prinsă de piatra lor pustie.

Când şueră căminul şi cântă, de'nserează,
Dacă-aşi vedea-o, calmă, pe scaun că se-aşează.
Dacă'ntr'o noapte-albastră şi rece de Ghenar,
Pitită aşi găsi-o în camera mea iar,
Tăcut venind din fundul culcuşului etern
Copilul să-l vegheze cu ochiul ei matern,
Cucernicului suflet ce i-aşi putea răspunde
Privind cum lasă lacrimi pleoapele-i profunde?

ION PILLAT

Şcoli literare

Nu mai există şcoli literare. Tendinţa scriitorilor de-a se grupa în jurul unei idei literare oarecare, în jurul unui program literar, este pe cale de dispariţie. Aproape am putea spune că nici nu mai intră în obiceiurile scriitorilor actuali.

Scriitorul de azi nu mai simte nevoia să se asocieze cu alţi scriitori decât din nevoi materiale de breaslă. Avem asociaţii şi sindicate de literaţi. Grupări literare în vechiul sens al cuvântului, întemeiate pe nevoi şi legături spirituale, nu mai există. Este şi acesta un semn caracteristic al vremurilor noastre.

Aruncând o privire de ansamblu asupra literaturii universale vedem că tocmai fenomenul grupului literar este ceia ce caracterizează mişcarea literară din trecut. Mai ales veacul al nouăsprezecelea se poate numi veacul şcolilor literare.

Grupările literare de tot felul dau acestui veac o fizionomie caracteristică, pe care nici o altă epocă literară n'a avut-o nici înainte, nici după el.

Şcolile literare ale veacului al nouăsprezecelea erau, de altfel, mai mult decât nişte simple grupări de simpatie şi corespundeau la mai mult decât o simplă nevoie de sociabilitate literară, pe care astăzi suntem dispuşi s'o vedem pe cale de dispariţie totală. Şcolile literare ale veacului trecut erau manifestarea unor mari curente de idei şi de sentimente, aveau la bază puternice convingeri depăşind de multe ori cadrul literaturii, cu rădăcini adânci în marile transformări politice şi sociale ale vremurilor. Şcoala

AL. A. PHILIPPIDE

romantică germană din preajma anului 1800, romantismul francez, reacţionar în timpul Restauraţiei franceze, liberal şi progresist după revoluţia din 1830, naturalismul englez dela mijlocul veacului trecut, — toate aceste mişcări şi grupări ale literaturii europene au putut da prilej lui Georg Brandes să spună că studiul lor este o contribuţie la psihologia primei jumătăţi a secolului al nouăsprezecelea.

Cu timpul noţiunea de şcoală literară s'a delimitat, strângându-şi conţinutul. Odată marile curente literare ajunse la epuizare, adică atunci când misiunea lor s'a sfârşit (şi asta s'a întâmplat odată cu triumful ideilor democratice după 1848) şcoala literară capătă un sens tot mai restrâns, ajungând încetul cu încetul să se confunde cu coteria, cu simplul clan literar, grupat cu chiu cu vai în jurul unui program estetic oarecare şi devenind o chestiune de reacţiune a generaţiilor literare unele faţă de altele. Cu naturalismul lui Zola şi cu simbolismul francez se sfârşeşte seria marilor şcoli literare.

Secolul nostru, ajuns acum în pragul maturităţii lui cronologice, e departe de-a cunoaşte bogăţia de şcoli şi grupuri literare a secolului precedent. Nici o mare mişcare de idei nu i-a semnalat începutul. Epoca dela 1900 a fost o epocă de blegire confortabilă şi de trândavă juisare a spiritelor. Războiul a produs într'adevăr o reacţie, tradusă la un moment dat printr'un unanim elan pacifist, susţinut de un orgolios europenism, afişat ca apărare împotriva asiatismului şi rezolvat până la urmă într'o tendinţă reacţionară şi într'o exasperare a naţionalismului de pretutindeni. Fără îndoială că revoluţia rusă rămâne fenomenul cel mai important al acestui început de veac.

Conceput şi aplicat ca o doctrină exclusiv socială şi economică, comunismul poartă însă destul de puţin, măcar pentru moment, caracterul unei mişcări spirituale. In Rusia actuală politicul şi economicul sunt hotărât pe primul plan. Ceiace cunoaştem din literatura rusă contemporană ne dovedeşte din belşug acest lucru.

In asemenea condiţii nici nu se poate zări undeva posibilitatea unei şcoli literare care să fie o manifestare de idei şi concepţii, după cum au fost marile şcoli literare din trecut.

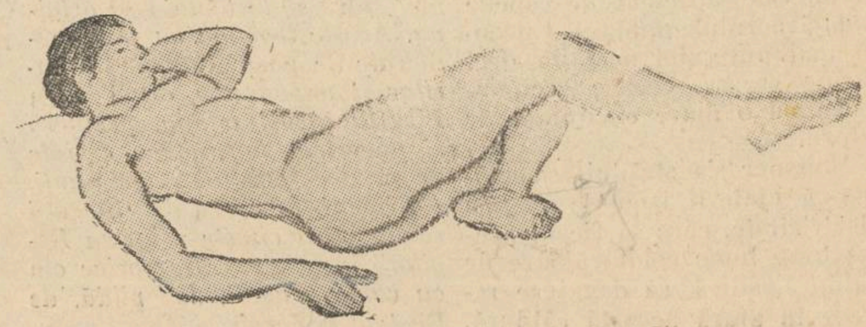
Dar e probabil că însăşi psihologia scriitorului european actual (fără să vorbim de Rusia unde literatura se desvoltă în condiţii de constrângere speciale) nu mai este favorabilă unei grupări spirituale. Afară de interesele de breaslă scriitorul contemporan nu mai cunoaşte altă apropiere faţă de ceilalţi scriitori. Chiar coteriile şi bisericuţele nu mai au coeziunea de odinioară.

In ce ne priveşte, literatura noastră n'a cunoscut nici odată şcoli literare corespunzătoare celor din apus, dacă punem la o parte doar mişcarea patruzeci optistă, de renaştere naţională şi cu preocupări mai mult politice decât literare. Junimea, cu spiritul ei critic şi zeflemist, a adunat oameni prea deosebiţi între ei pentru a putea fi privită ca o grupare unitară. De altfel, curând de tot, a deviat şi ea spre politică.

Un caracter mai hotărât de şcoală literară a avut semănătorismul. Şi poporanismul „Vieţii româneşti" dinainte de războı a fost ultimul curent literar pe care l-a cunoscut literatura românească.

Literatura noastră actuală se desvoltă pe baze de eforturi individuale. Dacă, uneori, simţim poate lipsa unui curent spiritual puternic, care să organizeze aceste eforturi, nu ne plângem prea mult de dispariţia şcolilor literare. Opera literară rămâne, ca proces de creaţie, expresie a personalităţii. Şi literatura noastră are nevoie încă de puternice personalităţi. Şi nici o şcoală literară nu poate creia personalităţi şi talente.

AL. PHILIPPIDE

ȘTIINȚIFICE

Avionul automatic

Un avion german, de un tip extraordinar, a făcut în timpul din urmă o serie de experiențe interesante pe aerodromul englez din Croydon. Acest aparat, cunoscut sub denumirea de „laboratorul sburător", are un singur motor. El se ridică, sboară și'și păstrează iuțeala și direcția, fără ca pilotul să aibă nevoie să intervie.

E deajuns ca pilotul să fixeze indicatorul de viteză la valoarea pe care vrea s'o menție, busola la direcția dorită și altimetrul la înălțimea ce-și propune să ajungă. Aceste operațiuni prealabile odată fixate, el n'are decât să decoleze mașina și să-și încrucișeze brațele. Avionul dela sine se înalță până când atinge câteva zeci de metri deasupra înălțimii indicate, apoi plutește ușor, descriind o curbă și își găsește în sfârșit înălțimea prescrisă și direcția marcată.

Din acest moment, viteza, înălțimea și direcția sunt menținute regulat până la o nouă manipulare a indicatorului, a busolei și a altimetrului.

Tot ceeace are de făcut pilotul este să aterizeze. Dar chiar și atunci aparatul este prevăzut cu instrumente speciale foarte prețioase în caz de ceață.

Avionul este înzestrat cu două sisteme T. F. F. Un instrument foarte ingenios face să apară într'un cadru o miniatură de far, corespunzătoare centrului aerodromului. Dacă pilotul deviază din calea sa, farul se mișcă, străbătând cadranul. Atunci, el nu are decât să modifice direcția în așa fel, ca să fie readus la centru. Totdeodată aude un sunet, care-și schimbă tonalitatea atunci când aparatul se depărtează din drum. Aceasta îi permite să aterizeze, folosindu-se de una sau alta din aceste călăuze, sau eventual de amândouă.

Fiecare din aceste mecanisme este mai mult sau mai puțin cunoscut. Combinând însă electric cele două faruri cu un creer mecanic ce coordonează cele trei controluri ale înălțimii, direcției și vitezei, aeronautica a înfăptuit un progres covârșitor.

O revoluție în electrotechnică

Savantul german, profesorul doctor Alexander Meissner, care în 1913 a descoperit principiul reacției electromagnetice, creiând astfel baza radiotechnicei, a reușit acum să realizeze materii izolante pentru conductorii electrici, prin a căror folosire putem economisi 40 la sută și în anumite cazuri până la 80% din cuprul întrebuințat.

Această nouă invențiune a lui Meissner e menită să stârnească o mare vâlvă în toată lumea.

Intr'adevăr, se știe că o sârmă străbătută de un curent electric se încălzește, cu atât mai mult cu cât curentul e mai puternic și sârma mai subțire. Acest efect de încălzire este folosit la fierbătoarele electrice, siguranțele dela tablouri, lămpile cu incandescență și alte aplicațiuni.

Adesea însă, încălzirea conductelor electrice este un efect absolut indezirabil. Acesta e cazul la transformatori, motoare, electromagneți, etc., care, dacă s'ar încălzi prea mult, ar deteriora izolația bobinelor. Deaceea, o conductă nu poate fi încărcată cu un curent prea intens, întrucât căldura produsă nu este suficient de repede cedată aerului ambiant. Curenții mai puternici necesită deci sârme groase, ceeace echivalează cu o mare cheltuială de cupru.

Meissner s'a străduit să găsească materii izolante pentru electricitate, care să fie în acelaș timp bune conducătoare de căldură, adică, să degajeze repede în afară această căldură. E drept că se știe de multă vreme că diamantul și cvarțul satisfac această condiție; ele sunt însă inaccesibile din cauza prețului lor ridicat.

Profesorul Meissner a descoperit că nisipul eftin de cvarț, cuprinzând grăuncioare cu un diametru de 0.15—0.30 mm., amestecat cu alte substanțe izolante, le mărește considerabil conductibilitatea calorică.

Cu acest material astfel obținut se poate reduce în proporții enorme secțiunea conductelor de cupru la bobinele diferitelor aparate și mașini electrice.

Omul vede razele ultraviolete?

Se știe de multă vreme că unele insecte, ca albinele și furnicile de exemplu, ajung — printr'o anumită educație — să-și găsească hrana în încăperi „luminate" cu razele ultraviolete, invizibile pentru ochiul nostru.

Faptul acesta a fost interpretat în sensul că aceste insecte posedă o facultate optică deosebită, de care sunt lipsiți oamenii.

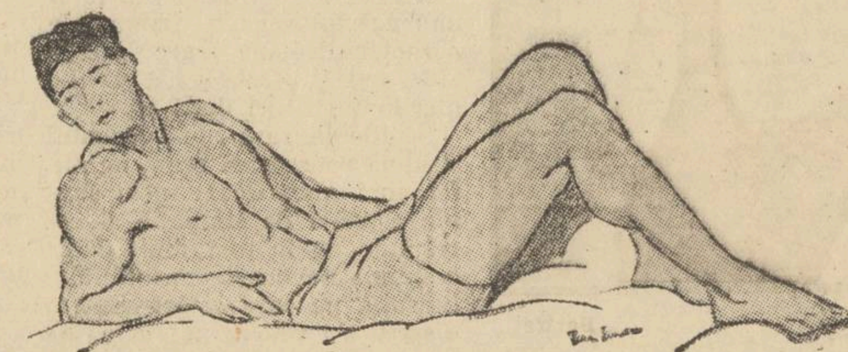
Or, iată că acum învățatul englez E. F. Goodeve e făcut o descoperire de natură să sdruncine toate teoriile curente relative la mecanismul vederii noastre.

Goodeve a stabilit anume, prin cele mai variate încercări, că și oamenii au posibilitatea să recunoască exact un obiect în lumina ultravioletă, dacă depărtarea dintre acest obiect și ochiul nostru nu depășește 10 cm.

Fapt ciudat însă e că această depărtare ni se pare de trei ori mai mare decât este în realitate. Această iluzie este explicată de savantul englez prin ipoteza că razele ultraviolete sunt mai puternic refractate de cristalinul ochiului nostru, decât obicinuitele raze „vizibile".

Depărtând obiectul de ochiu cu mai mult de zece centimetri, avem impresia că el dispare în depărtare.

Incercările asupra vederii la lumina ultravioletă s'au mărginit până acum la o anumită lungime de undă a acestor raze. Experiențele sunt încă în curs.

Milenarul lui Firdusi

Legenda spune că marele poet persan Firdusi, reîntors, după un lung exil, la Tus — orașul său natal, a auzit în bazar pe un băiat cântând versul din satira lui asupra sultanului Mahmud, — satiră care, cu mulți ani înainte, i-a adus exilul.

Bătrânul a scos un țipăt și a căzut mort.

Pe când procesiunea de înmormântare eșea din Tus prin poarta de Răsărit a orașului — o caravană de cămile încărcate cu aur intra pe poarta dinspre Apus: sultanul Mahmud îi trimitea însfârșit lui Firdusi plata pentru poemul său „Cartea Regilor" (Șah-Name).

Această legendă care evocă moartea unui poet nedreptățit, e demnă să ocupe un loc de cinste printre legendele Cărții Regilor.

Epilogul arată că aurul trimis de Mahmud a fost întrebuințat la construirea unui dig visat de Firdusi pentru orașul său natal, ceiace a scutit populația din Tus să mai sufere de secetă.

„Șah-Name" e grandioasa povestire epică a vieții celor cincizeci de regi legendari ai Persiei, începând cu cel dintâi om și cel dintâi rege.

Firdusi și-a scris poemul care are aproximativ 120.000 de versuri în 40 ani și când l-a isprăvit, a prezis cu mândrie: — vor trece veacuri deasupra acestei cărți și fiecare înțelept o va citi. Nu voi muri, ci voi trăi în veci, fiindcă am sămănat sămânța cuvântului"...

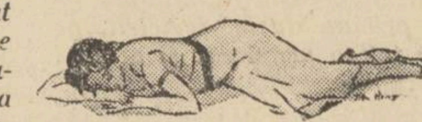
Un mileniu a și trecut dela nașterea lui Firdusi. Dar și astăzi poeții persani cântă strofe din epopeia națională a luptelor dintre persani și turani. Și oamenii tuturor națiunilor cunosc legendele din „Șah-Name", fără să le bănuiască origina. Aceste legende au fost prelucrate de poeții tuturor timpurilor și popoarelor, după cum Firdusi însuși aduna, prelucra și povestea legendele creiate de predecesorii lui necunoscuți.

Nimeni, în afară de literații savanți, nu citește „Cartea Regilor" în original. Dar orice om cu carte a auzit, de pildă, de Rustem și Zorab... „El-Zorab" al lui Coșbuc, unele variante orientale de Eminescu și alte bucăți de alți autori români, sunt desprinse din legendele lui Firdusi, prin intermediul mai ales al traducătorilor germani.

Dar și cei fără știință de carte au auzit poveștile de „Șah-Name", când vreun bunic pomenea de viteji fantastici. Toate aceste povesti au un singur isvor de inspirație: Rustem *al lui Firdusi.*

Milenarul lui Firdusi e sărbătorit nu numai în patria lui, dar și la Londra, la Roma, Moscova, Paris, New-York, Sidney, Cairo și Calcuta...

In Biblioteca Națională a Franței s'a deschis o Expoziție jubiliară din manuscrise, pergamente, tablouri, cărți, estampe și sculpturi reprezentând epopeia „Cărții Regilor".

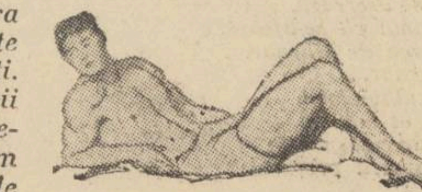

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Alimentarea copilului pe măsura creșterii lui. — Turburările bășicii biliare. — „Omul e un rezervor de microbi..." Bolile contagioase și epidemice. — Cititul în pat. — Bolile intime ale femeei. — Pagina femeii: Tenul stricat de docent dr. A. Voina. **Arta de-a te păstra frumoasă.** Sfaturile marei artiste franceze Cecile Sorel. — **Gândurile pot fi citite de la distanță. — Neînțelegerile conjugale** de Drd. Miron. — **Ce mai mari mâncăcioși din lume.—Cum să fie hrănit calul** de Irimia Popescu, medic veterinar. **Cum combateți degerăturile. — Femeea care a născut 53 copii. — Consultațiuni medicale și grafologice.**

Fragmente eminesciene

II

Fragmentul ce urmează tratează o idee pe care o vom clarifica mai târziu. E vorba oricum de zeii mitologiei germanice la care se refugiază desgustat de contimporani poetul și unde se află și Decebal, care trebuia în intențiile lui Em. și într'un lung poem pe care l-am publicat să colaboreze cu divinitățile germanice pentru biruirea romanilor, ajutați de zeii olimpici. Informațiile poetului se transformă în satiră. — *G. Călinescu*

ms. 2290, ff. 31—36

Ei cer să cânt... durerea mea adâncă
S'o lustruesc în rime și'n cadențe
Dulci ca lumina lunei primăvara
Intr'o grădină din Italia.
Să fac cu poesia mea cea dulce
Damele să suspine, ce frumoase
Pot fi pentru or cine. Pentru mine
Nu. Și juni nătângi cu țigareta'n gură
Frisați, cu sticla'n ochi, cu cioc sub dinți
Să reciteze versuri de-ale mele
Spre-(a) acoperi cu espresii adânci
Unei simțiri adevărate — nisce mofturi
Mai bine aș smulge sufletul din mine
Aș stoarce cu o mână crudă, rece
Tot focul sânt din el, ca în scântei
Să se risipe, pân' se va'njosi
Să animeze pe deșerți și răi.
O și de-ați plânge chiar, dacă durerea
Adevărată și neprefăcută
V'ar topi ochii și a mea cântare
V'ar arde sufletul din voi... Atuncea
E și mai rău — și atunci și mai puțin
Va gândi cineva pe un moment
L'acel nefericit ce le-(a) avut.
Voi le citiți, ca să puteți a plânge
Căci prin isvor de lacrimi mor dureri,
Voi știți c'o mân'or care-ar fi v'atinge
Fruntea cea plină de sudori, și dulce
Va recori bolnava fierbințeală
Și stavilă la lacrime va pune
C'o sărutare... La mine,
Ce singur stau cu fruntea 'ntunecată,
Ce nu pot plânge pentrucă durerea
Ochi-mi a stors și sufletul meu aspru
L'a împietrit.... la mine
Nimeni nu va gândi, nici a gândit,
La ce? Au nu sciu ei cu toții
Că dacă vor seca a mea durere
Cu mângâeri — atuncea și isvorul
De cânturi va seca... Nebuni! vă iert...
O mare, mare înghețată cum nu sunt
De tine-aproape să mă'nnec în tine!
Tu mi-ai deschide a tale porți albastre
Ai recori durerea-mi înfocată
Cu roua ta eternă. Mi-ai deschide
A tale albastre hale și mărețe
Pe scări de valuri coborând în ele
Aș saluta cu aspra mea cântare
Pe zeii vechi și mândri ai Valhalei.
— Bine-(ai) venit, tânăr cu ochi din ceruri
Râzând Odin și ridicându-și cupa
M'ar saluta, — Și haina cea lungă
Și albă crețiì ar arunca de neauă
Și părul lung nu s'ar sufla de vânt.
Un scaun pentru bard — și'n scaunul nalt
De piatră, cu sprijoanele lui nalte
Eu m'aș simți că-s uriaș.
Și zeii mângâind lungele barbe
Nălțând privirea 'n bolțile antice
Spre a-și reaminti dulci vremuri
M'ar asculta spunându-le de lumea
Cea de pitici, ce vremuește astăzi
Pe țărâna ce-au locuit-o ei.
— Lasă-i pustiei, cine-ar fi crezut
C'atât de miserabilă a deveni
Seminția cea din zei născută
Dar un bătrân ce sta'ntr'un colț de masă
Ridică cupa lui înaltă — Ascultă,
Nu mi-i sci spune ce mai face țara
Ce Dacia se numea — regatul meu —
Mai stă'nrădăcinată'n munți de piatră
Cu murii de granit, cu turnuri gote
Cetatea-mi veche Sarmisegetuza —?
Nici una o Decebal — O văd
Pentru întâia dată acum nălțată
Prin părul tău ca o coroană mândră
Lucrată'n pietre scumpe ca'n granit.
Dară urmașii acelor Romani?
Ce să vorbesc de ei? Toți oamenii
Pigmei sunt azi pe vechiul glob... dar ei
Intre pigmeii toți sunt cei mai mici —
Mai slabi, mai fără suflet, mai mișei,
Romani sau Daci, Daci sau Romani, nimic
N'aduce aminte de-a voas tră mărire
Or ce popor, oricât de prăpădit
O piatră va găsi, sau o bucată
De fier or de aramă, ca să sape
In ea urmele adânci, ce le-ați lăsat
Voi oameni mari, ce stați acum cu zeii
Și ospătați cu ei — în colbul negru
Uitat s'ușor al vechiului pământ
Dar ei... De-ar merge'n Sud și Nord — nimic
Sunt ca la cei nomazi și lăeți
Ce stau deocamdată pre pământul
Ce l'au cuprins, spre a fi alungați
De alt popor mai tare, iubitor
De cele ce-au trecut, ce-s rădăcina
Și gloria celor ce sunt.
— Ah! ce-am dorit în visu' minții mele
Roma să guste pân în fund paharul
Miseriei și a decăderii, într'atât
Incât să se disprețuiască ei pe sine,
Asta s'a împlinit... Romanii vechi și mândri
Invingătorii lumii au devenit
Romunculi... Dar cu ce s'ocupă ei?
Or fi crescând cățel, or fi'nvățând
Să strige ca cucoșii... un popor
Ce se dispretuește pe el însuș trebue
S'ajungă la d'acestea.

ff 38 15

— Nu vorbesc franțuzește și fac politică — e tot atât
De unde vii — întreabă Odin blând.
— Am venit din fundul Mărei Negre
Ca un luceafăr am trecut prin lume
In ceruri am privit și pe pământ
S'am coborît la tine mândre zeu
Și la consorții tăi cei plini de glorii.
De cântec este sufletul meu plin.
De vrei s'auzi al inimii glas vuind
Și lunecând prin strunele-mi de fier
De vrei s'auzi cum viscolește'n arfa-mi
Un cânt bătrân și răscolind din funduri
Sunete-adânci și nemai auzite
Ordonă numai — sau de vrei ca fluviul
De foc al gândurilor mele mari
Să curgă'n volburi de-aur pe picioare
De stânci bătrâne, într'o limbă
(Și clară naltă ca palatul tău)
Si veche — însă clară și înaltă
Ca bolțile cerului tău o Odin
Spune-mi atunci, să'nstrun ale ei coarde
Ca să-mi câștig cununa mea de laur.
Poate-ar fi vrut ei să mi-o dea. Dară
Dela pitici, eu nu primesc nimica.
— Serman copil — zice bătrânul zeu —
De ce răscolești toată durerea
Ce sufletul tău tânăr a cuprins.
Nu crede că'n furtună, în durere
In arderea unei păduri bătrâne
In arderea — și-amestecul hidos
Al gândurilor unui nefericit
E frumuseța — Nu-în seninul
In liniștea adâncă sufletească
Acolo vei găsi adevărata,
Unica frumusețe. Fruntea-i naltă
De neauă coperită și corona-i
De stele albastre strălucia în hală
Și vorba lui blândă era duioasă.
Din cupa mea de aur bea auroră
S'între seninul blândei dimineți
In pieptul tău. Și ți-oiu deschide atunci
Portretele înnalte de la hale
Cu lungi colone de zăpadă, cu-arcuri
De neauă albă cu argint din Ophir
Cu bolți mai nalte de cât însuși cerul
Acolo printre sute lungi colone
Suspendă lampa... alba lună
Ce împle lumea versurilor mele
Cu o lumină dulce, albă, caldă
Stâlpii sclipesc, boltite, strălucite
Cărările-s de pulbere mai albă
Ca argintul cel divin. Un der
Blând argintiu îți va împlea tot părul
Vei resufla miroase dulci de crin
Talarul tău va lumina în noapte —
Prin hale vei zări blândele-mi zine
Ș'atunci să cânți. Vei ști, ce e frumos
O iată zice — murii cei albaștri
Ai mării, desfăcuți în două, îmi lasă
Privirea într'un labirint de neauă
Coboară nalte, bolți croite splendid
Pe ele... lin ardeau... și'n umbra
... oscură a stâlpilor de neauă
Văzut-am copilă dulce-înaltă
Subțire ca'ntruparea unui crin
Frumosu-i păr de aur desfăcut
Cădea pân la călcâe, haina-i albă
Udă părea de moale, strălucită
Cuprindea membrii ei dulci și svelți
Mânile-i mici ca doi crini albi, încearcă
In van a împleti părul de aur —
Gura o roșă surizând deschisă
Ochi-i albaștri luminau ca stele
Iar pe-a ei umeri albi abia se ține
Haina cea lungă și bogată. Vino
Odin îi zice — blând copil al mării
Un bard sătul de-a lumii lungi miserii
S'a coborît în noaptea noastră clară —
Să cânte roagă-l. Ca o umbră
Strălucind argintiu în clară noapte
S'apropie. O nu te teme-mi, zice,
Tu ce nu temi furtuna și durerea
De ce să tremuri la a mea privire.
Lin tremură glasul ei blând în noapte.
O zină, nu de frică, de plăcere
Tremură'n mine sufletul meu bolnav.
Să cânt? Dar oare la a ta privire
Nu amuțește cântul de-admirare —
Nu esci un cântec însăși — cel mai dulce,
Cel mai frumos, ce a fugit vr'odată
Din arfa unui bard? O fecioară
Vin lângă mine, să mă uit în ochiu-ți
Să uit de lume, ah să pot uita
Fierea cu care ei m'au adăpat
In lume. Cine ar fi sciut
Că'n fundul mării tu trăesci, copilă
Ca un mărgăritar, topit din visul
Mării întregi
Și nu te temi că aurul din plete-ți
Se va topi în stele — și că păru-ți
Amestecat cu ele ar străluci
In noapte-albastră a acestei lumi
Și nu te temi că glasul tău
Va'ndulci vecinicia cea amară
A mării! Măgulitor ea zice
S'o roșă ea lasă pe-a mea gură
Cu tânăr miros — roșa gurei sale
— Frumoasă esci, ca să găsesc cuvinte
Spre a îndulci ochii tăi mari albaștri
Sufletul tău cel blând, nevinovat
Aș sfărâma soarele în țăndări de aur.
L'aș presăra 'n cărarea ca de neauă
O închinare l'a tale picioare
Mici, dulci și albe. O Odin
Pune-i un sceptru'n mână, sceptru mării
Pe fruntea ei nu coronă pune. Mare
De diamante, umede, topite
In strălucirea lor cea...
Căci ea-i regina frumuseții — a lumii.
Ea capu-și rezima de ai mei umeri
Și glasul ei îmi șopti în ureche —
Voiu îndulci tot chinul, tot amarul
Cu care'n lume ei te-au adăpat —
Căci te iubesc, sărmanul meu copil.
Și Odin își deschise ochii albaștri
Și mari, râzând cu ei — iar zeii
Lin șoșoteau între ei și bătrânește
Și surâzând își aduceau aminte
De a tinereții zile dulci a lor ascunse
In negura secolelor trecuți.

Cronica muzicală

„Filarmonica" sub conducerea d-lui Alfred Alessandrescu

Primul concert simfonic al noului an se leagă de cele ce l-au precedat imediat — ultimele ale anului trecut — prin absența soliștilor străini, atât de numeroși în prima parte a stagiunii; străluciți soliști, de al căror prestigiu dirijorii noștri au socotit totuși — și pe drept — că pot lipsi o vreme concertele simfonice, spre folosul muzicei simfonice pure.

D. Alfred Alessandrescu *a dirijat acest prim concert, dovedind și în alcătuirea programului și în conducerea lui aceiași râvnă de adevărat muzicant care-l caracterizează. Apariția sa la pupitrul dirigențial nu aduce interpretări personale, sau reinsuflețitoare, aduce în schimb o conștiinciozitate exemplară și o dragoste sinceră pentru frumusețile închise între foile partiturilor, care impun respect celor ce încearcă să privească dincolo de marginile unui concert mai mult sau mai puțin de succes.*

Programul aducea nu audiții noi, dar audiții rare — în afară de „valsul" de Ravel, *atât de agreat de dirijorii și de publicul nostru. Chiar frumoasa* Simfonie în sol minor *a lui* Mozart *e un oaspe rar al simfonicelor bucureștene. Și totuși, ca și celelalte două simfonii — în do și în* mi bemol*—scrise în acelaș an, 1788, și mai mult decât ele, e printre operele cele mai desăvârșite pe care le-a scris* Mozart. *Bogăția tematică pe care o risipește, ca de obiceiu, farmecul melodiilor, tratarea lor personală, în formă strofică, unde tema revine mereu altfel acompaniată, linia grațioasă și mobilă totdeodată a dansurilor din menuet și cele câteva accente dramatice care o străbat, fac din* simfonia în sol minor *o adevărată capod'operă, în acel* sens **de operă** desăvârșită și caracteristică *pentru autorul ei.*

După cum în acelaș deplin sens a o operă de căpetenie și „Pasărea de foc" *a lui* Igor Strawinsky. *Marele compozitor rus contimporan a mai scris dela această fantastică muzică de balet — ce se poate lipsi fără pagubă de contribuția baletului — multe și variate lucrări, în tot atâtea stiluri, a ajuns chiar la un fel de clasicism formal sui-generis, și-a dus la desăvârșire o tehnică dintru început prodigioasă — dar niciodată n'a mai atins minunata realizare din opera lui de tinerețe, inspirată de propria-i fantezie și de cea tot atât de nesecată a animatorului „baletelor rusești",* Serghie Diaghilev.

Niciodată originalitatea lui Strawinsky ce constă în special în acel capriciu de a varia des și brusc ritmurile și tonurile și de a deplasa accentele, nu-și găsește o întrebuințare mai fericită și mai apropriată decât în magica ilustrare muzicală a poveștii „Pasărei de foc".

Intre aceste două opere atât de diferite dar atât de egal de bogat inspirate, laborioasele „variații" pe o temă de Haydn *ale lui* Brahms, *au apărut în toată greoaia lor sărăcie. Tot respectul pentru muzica gravă, măreață, străbătută de fioruri tragice, a nordicului compozitor — cu toată impresia de penibilă sforțare ce nu se desparte de orice audiție brahmsiană — dar atât timp cât e ceva mai mult decât o chinuită prelucrare (din partea unui compozitor căruia tocmai ușurința îi lipsește) a unei teme împrumutate...*

„Valsul" lui Ravel, *savanta evocare a unei epoci și-a unei psihoze, a încheiat acest interesant concert.*

E. N.

Romanul românesc

In galeria romanelor româneşti d. Virgiliu Monda îşi are locul său aparte. El este un povestitor pentru care anecdota contează şi care ştie trezi interesul cititorului pentru întâmplările, care sunt cu adevărat bogate şi pe care autorul ştie să le înlănţuie spre a construi o operă care să ţină pe picioare dela început până la sfârşit.

Romanul începe cu invazia prietenului său Arboca şi a Murei, amanta sa, în traiul aspru de om muncitor cu temperament sărac „cât şi o sensibilitate exagerată pe care vulgaritatea epicureismului comun o făcea să sufere", ne spune autorul: Inginerul Lavric. Prietenul său Arboca este un obez, brutal, mâncăcios, de o vulgaritate cinică şi respingătoare. Mura o femee uşurică şi neînsemnată, care ar fi putut zăpăci numai pe un naiv care n'ar fi ieşit niciodată din Câmpina. Dar inginerul nostru îşi făcuse studiile la Milano şi, oricât de naiv l'am admite, punctul de plecare al romanului ni se pare cam gratuit.

In adevăr Arboca moare subit şi din acea clipă Ilarie Lavric se comportă ca un somnambul sub sugestia frumoasei Mura. Sub spaima unei prezumpţii asupra morţii lui Arboca care l'ar desemna ca asasinul prietenului său şi beţia simţurilor, se hotărăşte să plece cu Mura peste hotare, abandonând pe mama sa muribundă, cariera atât de greu dobândită, tot ceiace făcuse preţul vieţii sale până atunci.

Dece a devenit Ilarie Lavric personagiul pe care-l vedem? Ar fi trebuit aci, pentru a-l explica, a-l face posibil şi acceptabil o serie de împrejurări mult mai tari şi mai ingenioase. Nu negăm posibilitatea cazului, dar nu-i simţim realitatea necesară. Aci ne apare o slăbiciune a romanului. Nu înţelegem cum poate crede un cultivat, un inginer, un om în plină maturitate, că ar putea fi **„un delicvent"?**

Toată călătoria celor doi pretinşi îndrăgostiţi, pretinşi delicvenţi şi complici, ne apare ca un coşmar. Inţelegem „descumpănirea" inginerului dar nu ne-o explicăm şi nici nu ne-o motivăm. In fine, pentru că ne e dată, să o urmărim.

Cei doi pleacă orbeşte, mânaţi de un orb instinct de rătăcire, printre mărunte detalii de călătorie, până la Syracuza, pe care o aleg fără să ştie de ce, nici unul nici altul, ca punct terminus. Nimic însă din cele petrecute în micul oraşel mort nu ne face să înaintăm în dezlegarea celor petrecute. Aceasta cu atât mai mult cu cât o perfectă răceală şi indiferenţă fizică domnea între ei. Până ce în fine se întâmplă ceva nou: trezirea dorinţei fizice pentru Mura, înfăptuirea uniunii lor trupeşti tot atât de puţin motivată pentru noi ca toate cele petrecute până atunci.

In capitolul şapte, două personagii intră în viaţa lor: Marusia şi Beppo. Dar viaţa lor se scurge alături de a celor doi eroi. Decăderea socială materială şi morală a lui Ilarie începe fără nici o legătură cu amicii săi, de asemenea şi trădarea Murei. Moartea lui Beppo, ca şi părăsirea lui Ilarie, viaţa şi dragostea apar sub acelaşi colorit. Ilarie şi Mura, Marusia şi Beppo, merg fiecare pe drumul lor, îi conduce viaţa, dar unde?... Ilarie se reîntoarce pe colina Piţigaia, spre a muri singur, izolat, lamentabil, luptând până la urmă împotriva unei primejdii imaginare, aceia de a fi luat drept asasinul prietenului său Arboca. De ce a trăit, de ce a murit acest Ilarie Lavric? Mii de oameni se găsesc pe lume ca exemplare ale acestor personagii? Care e aci viaţa secretă care a făcut să se usuce bietul inginer? Cine e responsabil de primul suflu care i-a stins lumina şi înţelesul vieţii?

De ce spectacolul acesta de o dezolare care ni se pare inutilă? Nimic nu vine să umple abisul acesta de mediocritate. Nu ştim ce-i lipseşte? inteligenţa, dragostea... fraternitatea?...

Se vede însă că romanele de azi nu-şi pun ca menire motivarea personagiilor, explicarea lor, ci numai zugrăvirea. In cadrul acesta nu avem a ne plânge de d. V. Monda. El le zugrăveşte bine, deşi într'o lumină atât de pesimistă în cât nu o putem expica decât prin acea „întipărire indelebilă a războiului", care a descumpănit nu numai pe cei ce au luat parte directă la el, cum zice autorul vorbind despre eroul său principal.

IZ. SD.

Florin Iordăchescu:

La Paşa vine un... oltean

Printre cele mai umoristice şi mai izbutite parodii se remarcă cele scrise de autori nemţi. Morgenstern, Bierbaum, Etlinger (Karlchen) şi numeroşi alţi poeţi şi prozatori de talent au excelat „cântând pe altă strună un vers de mult ştiut".

In literatura românească, singurul exemplar autentic, care a îmbrăţişat cu pasiune şi succes acest gen, e d. Topârceanu.

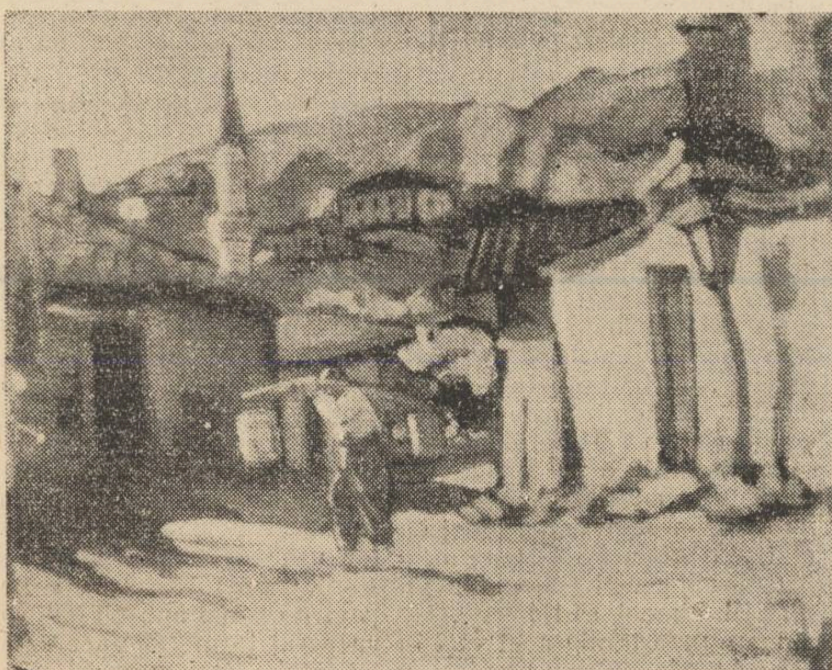
Au existat şi înainte şi după apariţia d-sale o seamă de barzi bine intenţionaţi, dar, ca să fie „la înălţime", le lipsea harul poeziei. Pentrucă am convingerea că, în afară de umor şi de inteligenţă, parodia pretinde şi oarecare inspiraţie lirică.

Că aşa este şi nu altminteri, ne-o dovedeşte volumul „La Paşa vine un.. oltean", în care autorul dă dovadă de vervă, dar şi de plastică zugrăvire a imaginilor.

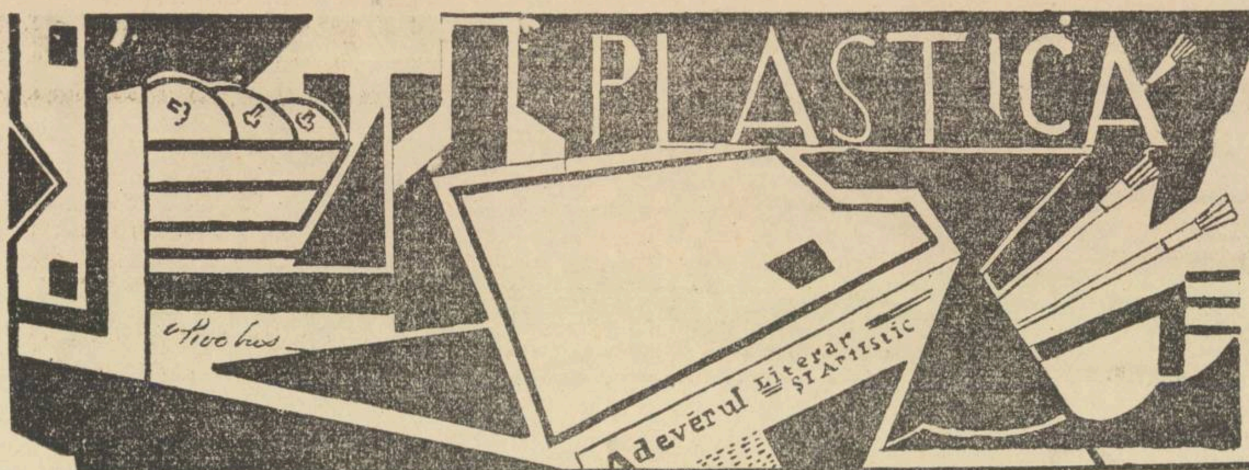
Dar mai e ceva; cu tot humorul revărsat din plin, în versuri frumoase, autorul ne face să întrezărim şi o dâră de amară ironie şi de usturătoare satiră. Bine'nţeles că cine vrea să râdă cu poftă nu trebue să se oprească asupra ei. Noi însă ne-am bucurat, descoperind în parodiile d-lui Florin Iordăchescu această trăsătură, care nu poate fi decât favorabilă colindărilor d-sale pe meleagurile destul de alunecoase şi de prăpăstioase ale parodiei.

„Păsărica" şi „Islaz comunal" două satire originale, discret strecurate printre parodii, ni-l prezintă pe autor în condiţiuni pline de făgădueli pentru viitor.

AD. B.

E. Tibor — Peisaj

Moravuri şi expoziţii - în Ianuarie 1935

Dăinuesc şi astăzi în activitatea noastră artistică moravuri care ştirbesc prestigii ce n'ar trebui micşorate.

Coborîrea pe ring a spectatorului care vrea să-l înveţe pe boxeur să boxeze, e tot atât de condamnabilă ca şi pretenţia boxeurului de a interzice publicului să-şi exprime entuziasmul şi indignarea, — indiferent dacă sunt justificate sau nu.

Manifestările publice de orice natură au acest risc, de-altminteri general consimţit, de a fi expuse criticii. Şi cei care s'au obişnuit cu aplauzele, trebue să înveţe să se şi resemneze când sunt huiduiţi.

Opera — literară sau artistică — din momentul când a devenit publică, nu-i mai aparţine artistului. Adică el nu mai are nimic de spus. Pentrucă, dacă mai are ceva de adăugat ori de modificat în aspectul, structura ori compoziţia lucrării, n'are decât să şi-o retragă şi s'o prezinte din nou, în formă definitivă.

Bedri Rahmi — Compoziţie

Calitatea unei opere nu se poate modifica însă, prin argumente lăturalnice şi prin ameninţări trimise criticei şi spectatorilor. Procedeul e tot atât de detestabil, când nu e pur şi simplu ridicol, ca şi necesitatea puerilă de a scrie sub rama unui tablou care înfăţişează o vietate incertă: *Peşte*. Dacă e peşte, se vede şi fără explicaţie. După cum, dacă ai talent, nu ţi-l poate lua un articol care nu ţi-l recunoaşte.

Caricaturistul se răzbună pe critic caricaturizându-l în ipostazele care-i convin. Lucrul acesta îl înţelegem.

Ce-ar spune însă un pictor, dacă cronicarul artistic s'ar apuca să mâzgălească o pânză şi ar scrie dedesubt: „Iată cum pictează X"?

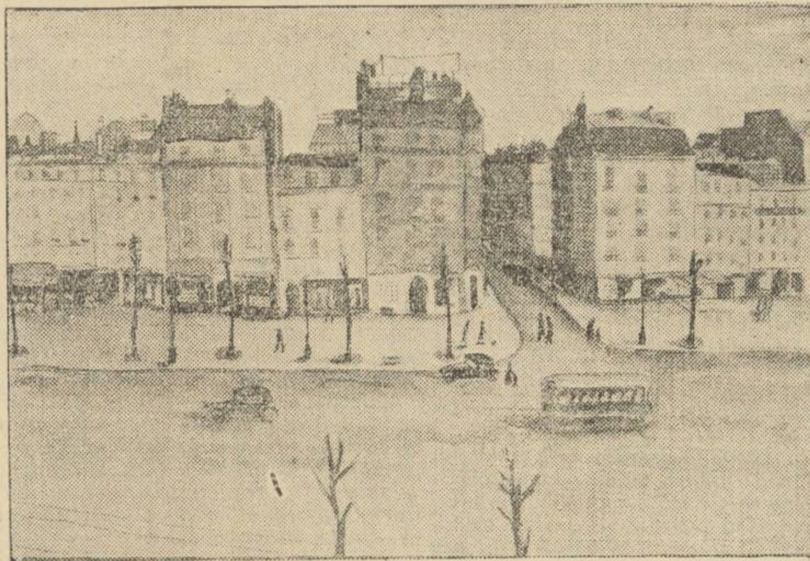
Pictorul să rămână la penel şi la paletă. Iar dacă vrea cu orice preţ să ne distrugă breasla, noi, de frică, nu-i vom mai pomeni niciodată numele.

■

D-l *R. Iosif* şi-a deschis expoziţia de gravură şi pictură la Fundaţia Dalles.

Artistul acesta este de mult cunoscut ca un excelent meşteşugar în arta grea a gravurii, a acuafortei şi a monotipului.

Opera d-sale se aşează la loc de excepţională preţuire artistică atât prin preocupările statornice de alb şi negru cât şi ca valoare tehnică în sine.

Lena Constante — Peisaj

In ulei, d. Iosif realizează frumoase armonii cromatice. D-sa ştie să trateze plastic o imagine din natură, un obiect neînsufleţit, exprimând sentimentul cu adâncime şi vigoare.

■

D-ra *Lena Constante*, care expune tot la Dalles, prezintă, în ulei şi acuarelă, peisagii, portrete şi schiţe de costume.

Artista are multă fantezie, sensibilitate şi pricepere în alegerea culorilor, reuşind cu deosebire în priveliştile decorative şi 'n compoziţiile religioase inspirate de pictura rusă veche.

Un debut luminos şi mult făgăduitor.

■

D-l *D-tru Bâşcu* a expus la câteva saloane oficiale şi, după o lipsă îndelungată, se prezintă acum în prima sa manifestare personală.

Sunt mai multe stiluri — adesea contradictorii — în expoziţia d-sale dela Dalles: dela schiţa uşoară nehotărîtă, premergătoare unei lucrări definitive, până la clasicismul studiului, atent şi susţinut.

In toate însă, d. Bâşcu caută o culoare adecvată motivului de inspiraţie, o culoare lirică, elocventă mai ales în flori şi peisagii.

■

La librăria Hasefer întâlnim prima manifestare a unui pictor turc în ţara noastră: d. *Bedri Rahmi*.

Artistul a studiat la Paris şi a suferit, fireşte, influenţele artei franceze celei mai evoluate.

Culoarea d-lui Rahmi este vie, fluidă şi înscrie priveliştile în jocuri libere, de inspiraţie cu totul modernă şi mai ales latină.

Nimic oriental în pictura d-sale.

H. BLAZIAN

R. Iosif — Păpuşa

Năzuinţi...

de Constanţa Marino-Moscu

In dugheana domnului Sotir, în jurul celor două mese acoperite cu muşama, umedă şi ciupită, s'au adunat, din zori, obişnuiţii „aghezmei de dimineaţă", care — în credinţa primarului — „pune soare'n vine şi lumină 'n cap".

Caşi când nu i-ar vedea, domnul Sotir clădeşte şi muchează, pe rafturi, fel de fel de cutii; smulge, de prin colţuri pânzele de păianjen îngroşate de praf şi aşază în rând sticlele, din care se străvăd lichide cu deosebite culori.

— Hai, moş Sotire, mai lasă gospodăria, dă-ne câte un pahar de aghiazmă şi mai odihneşte-te, omule, că... „viaţa-i scurtă, slujba-i lungă", — cum spunea, mai eri, părintele Daniil.

— Vă dau, iaca, vă dau, aghiasma; da, de odihnă, nici vorbă... doar ştiţi că peste două, trei zile începe să se adune lumea la munte; şi atunci nu-i chip de treaba asta.

— Da' mai las'o, moş Sotire, că de-o fi băutura bună, ce-i pasă musafirului, dacă sticla îi mai aburită şi de-i pusă în faţă ori în fund de raft.

— Nu-i aşa. Eu-s cârciumar vechiu, şi ştiu. Bunicu-meu, Iani grecul, mi-a spus într'o zi: „Sotire, să-ţi fie oricând dugheana, cum ţi-i casa în zile de sărbători; că doar gustul omului de ochi îi stârnit".

— Il stârneşti cam demult, moş Sotire! Ţi-o fi, butoiul cel mare, plin cu bani.

— Dacă decând îl am, nu i-ar fi dat într'una cep şi nu l'ar fi scurs cei zece copii...

Cel mare a învăţat bine şi de învăţătura lui, s'a îngrijit Statul; da' ceilalţi toţi, mari şi mici, dela mine aşteaptă.

—Ai gineri buni, unu şi unu...

— Is oameni de treabă; da de câteva ori pe an, mă pomenesc cu recomandate în care-i vorba de „greutăţi; ori, pe veresie, de câte „un împrumut".

Cleante a isprăvit Şcoala normală de învăţători; şi eu credeam că-i bine să s'aşeze 'n sat; să-l însor şi să ne mai ajutăm, între noi, la nevoie. Da' de unde!... El vrea să mai înveţe, nu ştiu ce şi până când, ca să nu fie mai prejos de frate-său; ştiţi, Inspectorul dela Culte. Şi, iaca, imi scrie eri, că-i numit învăţător, aici în sat şi-mi cere să-i trimit o grămadă de bani să-şi cumpere cărţi şi să se îmbrace. Ambiţios, băiatul, nevoie mare...

De câteva zile a sosit, în sat, Cleante Sotir. In haină nouă, cu ghetre albe peste pantofii lucioşi-oglindă. Cu mânile înodate la spate, se primblă agale pe drum. Şi, fără a se opri ca de obiceiu răspunde milităreşte şi tăcut, salutului surâzător şi cuvântat al celor ce l-au văzut crescând şi cari acum, nedumeriţi, i se uită 'n urmă, lung.

Când şi când, în trecere prin dugheană, Cleante întinde două degete primarului şi, stând de vorbă cu preotul, îi spune scurt:

„Am venit, în sat, pe câteva luni. Mă specializez în „Economia politică" şi am nevoie de linişte ca să cetesc; iar ca o diversiune, am primit să funcţionez în postul de învăţător.

— Da' asta are să coste bani şi domnu Sotir... îi cam împovărat.

— De Mitache nu ştii cum a învăţat şi unde-i astăzi?

— Dacă-i aşa vorba, să-ţi ajute Dumnezeu.

In staţia climaterică, s'au adunat musafirii cum s'adună vara felurite gâze în câmp.

Cleante observă, cercetează şi s'alipeşte grupului celui mai ales şi spune tuturor intenţiile şi-i privit cu simpatie şi cu interesul ce-l suscită ambiţia unei grele înălţări.

— Ca să te specializezi, ai de trecut, în timp, două hopuri: Bacalaureatul şi Licenţa; apoi... Să-ţi legi coastele la doctorat, îi spune un bătrân profesor universitar.

— Ştiu, ştiu; dar cred că vor fi hopuri, pe drumul mare, în trăsură cu roate de cauciuc.

La ceasul când musafirii se strâng în centrul satului, Cleante, — ca preocupat de probleme grele, cu un vraf de cărţi sub braţ trece gânditor spre pădure; ori, stând pe o bancă mai apropiată de public, pare a lua note din volumul unui economist cunoscut.

Cele întâi frunze îngălbenite flutură 'n vânt şi cerul, spre Nord, pare a se posomorî. Cleante s'arată pe uliţă în haină de piele, cu guler blănit; şi, dacă aceasta nu-i prea mult observată de musafiri, el ştie că în ochii satului îmbrăcămintea măreşte prestigiul „domnului învăţător", până mai eri „Cliantu lu Sotir".

Şi-i atât de mândru Cleante de haina şi de ghetele sale, încât în chiar zilele călduroase ce urmează le poartă asudând.

Satul se goleşte de musafiri; trăsurile se înşiră pe drumul ce duce la cea mai apropiată staţie de drum de fier; frunzele, uscate şi măturate de vânt, năpădesc în stăvilarele gardurilor şi înnalţă, în poarta şcoalei, un dâmb, pe care elevii sunt chemaţi să-l împrăştie, spre vale, la pârâu.

Copiii lucrează privind sastisiţi pe domnul învăţător, prin prisma părerilor auzite dela părinţi şi acestea-s scara pe care Cleante se simte, deocamdată, înălţat.

— Voi ştiţi cine sunt?

— Da, s'aud câteva glasuri, la rând.

— Ştiţi cine sunt *eu?*

— Cliantu lu Sotir — răspund şcolarii, în cor.

Faţa învăţătorului se lungeşte; şi, cu buzele strânse, cu obrazul supt, Cleante explică răspicat:

„Eu sunt domnul învăţător; apostol care urmăreşte să vă lumineze mintea şi conştiinţa. Aţi înţeles?

— Ţăles.

— Aţi făcut compoziţii în clasa a treia?

— Făcut!

— Ştiţi bine ce-i o compoziţie?

— Ştim.

— Spune-mi, Stane, ce-i o compoziţie?

— Ii aşa... adică d'neta ni dai di scris.

— ...Şi noi spunem ce-o fost şi cum o fost şi ce-am văzut, — complectează, grăbit, alt şcolar.

— Bine! Pentru data viitoare să scriţi care-i părerea voastră despre noul vostru domn învăţător. Să scriţi curat şi cu cerneală neagră; că, pe cea roşie, o întrebuinţez numai eu.

In odaia lui Cleante, pe raftul unei mese, prefăcută 'n bibliotecă „Capitalul", lui Marx stă alături de un dicţionar germano-român, pe care — dintr'un vraf răvă[illegible] de caete — spânzură câteva foi.

Cleante ia la rând caetele, îşi plimbă ochii pe paginile jumătate scrise; ceteşte murmurând; şi, strângând între degete, condeiul — rupe peniţa şi o aruncă, departe, pe podea.

„O vinit la clasa a patra învăţătoru cel nou Cliantu lu Sotir care o spus săi zicem apostol o vinit cu colţuni albi traşi peste ciubote şi era îmbracat cu bondiţa cea de pele peste surtuc noi am rădicat tăţi frunzili di la poartă da rugăciune nu nio zis să facem".

Cleante moaie, nervos, condeiul în cerneala roşie şi, rotind de câteva ori mâna pe deasupra foaei, scrie pieziş:

„Subiectul neamplificat. Lipsă, totală, de atenţie la ortografie, punctuaţie şi stil". Semnează şi-şi ceteşte cu plăcere observaţiile, care 'n redactarea, semnătura şi chiar cerneala deosebită îi dau impresia unei mari superiorităţi.

Cu observaţiile învăţătorului păturite 'n brâu, părinţii şcolarilor umblă, din om în om, întrebând pe fiecare de înţelesul cuvintelor, de care copiii lor sunt cu totul străini.

„Neamplificat? Ne-am-pli-ficat... dă, parcă ar fi, aşa ceva, cam încurcat, — explică notarul, — sucind hârtia între degete şi căutând, cu greu, alt înţeles, în gând.

— Tii, da' tare-i învăţat feciorul' lui Sotir! Mâne, poimâne, îl ajunge pe frate-său cel mare, — încheie notarul, înmânând, săteanului, foaia pe ca-

(Urmare în pag. IV-a)

re-s scrise cuvintele nelămurite încă.

Aceiaşi părere răspândită 'n sat de către preot şi de brigadier, se 'ntinde, ia proporţii şi culori, din ce în ce mai vii, până când ajunge la urechile lui Cleante care de atunci, scoţând într'una cuvinte din dicţionarul germano-român şi deschizând, la întâmplare, volumul lui Marx — trece pe nesimţite, din vise 'n realităţi... pe când alături, în cârciumă, sătenii aşteaptă pe domnul învăţător să le mai tălmăcească „stilul adequat subiectului" şi „redactarea mai cizelată, în general".

Iarna, în satul dela munte, în casa părintească, pare a fi aşternut peste ambiţiile lui Cleante stratul deprinderii, în situaţie şi mediu, aşa cum s'aştern fulgii de zăpadă peste vegetaţie şi peste flori.

Haina de piele e înlocuită cu un suman proaspăt eşit dela piuă; şi ghetrelor albe le-a eclipsat prestigiul, o pereche de bocanci lucraţi în sat.

Intr'o zi, intrând la Primărie, Cleante e oprit la uşă de medicul plăşei:

„Stai, afară, bre omule! nu vezi ce-i scris pe uşă"?

Cleante se dă cu un pas înapoi, când e recunoscut de medic, care-i vine înainte până 'n prag.

„Te rog să mă ierţi, domnule învăţător; şi să crezi că nu te-am recunoscut în haina ce-ai adoptat".

— Vă cred, domnule doctor; eu singur nu mă mai recunosc. Am schimbat portul îndemnat numai de gândul unei mai mari apropieri de sufletul rural...

— Foarte bine, frumos, lăudabil chiar.

Mulţumit de părerea medicului — sumanul îi pare, în ziua aceia, mai uşor pe spate şi bocancii îi vede ca o invenţie rară şi preţioasă, în loc şi timp.

Trecând pe la poarta şcoalei, Cleante zăreşte, într'un ochiu de apă, o hârtie, grasă şi boţită, cu scrisul său, în roş. O ridică, îşi ceteşte observaţia, pompoasă, şi-şi simte tot sângele năvălind în obraz. O aruncă; şi, fără a pedepsi pe şcolarul neglijent, porneşte pe drumul satului, spre casă. Neatent faţă de tot ce-i în juru-i, el se uită înainte; şi 'n funigeii ce plutesc în aer, se desprind, se rup şi sboară în adieri de vânt, — Cleante îşi vede năzuinţele spulberate de viaţă... şi toate visele şi le vede sburând...

— Ce mai faci, domnule Sotir? Ai mai trecut din examenele cursului superior?, — îl întreabă, după un an, profesorul universitar, privindu-i atent metamorfoza în port.

— Nu, domnule profesor. După cum vedeţi, eu sunt acum ca insecta ce ia culoarea floarei pe care s'a aşezat.

Mi-i dragă viaţa la ţară; m'am hotărît să rămân învăţător şi m'am stabilit, definitiv, în sat.

— Cu mult mai înţelept, — îi spune profesorul, netezindu-i obrazul rumenit.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Cronica feminină

Femei... femei!

Sunt şi încerc să sper că voiu rămâne întotdeauna convinsă că pentru o femee estetica exriorului e mai importantă decât orice bunătate de suflet şi risipire de tandreţe: atitudine de infirmieră ce face din femee, în loc de operă de artă, o lamentabilă mamiferă (nu vreau să pledez împotriva acelui colţ de suflet ornat cu cristale şi dantele — dar vreau perdele groase de catifea la uşa lui şi accesul numai în zile mari).

Deci, fără să fiu împotriva articolelor despre tot ce interesează şi va interesa feminitatea noastră, voiu constata însă că, totuşi par'că prea se scrie mult despre femei şi pentru femei. Precizez: prea multe articole cu titlul: „Femeea în faţa ei" — în care se întrebuinţează maniera de exprimare a titlurilor dela cinematograf.

Femeia adevărată nu-i nici sportivă-tip, nici vamp-tip, nici mondenă-tip. Unei femei i s'a spus că are ochi stranii: va reuşi — uneori — în scurt timp, cu multă artă să-i valorifice. Dar asta e atitudine, atitudine de scenă, iar dacă i-a intrat în sânge, e femeea cea mai puţin interesantă dintre toate femeile din lume. O altă femee e prea sănătoasă, cu o vitalitate ce nu se poate deslănţui: o va canaliza spre pantele de sky. Tot faţetă, în nici un caz suficientă pentru a desena complexul unui tip feminin.

In fond, femeile nu sunt nici sportive, nici vamp-ice nici mondene. Sunt, pur şi simplu, femei. *Nu neg că o femee îşi însuşeşte un anumit colorit, după mediul în care trăeşte şi ocupaţiunea de predilecţie. Dar, numai autorii romanelor detective pun preţ, pe acest aspect foarte exterior. E însă regretabil când o femee cu intenţii de spirit sau pentru a face „ziaristică" ne înfăţişează un tip feminin care nu face altceva decât să aştepte timpul când să-şi pună sky-urile şi, în vederea acestui sport tropăeşte toată ziua cu bocancii pe parchetul camerei, încercând figuri. Acesta e tipul femeii care* vrea să fie *sportivă, nu al adevăratei sportive.*

Nu există femee „1935" — nu există wamp-e decât la cinematograf, restul e inventat de fantezia masculină (mai scuzabilă, pentrucă bărbaţii au nevoe de o literatură a acestei atât de anoste şi uniforme feminităţi. Dar, o femee să-şi vadă semenele aşa?!)

Nu mi-ar fi atras atenţia acest articol dacă nu m'ar fi revoltat câteva aspecte din Predeal: — Sportivele care îşi dau genele cu rimel şi îşi pun fundulițe pe bereta de sport! — Sportivele care nici pe terenul de sport — chiar cu riscul de a cădea foarte disgraţios — nu uită să-şi dea ochii peste cap şi să facă „fiţe"! Bluza roşie cu guleraş de dantelă beige, la costumul de sky!

Desigur că într'o măsură, şi diversele aberaţii din cronicile feminine sunt responsabile de această lamentabilă improvizaţie. Noi româncele nu facem decât să ne imaginăm fiecare în câte un rol pe care-l găsim seducător — şi asta cu efecte de şcoală aşa de veche! Fiecare dintre noi imaginează un peisagiu şi prin a-l interpreta înţelege a se îmbrăca într'un anumit fel, a surâde într'un anumit fel, a vorbi într'un anumit fel...

O nu, nu înţeleg să-şi cultive feminitatea în sensul în care o sfătuesc în familie mătuşile bătrâne şi directoarea şcolii la inaugurarea noului an şcolar. Dar, să fim naturale, doamnelor!!

Discreţie... discreţie... discreţie!

Discreţia castelanei ai cărei paşi abea se aud, a cărei umbră abea abureşte peretele încintat de reflexul luminilor multicolore ale vitraux-urilor.

Mai puţin fard pe faţă şi în atitudini şi mai multă culoare interioară. Să nu fim focuri de artificii care plesnesc, luminează şi cad. Să facem în schimb impresia că păstrăm în noi infinite posibilităţi de reînoire.

Şi, să nu ne credem wamp-i.

Pentrucă, un bărbat întreg, nu va fi niciodată impresionat de poze copiate de pe afişele de cinematograf. Valoare adevărată n'are decât cultivarea propriilor însuşiri, nu adaptarea unor însuşiri de împrumut.

In concluzie: să nu ne mai punem funde pe beretele de sky şi rimel pe gene când facem sport.

A. O.

Compoziţia

Dumineca trecută, profitând de puţinul soare care-şi făcea loc printre casele înghesuite ale capitalei, ieşisem pe stradă la voia întâmplării, simţind nevoia unei relaxări totale, după o săptămână de birou, — o săptămână aridă, cu acelaşi program închis şi executat aproape mecanic. Mergeam distrat şi fără vreo preocupare, fără să-mi atragă atenţia sgomotul străzii sau curiozităţile vitrinei.

La un colţ, îmi eşi înainte — sau ca să fiu mai plastic: eşi ca din pământ — un vechi şi apreciat prieten, pe care, de un timp aproape tot aşa de vechi, nu-l mai văzusem. Ne-am strâns mâna sgomotos şi prieteneşte şi ne-am pupat pe trotuar, în mijlocul trecătorilor care ne înghesuiau, ca fetele de pension după reîntoarcerea din vacanţă. Imi fusese coleg de facultate şi de bancă până în ziua când ne-am luat licenţa. Pe urmă ne-am despărţit. Ne-am mai scris câtva timp şi din scrisorile lui am aflat că îşi luase catedră de L. Română într'un orăşel oltean de lângă Dunăre, unde se căsătorise. Imprejurările şi greutăţile timpului făcuseră să nu mai ştim unul de altul până azi, când îl găseam tot aşa durduliu şi bine dispus cum îl ştiam. In facultate, colegii îl porecliseră „Lyricul" din cauza volubilităţii sale aproape perpetue şi a firii sale inegal de bună şi optimistă. Rămăsese acelaşi, cu idei vechi şi sănătoase de ţăran inteligent şi calculat. Numai o uşoară tristeţe şi nelinişte se nuanţa aparte şi disparat în privirea-i blândă şi comunicativă. Venise pentru congresul corpului didactic.

Intrasem în acest timp într'un local care ne ieşi în faţă, aşezându-ne la o masă de lângă fereastră. După ce discutarăm asupra multor lucruri mici şi de amănunt, care priveau mai mult trecutul decât prezentul, aduserăm vorba despre congresul de a doua zi. Prietenul meu sorbi cu sete jumătate din ţapul dinainte şi după ce-şi şterse gura încreţi fruntea, ridicând ofensiv sprinceana stângă şi privi câteva secunde pe fereastră, după care se întoarse spre mine vorbindu-mi hotărât:

— Dragă, este vorba de reforme şi încă reforme radicale. Trebue schimbată starea de lucruri, pentrucă a continua pe drumul apucat, înseamnă să ne pregătim ştreangul singuri!

— Inţeleg, îi răspund eu, este o nemulţumire generală care ne priveşte deopotrivă pe toţi şi remediile ni le propunem fiecare zilnic.

— O ştiu prea bine. Totuşi eu cred că am găsit soluţia, adică vreau să spun că nouă dascălilor ne revine sarcina să începem. Dacă noua generaţie n'a fost incubată cu virusul nevrozei de azi, regenerarea va veni dela sine, lent şi progresiv. Asupra copilului deci trebue să lucrăm în primul rând, să-i încălzim sufletul şi să-i deschidem mintea. Acesta este şi scopul congresului, ca şcoala să facă o pătură izolatoare între ziua de eri şi cea de mâne. Când arde o casă, pompierii caută în primul rând să salveze casele vecine şi de abia dupăce sunt siguri că izolarea e desăvârşită întind furtunul asupra celei incendiate. Vezi, e un calcul aici datorit celei mai elementare logici şi pe care trebue s'o urmăm şi noi.

— Şi restul să ardă şi să se mistue fără nici o raţiune?

— Lucrurile se vor schimba într'un fel sau în altul. Dacă n'avem puterea şi curajul să ne biciuim simţurile, cel puţin trebue să avem încredere în ziua de mâne. Exemplele care pornesc azi de sus, întunecă sufletul şi falsifică ideile morale, înăbuşind ambiţiile oneste şi meritele consacrate în favoarea oportunismului demagogic. De aici necesitatea unor reţete noui, oricare ar fi ele (machiavelice chiar), pentrucă acum, mai mult ca oricând, este timpul să sacrificăm totul pentru scop.

— Trebue să ai vreun exemplu şi date concrete din şcoală, intervin eu. Totuşi nu bănuiam să stea aşa grav lucrurile.

— Exact! că bine spui, era să uit! mă întrerupse, lovindu-şi fruntea cu palma stângă. Tocmai am aici (căutând în porte-feuille), am o lucrare a unui elev al meu din clasa 7-a pe care vreau s'o citesc mâne... Nervos şi contrariat:

— Când a fost „ziua mamei", am dat clasei 7-a o compoziţie cu subiectul „mama". De unde toţi ceilalţi au căutat să desprindă imaginea mamei în cele mai sugestive şi mai seducătoare culori, ascultă în schimb lucrarea asta şi trage te rog concluziile care le vrei.

Ce-i mai regretabil, este că autorul e cel mai bun elev al clasei.

Mai comandarăm un rând, după care începu să citească din o coală de hârtie, acoperită pe prima faţă cu cuvinte înghesuite, scrise mărunt şi cu trăsături nervoase:

„In afară de mama noastră, mamă poate să fie amanta pătimaşă care se dă amantului linguşitor în inconştienţa simţurilor, d-na elegantă care-şi expune decolteul — decorat de bijutier — în loja teatrului; ţăranca salahor din sate care dă copilului ţâţa înăcrită de sudoare şi tot aşa şi femeia ce păcătueşte în bordel poate să sărute seara un copil care să-i spună mamă. Mame sunt toate femeile care au alăptat sau care închiriază doici şi guvernante.

Femeia-mamă este ca un corp geometric desfăşurabil, pe care descriptiva îl prezintă în mai multe planuri, fiecare conţinând o altă formă şi un alt aspect, deşi corpul în sine a rămas acelaşi.

In contradicţie cu corifeii „Tabulei rasa", care susţin că orice progenitură debutează în lumina zilei imaculat, copilul se naşte laş, — laşitate provenită din imposibilitatea unei ascensiuni imediate spre o independenţă absolută. Şi cum este firesc, instinctul îl conduce să primească îngrijirile şi ţâţa femeii cu care trăeşte în comun — acesta fiind şi primul merit al femeii-mame. Cuvântul „mamă" este un nume impus arbitrar şi căruia el îi dă ad-hoc trei dimensiuni: bunătate, duioşie şi dragoste. Din acest raport îşi alimentează memoria care-i impune obligaţii. Mai târziu îşi dă seama că nu dragostea de „el" l'a creat, ci este un accident impus de natură. Inţelege definitiv raportul dintre mamă şi fiu, materializat prin drepturi şi obligaţii juridice, — cele de conştiinţă variind dela caz la caz şi dela mamă la mamă.

Mamelor, în general, trebue să le mulţumim că ne-au adoptat temporar şi că nu au evadat din stagnarea biologicului în ritmul progresului, preferând să rămână la instinctele de posesiune şi egoism, care, excitându-se, ne-au îngrijit".

Rămăserăm câteva momente tăcuţi, privindu-ne faţă în faţă, ca înaintea unei descoperiri noui, cerându-ne ajutorul şi părerea mutual.

Prietenul meu oftă nemulţumit şi urmă convingător:

— Cred că exemplul ilustrează suficient cauza fără a mai fi nevoe de interpretări.

Aproape nu am auzit ce mi-a spus. Rămăsesem sub influenţa obsedantă a celor cetite. I-am răspuns nu la întrebare, ci mai mult aprecierilor mele interne.

— Este un curajos care are perspectivă în a vedea şi ascuţime de spirit.

— Cum? adică... sări ca ars prietenul meu. Aprobi diformitatea gândului şi lipsa de expresie a acestor aprecieri, pe care numai un om bolnav şi lipsit de scrupule poate să le conceapă?

— De loc, am intervenit eu defensiv, admir în primul rând talentul şi perspicacitatea elevului...

— Trebuia să mă aştept, mă întrerupse brusc interlocutorul meu, pozând într'un început de resemnare. Voi, intelectualii dela centru, nu aţi renunţat la ideia unei avangărzi a timpului. Numai că vă distanţaţi prea mult şi fără precauţiune, până la un moment dat când rămâneţi izolaţi şi atunci urmează nenorocirea... de azi. Din cauza asta se scriu prea multe şi se improvizează prea mulţi atot ştiutori. Indemnul lui Heliade Rădulescu îşi avea întrebuinţare acum câteva decenii. Este un caz când tradiţia se pune mai mult sub formă de interpretare.

— Măi omule, nu te pripi, intervenii împăciuitor, cum înţelegi tu atunci să se scrie?

— Oricum, dar nu ca azi. Nu este suficient să ai talent, trebue să-l pui în slujba idealului, a bunătăţii. Pe mine mă interesează ideia în sine. Un talentat care pornografiază este ca un criminal genial care a omorât lovind magistral în locul unde trebuia şi a dispărut fără urmă.

— De comun acord, cu deosebirea că aici nu este cazul. Este absurd să susţii că o operă nu trebue studiată cu mediul, ci numai „în sine". Fechner, în „Vorschule der Aestetik" arată că sentimentul frumosului are două elemente: un element „direct" şi altul „asociativ". Asociativul admite orice, chiar „utilul". Lawrence, dacă este criticat, este pentrucă nu este înţeles. Autorul îşi ia subiectul din mediul social în care trăeşte, arătând o stare de lucruri bună sau rea, după împrejurări. Altfel ar însemna să pui şabloane iezuite, punând zăgaz concepţiei şi imaginaţiei şi scoţându-le din mediul social.

Prietenul meu, acru şi ironic:

— Ţi'nchipui, dacă Lawrence al d-tale armonizează spiritul cu materia arătând femei goale, aţâţate de demenţa simţurilor, trebue să ne injurăm mamele, şi să pierdem orice respect. Ba dacă ai sta să te gândeşti mai bine poate am avea şi ce împrumuta Apusului din momentul când am ajuns la o supra producţie.

Eu râzând şi mai mult cu intenţia de a-l necăji:

— Temporar...

— Da şi pe urmă închidem graniţele rămânând să tindem spre o autarchie a ideilor — oricare ar fi ele. Compoziţia din faţă este un început..

— Numai că elevul tău nu este nici imoral şi nici greşit informat. A avut puţin ochiu şi şi-a dat seama că femeia este în primul rând femeie şi apoi mamă, în afară de anumite cazuri când mama rămâne şi doică şi mamă. Aşa trebue înţeles începutul compoziţiei: „In afară de mama noastră, mamă poate să fie, etc." In acest caz, această femeie nu este pentru el decât mamă, rămânând legat de ea prin afinităţi biologice şi recunoştinţă sufletească, pentrucă numai prin iubire şi obişnuinţă se naşte conştiinţa descendenţei şi se întăreşte instinctul de conservarea speciei, prin ajutorul căruia simţi că eşti o parte dintr'un „tot".

— Dar n'admit să se susţină că raporturile dintre mamă şi fiu pot fi numai juridice.

— Cazul în sine este admisibil deoarece este constatat. La celelalte categorii de femei, copilul fiind lipsit de ce am găsit la primul, alta va fi şi structura lui şi altfel va privi mai târziu înapoi. Va privi totul mai mult ca o legătură intelectuală — dacă mă pot exprima astfel — decât o uniune sufletească. După cum vezi, copilul nu se formează prin el însuşi, el este „format". In concluzie, elevul tău face o constatare, fără a fi animat de intenţia de a schimba ceva, aducând noutăţi.

— Mai degrabă cred că înţelesul şi explicaţia acestei coli de hârtie pe care o avem în faţă, este strâns legat de „Abissala" lui Freud...

— Pronosticurile care încerci să le faci sunt un non sens şi ca să te conving definitiv, ascultă-mă:

Noi ne arătăm zilnic nemulţumirea faţă de ziua de azi, nemulţumire pornită din cele mai intime şi mai dureroase convingeri. Această societate ne-a format, atât pe mine cât şi pe tine, într'un fel sau în altul şi continuă să ne ocrotească.

Prietenul meu, din ce în ce mai nelămurit:

— Vrei să faci apropierea între mamă şi societate?

— M'ai ghicit! O numesc chiar mama noastră, o mamă cu defectele şi calităţile ei, — calităţi pe care le admirăm şi le luăm ca exemplu, şi defecte pe care le reprobăm cu ultima energie. Dacă am scrie tot ce vorbim ziua în cafenele, la percepţii, la curse, pe sălile tribunalului, etc. luând ca martori înjurăturile cu întreg cortegiul de termeni „majori" sau „minori", după cum este vorba de D-zeu sau altceva mai mic, am face zilnic nenumărate compoziţii, care te-ar revolta mai mult poate decât rândurile care mi le-ai citit adineaori. Nu ne poate acuza nimeni însă că ne vrem răul desconsiderându-ne. Din contră, ne înjurăm ca să fim mulţumiţi mai târziu...

— ? ! !

— Ai vreo nelămurire?

Incurcat:

— Cum vezi soluţia?...

— Pentrucă tu eşti o fire bună şi deci cu mai multă posibilitate de înţelegere trebue să te obişnueşti să vezi lucrurile aşa cum sunt. Fii mai puţin dramatic şi leapădă-te întrucâtva de toată seriozitatea acestei probleme. Atunci o vei înţelege mai uşor căutând a o admite şi aproba prin ajutorul compromisului de a rămâne fiecare cu... mama lui... Ai fi mai înţelept poate.

Prietenul meu îşi plecă capul nemulţumit de turnura lucrurilor, îşi muşcă buza de jos carnivor şi sorbi ultima înghiţătură de bere strâmbând acru şi metamorfozat pielea obrazului ca şi când ar fi înghiţit otrava acestui alcool, dela primele începuturi până acum...

Decepţia îl convinsese...

PHILIPS

Virgiliu Monda: Urechea lui Dionys

— A apărut în editura Cugetarea **şi obţine mare succes, de presă şi librărie noul roman al d-lui** Virgiliu Monda: Urechea lui Dionys. **Carte de mare tensiune epică, scrisă cu mult nerv, pasionează pe cititor de la prima până la ultima pagină.**

Lucrările necunoscute ale poetului I. P. Pincio

Unul dintre cei mai talentaţi poeţi... din vechea pleiadă, dela moartea căruia au trecut patru decenii, este Ion Păun Pincio *— aproape necunoscut generaţiei actuale şi poate uitat de toţi aceia cărora versul său le-a încălzit sufletele.*

Uitatul poet a fost un preţios colaborator al „Adevěrului" politic şi literar din timpul lui Anton Bacalbaşa *şi s'a bucurat pe vremea sa de o mare admiraţiune atât între scriitori cât şi în rândurile publicului cititor între care, spre deosebire de vremurile de astăzi, există o strânsă apropiere sufletească.*

In cele ce urmează vom reproduce câteva scurte creaţiuni artistice cu care I. Păun-Pincio s'a prezentat la concursul literar deschis prin revista „Viaţa", la 1894, de către Alexandru Vlahuţă *— concurs la care s'au mai prezentat defunctul* I. Gorun, d. Grigore Tăuşan *şi alţii.*

Pincio conformându-se programului stabilit de Vlahuţă *pentru acel concurs, a scris articolele ce urmează mai la vale şi care nu figurează în nici una din cele două ediţii ale operei sale tipărite pe vremuri şi în totul epuizate. Credem că reproducându-le astăzi, ele vor interesa pe cetitori, cu toate că poartă stampila unor vremuri îndepărtate,* sau tocmai de aceia...

ION PĂUN PINCIO

Publicăm articolele în ordinea în care ele au fost inserate în revista „Viaţa" No. 13 din 20 Februarie 1894.

C. SĂTEANU

SENTIMENTUL RELIGIOS ŞI ARTA

Din frică s'a născut adorarea lucrurilor şi asta negreşit sub forma dureroaselor credinţi religioase, care mai apoi au dat naştere unei bogate şi frumoase literaturi în scursul vremurilor. Şi mult timp a trebuit să treacă până ce gândirea omului, în goana luptei pentru viaţă, s'a putut scutura de povara acestei robii...

Astăzi cerul albastru e gol — iar eterna frumuseţe a naturii, întreaga viaţă, cu toate bucuriile şi mai ales cu imensele ei dureri, — a început să şi-o tălmăcească omul dintr'un punct de vedere mai puţin religios... dar mai plin de adevăr. Tânguirea „Indură-te, Doamne"dela o vreme n'a mai putut rezista, rezultatul fatal al legilor economice şi ştiinţifice, şi a trebuit să piară. Bietul om de voie, de nevoie, a prins să înţeleagă că nu mai face parale să-ţi pierzi vremea în contemplări deşarte...

Această pierdere a credinţei l-a costat mult, nu-i vorbă, — câtă vreme n'a căpătat nimic în schimb care să-l îndrume spre o nouă cale în viaţă, — dovadă o întreagă literatură şi mai ales cea străină, al cărei pesimism se datoreşte în parte, după cum se ştie, îndoielei şi lipsei de credinţă.

La noi, cu toate că mai trecem încă chipurile drept credincioşi, — în fond însă sentimentul religios trăieşte doar în capul câtor-va babe de ambe sexe. Credinţa e pe drojdie. In literatura noastră se vorbeşte puţin de pronia Cerească şi cu atât mai bine. Pe ţăranul nostru aproape nici Crezul nu s'a îngrijit nimeni să-l înveţe, iar acum e prea târziu a i-l vârî în cap. Astăzi pentru el religia a devenit un lux, — care poţi să-l faci dacă îţi dă mâna. „Duminica decât să ne ducem la biserică, ne căutăm mai bine de un căuş de făină", îmi zicea un moşneag. „Frunză -Verde" l-a impresionat mai mult pe ţăran decât tot traiul cu eterna lui fericire. Şi el mai degrabă se plânge codrului, decât lui Dumnezeu şi mai mult îi place o poveste cu eroul *Făt-Frumos* decât barba până în pământ a sfântului Neculae, care şi-o poartă prin lapte acru... Ce-i drept de sfinţi îşi râde deajuns.

Dealtfel întrucât priveşte poveştile cu un caracter religios, — ele datează din vremuri foarte îndepărtate „de pe când umbla Dumnezeu pe pământ, ci că aşa se zice" — fraza care arată cu prisosinţă îndoiala ce o are poporul faţă de plimbările ce le făcea Domnul pe vremea lui, în lumea asta de suferinţi.

Nu mai puţin şi în literatura cultă domneşte eternul cer, când în lumină, când posomorît, totdeauna însă gol... Vorbesc de poeţii care fac cinste neamului nostru. Şi dacă s'a ivit uneori sentimentul religios în literatura cultă, actuală, asta doar mai mult în clipele de adâncă revoltă sufletească, şi anume, mai mult pentru a se pune mai în lumină deşertul cerului albastru...

Astăzi pe ruinele credinţii prinde a miji în artă zorile unui sfânt şi sincer altruism.

VISEZ

Visez, că linişte se lasă,
Că'n alte vremi trăiesc, că-i bine;
Că ea mă aşteaptă'n prag-acasă,
Visez, că-i linişte în mine...

Durerile par'că s'au stins
Şi primăvara se desface;
In sufletele care au plâns,
Ce'nduioşat! şi sfântă pace!...

Această poezie a apărut în volum cu o schimbare şi anume, strofa a doua figurează în volum astfel:

Ah, gândul dragostei mă'mbete,
Să-mi pară că-mi sărută ochii
Că-i mângâi galbenele-i plete
C'adorm în poala caldei rochii!...

PARAZIT

Mare proprietar. A răsărit lângă noi, ca orice parazit. Nici el singur nu ştie ce a fost mai înainte. I-a fost pe semne scris la zodie să fie senator. A călătorit, pentrucă, vezi d-ta în discuţii de multe ori se cere... linguşitor faţă de cei mari şi obrasnic faţă de cei mici. La nevoe te vinde. Neînsurat, vezi, ai mai multe avantagii... vara la ţară... de regulă înzestrează fetele de pe moşie, că-i milos de felul lui... De altfel, fuge de gâlceavă. Boier liniştit şi cu frică să nu-l dai la gazetă. Pentru asta în fiecare vară aduce la moşie câte un gazetar din opoziţie — ie mai bine să fii prieten cu ăştia.

O. CARP ŞI GH. DIN MOLDOVA

Sunt unii poeţi ale căror versuri, ca să le poţi gusta în toată tihna frumuseţii lor, ai nevoie de anumite predispoziţii. Sunt în ele amănunţimi de suflet, umbre de dureri, sunt lacrime, cum atâtea licăriri de farmec, pe care nu le poţi zări oricând şi oriunde. De la cel întâi, aci se plânge... Auzi tu ce trist picură lacrimele? Astfel de versuri, cu drag le citeşti în ceasuri triste. Ele te ajută să-ţi lămureşti durerea de care te tângui. Poeţii aceştia sunt rari la noi, printre cei dintâi e *O. Carp*.

Cu *Gh. din Moldova* se petrece astfel: versurile lui când triste, când mai glumeţe, se grămădesc oarecum în jurul unei idei pe care o rotunjesc, împrăştiind peste tot o lumină uşoară. Cu ele poţi sta de vorbă ori când. Te împrieteneşti numai decât şi uşor. Şi se întipăresc în minte. Unele din ele sunt chiar admirabile. Folosul ce ni-l aduc e destul de mare se răspândesc lesne. Farmecul lor uşor desvoltă gustul cetitului, pregătindu-ţi sufletul pentru ca mai apoi să poţi sorbi cu nesaţ farmecul unor versuri cu înţeles mai adânc.

PINCIO

INCĂ O EVĂ*

— D-le profesor, îmi permit să atrag atenţia colegului meu, că deviază. Subiectul e deplasat, cu incursii, în metafizică.

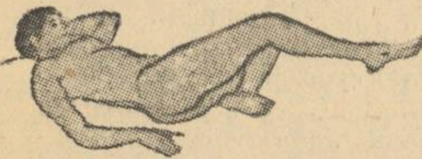
— Subiectul meu, proprietatea, implică neapărat şi unele aprecieri personale. Indrăznesc o critică, unor sisteme, pe care le consider ca având de fundament o aberaţie. Continui. După Prudhomme, această instituţie e un furt. Organizat, legiferat. După...

Ea nu venise azi. Profesorul nu venea la seminar şi-l trimetea pe el.

Trecuse o lună de zile. De atunci s'au plimbat regulat. S'a dus la ea, mereu. O săruta cu aceeaşi căldură. Dorinţele îl ameţeau. Şi ea rămânea mereu, aceeaş.

Punea între ei, între trupurile lor, visul acesta copilăresc: Jocul cu buzele.

Nu se putea spune că i se refuza lui. Nimic nu o împiedeca să i se dea toată. Să-i verse ea, toată cupa în gură. Să-l sature. Să-l înnece. Dar îi era frică de ce va fi după aceea. Cu ce

va mai umplea ea acest minunat paradis. Aşa, era sublim. El cerea mereu, ea nu voia să dea.

Se trudea să-i reziste lui, să-şi reziste ei.

In fiecare zi, intensitatea pasiunii lui, se acumula. Nici nu voia să creadă că atitudinea ei ar fi făcut parte dintr'o jonglerie. Că ar fi fost la ea o cochetărie în plus, să nu i se dea, ca să-l poată ţine mai mult.

Incepuse şi el să fie mai fericit aşa. O dorea mereu. Amorita îi umpluse o viaţă fadă. Ii colorase toate preocupările.

Venea la cursuri regulat. Se sărutau cu ochii.

Ea nu mai auzea nici un cuvânt din tot cursul.

Plecau împreună. Câteodată lua masa la ea. Mergeau regulat, la teatre, la Operă.

Nici nu crezuse vre-odată că ar putea să iubească aşa de mult. Dusese până atunci, o viaţă bogată în aventuri sărace. Toate escapadele fuseseră pentru el ieftine. Impreunări sporadice, în trenuri, în maşină, în boschete. Işi lua hrana sexuală, cu o regularitate burgheză.

Găsise unele femei, cu spirit, foarte multe practice. Toate îi cereau ceva. Bani, cadouri, servicii.

Nu refuzase, atât timp cât avea.

Işi creiase precepte, din toate aceste aventuri. Nu desconsidera femeia, dar nu o aprecia la justa ei valoare.

Orice femeie e pentru cineva, un înger.

Intr'un rând crezuse că e dorit, pentru situaţia lui. Doctorul i-a spus că e bărbat frumos. L-a crezut. Nu-i spusese o femee.

Avusese femei, de toate stările sociale şi civile.

Incepuse să se plictisească cu cele din înalta societate. „Dilettantismul" lor, profesional, le răsturnase întreaga situaţie. Le rămăsese numai insigna, blazonul de high-life. Depăşise concurenţa cu dumping-ul lor.

Trecuse prin inocenţa violată, a fetelor de pension.

Cumpărase galanteria midinetelor, vânzătoare în mari magazine, cu sucursale proprii de desfacere. Inchiriase camere complect mobilate, în hoteluri celebre. Avusese femei, fără să le ştie un rând din biografie. Luase cu abonament, la Operă, fotolii şi baletiste.

Ii trecuseră toate, prin sânge. Nici una nu fusese în stare să-i reţie o amintire scumpă. Rulau toate, pe memorie. Işi aducea perfect aminte de fiecare, dar nu-l rodea nici una.

Azi, ea lipsea. Dece? Nu ştia ce să creadă.

— ...Nihiliştii au căutat să sdruncine orice concepţie de instituţie. La cuvinte, au adăogat explosive.

...Teroare inconştientă. Proprietatea individuală era dărâmată de individualităţi. Rasiştii convinşi, au căutat să tragă violent, de o extremă. Azi...

Să fie poate bolnavă? Astă noapte, când s'au despărţit, când a plecat dela ea, era aşa voioasă. Ii sburda fericirea. Nu se săturase să-l sărute, să-l muşte. Ii supsese faţa. Şi acum avea câteva pete albăstrui pe obraz.

Nici odată nu lipsise până atunci. In câteva nopţi fuseseră împreună la Colonade. Băuseră şampanie.

O învăţase să conducă maşina. La volan, o lăsa numai noaptea. Fugea lângă el, cu gura deschisă. Işi făcea faruri din ochi şi fulgera înaintea ei. Conducea prudentă. Câte odată lua mânile lui şi i-le punea pe volan. Conduceau împreună.

Credea că are să vie mai târziu. Se va duce acum dimineaţă, la ea. Incepuse să fie neliniştit.

— ...Socialiştii de toate nuanţele predică o nouă religie. Vor să facă din realitate, un raiu. Dintr'un ideal de justiţie, vor să facă o normă de conducere, dintr'un mit, o lege...

Il enerva absenţa ochilor ei. Ar fi putut să o cheme la telefon, dar îi era frică.

Şi orele de curs nu se mai termină...

N'a auzit nici un cuvânt din câte s'au spus. Frânturi de fraze fugeau prin urechi. Concentrarea lăuntrică îi era impenetrabilă. A vrut să alunge o presimţire, care se săpa în el. A încercat să fie atent.

— ...Apărarea instituţiei actuale e interesată, sau de doctrină? Şi atacurile ei, sunt proprii instituţiei sau personale detractorilor? Se spune că suntem la intersecţia a două lumi. Cred că e mult adevăr, în această afirmare. Viitorul are de ales între două concepţii diametrale, în aparenţă. El va clădi două extreme, care se ating...

...Dar nu vorbeşte chiar aşa de prost. Dacă ar fi Amorita aici, poate ar avea ceva de obiectat. Lipsa plauzibilului, în toată dizertaţia. Are prea mult, nuanţă de cauzerie.

Anunţă orele viitoare.

Se urcă în maşină. A gonit chemat de glasul ei, mut.

■

Ea era în grădină. Mânca petalele unui trandafir roşu.

— Dece n'ai venit azi?

— N'am vrut. Marsil i-a sărutat gura plină de petale.

— Şi până acum, ai vrut?

— Da. Eşti mulţumit?

— Sunt fericit. Mi-ajunge că eşti lângă mine.

— Eram atât de sigură că ai să vii acum.

— Ce-ai făcut din mine! Se compătimi el în glumă, strângându-i degetele cu dinţii.

— Aşa-i că e frumos aici?

— Dacă eşti tu.

— Romanticule, lasă-ţi năravul. Te întreb dacă-ţi place grădina mea.

— Dece ai pus numai trandafiri roşii?

— Dar am şi clematite, îi arătă ea cu mâna.

Din balcon curgea o ploae de confetii. Marsil acum le vedea pentru prima oară. Le zărise totdeauna, dar nu le observase.

Frunzele, ca nişte picături mari de absint, pătau trandafirii.

Ii sărută gura siropoasă.

— De aici, nu se vede pe şosea.

— Nici nu e nevoe. Dacă vreau să o văd, mă sui în balcon

— Ai vreun program, pentru azi ?

— Aperitivul l-am luat împreună. Pentru desert, am pentru tine, o surpriză.

— Şi până atunci?

— Mergem la un match de hockey. In sala sporturilor de iarnă.

— Iţi place?

— Nu vrei să mergi?

— Ba, sunt amator. Viu să te iau la ora... spuse o cifră depe cadran la care era anunţat match-ul.

■

Era ora când îl aştepta. Fugea la ea îmbrăcat pentru o călătorie mai lungă. Avea el să-i

facă o surpriză. Voia să fie, înaintea ei.

O dorea. O desbrăca cu mintea. Incepuse să-l roadă trupul ei. Incă nu-i văzuse nimic, din toată căldura corpului. O strânsese în braţe. Ii acoperise de atâtea ori, faţa, cu gura. Şi ea îi învăluise tot de atâtea ori, ochii, buzele, cu respiraţia. Ii ondulase, cu degetele, părul cu nuanţe de umbră. Dar el voia mai mult. Ea nu era numai atât.

Voia să-i muşte sânii goi, să le soarbă parfumul. Să pue buzele pe toate încheeturile. Il chinuia ce nu voia ea să-i dea. Era convins că ei nu-i era teamă. Cel mult tremura în ea o presimţire. Amorita nu ştia dacă va fi mai frumoasă dragostea lor, după ce i se va da. Voia să se convingă de contrar. Acum era sublim. Poate după aceea va fi banal.

Ii era groază de regularitatea unor pure satisfacţii cotidiene, oricât de intense ar fi fost. Credea că dacă ea îşi va topi trupul în braţele lui, se va topi şi legătura dintre ei. Trăia o poezie. Ii vibrau toate coardele. Se temea de un dezacord.

Ajunsese la ea.

Era îmbrăcată uşor. In verde, toată. O rochie împletită ca o plasă, îi prinsese corpul aproape gol.

— Dar ce e cu tine. Mergem doar la hockey.

— Nu, dragă. Am contramandat. Imbracă-te pentru câteva ore cu maşina.

Ea deveni curioasă. Nu ştia nimic. Nu-i făcuse nici o propunere.

— Unde vrei să mergi...

— ...Să mergem, — o corijă el, după ce-i luă capul în mâni şi o sărută pe gât.

— Dacă vrei să mergem, atunci lasă-mă să mă îmbrac.

In alb, sau în gris?

— In gris. E mai răcoare. Verde, umed....

— Bine, dar nu înţeleg, unde vrei să mă duci?

— La.... Pronunţă numele unei staţiuni de munte, apropiată.

— Dar...

— Nici un dar. Dacă eşti mai repede îmbrăcată, ajungem în două ore.

— Doar să atingi o medie de o sută pe oră. Amorita cunoştea destul de bine distanţa.

Trecu în garderobă. El rămase. Ii cercetă biblioteca.

Nici odată nu se uitase prin ea. Vorbise cu ea mult, despre artă, filozofie, drept... Amorita cunoştea ori ce carte nouă. In câteva cuvinte îi dădea toate calităţile şi defectele unui volum. Avusese cu ea, acum câteva seri, o discuţie interesantă. I-a cerut şi ei părerea despre un autor la modă, care voise să inaugureze un nou gen de reclamă.

Presărase în câteva volume, o pornografie nudă.

Unii spuneau că nu e decât tam-tam-ul reclamei cotidiene. Alţii, mai răutăcioşi, făceau o legătură, între starea lui fiziologică, ce-i alterase psihicul şi elementele vieţii, pe care le prezentase în toată goliciunea. Câţiva luând o mască de înaltă pledoarie, susţinuţi de aparenta bună credinţă a autorului, erijată în prefeţe, spuneau că el aduce în literatură o mentalitate curăţită de praful anacronic. Că autorul îşi făcuse din curaj, un mit şi sincronizase însăşi viaţa lustruită de ipocrizia mediocrităţilor. O întrebase şi pe ea ce crede. I-a răspuns cu un dilentatism, mai natural, decât s'ar fi aşteptat.

— Are multă reclamă, datorită suprasexualităţii, ce refulează în el. Incontestabil că e o maladie perversă, la mijloc. E şi mult spirit comercial. Buna credinţă a autorului, pe care o pun unii la îndoială, cred că e deplasată.

Că el, din punct de vedere artistic, a voit să confunde o realitate cu ultima tendinţă literară, e necontestat, dar că a reuşit, e problematic.

Avea în bibliotecă, din toţi autorii, opere caracteristice. Toate popoarele contribuiseră prin exponenţii lor, să-i formeze o mentalitate. Toată filozofia pagodelor se răsfăţa în spatele cristalelor. Toată proza cu sevă a Rusiei. Intreaga originalitate a peninsulei scandinavice, cu sentimentele ei reci, atât de aproape de raţiune, dar nu mai puţin, profund omeneşti. Atât de fidelă oglindă a societăţii lor. Intreaga aromă a sudului iberic, întregul soare al Italiei, cu spuma de şampanie a mării. Rigiditatea practică a Germaniei, colorată cu pete de soare. Toată literatura Americei de Nord cu societatea ei, fără lanţurile rădăcinilor, fără tradiţie. Cu jocul puritanismului. Amorita adora tocmai nonşalanţa generaţiei sale în America. Lipsită de scrupulele convenienţelor, care fac atâtea ravagii pe bătrânul continent. Noutatea sistematică a tuturor... Repedea lor adaptare, la orice originalitate. Intotdeauna avea cuvinte calde, pentru ei.

— Iată-mă. Putem merge.

Venise într'un swetter gris, cu foi la fel. Pantofi trotteur.

— Ţi-ai luat şi valiza?

— E prea puţin voluminoasă, ca să ne incomodeze.

N'am pus decât o pijama, colonie, pudră, parfum... Ii înşiră un budoar în miniatură.

— ...Mai nimic.

— Putem pleca. Era radioasă că merge în munţi.

S'au urcat în maşină. Conducea el.

— Nu mă laşi pe mine la volan?

— Ai permis de circulaţie, carnet?...

— Parcă tu nu ştii că n'am?

— Atunci?... Nu, dragă, e ziuă şi o contravenţie ne ia din timp.

— Bine. Dar mai târziu mă laşi?

— Sigur, păpuşă dulce. Ii sărută gura nerăbdătoare. Porniseră. Fugeau cu viteză de avion.

Ajunseră repede afară de sgomotul metropolei.

Trecuseră de ultimele foburguri, când se mai auzeau în surdină sirenele orchestrale ale uzinelor. Dispăruse silueta coşurilor de fabrică în spatele lor.

Aveau în faţă, o panglică albă, care ardea încet. Şoseaua prăfuită venea spre ei. Intra vertiginos, sub roţi.

Amorita scoase mâna afară. Viteza îi alinta degetele, cu sărutări de vânt.

— Ce plăcut!

Trăgeau spre ei, orizontul.

105 km., 110...

— Parcă văd un punct negru, înainte.

S'au apropiat de el.

O maşină.

Micşorară viteza. 90, 85, 80, 75... Trecură pe lângă o maşină de curse.

Kilometrajul iar oscilă în 95, 100, 105...

— Curios. Nici o căruţă, nici o turmă, nu întâlnim.

— E nevoe? Aceasta e şoseaua specială pentru maşini.

— Senz unic?

— Natural. Altfel am putea noi goni cu viteza asta?

Un câmp de plantaţii uniforme. Toată şoseaua avea două lanţuri de copaci, drept grilaj. Frunzişul pomilor căuta să răcorească, cu umbra lui, o dupămasă toridă. Ei nu prea o simţeau. Făcuseră din viteză, un evantaiu.

Marsil se uita numai înainte. Dealtfel nici nu putea să-l intereseze un câmp comun. Erau îmbrăcaţi cu mantale de călătorie, cu caschete, cu ochelari mari de cauciuc. Numai gura le rămăsese afară. Costum de scafandri, care exploatează orizontal în loc de vertical.

— Mă iubeşti? o întrebă el apăsând acceleraţia până în fund.

— Te iubesc, cum iubeşte marea nisipul, cum iubeşte primăvara florile, cum iubeşte noaptea stelele, cum iubeşte noaptea amanţii...

— ...Dar ce e asta? Ajunge.

Ea nu se mai putu opri. Izbucni într'un râs de fericire.

— Am învăţat pe dinafară. Eram sigură că ai să mă întrebi într'o zi şi am prevenit un răspuns.

De ce nu m'ai lăsat să termin?

— N'ai râs destul de mine?

Mergeau în 115...

■

Erau în maşină de două ore. Incepuseră să urce. Altitudinea schimba pijamaua peisajului. Munţii erau aproape, în faţa lor. Şoseaua se suspendase între două adâncimi. O bara un gard de piatră.

In fundul unei văi, un fir de apă se trudea să caute un pat. Brazii pulverizaseră aerul şi aroma lor le inunda de departe respiraţia.

Se răcorise bine. Un parfum de mentă ţinea loc de şerbetieră şi glasa razele galbene.

Amorita ridicase mânile în sus.

— Natura ne cântă imnul vieţii.

Miresmele răcoritoare îşi lipiseră obrazul de al ei.

Micşoraseră de mult viteza. Şerpuiau în sus. Vârfurile erau rase proaspăt şi date cu pudră din belşug.

Pământul era inundat de verde, cum era aerul de parfum.

...Un parfum de pământ proaspăt. Un sol, care respira cu toţi porii şi revărsase cupe enorme de smarald.

— Cât mai avem, îl întrebă ea nerăbdătoare, strângându-i mâna de volan.

— Vre-o două zeci de km.

Vile elegante începuse să răsară. Silueta pomilor de Crăciun bara privirile. Cu o perfecţie arhitecturală de invidiat, tronau o bogăţie de acuarelă.

Acum vilele îndepărtaseră brazii. Modernul înlocuise secularul.

Terenuri de tenis alternau cu poeni, peluze naturale, cu parcuri artificiale.

Metropola transportase aici costume şi rochii elegante. Făcuse, din staţiune, o sucursală a ei.

— Am ajuns.

Marsil stopă, deschizând portiera. Erau în faţa unei clădiri enorme.

Un hotel cu un nume renumit, deşi comun tuturor staţiunilor din toate ţările.

Au intrat într'un hall cu mozaic de şah. Cristalele oglindeau luminile în infinit.

Au luat două camere, cu balcoane spre pădure.

Din partea opusă şoselei, se întindea parcul hotelului tapetat cu cele mai elegante jocuri de apă. Aici, clădirea avea trei terase suprapuse.

La ora aceia vuiau în jazzuri.

Au intrat în cameră, s'au şters de praf. Au intrat în bae. Peste două ore, luau masa, pe ultima terasă.

Orchestra cânta un tango moale.

— Ai avut o idee minunată.

— ...Şi spontană, — complectă el flatat de complimentul Amoritei.

— Putem sta mai mult aici. Trebuia să-mi spui că e aşa frumos. Luam tot ce era necesar.

— Imi spui ce-ţi trebue şi-ţi aduc eu peste o zi, sau două. Ii scrii cameristei ce-ţi trebue.

Mâncau dintr'un peşte pulverizat cu buline roşii.

■

Era o oră din noapte.

Stăteau pe balcon, întinşi pe un divan. Nu puteau adormi. Noaptea proaspătă le ţinea ochii deschişi, cu forţa.

Amorita stetea cu capul pe pieptul lui. Işi lipise buzele de obrazul lui Marsil.

Se uitau amândoi în sus. Norii fugeau prin stele, aveai senzaţia că stelele fug printre nori.

Gura ei fierbea pe faţa lui Marsil. Ramurile brazilor le făceau vânt şi le răscoleau părul. Firele îi intrau în ochi, pe buze. Marsil le mesteca cu dinţii. Respirau un miros de femee.

Pădurea, ca o orgă le trimetea o boare de melodii.

Intunericul cânta. Tăceau amândoi şi ascultau.

Inimile lor ca o baghetă, marcau măsurile. Totul cânta tremurând: şi părul şi buzele şi brazii şi vântul...

Curios. Intreaga simfonie le acalmase simţurile. In sufletul lor, ecoul pădurii ningea rar, cu fulgi mari, o linişte...

Marsil i-a luat buzele cu gura şi le-a strâns. De-odată i-a început în sânge un sgomot surd. Nervii deveniseră liane. O strângea cu braţe de iederă. Amorita de-abia mai putea respira. Nu spunea nimic. Se încleştase de el şi părea că adormise cu gura într'a lui. Lui Marsil îi tremurau toate vinele. Avea senzaţia că vin, peste el, valuri. Il treceau peste cap, Il cufundau. Nici el nu mai putea respira. Nu mai săruta. Ii muşca toată faţa. I-a rupt cu mânile, rochia. Sânii i-au năvălit afară şi vibrau pe buzele lui. Işi purta gura peste tot. Răcoarea îi sufla pe vârfuri.

Şi ea îl săruta pe gât. Nu scotea nici un cuvânt.

Toată raţiunea ei se topise. Nu cunoscuse până acum aceste clipe de beţie, n'avea ce spune. Gemea numai satisfăcută. Erau aproape goi. Numai noaptea se uita la ei, tolerantă.

Amorita nu-şi dădea seama de nimic. Vedea doar ridiculul unui refuz. Işi refuzase ei ceeace crezuse că îi refuză lui. Planaseră împreună, pe un compromis.

Acum simţea, toată. Senzaţia era mai puternică, pentru a o mai putea raţiona. Nu-i venea să creadă că anticipase o eroare. Pentru noaptea asta îşi luase o hotărâre fermă. Să nu-i pareze nici o dorinţă.

Ramau împreună aceiaşi dorinţă.

■

El adormise de mult când ea se trudea să închidă ochii.

Era de o luciditate perfectă. Nu era deloc obosită. Vedea clar în sufletul ei până în fund. Până atunci alergase după clipe sublime. Nu ştiuse că erau acelea prin care trecuse acum. Era fericită. Se simţea uşoară. Avea senzaţia că staţionează pe ore. Totul dimprejur amortise. Afară şi adierea se calmase.

Marsil dormea încet. Ea era, toată, o apă. Un val lin împietrit în trupul mării.

Şi ea care-i refuzase toată viaţa aceasta...

Se simţea nespus de puternică. Trona întreaga atmosferă. Era convinsă că totul, care o înconjoară, pentru ea era aşa de frumos. Intreaga natură era o ofrandă, care i se oferea.

Trecuse prin necunoscutul de care se temuse. Ce o făcuse pe ea, să-i fie frică de nişte clipe minunate? Ce raţiune plauzibilă fusese în stare să-i dirijeze acţiunea până în noaptea aceea? Ar fi fost mai de vreme fericită.

Un regret inutil. Şi Marsil dormea mereu. Cum putea el să doarmă?

I-a atins gura, cu buzele, uşor, cum cad petalele în primăvară.

■

Erau de o lună aici şi nu mai voiau să plece. Pădurea le intrase în sânge.

Intreaga lor viaţă se schimbase.

Făcuseră o singură fiinţă. Gura ei, ochii ei, sânii făceau parte din carnea lui.

Sângele li se continua în trupuri. N'aveau putere să se despartă o clipă.

Amorita credea că trăeste un vis. Nu-i venea să creadă că tot ea fusese aceea, care ţinuse cu mânile, porţile feeriei, în care se scăldau. Ii era ruşine că ea se trudise să oprească toate senzaţiile, care trepidau acum, neobosite.

— Mă iubeşti, Marsil?

— Te iubesc, cum se caută buzele noastre, cum se doresc trupurile noastre...

— Ce spui tu? Vre-un pasaj din Iubirea Iubirilor.

— Nu, dragă. Ce mi-ai fi răspuns tu, dacă eu te întrebam.

Şi noaptea râdea de ei, cu dinţii de stele.

SFARŞIT

* Vezi No. 764 şi 765.

TRILUSSA

Cânele poliţist

Am întâlnit mai eri trecând pe stradă,
Un câine-poliţist, frumos şi gras.
— Cum merge? 'l întrebai. — Perfect. Dovadă
Că niciun hoţ nu scapă de-al meu nas.
Cum trece, îl miros de la distanţă:
Nas ca al meu nu-i altu 'n Siguranţă...

Şi cum vorbeam, trecu la vreo doi paşi
Pe lângă noi, un furnizor la Stat;
Un furnizor pungaş între pungaşi
— Hei, zic, nu îţi miroase? Ce stai?
Dar câinele-mi răspunse: — Am uitat
Să-ţi spun că sunt răcit... şi-am guturai!...

Aşa 'nzestrat cum este acest câine
O să-l vedeţi ajuns prefect, ca mâine!...

Trad. de MIHNEA VINTU

Anul internaţional al cărţii

Geografie literară

Imi pare că acum vreo câţiva ani, să spunem zece, retrospectiva unui an literar universal s'ar fi putut face, deosebind pe fondul comun al evoluţiei operele de importanţă mai mare precum şi curentele mai semnificative. Viaţa literară a lumii, şi în deosebi a Europei, era pe atunci un arsenal comun în care diferenţa naţională se reducea la strictul inevitabil. Pe deasupra Societăţii Naţiunilor politică, încă embrionară, cea a culturii părea definitiv stabilită şi deschidea calea celor mai înflăcărate năzuinţi. Prăbuşirea violentă a vechiului atlas politic şi transformarea esenţială a regimurilor sociale, ale fiecărei naţiuni au distrus pentru multă vreme până şi ultimul refugiu al unităţei umane: cultura şi viaţa sa, fragmentând-o, îmbucătăţind-o, învrăjbind-o. La ora aceasta care pare amurgul unei lumi, naţiunile se închid în ele înşile ca florile seara, se detestă şi se cicălesc mici şi vrăjmaşe ca republicele italiene din evul mediu şi ridică dealungul tuturor graniţelor lor zidul pe care îl dărâmaseră în împărăţia lui Soare-Răsare. O autarhie spirituală, nouă, solidarizarea cu regimul politic dominant al întregii vieţi naţionale, — desparte astăzi statele continentale. Literatura fiecărei naţiuni vădeşte un drum care nu este acel al evoluţiei culturale în general ci, de foarte aproape acel al evoluţiei politicei sale. Dela cenzura categorică a statelor dictatoriale până la frământarea egocentrică a celor care dibuie şi îşi caută drumul, literatura internaţională nu înseamnă decât o sumă de literaturi naţionale. Ca atare le vom cerceta în cursul lui 1934.

Punerea literaturii în serviciul statului şi în directa conducere a organelor sale administrative, declarată, proclamată, „constituţională", ca să spunem aşa, este până acuma numai în trei state europene, — dacă bine înţeles trecem cu vederea (generoasă) cele balcanice, inclusiv cenzura română. Ele sunt de oparte Italia şi Germania fasciste, de altă parte Rusia sovietică.

Se dovedeşte pe zi ce trece că dacă este vre-un regim net incompatibil cu creaţia cea mai rudimentară atunci acesta este fascismul şi violenta sa manifestare. Dictatură retrogradă, stavilă brutală împotriva progresului, fascismul e nevoit să sugrume încă din faşă orice manifestare a culturii, acest jenant denunţător al tuturor usurpatorilor. O represiune cinică vine să anihileze orice posibilitate de dezvoltare a unei literaturi care ar fi alta decât imnurile pentru duce şi subalternii săi. Evident o demarcaţie se impune. Intre regimul cultural al Italiei fasciste şi cel al Germaniei hitleriste este deosebirea dintre neputinţa înţeleaptă a lui Mussolini şi isteria colerică a lui Hitler.

Viaţa literară a Italiei fasciste a evitat ruşinea de a-şi fi văzut cei mai buni servitori exilaţi sau ucişi. Cenzura fascistă a avut pudoarea să cruţe pe scriitorii consacraţi înţelegând să se exercite numai asupra celor care aveau să intre în arena literară după venirea lui Mussolini. Astfel literatura Italiei prezintă aspectul pitoresc al unei gerontocraţii de necesitate. Niciun nume tânăr n'a reusit să se impună, nici o speranţă nouă cu toată generozitatea exasperată a ducelui, asemănătoare celei a unui faraon steril. Fascismul nu-şi are nici un reprezentant literar. Fascismul n'a îndrăznit să tulbure chietudinea personalistă a unui Giovanni Papini care a produs un „Dante viu" de înălţătoare cucernicie literară, a unui Massimo Bontempelli, a unui Luigi Pirandello, a cărui victorie în competiţia premiului Nobel se răsfrânge asupra Italiei dar nu asupra regimului său politic. Singurul captat de graţia dictaturii a fost bătrânul scamator Marinetti, personna grata, în locul lui Curzio Malaparte, exilat din ordinul dictatorului după o efemeră glorie. In sfârşit fascismul a putut inspira o puternică satiră a unui mare scriitor. Bine înţeles „Fontamara" de Silone a apărut în străinătate, întâi în revista „Europe" şi de curând într'o editură franceză.

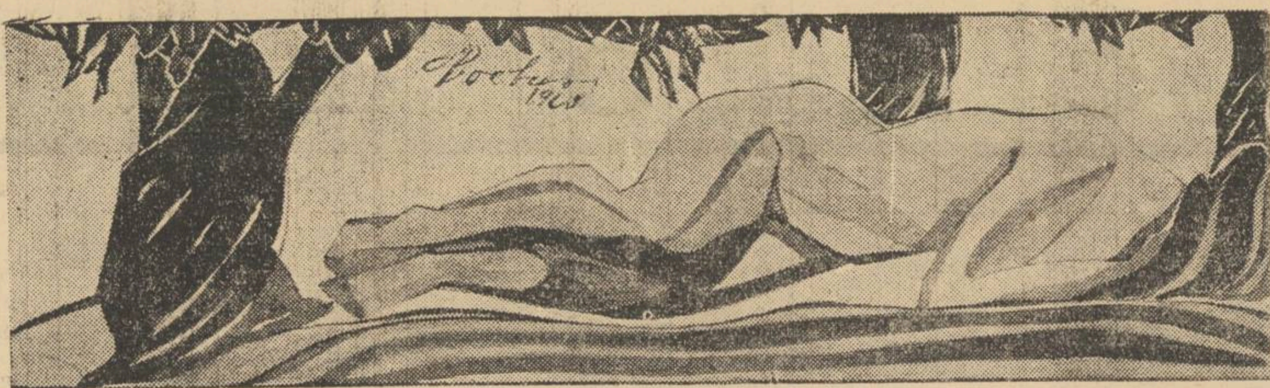
Aceiaşi soartă o au, se ştie, şi scriitorii, toţi scriitorii de valoare, germani. Neruşinarea dictaturii fasciste i-a alungat pe toţi peste graniţe, dacă nu i-a ucis pur şi simplu. Grupaţi la Paris, la Praga, la Amsterdam în jurul câte unei edituri sau a unei reviste scriitorii aceştia, care ori şi ce s'ar spune reprezintă spiritul extirpat al adevăratei Germanii continuă cu curaj dârza lor operă. A le înşira iarăş numele, a arăta din simpla lor listă, lipsită de comentarii, că ei sunt tot ce a avut şi are mai bun Germania, ar depăşi cadrul acestui examen. Per a contrario putem repeta ceeace ştie toată lumea, şi anume că singurul literat hitlerist este Hans Heinz Ewers, fost narator de poveşti tenebroase. Restul, toate numele cele mai glorioase dintr'o epocă strălucită a culturii germane alimentează tipografiile exilului. Ii veţi găsi în Querido-Verlag, Amsterdam, sau în jurul revistelor Die Samlung, die Neue Weltbühne etc. Fără ei, mută, Germania reeditează tragica aventură a lui Peter Schlemhil, cel care îşi pierduse umbra şi fiinţa.

Cu totul alta pare a fi situaţia în Rusia Sovietică. Deşi dictatorial regimul politic din Rusia după multe deliberaţii şi frământări, a acordat iarăşi libertatea culturii. Dar literatura sa pentru aceasta nu se risipeşte în inutilităţi. Convinsă de înalta şi unica semnificaţie a artei ca serviciu public, slujind un ideal, căutând să răspundă necesităţii de informaţie a maselor, mişcându-se exclusiv în cadrele sensului social al culturii, — literatura sovietică a atins astăzi treapta cea mai înalintată, formula şi expresia cea mai modernă şi singura valabilă. In 1934, fără ca să se fi produs întorsături excepţionale, media atât cantitativă cât şi calitativă a fost crescută, mărindu-se prin aceasta sferele publicului cetitor (se ştie că în Rusia o carte poate fi vândută, ca „Mama" lui Gorki, în 18 milioane de exemplare?), lărgind cadrul problemelor desbătute, perfecţionând meşteşugul literar şi revoluţia tehnică.

Evenimentul cel mai mare al anului: congresul general al scriitorilor sovietici, a servit de control opiniei publice, care, acolo, îşi manifestă direct interesul şi consideraţia pe care o poartă unei culturi ce-i corespunde şi pe care şi-o ştie dedicată. Desbaterile acestui congres, nelipsite de patimă, sunt concludente: literatura sovietică răspunde celor trei condiţiuni inexorabile: 1. difuziune şi influenţă socială, 2. preocupări actuale, sincronism cu problemele umanităţii, prezenţă a culturii în deliberarea şi în conducerea societăţii, 3. desvoltarea propriu zisă a literaturii, datorită celor dintâi puncte. Prosperitatea ei senină contrastează dureros cu desnădejdea unora şi frământarea altora.

KYO

DE SARBATORI,
DAŢI COPIILOR
„BASMELE"
LUI ISPIRESCU
APARUTE IN MINUNATA COLECŢIE
BIBLIOTECA ŞCOLARĂ
120 pag. — Au apărut până azi zece volume — 20 LEI

Louis Gillet

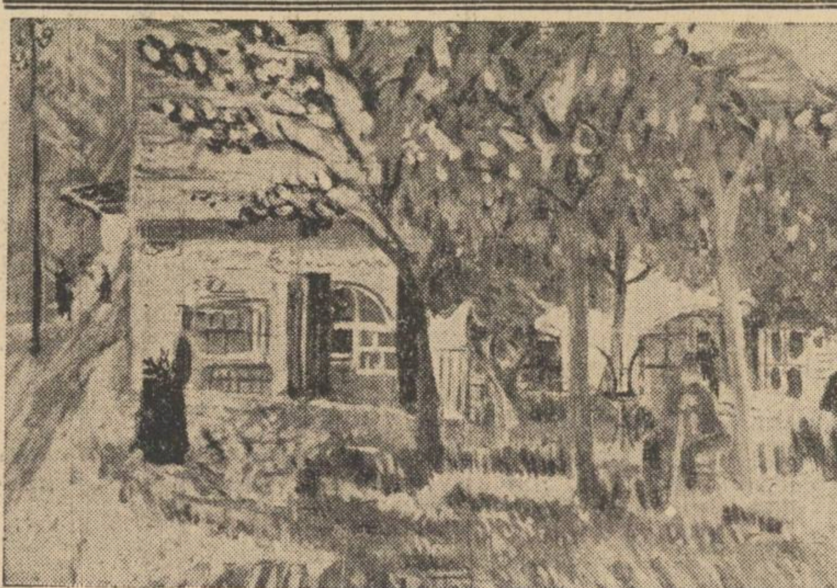
Tinereţea lui D. H. Lawrence

Doamna Ada Clarke (Lettice Ada Lawrence) ne trimite din Florenţa nu o viaţă a fratelui ei, ci ceva mai duios: povestirile unei surori, scrisori, relicve, imaginea tânărului aşa cum se reflecta în ochii mezinei, cu tot coloritul admiraţiei şi dragostei. Lawrence nu mai e aci scriitorul puternic, apostolul, duşmanul pasionat al minciunii, „care scria cu aceeaşi răceală despre dragoste ca şi despre huilă sau vesela de masă", nu mai e decât adolescentul deapururi regretat, tovarăşul tinereţii, un fel de Făt-Frumos.

„Eşti singura mea familie... Sunt lucruri pe pământ a căror taină doar tu şi eu o cunoaştem", scria Lawrence surorii în 1911, în ajunul căsătoriei sale. Ei doi erau cei mai mici din casă, formând în urma fraţilor mai mari un mic cuplu frăţesc foarte unit; Lawrence cu trei ani mai vârstnic, se îngrijea de ea, cum se întâmplă deseori în menajurile lucrătorilor, făcea pe dădaca copiilor, o ţinea în braţe pe cea mai mică. Ea îl numea Bert (prescurtare dela Herbert); pentru ea n'a fost niciodată decât Bert, îngerul ei păzitor. Astfel de amintiri dau un farmec deosebit cărţii: s'ar zice o copie puţin mai ştearsă a primelor pagini din „Sons and Lovers", acelaş peisaj desenat de o mână feminină la câtiva paşi de şevaletul unui frate iubit şi care îngădue să compari schiţa diletantului cu tabloul maestrului.

Despre această copilărie, pe care Lawrence ne-a zugrăvit-o aşa de tristă, mai lipsea ca şi sora lui să păstreze o imagine fără bucurie. Lawrence, în capodopera sa, descrie primele impresii ale individului superior, în dezacord cu mediul în care trăeşte, suferind din cauza unei umilinţi tăcute: temă literară bine cunoscută, pe care a reînoit-o cu o forţă admirabilă. Dar alături de imaginea stilizată, eşti bucuros să găseşti alta mai puţin posomorâtă şi poate mai veridică.

Prima tinereţe a lui Lawrence, ne spune sora lui, a fost departe de a fi atât de nenorocită. Copiii săraci, ca şi cei bogaţi, au plăcerile lor: mulţumesc lui Dumnezeu! la vârsta asta fericirea nu depinde de bani. „Fericirea noastră, spune d-na Clarke, trebuia să ne-o făurim. Nu ne era tocmai la îndemână".

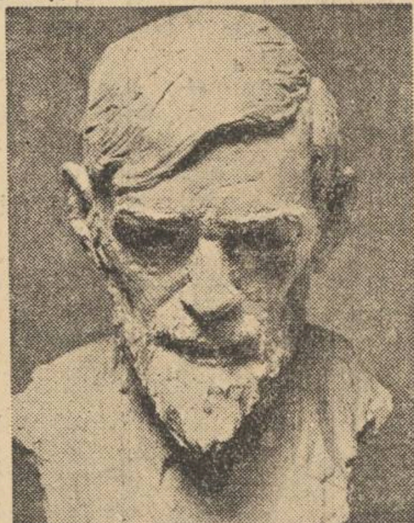

Bedri Rahmi — Peisaj

Ca şi cum fericirea ar exista aiurea gata făcută! Nu eşti de plâns când poţi da frâu liber imaginaţiei: în privinţa aceasta micul Lawrence era adevăratul privilegiat, putând fi invidiat de copiii burghezi. El era acel care, înconjurat de băeţi şi fete, inventa jocurile şi poveştile, dădea buna dispoziţie întregii cete, întocmea jocurile şi excursiile; bănuiai încă de pe atunci ce sălăşluia în el, un fel de putere specială, un dar care-l făcea superior celorlalţi. Copilul poseda o comoară fără să-şi dea prea bine seama despre ce este vorba şi împărtăşind-o şi altora, învăţa să-şi cunoască geniul său.

Nu, citind aceste pagini frăţeşti, îţi dai seama că Lawrence n'a fost un copil nenorocit. A avut şi el partea lui de paradis. Sunt micile bucurii ale celor umili, un şoricel, un câne, un iepure favorit, aceastä ciudată şi duioasă menajerie a săracilor, acest sentiment care pune la ferestrele mahalalelor atâtea colivii şi cântece de pasări.

„Simţi nevoia să ai lângă tine o pasăre", spunea în 1910 o femee din Bercy, salvată din ţinuturile inundate şi care nu-şi luase decât canarul.

D. H. LAWRENCE

Scena înmormântării iepurelui din cartea D-nei Clarke, e o pagină de Dickens. Această duioşie, această ataşare, acest interes pentru creatura inferioară aveau să inspire odată lui Lawrence atâtea poeme frumoase.

Mai târziu, în Italia, un lucru care-l revoltă, este masacrul pasărilor, această cruzime a ţăranilor care pentru 20 de bani vă oferă o friptură de ciocârlie.

„Asta mă îmbolnăveşte", spune Lawrence.

Incă de timpuriu era un copil delicat, de natură feminină, detestând jocurile băeţilor, sportul, cricketul, foot-ball-ul. O sensibilitate rafinată făcea din el un aristocrat, având oroare de exerciţii brutale. Se simţea mai bine în societatea fetelor. Adora dansul şi toate fetele vroiau să danseze cu el: Avea un pas aşa de uşor (dansând, tatăl său sedusese pe aceea care era să-i devie soţie). Fratele mai mare, care va muri de pleurezie la 23 de ani, cânta din vioară la bal: nu ştia decât un singur cântec după care tineretul dansa polca, valsul şi cadrilul. D-na Clarke reaminteşte toate acestea cu o vădită plăcere. Poate că Lawrence un singur lucru n'a iertat vieţii, cruzimea ce-i reproşează şi cu care acest copil mare nu s'a obişnuit niciodată, a fost distrugerea acestei fericiri nevinovate, farmecul acestui timp de delicii.

O singură umbră întuneca tabloul: tatăl. Inutil să mai insistăm asupra mezalianţei ce lega pe acest lucrător de o femee burgheză pe jumătate, iar pe sfert lady declasată; că aceasta, odată trezită din iluziile ei, îl făcu să plătească scump umilinţa în care căzuse. Ce scene de furie grozavă şi de dispreţ când se întorcea beat, banii săptămânii risipiţi pe la toate cârciumile. Iar el, de ciudă, bea şi mai mult, se cufunda de necaz şi din răzbunare în ruşinea sa. Toate stângăciile ce se pot face de o fire incultă, pentru a răni şi a aduce la desperare un amor propriu grosolan, acestă femee le-a făcut: îşi făcea singură toată nenorocirea. Căsnicia ei devenea un infern în care trăia pe picior de duşmănie şi de răzbunare, desperând adversarul, poate pentru a se pedepsi singură că l'a iubit.

Această dramă teroriză adolescenţa micilor Lawrence. Mai târziu, după moartea mamei, tânărul scrie surorei sale: „Văd că tata te amărăşte, ce neplăcere! Totuş, o să cedeze, când o simţi că nu mai e stăpân în casa ta cum era într'a lui. Trebue să guste şi el din pânea umilinţii. E de mirare, mă simt ca de piatră şi fără milă faţă de el".

Ce cuvinte îngrozitoare. Şi totuşi Lawrence nu se putea împotrivi de a simţi că moştenise mai mult decât ar fi vrut dela părintele detestat: fără voia lui îi semăna. Lui îi datora slăbiciunea, încăpăţânarea, provocările lui de plebeian revoltat, capriciile şi manierele sale de om cu care nu te poţi înţelege. Poate în fond e mai aproape de sărmanul minier din Eastwood, decât de maică-sa cu aerele ei de „grande dame" în exil. O complicitate tăinuită îl uneşte cu acest nenorocit. De două sau de trei ori, din puţinele sale beneficii de autor, trimite pe furiş soră-sii câţi-va şilingi pentru bătrânul beţiv. „Uite zece franci, iată doi ludovici pentru papa". Poate îşi reproşa nedreptatea mamei şi încerca să repare arătându-se pe ascuns mărinimos faţă de bietul om umilit. Triste lucruri!

Mai sunt alte trăsături preţioase în cartea d-nei Clarke. Dar esenţialul în ochii ei este să apere şi să justifice pe acest frate adorat până la idolatrie. Ea nu poate suferi reputaţia de autor scandalos şi de pictor de turpitudini ce i s'a făcut lui Lawrence. Societatea engleză n'a făcut odinioară acelaş proces unui alt înger răsvrătit, Lord Byron, altă glorie a Nottinghamshire-ului? S'ar zice că e în destinele oamenilor mari ai Angliei să fie îndemnaţi de diavol să atragă nenorocirile asupră-le. Sora lui Lawrence nu pare puţin măgulită de nefericirea care înrudeşte pe fratele ei cu nobilul autor al lui Childe-Harold.

Cum să rămâi insensibil la această pledoarie frăţească, la acest act de patriotism domestic. Sora se bate pentru Bert şi înfruntă duşmanul, după cum Bert când era mic proteja pe Ada. Imi place acest spirit de familie. Totuş nu sunt convins, orice-ar pretinde d-na Clarke, că se pot întrebuinţa aceleaşi expresii pentru dragoste ca şi pentru masă: orice s'ar zice, dragostea nu-i o funcţiune ca toate celelalte.

Poţi gândi fără a fi bănuit de acea ipocrizie care implică o mulţime de raporturi şi de nuanţe, care suportă un edificiu moral mai complex şi mai important decât încălzitul şi hrana.

D-na Clarke îşi dă multă osteneală să ne dovedească că fratele ei era un om serios. De-ar fi vrut Dumnezeu să fie mai puţin! Nimeni n'a susţinut că Lawrence a fost lipsit de gravitate. A fost lipsit de gust şi e o mare greşală când scrii. Păcat că un scriitor aşa de mare a posedat atât de puţin simţul umorului. In sfârşit n'am fi fost supăraţi dacă d-na Clarke ne-ar fi lămurit despre felul legăturii pe care fratele a putut-o avea cu Myriam sau cu Lonie. Acest capitol rămâne puţin cam vag în portretul unui profet care se laudă că n'a respectat tabù-ul cărnii.

In acest pachet de scrisori intime, nimic nu aminteşte obsesia trupului, această ideie fixă, care sfârşeşte prin a invada şi a face intolerabile ultimele romane ale autorului. Lawrence îşi împărţea spiritul în două, o parte a omului, alta a cărţilor, iar dragostea de care ni se pare stăpânit în ele, nu era decât o temă literară? In orişice caz absenţa dragostei face frăgezimea şi farmecul scrisorilor către sora sa: sunt scrisori scrise nu Venerei, ci Dianei. Il găseşti pe Lawrence eliberat, purificat, amabil, desbărat de amărăciunile lui. E acel Lawrence duios, irezistibil, încântător, care plăcea atât de mult divinei Katherine Mansfield. Este aşa cum era pentru cei ce l'au iubit.

Traducere de NUTZI PÂRVULESCU

* The Early life of D. H. Lawrence, by Ada Lawrence and G. Stuart Gelder, 1 vol. Orioli, Tipografia Giuntina, Florenţa 1931.

Caleidoscop

Cei doi „Fauşti"

Cu ocazia celei de a 2.000-a reprezentaţie a operei „Faust" la Opera din Paris, presa a amintit cu câta trudă s'a închiegat în 1858 succesul acestei opere — cea mai populară din câte a produs compozitorul Gounod.

Pe când „Faust" al lui Gounod „se prepara" la Teatrul Liric, directorul unui alt teatru, Fourniers, se pregătea să pună în scenă la „Pote Saint-Martin" o piesă muzicală „Faust" de cunoscutl „fabricant de drame", d'Ennery.

Directorul „Liricului" Carvalliot era zdrobit de această concurenţă. Astăzi când gloria mondială a operei „Faust" a atins limitele succesului, şi când „Faust" al lui d'Ennery e uitat, nu ne vine să credem aşa ceva. Dar atunci, Carvalliot a propus lui Gounod să amâne reprezentaţia lui „Faust" cu un an. Şi a fost amânată!...

Atunci Fourniers a amânat şi piesa lui d'Ennery — tot pentru un an, aşa că amânarea operei lui Gounod n'a ajutat la nimic.

Dar dificultăţile au urmat. Au început repetiţiile; şi s'a enervat cenzura. Mai ales i s'a părut inadmisibilă scena în biserică. Guvernul lui Napoleon al III-lea avea atunci fricţiuni cu cancelaria papală, iar Cavalliot nu vroia cu nici-un preţ să renunţe la această scenă.

El a reuşit totuşi s'o apere cu ajutorul cardinalului Ségur, nunţiul papal dela Paris. Acesta găsea că scena în biserică nu numai că e frumoasă, ci şi perfectă din punctul de vedere politico-religios...

Apoi, la Londra, Gounod a trecut prin mai multe neplăceri, chiar la ultimele repetiţii. A dirijat atunci orchestra operei celebrul Coster care nu suferea obiecţii sau indicaţii nici măcar din partea autorilor.

Gounod a fost plasat într'o lojă şi oprit să facă vre-un gest. El a suportat această tortură şi umilinţă ca un adevărat erou.

Ne închipuim acuma cât de mult i-au fost neglijate şi denaturate toate intenţiile.

Planurile lui Gladcov

Feodor Gladcov, autorul atât de cunoscut al romanului sovietic „Cimentul", a schiţat unui redactor al ziarului „Izvestia" (26 Dec.) planurile lui literare.

Gladcov lucrează acuma la

F. GLADCOV

volumul al doilea din „Energia", noul său roman.

— Am fost nevoit, — a spus Gladcov, — să întrebuinţez mult timp pentru studiul practic al proceselor tehnologice, pe care le zugrăvesc în cartea mea. Arta noastră e acuma cu totul alta de cum a fost până la revoluţie. Cuprinsul şi forma operelor noastre artistice — sunt chiar calitativ de un alt gen. Realismul nostru nu e realismul epocilor trecute.

Gladcov, deşi e preocupat de studiul „proceselor tehnologice", vrea totuşi să creieze tipul „eroului".

— Nu o zeflemea sau o modă a zilei, ci o contemporaneitate; nu un portret, ci un tip; nu un fapt, ci un fenomen al epocii, — iată lozinca artei noastre. Şi la noi până acuma a fost apărată teza relativă la omul micuţ, multiplicat, nenumărat, omul-gen, omul — „aşa cum este el". Despre acest „erou al sentimentelor mărunte" s'au scris multe cărţi. Toate aceste cărţi sunt uitate şi toţi aceşti „oameni" s'au stins în memoria tuturora.

Personajul principal în acţiunea romanului „Energia" e un fost copil vagabond care s'a transformat într'o personalitate luminoasă şi creatoare — fiind mânat şi povăţuit de partid şi de organiazţia tineretului comunist „comsomol"...

Josefina şi Napoleon

Din scrisorile lui Napoleon Bonaparte, descoperite recent şi cumpărate de statul francez, se poate deduce că marele corsican avea destule motive să nu creadă în virtuţile Josefinei, prima lui soţie. Iată două texte:

NAPOLEON BONAPARTE

Napoleon scrie Josefinei: — „In momentul acesta, te afli desigur la Milano. Poate că ţi-ai şi găsit amantul pentru care, evident, ai întreprins aceasta călătorie; deşi eu, personal, m'am gândit mai puţin decât la orice, să-ţi ofer această distracţie — luându-mi consimţământul la plecarea ta. Nu-i aşa, că am dreptate? Mai este ceva: mi s'a comunicat decurând că tu cunoşti prea bine şi deaproape pe un alt bărbat, pe care tu l-ai recomandat atenţiunei mele deosebite... Eu nu dau crezare acestor informaţii, căci, dacă ar fi adevărat — ai fi un monstru!"

Napoleon scrie lui Barrés, fostul soţ al Josefinei: — „Sunt disperat. Nevasta mea nu se întoarce. Probabil că un amant o reţine la Paris. Eu blestem pe toate femeile şi îmbrăţişez cu căldură pe toţi prietenii mei".

O PAGINĂ DE LITERATURA STRAINĂ

Katherine Mansfield

O ceaşcă cu ceai

Rosemary Fell nu era tocmai frumoasă. Nu, nu s'ar fi putut spune că e frumoasă. Drăguţă? Dacă o priveai bucată cu bucată... dar dece să fii aşa de crud încât s'analizezi un om bucată cu bucată! Era tânără, strălucitoare, foarte modernă, rafinat de bine îmbrăcată, extraordinar de citită, cunoştea toate noutăţile, cele mai recente cărţi şi recepţiile ei, cea mai delicioasă amestecătură de oameni într'adevăr importanţi şi artişti — creaturi curioase, descoperiri de-ale ei, unii dintre ei teribili, alţii prezentabili şi amuzanţi.

Rosemary Fel era măritată de doi ani, avea un amor de copil, (nu, nu Petre ci Michael), şi bărbat-său o adora pur şi simplu. Erau bogaţi, cu adevărat bogaţi, nu doar înstăriţi, ceeace e oribil şi mucegăit şi aduce aminte de bunici. Dar dacă Rosemary vroia să facă cumpărături, pleca la Paris după cum d-ta şi cu mine ne-am duce în Bond Street. Dacă vroia flori, maşina ei se oprea în faţa acelui minunat magazin din Regent Street şi Rosemary, intrând, privea doar în felul acela uimit şi oarecum exotic, care-i era propriu şi spunea: „Vreau astea şi astea şi astea. Dă-mi patru legături din acestea... şi vasul cu trandafiri, da, toţi trandafirii. Nu, liliac, nu; nu pot să sufăr liliacul, n'are formă. Vânzătorul se înclina şi dădea liliacul la o parte, ca şi cum ar fi fost oribil de fără formă. „Dă-mi lalelele astea mici, cele albe şi cele roşii", şi eşea urmată la maşină de o fetiţă slabă de prăvălie, care se împiedica c'un pachet imens în hârtie albă, ce părea un copilaş în rochii lungi.

Intr'o după-amiază de iarnă cumpărase ceva într'un magazin mic de antichităţi din Curzon Street. Era un magazin agreabil şi omului care-l ţinea, îi plăcea ridicol de mult s'o servească. Strălucea de câte ori intra la el, îşi pocnea mânile... era aşa de încântat, încât deabea putea să mai vorbească. Linguşiri, bineînţeles, totuşi era ceva.

„Vedeţi, doamnă — îi explica el cu vocea respectuos lăsată — îmi iubesc lucrurile. Decât să le vând cuiva care nu le-ar aprecia, care n'ar avea simţul acela fin, care-i aşa de rar, mai bine nu m'aşi despărţi de ele"... Şi respirând adânc, întindea pe tejgheaua de sticlă, un patrat de catifea albastră, pe care-l netezea din vârful degetelor lui palide.

Azi avea o cutiuţă. O păstrase pentru dânsa. N'o arătase încă nimănui. O delicioasă cutiuţă din émail, c'un luciu atât de fin, încât părea să fi fost arsă în cremă. Pe capac era o fiinţă infimă, sub un pom în floare şi o fiinţă şi mai infimă o îmbrăţişa de gât; pălăria ei, mare cât o petală de muşcată, atârna de o ramură, avea funde verzi; şi un nor trandafiriu plutea ca un cherub deasupra capetelor lor.

Rosemary îşi liberă mânile din mănuşile ei lungi — când examina astfel de lucruri, îşi scotea totdeauna mănuşile. Da, îi plăcea foarte mult, mult de tot, era drăgălaşă, o vroia. Şi jucându-se cu cutiuţa, deschizând-o şi închizând-o, nu se putu împiedica de a observa cât de fermecătoare îi erau mânile pe catifeaua albastră. Probabil că şi negustorul îndrăznea să gândească acelaş lucru în vreun ascunziş întunecos al conştiinţei lui, căci luând un creion, se aplecă peste tejghea şi degetele lui palide, fără sânge, alunecară spre cele trandafirii şi strălucitoare, pe când murmura uşor: „Imi permit s'o fac atentă pe doamna asupra florilor depe corsagiul micuţei şi fermecătoare doamne". Rosemary admiră florile. Dar care era preţul? Timp de un minut negustorul păru că nu aude, apoi o ajunse un murmur: „28 de ghinei"... 28 de ghinei.. Rosemary nu dădu nici un semn. Puse cutiuţa jos şi-şi îmbrăcă din nou mănuşile. 28 de ghinei... chiar dacă eşti bogat... Privi vag, fixă un samovar borţos ca o găină grasă deasupra capului negustorului şi vocea-i devenise visătoare când răspunse: „Bine, păstreaz-o pentru mine. Da, am să..." Dar negustorul se înclinase, ca şi când a o păstra pentru dânsa, era tot ce i se putea cere. Era în stare, bineînţeles, s'o păstreze pentru ea pe vecie.

Uşa discretă se închise c'un pocnet. Era afară pe treaptă, privind la după-amiaza de iarnă. Ploua şi se părea că întunericul venea cu ploaia, îndesându-se ca o cenuşă. Aerul avea un gust rece şi lămpile de curând aprinse păreau triste. Triste erau şi luminile din casa de peste drum, ardeau înăbuşit, ca şi cum ar fi regretat ceva. Şi oamenii se grăbeau, ascunşi sub umbrelele lor oribile. Rosemary simţi o nelinişte curioasă. Işi lipi manşonul de piept.

Ar fi vrut s'aibă şi cutiuţa ca s'o simtă lângă ea.

Bineînţeles, maşina era acolo, trebuia doar să traverseze, dar totuşi aştepta. Sunt momente oribile în viaţă, când eşi de sub acoperiş şi priveşti afară. N'ar trebui să te laşi furat de chemare, ci să te duci acasă şi să bei un ceai în plus.

Deodată o fată tânără, slabă, obscură — de unde eşise — se opri lângă braţul Rosemary-ei şi c'o voce ca un suspin, ca un hohot de plâns aproape, şopti: „Doamnă, pot să vă vorbesc o clipă?"

— Să-mi vorbeşti? Rosemary se întoarse. Văzu o mică creatură obidită, cu ochi enormi, foarte tânără, nu mai în vârstă decât ea, care se crispase de gulerul hainei cu mâni înroşite şi tremura ca şi cum ar fi eşit tocmai atunci din apă.

— D... doamnă, murmură vocea, vreţi să-mi daţi preţul unei ceşti de ceai?

O ceaşcă de ceai! Vocea asta avea ceva simplu, sincer, nu suna de fel a voce de cerşetor.

— Dar n'ai bani deloc? — întrebă Rosemary.

— Deloc, doamnă, fu răspunsul.

Rosemary îşi aţinti ochii în ceaţă şi fata îi întoarse privirea. Extraordinar! Mai mult decât extraordinar! Şi deodată totul îi păru Rosemary-ei o aventură. Aducea a Dostoiewsky întâlnirea asta în ceaţă. Ce-ar fi să ia fata acasă? Dac'ar face unul din acele gesturi despre care citea sau le vedea interpretate pe scenă? Ce s'ar întâmpla? Ar fi emoţionant! Şi se auzi pe ea însăşi, spunând apoi, spre mirarea prietenilor ei: „Am luat-o pur şi simplu acasă!", în timp ce făcu un pas înainte şi spuse persoanei de lângă ea: „Vrei să iei ceaiul la mine?"

Fata se opri înmărmurită, un moment chiar încetă să mai tremure. Rosemary întinse mâna şi-i atinse uşor braţul: „Vino", îi spuse zâmbind; şi simţi ea însăşi cât de natural şi de plin de bunătate îi era zâmbetul. „Dece n'ai veni? Te rog vino cu mine acasă cu maşina, să iei ceaiul".

— Nu, nu vorbiţi serios, doamnă; zise fata, şi vocea ei suna tristă.

— Ba da, exclamă Rosemary, vreau să vii, fă-mi plăcerea şi vino!

Fata duse degetele la buze şi o devoră din ochi pe Rosemary:

— Nu mă... nu mă duceţi la poliţie?

— La poliţie! Rosemary râse. Dece aşi fi aşa de rea? Vreau doar să te încălzesc şi s'aud — tot ce vrei să-mi povesteşti.

Oamenii înfometaţi sunt uşor de condus. Valetul deschise uşa automobilului şi o clipă mai târziu alunecau în ceaţă. In timp ce-şi trecu mâna prin mânerul de catifea, Rosemary resimţi aproape un triumf şi şi-ar fi putut spune: „Acum eşti a mea", uitându-se la mica prizonieră pe care o legase. Dar bineînţeles, că nu-i vroia decât binele, mai mult decât binele.

Avea să dovedească fetei că se mai întâmplă lucruri minunate în viaţă, că mai există zâne, că oamenii bogaţi au inimă şi că femeile sunt surori. Se întoarse impulsiv, spunând: „Nu-ţi fie frică! De fapt dece n'ai veni cu mine? Suntem amândouă femei. Dacă eu sunt favorizată, ar trebui"...

Dar din fericire în acel moment, căci nu ştia cum s'ar fi putut termina fraza, maşina se opri. Soneria zbârnâi, uşa se deschise şi c'un gest fermecător, ocrotitor, aproape drăgăstos, Rosemary o trase pe fată înăuntru. Căldură, lumină, parfumul din aer, toate aceste lucruri atât de familiare ei, încât nici nu le mai remarca, observă cum cealaltă le sorbea. Era fascinant. Se simţea ca fetiţa cea bogată, care poate să deschidă toate dulapurile, să despacheteze toate cutiile.

„Vino, vino, zise Rosemary, nerăbdătoare să înceapă a fi generoasă, vino în odaia mea".

Şi afară de asta, vroia să scutească biata fiinţă de privirile servitorilor. In timp ce urcau treptele se decise să n'o mai cheme nici pe Jeanne, ci să se dezbrace singură. Cel mai important era să fie naturală. şi „Iată" strigă Rosemary, intrând în frumosul ei dormitor cu perdelele lăsate, cu reflexele focului pe minunatele ei mobile de lac, cu perne de lamé şi covoare trandafirii şi albastre.

Fata rămăsese în uşă, părea orbită, dar Rosemary nu luă seama la asta.

—Vino şi stai jos, îi spuse trăgând scaunul ei mare lângă foc, în fotoliul ăsta, vino şi încălzeşte-te, pari aşa de îngheţată.

— Nu îndrăznesc, doamnă, zise fata şi se trase înapoi.

— O, te rog, Rosemary alergă spre ea, nu trebue să-ţi fie frică, te asigur că nu. Dupăce mă voiu fi dezbrăcat, ne vom duce în odaia alăturată să luăm ceaiul; şi cu blândeţe împinse silueta subţire în culcuşul adânc. Dar nu căpătă niciun răspuns. Fata stătea aşa cum fusese aşezată, cu coatele lipite de trup şi cu gura uşor întredeschisă... La drept vorbind avea aerul cam stupid. Dar Rosemary n'ar fi remarcat asta. Se aplecă peste dânsa, spunând:

— N'ai vrea să-ţi scoţi pălăria? Frumosul d-tale păr e ud tot; şi te simţi cu atât mai comod fără pălărie, nu?

Auzi un murmur care suna. „Foarte bine, doamnă", şi pălăria mototolită fu scoasă. „Şi lasă-mă să-ţi ajut să-ţi scoţi şi haina", zise Rosemary.

Fata se sculă în picioare, dar se ţinea de scaun c'o mână şi o lăsa pe Rosemary să tragă, n'o ajuta deloc, se împiedica ca un copil. Era un efort şi Rosemary se gândi că oameni care au nevoe de ajutor, ar trebui să-ţi vină înainte puţin, doar puţin. Altfel e foarte greu. Şi ce să facă acum cu haina? O lăsă pe jos împreună cu pălăria. Intinse tocmai mâna să ia o ţigară depe cămin, când deodată fata spuse repede, dar aşa de moale şi de curios:

— Imi pare rău, doamnă,

KATHERINE MANSFIELD

dar simt c'am să leşin. Nu mai sunt în stare să mă ţin, doamnă, dacă nu-mi daţi ceva.

— Doamne, Dumnezeule, cât sunt de zăpăcită!

Rosemary se repezi spre sonerie: „Ceai, ceai numaidecât şi puţin brandy imediat!" Servitoarea eşise din nou, dar fata ţipă aproape: „Nu, nu vreau brandy, nu beau niciodată brandy, vreau doar o ceaşcă de ceai, doamnă", şi izbucni în plâns. Un moment teribil de emoţionant. Rosemary îngenunchie lângă scaunul ei: „Nu plânge, biată copilă, îi spuse, nu plânge" şi îi dădu batista ei de dantelă. Era într'adevăr mişcată peste măsură. Puse braţul ei în jurul umerilor acelora slabi ca de rândunică.

Insfârşit, cealaltă îşi lăsă la o parte timiditatea şi hohoti:

— Nu mai pot să trăesc aşa, nu mai pot răbda, am să mă omor, nu mai pot răbda!

— N'ai să ai nevoe. Am să te îngrijesc eu, nu mai plânge. Nu vezi ce bine a fost că m'ai întâlnit. O să bem ceai şi ai să-mi povesteşti totul. Am să aranjez ceva, îţi promit. Nu mai plânge, e aşa de obositor, te rog!

Cealaltă se opri la timp, pentruca Rosemary să se scoale, înainte să vie ceaiul.

Masa fu aşezată între ele. Ingrămădi în faţa micii creaturi toate sandwich-urile, toată pânea cu unt şi de câte ori i se golea ceaşca, i-o umplea din nou cu ceai, frişcă şi zahăr. Se spune întotdeauna că zahărul e aşa de hrănitor.

Ea nu mânca nimic, fuma şi se uita din delicateţe la o parte, pentruca cealaltă să nu se simtă prost.

Şi efectul acestui mic ospăţ fu într'adevăr extraordinar. Când masa cu ceai fu scoasă afară, o fiinţă nouă, o creatură subţire, suavă, cu părul încâlcit, cu buze roşii, ochi adânci, strălucitori, se rezemă în fotoliul confortabil, privind la flăcările căminului, cuprinsă de o dulce torpoare.

Rosemary aprinse altă ţigară: era timp să înceapă.

— Şi când ai mâncat ultima oară? — întrebă uşor.

Dar în acel moment, clanţa uşii fu apăsată şi...

— Rosemary, pot să intru? Era Filip.

— Desigur, intră.

— O, mă ertaţi, şi se opri privind mirat.

— Nu face nimic, zise Rosemary zâmbind. Aceasta e prietena mea, d-şoara...,

— Smith, doamnă, zise figura languroasă, care rămăsese destul de liniştită şi neturburată.

— Smith, repetă Rosemary; vroiam tocmai să stăm puţin de vorbă.

— A da, zise Filip, desigur.

Şi privirea lui întâlni pălăria şi haina depe jos. Veni spre cămin, întorcându-le spatele. „E un timp păcătos", spuse privind mereu la figura aceea languroasă, privind la mânile şi încălţămintea ei şi apoi din nou la Rosemary.

— Da, nu-i aşa? exclamă Rosemary cu entuziasm. Oribil!

Filip zâmbi cu zâmbetul lui fermecător.

— A propos, aşi vrea să vii un moment cu mine în bibliotecă; o să ne scuze d-şoara Smith?

Ochii mari se înălţară spre dânsul, dar Rosemary răspunse în locul ei:

— Sigur că da.

Şi eşiră împreună din odae.

— Ei bine, zise Filip, când fură singuri. Explică-te. Cine e? Ce înseamnă toate astea?

Rosemary se sprijini râzând de uşă şi spuse:

— Am găsit-o în Regent Street; da, e o adevărată descoperire. Mi-a cerut preţul unei ceşti de ceai şi am luat-o acasă.

— Dar ce Dumnezeu ai să faci acum cu ea? strigă Filip.

— Am să fiu bună cu ea, cât se poate de bună; am să mă îngrijesc de ea; nu ştiu încă în ce fel, dar am să-i arăt... am să mă port cu ea... am s'o fac să se simtă...

— Dragă, spuse Filip, eşti pur şi simplu nebună, asta nu se poate...

— Ştiam c'ai să vorbeşti aşa, îl întrerupse Rosemary, dar de ce nu? Aşa vreau!

Nu-i acesta un motiv? Şi apoi, citeşti mereu despre lucrurile astea şi m'am decis...

— Dar, spuse Filip apăsat, tăind vârful unui trabuc, e atât de extraordinar de drăguţă.

— Drăguţă? Rosemary fu atât de surprinsă încât se înroşi toată. Nu, nu m'am gândit la asta.

— Doamne, Dumnezeule — Filip aprinse un chibrit — e adorabilă. Priveşte-o din nou. Am rămas perplex intrând înainte în odae. Totuşi cred că faci o mare greşală. Imi pare rău, scumpo, dacă sunt aspru şi aşa mai departe, dar înştiinţează-mă dacă d-şoara Smith ia masa cu noi, ca să am timp să mă uit la ultimul jurnal de mode.

— Ce absurd eşti, zise Rosemary, şi eşi din bibliotecă. Dar nu se reintoarse în dormitor, ci se duse în biroul ei şi se aşeză la masa de scris. „Drăguţă! Pur şi simplu adorabilă! Perplex!" Inima îi bătea ca un clopot. „Drăguţă!!! Adorabilă!!"... Puse mâna pe carnetul de cecuri; dar nu, cecuri n'ar fi de niciun folos. Deschise un sertar şi scoase cinci bilete de câte o liră, se uită la ele, puse două înapoi, mototolindu-le pe celelalte trei în mână, se duse din nou în dormitor.

Jumătate de ceas mai târziu, Filip era în bibliotecă, când intră Rosemary:

— Vroiam doar să-ţi spun, zise ea şi se sprijini din nou de uşă, uitându-se la el cu privirea ei exotică, uimită, că d-şoara Smith nu va lua masa cu noi diseară.

Filip puse jurnalul la o parte: „O, ce s'a întâmplat? Promisese în altă parte?

Rosemary veni spre el şi i se aşeză pe genunchi.

— Ţinea neapărat să plece, răspunse. I-am dat deci ceva bani; nu puteam doar s'o reţin contra dorinţei ei, nu-i aşa? adăugă moale.

Rosemary îşi aranjase tocmai părul, îşi adumbrise ochii şi-şi pusese perlele. Ridică mânile şi atinse cu ele obrajii lui Filip.

— Mă iubeşti? întrebă ea; şi vocea ei dulce, voalată îl turbură.

— Te iubesc teribil de mult, spuse el şi o ţinu mai strâns, sărută-mă.

Urmă o pauză

Apoi Rosemary zise, visătoare: „Am văzut azi o cutiuţă delicioasă. Costă 28 de ghinei. Pot să mi-o cumpăr?"

Filip o săltă pe genunchi: „Poţi, mică risipitoare", aprobă el.

Dar nu asta vroia Rosemary să-l întrebe.

— Filip, şopti ea şi-i ascunse capul la pieptul ei: — sunt drăguţă?"

Din englezeşte de L. K.

numai un săpun fin ca
ELIDA LANOLIN, conţinând lanolină, mijlocul reputat pentru îngrijirea pielei. Spuma sa fină acopere pielea cu un strat protector de lanolină ferind-o de intemperii.

Cronica sportivă

Monarhii...

Au jucat regește. Rareori se poate vedea demonstrație mai concludentă și mai agreabilă de urmărit decât jocul spectaculos al acestor virtuoși ai crossei și stăpâni absoluți ai ghetei.

Veniți din țara zăpezilor, a vânătorilor de blănuri scumpe, a iernilor lungi și aspre, tinerii monarhi din Winnipeg au cucerit toată admirația și toată simpatia publicului nostru. Ei s'au menținut ușor și firesc la înălțimea prestigiului fabuloasei lor patrii ca și la răspunderea de a fi campioni mondiali ai hockeyului pe ghiață. Inalți, zdraveni, tineri și veseli, având cu toții aparența atletică (înlesnită desigur și de toate amortizoarele pe care le prevede echipamentul), mestecând imperturbabil chewing-gum, canadienii au făcut ce le-a plăcut; și le-a plăcut să joace frumos. Viteza și măestria cu care mânuesc crossele sunt incomparabile. In câteva secunde iuțeala pe care o capătă pe ghiață, îi transformă în adevărate proectile umane. Fiecare canadian se deplasează însă cu un cerc magic al cărui centru e monarhul și a cărui rază e lungimea brațului prelungită cu acea a crossei.

In cuprinsul acestui cerc „puck"-ul este invulnerabil și ascultă numai de voința canadianului. Ca niște năluci înaintașii au ajuns în fața porții românești. Jucătorii noștri parcă se dematerializează în fața acestor atacuri vijelioase, căci aparent nu oferă nici o rezistență la pătrundere. Câteva ușoare șerpuiri în traectoria bolidului e tot ce poate obține apărarea noastră. „Puck"-ul începe să circule sau mai bine zis să zboare din crossă în crossă. In vârtejul mișcărilor fulgerătoare privirea spectatorului i-a pierdut urma, dar o fracțiune de secundă numai: ca un pește prins care s'ar zbate, puckul scutură plasa porții și portarul blazat îl culege pentru a cincea sau a șasea oară în cursul unei reprize. Dar nu trece mult și puckul îndărătnic scutură din nou plasa telefon-clubului. In zadar a încercat portarul să-l convingă, să-l roage în genunchi și să-i spună că n'are ce căuta în plasă, că rolul lui e să rămână pe ghiață. Neastâmpăratul punct negru nu s'a sfiit să se refugieze cu violență în poarta românească cam de vre-o 14 ori în primul match și de vre-o 20 de ori în cel următor. Dar de data aceasta cifrele nu sunt, cum se spune, elocvente.

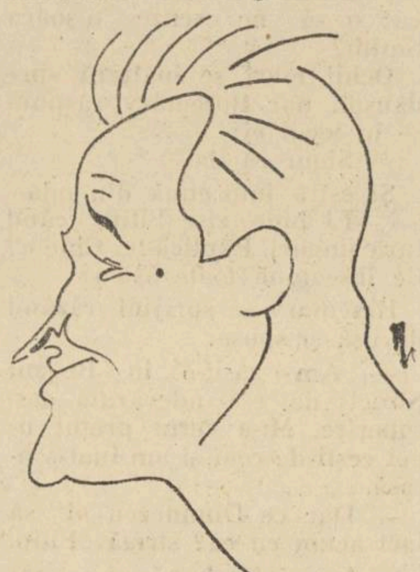
SHEWAN

Căci nu se poate conchide că „monarhii" joacă numai de 20 de ori mai bine decât ai noștri. De fapt diferența de clasă e așa de considerabilă încât o comparație nu este încă posibilă. Jocul însă e așa de recent la noi, încât această constatare nu poate să supere pe nimeni și apoi în ambele matchuri onoarea a fost salvată, — ceeace este cu atât mai meritoriu, cu cât nimeni nu se aștepta și nu pretindea marcarea unui punct în poarta canadienilor. Totuși minunea s'a întâmplat; în ultimele minute de joc ale primului match, Țicu marchează imparabil pentru Telefon club. Surpriza publicului a fost probabil tot așa de mare ca și a canadienilor și entuziasmul spectatorilor a explodat vesel și zgomotos. Dar după această unică eroare de poartă, puckul a continuat să uzeze de ospitalitatea și răbdarea îngerească a portarului nostru. A făcut ce-a putut și cât a putut; dar în asemenea împrejurări soarta portarului nu e nici ușoară nici de invidiat, căci la el se totalizează toate slăbiciunile sau insuficiențele echipei.

LENDQUEST

Cu toată disproporția de clasă dintre cele două formațiuni nu se pot spune totuși decât cuvinte bune pentru echipierii noștri. Sandi Botez, Anastasiu, Țicu care a marcat punctul și în al doilea match, Grant au jucat frumos și cu mult avânt.

Hockeyul românesc este în mâini bune și ne îngădue să credem că va prospera. De sigur e încă mult de tot până la atacurile în trombă ale canadienilor. Deseori pornirile acestea vijelioase aveau amploarea fenomenelor naturale în fața cărora nu te poți apăra. Privindu-i lansați într'o incredibilă și mereu crescândă viteză, spectatorul își ținea răsuflarea și aștepta sfârșitul logic al acestei curse demente: catastrofa.

ROY. HINKEL

Dar acești miraculoși canadieni stăpânesc ghiața, cum stăpânește rândunica vântul. La câteva palme de obstacol, din plină viteză stopează într'o jerbă de pulbere de ghiață, sau trec ca o nălucă pe-alături.

Când pe deasupra jocul își urmează cursul într'o atmosferă de camaraderie și perfectă curtoazie, satisfacția și plăcerea spectatorilor este totală. Nu se poate îndeajuns insista asupra acestui din urmă aspect al jocului de echipă și suntem foarte bucuroși să-l putem semnala de această dată. Cu atât mai mult cu cât într'o țară vecină, canadienii au fost siliți să accepte degradarea hocheiului la bătaia cu ciomegele, având de ultim obiectiv desarticularea adversarului. Desigur că vor pune în seama tinereții jocului la noi, fastuoasa ospitalitate a porții românești, dar vor aprecia mai ales prin contrast, sportivitatea și ținuta camaraderească a jucătorilor noștri. Profitul pentru aceștia din urmă va fi imens. Jucând de două ori în contra canadienilor și în al treilea match amestecați cu ei jucătorii noștri vor fi învățat fără îndoială mult de tot. Telefon-clubul trebue felicitat pentru reușita perfectă a acestor matchuri, iar canadienilor să le dorim să păstreze mai departe coroana de monarhi ai jocului.

GRIMAN

Aventura lui „Celiuskin"

Ce-am văzut la Moscova

Problemaraselor

Midineta

reportaje, nuvele, articole, ilustrațiuni și clișee fotografice senzaționale, în almanahul ziarelor „ADEVERUL" și „DIMINEAȚA" pe 1935. — 380 pagini 40 lei

Cinematograful

Filme monosexuale

Cinematograful își permite uneori fantezia să suprime unul din sexe. Astfel în filmul „Dawn Patroll" unde jucau Douglas Fairbanks și Richard Barthlemess, primul mare film de războiu aerian (și ultimul — din fericire) — dela început până la sfârșit nu întâlneam nicio femee. Sau, invers, am avut filme ca „Mädchen in Uniform" în care sexul masculin era, el, amputat. Acum, casa Metro-Goldwin ne aduce un alt film fără femei, un film cu pirați englezi din secolul al optsprezecelea, film prodigios de amuzant și de emoționant.

Desigur, în viața reală, bărbați și femei se amestecă — pentru profitul amândorura și al speciei pe deasupra. Dar dacă această amestecare este naturală și voită de Dumnezeu și de oameni, nici separația sexelor nu-i ceva ireal. Există o tendință în societățile omenești, mai ales în cele de odinioară, de a pune bariere despărțitoare între bărbați și femei. Chiar azi, când ambele genuri lucrează cot la cot în localuri de muncă publice și private, când femeile au căpătat acces la toate profesiunile odinioară rezervate bărbaților, tot mai persistă instituții sociale ca să zicem așa monosexuale, ca de pildă liceele, armata, cele mai multe cluburi de joc de cărți, închisorile, etc., etc. In societățile de sălbateci studiate de Leonhard Adam, Davy, Boas, Maus, există niște caste privilegiate numite de unii etnografi „secret societies", de alții „Männerbunde", adică clase compuse exclusiv din bărbați și care se simt bine când sunt împreună tocmai pentru că nu-i nici o femee printre ei.

In filmul de care vorbeam, „Treasury Island", ultima scenă reprezintă despărțirea între căpitanul piraților (Wallace Berry) și micul Jim (Jackie Cooper), rămas bun înduioșător în care însuș asprul pirat schițează un început de plâns, dar care se încheie prin cuvintele: „Hrănește-l bine, Jim —(e vorba de papagalul căpitanului pe care acesta i-l dăduse în amintire băiatului) — hrănește-l bine, și vezi, să nu cumva să'ncapă pe mâna vre-unei femei..."

Asta pentru a arăta bine că există oameni care se dispensează, în viață, de concursul sexului opus, că există mascule îndeletniciri — ca aceea de pirat, de militar, unde femeile n'au ce căuta. Știm bine că acest punct de vedere e idiot, și că femeea e, în orice treabă, tot atât și adeseori încă mai capabilă decât un bărbat. Dar este un punct de vedere real, adică încă și azi practicat pe o largă scară. Și-i interesant când un film ne oglindește acele colțuri de realitate unde mentalitatea aceasta a separației sexelor e încă în onoare; avem spectacolul unor oameni anacronici, care fac ceea ce e absurd să se mai facă. Dar anacronismul întârziaților este o realitate istorică, adeseori interesantă și pitorească. Ș'apoi anacronismul, atunci când nu e agresiv și înfumurat, are ceva înduioșător: ne reamintește că ceea ce fac acei oameni azi, și este stupid, a fost odinioară util pentru progresele omenirii. Căci, după toate probabilitățile, prima amorsă a progresului civilizației omenești a fost diviziunea travaliului între cele două sexe: bărbatul se ducea la vânat sau la războiu (care era tot un soiu de vânat), iar treburile mai pașnice ale agriculturii și menajului (care era tot un soiu de agricultură) erau rezervate femeilor. In toate manualele de sociologie scrie că „prima formă a diviziunii muncii a fost diviziunea sexuală a muncii", și-mi amintesc că la un examen de sociologie la Sorbona, un franțuzel tont și repezit care era candidat, a făcut o ușoară inversiune a formulei, și a spus: „prima formă a diviziunii muncii a fost diviziunea muncii sexuale" — ceea ce, veți recunoaște, este foarte sugestiv, dar poate nu tocmai exact istoricește...

„Treasury Island"

Dar să revenim la vasta poveste de aventuri pe care Metro-Goldwin a avut strașnica inspirație să o pună în film. A fost un spectacol care m'a amuzat considerabil. Și asta nu numai pentru că mă repunea în atmosfera și cenestezia bucuriilor copilăriei, dar și pentru că era artistic, foarte artistic făcut. De altfel să nu se creadă că-i lucru ușor să retrezești ambianța sufletească a copilăriei. Trebue mult meșteșug estetic. Și nu-i cel mai puțin de samă merit al filmului „Insula comorii" tactul subtil cu care s'a știut păstra poveștii ceva copilăresc, fără a cădea nici-un moment în pueril. Cum s'a realizat asta? E destul de greu de definit. Cred că mai ales prin romantismul personagiilor și evenimentelor: toți erau eroi sublimi sau atunci canalii infernale, gentleman-i puri sau bestii integrale; iar pe deasupra acestor excese de psihologie, un tip mixt, tipul lui John Silver, omul cu picior de lemn și papagal pe umăr, căpetenia piraților. Acesta era și el inuman, căci meseria de bandit se face cu cuțit și pistol, nu cu umanitate; totuși era ceva tandru ascuns în fundul sufletului lui. Și asta se traduce prin camaraderia lui cu micul Jim, deși până la sfârșit îl speculează și păcălește (el, John, pe micul Jim). Această transacție pe care John o face cu aspra morală piratească atenuează ceeace ar fi putut părea exagerat romantic în psihologia celorlalți. De altfel acest romantism este ajutat de natura evenimentelor. Toată chestiunea e să se găsească o comoară pe o insulă necunoscută pe hartă și al cărui loc secret fusese aflat. Asemenea lucruri au fost întotdeauna extrem de romantice; totuși a fost un timp când asemenea lucruri au existat; ele erau, ca să zicem așa, de un „romantism realist".

Dar motivul pentru care filmul nu cade nici un moment în pueril este pentru că toate detaliile plastice sunt făcute cu o incomparabilă artă. Figurile piraților sunt capodopere picturale, de un adevăr și de o varietate care forțează admirația. Deasemenea figurile „gentleman-ilor", făcute de Krüger, Levis Stone și alții. Lyonel Barymore face pe un pirat isteț — cel mai isteț din toți, dar acum distrus de delirium tremens. Wallace Berry face pe piratul perfect șmecher și care nu se teme de nimic — mai ales de vedenii, fantome și alte fleacuri de care în genere pirații — indivizi primari și pe deasupra și bețivi — sunt mai totdeauna impresionați. Este apoi un alt pirat, urâțel și nefioros, bun cântăreț și foarte, foarte cochet; e singurul care poartă straie cu pretenție de eleganță, jabò-uri și redingote nehărtănite. Este ceva extrem de impresionant felul cum acest omuleț e persecutat de ideea de a găsi băiețelului Jim o vină, ca să fie omorît și pentru ca el să-i poată lua pantofii — căci a descoperit că au cam aceeaș măsură la picior, și pantofii băiatului i-au plăcut tare mult... Am citat la întâmplare acest detaliu pentru a face pe cetitor să înțeleagă că tot filmul e plin de asemenea invențiuni de amănunt care dau o remarcabilă valoare ansamblului.

In tot cazul felicităm casa Metro-Goldwin de a se fi gândit să iasă puțin din calapoadele obicinuite ale dramelor de adulter și de a fi riscat o operă ca aceasta.

D. I. SUCHIANU

MIZANTROPUL

Cărțile care se supără

Un umorist francez modern a spus că nu e bine să împrumutăm cărțile, deoarece ele se mâhnesc și nu se mai întorc. Nu știu dacă criza lor sufletească e autentică, de dispariția lor definitivă nu mai este nici o îndoială. Nu am dat cuiva vreo carte pe care să mi-o înapoieze. De capăt ceva înapoi, atunci e fără îndoială un roman la care nu țin și care-mi este redat cu foile crunt mâzgălite și îmfoiate. Operele de documentație nu-și mai revăd niciodată raftul lor, decât dacă întâmplător am putut să le redescoper la vreun anticar. Se pare că aceasta e tragedia oricărui intelectual și nu fără satisfacție am citit în ms. eminesciene câteva rânduri de prin primăvara anului 1883, pe cât se pare, unde poetul se plânge de pierderea cărților.

Em. se arată nemulțumit de cameră, care e întunecoasă și pentru care plătește o sumă, cât costă pe an casa întreagă. Condiția lui a fost să ia „odaia cu cabinetul". Aci unde ședea era insuportabil și deaceea izbucnește în ocări. „Slugi stupide, o lipsă absolută de servtciul cel mai elementar, toate acestea mă desesperează. Am să vorbesc cu Simțion să-mi dea odaia de alături cu el. Am să duc un dulap cumpărat din Tîrgul de vechituri; să măsor întâi ușa să nu fie dulapul prea mare și să nu dea loc la supărările câte le-am avut până acum. Tot acolo duc cărțile de la Gaster și nu mai am nevoie a i le împrumuta. Egoist în privirea cărților din care mi s'a pierdut o mulțime. (Să scriu lui Tiktin pentru Boiadgi și Cipariu. N. Bass.) Acolo legându-mi cărțile, le vom transporta încet-încet, până ce nu va mai fi niciuna aci. Până la toamnă mi-o succede. Acum anunț că mă mut și pace." (ms. 2255, f. 303).

Cărțile pe care le cere Eminescu trebue să fie: Boiadji, *Macedowlachische, Sprachlehre Buc., 1863 (sau poate ediția mai veche din Viena, 1813, deci carte rară) și* T. Cipariu, *Crestomație sau analecte literare. Blasiu, 1855. Ed. 2-a Blasiu, 1862.*

Gaster și Tiktin sunt cunoscuți filologi cărora Eminescu avea se vede obiceiul să le înprumute cărți. Și cum aceștia căutau opere de valoare filologice, iar Gaster chiar manuscrise, înseamnă că poetul avea cărți de valoare. Câte lucruri în privința sa n'ar fi astăzi mai lămurite, dacă bandiții de cărți deghizați în blânzi împrumutători, nu l-ar fi jefuit și pe el ca pe atâția cu bibliotecă?

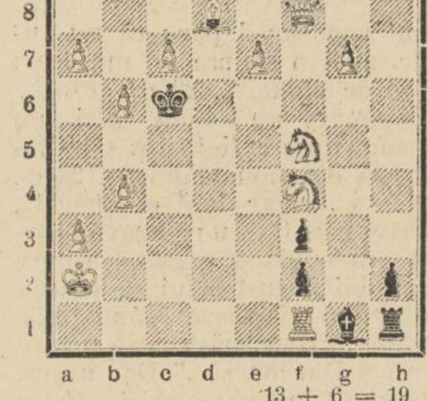
ARISTARC

ȘAHUL

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 852

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— **Einigkeit macht stark** — (113)

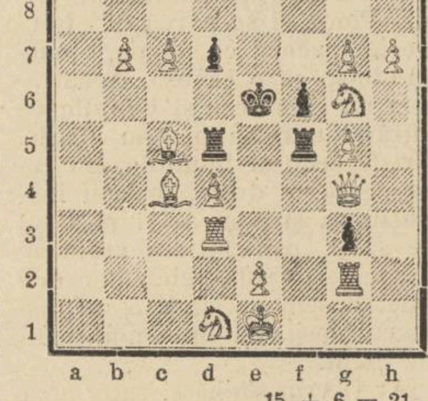
13 + 6 = 19

Invers 6 ‡.

Selbstmatt 6-er.

PROBLEMA No. 853

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— **Sechsspännig** — (114)

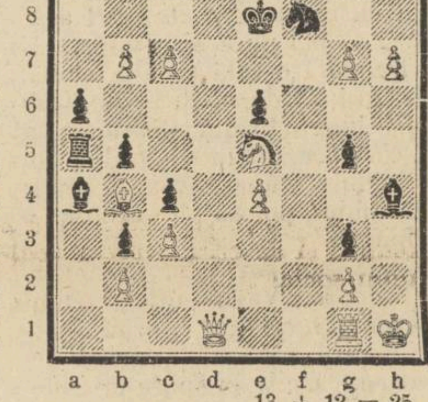
15 + 6 = 21

Invers 7 ‡.

Selbstmatt 7-er.

PROBLEMA No. 854

— Din concursul internațional in memoriam **W. Pauly"** —
— **Der weisse Damenflor** — (115)

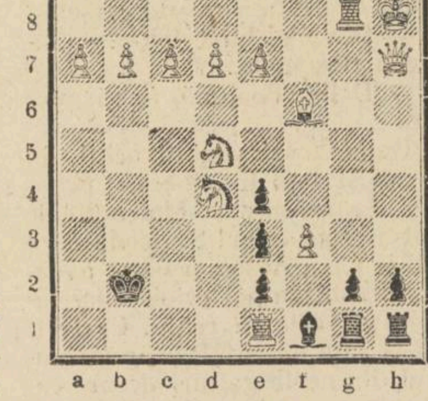
13 + 12 = 25

Invers 8 ‡

Selbstmatt 8-er.

PROBLEMA No. 855

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— **Weltrekord !** — (116)

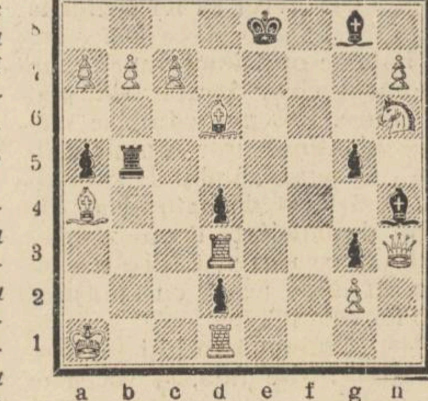
13 + 9 = 22

Invers 10‡

Selbstmatt 10 er.

PROBLEMA No. 856

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— **Kunterbunt** — (117)

12 + 9 = 21

Invers 10 ‡.

Selbstmatt 10-er.

RECTIFICARI. — In problema No. 817 (78) — motto *F. A. IV* — dama neagră este la c2, iar nu la e2, cum din eroare s'a publicat.

In problema No. 845 (106) — motto *Kelaino* — la c4 este un pion alb, în loc de pion negru.

BERICHTIGUNGEN. — Im Problem No. 817 (78) — Motto F. A. IV — steht der schw. D. statt auf e2, auf c2.

Im Problem No. 845 (106)—Motto Kelaino — steht auf c4 statt einem schw. ein weisser Bauer.

UNIFICAREA FEDERAȚIILOR...

După o lipsă din țară de un an jumătate, maestrul Gudju a sosit însfârșit în Capitală așteptat cu nerăbdare de întreaga lume șahistă română. Venit în mijlocul șahiștilor noștri, maestrul Gudju a văzut cu ochii ceeace-i s'a anunțat prin scris în străinătate: că șahul românesc în loc de-a porni pe calea progresului ce i se cuvine, se găsește actualmente în mari frământări datorită ambițiilor personale a acelor cari se proclamă diriguitori ai șahului.

Căci dacă marea massă a șahiștilor români, atât din F. R. S. cât și din F. C. S. R., doresc imediata unire într'o singură federație, conducătorii au ca unic țel afișarea prin ziare și cât mai multe procese în cari insultele coboară demnitatea șahului la cel mai josnic spectacol. Deaceea Ioan Gudju, un deplin înțelegător al rostdului șahului în educația intelectuală a poporului, și-a dat seama că este dator să intervină și să înnăbușe spiritele destructive ale șahului românesc.

Grație autorității sale netăgăduite și îndreptățite, sperăm să poată aplana conflictele, unind pe toți șahiștii români într'o singură federație ai cărei conducători să aibă ca scop înălțarea șahului nostru și afirmarea lui în străinătate.

Noi am luptat din răsputeri pentru liniștirea spiritelor, dar văzând că maestrul Gudju își anunță sosirea în țară, am încetat seria articolelor, așteptând cu multă speranță reușita sa. Acum când vedem cât de hotărât este cunoscutul nostru șahist în acțiunea lui energică de împăcare, suntem convinși că, deasupra tuturor intereselor personale, deasupra tuturor intrigilor destructive a câtorva, șahul românesc va isbuti să se purifice de elementele nefaste, cari împiedică propășirea și atingerea nivelului superior, pe care îl merită.

Concursul nostru special

Am organizat în „Cronica Șahului" din 16 Dec. 1934 un concurs de probleme sintetice. Concursul constă în publicarea succesivă a cinci soluții, iar cititorii ne vor arăta exacta poziție a pieselor.

Deoarece două din cele trei probleme au fost publicate greșit — și pentru aceasta cerem scuze cititorilor noștri — reproducem cele trei probleme. Premiile sunt următoarele:

1) Miscellanea Recreativa, o culegere de curiozități și probleme strălucite.

2) Colecția „Revistei Române de Șah" pe anul 1928.

3) Romanul d-lui Mihail Sadoveanu „Aventurile Șahului".

I

Un mat direct în două mutări al unui celebru problemist are următoarea soluție:

1. Tf3, R×f3; 2. Cg5 mat; 1... N×f3; 2. Db1 mat; 1... C×f3; 2. Df7 mat; 1... N ~ ; 2. Te2 mat; 1... C ~ · 2. Tg4 mat 1.. e5; 2. Cg5 mat. Care este adevărata poziție?

II

O problemă directă în două mutări are următoarea soluție:

1. e4, cu amenințarea: 2. Cf7 mat. 1. — d×e3 e. p.; 2. Dh2 mat. 1... d×e4; 2. Da5 mat. 1... f×e 3 e. p.; 2. Dh2 mat.

Care este poziția problemei?

III

Un mat direct în două mutări are următoarea soluție:

1. Ce1, Re3; 2. Df3 mat. 1... Re5; 2. De6 mat. Ultima variantă este și jocul aparent. Care este poziția problemei?

✱

Cititorii ne vor trimite pozițiile celor trei probleme în termen de trei săptămâni dela apariția lor.

✱

Der Einsendungstermin für unser W. Pauly Gedenkturnier ist mit dem 31 Dezember 1934 abgelaufen. Es können weder weitere Beiträge, noch korrekturen nunmehr angenommen werden. Ein Veröffentlichung der Einsendungen wird bis zum erfolgten Richterspruche in unserer Spalte fortgesetzt werden. Wir teilen unseren Freunden mit Freude und Genugtuung mit, dass der Erfolg des W. Pauly Gedenkturnieres ein überaus zufriedenstellender genannt werden kann, indem aus aller Welt (aus folgenden 23 Ländern: Australien, Belgien, Brasilien, Dänemark, Deutschland, England, Finnland, Frankreich, Holland, Italien, Lettland Norwegen, Oesterreich, Polen, Rumänien, Schweden, Schweiz, Spanien, Südafrikanische Union, Tschechoslowakei, Ungarn, U. R. S. S., (U. S. A.) eine grosse Anzahl — einige Hundert — von schönen interessanten und originellen Aufgaben eingetroffen sind.

Fürwahr eine Schachliga der Nationen!

PAUL I. NEGREANU
LIN I. NEGREANU

Ziare

Ogorul: No. 11-12 (Decembrie).
Acțiunea cooperatistă: No. 2 (Dec.).
Gazeta medicală: No. 2 (Ianuarie).
Teleormanul: No. 1 (Decembrie)
Banatul. No. 1 (Ianuarie).
Vestul. No. 1266 (Decembrie).
Datoria· No. 34-5 (Decembrie).
Steaua Strehăii: No. 1 (Ianuarie).
Jurnalul Filatelic: No. 1 (Decembrie).
Făclia· No. 8 (Noemb.-Decemb.).
Tinerimea Patriotică: No. 4 (Dec.).
Pământul: No. 85-6. (Decembrie).
Suflet nou: No. 1 (Ianuarie).

Reviste româneşti

Luceafărul

(15 Nov. 1934)

Această revistă apare la Sibiu şi se prezintă în bune condiţiuni. D. director I. N. Ciolan se străduieşte să ofere cetitorilor un material bun şi o ţinută plăcută.

Despre *„Munca închinată idealului"* d. T. Vâjdea scrie următoarele:

„Datorită acestei (actualei) deviaţii a spiritului omenesc, se constată o tendinţă către viaţa extensivă, către superficialitate şi variaţie, spune filosoful O. Spengler. In locul gândirii creatoare, predomină sentimentul uşuratec, care de multe ori merge până la degradarea absolută a vieţii.

„Un alt gânditor mare, care găseşte că spiritul vieţii europene a apucat o cale greşită este indianul Rabîndranath Tagore. El afirmă că maşinismul zilelor noastre ne secătueşte în mod treptat izvoarele vieţii şi ne răpeşte bucuria de a trăi.

„Spiritul modern arată o vădită preferinţă spre sensualism, utilitarism, materialism. Supleţa corpului este pusă mai presus decât cea a spiritului, de aceea sporturile de tot felul îl absorb, complect, pe omul modern, nelăsându-i timp pentru preocupări spiritualiste, iar goana după plăcerile materiale şi brutale ale vieţii îl lipsesc de sentimentele nobile, de gingăşia sufletească, care singure dau măsura adevăratei vieţi superioare. Prin urmare, se impune o reechilibrare a sufletului omenesc, o refacere a unităţii sintetice a lui...

„Formula care înfăţişează maximul de randament energetic, atât pentru individ, cât şi pentru societate şi maximul echilibrului psihologic, este a pune în mod sistematic cea mai mare inteligenţă în acţiune şi cea mai intensă activitate în serviciul inteligenţei".

Progres şi Cultură

(Dec., 1934)

Scriind despre *„Civilizaţie şi fericire"*, d. I. Miclea face următoarele observaţiuni:

„In multe privinţe — cu toată pretinsa noastră cultură şi civilizaţie — am dat înapoi. A realizat uimitor de mult omul modern, aşa încât şi cea mai îndrăzneaţă fantazie, dacă n'a fost depăşită, dar cel puţin a fost realizată. Povestirile extraordinare ale lui Edgar Pöe şi ale lui Jules Verne, care ne-au minunat atât de mult copilăria, sunt realităţi pe care le trăieşte copilul veacului nostru.

„Insă tot progresul realizat de veacul nostru a fost făcut *în afară* de om. Toate au fost luate în socotinţă afară de om cu lumea lui sufletească. In această privinţă, omul nu numai că n'a înaintat, ci a dat chiar înapoi. Toate realizările industriale, economice, financiare — mecanismul complicat al lumii moderne — deşi menit poate spre a ferici pe om, cade în afară de sfera fericirii omeneşti.

„In sufletul omului se pare că a plesnit singura coardă pe care se putea cânta cântecul fericirii. Am pierdut sensul vieţii fericite".

Revista de Studii Sociologice şi Muncitoreşti

(An. II, No. 4-5, 1934)

Ocupându-se de problema lumii ţărăneşti, d. Sterian Dumbravă face interesante observaţiuni, din care reţinem acest mic pasagiu:

„Pe când lumea proletară merge spre o *societate socialistă* — ca una care se desprinde în mod firesc din însăşi natura producţiei sociale a bunurilor la care ia parte şi pe care le creiază această lume proletară — din contră lumea ţărănească se îndreaptă în mod firesc şi logic spre un *Stat Ţărănesc*, rezultat din toată natura vieţei sale organice.

„Pentru această lume ţărănească nu se pune problema conflictului dintre forţele de producţie şi formele de proprietate — conflict care alcătueşte axa de mişcare a lumii proletare — ci pentru această lume ţărănească se pune în primul rând problema valorificării muncii ţărăneşti printr'o justă echilibrare a venitului social. Şi acest lucru nu se poate realiza decât numai pe calea unui sistem cooperatist — sistem prin excelenţă de valorificare a muncii şi de echilibrare a venitului social".

Colaborează în acest număr: D. R. Ioaniţescu, Victor Iamandi, Petre I. Ghiaţă, M. I. Barasch, N. N. Matheescu, etc.

AL. CAR.

Cărţi şi Reviste

Viaţa Romînească, anul XXVI No. 21-24 Noembrie — Decembrie 1934

Frământările politico-sociale de aiurea şi dela noi, urmate de evenimente dramatice, pe-alocuri de o sălbatecă şi inutilă cruzime, au creat o balanţă deficitară sorţilor păcii, prevestind un nou 1914.

In asemenea condiţiuni neliniştitoare, era firesc ca revista *„Viaţa Romînească"* să-şi încheie rodnica activitate depusă în cursul anului 1934 printr'un număr închinat problemei: *Război sau pace?*

D. *George Sofronie*, în studiul intitulat: *Aspectul politic internaţional*, face o grupare a Statelor în două tabere: unele dorind menţinerea păcii şi respectarea tratatelor, altele proclamând iminenţa războiului sau pregătindu-se febril de război, cu toate declaraţiile pacifiste. De aci o nouă „cursă de înarmare", „pace înarmată", mai primejdioasă decât aceea caracteristică perioadei care a precedat războiul mondial.

Din cifrele prezentate de autor, reiese că se cheltuesc anual, pentru înarmări, peste *110 miliarde franci aur*. Autorul relevă apoi unele *realităţi* care complică ordinea internaţională. Amintind campania de slăbire a prestigiului Societăţii Naţiunilor, d. Sofronie pledează pentru o reconstrucţie a ideii de Societate a Naţiunilor, ca fiind soluţia capitală pentru salvarea păcii, şi sfârşeşte cu cuvintele fostului premier britanic Lloyd George: „Cred că a sosit timpul în care trebue să facem ca această generaţie (generaţia care n'a simţit războiul) să ştie ce este războiul. El este omor, distrugere, estropiere, înnec, flămânzire!".

Cu o logică strânsă şi o concizie caracteristică, d. *Demostene Botez* se ocupă de *„Psihoza răsboiului"*. Toată nenorocirea declanşării răsboiului, — spune autorul — rezidă în om, care ar putea să-l împiedice, dar oscilează între puterea acaparatoare şi dizolvantă a mentalităţii oficializate şi instinctul individual... Forţele de rezistenţă la acţiunea psihică răsboinică sunt slabe, pentrucă ele sunt numai individuale şi fără sudură; sunt eterogene şi diferit graduate.

In concluzie, d. Botez consideră naţionalismul drept cauză primordială a răsboaelor, el singur putând crea o psihoză a războiului... Generalizarea primejdiei morţii personale, prin posibilitatea de nimicire a oraşelor în câteva minute, va putea calma avântul non-combatanţilor, şi, te pomeneşti, convertirea lor, — sfârşeşte d. Botez.

D. *Ernest Ene* arată în *„Urmările economice ale unui nou răsboi"* uriaşele distrugeri de bunuri economice—specialiştii militari urmărind un singur scop: victoria şi demonstrează inutilitatea şi dezastrul economic al răsboaelor, chiar pentru învingător. Combaterea teoretică a răsboiului, — spune d. Ernest Ene, — trebue făcută cu atâta putere şi cu atâta stăruinţă, încât ea să pătrundă în toate minţile.

D. *Al. A. Philippide* face o incursiune în *„Literatura de răsboi şi literatura răsboinică"* trecând dela epopeele antice la tragediile clasice şi dela literatura modernă anterioară războiului din 1914 la întreaga literatură cu tendinţe umanitare şi pacifiste.

Sub titlul: *„Intelectualii şi reabilitarea violenţei"* d. *N. Tatu* arată rolul intelectualului doctrinar, adesea improvizat din literaţii dornici de putere, pentruca violenţa şi revolta omului simplu să se transforme în teroare revoluţionară. „In loc de a privi problemele ce nu ţin de domeniul spiritului, cu acelaş ochiu al contemplării dezinteresate, distante, aceşti slujitori ai inteligenţei au luat atitudine făţişă, participând intens la frecarea pasiunilor politice şi reabilitând violenţa".

D. *Petre Pandrea* semnează un documentat articol în legătură cu *„Politica fabricilor de muniţiuni"* sfârşind prin a arăta că „mica burghezie a dezertat dela rolul său pacific şi progresist, căzând pradă unor diversiuni falicioase şi naţionaliste şi formând armata de rezervă şi de manevră politică a muniţionarilor... Politica fabricilor de muniţiuni a reuşit din nou. Suntem în aşteptarea unei noui conflagraţii mondiale după nefericitul model din 1914".

Mai semnează articole în cadrul problemei: război sau pace, d-nii: *Constantin Enescu:* despre *„Politica păcii"* şi *Ad. Byck: Literatură? atâta tot?!*

Reţinem din bogatul sumar admirabila schiţă a d-lui *Tudor Şoimaru*, intitulată *Domnul Leopold*. D-l *T. Cristureanu* publică o interesantă şi utilă *antropogeografie a Romîniei*. *Cronicile* sunt semnate de *Al. N. Nanu, Ilariu Dobridor, M. D. Ralea, Gr. Mladenatz, Octav Livezeanu, M. Sevastos, şi D. I. Suchianu;* Miscellanea, recenzii şi revista revistelor încheie acest vast şi tot pe atât de interesant număr al „Vieţii Romîneşti".

a. b.

Jurnalul unui om de 40 de ani

Cu volumul astfel intitulat, Jean Guéhenno a scris cea mai bună carte a sa. In alte scrieri „Caliban parle" *şi* „Conversion à l'Humain", *el cade adese în păcatul retorismului, pe care el singur l-a calificat ca „o salvare atunci când nu putem gândi".*

Confidenţele sale însă, din aceste jurnal impresionează prin cumpătarea în expresie. Ele nu sunt nici o autobiografie metodică, nici un jurnal cu notaţii intime minuţioase. Din trecut autorul nu a păstrat decât ceiace trebuia să-l formeze aşa cum se găseşte în clipa în care-l scrie: războiul şi sărăcia, ambele subiecte greu de tratat cu simplicitate şi fără melodramă. Pentru a rechema în amintire zilele trăite în războiu, el nu aduce decât amintiri precise şi indiscutabile. Este o mărturie mai pătrunzătoare decât oricare alta şi ea recheamă în sufletele noastre o atmosferă de un adevăr atât de ascuţit, încât ni se pare că niciodată nu am trăit-o atât de real, nici chiar în vremurile acelea întunecate ale anilor neumani şi plini de confuziune ai războiului în plin. Volumul lui Guehenno lasă în sufletul oricărui cititor o impresie de solidaritate omenească în comunitatea încercărilor grele, care ne întăreşte în credinţa că Justiţia nu poate triumfa decât prin progresul unei asemenea conştiinţe colective.

Reviste streine

Revue Bleue

(15 Décembre, 1934)

In ultimul număr al acestei reviste găsim o nuvelă, datorită lui Somerset Maugham, a cărei acţiune se petrece la tropice, peisagiu atât de familiar acestui scriitor de mari resurse. D. Dumont-Wilden se ocupă de politica pactelor.

Reproducem acest fragment din articolul d-lui F. de Miomandre, care scrie despre *„Adevăratul Baudelaire"*:

„Meritul acestor *Fleurs du Mal* este tocmai această condensare care le asigură, odată cu durata, o frăgezime supranaturală. Baudelaire a voit săşi facă el însuşi propria sa antologie...

„Dacă Baudelaire s'ar fi apucat să scrie tot ceea ce-i trecea prin inimă şi prin minte, poate că ar fi produs tot atât ca Victor Hugo, însă el poseda în cel mai înalt grad două calităţi (care, de altfel, merg mână'n mână): pudoarea sentimentală şi gustul perfecţiunii. Câte lucruri nu l-au tentat de a spune ceva despre ele şi care erau interesante, dar pe care el nu le găsea *destul* de interesante! şi atunci le suprima. El nu a permis decât esenţialul, făcând să treacă prin experienţa sa de om o serie de distilări din cele mai savante, dintre cele mai minuţioase, pentru a nu lăsa în creuzetul final decât un produs de o densitate care ar rezista tuturor încercărilor, reprezentând, pentru acei care ar şti să vadă, totalul şi volumul materiei iniţiale supuse alambicului.

„De aci provine impresiunea de magie pe care ne-o dă această poezie atât de muncită. Ea *conţine* în mod pozitiv, în compoziţia sa chimică, toate elementele, atât de numeroase, atât de bogate, atât de pure, pe care poetul le-a pus acolo, şi pe care o lectură atentă le eliberează ochilor noştri încântaţi. Această muncă a lui Baudelaire nu are nimic de aface cu artificiul; ea reprezintă cea mai riguroasă probitate intelectuală, cea mai profundă deferenţă pentru cetitor

„Cu o astfel de sensibilitate, un astfel de sentiment al magiei, un astfel de sentiment al seriozităţii în faţa vieţii, era fatal ca Baudelaire să fie un poet al iubirii şi — de fapt — el a fost cel mai mare poate dintre poeţii dragostei".

Revue des Deux Mondes

(15 Déc. 1934)

D. Guy Chantepleure ne oferă câteva interesante note de călătorie *„Escale Hebrideze"* din care redăm acest sugestiv pasagiu:

„După amiază. O plaje pe liziera unui ţinut al nucilor de cocos. In vreme ce câţiva dintre tovarăşii noştri de voiaj se sbenguesc în apele liniştite ale Canalului (din Segond), iar alţii punând la contribuţie aptitudinile gimnastice ale matelotului, se delectează cu nucile de cocos, eu explorez malul, solitar.

„Nisipul e călduţ şi fin, dar marea a aruncat atâţia corali încât trebue să iau seama, să nu calc pe aceste graţioase rămăşiţe. La cel mai mic scârţâit ele se zdrobesc sub paşii mei. Privesc îndelung marii arbori a căror frumuseţe şi expresie m'au extaziat. Crengile lor puternice cu frunze lucitoare şi străvezii se întind, se retrag parcă cu desperare, ascunzându-se spre mare. Uneori, însuşi trunchiul, pomul întreg, cu gestul său lent şi vegetativ, a sfârşit prin a se curba, prin a se alungi paralel cu solul pentru a atinge apa care-l tentează, ca şi cum ar fi voit să-i încerce răcoarea sau să se oglindească în unde. Inapoi, alte crengi, se ridică în sus cu o mândră tresărire. Altele recad mai jos. Liane se împletesc pe toate aceste braţe plângătoare şi parcă iau parte, rând pe rând, la mişcările lor, sau par'că le strâng".

In acest număr mai colaborează Fr. Mauriac, G. d'Houville, A. Chaumeix, René Doumic, etc., iar Mareşalul Franchet d'Espérey scrie despre „Alexandru I, Tovarăşul meu de arme", şi reaminteşte zilele de glorie, când Regele unificator al Jugoslaviei venea în tranşee, să lupte alături cu trupa, să înfrunte moartea, departe de zgomotul metropolelor pline de putregaiu.

SYR.

Cronica literară

I. Peltz: Foc în Hanul cu Tei, roman

Citit cu întârziere, din cauza vrafului enorm de romane apărute în ultima vreme, romanul d-lui I. Peltz ne produce o satisfacţie cu atât mai mare, cu cât sentimentul, că personalitatea scriitorului s'a consolidat, se întăreşte. A apărut de curând în literatura noastră critică un termen ciudat de caracterizare, foarte dogmatic, şi anume *reuşit* prin antiteză cu *ireuşit*. Câtă incultură cu lectură şi prostie vioae se ascund în aceşti termeni, când ei se aplică unui scriitor, adică unui autor care a învăţat să-şi proporţioneze paginile cu lucrurile pe care le are de spus, nu e nevoe să mai dovedim. O operă literară neurmărind un scop străin de simpla exercitare a puterii de ficţiune, nu poate fi determinat decât în raport cu tensiunea creatoare a scriitorului. E reuşit sau ireuşit un pateu, o serbare de binefacere, un spirit, care ţintesc la satisfacerea apetitului, beneficiului, sau a succesului în societate, opera literară e numai autentică, dacă izbuteşte să promoveze personalitatea scriitorului. Criticul care şi-ar închipui că poate înţelege pe un autor. studiindu-i numai operele reuşite, se află pe un drum fals. Intreaga operă a unui scriitor autentic e un jurnal, din care nu e cu putinţă să rupi nici-o filă fără să întrerupi cronologia sufletului.

Cu acest al doilea roman mare, d. Peltz îşi conturează într'un chip hotărât forţa sa creatoare. D-sa s'a specializat dela început în mediul ebraic romînesc, dar mi se pare a fi arătat şi altădată, că această specializare nu e o goană după pitoresc, ci uşa pe care poate s'o deschidă mai uşor spre umanitate. Din ce în ce mai stăpân pe sine, mai capabil să se cenzureze şi să-şi usuce paginile prea ude de literatură „artistică", fără a avea totuş daruri deosebite de mânuitor al condeiului, d. Peltz începe să devină încă de pe acum unul dintre cei mai interesanţi creatori de oameni fictivi. E un dar foarte rar acesta şi nu constă, cum s'ar crede, în capacitatea de a adânci sau a rotunji, ci de a formula în linii simple figuri indimenticabile. Nimeni nu-şi iminteşte vreun personagiu din Eugéne Sue, dar nimeni nu va uita pe Abatele de Grieux sau pe Jean Valjean deşi aceste tipuri, mai ales cel din urmă, sunt foarte superficiale, la analiză. E o taină pe care estetica n'o va pătrunde niciodată, aceasta de a născoci tipuri, şi cele mai profunde introspecţiuni ale unui Proust nu vor putea totuş întuneca tipica existenţă a unui Ion. O analiză psihologică a eroilor peltzieni, după o psihologie de manual, e capabilă să ne ducă la încheieri absurde. D. Peltz trebue văzut din alt unghiu. Dînsul are netăgăduitul dar de a vedea oameni. Nu e tot una cu observaţiunea, care e analitică, în vreme ce creaţiunea de care vorbim e sintetică. Mediul din care sunt luaţi indivizii nu e deosebit de un oricare altul. Totul provine prin urmare din acea facultate de a distinge nuanţele, de a cădea în variante, în intermedii, facultate asemănătoare cu o mare vizibilitate pentru nuanţele de culori. De aceea chiar când sunt oarecum nesigure, portretele d-lui Peltz sunt de un desen desăvârşit şi nu se confundă între ele cum s'ar confunda fotografiile unui acelaş tip. Enorma aglomerare de persoane începe să devină un privilegiu al scriitorului, care procedează balzacian, introducând toate figurile posibile într'o carte, spre a ne familariza cu ele şi tratând apoi în fiecare operă nouă un chip, care stătuse până atunci în umbră, sub diferite nume. Tipul nou pe care ni-l înfăţişează în *Foc în hanul cu tei* este, oricare i-ar fi profunzimea, de neuitat şi numele lui Micu Braun va aminti un om bine definit, întreg, tipic în cel mai înalt grad, omul de afaceri înăscut, de nuanţă aventurieră şi agresivă, dotat cu arta mişcărilor scurte, a gesturilor limpezi şi hotărîtoare. Cariera lui Micu Braun este paralelă, în lumea lui, cu acea a lui Napoleon. Neprevăzută, predestinată totuş, cu mers fulgerător şi cu prăbuşire proporţionată marei ei ambiţii. După o enigmatică existenţă experimentală în America de Nord, Micu Braun apare într'o bună zi, descins dintr'un vagon de clasa III-a, în mahalaua Dudeşti. O alegere scurtă, comercială, a unei neveste, deschiderea unei băcănii, apoi a unui depozit de lemne, a unuia de spirt şi de benzină, ridică repede starea eroului. El însă are vederi imense şi îndrăzneli geniale. Se specializează în curând în incendii cu asigurări, adică în provocare de focuri cu scopul de a încasa despăgubiri. După aceea devine proprietar de dughene în Hanul cu tei şi mai apoi proprietar al Hanului lui Druţă pe care îl închiriază la oameni nevoiaşi, mai uşor de speculat. Onorurile sociale o vreme refuzate, încep

I. PELTZ

să vină asupra-i, comunităţile îl caută ca preşedinte şi el are tăria de a nu se lăsa târît de vanitate şi de a le face să simtă inportanţa sa. E lipsit de sentimentalism, anti-liric şi anti-artistic, crud, agresiv, bătăuş la nevoe, autoritar şi fără scrupule. Ştie să intuiască şi să gândească repede. Audienţa la d. Micu Braun e un moment de caracterizare:

„Injurând şi gâfâind, se înapoie în sală. Nu salută pe nimeni, nu dădu mâna nimănuia. Dintr'o ochire a ştiut pentru ce a venit fiecare dintre cei ce-i umpluseră casa.

— Niţă, închide fereastra! rosti el, gros, şi se aşeză într'un scaun de pe care tocmai se ridicase mama lui Mehală.

— Nu credeţi că-i mai bine să intre aer? întrebă, cu vocea de astălată îndulcită, femeea cu geantă.

— Nu! răspunse sec Micu.

Apoi către bătrâna care sta în picioare:

— Poţi pleca! Vrei o amânare... o *nouă* amânare. Nu se poate! Ştiu: Mehală e încurcat într'o *trăznaie!* E'n puşcărie. Treaba lui! Bună ziua! Ei, dumneata?

Mama lui Mehală nu putu rosti un singur cuvânt. Niţă o luă de mijloc şi închise uşa în urma ei, repede.

— Ei n'auzi, mătuşică? se adresă el, răstit şi în idiş, altei bătrâne. Ce vrei? Ce pofteşti? Ce te doare?

Femeea, ţinând mâna mereu la gură, spuse că are un băiat care „trage sorţii". E văduvă. N'are mijloace. Să intervină dumnealui la *boeri*...

— Am terminat. „Unic fecior la mamă văduvă!" Pricep. Nu mă bag!

Oftă, tuşi, strănută şi adăugă cu greaţă:

„Are un băiat!" I l-am făcut eu?... etc."

Căderea acestui om tare va veni din violentarea oamenilor, ca o pedeapsă din cer. Ioină, personagiul sentimental al romanului, este braţul providenţei. Ioină este un gânditor, un revoltat şi un poet. El are aptitudini muzicale, (cântă din muzicuţă) şi concepţiuni sociale. Deşi e un simplu vânzător, a citit pe Marx şi pe Stirner, posedă o bibliotecă respectabilă, şi a alcătuit un Weltanschauung pesimist, este într'un cuvânt representantul unei tinerimi ebraice chinuite de mizerie şi gânduri. Două femei, amândouă Liza, îl privesc cu simpatie. De una, fata lui Micu Braun, e îndrăgostit. Pe alta o posedă, seducând-o cu filosofia. Liza Braun e o idealistă, adică trece printr'o criză de romanţiozitate, explicabilă prin vârstă. Tatăl ei o împiedică să aibă legături cu vagabondul Ioină, pe care-l şi dă afară din prăvălie. Liza ajunge până la o încercare de sinucidere, care o vindecă subit de romantism, Ea se căsătoreşte cu respinsul până atunci Berl, pe care Micu îl socotea ca un alt Braun în devenire, şi devine o matroană demnă şi cu guşă, simbolizând vasăzică o fază sufletească a fetei nubile. Ioină rămâne un revoltat, şi însuşindu-şi durerile şi blestemele săracilor bruscaţi de Micu, dă foc Hanului cu tei înţesat de mărfuri, înainte ca proprietarul să fi făcut pregătiri pentru încasarea unei despăgubiri prielnice. La aflarea ştirei, Micu se prăbuşeşte mort, într'un acces de cord. Oricine poate observa că destinul lui Micu Braun e un mare destin şi că numai formularea personagiului stimulează dorinţa imperioasă de a-l cunoaşte. Micu e un om de acţiune ca şi Dinu Păturică, dar e un napoleonid nu un adulator, ridicat prin geniul propriu constructiv. El e amoral, cunoscător de oameni, geometric şi moartea lui e firească întocmai ca o catastrofă aeriană uriaşă, din neglijarea unui detaliu. Cu greu putem face într'o scurtă recenzie un catalog al figurilor şi al scenelor proeminente. Vom încerca în câteva rânduri. Iată pe domnu Costică, adulatorul diplomat şi circular, care studiază pe „israeliţi", în mediul ebraic şi devine antisemit „la patrioţi", pe domnul „inspector" Popescu, care e un civilizat „obicinuit ca la Londra", pe Bursuc cinicul, care spune crud adevărul în faţă, fiindcă n'are nevoie de nimeni, pe Mehală, bunul învins, care se bucură că n'a devenit *familiar* căsătorit adică, pe avocatul cu orgoliu de rasă:

„...Am dat Biblia, am dat lumii un Dumnezeu, i-am dat Religia. Toate sunt posibile, în lume, fără noi: Arta, Ştiinţa, Technica... Numai Religia nu e posibilă fără Evrei! Fără Evrei popoarele n'ar fi ajuns la Dumnezeu".

Amintim de asemenea pe ambulanţi, pe Telebendig, care cutreeră cafenelele, în joben şi redingotă şi plasează săpunurile cu cea mai atentă deferenţă, pe Simhă plasatorul cu savantă oratorie („Lumea s'a convins..." a „Lipitolului" precum şi o serie întreagă de declasaţi dostoiewskieni, ca de pildă Profesorul îmbrăcat cu chiloţii nevestii, păcătos ca un Marmeladoff şi simplu.

„E adevărat că ai violat o elevă? îl iscodeşte cineva.

Profesorul înclină capul afirmativ".

De neuitat este Actorul cu familia lui aşa de bizară, cu acea fată de treisprezece ani care monologhează; „Viaţa este ca o floare; azi te îmbată parfumul petalelor ei— mâine totul e vested". Pentru a exemplifica puterea de observaţie a d-lui Peltz, vom mai aminti câteva scene, aceea în care Liza, ameţită după sinucidere, văzând pe Ioină care o strigă, negăsind ce să-i spună, îi recomandă... să se tundă, scena morţii lui Micu care strigă pe nevastă, dintr'un subconştient răscolit, *Honă*, cu numele de acasă (pătrunzătoare observaţie) şi în fine momentul de o simplitate sguduitoare în care actorul caută în foc bereta fetiţii:

„Alergând, se ivi actorul. Faţa lui galbenă şi uscată era asudată.

— Vă rog, dom'lor, se rugă el, n'aţi zărit p'aici o beretă?

Ochii lui căutau spre pietrele străzii...

Un soldat îl înghionti.

— Eşi afară. Ce cauţi aici?

— Lasă-mă te rog, caut... bereta. Copilu'meu a pierdut aici bereta".

Un roman ca *Foc în Hanul cu tei* face cinste literaturii române şi nu mă sfiesc să afirm că d. Peltz este un scriitor de categoria întâi, un considerabil romancier.

G. CALINESCU

Din cauza prea multor scrieri, am renunţat la Bilanţul prozei pe anul 1934, *spre a putea face aci un loc onorabil fiecărei scrieri, care merită aceasta, în parte.*

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Eminescu, precursor al corporatismului!

Atât e de adevărat că nu există decât ceeace vrem noi să vedem, sau că ceeace există nu există decât în felul în care vrem noi s'o vedem — încât dintr'un poet se poate face un savant, dintr'un matematician, istoric, şi dintr'un istoric un fizician.

M. EMINESCU

A dovedit-o aceasta într'un mod cu totul original d. Mihail Manoilescu, fost om politic şi proaspăt eminescolog, care se pare că lucrează şi în ştiinţă ca şi în politică.

Intr'un articol intitulat „Eminescu economist", recent apărut în „Revista Fundaţiilor Regale", fostul ministru şi guvernator al B. N., care în momentele de răgaz lăsate de politică, are nefericitul obiceiu de a se ocupa de cultură şi de a face „doctrină" (vezi corporatismul sui-generis din „Lumea Nouă"), susţine pur şi simplu că poetul a fost un redutabil economist, un adevărat revoluţionar în ştiinţa economiei clasice. Cu uluitor curaj, d. Manoilescu susţine ceva mai mult: Eminescu a fost „precursor al corporatismului"! (Reţineţi amănuntul: d. Manoilescu e un fel de teoretician al corporatismului).

Aşadar, nu numai economist revoluţionar, ci „precursor al corporatismului". La minunea asta desigur că d-voastră, oameni cu oarecare bun simţ, nu v'aţi gândit. Şi dacă nu exista d. Manoilescu, marele nostru poet rămânea în veci necunoscut în unul din aspectele vitale ale personalităţii sale covârşitoare.

Vă întrebaţi poate, cum a reuşit distinsul şi finul literat care este d. Manoilescu, să descopere această latură atât de importantă a gândirii eminesciene: „precursor al corporatismului"?

Dar ce nu poţi face, când ai voinţa şi abilitatea prin care se distinge în chip aşa de strălucit spiritul d-lui Manoilescu? Că realitatea o permite, — asta e altă problemă.

Important este că pentru d. Manoilescu, amăgit şi d-sa de moda preocupărilor în legătură cu Eminescu, poetul, revendicat azi cu furie de toţi ideologii politici ultranaţionalişti, poate fi scos economist de frunte şi — ceeace e de trei ori mai important — „precursor al corporatismului". Al acelui corporatism căruia şi d. Manoilescu îi sacrifică toată pătrunzătoarea sa gândire eminent dialectică.

Dar dece „totuşi Eminescu a fost economist şi încă unul de linie mare", cum susţine, extaziat în faţa acestui miracol, d. Manoilescu? (Acel „totuşi" e delicios plasat, şi profund revelant pentru dorinţa arzătoare a interpretului).

Intâi, pentrucă „a cetit pe toţi clasicii economiei şi în special pe Schmidt; a cetit pe revoluţionarii — de atunci — ai economiei şi mai ales pe List; însfârşit, pare a fi citit — şi în orice caz a fi înţeles — *opera lui Karl Marx". După cum puteţi remarca, nu e prea sigur că Eminescu a citit pe Marx. E însă în afară de orice discuţie că l-a înţeles! Aşa spune logica corporatistă a d-lui M.*

Dar în afară de aceste lecturi, care după opinia d-lui Manoilescu pot consacra pe cineva economist, Eminescu „mai avea darul de a „prinde" în chip nemijlocit realităţile economice şi a le reda într'o formă de surprinzătoare noutate". Or, asta, tot după logica corporatistă te face sigur economist!

D. Manoilescu are însă alte multe argumente pentru teza d-sale, de o rarisimă originalitate. In afară de cultura economică, „Eminescu a avut o reală cultură matematică. In paginile lui se vădeşte adesea o comprehensiune adâncă a valorii mijloacelor matematice pentru deslegarea tainelor lumii". „Eminescu stăpânea dar cele două elemente indispensabile gândirii ştiinţifice economice: o cultură profundă şi intuiţia cantitativă".

Metoda d-lui Manoilescu, după cum reiese e foarte practică. Cu ajutorul ei putem scoate economişti pe toţi oamenii de cultură profundă. Căci de lipsa „intuiţiei cantitative" nu se plânge aproape nimenea.

Cum se străadueşte mai departe d. Manoilescu, să dovedească competenţa de specialist în economie a poetului, cred că nu mai e nevoie s'o arătăm. Se înţelege prea uşor.

După aceiaşi metodă e scos Eminescu „precursor al corparatismului", pentru care militează şi d. Manoilescu. „Când cetim doctrina sa, spune d. M.... parcă cetim pe teoreticianii fascişti şi corporatişti de astăzi".

Când „Eminescu proclamă Statul organic, *împotriva acelora care confundă ideia de Stat cu artificialitatea unor instituţii, care nu se integrează în caracterul său natural", pentru d. Manoilescu este clar şi simplu că „Concepţia lui pozitivă despre Stat este pur corporatistă".*

Pentrucă Eminescu a spus într'un articol „rău este că au căzut răzeşii", ingeniosul d. M. conchide: Eminescu este „precursor al corporatismului".

Şi aşa mai departe, reuşeşte până la urmă să facă din Eminescu patronul d-sale ideologic. Să nu fim surprinşi dacă într'o bună zi vom auzi din gura altor specialişti, că Eminescu a fost un strălucit matematician (d. M. şi spune de altfel că a avut o „reală cultură matematică") un genial astronom (în poezia sa se vorbeşte des de stele), un medic fără pereche, inginer, chimist, zoolog, etc. Aşa stă bine unui geniu: să fie din toate câte ceva.

Numai moda este răspunzătoare de asemenea aberaţii uriaşe. Dacă n'ar fi fost tirania modei, d. Manoilescu n'ar fi găsit un nume mare din trecutul nostru, pentru a-l lua patron al ideologiei d-sale corporatiste.

Probabil spiritul aşa de viu şi cu variate preocupări al d-lui M. este influenţat de curentele revoluţionare din Germania. Şi acolo, poeţii Schiller şi Goethe au fost declaraţi nazişti şi precursori ai nazismului.

Se pare că a sosit vremea ca memoria scumpă a poetului să fie serios apărată împotriva acestor subite îndrăgiri din partea specialiştilor ştiinţifici. Aceştia nici dincolo de mormânt nu-i lasă lui Eminescu liniştea mult dorită. Toţi îl revendică fie chiar şi numai pentru o frază în treacăt.

Camioneta verde

In colecţia „Rosidor" (Edit. „Naţionala-Ciornei"), în care au apărut opere de d-nii M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, T. Teodorescu-Branişte, Al. O. Teodoreanu, Gib Mihăescu, etc. va apărea în curând, romanul „Camioneta verde", în care d. M. Sevastos redă viaţa politică şi socială de după războiu.

In memoriam

Guvernul republicii franceze a citat la ordinea de zi a naţiunii pe Hélène Boucher *pilotă aviatoare, care a săvârşit recordurile cele mai invidiate, cu îndemânare şi îndrăzneală bine chibzuită şi şi-a dat viaţa pentru aviaţia franceză*

Fiică a unui arhitect, şi-a luat brevetul la „Aeroclub des Landes", la Mont Marsan în Iunie 1931, împinsă de o vocaţie irezistibilă.

Cu o încăpăţinare blândă a ştiut să învingă toate greutăţile şi piedicile şi şi-a luat în curând, pe lângă brevetul de pilot al turismului, pe acel de pilot al transportului public, profesional, dând dovadă de calităţi extraordinare. Numai patru aveau acest brevet în Franţa: Maryse Hilsz, Maryse Bastié, Adrienne Rolland şi ea. Cu un aparat de ocazie Moth *a făcut turul Franţei în 16 ore. Lucrul i se părea atât de simplu încât se întreba adesea: de ce se face atâta larmă în jurul acestor raiduri?*

In lacul lui „Moth" şi-a procurat un splendid avion de turism nou, cu care voia să facă o călătorie Paris-Saigon. In acest scop şi-a impus stricta disciplină a unui antrenament zilnic şi cu cele peste 200 ore de zbor, ca trecut, noul raid îi părea desigur foarte simplu.

HÉLENE BOUCHER

Dar prima încercare a fost un eşec. Héléne Boucher s'a oprit la Bagdad, din cauza unor defecte la motor şi a unor plictiseli administrative.

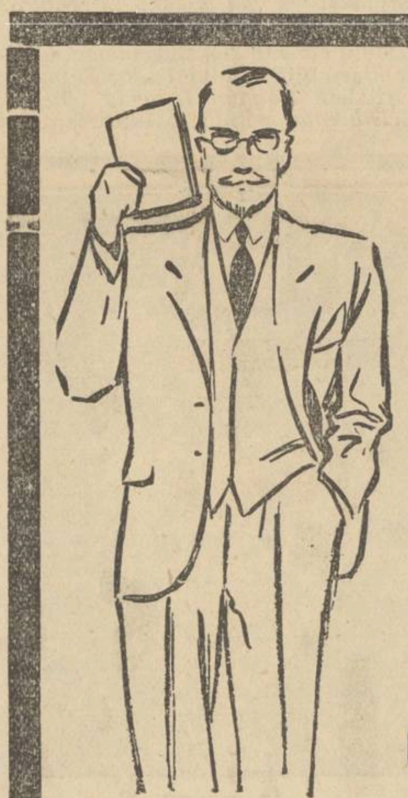
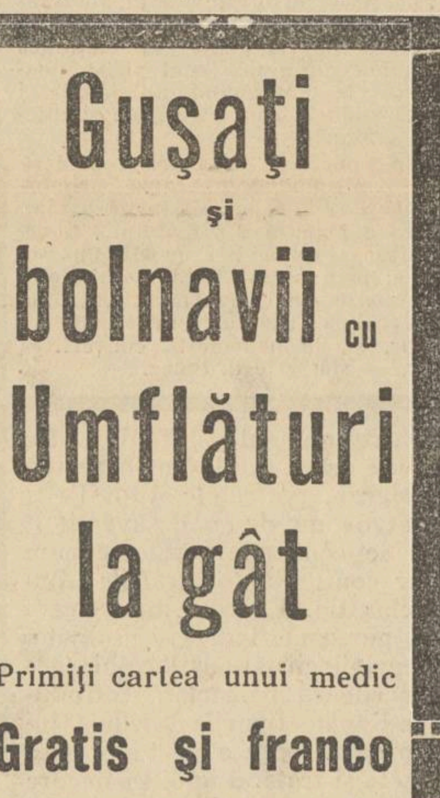
A înţeles însă ce disciplină impune un record şi a reînceput antrenamentul.

Astfel a câştigat recordul feminin de înălţime: 5900 metri. Incurajată a căutat să intre în înalta şcoală aeriană a lui Michel Detroyet şi a izbutit, devenind pasionată pentru pilotajul de acrobaţie. Era foarte apreciată pentru inteligenţa şi perfecta sa disciplină, senină, gravă, cam închisă la suflet.

A luat parte la marile serbări de la Vincennes şi s'a măsurat cu germanele Liesel Bach, Vera von Bissing pe un avion personal de acrobaţie aeriană, de un sever aspect negru şi albastru, în 1934. A luat apoi recordul vitezei cu un avion de turism, în cursa Paris-Angers, 12 ore. S'a antrenat apoi regulat pentru viteza şi recordul de toate categoriile, pe care le-a luat, fără nici un fel de zgomot.

Dar într'o zi... o pierdere de viteză... Avionul zdrobit într'un stufăriş şi Héléne Boucher a devenit o simplă amintire.

La începutul lui Decembrie 1934, în capela mică unde s'a păstrat piatra tombală dela St. Héléne şi masca Impăratului, în capela albă şi arzândă, un sicriu subţirel acoperit cu azalee şi cu un tricolor, închidea rămăşiţele benjaminei aviaţiei franceze sub veghea unei garde de onoare de aviatori.

Dilemă

Ce e mai grav şi mai dureros pentru un bărbat: o infidelitate a femeii iubite din prietenie amoroasă pentru alt bărbat sau o infidelitate brutală şi pur senzuală? Aceasta e problema pe care o pune Colette în romanul său „Duo" roman care a avut un succes extraordinar în lumea literară franceză. Michel, om de patruzeci de ani, frumos, cu păr abundent şi buclat, cu nasul drept şi fin, peste o bărbuţa „frisottante", care-l întinereşte, antreprenor de spectacole, are un asociat, Ambrogio şi o asociată, propria lui nevastă, Alice. Femee încă frumoasă, naltă, brună, după zece ani de căsătorie, pare a fi o tovarăşă ideală. Ea reconforteaază şi înveseleşte pe Michel, împărţind şi munca profesională, căci desenează costumele teatrelor sale. Pe neaşteptate şi din întâmplare el află că Alice l'a înşelat cu Ambrogio. Alice minte cât poate mai bine în interesul amândorura. Michel pare a se împăca mai bine cu trădarea brutală, din o clipă de uitare, în beţia simţurilor. Dar când se convinge că acesta e adevărul din scrisorile italianului, pe care Alice are imprudenţa să i le dea să le citească, realitatea i se va prezenta în culori atât de grozave, încât nenorocitul obsedat de unele fraze ale lui Ambrogio, de unele imagini care-l înebunesc şi-l rod, ajunge din nou să creadă că prietenia amoroasă, o tandreţă dulce şi nevinovată ar fi fost preferabile. Noaptea se scoală, părăseşte casa pe furiş şi se aruncă într'un râu. Problema rămâne nerezolvată... Discuţiunea deschisă.

MADAME COLETTE

S'a vorbit însă în critica literară franceză de perfecţiune cu prilejul apariţiei acestei cărţi, în care fiinţele, lucrurile, peisagiile formează o unitate simfonică, construită fiind ca o operă muzicală. „Toţi cei ce iubesc proza franceză vor şti în curând pe de rost anume fraze sinuoase care devin adevărate incantaţiuni", zice Lalou într'un mic articol din „Nouvelles Littéraires".

Alice ne desveleşte sufletul ei din prima evocare a fizicului. Ea a înşelat pe Michel dar s'a grăbit să uite această trădare. „Mândră de cei 37 ani ai săi foarte tineri şi de carnea ei uşoară", Alice se acordă spontan, cu senzibilitatea ei de femee mobilităţii vieţii. Numai bărbaţii au dreptul să transforme o imagină în obsesiune. Colette ne-o prezintă ca pe o femee tare şi inteligentă, pe când Michel tratat în ton minor, este o fiinţă care provoacă mila. Aproape atribuim Alicei, din cauza superiorităţii tacticii sale feminine, rolul cel mai frumos. Chiar şi Marta, bătrâna servitoare, este de partea ei. Dar niciodată Colette n'a scos din limbagiu armonii mai subtile, compoziţie mai muzicală prin structura şi arta desfăşurării sale.

Cărţi

Mihail Sorbul: Mingierile panterei (Roman), Editura „Adevărul", Bucureşti, 1935. Preţul 80 lei.

Mircea Şeptilici: O fată, Edit. „Libr. Pavel Suru", Bucureşti, 1935, Preţul 50 lei.

Antisthius: In genul... tinerilor, Edit. „Cultura poporului", Bucureşti, 1934, Preţul 50 lei.

H. Bonciu: Bagaj. Ed.: „Universala Alcalay" Bucureşti, 1934. Preţul 60 lei.

C. Ardeleanu: Domnul Tudor. Ed.: Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1934, Preţul 30 lei.

Virgiliu Monda: Urechea lui Dionys. Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1934, Preţul 50 lei.

Reviste

Transilvania: No. 6 (Noemb.-Dec.).
Inceputuri: No. 2 (Decembrie).
Arhivele Basarabiei: No. 4 (Octombrie-Decembrie).
Meseaia: No. 7 (Decembrie).
Vlăstar: No. 1 (Decembrie).
Familia: No. 8 (Decembrie).
Viaţa Basarabiei: No. 12 (Decembrie).
Revista Fundaţiilor Regale: No. 1 (Ianuarie).
Revue de Transylvanie: No. 3 (Noembrie-Decembrie).
Revista Burgheză: No. 2 (Noembrie).
Revista de Igienă Socială: No. 12 (Decembrie).

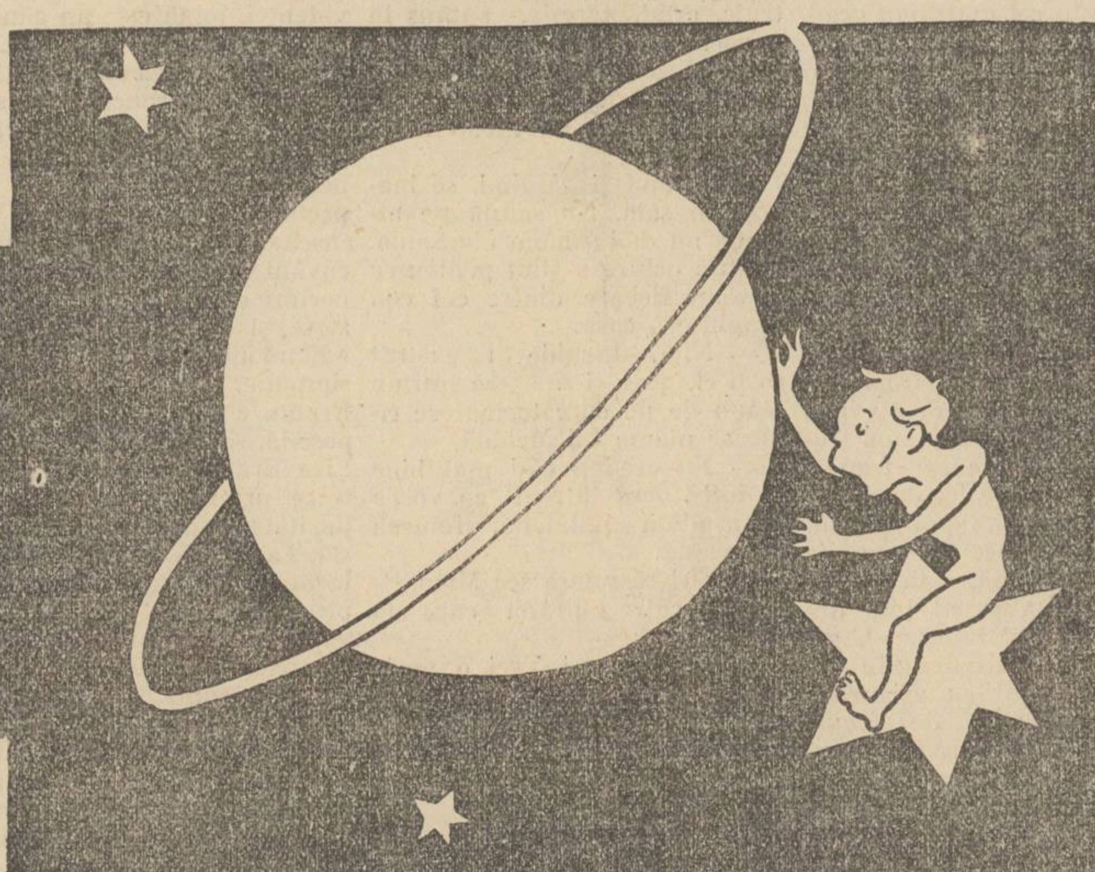
Citiţi
Numărul special
pe Decembrie
al excelentei publicaţii
Magazinul
cu articole semnate de cei mai străluciţi reprezentanţi ai scrisului românesc cu reportagii senzaţionale, schiţe, nuvele şi peste
200 de ilustraţiuni
tipărite în 3 culori
artistic la heliogravură
Nuduri, capete de expresie, desene humoristice
Adevărata revistă modernă!
160
pagini

LA CURTEA CU JURI

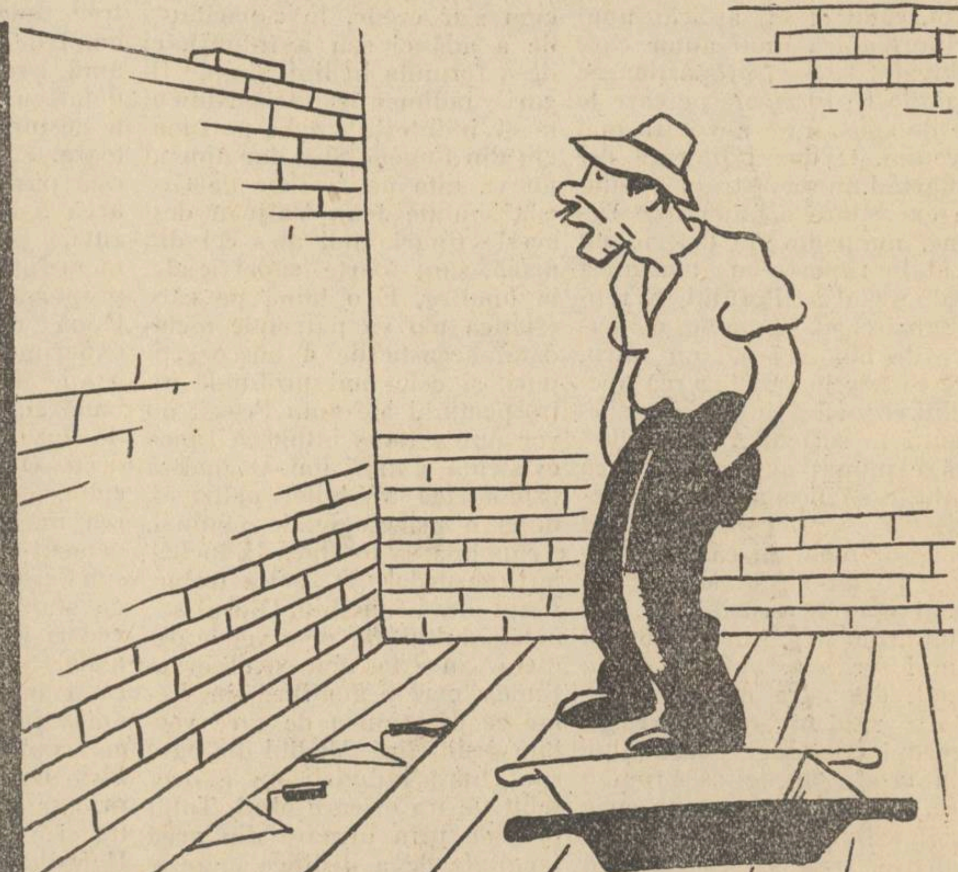
— Este adevărat, domnilor juraţi, că a luat casa de bani în spinare şi a fugit cu ea, dar cine n'are un moment slăbiciune în viaţă?

O CARTE IN CARE PREFAŢA... CONTRAZICE TEXTUL...

sau copiii cari vor să-şi mănânce părinţii

CASE MODERNE

— Mă Ioane.
— Ce-i, meştere?
— Mă auzi?
— Aud.
— Mă vezi?
— Nu!
— Atunci zidul e destul de gros.

CENTRAL… ASOCIAŢIUNII

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 737
DUMINICA 20 IANUARIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Darul povestirii

Literatura modernă, dela romantism încoace, s'a desvoltat pe planul observaţiei realiste. Scriitorul modern este tot mai mult preocupat de documentare exactă şi de informare amănunţită. Balzac a fost cel dintâi care, în chip conştient şi sistematic, a încercat să dea operei literare un caracter de stricteţă şi de exactitate istorică. In prefaţa „Comediei umane" Balzac enunţă răspicat această intenţie: „Alcătuind inventarul viţiilor şi virtuţilor, adunând principalele fapte ale pasiunilor, zugrăvind caracterele, alegând evenimentele principale ale societăţii, compunând tipuri prin strângerea laolaltă a însuşirilor oferite de mai multe caractere homogene, poate voiu izbuti să ajung să scriu o istorie uitată de atâţia istorici, istoria moravurilor".

Aceste rânduri, scrise în 1842, pot sluji de deviză întregii literaturi moderne, considerate în liniile ei generale şi în trăsăturile ei fundamentale.

Alături şi de-asupra talentului se ridică astfel un principiu de organizare, în care inteligenţa şi meşteşugul se întrunesc pentru a da operei literare un caracter de seriozitate şi de înfrânare. Simplul talent este susţinut de studiu şi de observaţie. De aici goana după documentul trăit, după verosimil şi după copiarea strictă a vieţii, care ajunge la romanul şi nuvela-monografie, cu exemplele cele mai ilustre în „Madame Bovary" şi „Un coeur simple" ale lui Flaubert.

Această predilecţie pentru documentul trăit a avut, însă, neajunsurile ei. Ea a prilejuit o cantitate însemnată de opere literare care, sub pretextul vieţii adevărate, nu erau decât copii fotografice ale realităţii celei mai banale. Cu cât o întâmplare era mai vulgară şi mai neînsemnată, cu atât era mai interesantă. Tipicul a fost tot mai mult părăsit în avantajul individualului. Şi s'a ajuns astfel la acel pitoresc naturalist, foarte necesar ca element ajutător, dar condamnabil ca preocupare esenţială. Principiile puse odinioară de Balzac au fost astfel falsificate.

Metoda notaţiunilor directe şi reci, care convine nuvelii cu condiţia ca subiectul să prezinte un element de surpriză sau de noutate oarecare — dăunează romanului atunci când este întrebuinţată exclusiv. Sub pretextul de-a spune tot, romanul ajunge atunci un recipient care se poate lărgi la infinit pentru umplutura detaliilor şi a episodurilor inutile.

De aceste neajunsuri nu scapă decât numai scriitorii înzestraţi cu un puternic dar, esenţial oricărei literaturi, şi care este darul povestirii. Nu toţi scriitorii au acest dar în aceiaş măsură. Sînt maeştri iluştri ai literaturii universale care nu-l au aproape de loc. Şi sînt alţii, care în istoriile literare acupă un modest loc periferic şi care totuşi posedă acest dar în toată plenitudinea lui. Din ce e făcut acest dar? Este greu de spus şi are în el ceva de vrajă şi de mister. Este o ciudată hipnoză care se desprinde dela primele pagini şi care te leagă (Francezii spun chiar despre un scriitor că e „attachant") pasional şi puternic de o carte. Pentru o astfel de carte ai mai mult decât un interes literar, ai pentru ea un sentiment de prietenie. Puţine sînt operele literare care să-ţi inspire această prietenie. Pentrucă puţini sînt scriitorii care ştiu să povestească.

Nu e nevoie pentru aceasta ca subiectul să fie foarte nou sau foarte interesant prin el însuş. Oamenii pot fi banali, întâmplările simple, faptele obişnuite. Totuş cartea îţi este dragă şi scriitorul te ţine legat de vorbele lui cu puterea unei vrăji. Acesta este povestitorul.

Dar, cum spuneam, sînt puternice talente care n'au acest dar decât redus la minimum. Flaubert, de exemplu, nu-l are aproape niciodată. Balzac îl are numai în câteva din bucăţile lui scurte. Tonul acesta de „a fost odată", care este acela al oricărui povestitor autentic, nu convine geniului lui constructiv şi sistematizat, preocupat să *creieze* viaţa nu să *povestească* viaţa. Alphonse Daudet este, fără îndoială, marele vrăjitor al povestirii, rămânând povestitor şi în romanele lui. Cehov intră şi el în aceeaş categorie. Vom mai aminti aici de povestitorii Renaşterii, de La Fontaine povestitorul în versuri, şi de Voltaire ale cărui romane sînt nişte povestiri, şi vom face un loc deosebit lui Maupassant la care darul povestirii cu meşteşugul organizat al nuvelii se întrunesc într'o măsură şi o armonie unică.

La noi geniul popular este prielnic darului povestirii. Creangă este povestitorul nostru tip, cel mai pur şi mai spontan. Tradiţia noastră literară, atât cât o avem, se construeşte pe acest dar. Şi totuş constatăm că, la noi, tocmai romancierii noştri cei mai puternici nu ştiu (sau nu vor) să povestească, cu excepţia doar a lui Cezar Petrescu, care păstreacă cu îndemânare tonul povestirii aproape pretutindeni unde are prilejul, în nuvelele lui şi în romanele lui provinciale, de evocare şi de pitoresc.

Nu trebue să se înţeleagă cumva că atribuim o valoare supremă acestui dar. Romancierul constructiv şi nuvelistul chibzuit n'au nevoie de vraja lui „ a fost odată". Totuş este, credem, nevoie de un minimum de vrajă povestitoare, de un lustru magic, de o discretă învăluire poetică pentru a ne împrieteni definitiv cu un roman sau o nuvelă. Pentru aceasta darul organizării şi al construirii nu este deajuns.

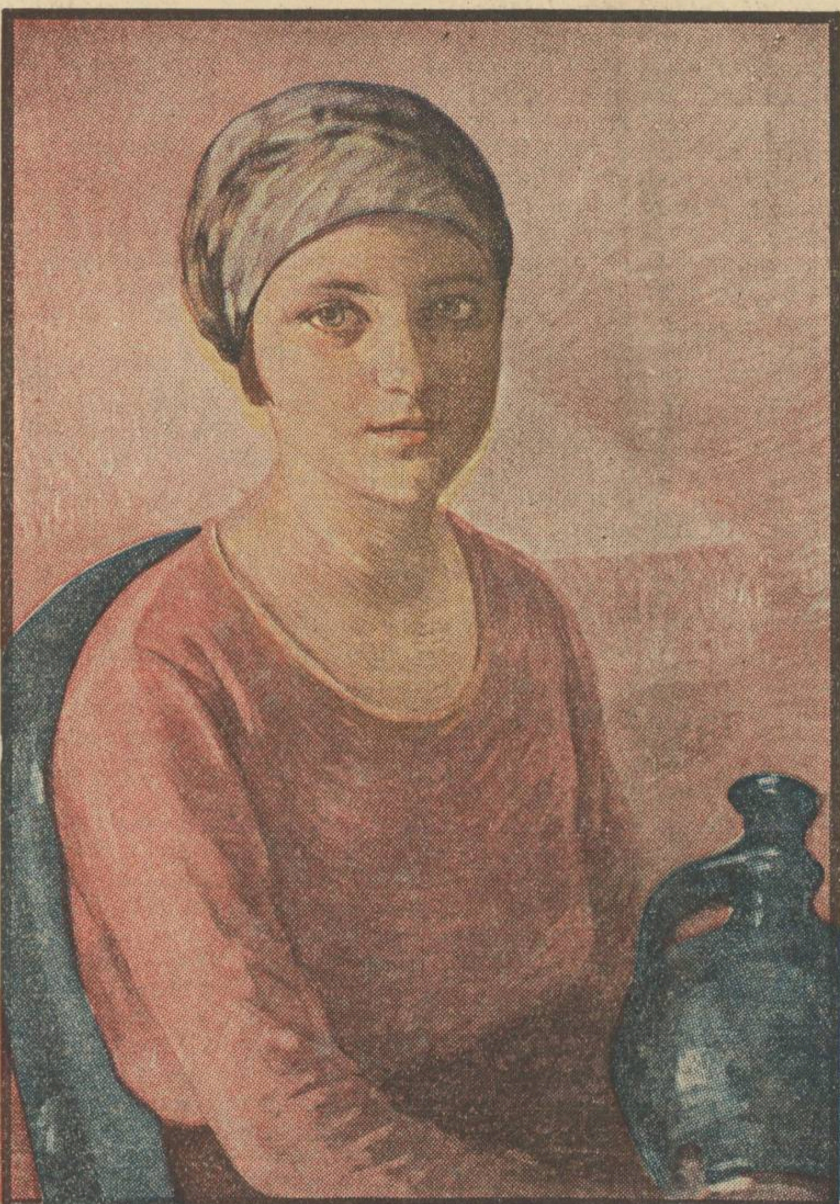
Şi spunem asta pentrucă bănuim în literatura noastră actuală o tendinţă potrivnică acestui dar al povestirii, care e totuş atât de firesc pentru un Român. Romancierii noştri (pentrucă toţi scriitorii noştri sînt acum de voie de nevoie romancieri) dispreţuesc darul povestirii, îl uită dacă l-au avut, nu vor să-l întrebuinţeze şi se consacră tot mai mult notaţiunilor, documentului, analizei sau pseudo-analizei, umpluturei ostenitoare şi acumulării de detalii sub pretext de-a fi complet.

Fără îndoială că pentru o fire de romancier constructiv cum e Rebreanu, darul povestirii nu este numaidecât indispensabil. Dar ne gândim la atâţia alţii, şi din cei mai vechi şi din cei mai noi, care n'ar pierde nimic dacă şi-ar aduce aminte din când în când să povestească, simplu, limpede şi spontan, aşa cum îi îndeamnă firea şi gustul.

Ar fi păcat să ajungem să spunem cu regret, şi schimbând puţin o vorbă de odinioară a lui Vlahuţă: Unde ne sînt provestitorii? Şi aceasta, în ţara lui Creangă şi a lui Sadoveanu...

AL. PHILIPPIDE

Bulgăraş — Portret

M. Sevastos, Camioneta verde

Priceperea literaturii d-lui Sevastos are nevoe, într'o vreme în care critica suferă de oarecare dogmatism, de cunoaşterea omului. Numai revelarea indiscutabilei sale originalităţi sufleteşti poate pune pe unii în starea de a privi bine în paginile autorului şi de a-i descoperi emoţia personală. Savoarea inimitabilă a acestor pagini nu vine nici din executarea după canon a unui gen, nici din vreo însuşire de observare excepţională. Aceleaşi linii care, trase de un altul, ar fi dat un desen banal, în mâinile d-lui Sevastos, ca între acelea ale unui copil, devin de o ingenuitate rară, chiar şi mai ales în stângăcia lor. Lămurirea se află în structura morală a omului şi, respectiv, în sensibilitatea lui.

Eroul tipic al d-lui Sevastos este omul care crede în virtute şi care o practică. El are despre prietenie o concepţie mistică, se lasă în apele ei fără bănuială şi cine se bucură la rându-i de ea poate fi mai sigur decât de un contract semnat cu sânge pe pergament. Din acest unghiu de vedere absolut, turcesc, e privită lumea. Desigur, măsura binelui şi a adevărului în judecarea faptelor umane e de presupus că o au toţi umoriştii, mai blândă sau mai amară. Dar d. Sevastos, cu tot râsul pe care ni-l stârnesc paginile sale, unele cel puţin, nu e, cum s'ar crede un umorist.

Scriitorul, personificat întotdeauna în eroul principal, se arată aşa de uluit de ceea ce observă, şi noi la rându-ne suntem aşa de uimiţi de uimirea sa, încât devine o încântare să judeci omul care judecă în felul său lumea. Cartea d-lui Sevastos are toate aparenţele unui roman satiric, dar nu e, şi plânsul lui Nichita, la sfârşit, aşa de deconcertant pentru concepţiile noastre literare, trebueşte totuş luat ca punct de plecare. Din faptul însă că autorul vede lucrurile cu un ochiu profund deosebit de al nostru, derivă o proeminenţă naturală a figurilor, care înlocueşte îngroşarea critică a contururilor.

D. Sevastos face în „Camioneta verde" monografia în câteva tablouri a unui partid politic, studiindu-i mărirea şi decadenţa. Ceeace trebueşte remarcat din capul locului este metoda de caracterizare. Autorul urmăreşte evoluţia partidului, din opoziţie la guvern, în câteva evenimente tipice pentru viaţa unui corp de soiul acesta şi apoi îşi distribue observaţia pe ministere, dându-ne cel mai revelator tablou al vieţii guvernamentale, şi cel mai usturător, din câte am citit până acum la noi. De altfel, oricine va fi în stare să ghicească personagiile reale cari se ascund în dosul numelor convenţionale. Partea anecdotică pare a fi atât de autentică, încât, peste interesul literar, cartea va alcătui o contribuţie remarcabilă la biografia faceţioasă a unor oameni politici.

M. SEVASTOS

D. Sevastos îşi începe istoria cu ultimele zile ale războiului. Odată cu armistiţiul apar întâile semne ale relaxării moravurilor şi ale spiritului tranzacţional. Soldatul demobilizat Pătraşcu e simbolul moralei celei noi:

„— Ştiţi, domnule sublocotenent.. mă'nsor.

— Cu cine?

— Tot cu Anica.

— Dar spuneai că au „stat" Ruşi la dânsa...

— Aşa-i... da' când m'am întors în sat şi am cercetat pe ici pe colo — ce să vezi? La care fată n'au „stat" Ruşi? Şi decât alta, mai bine tot Anica..."

Nichita intră plin de nobil entuziasm în mişcarea muncitorească. Partidul are popularitate, face alegeri, slujindu-se în propagandă de o camionetă. După terminarea alegerilor, membrii partidului se luptă între ei pentru obţinerea camionetei, Dumineca, în vederea escapadelor cu femei. Din acest conflict ridicol, amintind tassoniana „Găleata răpită", se trage disolvarea partidului. Intâmplarea slujeşte autorului ca un prolog simbolic pentru istoria partidului agrarian pe are o va face şi unde camioneta roşie devine camioneta verde, nume ironic dat unei instituţiuni de credit agrariene în jurul căreia se înghesue partizanii noului partid. Trecem peste viaţa de gazetar a lui Nichita, colaborînd la oficiosul partidului mai mult „pe sentiment", la hazlia descindere poliţienească în vederea descoperirii unui cifru, care este tabla numerelor cirilice, şi a planului unei bombe infernale, care este numai o nevinovată sonerie, şi intrăm în prezentarea pe ministere a eroilor.

Pârvu, simbol al agrarianismului nutreşte ambiţii şi invidii latente. „Ca să nu fie luat înainte, Pârvu se ţinea după Rezmeriţă în ţară. Unde ţinea unul o cuvântare — hop şi celălalt...'" Lupan, preşedinte de consiliu al noului guvern agrarian, după desolidarizarea cu şeful de până ieri, Silviu Pop, e un om cu nervii tari şi jovial. Nichita se duce, în urma căderii câtorva lucrători într'un conflict de muncă, să-i ceară lămuriri.

„— A, domnule redactor, — îl salută primul ministru în picioare. Mi se pare că d-ta te ocupi şi cu literatura. Ia spune-mi, te rog, oare e ceva de capul şefului meu de cabinet?

— Domnule prim ministru, am venit în chestia cu morţii — îndrăzni Nichita.

— Nu-i nimic. Las'că venim şi la dânşii. Pot s'aştepte: morţii cu morţii şi viii cu viii.

Şi cum îţi spuneam, — continuă volubil Lupan, — şeful meu de cabinet a scris un volum de poezii futuriste: „Nod ars". Le-am citit. N'am înţeles nimic. Eu cred că băiatul e nebun. Totuşi nici nu l-am internat, nici nu l-am dat afară. Mi-am zis : Poate eu sunt cel greşit. Dar dacă e un al doilea Eminescu? Nu-i aşa că mă fac de râs pentru vecii vecilor?"

Interesant că broşura „Nod ars" există şi e de d. Barbu Brezianu.

Ministrul Sănătăţii publice, basarabean, e găsit în stare de agitaţiune. O doctoriţă îl blestemase; „Să dea Dumnezeu să cădeţi dela putere..." Nichita îi cere să mute o cumnată a sa

(Continuarea în pag. II-a)

Din viaţă... şi din cărţi

Dragoste maternă

La ceasul târziu din noapte, când unii oameni lucrează sau în veghe se gândesc înfriguraţi, la lipsurile zilei de mâne şi când alţii îşi omoară timpul petrecând, la intersecţia celor trei străzi, de sub balconul casei mele, se 'ntâmplă o coliziune între două maşini.

Dintr'o elegantă limuzină, al cărei bot fusese sfărâmat, se scoboară o doamnă, uşor rănită, şi doi copii mici care, aiuriţi de somn şi speriaţi de lovitură şi de lumea ce-i înconjura ţipau şi se sbăteau în braţele trecătorilor.

O doamnă, care pansa mâna celei lovite, o întrebă:

— De ce aţi luat copiii la ora asta târzie? Ar fi dormit liniştiţi şi nu riscau nenorocirea, de care aţi avut noroc să scăpaţi.

— Nu mai pot ţine guvernantă; am prea multe slugi; şi cu acestea, mi-i teamă să-i las acasă. Aşa, păziţi de chauffeur, dorm în fiecare seară în maşină, până ce noi ieşim dela teatru ori dela grădini.

Un film

De sus din camera mea, vedeam vis-à-vis în aripa peretelui vecin, un film — în fiecare seară, acelaş film — care în uniformitatea acţiunii, ca şi a simţirii ce-mi suggera părea a fi o dramă familiară ce-mi stârnea un viu şi dureros interes.

O pereche de tineri, în plenitudine fizică şi — aparent — în exuberanţă psihică — şi un bătrân, slab şi trist, cu chip distins şi cu ţinuta aceia ce spune obârşia şi trecutul, în deprinderile lui... se adunau, aproape la aceiaşi oră, în sufrageria greoiu mobilată şi bogată în lucruri de prisos.

Bătrânul, întotdeauna trist şi gânditor, se aşeza la o lature de masă, iar tinerii ocupau capetele, ca de drept; şi, liberi în mişcări, vorbeau, râdeau şi mâncau, singuri, din cele patru feluri ce li se serveau, în chip obişnuit, — pe când bătrânul, tăcut şi ades cu privirea ţintită în farfuria de servit, prindea din când în când, cu o mişcare uşor nervoasă, o linguriţă nelipsită din faţa sa.

La sfârşitul mesei, odată cu desertul, i se aducea o ceaşcă, al cărei conţinut nu l-am putut ghici: şi servitoarea adăuga acestuia o felie de pâne, luată din bufet.

Bătrânul părea a-şi aduna toată fiinţa, asupra ceştei; şi, cu o grabă nepotrivită vârstei şi celorlalte ale sale mişcări muia avid pânea, în bucăţi mici, şi, ca un copil, lacom, se uita atent în fundul ceştei... îşi încreţea fruntea, depunea încet linguriţa şi rămânea tăcut şi gânditor.

Din desert, când îşi primea uneori partea, aceasta era servită de doamna tânără cu aceiaşi mişcare cu care stăpânul îşi hrăneşte cânele, din restul mâncării lui.

In deprinderea sa de altădată, bătrânul întindea câteodată mâna spre pomiera din mijlocul mesei; şi, uitându-se la cei doi, jenat de gest, o retrăgea încet spre ceaşca goală, din care părea că, pentru a-şi da o contenenţă, mai scotea cu linguriţa câteva firmituri.

Intr'o zi văzui mişcare neobişnuită în casă, şi, întâmplător aflai dela servitoare, că bătrânul murise în noaptea aceia; şi, de dimineaţă, fusese dus la cimitir.

— Cine era bătrânul?

— Domnul era tatăl cuconiţei.

— Locuia cu dumnealor?

— Sta, aici, de trei ani. Domnul a fost boer mare şi a fost bogat; da' cucoana, mama cuconiţei, a fost multă vreme bolnavă; şi cu dumneaei a cheltuit boerul o avere. Când a murit, îi mai rămăsese o moşie. A vândut-o ca să trimită pe cuconiţa la învăţătură, în străinătăţi şi să-i dea zestre.

— Şi-s bogaţi stăpânii dumitale?

— Apoi... cum să nu fie, dacă au, amândoi, slujbe bune; au o casă, mare, la şosea şi o maşină pe care le-a dat-o domnul la nuntă.

— Domnul era bolnav?

— Nu, bolnav n'a fost; da' se stingea, ca o candelă, încet-încet... şi doctorul, prietenul dumisale, îi spunea să mănânce bine şi mult şi-i tot da doctorii de poftă... Cuconiţa zicea că-i face rău mâncarea şi domnul numai cu ceai şi cu supă de zarzavat trăia — când nu-i dam eu câteceva, fără ştirea fiică-sei, căreia îi era cam greu de tatusău, Dumnezeu să-l ierte, că tare bun om mai era!

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Helada

Bacantele lui Dionisos

Fiul Fulgerului şi-al Semelei a descins
Pe 'nălţimea munţilor din Tracia, cu pasul
Unui zeu îndrăgostit de cântec în popasul
De jeratecul mărturisirei lui aprins.

Spiritul şi vorba lui erau însufleţite
De beţia jocului înaripat pe stânci
Şi treceau cu chiote de bucurii adânci
In cohortele bacantelor înebunite.

Răsăreau de pretutindeni ca un furnicar
De entuziasm şi de nelinişte activă
Şi erau întoarcerea la firea primitivă
Sau divinizarea universului stelar.

Circula'n materia terestră, vegetală,
Animală şi spirituală sborul lor
Şi se ridica necontenit biruitor
Dintr'o rânduială 'ntr'altă rânduială.

Dimineaţa-l adorau pe cer în răsărit
Şi-l întâmpinau cu nuferi noaptea prin pădure
Şi, cu must, pe buzele lor vinete, de mure.
Dar cu muzică de sfere'n gând şi cu zenit.

N. DAVIDESCU

dela un dispensar la altul cu consimțământul dat al celeilalte doctorițe care trebuia să-i ia locul.

Ministrul rezistă ferm: „...nu se poate, că se îngreună bugetul". Nichita se străduește cu ajutorul unor gogoloașe de hârtie manevrate pe biurou să-i dovedească indiferența pentru buget a schimbării. Ministrul, „cu bărbia sprijinită de mâini, se uită fix la gogoloașe cu o mare sârguință de pricepere". Când ne-am așteptat ca demonstrația să-și fi făcut efectul, Ministrul se face și mai neguros de gânduri: „Bre, Nichita, — îi zice el afectuos ca pe vremuri... Jură-mi că nu-i nimic necurat la mijloc".

Ministrul de interne „minte cu convingere și pasiune". E inteligent, șiret și isteț ca un bizantin. Findcă nu-l putuse „candida" pe Nichita, îi oferi bani, ce sunt refuzați. Când însă acesta îi cere un post pentru un prieten al său, ministrul se insinuiază: „Dar de ce să-l dau lui Nicoară — și nu ție...? Și cum e firesc ca Nichita să refuze trădarea amicului, concluzia vine dela sine: „Guliano știa că ai să refuzi. Voia însă — cu un post — să servească pe doi gazetari..."

Guvernatorul Băncii Naționale e un adevărat agrarian:

— „Na, mi-o făcuși, 'telaș? Bani pentru studenți? Da'ai auzit, 'telaș, că avem parale? De unde să avem? Aici îi tarapanaua, ziceți... Tragi la mașină: Hâța, hâța; și ies, 'telaș, bancnote..."

Președintele Senatului strânge bani și-și așează în slujbe familia. Obținând o subvenție pentru un congres, el nu liberează celor în drept decât jumătate de sumă. Nu rareori vocea lui vibrează cu pasiune dela tribună și Nichita, care îl disprețuia, rămâne fără voia lui, mișcat.

Șorlei este exponentul purtărilor agrariene. I se găsește haz. El invită pe colegii din minister la agape uriașe, unde se consumă crap la proțap, pregătit după rețeta sa:

„— Asta-i treabă cu meșteșug. Arta începe cu jarul. Dacă faci focul cu crengi sau cu lemne,— nu iese bun peștele. Trebue musai să faci jar din corzi uscate de vie. Asta dă dulceață crapului. Apoi să nu pui peștele în bătaia fumului și nici prea departe sau prea aproape de jar — ci numai atât cât trebue... „Chira are socoteală", închee ministrul... după ce-și linse degetele pentru a face poftă invitaților." Șorlei are și instincte muzicale:

„— Dă-te aici, baragladină, să-ți dau instrucțiuni. Mie-mi place să cânți cu gura deschisă... parcă ai ține un ou între dinți. Când m'oi uita de aici depe scaun, la tine — să-ți văd omușorul. Iar de m'oiu ridica în picioare — să-ți zăresc mațu'."

Piesa muzicală e cerută astfel:

„— Măi, țigane, măi,— .. Să-mi cânți un cântec... Așa... precum că Joi gagica mea s'a măritat cu altul, iar eu Vineri noaptea umblu prin sat și oftez..."

Nu putem trece cu vederea severa figură a Președintelui Pop, omul cu „ochi sticloși și inexpresivi", ascetul rătăcit în fruntea luptelor de partide:

„Eu n'am băut în viață, n'am dansat, n'am cântat. Aventuri n'am avut. M'am uitat sever asupra vieții. Și am greșit. Nu frecventez barurile. Mie îmi place să mă primblu prin cimitire. Aproape în fiecare lună trec printre morminte, citesc inscripții, fac reflecții; și după aceia văd totul în altă perspectivă."

Aceste vorbe turburătoare le spune Pop într'un bar, în care intrase pentru întâia oară, spre a face plăcere unui tânăr „ministeriabil", care acesta, prin petulanța lui, seamănă aidoma cu d. Ralea.

Ca să dea o rotunjire mizantropiei sale, d. Sevastos a întregit tabloul cu episodul dragostei eroului pentru o fostă luptătoare din mișcarea muncitorească. Aceasta devenită soție dovedește instincte burgheze, ajunge șef de cabinet al ministrului Șorlei și mai apoi are asemenea intimități cu acesta încât Nichita, dezamăgit și aci, sfărâmă legătura și se refugiază în cinegetică. Partea aceasta mi se pare mai stângace. Când însă ne înfățișează natura autumnală, autorul dovedește un bun meșteșug și o emotivitate adevărată care împreună cu ironia ingenuă de mai sus și îndemânarea portretistică îi câștigă simpatia și prețuirea noastră.

G. CALINESCU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

■ *A apărut „Mormântul lui Nicolae Bălcescu" de* Alecu Isăceanu.

■ In 1934 au apărut 147 de cărți noui: 58 de manuale, 43 despre literatură și artă, 28 despre știință, tehnică sau religii, 5 despre organizație și 13 despre chestiuni diferite, în limba esperanto.

In 1933 au apărut numai 138 de volume și în 1932 numai 119.

Aceste cifre ne arată, că scrierile cari văd lumina tiparului se înmulțesc în limba speranto, cu toată criza.

O poveste de sărbători

Este povestea „Regelui fără Regină" *scrisă de eminentul publicist* Leo Larguier *sau mai bine norocul fantastic al lui Richard Wagner.*

In adevăr Wagner trecuse de cincizeci de ani și nu era încă de cât un zgârie-hârtie muzicală, avortat, operele sale căzuseră, fluerate și huiduite, pe socoteala sa nu se scriau de cât epigrame. Nu-i rămânea de cât să se stingă necunoscut dând lecții și încercând să conducă la piano mânile stângace ale copiilor, în loc să dirijeze o orchestră ce ar fi fost demnă de zeii din Olimp.

Dar divina providență face să se nască în acele vremuri un rege, în destul de nebun, în cât să se gândească a monta operele lui Wagner cu fastul și strălucirea cerută. Se zidesc palate pentru ele, bugetul întreg al Bavariei servește la îmbrăcarea în zale de aur și argint și mătăsuri prețioase a artiștilor și artistelor ce încarnează pe eroii săi. Poporul murmură, diplomații încearcă să aducă o regină care să ia locul acestui muzicant capricios, arțăgos, tiran care duce pe rege cu vărguța, ca pe orchestra sa. Toți banii ca și toate onorurile sunt numai pentru el. Soarta s'a schimbat în mod miraculos.

Ludovic al II-lea, nepot de meloman și fiu al unui maniac de construcții, a moștenit o fire de vizionar, care-l face să trăiască în mijlocul unei curți de personagii alese din Istorie, fără să vadă realitatea existenții poporului său. El nu are de cît o credință: frumusețea, toți cei din jurul său, miniștrii ca și lacheii, trebuie să aibă înfățișare armonioasă, statură mlădioasă, gesturi iuți și îndemânatice.

Dar stăpânul peste atâtea suflete nu e stăpân pe sine și cel care putea pune la închisoare pe toți supușii săi din Bavaria, e pus el însuși în cămașa de forță și la închisoare. Abia i se îngăduie o primblare prin parcul castelului, transformat în azil de nebuni, sub supravegherea unui medic alienist. Până în ziua când vor fi găsiți amândoi, cadavre însângerate, pe luciul faimosului lac ca din povești.

TRILUSSA

Eroarea

Stați să vă spun o nostimă 'ntâmplare :
Portarul Checco fiind condamnat,
Pentru un furt, în scris a implorat
Dela Regină — milă și iertare.

Trecu un timp și hop! dela Palat,
Un plic închis!... Il ia cu'nfrigurare,
Il rupe... îl citește... și tresare !
Ia să vedem, ghiciți ce s'a 'ntâmplat ?

Fie c'a fost la nume potriveală,
Ori mai de grabă să-i răspundă vruse,
S'o fi făcut pe-acolo vreo greșală....

Fapt e (și Checco a căzut din cer)
Că'n locul milei care o ceruse,
Fu decorat în grad de cavaler !

Trad. de MIHNEA VANTU

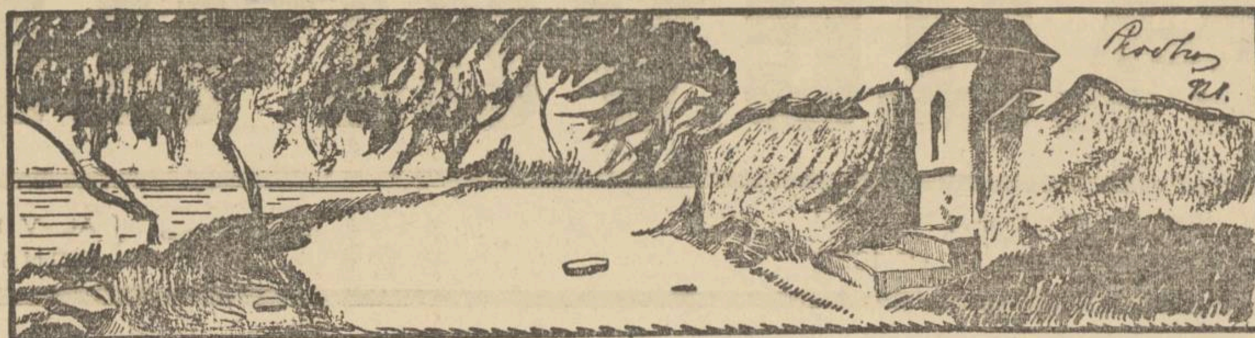
Vreți să scăpați de GUTĂ și REUMATISM?

Dureri înțepătoare și contracțiuni în membre și la încheeturi mâini și picioare umflate și schilodate, svâcniri, junghiuri, contracțiuni în diferite părți ale corpului, ba chiar slăbirea vederi sunt adeseori consecința reumatismului și gutei care trebue înlăturate, căci altfel boala progresează mereu.

EU VA OFER
o cură de apă în casă

salutară care disolvă acidul uric și înlesnește asimilarea și secrețiunea. Este o apă produsă pe cale artificială în mod fidel după o sursă terapeutică binefăcătoare, pe care buna mamă natura a dăruit-o oamenilor bolnavi.

Scrieți-mi imediat și veți primi absolut GRATUIT și FRANCO prin depozitarii mei din toate țările, o lucrare instructivă
Adresa pentru scrisori : ERNST PASTERNACK, Berlin S. O. Michaelkirchplatz 13 Abt. H. 384

ȘTIINȚIFICE

Oasele vindecă... oasele

Un medic italian, doctorul Danielli din Perugia, a făcut o constatare interesantă, menită să introducă o importantă perfecționare în technica ortopediei.

Savantul italian a stabilit că fracturile de oase pot fi tămăduite mult mai repede, dacă se presară locul fracturei cu pulbere proaspătă, obținută prin măcinarea oaselor.

Acest efect s'ar datori, pe deoparte aportului de minerale conținute în această pulbere, și pe de altă parte, stimulării activității unor glande cu secrețiune internă.

Cea mai mare descărcare electrică

E vorba, firește, de o descărcare electrică artificială, întrucât fulgerul reprezintă fără îndoială, cea mai formidabilă descărcare electrică naturală.

De curând s'a produs într'un laborator de electricitate din Statele-Unite, o descărcare de 250.000 de Amperi la o tensiune de 150.000 de Volți. O putință de 30 de milioane de kw. a fost declanșată într'un interval egal cu opt milionimi dintr'o secundă. Efectele produse au fost extrem de impresionante. Sârme groase de aramă au ajuns să se volatilizeze în timpul fenomenului și un stâlp puternic de beton s'a sfărâmat în țăndări.

Această interesantă experiență de înaltă tensiune e destinată să lămurească mecanismul fenomenului fulgerului.

Dece devin plantele lemnoase

Până în timpul din urmă nu se găsise o explicație suficientă a faptului că la majoritatea plantelor cu viață mai lungă, o mare parte din celule devin lemnoase.

Acum, botanistul german, profesorul Molisch, în urma unor minuțioase cercetări, a stabilit că țesuturile lemnoase sunt foarte greu atacate de bacterii și ciupercile parazite, spre deosebire de celelalte părți ale plantei, care n'au această structură lemnoasă.

Aceasta se aplică în deosebi frunzelor, care viețuiesc mai mult de o vară și ca atare, trebue să fie rezistente.

Cum respiră păsările în sbor

Se credea în general că în timpul sborului, păsările încetează orice mișcări proprii de respirație și că baterea aripilor e suficientă pentru inspirația și expirația aerului.

De curând însă, o serie de cercetări au condus la rezultate interesante. Se pare că nici în această privință natura nu face excepție. S'a constatat, de pildă, că pițigoii execută și în timpul sborului mișcările respirației, pe când la porumbei, baterea aripilor e suficientă pentru a întreține un schimb continu de aer.

Semicentenarul mătăsei artificiale

De curând s'a sărbătorit 50 de ani dela realizarea mătăsei artificiale.

Pe la sfârșitul anului 1884, englezul Swan a încercat să folosească în lămpile cu filament de cărbune, un filament produs prin fibre artificiale.

In acest scop, el a realizat fibre, presând un lichid denumit colodium, în acid acetic, operație după care colodiumul se solidifica în formă de fire.

In cursul acestor încercări, Swan avu ideea să încerce realizarea unui țesut din firele artificiale astfel dobândite. Aceste țesături pe care Swan le-a numit încă de atunci „mătase artificială", au fost punctul de plecare al actualei industrii textile, care reușește să imite într'un mod atât de reușit mătasea naturală.

Fumul grăbește creșterea plantelor

Există diferite mijloace artificiale, folosite de grădinari ca să provoace, chiar în toiul iernii, anumite mlădițe „adormite" să dea frunze și flori.

Intre aceste mijloace este și fumul, care acționează ca un stimulent al desvoltării plantelor, în timpul iernii.

In acest scop, plantele din ghiveciu sau cele arborescente sunt învăluite, timp de cel puțin 24 de ore, într'un val gros de fum. Se constată că vegetalele astfel afumate înfloresc cu vreo câteva săptămâni mai devreme decât în cazul când n'ar fi fost supuse acestui tratament.

Animale care se mănâncă singure

Snzația de durere este foarte puțin desvoltată la insecte, fapt pe care noi ni-l putem închipui cu greu și din care cauză suntem vecinic surprinși.

Așa, de pildă, se poate tăia întreaga parte anterioară a corpului unui bondar și totuși, el să sugă liniștit miere din flori. Pe de altă parte, s'a constatat că omizile rănite la extremitatea corpului, încep să-și devoreze singure această porțiune. Deasemenea se'ntâmplă ca păiajenii să-și mănânce propriile lor picioare, atunci când aceste membre ajung să fie vătămate.

I. S.

Tudor Arghezi: „Ochii Maicii Domnului"

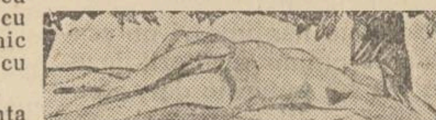
Tudor Arghezi excelase până acum, în primele sale volume de proză, într'o literatură de bruschețe și de brutalitate.

Vrbul lui sfâșia și ardea, adjectivul era ca un biciu; fraza scăpăra de scânteierea incandescentă a satirei. Astfel l-am cunoscut pe Arghezi din „Poarta neagră" din „Icoane de lemn" și din Tara de Kuty".

Iată că vraciul plin de surprize pe care-l ascunde Arghezi ne rezervă cea mai mare dintre minunății: Arghezi scrie o carte de dragoste.

„Ochii Maicii Domnului" nu e numai un titlu suav ci o carte de mare, de lilială delicatețe.

Arghezi a înmuiat aci penița sa în cerneala lui de zile mari când își va fi scris poemele nemuritoare. Scrisă la maturitate, în culmea înzăpezită a gloriei, această simplă carte de dragoste, vrea să ne arate că Arghezi nu îmbătrânește, că e pururi viu, actual, plin de acea sevă personală și viguroasă. Editura „Universala" Alcalay & co. își face un titlu de glorie din publicarea primului roman al lui Tudor Arghezi.

Epigrame*

Iubitei

Când mi-ai căzut în brațe 'ntâia oară
Și mijlocul ți l-am cuprins,
Am exclamat foarte surprins:
„Vai, draga mea, cât ești de... ușoară!"

In orașul B., pe când vorbea un politician a sucombat un auditor.

Grozavă i-a fost suferința
Și o putere de voință rară,
De-a preferat ca mai curând să moară
De cât s'asculte... conferința!...

Pentru locuitorii multor comune nu se află nici-un medic.

Va recunoaște, cred, oricine
Că acești oameni o duc bine;
Sunt singurii ce pot să spună
Că vor muri... de moarte bună.

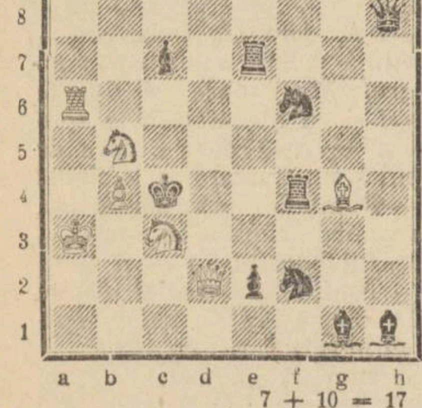
SANDU RUSSU

* Din volumul manuscris „Picături de otravă".

Cronica șahului

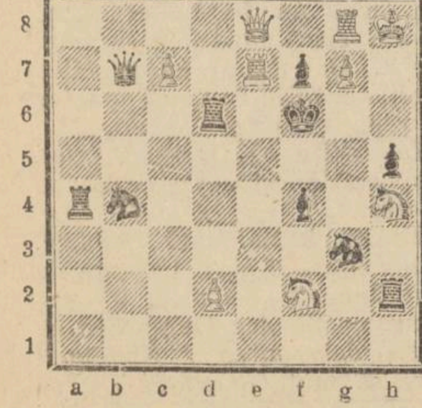
Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București 1.*

PROBLEMA No. 857
— *Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly"* —
— Quinque — (118)

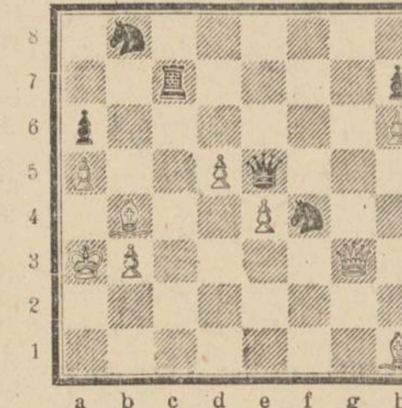
7 + 10 = 17
2 ≠

PROBLEMA No. 858
— *Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly"* —
— Mârga — (119)

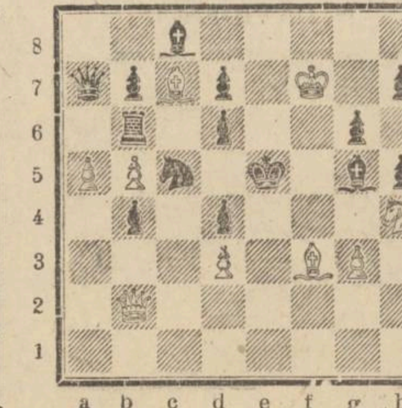
9 + 10 = 19
3 ≠

PROBLEMA No. 859
— *Din concursul internațional in memoriam W. Pauly"* —
— Te-po — (120)

9 + 6 = 15
4 ≠

PROBLEMA No. 860
— *Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly"* —
— Schwarz-Weiss-Rot — (121)

9 + 14 = 23
5 ≠

Rectificare. — Concursul nostru special de probleme sintetice, publicat în numărul nostru trecut a avut de suferit câteva greșeli pe cari le îndreptăm aici. Concursul constă în publicarea succesivă a *trei* soluții, (nu cinci, cum din eroare a apărut), iar cititorii ne vor arăta exacta poziție a pieselor. Cele trei soluții le-am publicat în numărul trecut.

La I-a soluție, la varianta 1.... C×f3; 2. Dh7 mat nu 2. Df7 mat, cum a apărut. La problema II-a la varianta 1..., d×e3 e. p.; 2. d4 mat nu Dh2 mat cum a fost greșit publicat.

Portretul nostru

Cu acest număr, pentru a oferi cititorilor noștri o diversitate cât mai mare în „Cronica Șahului", inaugurăm un colț permanent al rubricei noastre cu titlul de mai sus. Vom prezenta succesiv figurile reprezentative din galeria șahului românesc și străin. Și este dela sine înțeles că primul portret, pe care îl prezentăm în acest număr, nu poate fi altul decât acela al ilustrului nostru scriitor

MIHAIL SADOVEANU

Vechi și mare animator al șahului românesc. Pe cât de renumit în opera sa literară, pe atât de cunoscut în șah, atât ca neprețuit susținător cât și ca jucător de un talent remarcabil. Director al „Revistei Române de Șah", unica revistă șahistă din țară. Fost președinte activ și de onoare al „Federației Române de Șah", în care calitate aportul domniei sale pe tărâmul șahist a fost considerabil. In orele sale libere technica șahistă îl interesează tot atât de mult cât și celelalte ocupații intelectuale.

Pentru Mihail Sadoveanu desăvârșirea intelectuală se formează printr'o cultură solidă, dar și prin utilizarea cât mai frecventă a jocului de șah, minunat mijloc de educație a inteligenței umane.

Romanul „Aventurile Șahului", o perlă a literaturii române contimporane, este încă o dovadă a legăturii sufletești dintre șah și cunoscutul nostru scriitor.

Șahul românesc, care are nevoie de devotați sprijinitori, se mândrește cu personalitatea d-lui Mihail Sadoveanu.

ȘTIRI

In curând țara noastră se îmbogățește cu o nouă publicație șahistă. Este vorba de un ziar săptămânal care va purta sugestivul titlu de *„Șah-Mat"*, sub conducerea d-lui S. Thau.

Cunoscutul problemist și fervent susținător pentru cauza șahului românesc, d-l S. Thau își propune ca prin aceasta publicație să răspândească nobilul joc în massele tineretului și să înregistreze obiectiv toate evenimentele șahiste din țară și străinătate.

Acum, când șahul romînsc se găsește în plină ascendență, cu toate frământările actuale, cari sperăm că vor înceta în curând, apariția apropiată a acestui nou ziar șahist umple un gol adânc simțit. Cu un corp redacțional ales dintre fruntașii șahului nostru și cu un serviciu de informațiuni bine organizat, *Șah-Mat* va cuprinde partide, probleme directe și feerice, studii, articole technice, humor, etc.

Așteptăm cu nerăbdare apariția noului ziar, și credem că el va corespunde tuturor așteptărilor.

♔ ♔ ♔

Bomba săptămânii trecute, scriau ziarele, a fost afilierea Timișoarei la F. R. S. După câte aflăm nu e vorba de cercurile de seamă din capitala Banatului „R. G. M. T.", „Kadima", ci de.... cafeneaua Ferdinand! Tyroler, Baan, Marton, Oesterreicher și ceilalți fruntași ai șahului timișorean au rămas tot la „insignifianta dizidență F. C. S R."

♕ ♕ ♕

Congresul „Federației Române de șah" s'a ținut Duminică 13 Ianuarie 1935 la Camera de comerț. D. președinte Cristian Leu a avut grijă să trimeată invitații tuturor rubricilor de șah. Numai noi nu am primit nici invitație și nici vre-o înștiițare că va avea loc congresul. D. Cristian Leu, din motive pe care nu le înțelegem, a omis în mod voit sau din neglijență numele nostru pe lista reprezentanților presei. Nu am susținut niciodată F. R. S. în acțiunea ei politică îmbibată de polemică și chestiuni personale. Dar am sprijinit totdeauna manifestațiile sale pur șahiste, cari au avut un oarecare răsunet în rândurile șahiștilor români. Deoarece socoteam că acest congres reprezintă o încoronare a activității frumoase dusă pe tărâmul pur șahist de către F. R. S., noi am fi dat o mare amploare în „Cronica Șahului" a acestei etape în evoluția șahului românesc.

Fiind împiedicați să participăm la congres — și vina o poartă chiar conducătorii F. R. S.-ului — nu avem posibilitatea să publicăm o dare de seamă. Probabil că d. I. Gudju, prietenul rubricei noastre, n'a fost consultat.... ♖ ♖ ♖

Revista Română de Șah intră în al X-lea an de apariție. Ea va apare din nou lunar cu un conținut mai bogat și în condițiuni technice ireproșabile. Ne bucură faptul că o revistă de șah s'a menținut în țara noastră timp de zece ani, în ultimii ani sub direcția d-lui Mihail Sadoveanu.

Faptul că mișcarea șahistă română a avut o publicație în stil occise datorește numai devotamentului inimoșilor săi colaboratori.

♞ ♘ ♞

Cu ocazia Crăciunului, Hastings a fost teatrul tradiționalului turneu de șah, la care au participat anul acesta zece jucători de șah. Clasamentul final este următorul: 1. 2. 3. Euwe, Flohr și Thomas cu câte 6½ puncte; 4. Capablanca cu 5½; 5. 6. Botwinik și Lilienthal cu câte 5; 7. Mihcell cu 4; 8. Menchic cu 3; 9. 10. M. Barry și Norman cu câte 1½.

Surprinzătoare este performanța lui Sir Thomas, care se clasează între primii trei, alături de Euwe și Flohr. Euwe a confirmat buna sa formă, arătând că este pregătit pentru formidabila luptă cu Alechin, care se va desfășura în toamna acestui an, titlul de campion mondial fiind pus în joc. Euwe și Flohr nu au pierdut nici-o partidă, fapt remarcabil, față de parteneri atât de tari.

Favoritul concursului, Capablanca a dezamăgit profund, dar un simplu turneu nu poate fi luat niciodată ca o măsură a valorii șahiste.

Deasemeni Botwinik, dela cari se așteptau lucruri extraordinare, s'a clasat abia al cincilea, alături de Lilienthal, care a reușit să câștige în mod strălucit(26 mutări!) asupra lui Capablanca.

Numărul pe Decembrie al revistei germane „Die Schwalbe" este închinat memoriei marelui nostru problemist W. Pauly, fost cel mai mare problemist al lumii. El conține articole interesante despre marele dispărut semnate de A. C. White, dr. Ed. Birgfeld, W. Heidenfeld, etc.

Aceste articole sunt însoțite de problemele strălucite ale regretatului W. Pauly, precum și de analize amănunțit ale frumoaselor combinații din problemele lui.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

GRAFIT

— E posibil să fie numai cinci? întreba tovarășul meu de volan. Mai aveam înaintea noastră 85 de kilometri de pustă și noaptea se scoborîse brusc. Simțeam pătura așternută peste noi impermeabilă, frecându-ni-se mașina împiedicată de căptușelile-i scorojite. Scoborîi lumina roșie pe cadranul ceasornicului dela tablou.

— Cinci exact. Nu înțeleg nimic. După socoteala noastră, trebuia să mai vedem bine măcar încă un ceas.

— Aprinde paza mare! zise tovarășul meu.

— E aprinsă de câteva minute și par'că nu mai funcționează. Are acid acumulatorul? Incarcă dinamul ?

— Le-am verificat azi dimineață. Totul era în perfectă ordine.

— Oprește! ne izbim de un zid.

— Ești nebun. De unde o să ne iasă un zid înainte? Din pământ?

Și totuș par'că se ridicase un părete alb la o palmă de botul mașinii. Am stopat, ca să examinăm împrejurarea. Lumina farelor înăbușită pân'atunci fulgera neputincioasă ceața și fără să o poate străbate. Păretele de care ne ciocnisem era de văzduh alb.

— V'am spus că vine negura și nu m'ați crezut... Puteam sta la han liniștiți până la ziuă.

Observația era a pasagerului din spate, pe care l-am luat dintr'un oraș, ca să nu călătorim numai doi.

— Asta e negura? s'a mirat vecinul meu.

— N'ai mai văzut negură niciodată?

— Nu. E îngrozitoare. Fumegă lumea și nu arde. Ce ne facem?

— Aveți revolverele gata pregătite și înainte ! Nu ne mai putem întoarce. Dinaintea primejdiei luam aere teatrale de fanfaronadă.

Dar nu mai puteam nici înainta. Avui un sentiment de teroare. Nu puteam vedea marginea șoselei și nu mai știam care ni-e dreapta.

— Ține-o pe mijloc, zise cel de lângă mine, enervat.

— E ușor de zis ține-o pe mijloc dar care e mijlocul ? Treci tu la volan și cată-l tu.

— Nu mai sunt stăpân pe mine, s'a scuzat colegul. Dacă ne dărâmăm în șanț nu o să ne mai cunoaștem nici rănile măcar. Nu vezi că tremur tot ?

— Atunci închide gura și păstrează sfaturile pentru rude.

Ne găseam ca într'o grotă de sare și calcar. Imi venea să las mașina și să fug. Zigzagurile scurte de încercare pentru ruperea beznei într'o parte, sporeau starea mea de spirit, de alienație mintală. Pământul șovăia cu noi și motorul beat devenea capricios și fantasc. Comenzile dădeau un răspuns distrat, carburatorul scuipa, ambreiajul își pierdea progresiv aderența.

— Să știi că am intrat în lumea cealaltă, dragă. Dibuim într'o galerie.

Peizajul era sinistru. Căutam să-mi aduc aminte dacă mai eram pe dreapta sau pe stânga, ca să ne oprim locului și să așteptăm. Scoborâi vitezele la întâia. Radiatorul începuse să se înfierbânte: termometrul trecuse de linia „normal". Dacă ni se mai topeau și lagărele, atât mai trebuia.

— Marine! mă mai auzi ? strigă o voce chinuită de suferința distanței. Eu nu te mai aud. — Prin apropierea noastră trebue să fi fost niște oameni. Bun!... Am oprit mașina cu farurile aprinse. Ne-am scoborât câteștrei și am urlat în cor: Uuuu ! Un zgomot ca de potcoave ne răspunse, ca de cai speriați.

— Oameni buni ! am răcnit. Veniți la noi ! — Lanternele care ne luminau din spate schițau pe negura înălbită superficial trei umbre uriașe, ca într'un fenomen din Alpi. In stihia teritoriului de plumb nu se mai auzi nimic. Trecuse și culoarea roșie a hainelor noastre de piele, pierdută în leșia aerului dens. Ne apucarăm de mână ca să căutăm oameni și ieșirăm numaidecât din zarea reflectoarelor care apuneau ca o păreche vânătă de gemene luni.

— Stați că nu facem bine. Indărăt la mașină.

Și iar urlarăm odată mai lung și iar ne-a răspuns ecoul: un hot de potcoave. Dar nu mai găsirăm drumul nostru înapoi. Cu toate că descoperirea lui ar fi fost simplă după chibzuiala noastră, mergând de-a'ndaratele. Un arici mare s'a strâns cât un car cu fân înaintea noastră. Ne deterăm înapoi. O jumătate de pas și intram în el.

— Am rămas și fără mașină.

Aprinserăm câte o țigară fără să ne mai mișcăm, de teamă să nu ne pierdem unul de altul. Fie care cu chibritul lui izbutea să rămâie invizibil și să lumineze numai vârful țigării. Ne prostiserăm toți și nu mai vorbeam nici unul.

— A cui a fost idioata asta de idee, zisei, să ne dăm jos din automobil ? In mașină puteam cel puțin să ne vedem și să stăm jos.

M-aș fi așezat bucuros în zăpadă dacă aș fi văzut-o și mă temeam că scoborând raza vizuală să nu ne pierdem definitiv. Dar pierderea se și petrecuse. Intinzând brațele și pipăind cu degetele nu mai întâlnii, nici haine, nici nasuri, nici obraze și faptul că nu mai mirosea a usturoi pasagerul nostru fu revelator. Fără să-și dea seama, fiecare din noi, amăgit de o jumătate de pas făcut fără sens, o luase razna și se afla acum într'altă parte a lumii.

— Unde ești Nichita ?... Domnule Dumitre !... Nici un răspuns. Ai fi plâns. Trăsei atunci un glonț de revolver, două, trei gloanțe în sus. Ca și cum nici n'ar fi luat revolverul foc, nu se auzi nimic. Totul se petrecuse ca într'un bumbac insonor.

M'am resemnat să stau nemișcat în așteptarea evenimentelor, și să înghet de-a'n picioarele. Am stat mult așa, figurând pe o placă de negură un lamentabil basso-relief. Nu mai puteam nici aprinde țigara. Degetele refuzau să apuce și gândul dorea un singur lucru, o sobă într'o odaie caldă și un pat.

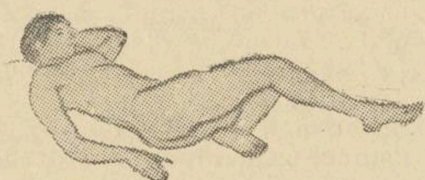
Negura s'a ridicat subit după cum se și scoborâse. Tovarășul și pasagerul meu erau lângă mine și stam tustrei, ca niște imbecili în dosul automobilului nostru, la o depărtare de doi umeri unul de altul.

— Aici erați ? întrebai confuz.

— Aici...

— Mașina noastră se găsea întoarsă în direcția de unde veneam.

T. ARGHEZi

José M. Carretero :

„Femeea scump plătită"

Editura Alcalay

Adulterul Carolei Jorda ese din comun iar drama care îi urmează e de-adreptul senzațională.

Inchipuiți-vă un bărbat bogat și frumos care prinzându-și soția în flagrant delict de adulter, nu o asasinează, nici nu o maltratează ci pur și simplu o părăsește.

Partea originală o romanului lui José Carretero începe în clipa când soțul înșelat își reîntâlnește soția sub aspectul unei cocote de lux. Chipul în care fostul soț își convinge soția adulterină să-i devină o simplă femee de plăcere plătită, e deadreptul magistral.

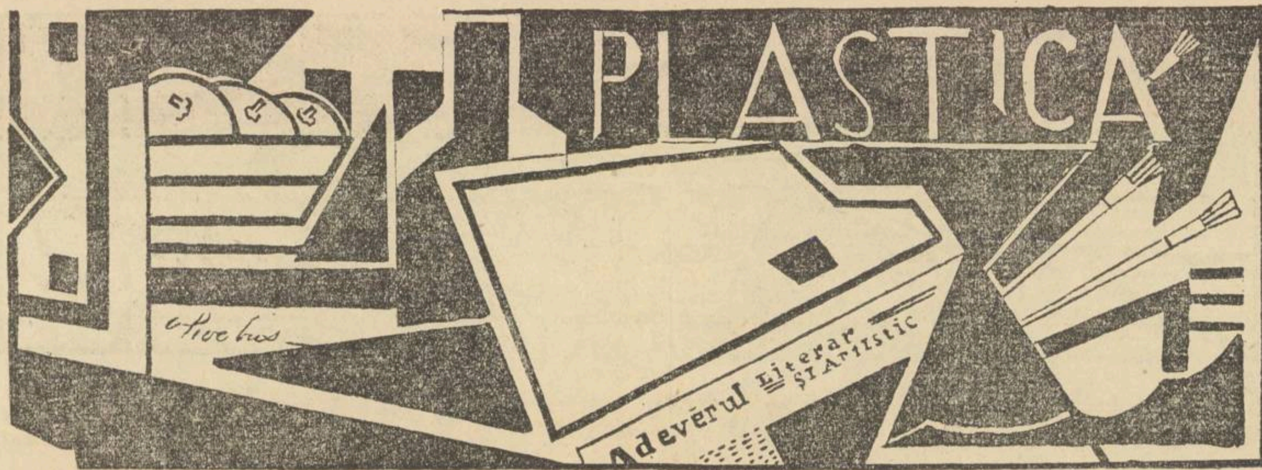
Iar dragostea pe care femeea culeasă de pe calea desfrâului începe s'o nutrească fostului ei soț e descrisă cu o delicată grijă a nuanțelor și a situațiilor care fac plauzibilă o întâmplare atât de stranie.

Cartea lui José M. Carretero e o împletire modernă de sexualism cu pagini de aleasă finețe psihologică.

Drama aceasta stranie și tragică a femeii care la început își înșeală bărbatul, ca la urmă, epavă socială decăzută pe ultima treaptă, să-l iubească, e descrisă și justificată cu o pană de psiholog autentic și convingător.

Mediul exotic al Spaniei și al Mexicului în care se petrece drama, îi dă o atmosferă de farmec inedit și cuceritor.

B.

EXPOZIȚII

In sala Ileana sunt deschise trei expoziții de pictură:

D-na *Eleonora Codreanu-Dobrovici*, fostă elevă a maestrului Gheorghe Popovici dela Iași, expune pentru prima dată în București.

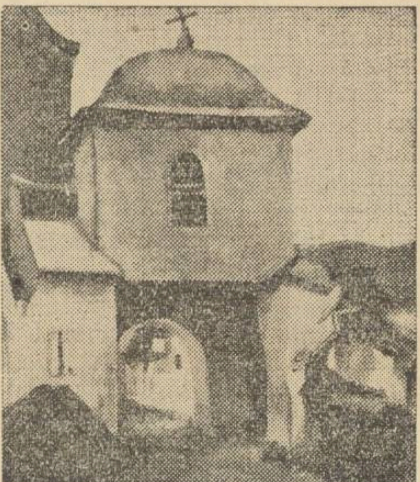
Artista are calități înăscute, pe care însă, se pare că nu le-a cultivat îndeajuns.

Trecând cu vederea dulcegăriile coloristice, va trebui să ne oprim puțin la desen. In deosebi sunt vrednice de remarcat acele schițe delicate, expresive, de fină sensibilitate, construite cu creionul colorat.

D-na Codreanu-Dobrovici, pe lângă îndrumările școalei, pe care nu le-a uitat, va trebui să urmeze și îndrumările vieții — școala cea mare a tuturor.

■

Este lucrul pe care l-a priceput foarte bine, în diletantismul său cu destule sclipiri generoase, d. *Gogu Iliescu*, fost coleg și prieten al marelui nostru Grigorescu.

C. Dolor — Clopotnița

Mare parte dintre lucrările prezentate de d-sa au fost plăsmuite sub directa influență a meșterului.

Mijloacele proprii sunt însă aci cu desăvârșire insuficiente pentru ilustrarea unei personalități.

In cele mai multe pânze, se relevă totuși strădania modestă de a desprinde din natură o fărâmă de adevăr și de frumos.

■

Al treilea expozant dela Cartea Românească e d. *Bulgăraș*.

D-sa aduce parcă mereu aceleași portrete și flori pe care i le cunoaștem de mult.

Pe alocuri, o încercare izbutită de a ieși din sine, un efort de eliberare, menit să dovedească de data aceasta că pictorul are ceva de spus, dar nu și-a găsit încă expresia.

Bulgăraș — Portret

Așa să fie ?

■

La „Universul" — pânze colorate de d-na *Maria Ionescu-Bacaloglu.*

■

Construind atent în culoare și grupând armonios obiectele, d-ra *Constance Billek-Dolor* prezintă la Mozart o pictură de ținută corectă și cu frumoase însușiri de viziune plastică.

C. Dolor — Natură moartă

Naturile moarte, Fântâna la margine de sat, Clopotnița sau Coliba țigănească de pe deal, sunt pretexte picturale în care d-ra Dolor strecoară cu discreție mărturia unor prețioase tresăriri lăuntrice.

Graiul acesta de linii, forme și culori e în stare să spună adeseori mai mult decât orice alt limbaj.

■

La Fundația Dalles este deschisă și expoziția tânărului pictor *Sorin Ionescu*, care, în desenele acuarelate, dovedește multă înțelegere artistică. E însă, nefixat asupra sensului volumului și definirii plastice a materiei.

■

Ateneul Român adăpostește trei manifestări oneste:

D-l *Pan Ioanid* înfățișează portrete, peisaje și — evident — hore, cu obișnuita d-sale grijă pentru amănuntul plitoresc și sugestiv.

Lena Constante — Portret

■

D-l *Burada*, mult schimbat față de producția anterioară, are unele accente de culoare și unele preocupări pentru formă care justifică bune speranțe.

Dar chiar printre lucrările de azi sunt câteva *realizări*.

Ne gândim în deosebi la priveliștile din Balcic și la acelea din Urlați, unde sensibilitatea cromatică a pictorului a vibrat se pare mai intens.

■

D-na *Angiolina Santocono* risipește eforturi înduioșătoare.

Flori, flori...

H. BLAZIAN

In. Strâmbu — Compoziție

Jubileul lui Nemirovici-Dancenco

Guvernul Cehoslovac, prin d. Eduard Beneș, ministru de externe, a adresat lui Vasile Ivanovici Nemirovici - Dancenco, *stabilit de șapte ani la Praga, o scrisoare de salut cu prilejul împlinirii a 90 ani de viață și cu ocazia jubileului de 75 ani de activitate literară.*

In această scrisoare, frazele dela sfârșit sunt surprinzător de categorice, mai ales, având în vedere că Cehoslovacia oficială, începând cu însuși Masarik, deși perfect informată asupra culturii rusești, se deosebește printr'un spirit care nu aruncă niciodată cuvintele grave fără să le cântărească întâi oportunitatea.

Eduard Beneș sfârșește astfel scrisoarea sa căntre Nemirovici Dancenco:

...„Tot ceiace ați săvârșit în viața Dv. atât de lungă și de fecundă, — e măreț și frumos. Puteți să vă priviți viața cu tot atâta mândrie cu câtă stimă ne uităm noi la ea. Eu, personal, evoc în acest moment figura Dv. ca scriitor și om iubit, iar împreună cu mine fac acelaș lucru toți colegii mei și nenumărații Dvs. amici. Vă doresc din toată inima..." etc...

Numai între 6 și 14 Ianuarie și-au dat seama oamenii culți că în mijlocul lor trăește un titan literat neîntrecut, care vrea să rămână toată viața în umbră, deoarece fuge totdeauna de ceiace face aluzie măcar la poză, la glorie sau la reclamă.

La 24 Decembrie 1834 s'a născut și la 1 Ianuarie 1935 a fost botezat, primind numele de Vasile, fiul colonelului Ivan Nemirovici - Dancenco. Acesta din urmă a atins apogeul carierei la cucerirea Caucazului, când a fost înaintat general și numit comandant al cetății Bender (azi Tighina) de pe Nistru, în Basarabia. Aci s'a născut fratele mai mic al jubilarului de astăzi, Vladimir Ivanovici, care, împreună cu Stanislavschi, a fondat Teatrul de Artă din Moscova, iar actualmente se află când la Moscova, când la Hollywood — unde regisează filme, cu toate că a trecut de 80 de ani!

Vasile și Vladimir și-au petrecut copilăria la Tighina, s'au scăldat în apa Nistrului și amândoi și-au închinat viața artelor.

La 1 Ianuar 1850 a apărut prima „schiță de revelion" cu titlul de „Ce să ne dorim?", datorită scrisului de începător al jubilarului de astăzi. De atunci...

Bilanțul activității literare a lui Vasile Ivanovici Nemirovici-Dancenco se compune din 258 de volume rusești a 200—300 de pagini fiecare, peste 200 de bucăți literare rămase în reviste, câteva sute de încercări mari și mici rămase în manuscris din cauză că autorul n'a fost mulțumit de ele sau că nu s'au putut publica din diferite motive. Iar pe masa de scris dela Praga, a jubilarului, se mai află și azi vre-o cincisprezece romane și cărți, în manuscris și în corectură.

In limba cehă au apărut în total 63 de volume. Ultima operă e romanul „Ea".

Limba lui Nemirovici-Dancenco și stilul său sunt pline de idei și de imagini, însă „înflorirea" cuvintelor căutate e străină avântului său beletristic în cea mai nobilă accepție a cuvântului. El scrie mai mult cu fraze scurte.

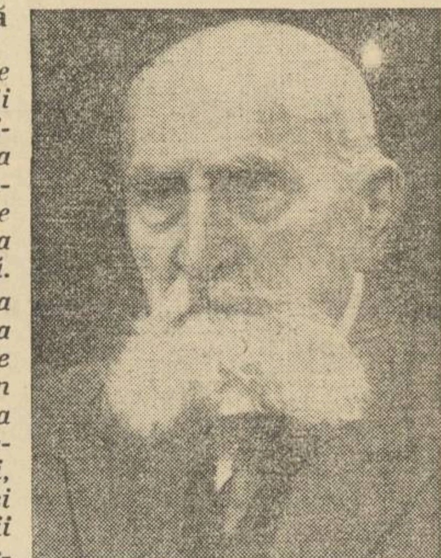
Vasile Ivanovici a apărut pe ogorul literaturii în epoca care a urmat imediat după Pușchin, Lermontov și Gogol. Contimporanii lui mai în vârstă au fost Dostoevschi, Turghenev și Tolstoi. Iar contimporanii săi mai tineri erau toți scriitorii apăruți după Corolenco. Iată dece el e proclamat astăzi „patriarhul literaturii rusești".

In literatura mondială el este cel mai fecund scriitor... A scris și poezii, dar foarte puține. A atacat și genul dramatic, foarte puțin deasemenea, deși cu succes. Excelează, însă, în romane și impresii de călătorie, iar ca reporter al războiului a fost neîntrecut, luând parte activă, pe câmp, la desfășurarea luptelor, începând cu războiul sârbo-turc din 1876, unde, ca voluntar, fusese rănit pentru întâia oară...

Credem că, dacă ar strânge cineva paginile scrise de Nemirovici-Dancenco asupra României și Românilor în romanele și reportajele lui consacrate răsboiului ruso-româno-turc din 1877—78, ar eși la lumina zilei un volum de câteva sute de pagini! Și toate acestea nu sunt cunoscute nici măcar după nume, la noi...

A fost foarte popular, ca reporter și cronicar al războiului de pe mai toate teatrele de măcel dela 1876 încoace. Reportajele lui sau extrase din ele au apărut în limbile: engleză, franceză, germană, spaniolă, italiană, olandeză, în care au apărut și unele dintre romanele sale.

Numai în două războaie a lipsit Vasile Ivanovici: în 1900 din Africa de sud și cel americano-spaniol, deși năzuia foarte mult să pătrundă în Transvaal, cu riscul de a-și pierde popularitatea în Anglia, care bara atunci orice drum spre inima Africei de Sud.

V. I. NEMIROVICI-DANCENCO

Impreună cu pictorul Vereșceaghin, Nemirovici-Dancenco căuta să idealizeze în descrierile de război acte de eroism umanitar și de abnegație. Literatura lui e parcă o ilustrație în cuvinte la marșurile funebre și la „Apoteoza războiului" lui Vereșceaghin — acest munte de cranii, încununat de ciori, din nisipurile arzătoare ale Asiei.

Iată lista localităților unde a călătorit Nemirovici-Dancenco mai întâi: Murman, Insulele Lafondene, Norvegia, Laplanda, Insulele Solovețe, Marea Albă, Ural, Cama, Caucaz. Ca rezultat, au apărut, încă la începutul anilor 1870, romanele și cărțile lui: In Nordul Indepărtat, Pierduți în Ocean, Solovchi, Dincolo de cercul Polar, Strădania dela Murman, Vulturii Negri (Caucaz), Râul timpurilor trecute (Ural), Râul pustiurilor păduroase (Cama) și Uralii. In 1874, Nemirovici-Dancenco, reîntors dela Nord, a fost primit ca scriitor cu renume.

Din epopeia Balcanilor 1877-1878: Un an de război, Plevna și Șipca, Furtuna, Inainte, Neamul Vitejilor, etc...

La începutul deceniului 1880, el a plecat într'o călătoria de 5 ani în Europa de Sud, Africa și America de Sud (complect sălbatică pe atunci).

Italia i-a inspirat romanul „Marele moșneag", bazat pe povestea autentică a rivalității artistice dintre un tată italian și fiul său.

Din această călătorie, scriitorul a eșit amorezat de „popoarele sudice", formulându-și acest sentiment în frază: „Nu-i nimic mai interesant și mai atrăgător decât o aglomerație de oameni din Sud".

Pe când călătorea în Sud, a făcut să apară următoarele volume: O țară azur (Italia), Contrabandiștii (Spania, unde acest roman e foarte popular), Țara Mariei Preciste (Andaluzia), Țara Apusului auriu (Maroc), Regina descoronată (Veneția), Sub cerul African (Algeria), etc...

Intors în Rusia, amorezat de Sud, Nemirovici-Dancenco s'a simțit oarecum străin „epocii" colerice și mizantropice" din 1890 din patrie... Cinci ani îi trebue ca să revină la temele și la sentimentele rusești de atunci. In acest răstimp „reacționar", el se consacră literaturii pentru copii, încălzind-o cu razele soarelui de Sud. Vânător

(Urmare în pag. IV-a)

pasionat şi mare admirator al animalelor, mai ales al câinilor, i-a fost uşor să creeze o serie de scrieri neîntrecute, care nu pot fi nici măcar enumărate: „De ce am încetat să fiu vânător", „In ruptul capului" şi „Istoria unui băiat părăsit" sunt în primul plan...

Intre anii 1890—1903, revenind câte puţin de subt vraja Sudului la realităţile ruseşti, Nemirovici-Dancenco se distinge ca romancier extrem de fecund. Deviza lui este: „Omul e universul al cărui cer e femeia"...

Urmează o perioadă de maturitate romantică în romanele: Aspasia (Femeia pământească), Confesiunea Femeii, Saturaţia lupilor, Scrisori vechi, Focurile bălţilor, In dangătul clopotelor Monahul, Fericirea lui Ivan, In vârtejul ştiucilor, etc...

In 1904—1905, Nemirovici-Dancenco e prezent pe teatrul de război ruso-japonez, de unde scrie pentru „Russcoe Slovo" (cel mai mare ziar din Moscova) „Scrisori din Manciuria". Sinteza tuturor observaţiilor din acest război a eşit după încheierea păcii: volumul „Războiul orb", pentru care societatea intelectuală radical-revoluţionară din Rusia a căutat să-l sărbătorească pe Vasile Ivanovici, în mod prea zgomotos, fiind întâmpinată, însă, de proverbiala lui modesteie.

Primul război balcanic l-a scos din nou pe câmpul de luptă şi el a consacrat Bulgariei volumul „Un popor înarmat".

La al doilea război balcanic din 1913 n'a luat parte, desgustat fiind de lupta fratricidă dintre Sârbi şi Bulgari.

In 1914, la vârsta de 70 ani el e din nou pe câmpul de război, dar o rănire gravă îl reţine aproape un an în casă.

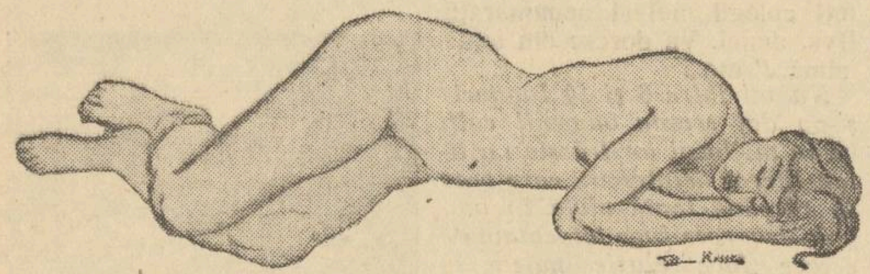
In 1915 pleacă în Anglia ca reprezentant al presei ruseşti.

In sfârşit, urmează revoluţia, pierderea bibliotecii de mare preţ, adunată din munca lui de scriitor dela toţi buchiniştii tuturor continentelor.

Lenin îi permite în 1920 să plece din Rusia, luându-şi manuscrisele. Nemirovici-Dancenco se stabileşte întâi la Berlin apoi la Praga.

Aci, jubileul său a fost sărbătorit cu mare entuziasm în ziua de 6 Ianuarie la primărie şi la 14 Ianuarie — la Universitate.

A. N.

Horia Oprescu: „Arena cu un singur spectator"

Editura Alcalay

„Arena cu un singur spectator", e o carte cu totul originală. I-am spune itinerar de călătorie, dacă volumul lui Horia Oprescu ar fi, pur şi simplu, un ghid arid şi sec al câtorva călătorii efectuate în străinătate.

Dar „Arena cu un singur spectator" e cu totul altceva. In locul unui steril itinerar de călătorie, d-l Horia Oprescu ne-a dat nişte esseuri vii şi pline de culoare asupra locurilor pe care le-a vizitat.

Vorbind de pildă, despre Versailles, d-l Horia Oprescu face incursiuni în istoria Franţei, evocă vremea plină de farmec graţios, a regilor ce au umplut de strălucire parcurile vestitului refugiu regal.

Incursiunile acestea nu au un caracter fugitiv, ci sunt oarecum povestiri pline de umoare şi de voie bună în care personagiile descrise apar într'o simpatică şi duioasă lumină de amintire.

Unul dintre cele mai remarcabile esseuri, este desigur acela despre Danemarca. Dar ne-a fost dat să citim o mai caldă şi mai plastică descriere a meleagurilor ceţoase şi cancerate de bălţi ca aceasta a d-lui Horia Oprescu.

Domnia-sa se apleacă atent şi egal de înţelegător asupra oamenilor, a solului, a fenomenelor sociale, discutându-le pe toate cu egală competenţă.

Am aplaudat deasemenea articolul de reabilitare a lui Jules Verne. Tot ce afirmă domnul Horia Oprescu acolo, e profund adevărat.

Şi ca un divertisment al drumurilor prin ţări străine pe care le evocă d-l Horia Oprescu, domnia-sa a mai introdus în „Arena cu un singur spectator" şi două bucăţi de alt gen: „Omul cu masca de fer" şi „Dor de ducă".

Am reţinut din aceste din urmă articole ca şi din cel în care e portretuat Pierre Loti, aceiaşi dragoste a autorului pentru marii călători şi aventurieri spirituali.

Din titlurile citate, se poate vedea diversitatea materialului care compune paginile volumului „Arena cu un singur spectator".

Vom adăuga că stilul în care e scrisă cartea e tot timpul graţios şi alert, că referinţele şi trimeterile autorului la date şi întâmplări din trecut sunt utilizate cu grija de a nu îngreuia lectura şi că volumul se ceteşte cu reală plăcere.

B.

Cărţi

MAXIM POP: *Psihànaliza şi ştiinţele criminale, Colecţia „Gândul Românesc", Cluj, 1935. Preţul 20 lei.*

C. NICOLAU-STROEŞTI: *Problema cinematografelor din România, „Tipografia de artă şi editură Leopold Geller", Bucureşti, 1935. Preţul 20 lei.*

SMARA: *Corbul cu pene de aur, (Feerie în versuri), Tipografia ziarului „Universul", Bucureşti, 1935. Preţul 40 lei.*

SARBATORIREA *d-lui avocat I. Gr. Perieţeanu. Cuvântările d-lor: C. L. Naumescu, Em. Ottulescu, George Petrovici, G. Ionescu, Istrate Micescu şi Vasilescu-Valjean.*

Cereţi la toate Librăriile
aceste cinci cărţi de mare succes:
Cezar Petrescu:
Duminica Orbului Lei 80
H, Bonciu: „BAGAJ"! „ 60
Horia Oprescu:
Arena cu un singur spectator „ 50
Jose Carrettero:
Femeia scump plătită 50
Rosamond Lehman:
PULBERE... Lei 70
Editura ALCALAY Se găsesc la toate librăriile

Cadoul lui conu Grigore

Când ajunse acasă, Georgică urcă scara sărind câte patru trepte deodată. Cu pălăria strâmbă pe cap, cu faţa plină de năduşeală, străbătu în fugă antretul şi irupse ca o vijelie în iatac, unde conu' Grigore citea liniştit ,gazeta.

— Tataie, tataie, am trecut întâiul la bacalaureat!

Conu Grigore Trandafirescu lăsă ziarul din mână şi ridicând oleacă din sprâncene privi pe deasupra ochelarilor la fecioru-său.

— Ce face? întrebă el emoţionat. Ai trecut la bacalaureat?

— Intâiul, tataie, întâiul, strigă fericit Georgică, svârlindu-şi pălăria pe canapea şi ştergându-şi cu dosul palmei sudoarea depe frunte.

Conu Grigore îşi scoase ochelarii, îi aşeză cu grijă în tocul lor de piele, apoi ridicându-se greoiu depe scaun se apropie de băiat şi-l sărută zgomotos pe amândoi obrajii.

— Bravo, Georgică, bravo băiatul tatei, să trăeşti şi să te vedem ministru de finanţe.

Se îndreptă după aceia spre uşă şi deschizând-o strigă:

— Aglăiţă, Aglăiţă, vin' mai repede încoace, bre, c'a trecut fecioru-tău cel dintâiu la bacalaureat!

— Vai de mine, se auzi mirându-se de alături din odae, vocea subţirică a d-nei Trandafirescu. Apăru pe uşă, mică şi grăsulie, ştergându-şi grăbită, cu şorţul mânile pline de făină.

— Puişorul mamei, puişorul mamei, spuse ea cu voce lăcrămată. Că tare mult te-ai mai necăjit cu învăţătura!

Şi înălţându-se în vârful picioarelor, luă capul lui Georgică între mâni şi-l sărută uşor pe frunte. Acesta îmbrăţişând-o îi spuse:

— Sunt fericit, mamaie, sunt foarte fericit. Am scăpat de o mare grijă. Acum sunt liber. Acum pot şi eu însfârşit să mă odihnesc. Am să mă plimb toată vara. Am să fac excursii prin ţară cu maşina...

— Cu maşina?! se miră conul Grigore. Dar dece numaidecât cu maşina? Cele mai frumoase excursii se fac cu trenul şi pe jos.

Georgică păru o clipă că se posomorăşte la faţă.

— Păi... nu mi-ai promis mata, tataie, că-mi iei maşina lui Picu Goldenberg, dacă trec printre primii la bacalaureat?!

— Hm, hm, făcu conu' Grigore încurcat, aplecându-se să ridice ziarul care căzuse depe masă. Ţi-am promis, băiete, sigur că ţi-am promis şi vorba mea e sfântă. Am zis eu că nu-mi ţin făgăduiala? Numai că... mi se pare că Goldenberg şi-a vândut deja maşina.

— Da' de unde, tataie! Aseară doar l-am întâlnit. Spunea că o dă cu patruzeci şi cinci de mii. Un adevărat chilipir. Ştii cum merge? Sboară nu altceva. Şi dacă îi dai bani ghiaţă, o dă el şi cu patruzeci.

Conu' Grigore se aşezase din nou pe scaun, îşi pusese ochelarii pe nas şi se pregătea să-şi continue lectura.

— Ia vezi, Aglăiţă, caută el să schimbe vorba, ce mai e cu masa ceia că tare m'o mai răzbit foamea.

— Aşa e, că bine zici, frate, răspunse soţia. M'am luat cu vorba voastră şi mi s'or fi ars pârjoalele pe plită.

După ce d-na Trandafirescu dispăru pe uşă, în odae fu câteva clipe de tăcere grea. Cu sufletul plin de îndoeli Georgică îşi ronţăia unghiile, privind pe fereastră în curtea scăldată de soare.

In cele din urmă conu' Grigore rupse tăcerea.

— Uite ce ziceam eu, Georgică: mai bine îţi cumpăr o motocicletă. Pentru un tânăr sportiv ca tine, e mai indicată motocicleta. Cu ea faci într'adevăr sport. Şi apoi umbli mai repede decât cu automobilul. Te plimbi, faci excursii, n'ai nevoie nici de garaj...

— Bine, tataie, ia-mi motocicletă dacă vrei, răspunse docil Georgică.

„La urma urmei, gândi el, e bună şi motocicleta. Cu Mimi are să fie ceva mai greu dar are s'o ia în spate. E chiar mai sportiv aşa! Tata are dreptate".

De alături se auzi vocea D-nei Trandafirescu:

— Haideţi la masă, frate, că se răceşte supa!

Trecură amândoi în sufragerie. In farfurii, supa aburea, îmbietoare iar în căldarea de lângă masă erau puse la ghiaţă, două sticle de „tămâioasă" pe care coana Aglăiţa le scosese adiniaurea din beciu, ca să serbeze succesul lui Georgică. Acesta, vesel, în timp ce mânca, nu mai contenea să-şi expună planurile lui de-aşi petrece vacanţa.

„Are să stea vre'o trei zile la vie, la prietenul lui, Sandu, pe urmă pleacă cu motocicleta undeva la munte: la Sinaia de pildă, sau chiar la Braşov. După aceia, în August, va lua parte la concursul de motociclete dela Cluj.

Conu' Grigore îşi asculta feciorul sporovăind şi din când în când clătina capul, aşa, a îndoială parcă.

Când termină de mâncat friptura, împinse puţin farfuria de dinaintea lui, îşi şterse apăsat mustăţile şi după ce tuşi de vreo două, trei ori vorbi:

— E tare frumos ce spui tu, Georgică tată! Numai încaleci pe motocicletă şi azi aici, mâne'n Focşani poimâne... mai ştiu eu unde... Dar gânditu-te-ai oare că motocicleta ceia e doar o maşină pe două roate care, tocmai când ţi-o fi lumea mai dragă te poate da de-a berbeleaca?! Gândeşte-te, ce grozăvie e să te răstorni dintr'o viteză mare. Numai praful se mai alege de tine. E drept că eu am fost acela care ţi-am propus să-ţi iau motocicletă dar mărturisesc că nu m'am gândit la consecinţe. Iacă-tă: fac „mea culpa". Tu eşti băiat înţelept şi ai să pricepi câtă dreptate am. E o prostie să-ţi rişti viaţa când poţi foarte bine face aceleaşi plimbări cu trenul. Te sui în tren, îţi aprinzi frumuşel o ţigară sau, dacă vrei, tragi un pui de somn şi vorba ceia: nici capul nu te doare. N'ai nevoie nici să stai înţepenit şi îngheboşat, nici nu ţi-e frică c'o să rămâi în mijlocul drumului cu vre-o pană de motor şi mai cu seamă te plimbi fără ca să-ţi rişti viaţa.

Conu Grigore făcu o pauză ca să adulmece mirosul parfumat al savarinei pe care coana Aglăiţa i-o pusese dinainte şi apoi fără să ridice privirea spre Georgică urmă:

— Eu însă, băiete, ţi-am spus-o de atâtea ori: ştiu să-mi respect vorba dată. Fiindcă ţi-am făgăduit, iată mă ţin de vorbă şi-o să-ţi cumpăr o bicicletă. E un obiect care în acelaş timp e şi distractiv şi folositor. La toamnă, când ai să-ţi faci stagiul la Cotroceni are să-ţi folosească de minune.

— Dar bine, tataie, izbucni deodată Georgică, la vârsta mea vrei să umblu pe bicicletă?

— Dar ce vârstă ai, mă rog matale?

— Am nouăsprezece ani, nu mai sunt doar de zece.

Conu' Grigore se porni pe un râs hohotitor.

— Ha, ha, ha! Auzi puştiul, auzi-l Aglăiţo. El e mare de acuma. Ha, ha, ha, bată-l norocul să-l bată. Mai ieri îl luam de urechi că-l prindeam jucându-se în bile cu puşlamalele pe maidan. Ha, ha, ha!

Georgică nu răspunse nimic. Tăcea, posomorît cu nasul în farfurie. Servitoarea aduse cafelele şi începu să strângă dela masă. Conu Grigore tăcea şi el acuma, sorbindu-şi liniştit cafeaua. Când se ridicară dela masă, se apropie de Georgică şi-l bătu prieteneşte pe umăr.

— Vezi, am spus eu totdeauna că tu eşti un băiat înţelept. Ai dreptate. Nu face ca un băiat mare ca tine, un student, să umble pe bicicletă ca copiii. Uite, Georgică, ţine două sute de lei şi du-te de fă o plimbare cu maşina la şosea. Să nu zici că nu ţi-ai făcut gustul!

PETRU ŞERBANESCU

Marc

In dimineaţa unei Duminici de iarnă cu cer albastru clar ca o rochiţă de copil, eşi Marc să se plimbe la braţul mamei sale. Şoşonii săi se afundau în zăpada albă sclipitoare care acoperea strada cu un strat gros, dar el se uita numai în sus la un stol de vrăbii care sburau din copac în copac împrăştiindu-se deodată ca mişcate pe sârmă de un mecanism. Iar se aşezau, iar se împrăştiau...

Deşi n'are decât zece ani, Marc e un filosof bătrân care observă şi cugetă adânc. In primul rând Marc a băgat de seamă că în capul lui nu sunt grăunţe, cum spune madama, când îl piaptănă dimineaţa; şi nici stigleţi, cum spune profesorul bătrân şi gângav care-i predă zoologia. In capul lui Marc — a observat el — sunt foarte multe întâmplări, toate ţările depe glob şi oameni mulţi grozavi şi feluriţi: de la Regele Carol până la sergentul de stradă care i-a oprit astă toamnă bicicleta pentru că n'avea număr. Câţi oameni şi câte idei nu sunt în capul său!

Dar lucrul ăsta trebue să-l fi observat şi mama lui Marc, căci altfel n'ar păşi atât de mândră la braţul fiului ei. Da, mama e plină de admiraţie pentru el, nu ca madama şi profesorul care sunt nişte oameni prea simpli.

Mama lui Marc e o femeie mai frumoasă decât Dolly, păpuşa soră-sii, şi mai elegantă decât cucoanele de carton din marile magazine pe care le-au vizitat împreună astă vară la Paris. Foarte multă lume o salută şi ea nu răspunde decât înălţând bărbia (dealtfel, gândeşte Marc, dacă femeile ar saluta ca noi bărbaţii — ar fi caraghios... căci ele îşi pun foarte greu pălăria).

Tocmai atunci îi opri generalul care, când vine uneori la ei la dejun, e pus în capul mesei. Generalul părea supărat şi mama luă un aer foarte îndurerat de cele ce-i povestea el.

Marc îl privi cu deamănuntul din cap până 'n picioare; semăna cu un personaj din capul lui, dar nu ştia sigur cu cine. Insfârşit îşi aduse aminte: cu urangutanul din poza cărţii lui de zoologie. Tocmai avea pe a doua zi acea lecţie; hotărî ca atunci când profesorul îl va pune să dea un exemplu de maimuţă, să-l dea pe domnul general; şi gândul acesta îl umplu de satisfacţie.

Dar mama îşi luă adio de la domnul general şi Marc trecu la altă ordine de idei.

In faţa lui se înălţa acum pensionul soră-sii, înalt, cu turnuleţe şi făcut din cărămizi nevăruite, ca o casă de jucării clădită din cuburi de carton. Intrară pe poartă şi Marc păşea cam intimidat, căci era prima dată când pătrundea în curtea şcolii unde învăţa şi de unde nu eşea decât Dumineca, Mary. Ar fi fost poate mai bucuros să rămâie să aştepte afară, dar îl împingea curiozitatea, aşa că intră — cam împiedicându-se, nu-i vorbă — după mama sa.

După ce trecură printr'un antreţel în care era un fel de ochiu de tutungerie prin care se vedea capul unei călugăriţe zbârcite căreia mama îi adresă câteva cuvinte graţioase în franţuzeşte cerând s'o vadă pe Mary, trecură într'un salon mare şi rece, cu un parchet grozav de lustruit (parcă era amenajat pentru patinaj) şi cu câteva fotolii aşezate în cele patru colţuri. Mama se aşeză într'un fotoliu şi aşteptă, foarte liniştită, privind cu un aer natural şi deloc mirat la zăbrelele groase cât pumnul de la fereşti care pe Marc îl umplură de spaimă şi de mirare.

Şi cum mama tăcea, Marc îşi băgă mânile în buzunare şi privi tablourile depe pereţi. Chiar în mijlocul peretelui din faţa geamurilor cu zăbrele, din nişte cadre imense, Regina Maria şi cu Regele Ferdinand se priveau unul pe altul.

Tocmai când Marc îi examina mai atent, intră pe uşă Mary, veselă şi încinsă în lat şi'n curmeziş cu nişte şnururi ca acelea de la perdelele de mătase din salon. Era aprinsă la faţă şi se pare că şnururile acelea erau obiectul bucuriei ei, (iar mama se contagiă subit de la dânsa). Când Marc admiră şnururile din punctul de vedere că vor fi foarte bune ca hamuri pentru jucat „de-a calul şi vizitiul" părură amândouă — şi mama şi Mary, dar mai ales Mary — foarte scandalizate. Apoi eşiră toţi trei, ele două înainte, vorbind împreună şi râzând, iar el, mofluz, în urma lor.

In antreţel, „tutungeriţa" pândea prin ochiul ei de geam. Marc îşi luă un aer cât putea mai degajat de frate protector, ceeace nu-l împiedica să bage de seamă că Mary care acasă întindea servitoarei piciorușul ei mic cu un „încalţă-mă" autoritar, acum nu numai că-şi puse singură şoşonii, dar se repezi să încheie şi pe ai maicăsei.

Călugăriţa cea bătrână scoase atunci capul ei buhav afară prin gemuşor şi din ce mormăi ea Marc pricepu că ar fi fost de datoria lui să ajute pe mama să-şi pună şoşonii; când auzi vorbele călugăriţei, mama se înroşi până 'n vârful urechilor privindu-l cu reproş şi începu să-l scuze râzând că e un mic sălbatec care s'a zăpăcit, pe când Mary îl străpungea cu privirea ochilor ei albaştri care se făceau foarte mari când erau furioşi.

Apoi eşiră: Mary cu o plecăciune adâncă spre portăreasa cea acră, mama sărutând delicat mâna uscată pe care se îndură să i-o întindă aceasta, Marc fără să dea nici bonjour. Tot drumul Mary suspină, mama îl ocărî şi el tăcu înbufnat.

Odată însă ajuns acasă, nu mai aşteptă nici să se desbrace şi dete o fugă până în biroul tatei lăsând toate uşile deschise în urma lui. Tata era singurul om pe lume care-l înţelegea, singurul om destul de deştept ca să-l poată pricepe.

Il găsi sugându-şi ţigara în faţa conferinţei pe care o pregătea şi mângâindu-şi, după obiceiu, chelia.

Marc deschise gura să-i reclame universul întreg, dar tata, „pedagog fin", i-o luă înainte:

— Ei, ai fost cu mama să aduci pe Mary la masă?

— Da, tată.

— Şi a venit Mary?

— Da, tată.

— Dar păpuşile i le-ai dat în primire?

— Nu, tată.

— Atunci, fiul meu, du-te şi dă-i lui Mary păpuşile în primire.

Pe când cobora dezamăgit scările spre sufragerie, Marc se opri o clipă lungă în faţa portretului lui Napoleon şi anunţă madamei care-l chema să-şi spele mânile c'a doua zi va pleca în insula Elba.

LUCIA SCURTU

Anul internaţional al cărţii

Viaţa literară în Franţa, caşi cea politică de altfel, este o imagine de tulburare deosebit de tragică. Tradiţia sa, care dela marea revoluţie burgheză trăeşte tot în iluzia literaturii şi a artei „pure", nealterată de substrat social şi de semnificaţie publică, apasă greoi pe resorturile sale acum, în momentul când ar trebui să facă saltul spre literatura modernă. Resurecţia se îndeplineşte cu mult greu. Aceasta se vede mai ales din incapacitatea aripei stângi, şi nu din rezistenţa desperată a celei drepte. Trei sunt curentele caracteristice în literatura franceză în 1934. Majoritatea o constitue cei care par a nu se preocupa de probleme politice, şi care îşi continuă opera literară. Este semnificativă însă din partea acestora consacrarea la romanul-fluviu, forma cea mai apropiată, dacă nu cea mai proprie, a romanului social. Jules Romains, Duhamel, Lacretelle, Chardonne... desăvârşesc romanul lor care se întinde ca un testament pe întreaga epocă trecută a vieţii lor maturizate. Lipseşte din aceste opere sensul şi atitudinea; faptul însă că năzuesc spre acel apogeu al epicei care este istoria morală, şi care n'are decât doi reprezentanţi în întreaga cultură franceză, pe Balzac şi tocmai Zola, îndreptăţeşte nădejdea că transformarea caracterelor culturii franceze s'ar putea face pe calea cea mare, din nedesminţita onestitate a servitorilor săi. Accentul violent politic care irumpe tot mai mult pare totuşi să tăgăduiască acestea. Dezertând dela postul fix pe care îl ocupau până acum, un mare număr de scriitori francezi, în special tineri jertfesc orice preocupare pentru speculaţia politică. Numărătoarea forţelor, şi triarea lor se face incontinuu. De partea stângii nete numai puţini se declară, şi nu dintre cei mai buni. Fieful lor actual pare a fi însă tot literatura. O nouă tribună de literatură şi doctrină proletară este înfiinţată: „Commune", încă din 33, dar care nu aduce sufragiile nădăjduite. Aragon şi Nizan, cei doi mai reprezentativi tineri din acest grup, publică câte un roman, insuficiente însă ca fundament doctrinal şi ca viziune generală, stângace în tehnica nouă impusă de acest gen de literatură. Tot la stânga vin să adere, fără a se înregimenta ca aceştia, ci mai mult ca profesiune de credinţă generală, Gide, Jean-Richard Bloch, Ramon Fernandez, Lion-Pierre Quint, — pentru a nu-i cita decât pe cei mai cunoscuţi şi cu „conversiunea" mai sgomotoasă, — şi Malraux a cărui completă strălucire formează cel mai glorios argument al forţelor de stânga. Dreapta strânge şi ea rândurile. Şi în sânul ei diverse curente şi o confuzie organică: de la reinvigorata „Action Francaise" până la „Revue Universelle", dela tineri la bătrâni, de la o grupare politică la alta, aceiaşi nedesluşire în care însă temeritatea fascismului se accentuiază pe zi ce trece. Pe lângă Maurois, Daudet, Maritain, Massis, un număr impresionant de tineri, întăresc forţele reacţionare, surprinzător de energici: Thierry-Maulnier, Jean-Pierre Maxence, Robert Francis, Dupont-Marc etc., — tinerii ieşiţi din anonimat direct în lupta politică. Dintre cei cunoscuţi, cea mai semnificativă adeziune la fascism este a lui Drieu la Rochelle, până mai eri un onest şi influent spirit democratic, care neputând alege între Briand şi Marx, s'a decis spontan pentru Mussolini.

Conflictul literelor franceze, rupte între stânga şi dreapta, le aseamănă cu un microcosm al marei bătălii universale, constatată în cursul acestui itinerar ocazional.

KYO

Caleidoscop

Un tânăr scriitor polonez

Patru povestiri din epoca 1914—1918 sunt mai ales impresionante în culegerea de povestiri scurte a lui *Kazimierz Wierzynski, „Les confins du Monde"*, publicată de Robert Proust și Paul Broch în editura Plon.

Toate patru sunt în legătură cu grozăviile acestei epoce și ne pun în atingere cu evenimente ce trec marginile suferințelor obișnuite ale omului.

Iată pe scurt subiectul lor. Prima nuvelă tratează fuga unui ofițer grav rănit, dintr'un spital militar, unde fusese internat ca prizonier. Fuga e întâi bucuroasă și vioaie, sfârșind apoi cu calvarul unei târâri în plină febră și în dureri fără nume, prin gropile de lutării și prăpăstiile pline de spini ale Podoliei.

In a doua nuvelă e evocat un alt epizod din această epocă sângeroasă. Vedem un mic sat pitulat într'o vale prin care curge un pârâu. Un biet cuib, un vrav de „pietre cubice pentru un joc de construcții", în care câți-va plugari, furnici harnice lucrează fără să bănuie nimic. De oparte și de alta sus pe maluri bateriile lui Franz-Iosef și ale Țarului Nicolae se privesc la pândă dar li se urăște să stea astfel în așteptare și neactivitate. Se dă ordin să se tragă deci în micul sat, în casele de jucării și în bietele furnici. Trage Austria și răspunde Rusia, ca să masacreze împreună.

A treia povestire a Chinului celui mare, ne arată „les nuits et les ennuis de officiers" într'un câmp de concentrare, luați prizonieri după o mare victorie și care fără nici un fel de ocupație decad în tot felul de detracări și nebunii.

In fine în al patrulea tablou ne sunt arătate groaza, coșmarele teribile ale unui bătrân, pe jumătate nebun, cu soția lui aproape de tot surdă, care așteaptă în fiecare zi și în fiecare noapte în casa lor singuratică dela marginea drumului, sosirea căruței cu condamnați aduși de Ceka și executați de zidul bordeiului lor.

Tânărul polonez povestește toate aceste grozăvii înebunitoare fără nici un semn exterior de emoție, fără elocință și fără romantism. Personagiile desemnate clar și hotărât sunt prezintate în atitudini decise și conflictele între om și om, om și natură, om și patimile sale, om și soartă care-i nimicește planurile și-i sfărâmă existența, sunt clare fiind unele bine stabilite și altele bine exteriorizate. Ținuta autorului este în afară de evenimentele și personagiile povestirii. Ea este indicată prin scrisul cumpătat, uscat și nervos, fără nici o tremurătură. Descrieri scurte, vii, dense, discrete, fără nici o înfloritură verbală, ca și dialogul ce le taie. Ceiace zguduie până la nebunie și mișcă până la lacrimi, nu vine direct din senzibilitatea autorului, ci din „telescoparea" lucrurilor cu aspect de vis rău al momentului și al ostilității fără înțeles, stupidă, a omului în nebunia războiului...

Glorii consacrate, dar discutate

Cu prilejul expozițiilor de la muzeul de la Orangerie și de la Bibliothèque Nationale, din primăvara aceasta, precum și la acea de picturi, desemne, gravuri în lemn și litografii, din Rue Richelieu, Parisul a căutat să înfățișeze toate fețele geniului lui *Daumier*. Cu acest prilej s'a discutat o problemă, care s'a pus de mult, și la care răspunsurile au fost nu numai diferite, ci diametral opuse.

Că Daumier este un geniu, se admite fără nici un fel de discuție. Dar este el un pictor? un pictor mare?

Unii l-au pus alături de Rembrandt și Goya, alții dimpotrivă tăgăduesc operei sale orice fel de valoare ca pictură. In expoziția din muzeul de la Orangerie s'au adunat toate operele lui de pictor care se găseau în Franța și s'au adus vre-o câteva și din Germania, care dimpreună cu Statele Unite, au cumpărat în anii din urmă tot ce au găsit semnat de el și îl consideră printre pictorii cei mai mari ai lumii. Erau la acea expoziție tablourile sale cele mai renumite: *„Les voleurs et l'âne"*, *„Crispin et Scapin"*, diferitele sale *„Amateurs d'Estampes"*, *„Le malade imaginaire"*, mai multe drame de la Palatul de Justiție și admirabila *„La laveuse"*. Cu toate calitățile sensibilității artistului, cu toată înalta spiritualitate a acestor opere micuțe și pline de o delicată discreție, critica actuală nu a putut fi de părerea celei din alte țări în ce privește pictura lui Daumier. Ea a hotărît că această lature a talentului lui Daumier nu îl așează ca pictor printre cei mai mari dintre cei mari.

Operele expuse dovedesc că pictura a fost pentru Daumier o recreație, nu o activitate artistică de meșteșugar. De aci unele lipsuri și mai ales aceia a preocupărilor de meșteșug obișnuite pictorilor adevărați. Adevărata sa măestrie este însă în gravură. Chiar când pictează lucrează ca un gravor, iar culoarea intervenită în opera sa este mai puțin expresivă decât dacă culoarea ar fi fost înlocuită prin alb și negru.

Aceasta se dovedește în tablourile în care el repetă subiectele din gravurile sale *„La Laveuse"*, *„Les joueurs d'echecs"*, etc. Calitățile acestor pânze sunt acele ale gravurilor sale: adevărul atitudinilor, expresiunea caracterului liric, lumina care iradiază tabloul și ele dau impresia desăvârșirii prin desemnul de o viață extraordinară și o știință neîntrecută în luminare.

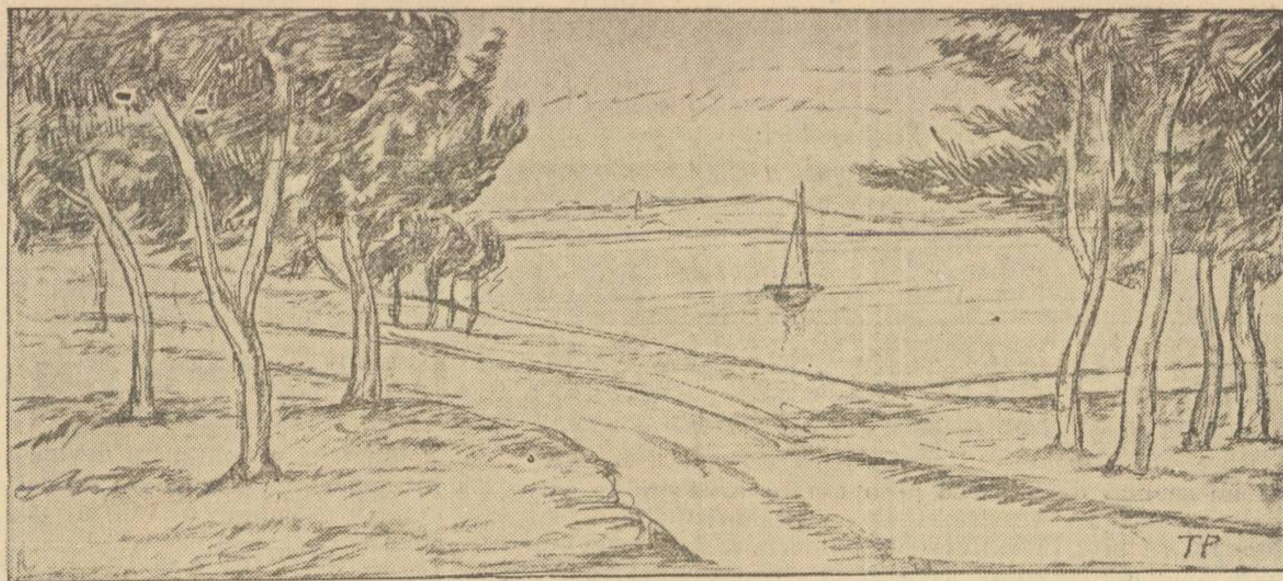
In desene însă se simte toată puterea geniului său. Stăpân pe mijloacele de realizare, el se simte perfect liber în creație și o realizează în largul său, și cu o vigoare neîntrecută. „La Soupe", unul dintre cele mai celebre, precum și unele figuri schițate în linii repezi și ușor aquarelizate, ca „Don Quichotte" între altele, au o alură epică, un elan de fantezie ce nu se mai întâlnesc în nici o altă operă de gravură.

Opera lui de pictură dovedește însă că Daumier era un colorist născut, care ar fi putut fi un pictor la înălțimea maeștrilor Rembrandt și Goya, dacă împrejurările nu l'ar fi silit să devină un mare și neîntrecut maestru în gravură.

In Biblioteca Națională a fost expusă opera sa de gravură pe lemn, litografiile și sculpturile lui Daumier. Cine nu le cunoaște măcar din fotografii și reproduceri și cine a putut să și le șteargă din ochi și din memorie odată ce le-a văzut? Vervă, sănătate, dor de răzbunare crudă, dar fără răutate, exactitate și fantezie, gravurile sale în lemn sunt fără pereche și ca meșteșug: *„Rue Transnouain"*, *„le Ventre constitutionnel"* și alte numeroase scene din viața burgheză, sunt uimitoare prin efectele extraordinare de forță și artă pe care le-a putut realiza numai din opoziția dintre alb și negru.

Opera sa de sculptură este însă mai slabă decât pictura, în portretele sale caricaturale, dar în schița de baso-relief *„Les Emigrants"* și în mica statuetă *„Ratapoil"*, toate calitățile extraordinare ale geniului său sunt puse la contribuție. In afară de aceasta arta, meșteșugul cu care pune în picioare exagerarea caricaturală a acestui *„demi solde"*, este de o surprinzătoare noutate și face să se prevadă meșteșugul lui *Rodin* din *Balzac*.

Nasturi automați

Incepusem a cheli. Zbârciturile din colțurile gurii se săpau tot mai adânc; crețurile de pe tâmple erau acum cât laba unui boboc de rață, și încă tot mai purtam lunga osândă a învățăturii de carte. In fundul grădinii părăginite, la umbra destrămată a prunilor pipernicіți, schilozi, cu frunza forfecată de omidă, îmi rodeam mustața plecat peste tomuri unsuroase și cursuri scrise parcă cu funingine. De sus, din frunza rară, se cernea ca dintr'o sită cu praf de scărpinat, o spuză măruntă de purecași verzi și grăbiți... Alunecau pe ceafă, îmi intrau pe mânecă, rătăceau printre șirurile de slove, ori se înnecau ca într'un puț părăsit în călimara neagră ca să se catere apoi de vârful peniței mântuitoare... Tufe de măturică, poala Maichii Precistii, știr porcesc, pătlăgele sălbătăcite se înălțau în trâmbe verzi, prăfuite. La răstimpuri, stând așa cu ochelarii petrecuți pe după urechi, mi se părea că's un scafandru pierdut într'o pădure de alge, la sute de metri adâncime sub fața apelor... La nămiezi, când soarele încingea acoperișurile de tablă și scorojea gardurile pământii, duhoarea amară a buruenilor răscoapte se lăsa grea ca o piatră de moară pe mintea obosită de pagini sarbede de pedagogie ori istorie literară.

Așa am rumegat împărtășania oțețită a „triștilor pedagogi" cum le zice Remy de Gourmont, „josnica literatură morală și utilitară care murdărește gândul". Acolo, în învălmășagul de bălării chelboase care făcuseră măciulii și păstăi grele de sământă, mă trudeam într'o dimineață de Septembrie cu gasconismele lui Montaigne, când deodată, de undeva deaproape, în liniștea dimineții de toamnă ce învăluia încă mahalaua adormită, aud un răcnet scurt și răgușit ca un oblon metalic în cădere: „Săriți!"...

Un omuleț numai în pantaloni și jiletcă, cu părul vâlvoiu, cocoțat pe acoperișul casei dealături, își încleștase brațele de hornul stins, ca un naufragiat îmbrățișând catargul corăbiei. Sub cerul de scrobeală albastră, pătat ici colo de nourași ca arama, chipul omulețului se desenează destul de lămurit: fruntea bulbucată roasă timpuriu de pleșuvie ca prunii de omidă lucește sticlos în lumina proaspătă a răsăritului de toamnă; două șanțuri adânci îi taie în lung obrajii vetezi. Cozondroacele îi spânzură la spate murdare ca coada unei vaci cufurite.

„Săriți!... Târfa, mizerabila, *igzaltata!*... Țipă iar omulețul arătând cu stânga, dincolo de calcanul casei, o dihanie nevăzută.

In poarta casei s'au și adunat câțiva mahalagii treziți din somn. Jos în curte, o femee neagră și lălâe, împleticindu-se într'un capot roșu, amenință spre acoperiș cu un sucitor de plăcintă:

„Te dai tu jos, liftă spurcată!..."

Omulețul de pe casă, cu ochii holbați în lumina limpede a dimineții, stă încremenit, cu brațele încleștate de horn. Dar iată că din susul uliței îi sosește izbăvirea: patru namile de oameni mustăcioși, în pantaloni largi cu crețuri, ducând în spinare corcii și otgoane încolăcite pe umeri ca niște șerpi de menagerie. Patru butari porniți de cu noapte să descarce bolovoace pântecoase, să le prăvălească pe gârliciul cu iz de mucegaiu al vreunei cârciumi.

„Dă-te jos, bre! Strigă unul din ei, cu mustața stufoasă lăsată pe oală, făcând semn cu palma noduroasă celui de pe acoperiș. „Dă-te jos!"

Și omulețul începe a coborî deabușelea, ținându-se de muchile tablelor, se lasă ca o pisică pe șira de cărămizi a calcanului, piere o clipă după zid, și se ivește de după colțul casei galben ca turta de ceară, gâfâind și tremurând tot. Pe obrajii supți și veștezi i se văd acum resluşit cele două șanțuri adânci săpate în colțurile gurii. Treapădă înfrigurat încoace și încolo prin curticica strâmtă, ștergându-și cu mâneca cămășii fruntea asudată și izbucnește deodată într'un hohot de plâns isteric, nestăpânit, către brutarii rămași în poartă cu gurile căscate:

— M'a omorît!... Să-mi dea haina!... Mă duc la poliție!...

— Intră 'n casă, prăpăditule! Ii face cu mâna, din pragul ușii, femeia lungă și negricioasă arătând niște dinți ca de cal.

Dar butarul cu mustața pe oală, cu obrajii și nasul ca drojdia de vin îngroșată pe fundul boloboacelor, se uită chiorâș la muere ca la un fleac de butie cu țuică țărănească pe care ar azvârli-o cât colo numai dintr'o opinteală, răcnește scurt: „Dă-i haina!"

Femeia piere din prag. După o clipă, pe fereastra deschisă, haina țâșnește cu mânecile atârnând ca niște aripi de pasăre rănită și cade mototol în țărână.

— Am să-ți arăt eu cine sînt!. Strigă amenințând cu degetul omulețul înlăcrămat, și ridicându-și haina, o ia repede spre poartă. Aici, se oprește brusc în prag și cu glasul sugrumat de furie, țipă către droaia de gură-cască: „Uite-așa am s'o bat, și pe burtă și pe spate, și pe burtă și pe spate!..." Și cu un rânjet de mulțumire drăcească, omulețul plescăește în palmele întinse întorcându-le când pe-o parte când pe alta, o chioftea nevăzută tăvălită în făină și pezmet: cucoana lui cu dinți ca de cal... Pornește apoi cu tot alaiul după el, legănându-și mânios cozodroancele soioase ce-i spânzură de sub surtuc.

— Da' cine-i muerea aia, mă neică? Intreabă un butar în dreptul simigeriei.

— Soția mea! Răspunde obidit omulețul.

— Muerea dumitale?

— Da.

Namilele cu corcii și otgoane încolăcite pe umeri ca niște șerpi, zâmbesc cu înțeles. Cel cu mustața pe oală zice:

— Mă vere, nu ești dumneatale ăla de vindeai mărțișoare la Bazaca, în gura pieții?...

— Da, eu.

— Și nasturi *atomatici?*

— Da.

Namilele izbucnesc într'un hohot de râs hodorogit ca un butoi gol dat dearostogolul.

— Ei drăcia dracului!... urmează cel cu mustața pe oală. Păi bine, mă neiculiță, nu strigai dumneata cât te ținea gura: numai un leu perechea de nasturi *atomatici!* Nu mai trebue ață, nu mai trebue ac, nu mai trebue nevastă?...

— Da, da, așa am strigat! răspunde omulețul oftând adânc. Apoi, privind lung spre hornul de unde se coborâse și din care eșea acum o șuviță de fum întunecată cu sufletul său: „Și eu îi spălam vasele, eu îi făceam cafea, eu măturam, eu făceam surcele, eu spălam și geamurile, eu îi coseam șiret când se tocea, pe poale...

— Și dă ce te bate?

— Pentru că e cățea turbată... Pentru că e o târfă igzaltată... Uite, când mi-a dat azi noapte una aici, mi-a sărit plomba!...

Dă capul pe spate, cască gura și arată cu degetul locul vătămat. De sub gingia sângerată, roasă de ștrudniță, ies dinți galbeni ca boabele de fasole veche, mâncată de gărgărițe.

Butarii, horă în jurul lui, privesc în gura larg căscată ca pe vrana unui butoi mucegăit. Peste casa cu hornul fumegând stă acum în lumina răsăritului vesel un nor trandafiriu: revărsarea unui boloboc cu vin profir.

JOACHIM BOTEZ

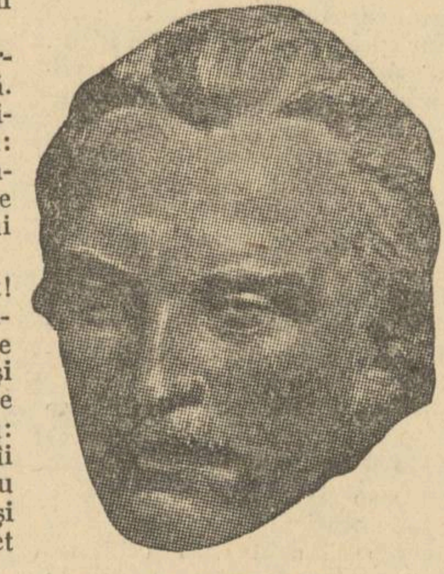
Visul profetic literar în legătură cu scrisoarea III a lui Mihail Eminescu

Opera lui Eminescu a devenit o problemă pe care mulți s'au străduit și se străduesc, dacă nu s'o rezolve, cel puțin să-i arate frumusețile. Nu încerc să aduc o parte de contribuție la deslegarea ei.

Intenționez doar să integrez un anumit motiv literar, în mod fericit utilizat de Eminescu, în familia de motive identice care stau la baza unor opere de o incontestabilă valoare universală.

Să anticipez spunând că odată în plus Eminescu se dovedește dacă nu superior — din acest punct de vedere — cel puțin egalul celor mai mari dramaturgi și romancieri europeni, ar fi deplasat.

Pe cale demonstrativă sper să pot dovedi acest lucru. Mă refer la scrisoarea III a lui Eminescu.

M. EMINESCU

In prima parte a acestei opere aceia în care prin câteva versuri poetul evocă măreața figură a lui Mircea, remarcăm un amănunt. E vorba de visul sultanului, vis în care el vede printr'un arbore imens care-și întinde ramurile asupra Europei, pe descendenți, care vor stăpâni multe imperii.

Acest motiv al visului a fost mult utilizat în literatură. Voi încerca să analizez câteva opere construite pe această temă, arătând apoi felul în care a tratat-o Eminescu, și felul în care au tratat-o scriitorii streini.

Cele mai numeroase opere plăsmuite pe acest motiv al visului ni le-a dat Franța. Incă din sec. XVII găsim pe un Corneille care în Polyeucte întrebuințează acest motiv al visului, ca un avertisment cu privire la acțiunea care urmează să se desfășoare.

Paulina, soția lui Polyeucte visează că soțul ei a fost convertit la creștinism de prietenul său și în urmă e omorât de persecutorii creștinismului. Se știe cum Corneille face ca visul să se realizeze. Lucrul era și firesc. Un spirit profund religios cum era Corneille nu putea face din vis decât instrument de care Dumnezeu se servește pentru a-și desvălui planurile sale celor aleși.

Tot același rol îl are și la Racine visul Athaliei. Copilul pe care această regină îl vede în vis nu este decât cel ce mai târziu va fi rege și îi va lua locul. După cum în Polyeucte visul era mijlocul de care s'a servit Dumnezeu pentru a prevesti pe Polyeucte că e alesul său, tot așa aici. Dumnezeu prin acest vis pe care-l trimite Athaliei o avertizează de pedeapsa ce-o așteaptă pentru crimele și nelegiuirile comise.

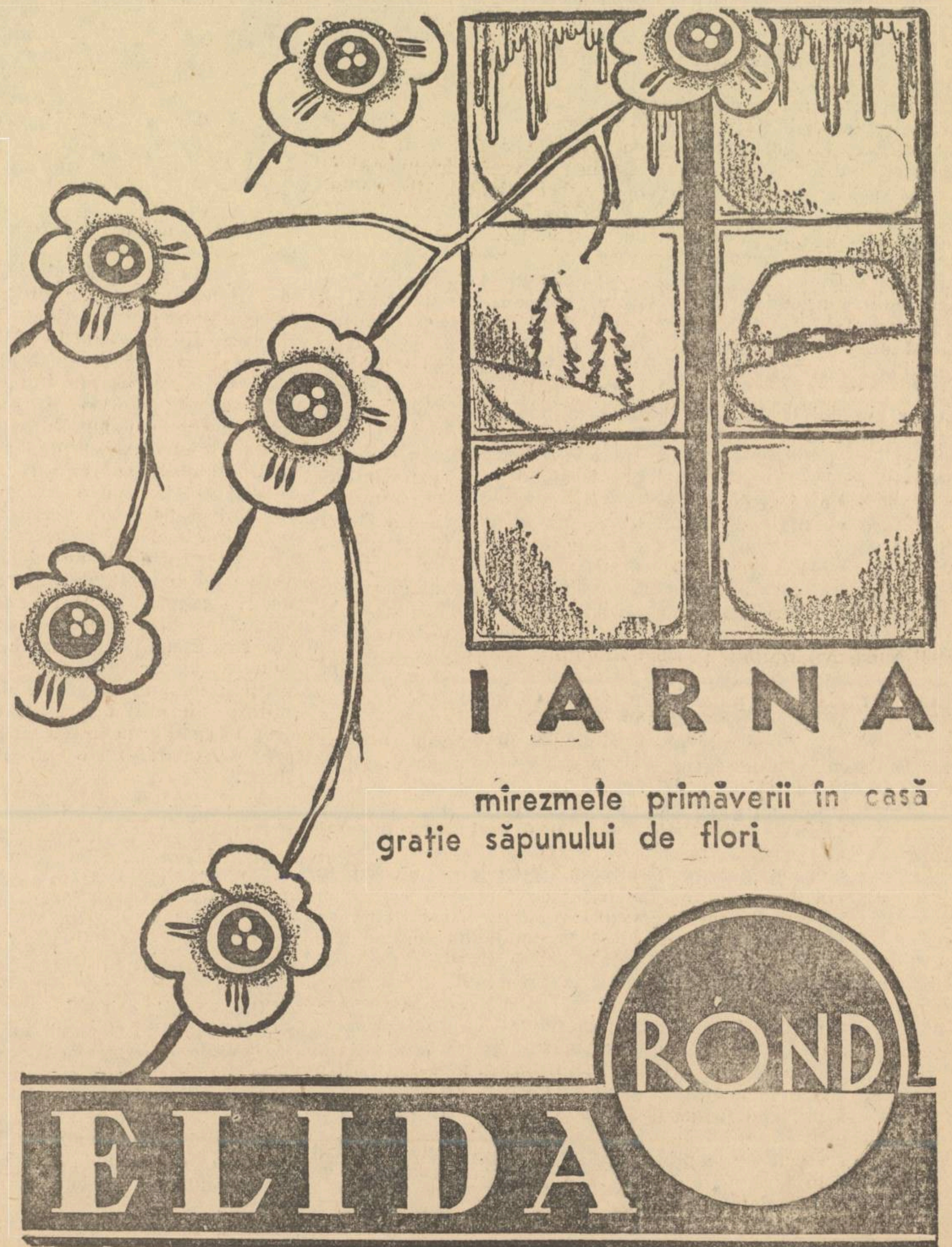
Visul întrebuințat ca temă literară are calitatea de a se adapta oricărei mentalități și a se pune în serviciul oricărei ideologii.

Astfel întâlnim acest motiv întrebuințat de Flaubert în „La tentation de St. Antoine". E un amalgam de religiozitate și raționalism, în care pentru a arăta puterea credinții pune față în față ascetismul cu ispitele trupului, opune credinții, contradicțiile noului Testament și în sfârșit știința. Sf. Anton rezistă la toate și trezindu-se din acest vis își continuă îndeletnicirile sale.

In sufletul lui Flaubert predomina religiozitatea pe care și-o arăta prin acest mijloc.

Balzac trebue pus alături de Flaubert în această privință. La el însă găsim visul sub forma

Continuare din pag. VI

celui hipnotic fenomen deci care iese din comun.

In „Ursule Minoret” bătrânul Minoret nu crede în Dumnezeu. Ştiinţa i-a distrus orice credinţă din suflet. Martor fiind la o experienţă de hipnotism în care persoana asupra căreia se experimenta îi desvăluie intimităţi de care el n'avea cunoştinţă, Minoret impresionat recunoaşte o putere supranaturală, care independent de voinţa noastră comandă sufletului şi pe această bază se reîntoarce la credinţă.

Şi aici ca şi la Flaubert, mai accentuat însă — după cum am spus — visul sub forma celui hipnotic, este pus în serviciul credinţii pentru a demonstra — şi aici se diferenţiază de Flaubert — neputinţa ştiinţei, de a explica fenomenele supranaturale, şi necesitatea de a admite o fiinţă superioară, autoarea acestor fenomene. Un alt exemplu de rolul pe care-l are uneori visul în literatură îl găsim la Zola, scriitor eminamente social şi profund psicholog.

La dânsul visul nu putea fi decât un mijloc de analiză psichologică. Romanul „Therese Racquin” de exemplu, are la bază visul şi halucinaţiile.

Therese Racquin, măritată cu un om submediocru, duce o viaţă stupidă.

Intâmplarea face ca să cunoască pe un tânăr cu care întreţine relaţii de dragoste. Soţul Theresii devine ceva de prisos şi incomodant, aşa că amanţii se hotărăsc să scape de prezenţa lui supărătoare.

Theresa îşi omoară soţul dar liniştea nu şi-o capătă. Dispărutul continuă să trăiască printre ei, umbra lui le este prezentă ca o vecinică remuşcare a crimei comise. Theresa are halucinaţii, cadavrul soţului o obsedează, viaţa celor doi criminali devine imposibilă de suportat, neînţelegerile sunt din ce în ce mai frecvente, disperarea pune stăpânire pe ei, ducându-i la sinucidere.

După cum se vede, Zola a dat visului un important rol aici, el hotărând soarta eroilor. Mergând mai departe cu cercetarea noastră în literatură, din acest punct de vedere al visului ca motiv literar, îl găsim foarte mult utilizat de Pierre Loti.

Nu mă voi ocupa pe larg de operele lui, fiind prea numeroase cele plăsmuite pe această temă.

E destul să menţionez titlurile pentru a se vedea în ce largă măsură s'a servit Loti de ea. Astfel găsim motivul în „Fantome d'orient”, „Un pelerin d'Angkor”, „Pays sans nom”, „Rive”, „Propos d'eril”, „Mariage de Loti”.

Indrăznesc să afirm că visul cu vastele lui posibilităţi de resurse literare l-a obsedat pe Loti foarte mult. După cum am spus mai sus nu mă voi ocupa de toate romanele lui, ele reclamând un studiu special, care nu şi-ar găsi locul în cadrul articolului de faţă.

Voi analiza numai acel roman, în care visul are un dublu rol, cel de presentiment şi de determinant al acţiunii romanului.

Loti e obsedat de un vis în care se revede în Turcia, în căutarea femeii pe care o iubise mult odinioară, Azyade, şi pe care a părăsit-o în urmă cu zece ani fără a-i mai da vre-un semn de viaţă.

Visul se repetă mereu, autorul are impresia că o caută peste tot, că numeroase obstacole îl împiedică de a o revedea şi timpul scurt nepermiţându-i s'o caute mai mult se reîntoarce în patria lui fără a o fi putut revedea. Timpul se scurge iar dânsul e din ce în ce mai obsedat de această viziune. Imprejurările îi dau ocazia de a pleca în Turcia, unde nu poate sta mai mult de două zile. Prin timpul scurt de care se poate bucura el aci vedem deacum o înfăptuire a visului.

El caută persoanele care ar putea să-i dea indicaţii asupra ei, dar unele din ele nu mai există iar altele şi-au schimbat domiciliul.

Inainte de a părăsi oraşul reuşeşte să afle că Azyadé a murit cu gândul la dânsul. Află mormântul ei la care se grăbeşte să se ducă purtând prinosul de dragoste pioasei amintiri.

Visul s'a realizat pe deplin. Se reîntoarce în ţară, trist dar cu sufletul împăcat de a se fi achitat de o datorie sfântă. Visul nu-l mai obsedează căci Azyadé, care prin acest mijloc l'a chemat lângă dânsa, după ce el i-a ascultat chemarea, îl lasă să se reîntoarcă liniştit în ţara lui. Şi ca să închei cu enumerarea romanelor care au văzut în vis altăceva decât acţiunea psihicului descătuşat de lanţul controlului conştient şi pentru a termina cu citarea operelor plăsmuite pe această bază voi mai aminti pentru Franţa pe Anatole France care în „Thaïs” înţelege să facă din vis un instrument care prin puterea lui de a obseda şi prin influenţa pe care o poate avea asupra întregii fiinţe umane, să servească de argument pentru susţinerea teoriei că omul ca un tot format din spirit şi materie, ambele cerîndu-şi egal drept la desvoltare şi viaţă nu există nici o putere care să legifereze desvoltarea unuia în detrimentul celuilalt, şi că mai curând sau mai târziu, materia torturată, învinge orice raţionament şi îşi ia revanşa.

Visul, aici prezentat sub forma de coşmar este consecinţa refulării instinctelor, care începe prin a deprima spiritul, determinând astfel acţiuni comandate de subconştient. Bine înţeles că acest mijloc de a-şi argumenta o asemenea părere este şubred şi rezistă rareori unei critici serioase.

In sfârşit voi mai menţiona pentru Germania pe Hoffmann, ale cărui „Povestiri fantastice” fiind bine cunoscute ca întemeindu-se pe vis nu le voi mai analiza.

Deşi nu la aceste exemple se rezumă motivul visului ca temă literară ele fiind mult mai numeroase şi variate voi trece acuma totuşi la Eminescu şi voi încerca să arăt cum a înţeles el să trateze această temă în Scrisoarea III.

Se ştie că este vorba de un sultan care visează că din pieptul său creşte un copac mare sub a cărui umbră se adăpostesc ţări şi neamuri. O vijelie puternică îndoaie crengile falnicului copac.

Sultanul interpretează visul ca o veste trimisă de Alah prin care îi anunţă că descendenţii săi vor stăpâni lumea.

Ştim din cele ce urmează cum rezultatul este tocmai opus celui la care se aşteaptă sultanul. E demn de remarcat cum utilizează Eminescu acest motiv.

In primul rând la el nu găsim nici o tendinţă. Nu încearcă să-şi ilustreze vre-o teorie nici să bazeze pe vis vre-un studiu în genul lui Zola.

Indrăznesc să afirm că la nici un romancier, la nici un poet visul nu apare sub un mai adevărat aspect de vis decât la Eminescu.

In genere visul este departe de realitate şi chiar când suntem în faţa vre-unor superstiţii, încă subconştientul îl deformează într'aşa un grad încât cu greu se pot trage concluzii precise.

Şi aici vedem câtă diferenţă între visul din „Fantome d'orient” al lui Loti care dintru început ne face să vedem clar cum se va desfăşura acţiunea sau la un Corneille sau Racine unde atât în „Polyeucte” cât şi în „Athalie” figurile şi evenimentele în vis apar cu o claritate ireală şi între visul din Satira III unde arborele cu umbra lui dă posibilitate la diferite şi variate interpretări. La Eminescu visul e vis şi ca la orice vis poţi spune „visul e o prostie” după cum dacă crezi în vise îl poţi interpreta în felul sultanului.

Nu mai reamintesc în această privinţă pe Anatole France sau pe Emile Zola.

Modurile în care au utilizat ei motivul visului ca temă literară ne dau tot atâtea exemple de cazuri patologice.

Pentru o mai bună demonstrare a diferenţii care există între maniera lui Eminescu de a trata această temă şi între a celorlalţi scriitori aşi trebui să intru în amănunţite analize psichologice, lucru care m'ar depărta prea mult de subiect.

Sper însă că această sumară expunere va reuşi într'o oarecare măsură să evidenţieze un merit în plus al marelui nostru poet.

ZINCA MILCOVICI

Femeile în viaţa lui J.-J. Rousseau

Despre Jean-Jacques Rousseau nu se mai discută cu aprindere în epoca noastră. Operele lui se află în raftul de onoare, dar uitat al bibliotecilor. Viaţa acestui om ciudat, atât cât o cunoaştem, e străină sufletului nostru şi uneori chiar neplăcută.

Sentimentalismul abstract, la modă odinioară, îi sărăceşte simţurile fireşti şi el nu ne poate stimula imaginaţia în mijlocul realităţilor moderne.

Sensualismul său bolnăvicios îl împiedică să perceapă tot adâncul deplinei iubiri umane. Acest sensualism ne aminteşte de toate teoriile psihanalizei.

In platonismul suprem al „Nouei Eloise” noi nu vedem decât un caz de „sublimaţie” freudiană.

„Insula Lebedelor”, de pe lacul Genevei, unde s'a născut Rousseau, sau cavoul său dela Ermenonville, nu mai provoacă visări idealiste despre Iulia cea candidă şi Emil cel nobil....

Citind cartea lui Claude Ferval *(Jean-Jacques Rousseau et les femmes. Fayard et C-ie. Paris. 1934.)*, ne mirăm: cum s'a putut scrie în zilele noastre o carte despre Rousseau cu atâta admiraţie şi entuziasm? Şi numai după ce am isprăvit-o, pricepem că, de fapt, admiraţia şi entuziasmul autorului se referă nu la însuşi Rousseau, ci la femeile care l-au iubit atât de firesc, intens sau nu, fiecare în felul ei.

Spre aceste femei, până acuma schiţate atât de sumar, se îndreaptă simpatiile lui Claude Ferval, şi nu spre Rousseau, care ne apare numai ca pretext pentru ca femeile *lui* să se fi manifestat.

Dar, în acelaş timp, ar fi greu şi nedrept să-l acuzăm pe Rousseau. El n'a cunoscut dragostea de mamă; cea dintâi manifestare a grijii unei femei pentru Rousseau a fost varga doamnei Lambercier, care l-a educat.

Cu groază constatăm acuma că varga, pedeapsa şi durerea au fost prima experienţă de sensibilitate în viaţa lui Rousseau; şi doar era un băiat mare când învăţa la internatul Lambercier. Nu în van pedagogia, plecând dela exemplul lui Rousseau, insista asupra legăturii dintre pedepsele corporale şi viciile adolescenţei.

Pe de altă parte, tatăl său, Isaac Rousseau, era un tip hiper-sentimental şi patetic.

Vorbele lui au creiat în băiat o concepţie ireală, „înaltă”, abstractă şi falşă asupra iubirii. Astfel, necunoscând o dragoste adevărată, vizionar, aproape buimac, tânărul se chinuia savurând amorul suprem, irealizabil, sau cădea sub puterea unor dorinţi trupeşti, denaturate şi neînţelese.

Din aceste chinuri de adolescent se naşte la Rousseau toată gama raporturilor lui cu femeile: timiditatea, nimicitoare a personalităţii lui pasionate şi sensuale, veşnic în fierbere zadarnică; inclinaţia spre autoumilire şi năzuinţa spre idealizarea irezistibilă a dragostei pe care nici odată nu o va întâlni....

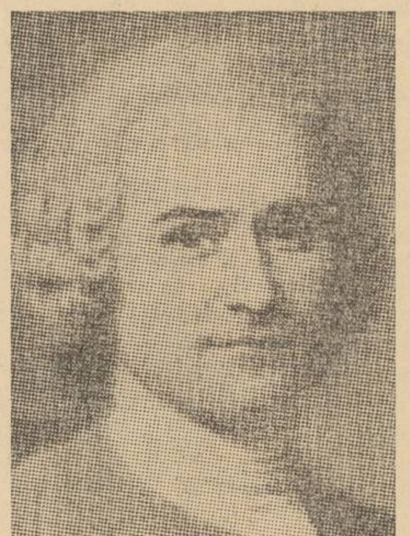
Eşind din internat, el lucrează ca ucenic la un gravor şi... visează pătimaş... Face curte simultan la două fete: — „amândurora le aparţineam atât de complect încât în faţa uneia uitam de cealaltă”, — recunoaşte Rousseau în „Confesiunile” sale.

Citeşte mult, ceiace-l face să se zbată inutil în clocotul simţurilor. Viaţa din Geneva îl scârbeşte. Părăseşte casa şi munca, pentru a deveni vagabond.

Se ştie cum l-a luat apoi un preot catolic, Ponteverre şi l-a plasat la doamna de Warens, care trecuse de curând la catolicism.

Astfel, un băiat sensual de şaisprezece ani se întâlneşte cu o tânără aristocrată care îşi părăsise bărbatul pentru a trăi în libertate, la vila ei din Annecy, deocamdată cu intendentul — Claude Anet.

Jean-Jacques a fost profund impresionat de această întâmplare. — „Femei simple nu-mi convin; am nevoie de aristocrate”, — scrie el mai târziu.... Şi asupra binefăcătoarei lui, el produsese o impresie evidentă; deocamdată însă, ea, neştiind ce să facă cu dânsul, l-a trimis la Torino, la un azil catolic, de unde, fireşte, el a fugit numaidecât.

J. J. ROUSSEAU

După o scurtă idilă cu o simplă burgheză, doamna Basile, la care a lucrat, Rousseau se întoarce la Annecy, la doamna de Warens.

Aceasta îi angajează profesori, îl iniţiază în arta muzicii, de care Rouseau se simte atras.

El o numeşte „mamă”, ea îi zice „băiatul meu”, însă tandreţa lor nu se transformă în patimă din cauza timidităţii lui Jean-Jacques. El e ros însă de gelozie la vederea concubinajului „mamei” sale cu Claude Anet, sau numai bănuind acest concubinaj. In absenţa „mamei”, are aventuri amoroase cu fetele din localitate, dar nici o aventură n'o duce la.... sfârşit.

Aflând că d-na de Warens e la Paris, el pleacă acolo pe jos; dar nu o mai găseşte: e la moşia ei „Charmette”, lângă Chambéry. Junele ajunge la Charmette şi rămâne aci câţiva ani.

Sentimentul său pentru „mamă” nu e fără răspuns.

Claude Anet, intendentul, e cuprins de gelozie şi încearcă să se sinucidă. „Mama” îi împacă pe rivali: „să vă iubiţi între voi şi-mi veţi dovedi că mă iubiţi pe mine”. Pentru d-na de Warens sunt perfect compatibili — un amant vechi şi un june admirator. Insă ea înclină vădit mai mult spre Jean-Jacques. „Mama” reuşeşte chiar să-i înfrângă timiditatea şi el îi devine amant.

A doua încercare de sinucidere a lui Claude Anet îi cauzează acestuia moartea.

Acuma, nu mai sunt piedici pentru Jean-Jacques. Dar idila nu-l satisface; amorul fizic îl deziluzionează; se vede că nici „mama” nu simţea pentru dânsul o pasiune adevărată.

Moartea intendentului credincios reduce resursele materiale ale d-nei de Warens. Tatăl nu trimite lui Jean-Jacques de cât sume prea mici. Apoi proprietara, ratată şi plictisită, a moşiei Charmette, cade în braţele grădinarului ei... „Băiatul” îşi întoarce faţa dela ea.

Imbolnăvindu-se, are un pretext de despărţire şi el pleacă la Montpellier.

Pe drum îl aşteaptă o revelaţie. Rousseau se dă drept englezul Dudding şi face cunoştinţa unei doamne de Larnage, cu care gustă adevărata fericire trupească.

Dar o întâmplare nu poate dura.

Obosit şi deziluzionat, Jean Jacues nu rămâne la Montpellier, ci se reîntoarce la Charmette. Renunţă la dragostea „mamei” şi prezenţa lui devine insuportabilă. Pleacă la Paris unde îl aşteaptă literatura şi gloria.

In chiar primul an al vieţii lui la Paris, Rousseau cunoaşte pe Tereza Levasseur, steaua existenţii lui ulterioare. Ce anume l'a atras spre dânsa?

Visează aristocrate şi se leagă de servitoarea hotelului Saint-Quentin! Iubeşte frumuseţea superioară şi-şi alege o persoană vulgară şi ignorantă, care nu ştie să scrie fără greşeli, care nu-i capabilă să-i citească operele, care e geloasă nu numai din cauza doamnelor, dar şi pe amicii lui literari mondeni.

Evident, lucrul acesta are o explicaţie — prin psihanaliză. Simţind că nu poate ajunge la amorul suprem, Rousseau nu mai vrea să aibă deziluzii şi se opreşte la o femee banală căreia nu-i cere să-l înţeleagă. Şi pe când toate romanele lui amoroase se prăbuşesc, Tereza se înfige tot mai mult în viaţa lui, deşi el nu i-a promis nimic.

Ii leagă poate un păcat comun? Rousseau mărturiseşte în „Confesiuni” că a avut copii, dar i-a părăsit internându-i în azil...

Dacă această mărturisire nu e o minciună (aci putem s'o admitem fiindcă lui Rousseau îi plăcea să mintă, să se acuze pe nedrept, mai ales la sfârşitul vieţii), — atunci numai Tereza ar fi putut să fie mama acestor copii.

Oricum, nici viaţa pariziană, nici gloria cea mai autentică, nici nenorocirile pe care Rousseau le-a încercat, — n'au fost în stare să-l despartă de Tereza. Până şi în romanele lui ea e prezentă. Ea, şi mama ei, care se stabilise în casa lor, otrăvesc existenţa scriitorului şi filosofului cu renume mondial. Insă el nici nu încearcă măcar să scape de ele: e prins pe viaţă.

Traiul dela Paris îl supără adeseori pe Rousseau, care preferă natura şi singurătatea. Doamna d'Epernon îi oferă să stea la „Ermitage” — o vilă de pe moşia ei de lângă Montmorency. Rousseau consimte cu entuziasm. Nevasta şi soacra se instalează, deci, şi la Ermitage; ceiace nu-l împiedică pe Rousseau să-şi viziteze zilnic amfitrioana şi să lege cu ea o prietenie platonică....

Doamna d'Epernon are nevoie de dânsul ca de o podoabă a salonului, în care strălucesc Marmontel, d'Alembert şi mai ales Grimm. Acesta din urmă îndrăznise să facă cu doamna d'Epernon acel pas la care nu se decidea Rousseau. De aci se ivesc o serie de drame.

Grimm îl urăşte. Diderot îi reproşează trădarea amicilor din Paris, de când, ca un urs, s'a adâncit „în pădure”. Tereza şi soacra îi fac zile fripte, „scene”, reproşuri. In sfârşit, soacra pleacă la Paris, doamna d'Epernon deasemeni. Rousseau rămâne singur (Tereza nu contează), gustă deliciul plimbărilor solitare şi al inspiraţiilor visătoare.

Uneori se întâlneşte cu o vecină. Sofia d'Houdetôt. Starea de încordare a lui Jean-Jacques stârneşte în această femeie cea mai profundă şi autentică pasiune din câte a impus Rousseau femeilor. Dar el rămâne consecvent: arde de amor în singurătate, scrie Sofiei scrisori pătimaşe, plânge la picioarele ei când o întâlneşte şi tot nu se decide să „clarifice situaţia”.

Intre timp, se întoarce dela războiu vechiul prieten al familiei d'Houdetôt, Saint-Lambert.

Deziluzionată de Rousseau, Sofia devine amanta acestui ostaş, iar lui Rousseau nu-i rămâne decât indiferenţa rece şi dispreţul.

Urmare în pag. VIII-a

Cronica pedagogică

Bătaia din punct de vedere pedagogic

(Dintr'un studiu mai mare „Pedagogia pedepselor”)

De ce să n'o recunoaştem? In şcoala noastră se bate. Cu linia, cu bâta, cu palma, cu pumnii, ba chiar cu picioarele — pe toate părţile trupului de şcolar. Dar într'un studiu ştiinţific serios trebue să distingem nu numai clasificarea instrumentelor de bătaie sau a regiunilor anatomice pe care acestea se aplică. Mai interesantă pentru un cercetător serios este gruparea pe tipuri psihologice a celor care bat. Inainte trebue să găsim, însă, o denumire colectivă, ştiut fiind că demnitatea ştiinţei este corelată de găsirea nomenclaturii diferenţiate pentru oricare obiect supus studiului. Să spunem, deci, — ca să satisfacem ştiinţa — tuturor celor care bat în şcoală — **bătăuşi didactici.** In această clasă mare este a se distinge mai multe grupuri.

Mai întâi avem aici tipul profesorului care bate fără nici un criteriu normativ şi fără să aibă nici un principiu pedagogic călăuzitor în activitatea didactică. Pentru acesta bătaia e pur şi simplu un mijloc practic de a-şi procura linişte în clasă şi o metodă de a-i constrânge pe elevi la supunere şi la executarea temelor. Aceste elemente ale corpului didactic nu gândesc de obicei în categorii pedagogice, precum gândirea în genere nu intră în obişnuinţele sau tabieturile lor. Bătaia nu este pentru ei nimic altceva decât un inocent mijloc de a-şi îndeplini datoria în chipul cel mai comod pentru dânşii.

Pe ei elevii nu-i urăsc, ci cel mult îi dispreţuesc. Nu mai puţin bătaia îi demoralizează pe şcolari, cum vom vedea într'un alt capitol când vom studia pedepsele şi bătaia văzute de elevi.

Acest grup de bătăuşi didactici e, poate, nesimpatic din punct de vedere pedagogic, profund dăunător, e drept, ca şi bătaia în sine. Dar cel puţin pentru pedagogul care-şi propune o modernizare a învăţământului ei prezintă avantagiul — ca să zicem aşa — că sunt pe planul teoretic virgini. Pe această suprafaţă putem planta, dacă reuşim s'o defrişăm pentru cultura pedagogică, odată cu principiile moderne educative şi corolarul acestora: adversitatea faţă de bătaie.

Al doilea grup de bătăuşi didactici se consideră pe o treaptă superioară şi priveşte spre primul cu oarecare compătimire. Tipul din acest grup bate cu principii, snopeşte din perspectiva teoretică, desnoadă dintr'o înaltă poziţie speculativă; lasă vânătăi din adânci motive educative şi chiar o simplă urechială porneşte de la o filozofare profundă. Un întreg sistem pedagogic fundamentează activitatea fără şomaj a liniuţii didactice. Ca supliment, bătaia e întotdeauna însoţită de o bine simţită predică morală, aplicată uneori concomitent, alteori după loviturile educative. De cele mai multe ori elevul ar renunţa la supliment chiar în schimbul unui coeficient dublat din ceiace zicala ne asigură că e ruptă din rai.

Pe această categorie de bătăuşi didactici elevii o urăsc, ceiace ştie şi apartenentul acestui grup — dovadă că în timp ce bate se fereşte de obicei să se uite în ochii victimei încredinţată lui spre educare, pare-se totuşi. Elevul este oarecum în subconştient un psihoanalist. El simte instinctiv că predica de morală este sublimarea simţului de ură nutrit de maestru pentru discipol. Şi nu face decât să răsplătească prin aceiaşi monedă. Duelul acesta spiritual între două uri care cresc pe măsură ce lupta înaintează, se proectează pe plan material prin mărirea dozelor de bătae. Dar dacă acestea cresc în progresie aritmetică, ura se augmentează în progresie geometrică. De aici rezultă două inconveniente psihologice. Pentru elev nevoia de refulare completă, pentrucă el este pus în situaţia inegală de a nu putea transforma sentimentul său în acţiune contondentă. (Poate că, totuş, profesorul ar avea obligaţia cavalerească să mediteze asupra situaţiei privilegiate pe care şi-o creiază singur!)

Profesorul nu este nici el complet mulţumit. De la posibilitatea de creştere aritmetică a bătăii la creşterea geometrică a urii cu care el răspunde mecanic urii elevului — rămâne o diferenţă, o discrepanţă.

Prin urmare nici el nu are satisfacţia completă din bătae, ceiace este profund regretabil. Ar trebui poate ca o societate savantă să instituie un premiu pentru găsirea unui mijloc perfecţionat de satisfacere a profesorului, pentru că această chestiune merită neîndoios atâta importanţă ca problema cuadraturii cercului, bunăoară. Şi e poate tot atât de dificilă.

Dar cel mai de compătimit grup este cel de al treilea. E grupul din care facem parte noi, pedagogii moderni, adversari principiali, ireductibili ai bătăii — şi care batem totuşi. Batem **fără** convingere, **împotriva** convingerii, cu durere, cu compătimire, dar batem (cu liniuţa, cu nuia, cu palma, pe bancă, pe scaun, unde ne vine şi cum ne vine). Batem fără sistem, fără principii — spre dezolarea colegilor din grupul al doilea — batem pentru că suntem constrânşi. Mai întâi de profesorii şi metodele găsite în şcoală, care au stricat definitiv pe elevi şi i-au obişnuit să nu asculte de cât de frica bătăii. Batem apoi, pentru că ne constrâng familiile copiilor. Ne constrâng mamele care vin şi ne roagă, cu glas imperativ — să-i tragem o „învăţătură” odorului care le necăjeşte acasă, sau taţii, care nu se dau înlături să ne dea o mică lecţie de aplicaţie în cancelarie pe obrajii sau spinarea odraslei, încurajându-ne ferm. Ne constrâng părinţii la bătaie, chiar când nu vin la şcoală s'o ceară expres dar aplică acest regim acasă până la saturaţie şi-i abrutizează pe copii, în aşa fel că nu mai putem face nimic cu ei la şcoală pe altă cale.

Pe noi elevii nici nu ne urăsc, nici nu ne dispreţuesc, dar probabil că se amuză pe socoteala noastră. Ca specialişti pasivi în ale bătăii ei simt stângăcia noastră şi lipsa noastră de convingere.

Poate că prestigiul nostru personal iese de multe ori şifonat când batem prea puţin (calitativ şi cantitativ) sau când nu batem deloc, în ocazii apreciate de elevi chiar că ar merita o sancţiune sensibilă. Dar nu ştiu dacă rostul şcoalei este numai decât să procure profesorului un piedestal de prestigiu — sau de unde mai ştii? — să fie un lăcaş de educaţie. In bătaia noastră ocazională lipsită de ură, elevul constată, cel puţin, că lipseşte convingerea, adică ura sublimată. Şi în felul acesta nu deslănţuim procesul psihologic amintit — şi nu-i dăunăm, deci, sufleteşte.

Dar atâta nu ajunge. Reforma adevărată a învăţământului va începe din clipa desfiinţărei pedepsei corporale.

In afară de aceste grupe sistematice, mai există şi alte specimene de bătăuşi, prea diferenţiaţi spre a putea fi încadraţi ştiinţific. Sunt exemplarele originale în alegerea instrumentelor de bătaie, în metoda, în cantitatea şi calitatea bătăii, în motivarea sau lipsa de motivare a bătăii. Intre aceştia sunt sadicii, perverşii de toate felurile, — cu un cuvânt toată gama psihopaţilor. Locul lor e într'o clinică nervoasă dacă nu pentru vindecare, cel puţin pentru izolare.

Dr. Th. Loewenstein

O PAGINĂ DE LITERATURĂ STRĂINĂ

Vergiliu

BUCOLICA I

MELIBEU

Tityre, tu odihnind sub fagul cu ramuri bogate
Zici o cântare de codru cu fluerul tău subțiratic.
Eu părăsesc părintescul ogor și dulcile țarini,
Câmpu-mi în urmă mi-l las. Tu, Tityre, leneș, la umbră
Cânți și de numele drag, Amaryllis, răsună pădurea.

TITYR

O, Melibee, un zeu mi-înlesni repausul acesta,
Căci pentru mine mereu o să fie făptură zeiască
Și-o să-i stropesc cu sânge de miel adesea altarul.
Ingădui, cum vezi, ca boii să pască, iar mie
Tihna-mi lăsă pe fluer să 'ncerc melodia ce-mi place.

MELIBEU

Nu mi-e necaz pe norocul ce-l ai, dar mă mir, căci ascultă,
Cum e acum răscolit ținutul. Ci iată, eu însumi
Caprele bolnav le mân. Deabia mai duc una pe brațe
In alunișul stufos a fătat mai 'nainte doi gemeni,
Vai! și s'au stins pe-un pietroiu înghețat nădejdile turmei.
Mintea de nu mă 'nșela, mi-amintesc că adesea stejarii
Mi-au prevestit, când s'au frânt fulgerați nenorocul acesta.
Tityre, totuși te rog să-mi spui cine-i zeul acela.

TITYR

Roma, orașul astfel numit, socotii, Melibee,
— Prostul de mine — că este asemenea celui spre care
Noi, păcurarii mânăm deseori puii fragezi de oaie.
Astfel, luam pe cățel drept dulăi, pe mioare drept capre,
Lucruri mărunte puneam laolaltă cu lucruri de seamă.
Insă acesta 'ntre altele multe atâta se 'nalță,
Cât chiparosul alături de o mladă ușor cățărată.

MELIBEU

Spune-mi, ce pricină-atât de 'nsemnată te 'mpinse la Roma?

TITYR

Libertatea, ce-atunci se 'ntoarse spre mine, trândavul,
Când începură să-mi cadă sub foarfece fire cărunte,
Libertatea 'nsfârșit după veac de-așteptări dobândită,
Pe Galatea decând o lăsai și-o iubesc pe-Amaryllis.
Pe Galatea cât timp o iubeam, am să-ți fac mărturie,
N'aveam nădejde să scap de sclavie, să pun la o parte.
Chiar de scoteam din ocol spre jertfire mulțime de vite
Și fimeteam și cașuri în urbea cu mine nedreaptă,
Dreapta-mi acasă nicicând nu s'a-'ntors de bănet încărcată.

MELIBEU

Mă mai miram dece invocai pe zei, Amaryllis,
Tristă, lăsând să atârne pe pomi neculesele fructe!
Tityr de-aicea lipsea! Pe tine, prietenii, pinii
Svonul isvoarelor, freamătul frunzei mereu te chemară.

TITYR

Ce-aveam să fac? Altfel nu puteam să mai scap de sclavie,
Nici nu găseam într'alt loc niște zei atâta de darnici
Colo-l văzui, Melibee, pe tânăru-acel, pentru care
Ard pe altarele mele tămâie la 'ntâi ale lunii.
El cel dintâi m'ascultă răspunzându-mi la ruga făcută:
„Boii să-i pașteți, copii, ca 'nainte și tauri să creșteți!"

MELIBEU

O, fericite bătrân! Deci ție-ți rămâne moșia
Și o să-ți pară destul de bogată, deși e încinsă
Doar de pietroaie, iar bălți cotropesc pășunile toate.
Nici neștiute câmpii n'or atrage căprițele grele,
Nici vătămate vor fi de vreo turmă vecină bolnavă.
O, fericite bătrân! Aici, lângă râul prieten
Și lângă sfântul isvor un aer curat respira-vei.
Iar de-o să vină din nou la hotar hibleene albine,
Ca să culeagă ca 'n vremi nectarul din floarea de salcă,
Zumzetul lor depărtat va aduce pe gene odihna.
Versul vreunui păstor s'o 'nălța lângă stâncă spre ceruri
Va lărmui estimp huluba iubită de tine
Și turturi[illegible] uriaș o să plângă într'una.

TITYR

Sprintenul cerb mai curând o să pască în aerul liber,
Marea pe țărmul uscat o s'arunce tot pleanul de pește,
Dar mai curând vor schimba între ei ogoarele, și-astfel
Partul va bea din Arar, Germanul la rându-i din Tigru
Decât să pierd imaginea lui vreodată din suflet.

MELIBEU

Noi vom pleca și la Afrii 'nsetați vom ajunge o parte,
Parte la Sciți și la râul Oax, cu valuri de cretă,
Și undeva, la Britani, despărțiți de lumea întreagă.
Oare cândva, mai târziu, întorcându-mă iarăși în țară,
Voi mai vedea bordeiul sărac înălțat pe o culme,
Mi-or mai surâde cândva niște spice atât de bogate?
Desțelenitul ogor l-o lua o 'ndârjită catană,
Roadele o să le aibă un barbar. Privește 'nvrăjbirea
Unde-i aduse pe frați! Pentru cine ararăm moșia!
Pune altoi, Melibee, pe peri și vița 'ngrijește-o!
Haide, căprițe, porniți, căprițe cândva fericite!
N'o să mai stau într'o peșteră 'ntins, să vă văd cum, departe,
Sprintene voi rătăciți pe mult înfrunzite ponoare.
Cântece n'oiu mai cânta și nici voi nu veți paște ca 'n vremuri
Florile de bobițel și frunzele amare de salcă.

TITYR

Dar ai putea să rămâi liniștit lângă mine la noapte,
Să odihnești pe iarbă. Aici sunt poame destule,
Coapte castane și mult prisos de proaspătă urdă.
Ca din hoceaguri rotiri de fum se 'nalță departe
Și-umbrele serii mai mari coboară din vârfuri de munți.

Traducere de EM. UNGHER

Fabio Tombari

A l b i n a

„Ni s'a întâmplat de multe ori să întâlnim un ideal mai puternic, mai maestuos, mai conform cu dorințele universului?..."
Maurice Maeterlinck

Colo, pe țărmul unei mări, nefericitul regat al celor două suverane se deștepta de cum se crăpa de ziuă. Nimic nu era mai trist de văzut decât acel biet oraș aproape complect distrus, unde puțina populație supraviețuitoare muncea zi și noapte să zidească morții în casele lor, ca duhoarea să nu împrăștie molipseala. Marea, care continua să se abată peste plaje la intervale regulate și inevitabile, bătea par'că ritmul fatalității ce înainta ceas cu ceas, clipă cu clipă.

Inchisă în cea mai întunecoasă cameră a palatului, bătrâna regină-mamă, paralitică, își aștepta, întinsă pe podea, ceasul cel din urmă. In pragul palatului una dintre sentinele zăcea moartă; cealaltă, în picioare, cu buzele contractate, fixa înnebunită golul propriei spaime. De prin casele vecine și de pe străzi venea bâzâitul confuz al unei mulțimi ce așteaptă un eveniment formidabil.

Dar în sala tronului tânăra regină nu plângea. Strânsă în lucitoarea-i cuirasă, în mijlocul cârdului micilor fecioare, manifesta voința unui destin ce nu mai avea nimic de temut.

De-odată se auzi un urlet din mulțime. Tânăra regină se întoarse, chemă străjerii. Un explorator abia sosit de afară, cu cuirasa încă prăfuită, căzu la picioarele suveranei, indicând departe un punct negru ce creștea la orizont. Intreg poporul alergă să apere orașul: strânsă în cercul armașilor suverana trase sabia din teacă. Priviră.

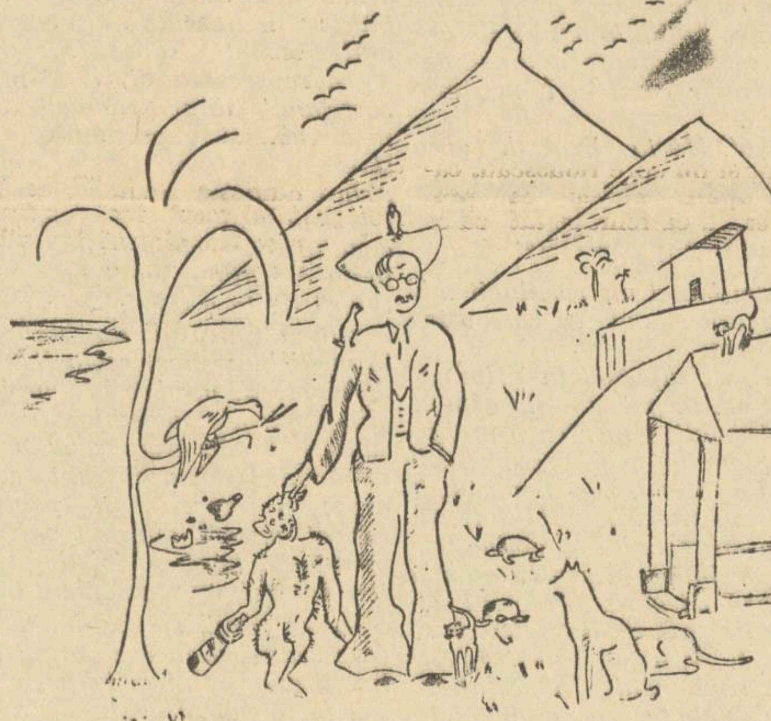
Și dușmanul apăru. Era Atropus, sfinxul, care pentru a treia oară venea să-i fure acelui sărman popor singura-i bogăție. Enorm și păros, cu marile aripi gălbui pe care ieșea la iveală imaginea unei tigve, zbura în jos, atingând casele cu o răsuflare surdă și sinistră. Dar de data aceasta trecu. Se îndepărtă așa precum venise, devenind din ce în ce mai mic la orizont.

Mulțimea reînsuflețită dădu un suspin de liberare, par'că își venea în fire și uita patimile îndurate.

In ochii mari ai celor tineri lucea iar siguranța vieții, a muncii, a primăverii ce trebuia să se întoarcă curând. Ziua nouă săgeta de-acu zarea din toate părțile. Dar regina nu se mișca. Privea fix înainte, dincolo de marea nesfârșită. Imprejurul ei poporul acela care nici odată n'ar fi îndrăznit să-i întoarcă spatele, se întoarse. Privi. Un imens nor negru creștea la nord. Și întreg poporul înțelese. Peste puțin moartea îi va fi ajuns pe toți, pe cei slabi și pe cei tari. Era sfârșitul.

Atunci din palat se ridică spre cer cântul fecioarelor. Un cor ușor și mut, cu gura închisă, ca o adiere de aer printre crini. Erau dansatoarele, palidele fecioare de la Curte, pe care poporul le uitase de câteva zile. Ele nu adunau, nu clădeau, nu apărau patria. Menirea lor era mult mai umilă: să crească născuții care se deșteptau din somnul unei morți anterioare, să înveselească pe cei vii în munca lor, să le slăvească faima și, în sfârșit, să celebreze trista slujbă pentru cei cărora viața li se închide pe veci și se desăvârșește prin moarte.

De trei zile, palide, istovite, se târau la picioarele reginei, oferindu-i ultimele lor merinde, ca cel puțin ea să trăiască.

Cartea dela San Michele

Dăduseră totul, iar acum își cântau o rugăciune. Nu, nu pentru ele cântau...

„Fă, Doamne Dumnezeule, ca poporul creiat de tine din sângele vițeilor, chiar dacă moare să nu piară, dar salvează-o pe regină, pe regina ce adăpostește atâtea orașe în pântecele ei".

Și tot poporul se uni la acel cor. Fu ca bâzâitul unui motor, ca glasul unei orgi, ca vântul în pădure. Atunci regina se trezi. Era timpul. Iși chemă escorta, ținu consiliu. Cine vroia s'o urmeze? Intreg poporul îi veni unanim înainte. Și ea îi chemă lângă ea pe cei mai tineri. Se ridică în zbor, plecă. Dintre nesfârșitele căi ale cerului, alese una.

Indărătul ei armata mișuna ca un pumn de grăunțe, se pierdu ca o panglică de scântei de aur.

Departe, un fierar bătea în ziua aceia pe nicovală, iar repercusiunea sunetului, aspru ca un țimbal, ajunse până la acel popor zburător. Și de odată zborul compact se opri, se îndreptă spre unda acelui sunet și, ca un văl desfășurat, coborî și se restrânse tot în scorbura cât pumnul a unui ulm.

Lua astfel naștere marele oraș matematic, un oraș care în scurt timp, cu noile colonii, avea să aibe peste un milion de locuitori, o metropolă cu zidurile drepte și netede, clădite ca zgârie-norii de sus în jos.

Stilul celui mai pur „novecento" va fi îngăduit cel mai mare uz în cel mai mic spațiu iar populația va fi avut modul de a fi adăpostită de jur-împrejurul palatului marei suverane. Mase de muncitori și modelatori lucrau la opera colosală, în timp ce garnizoana asigura ordinea și apărarea. Calculul solidității și linia edificiilor era dintre cele mai simple: chestiunea era de a construi și așeza schelele bolților ținând seamă de raportul dintre laturi și apotemă, însă măsurătoarea unghiurilor reclama intervenția înaltelor matematici.

Fură deci recrutați cei mai destoinici ingineri aleși din chiar masa poporului. In scurtă vreme formidabila operă avea să fie terminată la perfecție, iar orașul avea să aibe astfel, împreună cu magazii, cazărmi, punți, meterezuri, străzi, și terasele cele mai înalte de unde să scruteze cerul și să apere pământul.

Nevoia din ce în ce mai mare de a disciplina mișcarea stradală cerea într'aceia noui recrutări de paznici. Dar cu toate acestea vagabonzii erau încă în număr mare. Se 'nvârteau pe străzi greoi, murdari, obraznici, în stare să ciordească chiar și din magaziile statului și să se ghiftuiască până ce li se făcea greață; asta, în vreme ce nu lipseau unii mai eleganți, cu cuirase de catifea, cu panașuri la coif, irezistibili, care aspirau deadreptul la mâna tinerei regine.

Și veni ziua în care cerul era mai albastru. Inainte de a pleca, suverana întoarse capul de câteva ori să-și vadă poporul.

Toți lucrau ca și cum nimic nu trebuia să se întâmple: traficul mergea în regulă, schimbările gărzii în jurul monumentului continuau fără greș. Aceiași paraziți meschini cerșeau mulțumiți, copilașii se jucau ca 'n totdeauna în pragul caselor. Dar femeile care soseau de-afară, ostenite, pline de praf și o vedeau pe regină singurică, fără slujitoare, înțeleseră îndată.

Apoi soarele anunță ora culminantă a zilei. Era sus, colo în vârful prăpastiei: cânta ca un greere imens. Și regina se furișă în grabă spre zenit.

Atunci fu rândul masculilor. Era ceasul lor. Zi de zi, clipă de clipă așteptaseră ascunși acel moment.

Se avântară de zor, sus, pe raza de soare cea mai scurtă. Fiecare, orbit de puternica lumină, se amăgi pentru o clipă că ar fi singur. Dar bâzâitul aripilor creștea, creștea. Intoarseră privirile, se văzură. Erau toți acolo, bătrâni și tineri, toată cohorta, și veneau mereu sute, mii, din toate orașele vecine, din toate metropolele depărtate. Repede cârdul deveni mulțime; zbârnâitul aripilor crescu compact. deasupra rândunelelor, deasupra ciocârliilor, în cel mai pur spațiu.

Din înălțime, ca un glas de foc îi ajunse invitația iubirii regale. Regina îi chema, îi îmbia. Nu, n'o puteau vedea, dar era colo sus, goală de tot, ca o flacără.

Și între pretendenți începu lupta. Cei mai apropiați își și dedeau mușcături, se rostogoleau în ruină zmulgându-și unul altuia aripile, scoțându-și ochii. Câțiva păroși, cei mai bătrâni, cei mai puternici, respingeau pe cei tineri, îi îmbrânceau, îi împingeau în jos spre prăpastie. Câte unul se prăvălea înnebunit. In scurt timp haita se 'mpuțină, se reduse la câțiva. Primii trei se lipiră unul de altul și căzură încolăciți, cu capetele în jos, fără să mai aibe timpul și fără să le mai vină în minte să deschidă aripile. Și un al patrulea înaintă, îi lăsă pe toți ceilalți în urmă. Era un luptător tânăr, arătos, asemănător unui tânăr zeu indian acoperit pe de-a'ntregul de ochi. Urca repede ca un cui atras de soare. Auzi cântecul suveranei, o căută, o văzu. Era acolo, deasupra lui. N'o prinse, o ajunse, o 'ntrecu, zbură mai sus decât ea.

Și pentru 'ntâia oară o asemenea regină suferi ultrajul unui serv. Incercă să-l ajungă, îl strigă, îi porunci să coboare. Dar el nu se uită înapoi, urca, urca.

Regina înfricoșată iuți zborul, îl chemă, îl invocă, sfârșită, prăpădită. Când el se uită înapoi, o văzu stând pe loc, orbită, tremurând de spaimă în golul amețitor. Cu o săritură o ajunse, o prinse. Regina închise ochii, se lăsă strânsă, sărutată, se lăsă în voe, fără putere, de par'că simțea moartea. El o simți caldă, palpitând la pieptu-i. Coborau în jos încet-încet, strânși, tremurând, cum vroia vântul.

Atunci regina se trezi. Deschise ochii: își văzu iubitul stins în brațe. Dădu un țipăt. Il desprinse de ea și rămase izolată, singură în atâta spațiu.

El se prăvălea jos, jos, înghițit de vârtej. Și suverana înțelese. Par'că se deșteptă din primul ei somn de creatură. Totul i se părea nou, nemaivăzut. Zări în fund munții înalți, văzu râurile, pământul. Incet-încet își regăsi câmpiile, desluși o turmă, pădurea. Pe măsură ce cobora, pământul urca înspre ea. Printre multele orașe răspândite, își văzu mica metropolă născândă. Recunoscu trandafirul rozmarinul, indivia. Pe jos, între două fire de iarbă, zăcea cineva. Nu se uită la el.

Toate slujitoarele, armata, poporul, eșiți afară, o văzură, o întâmpinară veseli în văzduh, ca un zbor de scântei de aur.

Din italienește de
LAZZARO LAX

Două generații Borgia

Ultimul deceniu se deosebește și prin antrenarea cititorului spre biografiile oamenilor tari, spre romanul de aventuri, spre tot ceiace are aromă romantică. Redeșteptarea interesului intelectual pentru celebra familie Borgia e marcată prin apariția câtorva cărți noui, care aduc pe alocuri unele caracterizări inedite ale membrilor acestei familii, veniți din Spania în Italia.

Un mic grup de scelerați și de amorali au reușit să uluiască, prin acțiunile lor coordonate, — pe toți contimporanii, chiar în secolul „fierului, sângelui și veninului"...

Cașicum toate „florile răului" au răsărit la Roma, s'au dat nenumărate serbări păgâne la Vatican. S'au legat raporturi de prietenie cu sultanul Baiazid, dușmanul creștinismului. S'au pervertit și legile ospitalității, încurajându-se aspirațiile la tronul Turciei ale fratelui Sultanului.

Luxul și fastul s'au desfășurat în procesiuni păgâne pe străzile Romei. Cesare Borgia, triumfător, trecea, înconjurat de garda sa personal în uniforme galbene-roșii cu inscripția „Cesare" pe piept, printre sulițe și steaguri, în sunete de darabane și trompete.

In fața catedralei Sf. Petru se organizau corridele spaniole; și Cesare, personal, în lupta cu taurii, ca un adevărat toreador, a răpus cinci animale.

Ducele Gandia, fratele mai mare al lui Cesare, e o piedică pentru planurile ambițiosului Cesare: asasinii îl suprimă și cadavrul lui e aruncat în apa Tibrului — cu cunoștința tatălui său Borgia.

Papa Alexandru Borgia, odinioară erudit ostaș și jurist, îl încurajează pe Cesare care urmărește unirea tuturor principatelor italiene într'un singur stat sub oblăduirea familiei Borgia.

Ca impresar devotat, el dă fiului său banii Sfântului Scaun, obținuți prin nenumărate trădări, hoții și omoruri.

Frumoasa Lucreția e de mai multe ori măritată și divorțată, din calcule politice. Ea devine o jucărie în mânile familiei.

Credincioșii, zguduiți de toate câte se petreceau în orașul etern, au crezut că se apropie sfârșitul lumii. Dar cupa mâniei fusese vărsată de o lovitură de fulger.

Din greșeala servitorilor, Papa Alexandru bea, în vila cardinalului Coristo, vinul otrăvit pentru alții, și moare. Rezistența de fier a lui Cesare nu cedează nici veninului: bolnav și urmărit de dușmani, el se întoarce în Spania natală.

Acuma e un simplu condotier — bandit de închiriat.

Un glonte îl doboară la asediul unei cetăți; cadavrul său jefuit, e aruncat la gunoi. I se împlinise deviza: „sau Caesar, sau nimic"....

Lucreția a supraviețuit tatălui și fratelui ei. A fost fericită ca soție a duceluh de Ferrara, Alfonso d'Este.

După zbuciumul și crimele tinereței, îi revenise o scânteie de evlavie, și, pocăită, ea purta pe trupul ei cămașa de păr aspru de cal, sub ștofele de aur și mătase orientală.

La curtea ei se adunau savanții, poeții și artiștii, se dădeau serbări frumoase. A plecat din lume la vârsta de patruzeci de ani.

Francesco, fiul ducelui Gandia Borgia ucis din ordinul lui Cesare, a fost un călugăr canonizat mai târziu de biserica catolică.

Nu făcea decât bine oamenilor.

Conștient de sângele lui ereditar, el spunea:

— Ași fi fost o bestie dacă Domnul nu m'ar fi legat cu lanțul credinței.

Florile binelui au crescut în locul florilor otrăvite.

Gazeta Medicală

Tenul și frigul de doccent **dr. A. Voina. — Ce e Septicemia. — Tuberculoza organelor genitale. — O crescătorie de șerpi veninoși în Siam. — Controlați auzul copiilor! — Difteria păsărilor** de **Irimia Popescu,** medic veterinar. — **Ce este Octozonul** de **dr. C. M. Rădulescu. — Examenul radiologic al rinichilor** de **dr. E. Herskovits. — Foloasele și neajunsurile regimului vegetarian. — Ingroșarea șoldurilor la femee. — Insomnia poate fi combătută și fără droguri. — O nouă metodă de întinerire. — Antrenamentul pentru sporturile de iarnă. — Invie morții? — Consultațiuni medicale și grafologice.**

Eternul feminin

Fără îndoială, numărul femeilor care mai ales iarna mai poartă chiloți până la genunchi, umflați și cu elastic sus și jos, e mai mare decât ni-l închipuim și în deosebi decât și-l închipue poeții „eternului feminin". Dacă, cu ajutorul croitoresei guralive, a jurnalelor de modă în culori și a ceiace au văzut pe stradă sau la cinematograf, această categorie de femei reușește să-și alcătuiască o serie de rochii oarecum șchiopătând pe urma modei, dar în orice caz nestând pe loc — dessous-urile pe care „nu le vede nimeni" rămân în plină tradiție, rămân de o vârstă cu buchetul de mireasă al mamei înmărmurit într'un vas ținut de doi îngeri, pe coada pianului. Mai există o întreagă categorie de mame — și nu dintre cele ce nu sunt în curent cu mersul vremii — care își închipue că o rufărie lungă, largă și aspră e cea mai bună garanție pentru cumințenia fetiței. Cunosc un cămin de studente — foarte elegant dealtfel — care în regulament interzice, net purtarea pijamalelor noaptea. Când, se știe că o pijama e vestmântul cel mai potrivit pentru noapte și care, în orice caz, ține corpul mai acoperit decât cămășile de noapte. Dece? E tot una din prejudecățile de care ar fi foarte de dorit să ne desbărăm.

In fine, când fata se mărită, i se face trusoul cu multă dantelă, broderie și monograme, după recomandația foarte convingătoare a lucrătoarei care vrea să câștige. Dar, o femee care optsprezece sau douăzeci de ani a purtat chiloți până la genunchi, se va desobișnui prin simplul fapt al mariajului, de acest articol de lingerie? Poate câteva luni la început. Apoi, își va îngădui să devină mai șleampătă, să-și târâie papucii și să inaugureze clasicii chiloți de lână mauve și corail, care stau atât de ingenui și compromițători, atârnați în vitrinele din pasajul Șelari. Pentrucă, „natural, va replica doamna: doar nu's nebună să-mi stric sănătatea. Dacă soțul meu mă iubește, mă va iubi și așa".

O, această vastă categorie de „femei de interior" femei-bucătărese, cărora la orice oră trebue să le miroase mânile a ceapă și care desigur au copii mulți, nespălați și mucoși, într'o continuă harță. Dacă ar rămâne cel puțin în sfera chiloților lungi și largi, cu elastic sus și jos. Dar, tot femeile acestea se improvizează în moralizatoare. Și, uneori au ocazia să facă rău.

Dar, poate e mai bine așa. Feminitatea „flori, dantele și cristale" e un articol de lux și, ca orice articol de lux, inutilă. Importantă, din punctul de vedere al societății, a fost și va rămâne definiția din dreptul roman: „căsătoria este unirea dintre bărbat și femee, pentru procrearea copiilor". Nimic altceva.

Să luăm seama, la rochiile care mulează, ca lingeria să nu facă nici o cută. E urît. Tot urît, chiar lipsit de decență e să se observe balenele centurei sau dunga în care se isprăvește. Cred că fiecare femee, oricât de slabă, e datoare să poarte centură, dacă nu pentru a se strânge — cel puțin pentru a modela proeminențele — natural, pentru femeile foarte slabe e suficientă o centură simplă, fără balene și elastic. In orice caz, combinațiile de elastic și mătase (adaose) nu sunt recomandabile pentru că se observă unde sunt adăogate. E preferabilă o centură toată în elastic. Cu un preț mult mai mare, suntem sigure că avem un lucru bun. Pentru femeile cu aspect mai sportiv, pijamaua e de preferat cămășii de noapte. Dar, dece pijamaua de molton când, doar, în timpul nopții camera nu riscă să devină o ghețărie? Dece pijamale din materie aspră și urîtă când sunt mătăsuri speciale de lenjerie care țin mult mai mult, compensându-și din prisos prețul. Pentru o pijama, eu prefer aspectul pijamalelor bărbătești. Dacă vrem să ne împodobim cu fundulițe și volane, le vom aplica la cămășile de noapte. (— pe un anumit gen de femei, mătăsurile înflorate fin, le avantajează ca o picătură de parfum inedit). E oare nevoe să adaog că dacă în școală o profesoară de lucru ne-a impus să lucrăm numai cămăși cu motive românești, nu va trebui să le purtăm. Cred că a duce patriotismul până în pat, e exagerat.

Și acum, categoria robe de chambre-lor. Prin asta, se înțelege deobicei moltonul înflorat (sau fața de mătase dosul pufos) cu flori mari, cu guler și manșete „uni" din culoarea predominantă. Acestea din satin, crépe de chine sau crépe satin. Cordonul se petrece și iese printr'o gaură ca să se închidă la spate. (nu-i prea sugestivă descrierea mea, dar știți dv. ce vreau să spun). Uneori mânecile sunt ca la kimonourile chinezești. Uneori robe de chambre-urile astea sunt cumpărate gata, cu flori brodate pe poală.

Mă întreb dacă în afară de unele dansatoare și actrițe, există un procent mare de femei, care să fi desconsiderat clasica linie a acestui vestmânt temporar și să creeze ceva nou. Știu că trebue să fie cât mai comod de îmbrăcat și dezbrăcat. Dar, i se poate schimba materia — banalizatul molton — sau în fine, printr'o foarte mică deviere de linie, să-l potrivim tipului nostru.

Și'n fine, știm prea bine amândouă, doamnă, că trebue să fim atente să nu facă ciorapii crețuri, și să n'aibă nici o țesătură vizibilă. (o foarte mică țesătură vizibilă e de multe ori de neevitat. Cu atât mai bine însă, dacă putem s'o evităm și pe aceasta).

Iar, dacă, cu toate amplele indicii pe care le-am dat, nu voiu putea să convertesc una singură din toate cititoarele acestei cronici și rezultatul practiv va fi nul, nu sunt eu de vină. Eu înfățișez un simplu abecedar, dv. vă rămâne latitudinea de a-l adopta sau nu și de a alcătui sau nu cuvinte și versuri.

A. O.

Cinematograful

Inflația stelelor

Sub titlul de „Privighetoarea Vienei" ni s'a reprezentat o reconstituție a vieții de altă dată din capitala Austriei, vremea malacovurilor și landourilor cu patru cai. Un film mai puțin nesărat ca cele nemțești obicinuite, probabil grație decorului și datorită unui escroc de „lumea bună" care dă filmului un oarecare piment polițist — singurul antidot împotriva dulcegăriei muzicalo - sentimentale germane.

Eroina este Martha Egerth. Cu acest prilej a trebuit să mai fac odată o reflecție făcută adesea cu privire la destinul volumetric al starelor. Printr'un curios paradox matematic stelele zise de prima mărime n'au voie să ia această particularitate à la lettre, ci dimpotrivă trebue să caute a fi cât mai puțin mari fizicește. Este acelaș paradox ca și în cazul fetelor zise „mari" care cu cât sunt mai mici, cu atât sunt de obiceiu mai mari. Așa dar o stea cu cât e mai mare cu atât trebue să-și conserve mai mici diversele ei componente anatomice. Dar, parese, asta nu stă totdeauna subt puterea omului. Stelele ecranului au nefericita proprietate de a se umfla. Și în această artă, unde estetica și finanțele stau cot la cot, inflația unei stele are acelaș efect depreciator și devalorizator ca și în lumea monetară.

Păcat. Marta Eggerth avea odinioară o talie, un piept, niște umeri, niște picioare care par'c'ar fi fost copiii celor actuale.

Filme americane bune

Casa Metro-Goldwin anul acesta a făcut o serie de încercări de a ieși puțin din cadrul standard al filmului american, cu eterna sa problemă de căsătorie combinată cu „lupta pentru existență". Asemenea povești sunt fatalmente de o valoare artistică scăzută și de o psihologie superficială. Problema e prea vastă pentru ca ea să poată fi lucrată în adâncime înlăuntrul cadrului strâmt a 2000-2500 metri de peliculă. Și jocul impecabil al actorilor americani nu reușește să salveze totdeauna inconsistența unor asemeni grăbite povești. Un exemplu recent a fost filmul „Oameni în alb", cu Clark Gable, Mirna Loy, Krüger, Hershold și alți mulți excelenți artiști, angajați să ne arăte conflictul între plăcerile egoiste ale unei vieți conjugale burgheze și plăcerile superioare ale apostolatului științific. E vorba de viața de sacrificiu a medicului, nu a medicului de clientelă renumeratorie ci acelui care servește desinteresat știința și Binele Umanității (cu B și U foarte, foarte majuscule). Venerabilii savanți sunt chirurgi, adică reprezentanții celei mai „artizane" dintre ramurile de medicină, și apostolul-șef e și el un profesor de chirurgie. Asta e caracteristic pentru mentalitatea politechnică a americanului, care chiar când vorbește de Știință cu S mare, se referă tot la o specialitate inginerească. Chirurgia nu este toată medicină: bactereologii, endocrinologii, psihiatrii, neurologii, fiziologii, bio-chimiștii — sunt și ei adevărații savanți ai medicinii. Chirurgii sunt—ce-i drept — impresionați pentru că pot, uneori, dintr'un om pe moarte să facă, în doi timpi și trei mișcări, un om sănătos tun.

In tot cazul, splendidul local care seamănă cu o cazarmă de lux și unde rolul principal e să tai, forfoteala disciplinată a unui personal cât un regiment, toate acestea sunt prost alese pentru a sugerà majestatea științei opusă nimicniciei aspirațiilor egoist individuale.

Am amintit de acest film — care s'a jucat săptămâna aceasta — pentru a arăta cum se poate de sigur da greș atunci când cinematograful se angajează în asemenea vaste și sublime probleme. Și am amintit-o tocmai pentru a lăuda, prin contrast, alte filme ale casei Metro-Goldwin, în care s'a căutat a se găsi subiecte cu psihologie mai adequată ecranului. Astfel a fost „Insula Comorilor", de care am vorbit în cronica trecută; astfel a fost „Dineu la ora opt" de acum doi ani; și astfel este minunata producție Charles Laughton — Frederic March— Norma Shearer reprezentată recent. E vorba de atmosfera unei familii engleze din epoca 1890. In cestălalt film, „Fecioarele etc...", e vorba de o familie foarte specială, în care tatăl e un tiran, un libidinos nemărturisit care își chinuește cei șapte sau opt copii cu sadism și cu hipocrizia demonstrațiilor de pietate. Charles Laughton realizează magistral acest rol greu. Norma Shearer este aci o fată frumoasă, de ani de zile bolnavă și care se face bine grație amorului; iar Frederic March este un tânăr poet exaltat dar foarte inteligent, plin de fantezie, de bună umoare dar și de luciditate, un amestec savuros de filosof, don-juan și copil.

Acest film — ca și „Insula comorilor", ca și „Dineu la ora opt" sunt mărturii ale aceleiaș lăudabile preocupări: aceea de a se inspira din romane bune, de a lua model de psihologie autentică de acolo unde ea este în mare abundență: din literatura anglo-saxonă. In Englitera apar săptămânal romane tot unul și unul, de un adevăr și o fantezie care ne lasă muți de admirație, mai ales când comparăm asta cu producția franceză sau germană. Americanii au și ei romane bune, dar nu așa de multe ca Englezii. Ș'apoi literatura americană este invadată cu camelota novelistică a mii de autori de „short-stories", principala sursă de inspirație a producătorilor de filme. Ceea ce le lipsește mai ales acestora este „știința cetirii". Nu știu să citească, nu știu ce este un roman cu adevărat bun, nu știu să dibuiască autenticitatea psihologică și s'o travestească în detalii filmabile. Sunt sigur că nici-unui regisor dela Hollywood nu i-a trecut prin minte să citească „Zauberberg" al lui Thomas Man și, dacă ar fi pus cu forța s'o facă, ar declara că nu se poate scoate din el nimic pentru ecran. Și totuș, cred că din strania poveste a „Muntelui vrăjit" s'ar putea scoate cel mai extraordinar și mai subtil film din câte au fost vreodată.

Suntem foarte departe încă de epoca în care producătorul de cinema să fie un intelectual. Azi el nimerește filme bune pentru că uneori are norocul să nu se gândească de loc la subiect și să-și concentreze atenția numai asupra jocului interpreților. Un film e bun astăzi în măsura în care subiectul e inexistent, când el e numai pretext de joc actoricesc. Grație acestui joc, care uneori e foarte talentat, se isbutește, când și când, să ni se dea crâmpeie de umanitate profundă. Dar simțim bine că-i simplă întâmplare. Superproducer-ul e un om care încă n'a ajuns la faza culturală a lecturii literare.

Pentru toate aceste motive am fost încântat văzând filme ca cel de care vorbeam adineaori. Aceste filme trădează preocuparea cinematografiștilor de a lua lecții de la literator. Literatorul e un domn foarte respectabil: Este profesionistul unei ramuri unde marfa proastă e primită cu huidueli. Bine ar fi ca studiourile să se pună la școala de rigoare artistică a scriitorului de romane.

Filme rusești

In curând se va reprezenta la București „Locotenentul Invizibil", primul film sovietic importat în România. Veți avea atunci ocazia să vedeți ce înseamnă arta adevărată Filmul e o farsă burlescă, e o șarjă bufă; dar conține mai multă adâncime psihologică decât zece filme bune americane (am spus americane nu din dispreț, ci tocmai fiind-că-s singurele de care se mai poate vorbi; pe celelalte nu le putem compara cu filmele rusești, și dealtfel nu le putem compara, în general, cu nimic).

D. I. SUCHIANU

„Naufragiații Dragostei"

„Naufragiații dragostei" studiu psichosexual de dr. H. Martin este o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale, și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Naufragiații dragostei fiind o lucrare foarte interesantă nu ne surprinde că ediția II-a este sub tipar și va apare zilele acesteaa.

Justiție, juriști, justițiabili...

A trecut vacanța peste Tribunal și peste mine... să continuăm.

Palatul de pe cheiul Dâmboviței, (de ce cheiu?) și-a recâștigat viața și forfoteala de stup de albine. Sălile sunt mai curate, dar de la intrare te lovește un miros ascuțit de formol, care sfredelește nemilos ochii și nările, încât toată lumea plânge. In grefe și în camerele de chibzuire, plânsul se intețește. Te gândești fără voe la războaie viitoare și la măști contra gazelor. Printre lacrimi, mai recunoști — ici și colo — prietenii și surd, în batistele de la gură, se pierde urarea:

— La mulți ani!

— Cu spor și sănătate!

Chiar când te-ai obișnuit cu formolul, rămâi cu ochii înroșiți și cu sufletul trist. Prea au plâns cu toții... Ceva nelămurit, de gol, de lucru drag pierdut, ceva... ca după o înmormântare.

Ce idee și cu desinfectarea aceasta în ajunul deschiderii anului judecătoresc? Era timp destul și pentru ea și pentru aerisirea Palatului.

In sfârșit. A fost, am plâns, a trecut.

Mi-am terminat lucrul și trec de la o instanță la alta, în căutarea unui subiect pentru această cronică.

In sala mare a Inaltei Curți de Casație — în secțiuni unite — are loc solemnitatea deschiderii noului an judecătoresc. Se țin discursuri. Vocile autorizate ale Primului Președinte al Inaltei Curți, a Procurorului General de pe lângă Inalta Curte, a reprezentanților Baroului, rostesc cuvinte grele de înțelepciune sub inspirația aceluiași ideal: mai multă și mai bună Dreptate.

Ca o ploae în pustiu, a căzut alarma Primului Președinte al Supremei Instanțe, asupra termenelor de judecată lungi până la 5—6 luni. Ce poate, în adevăr, să fie mai descurajant pentru justițiabili de cât o nesfârșită judecată?

De ce nu ne păstrează Dumnezeu și sufletele și gândurile din marile zile de solemnități?

A doua zi după ce ascultasem aceste discursuri minunate, un fapt banal mi-a văduvit inima de tot elanul cu care o încărcasem.

Un fost supleant în Tribunalul Ilfov, s'a plâns — în ajunul Crăciunului — pentru o pretinsă calomnie prin presă, Justiției. Fostul coleg — demisionat sau pus în disponibilitate, în urma examenului — obține termen de judecată pentru a doua zi după vacanță. Procesul nefiind în stare de a se judeca se amână. Pentru când? Peste două săptămâni. In aceiași zi, toate celelalte procese amânate, au primit termene în Aprilie.

Justiție! Justiție, așa cum ai strălucit în mintea Primului Președinte al Inaltei Curți, când ridica protestul cel mai autorizat în contra termenelor lungi pentru toată lumea, nu Tu ești vinovată de excepțiunile de la regulile tale de fier.

Și nici pe puntea de la Tine la faptul judecat, care se chiamă suveranitatea judecătorului de fond, nu-i loc pentru excepțiunea făcută.

Intr'un ultraj în contra unui magistrat, în necesitatea unei reparațiuni imediate și încă, rămâne de văzut dacă urgența nu contrazice textul Constituției țării: „toți Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii"...

Dar când e vorba de un fost magistrat? De un fost coleg?

Din nici un punct de vedere, privită problema, nu se poate soluționa în modul în care a fost soluționată.

In contra termenelor lungi, rezultate din supra-încărcarea cu procese a instanțelor, se pot găsi remedii de descongestionare a grefelor, de creare de complecte noi, de ore suplimentare și amânări în camera de consiliu, etc., etc.

Măsurile însă, în lumea aceasta — privesc pe toți — fără inegalitate de tratament, căci dacă e rău să te judeci lung, e deadreptul anarhic, când în fața acelorași instanțe, unii se judecă scurt și alții lung.

G. COSTĂCHESCU

P. S. Intr'un proces la fel cu acesta în discuție, d. mareșal Averescu nu s'a putut bucura de favoarea termenelor scurte.

Cronica gastronomică

Cea mai delicioasă mâncare:

„Găină la coteț"

O găină e lăsată să fiarbă în apă foarte puțin sărată, fără legume. In acest timp, se prepară un aluat în modul următor: 400 gr. făină albă se pun într'o strachină de lut. 50 kgr. făină se rezervă pentru formarea aluatului cu ajutorul sucitorului de lemn.

Două ouă, bătute puțin, se pun în făină, se adaogă 100 gr. unt superior, 200 gr. smântână și puțină sare. Aluatul se frământă 10 minute și se pune la o parte.

Când găina e gata, se separă carnea de oase. Oasele se pun înapoi în supa care e lăsată să fiarbă mai departe în clocot încă o jumătate de oră.

Se ia apoi din supa aceasta un pahar și jumătate într'o cratiță și e lăsată să fiarbă până scade la jumătate de pahar.

Se pune în această supă concentrată 100 gr. smântână, puțin piper pisat, puțină nucșoară pisată, puțin pătrunjel sau mărar și o linguriță de zeamă de lămâie. Se face astfel un sos, în care se pune carnea de găină tăiată bucăți și se lasă să se răcească.

Un pahar de orez curățat și spălat, se pune în apa clocotită, lăsată să fiarbă cinci minute, după care orezul scos și spălat cu apă rece. Acest orez se fierbe în trei pahare de supă de găină, până e gata (să nu se desfacă!).

Se iau apoi cinci ouă fierte tari și tocate mărunt.

Se fierb 50 grame ciuperci uscate, până când rămâne foarte puțină zeamă. Aceste ciuperci moi (sau 200 gr. ciuperci proaspete) tăiate mărunt, se prăjesc în 50 gr. unt de masă. Ele sunt apoi „îndulcite" cu două linguri de smântână și puțină sare.

Când toate acestea sunt isprăvite și s'au răcit, se ia din aluat trei sferturi, se face o foaie groasă, plată, rotundă, cu ajutorul sucitorului, și se pune pe o tavă.

O jumătate din orezul fiert în supa de găină se pune la mijlocul acestei foi; orezul se nivelează într'un strat lăsând marginile aluatului neacoperite pe a cincea parte a foii.

Peste orez se pune un strat de ouă tocate, un strat de carne de găină și un altul de ciuperci, apoi orezul rămas. Cu oarecare socoteală, se pot dubla numărul straturilor de umplutură; așa că vor fi câte două straturi de ouă, de găină și de ciuperci; numai orezul se va pune în trei straturi.

Dar toate în forma unei grămăgioare sau a unui con tăiat, care să nu se desfacă pe lături. Conul acesta trebue puțin presat cu mâna din toate prățile.

Coca rămasă pe margini, jos, trebue acum trasă în sus peste laturile conului, având grijă să nu se rupă.

Din aluatul rămas de rezervă se face o foaie potrivită, un capac de grosimea foii de jos, care trebue bine prins pe marginea lui de aluatul ridicat de jos în sus.

In mijlocul capacului se face o gaură mică, dar mereu deschisă, pentru aburii ce ies din „cotețul cu găină", la cuptor.

Acest pateu trebue uns cu un ou bătut și pus la cuptor pentru trei sferturi de oră. Cuptorul să fie destul de fierbinte.

Inainte de a se servi, se toarnă un sfert de pahar din supa de găină rămasă, pentruca „cotețul"-pateu să fie zămos.

Varză cu ciuperci

Opt ciuperci uscate, albe, se fierb bine; cu zeama lor se acoperă un kgr. de varză acră, spălată, tocată și stoarsă în prealabil.

Ciupercile tocate se pun pe varză și se adaogă puțină sare după gust.

Când varza e fiartă, se mai adaogă 200 gr. de smântână. O lingură de făină, prăjită cu o lingură de unt, se amestecă cu varză.

Totul să se mai prăjească încet la cuptor o jumătate de oră.

Femeile în viața lui J.-J. Rousseau

(Continuare din pag. V-a)

In scrisori, el o va asigura mereu pe Sofia de amorul lui, însă mereu fără speranță....

In Decembrie 1757, după un an și jumătate dela venirea la Ermitage, el părăsește acest adăpost romantic, în care visa să rămână pentru totdeauna.

■

Dar romanele sale nu se sfârșesc aici.

E în vârstă de patruzeci și cinci de ani; ardoarea tinereții apusese; amicii ocolesc pe acest Rousseau dezechilibrat și posac; teoriile lui încep să fie combătute.

Singura-i consolare sunt femeile prietene, semi-amorezate, ceiace viața nu-i refuza niciodată.

Toate călătoriile și rătăcirile lui, toate cazurile de fugă din fața urmăririlor uneori reale și mai adesea — imaginare, au fost atenuate fiind adoratul femeilor frumoase și aristocrate, care îi citeau cu nesaț operele.

In Franța, ducesa de Luxemburg a reușit să-și molipsească bărbatul, mareșalul de Luxemburg la un fel de idolatrie față de Rousseau. Doamna Boufflers nu se sfia să-l apere contra tuturor ponegritorilor.

In Elveția — doamnele Bois-de-la-Tour și Verdelein (aceasta îl cunoscuse din tinerețe), — în Anglia, doamna de-la Tour Francqueville, — au avut grijă de Rousseau în timpul exilului său. Il ajutau moralmente și bănește, fiind satisfăcute de convorbirile lui elegante și de curtea lui nobilă, languroasă, dinainte condamnată să rămână fără rezultat.

Ele îi iartă ieșirile mofturoase și violente, neîncrederea și suspiciunea. Pentru ele, acest om bolnav și dezechilibrat, suferind de mania persecuției, rămâne înainte de toate autorul lui „Emil" și al „Eloisei Noui".

Singură Tereza nu-i citește cărțile și-l chinuește din ce în ce mai tare. Gloria lui o lasă rece, de vreme ce nu-i aduce bani și nu-l scapă de exil. Tot mai tiranic îl ține lângă dânsa. Brutală și ignorantă, ea îi dă afară pe toți amicii lui.

Ceva mai mult: Tereza are aventuri amoroase cinice și-l compromite pe Rousseau prin purtarea ei provocătoare. Plecarea lui din Moutier, din Elveția, se produce mai mult din cauza indignării generale, stârnită de atitudinea Terezei, decât de teoriile lui morale. Și el o condamnă aspru, dar în acelaș timp se atașează de dânsa tot mai mult.

După fiecare despărțire, o întâmpină ca pe o salvatoare.

Intors în Franța, Rousseau sfârșește prin a se căsători legal cu Tereza. Dintr'o insignifiantă „prietenă", ea devine doamna Jean-Jacques Rousseau, femeie de lume.

Cu ea își petrece el ultimii lui ani la Ermenonville. Până la ce grad îi otrăvea viața, se poate judeca după părerea unanimă a contemporanilor, că Rousseau și-a pus capăt zilelor din cauza certelor și scandalurilor familiale.

Se pare totuși că n'a fost tocmai așa.

Insă, fără îndoială, chinurile suferite în prezența permanentă a celei mai nedemne dintre femeile întâlnite de el în calea vieții, l-au împins spre acel misterios acces de care a sucombat într'o zi fierbinte de Iulie, în 1778, la Ermenonville.

Napoleon, vizitând mormântul lui Rousseau, n'a vrut să vadă casa în care murise:

— Aci e imperiul femeilor, — zise el; și după un minut de tăcere, adăugă:

— Ar fi fost mai bine dacă omul acesta n'ar fi existat niciodată....

A. N.

Reviste românești

Revista Burgheză

(An. I, No. 3, 1934)

Apariția acestei reviste nu e lipsită de interes. In acest număr D. A. Gârdea, ocupându-se de *Elementul burghez în opera lui Thomas Mann*, face următoarele observațiuni:

„Opera lui Th. Mann este în întregimea ei o realizare burgheză atât ca inspirație cât și ca scop. Toate nuvelele și romanele lui nu sunt decât aspecte diferite ale problemei care îl preocupă pe Th. Mann: Raportul dintre burghezie și artă, cadrul burghez al creației artistice. Rezolvirea e întotdeauna în favoarea burgheziei. La el, motivul acestei îndreptări îl găsim în primul rând dacă ne gândim la familia din care s'a născut și deci, la educația pe care a primit-o. El aparține unei familii de angrosiști de cereale, o familie de înaltă burghezie cu simțul stabilității și al proprietății. Legătura de continuitate tradițională între membrii acestei familii o putem cunoaște chiar din opera lui Th. Mann, și anume din Budenbrook. Tatăl său era un om serios, sever, conștiincios, cuprinzând într'o vedere singur aspectul grav al vieții. Mama lui în schimb era creolă, imaginativă, sensibilă, vioaie, ușuratică și visătoare....

„Opera lui Th. Mann se recunoaște ca sincer burgheză, prin puternica familiaritate pe care ți-o inspiră dela început personagiile și prin acea impresie de securitate demnă, fiindcă știi că nu riști să cazi în cursă că artistul te ia în serios.

„A doua latură a caracterului burghez la Th. Mann este simpatia lui aproape tristă față de oamenii obișnuiți și simpli, dorința lui după o viață perfect normală și disprețul său pentru atitudinea de boem... Și adevărat poet se numește — zice el — numai acela care știe să insufle artei sale candoarea vieții burgheze de toate zilele".

Cele trei Crișuri

(Nov.-Dec., 1934)

Continuând seria omagiilor, acest număr este închinat Muzicii românești. Colaborează în acest număr H. Văcărescu, A. Davidescu, C. Brăiloiu, Marcel Botez, Al. I. Zirra, Maximilian Costin, etc.

Dar, pentru a reda un fragment interesant din aceste pagini, alegem „*Câteva reflexiuni postume despre poezia populară și muzică ale filosofului Vasile Conta*":

„Din punctul de vedere al bogăției efectului, pictura lasă închipuirii privitorului puțin de creiat, fiindcă privitorul adesea se mulțumește să admire dibăcia artistului, care a putut învinge atâtea piedici, și a reușit a imita așa de bine o creație; în timp ce muzica ne face să auzim un singur gemăt al unei ființe, lăsând ca închipuirea noastră să și-o așeze în cutare ori cutare situație.

„Muzica răscolește toate sentimentele; și, ca după o furtună, sufletul liniștindu-se, devine mai bun, mai îngăduitor, mai nobil.

Despre *Cântecul Popular* d. Marcel Botez adaugă următoarele: „Cântecele populare sunt cele mai vechi forme muzicale. Din ele s'a născut întreaga muzică de azi. Cântecele populare sunt extrem de variate: cântece cu caracter religios, narativ, istoric, de leagăn, de nuntă, de moarte, de beție, de dans și în fine în legătură cu toate circumstanțele vieții și cu natura, au fost și sunt mijloacele de exteriorizare ale sentimentelor poporului.

Frumusețea lor constă în simplitatea, originalitatea și mai ales, în sinceritatea exprimării gândirii prin sunete.

Revista vremii

(25 Dec., 1934)

Această revistă apare la Galați sub direcția d-lui Grig. M. Cotlaru.

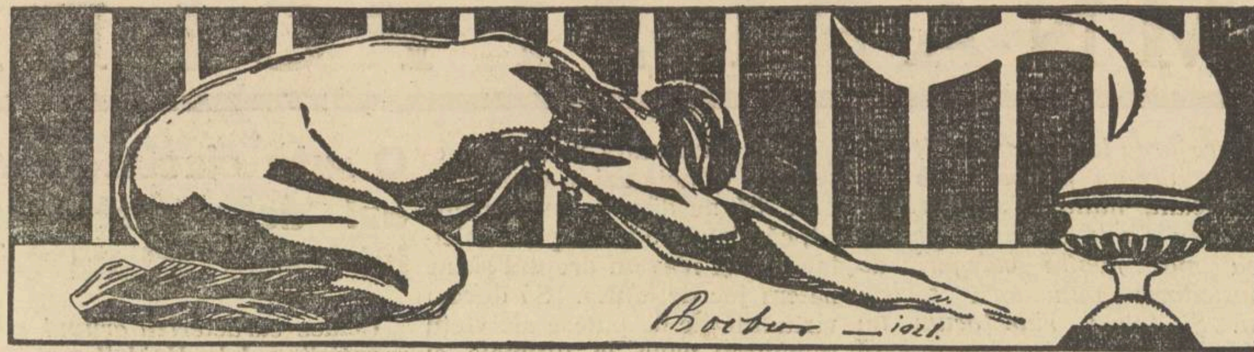
Intre colaboratorii acestui număr cităm: I. A. Bassarabescu, Th. Capidan, Em. Constantinescu, dr. I. Beldie, V. Claudian, etc.

D. Th. Capidan reluând problema privitoare la *Colonizarea Cadrilaterului*, aduce precizări demne de interes: „...Colonizarea Macedonenilor s'a făcut după tulpini. Această ordine n'a fost stabilită de mai înainte, ci a urmat dela sine, după ordinea ținuturilor din sudul Peninsulei Balcanice, de unde au început emigrările. Astfel, Megleniții, din apropierea Salonicului, s'au așezat în vreo zece sate de lângă Silistra. Fârșeroții din Macedonia (ținutul Vodena), au fost colonizați în vreo 14 sate de lângă Bazargic.

Fârșeroții din Albania, primii care au călcat pe pământul românesc, și-au fondat două sate, Frașari și Regina Maria, în imediată apropiere de Silistra.

Grămoștenii din Bulgaria și-au ales locuri în vre-o 15 sate de lângă Bazargic și Balcic, etc." Și d. Capidan încheie studiul său arătând situația extrem de rea a românilor din sudul Dunării, spunând că „Numai că Românii care nu mai pot trăi acolo și cer să vină la noi, să-i primim, pentrucă oarecum, ei astăzi reprezintă un prețios material uman, de care mai târziu vom avea nevoie, însă nu-l vom mai găsi".

AL. CAR.

Cărți și Reviste

Romanele d-lui Peltz

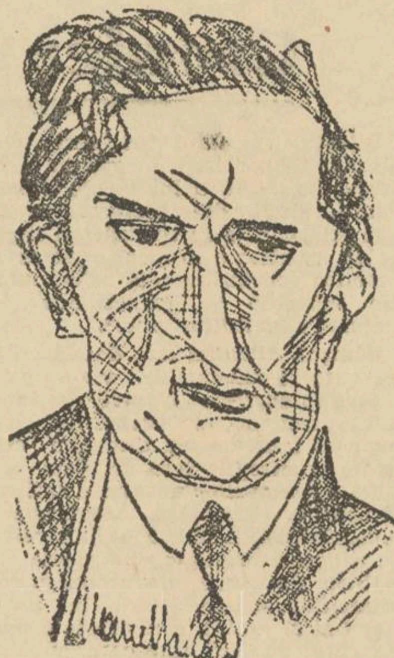
Romanele d-lui I. Peltz sunt romane pe care le citim și le recitim, pentrucă le iubim personagiile, pentrucă trăim cu ele o viață adevărată, viața pe care iubim cu toate mizeriile, durerile, tragismul și amărăciunea ei, dar și pentrucă „e frumoasă" în acel înțeles plin și nelămurit, pe care i-o dă Mehală, în simplicitatea și candoarea lui de „sfânt".

Simți nevoia după ce le-ai citit și le-ai recitit să colinzi „calea Văcărești". Retrăești tragedia din maghernițele pe lângă care ai trecut de atâtea ori orb și surd, vrei să pătrunzi în dughenițele sărace și întunecoase de unde-și cumpără Surălă și Ruhălă iluziile pentru a-și trăi tineretele lor efemere. Te uiți înfiorat prin geamurile, nu prea curate, ale ceainăriilor ca să prinzi printre chipurile palide și pasionate „ale ambulanților", chipul lui Ioină și al lui Mehală. Mehală „feciorul inimos și goluț" al bătrânei oarbe din azil, căruia nu-i păsa de șalele lui rupte, dar se ducea să-l vadă pe „Trăianel" la spital, să-i ducă de două ori pe zi tutun și șuncă.

Ah! spitalul acela în poarta căruia am simțit nevoia să mă duc în ajunul anului nou, din care am așteptat să iasă Mehală, râzând, „asudat ca un cal de căruță", după ce-și va fi cheltuit toți gologanii, împărțind bolnavilor țigări, zahăr și vin.

Micu Braun, banditul acela cinic și formidabil, care găsește în ghiarele morții și ale suferinții, numele adevărat de ocazie al nevestei sale, „Honă"! Și tipul extraordinar al lui Bursuc, plin de păcate, de crime de tot felul, dar mai ales de dispute cu oamenii amintirilor lui multe. Generos cu „nespălatele, zănatecele (dar mai ales) flămândele despletite, dela „Pisica blândă" cărora le aprindea imaginația, în orele sale de cruntă beție, cu poveștile tinereții lui când jefuise morții în timpul războiului cu burii și săvârșise tâlhării în aprinsele nopți ale Braziliei..

E grandios ca un Shylok când „își verifică, atent conturile curente dela băncile cu făină și sertarele în care păstra bani de aur și inele și ceasornice de tot felul. Apoi se culca, amețit și surâzător"... E o pasiune, un gust de viață covârșitor, care lămurește pesimismul nebun al lui Mehală, în clipa când vrea să se spânzure, dezesperarea fără margini și revolta până la nebunie, împotriva deșertăciunii tuturor viselor, a lui Ioină și a celor două Lize. Dar mai ales am cutreerat Calea Văcărești, în ajunul sărbătorii „Anului Nou", când pe tot pământul fiecare caută belșugul mesei și năzuința la un cămin cald. Am întâlnit acolo la fiecare pas cunoscuții mei din romanele d-lui Peltz. Era unul, mai ales, zdrențuit, vânăt și tremurând de frig, cu o basma într'o mână din care eșea o bucată de carne, mai mult os și un coș cu câteva bucăți de lemne și vre-o doi cărbuni în cealaltă. Dar n'am întâlnit nicăieri mai multă lumină de fericire decât pe chipul acela, care nu vedea nimic în jurul său, ci se uita absorbit undeva, unde-l așteptau flămânzii lui.

I. PELTZ

M'am oprit, era cât pe ce să-l strig „Mehală, tu ești Mehală?" ca să-l aud cum răspundea mamei sale oarbe — „Da, da, eu sunt Mehală.

Apoi m'am întors acasă, în căldura și lumina propriului meu cămin. Am citit câteva pagini din Eclesiastul...

Când am fost să adorm am văzut un chip:

„Acesta râdea cu ochii brusc voalați de lacrimi, tremurând din tot trupul.

Dintr'o mică zgârietură a buzei de jos îi curgea sânge..."

Gott... Gott Ioină!..

Mi-am amintit de o nuvelă a lui Zangwill **„Modelul suferinții..."** Ce are a face dacă e sau nu adevărată povestea modelului.. Ceeace mă leagă de lumea d-lui I. Peltz este puterea cu care această mulțime din Hanul cu tei și din jurul lui, îmi dă iluzia vieții și a puterii omenești de suferință, de nădejde și stăruință în țara visului...

Mă voiu întoarce de sigur, în Calea Văcărești, să ascult ca Mehală și Ioină, pașii mulțimii de acolo, pași mărunți și nenumărați „o armată de pași grăbită s'ajungă mai repede, — cât mai repede — unde?

Poate la capătul visului...."

ISABELA SADOVEANU

Nea Nae de N. D. Cocea

Ani de zile N. D. Cocea și-a risipit verva și inteligența într'o efemeră activitate gazetărească.

Dar demonul scrisului a fost mai tare decât cel al gazetăriei. Și, într'o bună zi N. D. Cocea a apărut cu o carte literară. Succesul acestei prime cărți a fost întrecut de cel al celei de-a doua: Pentr'un petec de negreață.

„Nae Nae" noul roman al lui Cocea excelează în calitățile de satiră și sfichiuire socială cu care ne-a obișnuit Cocea în romanele sale anterioare. Noul roman este o culme a activității scriitorului și o întrecere a sa cu sine însuși. Tipul descris și care este luat din cronica cea mai scandaloasă și mai actuală a vieții noastre sociale, va face deliciul cetitorilor.

„Nea Nae" este o carte în linia marelui Caragiale, pe care numai pana scânteietoare de inteligență și umor a lui Cocea o putea scrie.

Reviste streine

Syrie

(Tome XV, 1934)

Această revistă se ocupă de arta orientală și arheologie și apare sub patronajul Inaltului Comisar al republicei franceze în Syria.

In acest tom găsim articole de mare interes artistic și arheologic. D. Arménag Bey Sakisian, ocupându-se de expoziția de miniaturi dela Metropolitan Museum of Art, din New-York, face următoarea observație cu privire la *Miniatura musulmană:*

„Se știe predilecția pentru caligrafie a musulmanilor, la cari, ca și la Chinezi, ea este mult mai prețuită decât pictura și se alătură de altfel foarte strâns desenului. (D. Sakisian face remarca anume că această caligrafie, care împodobește anumite desene, este polichromă și că această technică trebue să fie la origina caligrafiei cu cerneluri de colori întrebuințate de artiștii așa numiți *ringhénévis).*

„In cursul sec. XIV, care se află în întregime sub dominația mongolă, Djelairizii nedistingându-se deloc etnic de Ilkhanși, evoluția miniaturii persane este atât de rapidă, încât stilul zis timurid este deja realizat către finele sec. XV, în Persia occidentală.

„Pe lângă miniaturile cu subiecte religioase, sau cu subiecte anecdotice, școlile persane au numărat întotdeauna artiști „animalieri", cărora le datoresc opere de rară stilizare, de o mare puritate a liniilor, sau de o naturalețä și de un realism excepțional.

„Dacă miniatura turcă este tributară artei persane, ea se diferențiază atât prin influențele occidentale pe care le-a suferit în decursul vremii, mai mult ca o consecință a situației geografice și politice a Turciei, decât ca o consecință a calităților realiste și ponderate ale Turcilor, cari contrastează cu imaginația artistică a Persanilor".

La Nouvelle Revue Française

(No. 255, 1934).

Colaborează: J. Benda, J. Schlumberger, G. Walter, R. Fernandez, A. Thidaudet, etc.

D. André Suarès, scriind despre *Vederi asupra Europei*, se ocupă de multiplele atitudini intelectuale, politice și spirituale, la ordinea zilei. Nu-i scapă nici situația de vag a politicei Poloniei, nici „bomba" ungară, nici rațiunea de a fi a Germaniei de azi.

Scriind despre *Uman și neuman*, adaogă câteva reflecții:

„Dreptul este mai întâi spiritul pământului. Nu este tocmai destul pentru sufletul uman. Dreptul rațional este un instrument de administrație și de domnie: poți să-i atribui că a spus tot ce ai voi. Mărturie, codurile cele mai crude, acel a al lui Assur al anului trei mii înainte de Isus-Christos, iar astăzi acela al Germanilor: ei pretind că fac un drept din interesul lor propriu și din utilitatea lor; dacă cumva binele, așa cum îl concep între ei, este răul de dincolo de frontierele lor, puțin le pasă. Dreptul german le ajunge...

„Inaintea dreptului rațional, care poate să permită, totul, există dreptul uman, instinctul profund al fericirii universale, care nu se poate despărți de justiție.

„Pentru a face o lume dreapși un om sensibil rațiunii de justiție, dincolo de interesul său propriu, trebue ca rațiunea și sentimentul dreptului să se pătrundă și să se acorde: rațiunea pentru a regula sentimentul și a-i da o expresie universală; sentimentul pentru a insufla rațiunii viața care-i lipsește".

Revue des Etudes Hongroises

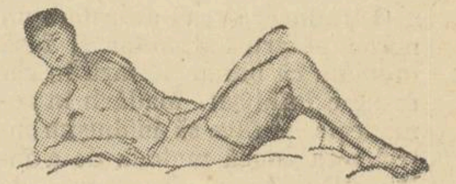
(No. 1-2, 1934)

Are o colaborare aleasă și cuprinde probleme artistice de primul ordin. D. Th. Marix scrie despre *Istoria unei prietenii: Fr. Liszt și H. de Balzac*, din care spicuim:

„...Articolului lui Balzac „Artiști", scris în Februarie 1830, îi vom regăsi un ecou mărit în manifestele înflăcărate pe cari Liszt le adresează în 1835 Gazetei Muzicale sub titlul: „Despre Situația Artiștilor și despre condițiunea lor în societate".

„Liszt, pasionat după toate manifestările intelectuale,se interesează de geniul lui Balzac de îndată ce l-a recunoscut, și-i va rămâne întreaga sa viață credincios, oricare ar fi insinuările cari vor încerca, în urmă, să-i turbure judecata. Pentru Balzac muzica este mai mult decât o distracție, este o trebuință, destinderea, „baia" care reface sufletul. Câteva „mici acorduri" de muzică și iată-l gata să reînceapă orgiile de muncă. Muzica nu este numai limba sentimentului; grație vocabularului ei nelimitat, ea îi apărea ca arta cea mai subtilă, cea mai complexă, cea mai bogată în sugestii".

SYR

Cronica literară

Octavian Goga, Tragedia omului, după Emerich Madách

Dacă cineva se va mira că atunci când este vorba de anume traduceri, mai ales de poesie, avem obiceiul de a pune în frunte numele traducătorului și numai apoi acela al autorului, vom lămuri că pentru noi adevărata, rara traducere este o operă de creațiune nu de simplă translație. Carnea poemului e alcătuită din sfera lirică ce înconjoară sâmburele schematic, și această carne e făcută din cuvinte. Traducerea dintr'o limbă străină este măsura progresului unei limbi și a puterii de pătrundere artistică a unui scriitor. De aci predilecțiunea unor artiști pentru tălmăciri. Goethe și Schiller au tradus, Amyot a creat cât a tradus, Monti și Pindemonte cam tot atât, G. Murnu a plăsmuit un Omer haiducesc și oieresc, Eminescu a visat adesea traducând. Numai operele traduse artistic într'o limbă, la îndemâna tuturor, produc înrâuriri adânci și poate nu e fără răspuns întrebarea de ce pregătirea unui individ de geniu mijlociu român de azi e sub nivelul aceleia a unui intelectual din vremea lui Hajdeu și a lui Maiorescu. De aceea editura care promovează acest fel de tălmăciri, nu și de acele bine înțeles de opere de duzină, merită salutul nostru.

„Tragedia Omului" (Az ember tragédiája, 1861) a lui Madách Imre a fost publicată dacă nu mă 'nșel de d. Goga mai înainte, în paginile revistei *Luceafărul*. Ineditul ei constă în așezarea în volum cu eventualele îndreptări. Fiindcă, traducătorul o socotește „ca una din cărțile mari ale veacului trecut" și aduce în sprijinul acestei afirmațiuni și popularitatea de care se bucură pe scenele din străinătate, se cade să-i facem o analiză oricât de scurtă.

Poemul dramatic al lui Madách (dramatic numai întrucât este dialogat, altcum fiind numai o succesiune de tablouri fără rațiune teatrală) este de structură faustiană, dar are această superioritate de concepție, față de alte imitații, cum ar fi Faustul lui Lenau, că renunță la legenda necromantului din sec. al XV-lea, așa cum Lessing și Goethe au luat-o din cartea de colportaj din 1587, sau după prelucrarea lui Widmann (tradusă în franțuzește de Gerard de Nerval). Ea împrumută dela Goethe numai problema destinelor omului, însă o tratează cu metoda istorică din *Legende des siécles*, pe principiul totuș plăcut și lui Eminescu al unei succesive reîncarnațiuni. Eroii sunt Adam și Eva (aceste nume singure deschid cititorului cele mai vaste perspective de istorie literară comparată), care, căzuți din rai, prin ispita îngăduită de Dumnezeu a lui Lucifer, experimentând viața în diferite etape

Femeia, mai plăpândă, mai curată,
Și de noroi cu doi pași mai departe,
.... îți va sta alături

și definiția zendică a diavolului:

Iar Lucifer, tu o verigă'n lanțul
Fără sfârșit...

comparabilă cu

Drum geb' ich gern ihm den Gesellen zu,
Der reizt und wirkt und muss als Teufel schaffen.

Madách este totuș mai defavorabil „științei reci".

Deschiderea poemului cu scena în cer, cu Domnul, trei Arhangheli și Lucifer e faustiană,

In mintea mea din vremi făr' de'nceput
Trăiește chipul celor întrupate.

Urmează apoi stadiul paradisiac, isgonirea după păcat, invocarea spiritului · pământului (*Erdgeist* al lui Goethe) și o declamație pesimistă a lui Lucifer, în stil eminescian:

Egală e măsura viețuirii
La viermi de-o zi, la cedrul secular
Trăiește, crede, luptă și-apoi cade
Când e 'mplinită munca de ziler !
Nu vremea trece: noi călătorim !
Un veac, o zi, măsura-i deopotrivă !

ale istoriei și chiar în trecut, se întorc desamăgiți de Lucifer în sânul lui Iehova, în urma misterului procreațiunii. Compunerea lui Madách are accente pesimiste, mai de grabă de misantropie, încheierea însă e foarte goetheană. Căci aflăm și eternul feminin (Das Ewig-Weibliche) care salvează prin concepțiune și dragoste dar în substanță e mai profund biblică, cum arată definiția Verbului, făcută ca în Pildele lui Solomon:

Apoi vine migrațiunea. In vremea Egiptenilor, Adam este Faraon schingiuind pe sclavi cu lucrarea piramidelor, iar Eva femeea unui asemenea sclav asupra căreia își ridică ochii Faraonii. Ca în *Avatarii regelui Tla* acesta vede, cu ajutorul lui Lucifer, destinul său... ca mumie într'un muzeu. In Atena Adam devine Miltiade sacrificat de demagogi. La Roma e un petrecător cu „cocote", sguduit de proaspăta arătare a creștinismului. In Bizanț tocmai acest creștinism degenerat în clericalismul pe care-l ironizează și Goethe și Eminescu, e zugrăvit în culori negre. Adam-Tancred asistă în calitate de cruciat la prigoana călugărilor împotriva ereticilor care pronunță *Homoiusion* în loc de *Homousion*, prigoană pentru un *i*. E o trăsătură de ironie voltairiană, care aduce aminte că Zadig, al aceluia urma să fie prăjit „à petit feu", fiindcă făcuse grozava erezie de a afirma că „les étoiles ne se couchaient pas dans la mer". O dragoste pentru Eva-Elena, călugăriță romeică e zădărnicită de strigoi misogini ce cântă sarcastic.

Sâmburi buni și poamă rea
Și porumbii șerpi scotea.
Haide, Isaura !

Mai târziu, la Praga, Kepler e amărât de ușurătatea soției sale Barbara, adică Eva. El are o viziune a viitorului și Tabloul IX ne înfățișează piața Grève din Paris în vremea Revoluțiunii. Adam este Danton și strigă „Egalitate, frăție, libertate!". Curând e învinuit de trădare și cade răpus de ghilotina, manevrată de Lucifer (Călăul). Desigur că într'un poem așa de abstract din punct de vedere istoric, nu ne putem aștepta la documentare, totuș câte o frază scoate în evidență informația autorului. Căci opunerea lui Robespierre ca Danton să vorbească

Nu-i dați cuvânt! nu-l ascultați !

e atestată. „Procurer à Danton — spune Thiers — la faculté de parler à la Convention était le meilleur moyen de le sauver, et de démasquer ses adversaires. Beaucoup de membres, en effet, opinaient pour qu'il fût entendu. Mais... Robespierre... parle en ces termes:... Non, nous ne voulons pas de priviléges..."

Kepler se trezește din vis și este de astădată învățatul care, asemeni lui Faust, n'a aflat nimic temeinic. Discipolului care e un Wagner, un Famulus, îi răspunde sceptic

Filosofia-i numai poezia
Acelora de care n'avem știre.

Apoi cade în lumea capitalistă. Fabricantul e preocupat de concurență și își găsește scăparea în sporirea orelor de lucru.

Să-i strângem, deci, mai bine, să-i oprim
La fabrică și noaptea jumătate.

Altă etapă ne așează într'un falanster. Aci domnește savantul care organizează științificește și uniform viața. Madách se gândește desigur la Charles Fourier. Se remarcă însă forma internațională a societății și comunismul excesiv. Copiii se cresc de către stat, fapt ce mâhnește pe Eva. Adam o apără, o iubește și e judecat astfel de știință:

E-un caz ciudat de nebunie ! E ciudat
Să vezi în veacul nostru de lumină
Cum spectri din trecut se mai ivesc.
E fenomenul curios... de unde-i ?

Adam trece și prin era ghețurilor equatoriale, până ce se întoarce în fața lui Dumnezeu așa cum am văzut mai sus. Pesimismul, misantropia, anume imagini chiar, metoda istorică a demonstrării destinului ca în *Avatarii regelui Tla* sau în *Panorama deșertăciunilor*, apropie pe Madách de Eminescu fără să știm încă precis dacă acesta din urmă avea cunoștință de poetul ungur, tradus odată în nemțește

(Continuare în pag. X-a)

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Literatura pentru copii

La noi, literatura pentru copii e încă la începuturile ei.

Acela care a deschis și stimulat în România gustul de cetit al celor mici e fără îndoială d. Nicolae Batzaria.

Activitatea prodigioasă a acestui mare iubitor de copii a pus temeliile solide ale unui nou gen literar.

N. BATZARIA

Din inițiativa generoasă a d-lui Batzaria și sub atenta și priceputa d-sale conducere, apare „Dimineața copiilor", revistă ce și-a câștigat în scurtă vreme un număr însemnat de cititori credincioși.

Dar scrisul d-lui Batzaria a știut să-și apropie inflexiunile corespunzătoare tuturor vârstelor.

Astfel, acest fecund și iubit autor a dat publicității câteva dintre cele mai atrăgătoare povestiri și romane pentru copiii mai mărișori.

Două dintre acestea, „Răpirea celor două fetițe" și „Unchiul meu Adam" sunt pline de peripeții mișcătoare, al căror interes se menține dela început până la sfârșit.

Cel mai bun criteriu pentru a judeca valoarea unei cărți adresate copiilor e ca ea să fie cetită cu egal interes și de părinți și de copii.

Cărțile d-lui Batzaria sunt citite cu aceiași pasiune, cu aceiași curiozitate crescândă, și de bunici, și de părinți, și de copii.

E literatura prin execelență a familiei.

Impozit literar?

Se vorbește despre înființanea unui impozit asupra scrisului. De aici înainte, e vorba ca scriitorii noștri să plătească un impozit de 9 la sută statului, din veniturile lor literare.

Măsura aceasta ni se pare una dintre cele mai nedrepte, mai revoltătoare, și adânc rușinoase.

Impozit pe veniturile literare? Dar cu ce temei își poate aroga statul — statul acesta care pe deasupra se mai consideră și „cultural"! — dreptul de a lua impozit dela scriitori când el n'a făcut nimic, dar absolut nimic pentru sprijinul și încurajarea lor? A sprijinit statul în vre-un fel oarecare până acum, munca scriitorilor? Nu! Nu s'a făcut nimic pentru cea mai nobilă categorie de muncitori: muncitorii scrisului. Și totuși, vine acum un gânditor economist oarecare, să pună noi piedici în calea scriitorilor.

Asta, în vreme ce în alte țări din apropierea noastră statul face tot posibilul pentru ajutorarea scriitorilor și a muncii literare. Ce s'a făcut aiuri pentru încurajarea scriitorilor și artiștilor, e vrednic de însemnat în cartea de aur a literaturii. Este unul dintre cele mai înălțătoare fapte, și care — lucru oarecum surprinzător — se produce în țări unde sbuciumul economic și politic stau pe primul plan, și unde nu ne-ar mira ca treburile scriitoricești să stea pe planul al doilea.

A trebuit să ne găsim noi, singuri pe lume, care să punem impozit pe activitatea intelectuală creatoare.

Acest impozit e o mare rușine pentru țara aceasta. O rușine și o nedreptate.

Scriitorii trebue să se sesizeze și să reacționeze.

„Gravitatea" în publicistică

Intr'un mic articol scris la repezeală, un tânăr publicist, dintre cei gravi și tragici, de care avem atâția azi, spune tot felul de lucruri îndrăznețe relativ la momentul grav prin care trecem astăzi noi Românii, la „tipul" român, la sensul grav al vieții, etc... pentru a conchide, foarte grav, la nevoia unei noui educații, neapărat grave și ea.

Dupăce începe astfel: „Momentul românesc de azi este un punct nodal", *și dupăce cuprinde nenumărate considerații prea grave, ca acestea: „Ne trebue luciditatea în care să avem curajul să lovim...", — articolul în chestie, care e vehement pornit împotriva spiritului francez, critic, termină grav de tot, așa:*

„Puterile care mai sunt în neamul acesta, nu mai pot fi risipite în sterpiciune. Puterilor acestea le trebue dată realizarea lor firească. Să învățăm că viața e serioasă și trebue serios trăită. Serios trăită până în cele mai mici amănunte. Că e gravă problema vieții și nu ne putem bate joc de dânsa. Să învățăm solemnitatea trăirii încordate și adânci.

Ne trebue o nouă educație. O educație prin care să recăpătăm senzul grav al vieții noastre proprii.

Să salvăm viața noastră și esența ei diluată azi în toate onaniile. Să ne dăm seama, însfârșit, că viața e o taină prin unicitatea ei și n'avem dreptul să ne batem joc de dânsa. Să ducem virtualitățile de putere ale vieții românești până la ultimele ei realizări și reliefuri. Să ne închinăm vieții — această valoare unică, ireversibilă, această taină. Să nu o mai prostituăm."

Se prea poate ca lucrurile acestea să fie în adevăr grave. Ni se pare însă, că după cei 80 ani de influență a spiritului francez, e ceva și mai grav: n'am învățat încă să scriem, să exprimăm limpede un gând, dacă există, și mai ales să nu ne mai strâmbăm! Asta mai cu seamă e deosebit de grav. Aci nu mai încape scuza blestematei influențe franceze.

O sută cincizeci de ani dela nașterea lui Iakob Grimm

Ceiace caracteriza grupul romanticilor dela Heidelberg era tendința de reîmprospătare a limbii și a literaturii la isvorul popular. Opera de restaurare pe care Brentano și Achim d'Armin au conceput-o vag și pe care n'au executat-o decât în parte, au reluat-o metodic și au urmat-o cu rară perseverență frații Grimm.

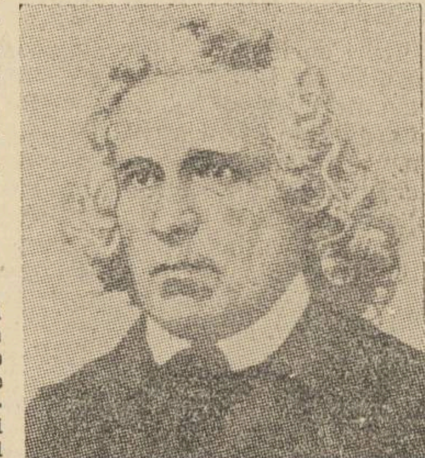
Iakob Grimm, în special, a pus în slujba acestei opere geniul, care unea cele mai diverse daruri, — temeritatea observațiilor și răbdarea cercetării, agerimea de ochi a inventatorului și scrupulul savantului.

Te surprindea mai întâi întinderea programului pe care l-a tratat și, pe măsură ce constați înfăptuirea lui, admiri energia pe care a trebuit s'o cheltuiască în acest scop.

Reconstituirea vechii Germanii, cu limba și religia ei, cu tradițiile mitice și eroice, cu legile și obiceiurile sale, arătarea — în toate aceste elemente ale vieții naționale — a legăturii dintre trecut și prezent, toate aceste constituiau descoperirea unei lumi nouă.

■

Iakob Grimm s'a născut în Hanau, la 4 Ianuarie 1785. Studiile liceale le-a urmat la Kassel, iar pe cele universitare la Marburg. In 1805 l-a întovărășit pe maestrul său, jurisconsultul Friedrich von Savigny, într'un voiaj la Paris. Profitând de isvoarele pe care i le punea la îndemână biblioteca acestui oraș, el a început studiul literaturii germane în evul-mediu. După trei ani, regele Jerôme al Westfaliei i-a încredințat direcțiunea bibliotecii sale particulare dela Wilhelmshöhe. După căderea lui Napoleon și întoarcerea electorului, Grimm a fost numit bibliotecar la Kassel.

JACOB GRIMM

Aceasta a fost epoca „cea mai liniștită, cea mai laborioasă și cea mai fecundă din viața mea" — mărturisește el în autobiografia sa.

In 1829 locul de prim bibliotecar devenind vacant, s'ar fi cuvenit să-l ocupe el; a fost însă preferat un protejat. El a acceptat atunci o catedră, care i-a fost oferită la universitatea din Göttingen. Dar în 1837, atât el, fratele său Wilhelm, cât și alți cinci colegi au fost destituiți pentrucă au protestat împotriva abolirii constituției hanovriene. Insfârșit, în 1841, regele Friedrich Wilhelm IV, l-a chemat la Berlin, fiind ales membru al Academiei de științe.

Iakob Grimm era înainte de toate filolog. In domeniul filologiei el a lăsat două opere capitale: Gramatica *germană și* Mitologia germană.

Prima e o analiză a limbii în diversele ei forme și în transformările ei succesive. A doua urmărește în deaproape urmele pe care vechiul mit păgân le-a lăsat în legenda epică, în superstițiile populare și chiar în cultul creștin.

Dar Grimm se abține dela orice teorie preconcepută, dela orice concluzie pripită. „Nu urmăresc decât un singur scop, — spune el în prefața Mitologiei, *să adun exact și simplu ceiace a mai putut dăinui dupăce popoarele au fost scoase din barbarie și dupăce creștinismul le-a inspirat groază și dispreț față de vechile lor credințe. Tot ceiace doresc e să las altora mijloacele de a continua cercetările mele în sensul în care le-am început".*

Impreună cu fratele său Wilhelm, Iakob a început în 1812 publicarea „Basmelor pentru copii" *strânse după tradiția orală. Parte din ele au păstrat chiar forma dialectală, așa cum le-au fost comunicate dela început.*

Despre felul cum au fost redactate aceste basme, autorii ne spun, în prefață, următoarele:

„Ne-am făcut o lege din a fi, înainte de toate fideli și atașați adevărului. N'am adăogat nimic dela noi; n'am vrut să înfrumusețăm nimic' am dat cuprinsul legendei așa cum l-am primit. Că exprimarea și alcătuirea detaliilor sunt ale noastre, asta se'nțelege dela sine. Dar ne-am străduit să păstrăm fiecare particularitate care ne-a surprins, pentruca culegerea noastră să poată oferi, sub acest raport ca și sub toate celelalte, însăși varietatea naturii".

Dintre toți scriitorii germani, Iakob Grimm a fost poate singurul, care a întrebuințat puține cuvinte străine. El a stăpânit o artă particulară de a reda idei abstracte cu cuvinte concrete; ai impresia că voind să pătrundă geniul limbii, el și-a asimilat procedeul instinctiv prin mijlocirea căruia au fost create cele mai străvechi metafore.

Ad. B.

Ziare

LITERE *No. 16 (Ianuarie).*
RÂNDURI *No. 2 (Ianuarie)*
SALVATORUL *No. 4 (Decembrie)*
PAMFLET *No. 2 și 3 (Ianuarie)*
ACȚIUNEA COOPERATISTĂ *No. 3 (Ianuarie)*

Copii și tineri! Citiți VAGABONZII de Emil Dorian

cel mai palpitant, amuzant și instructiv roman, succesul literaturii speciale pentru tineret

Cronica sportivă

Bilanțul sportului românesc din ultimul timp e trist. Incepe cu pierderea dureroasă a lui Vasile Dumitrescu. Unul din temperamentele cele mai bogate în realizări și făgăduinți s'a stins prin moarte violentă. Practica sporturilor este astăzi unul din refugiile și posibilitățile de viețuire a naturilor eroice.

Câmpul, altădată larg deschis firilor care se afirmau în viață prin ceeace se numește „ispravă", în înțelesul prestigios al cuvântului, s'a îngustat mult de tot. Unul din colțurile necotropite încă de viața socială a vremurilor noastre e desigur și sportul. Tinerețea, îndrăsneala, îndemânarea, mândria dezinteresată de a cuceri prestigiu, încrederea și cerbicia de a înfrunta necunoscutul primejdios, călirea inimii în jocul vieței și al morții, cam acesta e mănunchiul de flori rare care alcătuesc sufletul unui sportiv de calitatea lui Dumitrescu. Avântul lui neînfrânat, tinerețea lui arzătoare jertfită curat spre cinstea sportului românesc, răscumpără impuritatea timpurilor în care trăim. E de prisos să căutăm vre-o mângâere care nu se poate afla. Fie ca pilda lui frumoasă și curată care și sub zăbranicul întunecat al morții luminează sportul românesc, să susțină pe acei care cred, și să readucă la credință, pe acei care se îndoesc de tinerețea generoasă și dârză a neamului nostru.

■

Lamentabila Balcaniadă și-a trăit cum se spune în stil consacrat „ultimile zvârcoliri". Urîte zvârcoliri și penibilă colecție de fapte și amănunte ne-a fost dat să aflăm.

Concluzia globală e că „balonul rotund" nu e încă destul de copt la noi pentru viața internațională. Cu mult mai presus de orice eroare tehnică de conducere, ni se pare reprobabilă purtarea jucătorilor. Nu știm „să ne purtăm în lume"; și jucătorii noștri nu cunosc sau nu vor să cunoască regulele scrise și mai ales nescrise ale jocului. Nu e rușine să fii învins la un joc când lupți frumos. Dar e rușinos și intolerabil ca atunci când se încredințează unui jucvător cinstea de a lupta pentru culorile noastre, să nu se trezească în sufletul lui nici mândria nici simțul răspunderii pe care o poartă.

O parte nu tocmai mică de vină revine și Biroului Federal. In bună și deplină cunoștință de cauză, avea putința și trebuia să iee din timp toate măsurile polițienești căci de poliție se pare că a fost nevoie pentru a păstra intacte puterile echipei noastre și mai ales numele bun al culorilor românești. Ne e teamă însă că footballul românesc este prea adânc viciat de păcatele vieței noastre publice pentru a mai nădăjdui să-l vedem curând ridicat din acest punct de vedere. Și e păcat! Dar Biroul Federal trebue să realizeze că nu putem încă exporta sub etichetă națională o echipă de football, fără umilitoare jertfe. Când exportul se face fără nici un fel de compensație, e cazul de a fi prohibit; e mai prudent așa.

Mângâerea ne vine din străinătate. „Stadiul Român" luptă din greu în Franța: nu cu prea mult succes, dar întotdeauna frumos; dările de seamă străine sunt unanime în această privință. E drept că jocul balonului oval nu e viciat de cel mai distrugător dușman al sportului: profesionalismul, mărturisit sau acoperit. Din punctul de vedere al propagandei naționale, privit prin acea inevitabilă și veșnică „prizmă" tricoloră, un joc de echipă impune mai ales prin purtare și sportivitate. Stadiul Român și echipa C. F. R. au servit cauza cu atât mai mult cu cât au jucat în Apus. La Atena lucrurile s'au desfășurat ca un fel de „distracție" cu băutură și bătae, așa cum se obicinuește pe la noi de sărbători. Dar am scăpat neobservați, căci lucrurile s'au petrecut în mahalaua noastră, la umbra Balcanilor.

■

Surpriza săptămânii ne-au dat-o matchurile de hockey pe ghiață. Rivalitatea sportivă între Tennis Club și Telefoane, lupta pentru întâetate, a început cu victoria meritată a albaștrilor, care au învins cu 2—0.

Bucuria a fost însă de scurtă durată și prestigiul victoriei s'a topit la căldura tinerească cu care a jucat echipa Cernăuțului. Cu argumentul sever de 6—2, Capitala s'a convins că întâietatea e nesigură și lunecoasă ca și ghiața. Pentru progresul jocului, rezultatul acesta neașteptat va fi desigur un stimulent viguros și revanșa va atrage un public mai numeros.

GRIMAN

(Urmare din pag. IX-a)

de Lechner abia în 1888. Traducerea lui în românește acum deschide o nouă problemă de relațiuni literare.

D.Octavian Goga a tălmăcit „Tragedia omului" cu o rară măestrie și în afară de câte o înjosire ca „cocotă" pentru curtezană (mai scuzabil poeticește este bisericescul c...vă, pe care d. Arghezi îl asociază cu mărgăritărelul de Mai) limba e curată, românească, plastică fără zorzoane și învechită fără să miroase a mucegai. E limba (și chiar stilul) lui Eminescu potrivit vremii noastre și e tocmai interesant să se vadă un poet clasic, care izbutește să fie plastic prin vorbe, pentru ureche, nu prin colorism. Dar mai presus de corectitudinea și frumusețea fiecărui vers în parte stă acea impresiune de lucru nou, necârpit, încât cu greu îți dai seama că te afli în fața unei traduceri. Iată un fragment:

Un veac, o zi, măsura-i deopotrivă!
Și ținta ta, tu ai s'o vezi ajunsă,
Dar să nu crezi că'n trupul de țărînă
Incătușat e rostul tău de om!
Nu vezi furnica, roiul de albine,
Năuci aleargă mii de muncitori
Ce-orbecăind grăbesc și cad și pier...
Dar neamul lor eternități trăi-va
Și într'un duh s'o sbate mai departe,
Cu repezi pași înaintând spre țintă...

O traducere ca aceasta e un noroc pentru un autor și fără îndoială că haina literară în care ne e înfățișat Madách în românește ne face să înăbușim întrebarea dacă metoda de a înlănțui tablouri n'are ceva de gravură populară ca „scara vieții", sau de paralelă, așa de des folosită în urmă în cinematograf, fiindcă izbește imaginația prin varietate.

G. CĂLINESCU

— O cunoști pe Madam Prundu? Am dormit împreună!...
— Nu mai spune?
— Da! la conferința dela Dalles!

„Iar a făcut declarații!..

Colaborare

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 738
DUMINICA 27 IANUARIE 1935

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Un sindicat al scriitorilor

O împrejurare ostilă a strâns laolaltă pe confrații scriitori, Duminica trecută. Ar fi fost de dorit să nu o aștepte 30 de ani și să o prevadă. Acum 20 de ani, acum 15 ani, acum 10, li s'a spus: e nevoie să lucrăm și să ne apărăm. Scriitorii n'au înțeles ori au glumit. Conștiința de breaslă era inexistentă, ca și sentimentul de camaraderie. Fiecare confrate toarce pentru sine un geniu taciturn și agresiv, proprietar al unei poziții de luptă umoristică sau al unei vârste, care adaogă la nesuferitul miros individual, flerul pe generații. Războiu de personalitate și bătaie sterilă de epoci: printre resturile campamentelor provizorii, mutate din loc în loc, poeții se strecoară șchiopătând și tușind, răniți de viață și eliminați câte unul.

S'a propus cu mult înainte de amenințarea cu un impozit pe mizeria profesională, o atitudine socială de solidarizare. Nu spuneți că individualitatea este rebelă spiritului de tovărășie: așa individualitate este o suficiență declamatorie și o înfumurare. Omenescul artistului e dedesubtul tuturor numelor și în toate stihiile acelaș, iar satisfacțiile de orgoliu, dacă sunt reale și nu mincinoase, se capătă în ipoteză și nicidecum în sălbăticia unei singurătăți de stârpiciune.

A circulat și un manifest acoperit cu 45 de semnături hotărîte să deosibească într'o lume organizată o nouă organizare.

Desigur că se naște întrebarea: este poetul un profesionist și poezia, în versuri și proză, în cărți voluminoase și în plachete, o profesiune? A scri este a face o ispravă utilă?

Cine ar putea să afirme cu tenacitate? Prea deseori ai dovada influenței tardive și succesiv de lente a scrisului chiar utilitar. Ca să se creeze corespondența dintre lucrul gândit și public este nevoie de artificializarea prin educație înceată, de un rafinament prin transpuneri, de adoptarea materialului hârtiei introdus în viață — de un tic cultural. Această grimasă de catalepsie, rară ca maladia lui Bright până acum vreo 20 de ani, a devenit și la noi epidemică, circulă și se propagă. Cetitorii se înmulțesc, relativ încă foarte puțin dar comparativ imens: cartea românească este cerută, este cumpărată, plătită. Cosmeticul literar trebuiește: te poți sustrage producției și industrializării? Nu. Va să zică, e vorba de o profesiune, de interese, de salarizare: vrei au ba, marfă și consumatori.

Mai practici decât furnizorii de manuscris, editorii au făcut o asociație: nici nu încape îndoială, e în joc o industrie.

S'a mai discutat ce aduce autorul la manufactură. El dă și materia primă brută și materia transformată și obiectul gata făcut: editorul îl înmulțește; pe când țițeiul, dela acțiunea forajului până la comercializarea lui, trece prin câteva serii de operațiuni și întreprinderi independente unele de altele, implicând capitaluri și activități distincte. Numai literatul dă laolaltă și sonda și lacrima pură, de ultimă distilerie, trei, patru operații suprapuse, gata, unei întreprinderi care o flaconează și o vinde. Totuș, literatul e mult mai slab decât editorul: singura lui plăcere, făcută să-l compenseze, se găsește la întâlnirea cu editorul civilizat, atent și corect, căci nici acest tip de editor nu ne lipsește. Dar editorii organizați profesional era nevoie să găsească dinaintea lor organizarea profesională a literaților.

Manifestul ar fi fost publicat dacă autorul lui era un prost psiholog. El a așteptat să treacă o săptămână, două, trei, patru săptămâni, și între săptămâni a pipăit pulsul celor 45 de semnatari entuziaști ai primului moment. Niciunul nu s'a mai prezintat la nicio convocare și cei mai mulți s'au rugat să nu le apară iscălitura pe manifest... Unul se motiva cu o funcțiune, altul cu o dependență de umilință, altul cu grija să nu supere un protector: nefericiții confrați se temeau să profeseze o opiniune și aveau senzația că onorabila lor emancipare și o atitudine cinstită constituiau o rușine.

Abia acum își dau seama ei după împlinirea tuturor soroacelor, că o tovărășie profesională putea să aibă un rost. La o gazetă apărută de curând și cu celeritate dispărută, au fost recrutați scriitorii tineri în desnădejdea șomajului cu salarii de 1000 de lei pe lună. Sunt oameni politici și directori de gazete, cărora nu li se urcă sângele în obraz când acordă unui poet apuntamentul refuzat de un rândaș. Poate apăra cineva pe copilul care primeste această primă de tuberculoză? Cine?... Poate înfiera cineva pe un patron abuziv? Cine?... Societatea Scriitorilor Români, aristocratică și academică, nu are cădere să intervie în conflict, nici să plaseze un literat nici să-i asigure un tratament decent.

Până la eroarea unui funcționar din ministerul de finanțe, prea zelos, scriitorii n'au avut sensibilitatea interesului lor. Statul care le refuză orice asistență trebuia să le mai puie și un impozit asupra unor beneficii fictive. Azi, d-l Victor Slăvescu, care-i și d-sa un scriitor, va repara greșala unui subaltern, probabil bine plătit. Mâine, se va putea să avem alte soiuri de miniștri de finanțe. Am avut nu de mult un ministru de justiție foarte bine intenționat, care întocmind o lege a proprietății literare nu s'a consultat cu nimeni și a omis din legea lui esențialul elementar. Lipsea organul trebuincios.

A venit ceasul să se organizeze un sindicat profesional independent, viu, activ și de permanentă inițiativă. Materialmente, el poate apăra toate interesele breslei și opera lui de creație intelectuală poate lăsa în urmă toate încercările hibride de participare a literaților la viața culturală efectivă românească, printr'un sistem de lucrări, care grupându-i în colaborări felurite le poate procura fără greutate o existență demnă. Și sindicatul, a căruia întemeiere e necesară va putea să fie în lipsa oricărei autorități speciale, o autoritate ascultată.

T. ARGHEZI

Poem trist

Din nouă sute șapte Tu vii, Iisus, aici
In casa ce-și tot lasă — frânt — trupul într'o parte;
Cântai copilăriei.. Azi țiterele-s sparte,
Iar nouri plini cu sănii au daruri tot mai mici.

Cine-a gătit cu albe mănuși uscatul ram
Şi svârle flori de lună pe adormite ape?
Imagina-Ți, Iisuse, a clătinat pe-aproape
Povestea stelei care a poposit la geam.

O! urcă blând, colindă; te-ascult; în ochiul ua
S'au adunat vedenii de jucării stricate...
Te'naltă spre vibrarea de focuri depărtate
Să plâng cu amintirea, să nu mă mai aud.

ALEXANDRU CALINESCU

C. Vlădescu — Portret

Din viaţă... şi din cărţi

O sinucidere

Un prieten venit din provincie (partea de nord a Ardealului) mi-a povestit — printre alte întâmplări petrecute în orașul lui — despre o sinucidere, care dăduse mult de vorbă localnicilor.

Se sinucisese o profesoară — fiica unor oameni bogați din localitate. Era o fată de vre-o 25 de ani, foarte frumoasă, sportivă, care își dăduse toate examenele la Universitate cu bilă albă. Licența și-o trecuse cu „magna cum laude". La capacitate fusese întâia. Ar fi putut lua catedră în orice oraș din țară. Preferase orașul, unde locuiau părinții ei.

Aici profesoara, — fiică bună, prietenă și colegă fără pereche, — începu seria deziluziilor.

Se îndrăgosti de ea un doctor. După câteva luni, căsătoria părea iminentă. Doctorul însă — știind-o fată bogată — îi puse o condiție sine qua non: *să-i dea din zestre, în mână, un milion... cu care el să facă ce-o pofti. Urmă despărțirea — cu toate suferințele...*

O nouă dragoste — după câtva timp... cu un inginer. Dela început — toată gama amorului... Când însă discuțiile începură în jurul căsătoriei, pretendentul ceru — și el — un milion... în aceleași condiții: „Ori milionul; ori se retrage!"...

Eroina n'a mai putut suporta a doua deziluzie. A luat o mare cantitate de veronal și a murit. Fața i s'a luminat prin moarte. Au îmbrăcat-o în haină albă; i-au pus coronița de mireasă pe cap.

Mama ei nici nu mai avea lacrimi. Nici nu mai avea glas. De-abia gemea: „Copila mea, puica mea!"

Sicriul a fost pogorît în groapă — cu chipul fericit de mireasă adormită.

Erau de față și cei doi pretendenți: cel dintâi — înfrânt; cel de-al doilea... ținându-și firea.

Lumea a plâns și a hulit în acelaşi timp.

Toți s'au împrăștiat. Iar mama s'a întors la casa ei — în odaia fiicei, printre lucrurile ei, în mijlocul amintirilor.

Desigur se mai aude și acum glasu-i stins: „Puica mea, copila mea!"

Fragilul suflet al fetei nu putuse rezista.

Se știa bună și cuminte, tânără, frumoasă, instruită. Își făcuse o carieră, deși bogăția părinților îi putea asigura o viață îndestulată.

Avea dreptul — pentru calitățile ei — să găsească un tovarăș, care s'o prețuiască în sine.

Amândoi pretendenții au trecut ușor peste zestrea-i sufletească. Toți i-au vânat zestrea materială, și — mai mult decât atât—au vrut să defalce o parte, ca bani de buzunar.

Din pricina refuzului de a-și plăti bărbații, de a le da bani de buzunar, — pentru acoperirea conturilor vechi de petrecere sau pentru asigurarea unei sume necesare noilor aventuri, — ea a fost părăsită... și nu numai de unul, ci de doi...

Rezistența sufletească a atins maximul. Coarda a plesnit...

Fata a intrat în viață cu iluzii. Vedea — în fiecare bărbat — un om de caracter.

Deziluziile i-au închis ermetic inima. Nici o spovedanie mamei — din mândrie rănită, din desperare...

Dacă ar fi venit copila la mamă, dacă și-ar fi pus fruntea pe genunchii ei, și i-ar fi povestit totul, — mama ar fi mângâiat-o pe păr și i-ar fi povestit, și ea, deziluziile sale.

Poate nu i-ar fi pomenit de umilințele provocate de tatăl ei. Dar — cine știe?

Şi atunci copila — văzând lungul șir de dureri al mamei sale — și-ar fi dat seama de un lucru simplu: că asta-i viața, și că n'ai dreptul să faci nimănui o durere...

Chipul de mireasă adormită se va destrăma — și'n mormânt, și'n amintirea prietenilor.

Va rămânea intact în mintea mamei, care în fiecare seară va îngenunchia la patul fetei și va cădea cu brațele peste perne — gemând:

„Copila mea, puica mea!"

M. SEVASTOS

Doctrina lui Drieu la Rochelle

Nici o victorie nu este mai plăcută ca acea gratuită, obținută din neîndemânarea adversarului. Niciodată convingerile nu par mai puternice decât atunci când au fost sguduite numai până la a dovedi că rezistă, și au rămas apoi intacte și triumfătoare. O teză contrarie prost susținută, un atac prin sine însuși avortat sunt cele mai sigure examene și cele mai facile. O demonstrație a propriei tale credințe nu poate, pe alocuri, să nu-ți suscite anume bănueli și să nu-ți desvăluiască oarecari slăbiciuni. Dimpotrivă eșecul credinții potrivnice, petrecut în fața ochilor și a conștiinței tale te asigură în bloc, unitar, de buna ta dreptate consolidată până la noui încercări.

Drieu la Rochelle se prezintă opiniei publice cu o carte de severă dogmă politică și de preciziune tactică: *Socialisme Fasciste.* * Faptul este, din mai multe puncte de vedere, însemnat. In primul rând, prin vădirea popularizării fascismului în Franța, unde până de foarte curând însuși termenul, echivalând cu o barbarie și fiind un barbarism, era repudiat și spus pe șoptite. Să observăm că se rostește din ce în ce mai public. In al doilea rând pentru consemnarea fenomenului, de mult semnalat și chiar aici, a trecerii scriitorilor la politica militantă și la înregimentarea lor pe lângă mișcări și partide.

Insfârșit prin însăși personalitatea autorului care în afară de calitățile propriu zise le mai are și pe acelea de-a reprezenta și de a influența o bună parte din tineretul francez. Din acel tineret francez care, mai buimac acum decât oricare altul a trecut caşi Drieu la Rochelle de la indiferența manifestă față de politică, la o formă de utopie europeană de fiică directă a mentalității lui Rousseau pentruca după o epocă de dilemă, să se svârle cu tot bagajul și, renegându-se voios, în soluția cea mai crudă și cea mai apropiată de actualul său confort periclitat, — firește, fascismul. Acest itinerar puțin estetic și mai puțin elegant se deslușește din chiar enumerarea cronologică a cărților de politică ale lui Drieu: Interrogation. — Etat-Civil, — Le jeune européen, — Genève ou Moscou, — Mesure de la France, — L'Europe contre les patries, — pentru a termina prin acest Socialism fascist, cel puțin neașteptat într'o familie de titluri în care cele mai avansate vorbesc despre Europa, Geneva și Societatea Națiunilor.

Spontaneitatea și surpriza prezenței sale în opera lui Drieu (ca și în cadrul ideilor franceze contemporane) nu trece fără urme asupra acesteia. Este de relevat, laterală dar dela început, confuzia tristă în care se sbate autorul pentru a-și exprima ideile. Gândul neprecis și exprimarea greoae valorează aproape cât o condamnare în țara lui Boileau și însuși talentul lui Drieu la Rochelle știa să îmbine o vioiciune delicioasă cu o limpiditate mediteraneană. Noua sa postură nu pare însă a fi prea sigură pe sine deși, desperat, în părțile esențiale, încearcă cu tot dinadinsul să-și înhame gândul în puncte și propoziții înăuntru cărora însă haosul vâjâe tot atât de regretabil. Lipsa vreunei linii fundamentale de gândire, alcătuirea unui volum de doctrină, quasi-manifest, din câteva fragmente disparate între care coeziunea este a fatalității, contradicțiile, erorile grosolane de informație precum și anumite inadmisibile naivități și chiar prostii pentru a spune termenul, prinse într'o atmosferă stângace și jenată în care retractările stau alături cu insolențele și stilul vine să acopere sărăcia ideii, — toate acestea condamnă dela început această lucrare ca operă de diletant, puțin viabilă și în multe privinți puțin respectabilă.

Cartea cuprinde două atitudini: una de doctrinar politic rigid și grav, și este cea mai desagreabilă, și alta de essai-ist liber, în care notațiile de explicație politică vin să se ajute cu reflecții personale ca în cadrul unui jurnal intim fără pretenții, — partea cea mai scuzabilă. Prima este derizorie și necinstită. Astfel în primul capitol, ca să spunem așa, intitulat pompos și cu reminiscențe din Engels: *Contra lui Marx,* Drieu la Rochelle, știți, fostul nostru nuvelist și autor dramatic, e convins de a-l fi sdrobit pe Marx împreună cu toată construcția sa doctrinală, Iată punctele acestui fulminant (și de o insolență în expresie admirabilă) rechizitoriu științific: 1. Este inexact că o clasă exercită puterea politică. Cum ar putea să guverneze o clasă întreagă ? 2. Este inexact că sunt numai două clase în conflict: burghezia și proletariatul. Sunt mai multe. 3. Este inexact că o clasă ar înlocui pe alta la dominația politică. Se vede din celelalte două puncte. Pentru orice cetitor cât de grăbit, al lui Marx, nu mai este nevoe să arătăm că sunt într'adevăr anumite probleme de rezolvat din textele marxiste și anumite aserțiuni încă obscure dar în orice caz nu acestea. Faptul că Drieu s'a oprit tocmai la ele, care sunt a. b. c-ul marxist și pe care nu l-au putut înfrânge mulți alții mai indrituiți de cât un bard răsculat, dovedește dacă nu chiar reaua sa credință atunci desigur graba obtuză a novicelui. Căci dacă într'adevăr pentru a se convinge de dominația politică a unei clase, Drieu la Rochelle cere să vadă un guvern din întreaga clasă și nu-i ajunge tabloul guvernării prin reprezentanți și a stăpânirii economico-financiare se înțelege că nu va fi convins niciodată, dar nu din vina faptelor. La fel, dacă cu tot dinadinsul refuză să vadă procesul de separație și de coagulare în două tabere ale societății, dacă neglijează datele cele mai elementare ale statisticilor sociale care indică precis acest fenomen dela proletarizarea micii burghezii și a unei părți din țărănime, până la ascuțirea conflictului și la războiul civil care presupune două tabere în luptă — nimeni iarăși nu va isbuti să-l trezească din blânda sa utopie, sau penibilul său simulacru. Insfârșit dacă în Franța, țara care a cunoscut cea mai aspră și categorică revoluție de clasă și care a văzut înlocuirea regimului uneia prin a alteia la 1789 se mai poate susține că clasele sociale nu-și succed la guvernare, atunci, iar, orice om de bună credință trebue să renunțe, igienic, de a mai discuta.

Aceiași renunțare i-ar fi impusă de asemenea demonstrații ca aceasta în care autorul vrea să arate că nu sunt atât de mari deosebiri între burghezie și proletariat (pag. 40): „Muncitorul merge la uzina sa și se întoarce, după cum și burghezul merge la cârciumă și la cinematograf ca burghezul; are o familie unde trăește în ambianța unei femei... Are muncitorul o viață economică mai nestabilă? Are muncitorul o viață fizică mai dură? Dar câți burghezi au o viață economică stabilă, din capul până în josul scării? Confortul în care trăește burghezul este totdeauna amenințat de ruină. Cât despre asprimea muncii, ea este inegală pentru muncitor conform meseriei sale. Mașinismul tinde să facă din ce în ce mai mult din muncitor un om așezat și inert ca burghezul —

(Continuarea în pag. II-a)

* Drieu la Rochelle. Socialisme Fasciste. Ed. N. R. F.

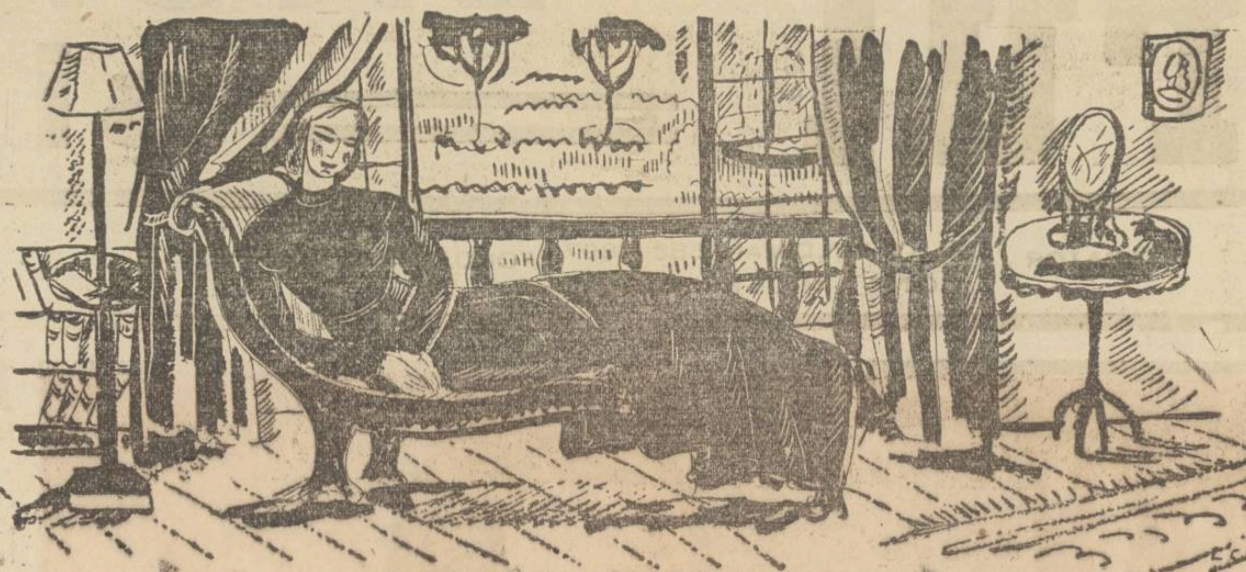
şi de altă parte sportul restitue forţa fizică burghezului". Nu e splendid? Ascultaţi acum un răspuns şi o ieşire din impas: „Dar, deşi este explicat, rezultatul rămâne acelaş.

In lumea acţiunii (a politicii N. n.) nimic nu justifică nimic". (pag. 45). Se pune întrebarea dece, în asemenea condiţiuni, autorul se mai căsneşte să scrie, odată ce totul este injustificabil ? Iată însă şi un proiect pozitiv, constructiv ca să spunem aşa, bazat pe o justă argumentaţie: „Războiul poate suporta o transpunere caşi amorul. E departe răpirea primitivă de dragostea sentimentală. Trebue ca specia să se mulţumească cu această transpunere şi cu această atenuare a instinctului de reproducere. Să înlocuim bătăliile prin matchuri de football, eroismul pământului prin eroismul cerului (pag. 153). Din nefericire acest idilism emoţionant este corectat şapte pagini mai încolo, după cum urmează: „Iubesc disciplina militară, idealul vechii armate — socotesc drept necesară mândria sportului — am oroare de pacifismul abstract", (pag. 160). Şi tot aşa lucrarea îşi urmează mersul prin prăpăstii şi gropi, de felul acestora, accidentale, printre care consideraţia oboseşte şi orice simpatie se epuizează.

Atitudinea cealaltă este, spuneam, mult mai scuzabilă, precum şi mai suportabilă, odată ce coboară de pe catedră ştiinţifică inabordabilă, fără anumite îndrituiri. Intransigenţa cetitorului scade în faţa unui soliloquiu distrat în care se întretae reflecţiile interesante cu ereziile tutelate de tonul modest al aceluia care nu vorbeşte mai departe de graniţele propriei sale nedumeriri. Pentru care lucru nimeni nu-i poate face autorului vre-un cap de acuzare. Ba dimpotrivă lărgirea cadrului aduce şi anume uşurinţă, vioiciune şi sclipire din bunul Drieu de altădată cu totul înecat în rigiditatea uzurpată a savantului. Este chiar relevabil un mic studiu lucrat în notaţii neşlefuite, lăsate la prima lor formă, oarecum interogativă şi plin de sugestii interesante intitulat *Nietzsche contra lui Marx* şi aparţinând, după cum se vede, tot lumii culturale de care este legat şi autorul. Ne-am întreba însă şi noi dacă până în paginile acestea chiar fără a mai vorbi despre celelalte, nu se observă o scădere a inteligenţii, o întunecare a vioiciunii obişnuite a lui Drieu la Rochelle precum şi, mai ales, o lipsă gravă de sinceritate şi de spontaneitate care înainte erau baza caracterului său cultural. Indeobşte fascismul este o cruntă mistificare şi anihilează dreptatea cugetului. Grefat însă pe mentalitatea nebuloasă a rassei germane, căptuşită şi ca de fanatismul revanşard al învinsului, dă cu totul un alt ton. *Das drite Reich*, lucrarea lui Mueller van den Brueck, leagăn entuziast şi mistic al doctrinei naţional-socialiste (aşa cum pentru Franţa ar candida să fie Socialisme fasciste), pulsa de un elan deosebit, înflăcărat, în care ura şi iubirea colorau violent inepţiile, erorile şi chiar mistificările, subliniându-le. Fascismul francez pentru a se naşte trebue să calce în picioare raţionalismul luminos al lui Descartes, onestitatea critică a lui Montaigne şi ironia lui Voltaire, şi mai trebue să-şi creieze şi vre-un mobil fictiv în lipsa pintenului revanşei naţionale. Fascismul francez ne pare rău augurat.

KYO

GRATUIT
CU UN ABONAMENT LA REVISTA
„RADIO"
(LEI 250 PE AN SAU LEI 125 PE 6 LUNI)
RADIOFONIE-TELEVIZIONE-STIINTA PENTRU TOTI
PUTETI CÂŞTIGA
9 APARATE DE RADIO IN VALOARE DE
100.000 LEI
fără sa mai fie necesar să strângeţi cupoanele din revistă.
Birourile revista „RADIO" sunt instalate în Palatul „ADEVARUL" S. A. Strada Const. Mille No. 5—7—9

Cronica Ştiinţifică

Untura de peşte şi tuberculoza

Medicul german, doctorul Zahariae recomandă, ca mijloc simplu şi eficace în tratamentul tuberculozei pulmonare, untura de peşte, denumirea populară a uleiului din ficat de morun.

Din practica medicală a savantului pomenit, rezultă că această substanţă micşorează considerabil expectoraţia şi pe de altă parte, măreşte pofta de mâncare şi accelerează vindecarea tumorilor tuberculoase.

Lampa cu vapori de sodiu

Technica iluminatului înregistrează o adevărată revoluţie graţie punerii la punct a lămpii cu vapori de sodiu, foarte răspândită în timpul din urmă, mai ales în Germania.

Această lampă furnizează o intensitate luminoasă de vreo trei ori mai mare decât lampa electrică cu filament cu incandescenţă la acelaş consum de energie, având în plus avantajul unei durate duble.

Lumina se produce prin descărcarea unui curent alternativ de înaltă tensiune între catode. Culoarea este un galben deschis, nu tocmai plăcută pentru ochiu. In schimb, posedă preţioasa însuşire de a străbate ceaţa, din care cauză se recomandă în special pentru luminarea rutelor de automobile.

Radio şi aurora boreală

Exploratorii regiunilor polare au observat în repetate rânduri că în preajma polilor magnetici, indicaţiile busolei nu mai sunt exacte. Acul magnetic al busolei, în loc de a rămâne nemişcat, oscilează agitat. Acest simptom anunţă o furtună magnetică. In acest caz apar imediat pe cerul întunecat raze violete şi lumina se răspândeşte tot mai mult, învăluind firmamentul cu un văl alburiu. Concomitent, temperatura scade brusc.

Vânătorii din Alaska şi din nordul Canadei numesc aceste aureole boreale — deosebit de violente — „moartea albă". Şi într'adevăr, adesea, ceaţa groasă coboară asupra întregii regiuni, făcând aerul irespirabil şi uneori deadreptul ucigător.

Nu de mult, membrii unei expediţii polare — din care mai mulţi au fost asfixiaţi de această aureolă boreală — au încercat să ceară ajutor medicului prin radio.

Cu surprindere, constatară că postul lor de radio, deşi în stare perfectă, refuză să funcţioneze.

Nu putură intra în contact nici cu staţiile vecine, nici cu posturile îndepărate. Exploratorii erau cât p'aci să creadă într'o avarie a instalaţiei lor de radio, când deodată, aurora boreală risipindu-se, începură se audă o serie de semnale de alarmă dela alţi emiţători, semnale care le parveneau cu o tărie extraordinară.

Lucrurile se petreceau ca şi cum undele sonore se opriseră par'că în drum, şi se grămădiseră, pentru a ţâşni deodată cu toată puterea, imediat ce piedica fusese înlăturată.

Aceste turburări de emisiune şi de recepţie manifestându-se regulat în cursul aureolelor boreale, radiotechnicienii au căutat să explice această stranie coincidenţă.

Au constatat, prin cercetări mai aprofundate că există o strânsă legătură între aurora boreală şi propagarea undelor radiofonice.

Ştiinţa stabilise în timpul din urmă că aurorele boreale sunt mai frecvente în anii în care există mai multe pete solare.

Or, după o recentă teorie a savanţilor Maris şi Hulbert, ionizarea aerului provoacă aurorele boreale.

Intr'adevăr, în straturile superioare atmosferice, atomii şi moleculele care — prin atracţia magnetică a pământului — se apropie de suprafaţa globului, se ionizează şi se ciocnesc cu moleculele neutre din straturile inferioare ale atmosferei. Se produce astfel un efect luminos.

Analiza acestei teorii interesante formează obiectul principal al unei noui expediţii ştiinţifice americane, compusă din cei mai buni technicieni de specialitate.

Radiotelegrafiştii acestei expediţii vor lua cu ei, în acest scop, un emiţător extrem de puternic şi vor încerca să menţină contactul cu posturile americane, chiar în timpul unei aureole boreale, graţie unei emisiuni dirijatede T. F. F.

„Granate înregistrătoare" în stratosferă

Câţiva meteorologi americani propun, pentru exploatarea stratosferei, tunuri cu tragere lungă, de felul celor întrebuinţate în timpul răsboiului la asediul Parisului.

Proectile acestor tunuri ating înălţimi, la care nu s'au ridicat încă până acum baloanele înregistrătoare.

Fireşte, aceste granate urmează să fie echipate cu instrumente de măsură, capabile să funcţioneze în chip automatic. Deasemenea vor fi prevăzute cu un soi de paraşute, care să transforme căderea într'o coborîre liniştită, în aşa fel, încât aparatele înregistrătoare să ajungă la pământ, nevătămate.

I. S.

Moartea poetei Sappho

Era în luna lui Thargelion, când înfloresc rozele şi iubirile, când păsările cântă şi marea cântă şi ea. Dar acest concert al frumuseţii eterne nu mai putea răsuna în inima aceleia, care trăise numai pentru ea.

Sappho plecase din Mitylene, ca să-şi ascundă durerea tocmai la extremitatea occidentală a lumii elene, în Sicilia, pe care o cunoscuse odată ca exilată politică. Dar în cursul lungului drum pe mare ea înţelese toată inutilitatea unei vieţi lipsită de singura ei bucurie, Phaon! Şi decise să moară.

S'a oprit în insula Leucade, din Marea Ionică. Acolo era o stâncă, care cobora drept în mare, ca un zid monstruos de piatră albă. S'a oprit acolo, ca să i se împlinească destinul...

Sappho e acum în vârful stâncii şi priveşte marea, care îşi sparge cu sgomot asurzitor talazurile pe pereţii implacabili de granit. Iar aceste valuri îi apăreau acum, în ceasul ultim al vieţii, ca vestitorii întunecatelor valuri ale Styxului, blestematul fluviu care mărgineşte Infernul.

„O! Nemuritoare Aphrodită! Zeiţă a celor mai mari bucurii, ca şi a celor mai mari dureri, acea, care toată viaţa ei a trăit sub sceptrul tău atotputernic şi care ţi-a dăruit toată fiinţa ei, toate gândurile ei, lovită de neînduratorul Destin, care e mai puternic chiar decât voi nemuritorii, nu mai poate suporta viaţa. Suflul Eumenidelor m'a atins şi trebue să părăsesc drumul luminos al vieţii. Mă aşteaptă noaptea cea fără de sfârşit şi totuşi plec spre ea, căci dragostea, marea dragoste, este singurul sentiment în stare să înfrângă legile firii. El singur e în stare să smulgă fiinţa noastră din propria ei fiinţă spre a o asvârli întreagă la picioarele altuia şi când acel altul nu primeşte darul fiinţei noastre, atunci? Atunci bietul nostru suflet, smuls corpului său şi care are acum absolută nevoie de sărutul sufletului frate, spre care l-au împins legile de neînţeles ale lumii, îşi pierde rostul existenţii, rătăceşte stingher, îşi târăşte corpul ajuns hoit până ce ajunge să dorească, ca supremă consolare, întoarcerea în Neant... Neantul, cuvântul îngrozitor al nefiinţei, teribilul mister al groazei şi al întunericului, el care sperie şi pe cerşetorul neputincios în zdrenţe şi îl face să-şi ducă mai departe povara vieţii de câne bătut, el nu sperie însă pe cel ce-şi caută scăparea din sbuciumul dragostei neîmpărtăşite. Aici e viaţa, adică minunea de fiecare clipă, frumosul risipit cu atâta dărnicie în jurul nostru de milostiva mână a lui Zeus. Viaţa e pajiştea verde smălţuită de flori, e muntele ce închide porţile cerului, e dumbrava mirositoare, sunt norii albi şi uşori, care lunecă pe marea albastră a cerului, e luna care ţese văl de vis peste nopţile senine, e soarele, care înălbeşte marmora templelor, e greierul care cântă în nopţile calde, freamătul de viaţă înăbuşită a pădurii, holdele blonde ale ogoarelor, e cântecul păsărilor, e frumuseţea oamenilor cu corpurile lor asemenea zeilor. Iar dincolo? Dincolo e Neantul. Intunericul misterului şi Misterul întunericului. Şi totuşi alegi Neantul, moartea, renunţi cu voinţă la viaţă şi la toate frumuseţile ei, până într'atât sufletul tău rătăcitor şi-a părăsit corpul său şi şi-a perdut rostul său. El geme sub o povară mai grea decât cea a sclavului, care împinge roata morii, căci acela tot mai vrea să trăiască. Pentru tine însă povara sufletului stingher e mai grea decât toate pietrele de moară ale pământului. Şi astfel alegi noaptea neantului. Numai să se termine chinul. O singură mângâiere îmi rămâne, acum, când stau să părăsesc lumea. N'am trecut printr'însa fără rost, las în urma mea o dâră de lumină, căci am primit de la Muze adevărata fericire şi nu voiu fi uitată după moartea mea...

Sappho se îndreptă foarte repede spre extremitatea stâncii, ezită o clipă, dar îşi recăpătă curând curajul de a sfârşi şi, fără să privească în urmă făcu săritura fatală în mare.

FILIP OROVAN

Ziare

ŞTIREA *No. 216 (Decembrie)*
FLAMURA VERDE *No. 11 (Ianuarie)*
VIAŢA NOUA *No. 1 (Ianuarie)*
BANATUL *No. 2 (Ianuarie)*
TRIBUNA EDILITARA *No. 124 (Ianuarie)*
CRONICARUL *No. 25 (Ianuarie)*
SCÂNTEEA *No. 11-12 (Ianuarie)*
GAZETA CARŢILOR *No. 9-10 (Decembrie).*

Cronica şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Cum procedează F. R. S -ul

A apărut luna aceasta anualul „Ranneforths Schachkalender" pe 1935. El cuprinde pe lângă un bogat material technic (partide, jocuri finale şi probleme interesante), numele şi adresele tuturor jucătorilor de şah şi al problemiştilor apreciaţi din toate colţurile lumii.

Astfel întâlnim în această elegantă broşură pe Alechin, Capablanca, Flohr, Tartakower, Bernstein, Euwe, etc. Numele şi adresele celor publicaţi sunt trimise de federaţiile de şah respective, afiliate la F. I. D. E.

Federaţia Română de şah, având grijă ca numele şi adresele marilor şahişti români să nu lipsească din acest răspândit almanach şahist, a trimis o listă destul de numeroasă, pe care o reproducem:

Jucători de şah: Ion Arapu, George Boskovici, Dr. N. Brody, Ing. Liviu Ciulley, Julian Damşescu, St. Erdely, Făgărăşanu, C. Gheorghiu, H. Gudju, Tr. Ichim, Chr. Leu, Aurel Linţia, Eugen Negruţac, G. D. Neştian, Jules Sacchetti, Alex. Tyroler, Andrei Winkler.

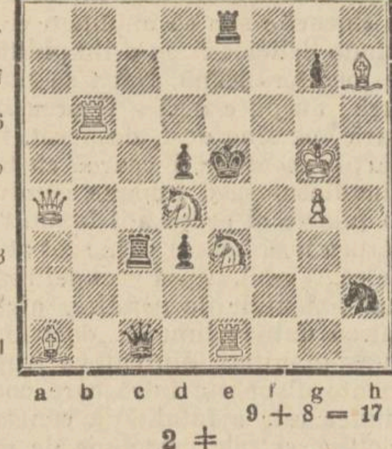
Problemişti: Gică Alexandrescu, Octav Costăchel, George Duicu, C. Gavrilov, Anatole Ianovcic, Mircea Manolescu, V. Oniţiu, I. Schlarko.

Din rândurile jucătorilor înscrişi citaţi mai sus constatăm cu mare surprindere lipsa a unei întregi pleiade de maeştri şi jucători apreciaţi, cari au făcut în dese rânduri fala şahului românesc. Astfel maeştrii Baratz şi Balogh, Dr. K. Davidescu, Max Wechsler, ing. H. Taubmann, ing. L. Loewenton, dr. Z. Proca, L. Mendelsohn, toţi aceştia lipsesc din „Ranneforths Schachkalender", unde întâlnim nume ca Ion Arapu, Aurel Linţia, George Boskovici, Iulian Damşescu, Făgăsanu (?), etc.

Ne mirăm că foştii campioni ai României şi reprezentanţi principali ai şahului românesc la Olimpiadele internaţionale au fost omişi depe lista trimeasă de către F.R.S., pentru faptul că nu fac parte din această organizaţie.

PROBLEMA No. 861

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*
— Und so eine Idee — (122)

9 + 8 = 17
2 ‡

Dar lista problemiştilor este direct senzaţională, când sunt găsite nume necunoscute ca Duiciu-Aninoasa, Mircea Manolescu, etc., precum şi Gică Alexandrescu ale cărui aptitudini de problemist sunt cu totul superficiale.

Maestrul Herland — cel mai vechi problemist român, cunoscut şi apreciat şi în străinătate pentru talentul lui excepţional lipseşte din almanah

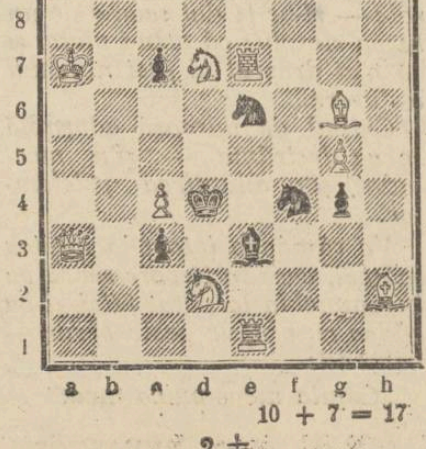
Omiterea bătrânului maestru din „Ranneforths Schachkalender" este o jignire adusă şahului român, care nu va tolera conducătorilor F.R.S.-ului asemenea acţiuni nesocotite. De pe lista problemiştilor constatăm deasemeni cu multă uimire lipsa lui Paul Leibovici, A. Nagy, Camil Seneca, ing. L. Loewenton, etc.

Prin urmare, conform previziunilor noastre, acţiunea destructivă a şahului românesc continuă, vina întreagă fiind certurile dintre F.R.S. şi F. C. S. R.

Faptul că o seamă de reputaţi şahişti români, în frunte cu maestrul Herland, lipsesc din almanachul pomenit mai sus, se datoreşte în întregime conducătorilor Federaţiei Române de şah. D. Cristian Leu, preşedintele acestei federaţii pe care îl ştiam un spirit idealist şi un entuziast pentru cauza şahului nostru, nu trebuia să se preteze la asemenea înjosire a şahului românesc. Iar noi — şi alături de noi toată massa şahistă dezinteresată din România — protestăm cu energie contra acestor procedee incalificabile.

PROBLEMA No. 862

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*
— Eva — (123)

10 + 7 = 17
2 ‡

Portretul nostru

IOAN H. GUDJU

Distins maestru al şahului românesc. Face parte dintr'o întreagă familie de şahişti reputaţi, el fiind cel care s'a ridicat mai mult în ierarhia şahului. Fost secrtar general al F. R. S.-ului. Reprezentant permanent al României la F. I. D. E. Membru în echipa României la diferite olimpiade şahiste. In domeniul ziaristic — fost conducător strălucit al rubricei de şah din „Adevĕrul Literar".

Luptător neobosit pentru afirmarea şahului românesc; a desfăşurat o vie propagandă, înfiinţând nenumărate cercuri de şah din diferite colţuri ale ţării.

Ca jucător de şah — un talent deosebit, dublat de o forţă combinativă excelentă. In frământările din ultimul timp, văzând călcat în picioare prestigiul şahului românesc, a întreprins o intensă acţiune pentru formarea unei singure şi puternice Federaţii Române de Şah.

Atât ca luptător înfocat cât şi ca jucător foarte apreciat, maestrul Gudju este unul din personalităţile de seamă ale şahului românesc.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Acţiunea pentru unificare...

In ultimul timp am primit numeroase scrisori de încurajare a acţiunei ce o ducem pentru unificarea federaţiilor. Astfel reproducem câteva rânduri primite de curând din Timişoara, unul din centrele principale de activitate şahistă din ţara noastră:

...„vă felicităm călduros pentru acţiunea ce o duceţi în epoca aceasta de frământări, în vederea unei uniri a federaţiilor de şah din România. Situaţia în oraşul nostru, probabil şi în restul ţării, a devenit insuportabilă, în urma desbinării şahiştilor români. Am ajuns la certuri personale şi la interzicerea partidelor dintre cei ce suntem la F.R.S. şi cei ce suntem la F.C.S.R. Noi — indiferent de federaţia din care facem parte, suntem toţi alături de dvs. în lupta pentru o singură Federaţie Română de Şah.

Dece oare conducătorii federaţiilor nu renunţă la adversităţile personale?"

UU GRUP DE ŞAHIŞTI TIMIŞOREN

Reproducem deasemeni, dintr scrisorile primite următoarele rânduri ale talentatului problemist român G. Goşman:

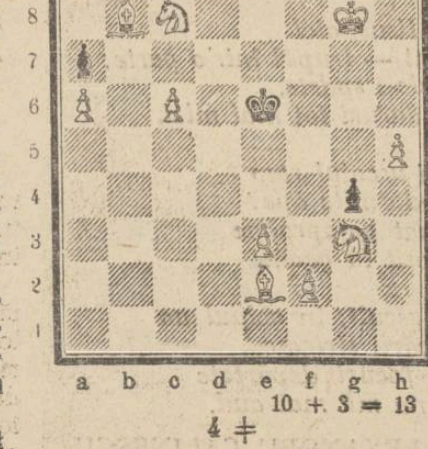
„Este foarte frumoasă acţiunea întreprinsă de dvs. pentru împăcarea Federaţiilor. Credem că se va ajunge la vre-un rezultat pozitiv. Ar fi şi mai bine. Nu ar mai putea continua starea de acum"...

G. GOŞMAN

Am întrerupt pentru un timp această acţiune, în urma venirii în ţară a maestrului I. Gudju, care a început o activitate de aplanare a neînţelegerilor şi de raliare a tuturor şahiştilor noştri într'o singură federaţie. Aşteptăm rezultatul activităţii maestrului Gudju şi apoi noi vom reveni cu concluziunile necesare. Maestrul Gudju are cuvântul!

PROBLEMA No. 863

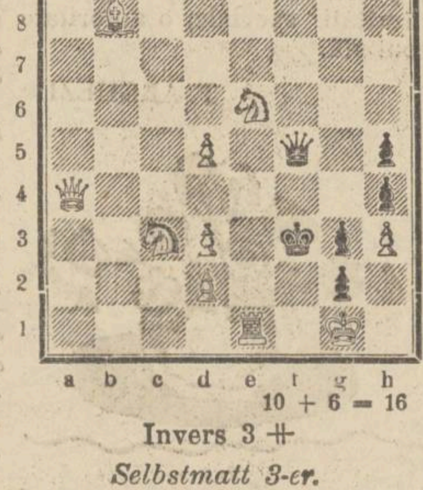
— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*
— Puritas — (124)

10 + 3 = 13
4 ‡

PROBLEMA No. 864

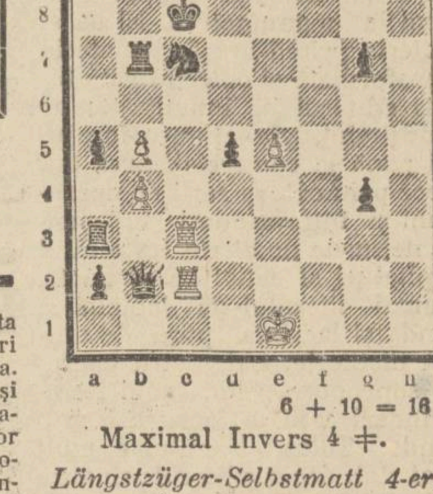
— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*
— Serenade — (125)

10 + 6 = 16
Invers 3 ‡
Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 865

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** *—*
— Rooks in Flight — (126)

6 + 10 = 16
Maximal Invers 4 ‡.
Längstzüger-Selbstmatt 4-er.

Ofensiva democraţiei

La ultimul congres al partidului lucrătorilor belgieni, secţia internaţională a muncii, s'a votat, în unanimitate, aşa numitul *plan al lui De Man*, despre care a pomenit în treacăt şi d. Jouheau în conferinţa ţinută la Academia comercială, acum de curând.

Acest manifest este un act politic de mare importanţă, mai ales că vine după votarea celor *„Patrusprezece puncte”* ale lui Mussolini, fixate puţin înaintea marşului său asupra Romei şi după proclamarea de principii a comitetului naţional socialist, la Hofbrau, în München, 24 Februarie, 1920. El se prezintă ca o manifestare de strategie democrată, în clipa în care fascismul pare învingător pe toată linia.

Am socotit că este de oarecare importanţă deci ca el să fie cunoscut de publicul cititor în liniile sale mari.

El înseamnă pretenţia partidului muncitor de a prelua imediat puterea, pe deoparte, iar pe de alta o dârză încercare a democraţiei de a-şi afirma şi restaura valorile spirituale, atacate cu atâta nedreptate şi vehemenţă de toate formele fascismului.

Autorul planului, *Henri De Man*, nu este un necunoscut. El are o bogată operă filosofică în care a încercat o revizuire a bazelor înseşi ale socialismului. Planul său, pe care şi l-au însuşit lucrătorii belgieni, s'a născut tocmai din analiza curentelor vechi ale mişcării socialiste şi din încercarea de a le capta şi orienta în favoarea socialismului, căruia nu-i cruţă o critică severă a metodelor şi greşelilor de tactică comise acum în urmă.

Planul De Man este impregnat de cugetarea filosofică a acestuia, atât în structura şi explicările date, cât şi în metodele preconizate.

Pentrucă s'a dat o atât de largă expunere manifestelor şi planurilor fasciste nu ar fi rău să se cunoască şi acest plan de lucru al lucrătorilor, pe care şi l-a însuşit şi mica burghezie. tot atât dacă nu şi mai sacrificată de cât proletarii în organizaţia socială de azi.

Iată principalele sale puncte de program:

In conjunctura economică:

a) Un capital foarte concentrat, în faţa unui numeros proletariat, bine organizat.

b) Transferul puterilor de direcţie şi de control ale marilor întreprinderi, la băncile cele mai puternice (hautes banques).

c) Tendinţa de a intensifica puterea de creştere a micii burghezii, a cărei importanţă se accentuiază în loc de a scădea, aşa cum credea Marx în timpul când analiza el procesul de concentrare capitalistă.

Forţele ce trebuesc organizate sunt lucrătorii în sindicatele socialiste, socialiştii creştini sindicalizaţi (în Belgia) şi aşa numitele *„Boerenbond”* sindicate în care sunt încorporaţi ţăranii şi micii funcţionari, impiegaţii subalterni, meşteşugarii şi intelectualii.

SCOPUL mişcării economice trebue să fie asigurarea controlului organismelor financiare şi industriale ce conduc de fapt economia naţională, liberă numai în aparenţă, spre a-i *substitui o economie dirijată cu obiective precise şi imediate.*

Intre aceste *obiective imediate*, planul De Man propune:

Mărirea puterii de cumpărare a maselor, întreprinderea lucrărilor de interes colectiv: electrificarea drumului de fier, construirea drumurilor, crearea instalaţiilor de higienă publică etc...

Controlul efectiv al Statului prin naţionalizarea creditului, a industriilor de bază, a transportului etc.

Mijloacele pentru atingerea acestor obiective: Formarea „unui front comun” a tuturor elementelor disparate care sufăr în starea de azi, printr'un *pact* garantând respectul intereselor celor angajaţi şi asigurându-le participarea la puterea politică, în măsura contribuţiei, aduse de fiecare, la realizarea Planului.

Planul însuşi conţine două secţiuni:

Sectorul naţional şi *sectorul privat.*

In sectorul naţional: 1) *Creditul* asigurat prin crearea unui a) *Institut de credit al Statului* care să posedă titlurile necesare pentru a-şi asigura influenţa preponderantă în *marile organisme ce exercită împreună monopolul creditului;* b) *Coordonarea* activităţilor financiare *sub garanţia statului;* c) *Revizuirea statutului Băncii Naţionale* spre a-l pune în armonie cu directivele Planului; d) *Reorganizarea asigurărilor;* e) *Crearea unui comisariat financiar* însărcinat cu direcţia generală a creditului, a regimului monetar şi a mişcării balanţei compturilor.

2. *Industriile de bază*, acele ce produc materii prime şi energii motrice, transformate în industrii monopolizate.

3. *Transporturile* organizate în servicii publice sub direcţia unui Comisariat al Transporturilor, însărcinat cu direcţia generală a acestor transporturi în comun.

In sectorul privat: a) ocrotirea activităţii economice, în care subsistă *unitatea* proprietăţii şi punerea în valoare a mijloacelor de producţie; b) menţinerea regimului *concurenţii libere* în ramurile de producţie, *organizate pe bază capitalistă*, care nu intră în regimul monopolului.

Paralel cu această *Reformă Economică*, Planul dă programul unei *Reforme politice: Votul universal* pentru alegerile puterii legislative şi executive, garanţia libertăţii constituţionale pentru toţi cetăţenii, independenţa şi autoritatea puterilor publice faţă de puterea banului, suprimarea Senatului, crearea Consiliilor technice consultative cu membri aleşi în afară de Parlament, organizarea organelor de control a economiei ast-fel încât să li se asigure repeziciunea execuţiei şi concentrarea răspunderilor.

Cum s'ar putea ajunge, de pildă, în Belgia, la adoptarea şi aplicarea Planului? Sau prin căpătarea majorităţii în Parlament, prin jocul votului universal. Sau prin detaşarea fracţiunii democrato-creştine, care are multe puncte comune cu acest plan după enciclica *Quadragesimo anno.*

Putem marca două rezultate pozitive până în prezent. Pentru prima oară vedem după atâţia ani, un partid socialist organizându-se spre a lua ofensiva în potriva instituţiilor capitaliste şi punându-şi candidatura la putere pe un program care lichidează greşelile trecute şi propune un program de viitor ce ţine seama de conjuncturile noi.

Dar mai presus de toate afirmarea solidarităţii tuturor fracţiunilor socialiste şi extremiste, cu convinegerea că *nu se poate apăra democraţia de cât realizând socialismul.*

I. S.

EXPOZIŢII

In vălmăşagul manifestărilor plastice sunt destul de rare ansamblurile omogene pe care cronicarul conştiincios să le poată recomanda fără nicio rezervă. Meşterii consacraţi apar la mari intervale în faţa publicului.

Cu reputaţia sporită de noui încercări, ei se impun de fiecare dată prin calitatea viziunilor şi prin consecvenţa eforturilor. Pentrucă, în artă, nimic nu poate dobândi trăinicie dacă nu se întemeiază pe străduinţă mereu împrospătată.

Reputaţia câştigată nu dă dreptul la neglijarea puterii de creaţie. Artistul adevărat e un permanent explorator al vieţii exterioare şi al propriei sale existenţe sufleteşti.

N. Ştefănescu — Peisaj

Cine a încetat de a gândi plastic şi a simţi frumosul, va încerca zadarnic să creeze mecanic, numai prin avantajul dexterităţii şi cu certitudinea succeselor de altădată.

Artistul plastic trebue să-şi păstreze continuitatea meşteşugului, aşa cum vocalizează zilnic cântăreţul sau cum exersează neîncetat stenograful. El trebue să aibă pe deasupra şi seninătatea spirituală fără de care personalitatea artistică ar fi grav ştirbită în evoluţia ei creatoare.

■

O surpriză plăcută pentru amatorii de pictură este expoziţia d-lui *C. Vlădescu*, deschisă într'una din sălile Mozart.

Deşi pictorul şi-a cheltuit multă energie pentru a lămuri elevilor săi meşteşugul greu al culorilor şi desenului, deşi d. Vlădescu are multiple preocupări, totuşi expoziţia actuală înseamnă încă un efort încununat de succes.

In majoritatea lucrărilor — şi mai cu seamă în peisagii — se remarcă limpezirea viziunii, concordanţa între gând şi exprimare.

Din culorile întunecate se desprinde o conştiinţă clară în alcătuirea motivului, o gradare necesară în cromaticul propriuzis şi o sigură susţinere atmosferică.

Culoarea d-lui Vlădescu, pe alocuri de provenienţă decorativă, liniştită, e întinsă pe suprafeţe bine hotărnicite, desvăluind un dramatism discret.

Mergând pe acelaş drum pe care şi l-a lămurit cu răbdare, d. Vlădescu are acum pasul sigur, de artist care ştie ce vrea şi poate să se exprime.

Nu se cere, pentru risipirea suflului de tristeţă al acestei picturi, decât mai multă apropiere de om.

Unele portrete de rafinată expresivitate, arată calea...

■

Alături de d. Vlădescu expun în sălile alăturate câţiva dintre elevii d-sale: *d-nii G. Tacian, Nic. Ştefănescu, Dimitrescu-Şercaia şi Levren.*

Toţi sunt tineri, mai au de învăţat, dar, cunoscându-le dragostea de artă, îi putem înscrie printre cei care promit şi ştiu să se orienteze.

■

La Mozart se află deschisă şi expoziţia postumă *Martha Brondello*, o tânără artistă care a părăsit paleta înainte de a fi ajuns s'o descifreze matur.

Pictura în ulei spune despre unele începuturi făgăduitoare. Ceiace merită cu adevărat să fie remarcat, sunt desenele cu urme necontestate de talent, care aşteptau desigur împlinirea vremii pentru a trece şi în culoare.

C. Vlădescu — Peisaj

Al. Dumitrescu-Şercaia — Peisaj

■

In aceiaşi sală — lucrări dilettante de *Eugen Brondello.*

H. BLAZIAN

Primite la Redacţie:

MIHAI SEVASTOS: *Camioneta Verde (Roman), Editura „Cugetarea”, Bucureşti, 1935. Preţul 25 lei.*

HORIA OPRESCU: *Arena cu un singur spectator, Editura „Universala” Alcalay, Bucureşti, 1934, Preţul 50 lei.*

CEZAR PETRESCU: *Fram, („Roman), Editura „Cugetarea” Bucureşti, 1934, Preţul 50 lei.*

M. GH. BUJOR: *Doftana, Tipografia Finanţe şi Industrie, 1934. Preţul 10 lei.*

SERGIU CRISTIAN: *Svon de Lumini (Poeme), Edit. „Cronicarul”, Bucureşti, 1935. Preţul 30 lei.*

H. BONCIU: *Bagaj (Roman), Editura „Universală” Alcalay, Bucureşti, 1934, Preţul 60 lei.*

Prietenele lui Tolstoi

„Gazeta Roşie” („Crasnaia Gazeta”) din Leningrad aduce o contribuţie preţioasă la epopea tolstoiană. I. Gorbunov-Posadov, care a editat timp de 30 de ani operele lui Tolstoi, trece în revistă o serie de prietene ale marelui scriitor din epoca de schimbare spirituală produsă în el între anii 1876—78.

Dar oare Tolstoi n'a avut şi înainte de această epocă prietenii feminine? Au fost, bineînţeles, femei care, şi în copilărie, şi în tinereţă, şi la maturitate au făcut foarte mult pentru el. Mamă-sa i-a transmis sufleteşte multe trăsături proprii. Imaginea ei i-a fost atât de scumpă, încât Tolstoi s'a gândit toată viaţa la dânsa.

Mai avea o mătuşă — Ergolscaia — care l-a învăţat să iubească abnegaţia.

O altă mătuşă, Alexandra Alexandrovna Tolstaia, o femee inteligentă, cu care a dus ani de zile o corespondenţă foarte interesantă, i-a dezaprobat violent concepţiile religioase.

In sfârşit, soţia lui, Sofia Andreevna, născută Berg, i-a creat căminul familiar, atât de hotărâtor pentru înfăptuirea romanelor „Războiu şi Pace” şi „Ana Carenina”: dar şi faţă de această femee s'a produs în inima lui Tolstoi o tragică desbinare pe la 1880, o desbinare „de principii”, care a durat 30 de ani şi a culminat cu plecarea lui de acasă.

In aceşti 30 de ani însă, Tolstoi a legat prietenii adânci cu femeile care au adoptat tot aceiaşi concepţie asupra vieţii şi au mers alături de dânsul pe calea cea nouă.

Cea dintâi a fost Maria Alexandrovna Şmidt, care, dintr'o profesoară pedantă, cu ciorapi de mătase, dintr'o bigotă pravoslavnică şi monarhistă, s'a transformat, sub influenta nouilor scrieri sociale ale lui Lev Nicolaevici, într'o aprigă inamică a bisericii, a statului, a patriei. Urmând învăţătura nouei morale, ea şi-a pus în gând să trăiască de-aci înainte numai prin munca exclusivă a mânilor ei. In scurt timp ea a devenit cea mai fantastică propagandistă a ideilor lui Tolstoi.

Lev Nicolaevici spunea că n'a mai cunoscut nici o femee cu un suflet atât de ales. Ea a rămas până la moarte cea mai bună prietenă a marelui moralizator, influenţând spiritul acestui uriaş al gândirii, în vremurile cele mai pline de griji şi de greutăţi.

Propriu zis, cea dintâi trecută de partea „Tolstoismului” a fost fiica lui Tolstoi, Maria Lvovna care, pe atunci încă foarte tânără, l-a ajutat pe tatăl ei în tot timpul crizei morale; iar mai târziu, mulţi ani a fost cel mai credincios amic şi colaborator. I-a fost secretară, dactilografă, lucra cu el la câmp, lecuia bolnavii, etc.

In 1891—92, în mijlocul celor 40 milioane de ţărani înfometaţi din cauza secetei, ea a desfăşurat împreună cu Tolstoi o intensă activitate care i-a fost fatală: moartea prematură a răpit-o peste doi ani în urma unui lung şi puternic surmenaj. Raporturile între tată şi fiică au fost pline de o iubire neobişnuit de duioasă şi de profundă.

In 1885 Tolstoi a început opera cea mai grea: crearea literaturii pentru popor, care lipsea cu desăvârşire. Aici a avut ca ajutoare foarte preţioasă pe Alexandra Constantinovna Certcova, secretara şi corectoarea editurii populare. Soţii Certcov, expulzaţi mai târziu în străinătate pentru că au luat apărarea sectantilor ruşi „duhobori” („luptători ai spiritului”), — au lucrat foarte intens la publicarea şi traducerea operelor literare ale lui Tolstoi, oprite de cenzura rusească, şi la revista „Cuvântul Liber”. După ce s'au întors în Rusia, fiind ertaţi de tânărul ţar Nicolae II, Alexandra Constantinovna a devenit din nou cea mai activă dintre colaboratoarele lui Tolstoi, creând pe moşioara ei, aproape de „Iasnaia Poleana” — un centru unde mii de oameni găseau sprijin şi sfat.

După moartea lui Tolstoi (1910), soţii Certcov au împlinit o muncă titanică, pregătind spre publicare toată bogăţia literară şi spirituală lăsată de Lev Nicolaevici umanităţii. Certcovii au murit în 1928, când nu le-a mai fost posibil, din cauza sărăciei, să lucreze în sensul dorinţei marelui scriitor rus.

Timp de 30 de ani au mai lucrat la crearea literaturii „tolstoiste” pentru copii şi popor: Ecaterina Egorovna Gorbunova-Posadova, Valentina Ignatievna Luchianscaia, pictoriţa Eughenia Mihailovna Boehm, care a făcut peste 5.000 de ilustraţii fără plată pentru cărticelele populare, înzestrându-le cu minunate siluete şi acuarele, din care se degajează o nemărginită dragoste şi o fină înţelegere a sufletului popular.

Anna Ivanovna Borisova, corectoare a editurii „Posrednic” („Mijlocitorul”) era o făptură slabă şi bolnăvicioasă, care a citit sute de mii de şpalturi — dintre care zeci de mii după scrisul lui Tolstoi, cu o atenţie neobişnuită.

Un loc special îl ocupă în această galerie, o nepoată a lui Lev Nicolaevici, Vera Sergheevna Tolstaia care, în afară de colaborarea cu Tolstoi, a mai dat traduceri măestrite din Dikens, Elliot. etc., luptând şi pentru pâinea de toate zilele, conform ideilor pe care le profesa, muncind din greu după ce îşi împărţise averea ţăranilor săraci. Ea a avut un singur fiu, pe care l-a făcut plugar, apoi muncitor industrial.

LEO TOLSTOI

Indemnul lui Tolstoi de a trăi prin munca directă a mânilor, a provocat o mare mişcare idealistă şi sute de fete din societatea intelectuală şi înavuţită, sfărâmându-şi toate proectele anterioare, toate veleităţile, au purces la viaţa severă muncitorească, în comun, căci în chip fatal ajungeau la cooperare pe noul drum.

Câteva dintre ele îl asistau pe Tolstoi în lupta lui contra foametei. O femee slabă şi cocoşată (caşi Borisova), Ecaterina Petrovna Cuteleva, şi-a consacrat viaţa poporului obidit din colonii, din închisori, din regiunile bântuite de foamete şi de epidemii. Era o „sfântă” în ochii poporului...

Acestea sunt câteva chipuri dintr'o lungă serie de femei care au mers pe acelaşi drum cu Tolstoi. Multe au suferit fel de fel de prigoane, deportări şi închisori, fiind denunţate de poliţie şi de cler.

In ultimii ani ai vieţii, Lev Nicolaevici a găsit în fiica lui cea mai mică, Alexandra Lvovva, ceiace pierduse odinioară în fiica cea mai mare, Maria. Aceasta s'a devotat tatălui ei slăbit şi îmbătrânit, tocmai când grijile lui cresteau considerabil. In ultimele zile ale vieţii, Tolstoi s'a bucurat deasemeni de un devotament fără margini din partea Alexandrei Lvovna.

După moartea lui Tolstoi, un lung şir de femei şi-au însuşit întreaga lui învăţătură şi au mers pe urmele sale. Aceste femei s'au distins mai ales în anii războiului european, care izbucnise pentru că n'a fost ascultat glasul dela Iasnaia Poleana, care atâtea decenii a propovăduit „Pacea”. Urmând exemplul lui Tolstoi, care a combătut orice război şi mai ales războiul fratricid civil, un mare cerc de tolstoişti au lansat în toiul războiului din 1914, un apel, cerând încetarea imediată a măcelului mondial şi pretinzând fiecărui combatant să-şi părăsească locul impus de autorităţi „în rândurile ucigaşilor”, şi să se întoarcă acasă.

Grupul de intelectuale care semnase acest apel, au fost da-

(Urmare în pag. IV-a)

te în judecata curţii marţiale împreună cu ceilalţi semnatari.

Maria S. Radina şi bărbatul ei, cu fata şi cu doi fii, s'au declarat antimilitarişti.

Alături de dânsa au stat pe banca acuzaţilor: Olga Daşchevici, Claudia Platonova şi Nadejda Strijeva, care au făcut declaraţii categorice că urmează pe Tolstoi şi că vor continua să profeseze această credinţă.

După judecată, într'adevăr, mai ales Strijeva s'a distins printr'o neobosită propagandă antirăzboinică, atât în mijlocul soldaţilor ruşi ţarişti, cât şi printre soldaţii germani (chiar în tranşee).

Mai târziu, Strijeva s'a coborât la păturile de jos ale poporului, consacrându-se operei educative pentru copiii sectanţilor — în spiritul înfrăţirii generale şi al internaţionalismului.

O învăţătoare de sat, M. Nichitina, s'a distins în timpul războiului ca o luptătoare fanatică pentru pace. Aduna chiar în şcoala ei pe ţărani şi le predica încetarea războiului, veştejind guvernul ţarist pentru crima iniţiativei războiului, şi biserica — pentru binecuvântarea dată acestui măcel. Ea s'a pregătit apoi fără teamă pentru deportarea pe viaţă, dar a scăpat de această perspectivă prin.... moartea cauzată de tuberculoză galopantă!

Alte femei s'au consacrat ajutorării şi uşurării celor persecutaţi pentru propagandă antirăzboinică: tinerilor recruţi care, refuzând să se ducă pe front, zăceau prin închisori, prin „batalioane disciplinare" sau erau trimişi la o muncă forţată.

Iată, deci, schiţa fugitivă a unor femei înrudite cu spiritul şi cu viaţa lui Lev Nicolaevici. Şi astăzi mai există femei în vârstă şi adolescente care muncesc pe căile trasate de Tolstoi. Ele sunt toate adepte ale învăţătorului, deşi n'au cunoscut nici n'au văzut vreodată pe Tolstoi. Ele s'au inspirat dela focul sacru al scrierilor lui.

A. N.

Literatură pentru copii

Poate numai în ţara noastră nu s'a cunoscut această minunată carte şi numele lui Lewis Carroll.

Cum a fost scrisă este o istorie frumoasă ca o legendă şi pe deasupra perfect autentică.

La 4 Iulie 1862, reverendul Charles Ludwige Dodgson, profesor de matematici la Oxford, plimba într'o barcă pe Tamiza, pe fiicele camaradului său Reverendul H. G. Liddel. Cea mai mică dintre fetiţe, Alix, era de 10 ani. Ea rugă pe prietenul său Dodgson să-i spuie o poveste, dar o poveste cu totul de necrezut.

Improvizaţia a fost atât de fericită, fericirea copiilor atât de desăvârşită, încât Dodgson continuă să improvizeze o urmare din ce în ce mai fantastică în fiecare Dumisică.

Povestirile au fost strânse într'un volum sub titlul de Alice şi Alix în ţara minunilor şi publicate sub pseudonimul de Lewis Carroll cu un succes mondial.

Alix, delicioasa inspiratoare cu spiritul plin de viziuni şi imaginaţie a murit acum de curând în vârstă de 82 de ani, în vila sa Westernan, plină de bibelouri, amintiri şi ediţii de artă în legătură cu acest eveniment.

Sub numele său din prezent, Mrs Reginald Hargreave, vânduse acum 15 ani manuscrisul, ilustrat de însăşi mâna lui Dodgson, celebrului bibliofil american, din Filadelfia, Rosenbach cu 1.925.000 franci francezi.

Numai *„Winnie the Pooh"* de Arthur Milne a mai cunoscut un asemenea succes în Anglia cu cărţi pentru copii.

Aci un tată pentru a-şi distra copilul într'o lungă convalescenţă inventă aventuri pentru toate jucăriile copilului conduse de ursul Winnie, botezat de copil *„Pooh"*: clovnul, măgarul, calul mecanic şi păpuşa.

Nici un popor nu a înţeles mai bine copilul ca Englezii, care au inventat pentru ei acea lume pe măsura şi după necesităţile lor ce se chiamă *„nursery"*.

E drept că nicăiri nu se pot vedea copii mai frumoşi, mai plini de viaţă şi de sănătate ca în Anglia. Copiii ce nu pot avea acasă o nursery, au mai în toate cartierele sărace ale Londrei acele minunate „nursery day", înfiinţate de Rachel Macmillan şi care sunt adevărate paradise de joc şi viaţă copilărească.

Se pare că după Englezi, Ruşii sunt acei care iubesc şi înţeleg copiii şi aceasta nu numai după revoluţie. Republica Sovietelor însă se pare că a făcut lucrări admirabile în această privinţă.

Găsim în *„Nouvelles Littéraires"*, un reportaj din care se vede că literatura pentru preşcolari, şcolari şi cei mai mari a luat proporţii fantastice.

Până în 1925 tirajul mijlociu al cărţilor pentru copii era de aproape 7000 exemplare. In prezent este de 45.000, cu hotărîrea de a fi dus până la 100.000. Dacă s'ar lua în considerare cererea enormă ar trebui ca acest tiraj să ajungă la 200 şi chiar la 300.000, dar nu este hârtie.

Cărţile care au obţinut acolo cel mai mare succes sunt acele ale lui Marchack şi Tuchowski, care s'au vândut într'*un milion* de exemplare.

Marchack în special, este un mare poet, care scrie pentru cei mici. Poemele sale „Posta", „Incendiul", „Circul", ilustrate de cei mai buni desenatori se pare că sunt admirabile. E destul să le citeşti odată ca să nu le mai uiţi toată viaţa. De o simplicitate extremă, ele sunt pline de imagini şi invenţiuni de stil neimitabile.

Tuchowscki e citit mai ales de cei mai mari. Toate aceste opere traduse în orice limbă ar avea mare succes pe lângă copii.

GRATUIT

PUTEŢI CÂŞTIGA APARATE ŞI ACCESORII DE RADIO

Un aparat de radio american ZENITH.—Un aparat de radio EUMIG.—Un aparat de radio SKY-HAWK.—Un aparat de radio STANDARD-SUPER.—Un aparat de radio BERLINER.—Două aparate de radio KING.—Un set de 6 lămpi TUNGSRAM Octode-Super.—Un set de 4 lămpi TUNGSRAM C.B. 4.—Un dif. electromag. ORION.

E suficient să strângeţi bonurile de premii care apar regulat în REVISTA

RADIO

Radiofonie • Televiziune • Ştiinţă pentru toţi

40 Pagini mari ilustrate la Fotogravură. Preţul 5 lei. Amănunte complecte în revistă.

Recomandăm „Romanele Captivante"

ROMANELE CAPTIVANTE — CELE MAI EFTINE! CELE MAI BUNE! NUMAI 12 LEI 260 PAGINI!

Colecţia cea mai bună — cea mai ieftină

— 12 LEI... 260-300 pagini! —

Fiecare din aceste romane, de autori celebri, vă face să trăiţi emoţii furtunoase, peripeţii captivante, în decoruri noui, adesea exotice, bizare, înlesnindu-vă să vibraţi la unison cu bucurii, dureri şi sforţări de energie, care vă smulg din banalul vieţii de toate zilele.

Ultimele romane apărute:

STĂPANUL FEMEILOR *de* A. Machard;
AVOCAT DE DIVORŢURI *de* A. Schirokauer;
HIDROAVIONUL MORŢII *de* J. Hurst;
TAINA INECATEI *de* Frank Adams;
FECIOR DE BANI GATA *de* Felix Salten;
CASA GROAZEI *de* H. Landon.

Cereţi-le la chioşcari şi librari.

Cronica sportivă

Rallye-Monte-Carlo

Prestigioase cuvinte evocatoare a „timpurilor normale" a latifundiilor neexpropriate, când a fi posesorul unui automobil echivala cu petrecerea iernei pe coasta de azur şi valorificarea recoltei la ruletă. De mult intrat în domeniul utilului şi chiar al indispensabilului, automobilul s'a declasat iremediabil în ierarhia socială. Posesiunea unui vehicul nu mai dovedeşte nimic astăzi şi nu aduce nici un fel de informaţie asupra posesorului. Deseori, o maşină de ultimul model, carosată aerodinamic, vehiculând vreo doamnă dinamică şi ea, lunecă tăcut şi repede pe lângă pictorul distrat. A trecut; dar la o parte, în vecinătatea luminii roşii, pe tăbliţa care poartă numărul, două litere: Tx, risipesc odată cu fumul eşapamentului, tot prestigiul apariţiei. Pictorul are o uşoară decepţie şi se consolează uşor cu constatarea că-şi poate procura contra unor taxe adecuate, uzul trecător al vehiculului şi eventual chiar al echipajului vehicul-pasageră. Prestigiul pierdut, zilele glorioase de altădată, reinvie însă pentru câteva clipe cu prilejul acestui foarte disputat rallye. Maşina este de astădată învingătoare şi învinsă. Ea nu va fi menajată şi va servi exclusiv plăcerii stăpânului; spectatorul culege aparenţa, iluzia şi nostalgia libertăţii absolute. Dar numai iluzia. Condiţiile întrecerii, itinerarul, greutăţile de tot felul, neprevăzutul care îşi rezervă partea cea mai mare a piedicilor, restabilesc repede adevărul. Incercarea e grea, lungă, cere multă pricepere, experienţă, îndemânare şi mai ales rezistenţă. Cât despre libertate, a fost de mult forfecată şi redusă la neant de regulamentul şi controlul sever al cursei. Puţine maşini pleacă. Joase, de aparenţă atletică, cu botul care sugerează animale de pradă, fiecare din ele e un mic bazar şi un mic atelier. Pasagerii, cu excepţia conducătorului, stau înfipţi în bagaje ca nişte migdale într'un cozonac şi nu se mai disting bine în movila de valize şi baloturi care ticsesc conţinutul maşinei. Nimic nu le deosebeşte de altele, decât tăbliţa roşie pe care stă scris: Rallye-Monte Carlo şi care le conferă distincţia unei rozete la butoniera hainei. Una singură e vizibil pregătită pentru fapte mari şi nu se simte bine în oraş. Carosată în ţară, după indicaţiile celor mai delicate şi elegante curbe ale aerodinamicei, această torpilă impresionează şi are mare succes de public. Culoarea ei argintie a fost parcă aleasă ca să nu sperie zăpada.

In jurul maşinelor şi al echipajelor forfoteşte lumea. O foarte reprezentativă mostră din populaţia Capitalei. Desigur, nu lipsesc experţii, cunoscătorii, garda veche în fine; bine înţeles vorbesc englezeşte, limba lui Darwin. Destul de tare pentru a fi auziţi pe o rază măricică, deajuns de puţin tare pentru a nu li se putea imputa ostentaţia. Persoane experimentate în arta dozării efectelor. Doamnele elegante păstrează tradiţia: vorbesc franţuzeşte şi sportivii puri, fanaticii, fac grup lângă maşini şi discută detalii tehnice. Trecătorii întâmplători şi prostimea dau întrunirei volum şi massă. Momentul plecării se apropie; prima maşină îşi face loc cu greutate în faţa Automobil-Clubului dar e instantaneu încastrată de mulţime. Sonor, cu monoclul agresiv, dictatorul circulaţiei din Capitală se cheltueşte activ. După cazuri şi „rang" e prevenitor, persuasiv sau autoritar. Dar şi eficace fiindcă izbuteşte să deschidă un drum îngust care ondulează ca un şarpe leneş prin mulţimea compactă. Delegatul Automobil-Clubului lângă maşină, cu cronometrul în mână e gata să dea semnalul plecării; intimii echipajului au rostit cuvintele ultime; uşile s'au închis. Dar mai sânt încă vreo câteva zeci de secunde care rămân fără întrebuinţare fiindcă nu mai pot servi la nimic. Se face astfel o relativă tăcere care conferă pornirei solemnitate şi puţină emoţie. Gata! Prima maşină demarează în zgomotul motorului ambalat şi al mulţimii care izbucneşte în glume şi urări de bine. Celelalte se urmează din două în două minute; veselia zgomotoasă a spectatorilor creşte, glumele domină acum dar emoţia plecării e deja consumată. Au pornit acum cu toţii şi în publicul pestriţ şi îngrămădit se lichidează micile neplăceri ale îmbulzelei. Se aud din diferite puncte primele angajări: „Deschide ochii, domnule", „te rog să fii cuviincios", etc. Dar mulţimea pierde „compresiunea", „contactul" nu se face şi conflictul se mărgineşte la încrucişarea armelor elocinţei şi a invectivei.

Fiecare a trăit câteva clipe iluzia libertăţii, a necunoscutului fascinant, a aventurei, şi acum, blânde animale domestice, prizonierii Cetăţii reintră domol şi resemnat în jugul vieţei cea de toate zilele.

GRIMAN

● „BAGAJ" cartea de debut a d-lui Bonciu e un roman ciudat în felul său. Aportul de sentimentalism şi sexualitate e contrabalansat de un corosiv sarcasm. Iar compoziţia generală a cărţii şi întâmplările ei te atrag şi te cuceresc în aceiaşi măsură în care te contrariază.

Editura „Universala" Alcalay & Co.

FII ŞI AMANŢI. — *Peste câteva zile va fi în librării cea mai reprezentativă operă a marelui scriitor englez D. H. Lawrence: „Fii şi amanţi". Cei ce-l cunosc pe Lawrence numai din „Amantul D-nei Chatterley" vor găsi în „Fii şi amanţi" o creaţie epică de dimensiune dostoewskiană. Latura socială a acestui roman îl face pe Lawrence să coboare în inima umanităţii tot astfel precum pana aceluia care a trecut pe nedrept ca un neruşinat pornograf, însăilează în „Fii şi amanţi" o suavă şi emoţionantă poveste de iubire.*

Editura „Universala" Alcalay & Co.

Reflecţiuni

asupra studiului psihosexual „Naufragiaţii dragostei" de dr. Martin

Vitrina unei librării închide între geamuri studiul „Naufragiaţii dragostei". Trec însoţită de o colegă şi ne oprim un moment. Parcă să ştii cum să te comporţi în dragoste trebue să înveţi de pe carte, spuse colega mea.

Am citit cartea şi am dezaprobat părerea prietenei mele. Nu mă îndoesc că o anchetă a eului nostru făcută în direcţia psihosexuală, ne-ar aduce aproape pe fiecare la un răspuns afirmativ. Rândurile acestea sunt scrise de o d-şoară crescută în restricţiunile unor timpuri când rumba şi tangourile nu se cunoşteau şi natural cutele misterioase ale unei vieţi pe care ipocrizia moralei exagerate o defăimează îi sunt necunoscute. Acest gol din educaţia ei a venit să umple cunoştinţele aflate la citirea cărţei amintite. Autorul ridică într'un mod cât se poate de mărinimos perdeaua ipocriziei ce acoperă această temă, care pare că stă pe ultimul plan al conştiinţei noastre şi care totuşi preocupă pe toţi oamenii, la toate vârstele, de orice categorie şi în orice timp.

Ce interes prezintă pentru o fată acest studiu psiho-sexual? Cred că totul poate fi rezumat în însăşi părerea dată de autor: Cel mai bun mijloc de a scăpa de un pericol este de a-l cunoaşte. Cum pentru o fată chestiunea erotică este o trăsătură capitală a vieţei ei, este mai bine s'o cunoască, înlăturându-se astfel urmările nefaste, consecinţe dezastruoase care de multe ori nu sunt din vina ei, ci din a societăţii care dintr'o morală adesea rău înţeleasă opreşte pe cei în drept să arate pe faţă adevărul.

In capitolul Higienă, morală sexuală pe lângă alte chestiuni sunt puse alături două mari feţete ale aceleaşi probleme: iubirea liberă şi căsătoria. Având ca fundament dragostea pură sunt admise amândouă. Adesea „o iubire liberă este sanctificată până la moralitate prin aspiraţiunile altruiste, prin dragostea adevărată, caracterul şi sufletul partenerilor, iar nu forma face actul moral sau imoral". Dr. Martin, privitor la căsnicie adaugă: „Nu ori cine poate spune că a devenit mai fericit prin căsătorie. Dragostea ideală şi altruistă aici este hotăritoare". Cât adevăr respiră din aceste cuvinte, mai ales astăzi când de cele mai multe ori, căsătoriile sunt făcute „pe bază mercantilă" numite prostituţia bogaţilor. Frumusetea adesea ori nu fizică şi sufletească joacă un rol de terminant într'o viitoare căsnicie.

Balzac spune: „Practica amorului este o adevărată artă care reclamă o higienă intimă, fizică şi morală". Sunt cuvinte pe care autorul le pune în fruntea capitolului „iniţieri în secretele dragostei". Bazându-se pe ceeace spune d-na Ferar, Frensen şi pe observări personale, dr. Martin dă în acest capitol sfaturi ce interesează pe tineri şi în special o fată căci „fetele trebue să cunoască deasemenea toate amănuntele care să le iniţieze la timp în secretele dragostei". Teologul Naudet spune: „Mărturisesc că nu am nici o admiraţie pentru tânăra fecioară de 18 ani care păstrează naiva sa ignoranţă şi văd mai curând o primejdie pentru acest suflet, de care ea nu este responsabilă. Mărturisesc, din contră, că respectul meu este profund şi admiraţia mea mare pentru tânăra muncitoare care şi-a păstrat virtutea sa în mijlocul luptei şi a asalturilor furioase ale răului". Nu pot încheia aceste rânduri fără ca să nu amintesc de capitolul „Mecanismul şi tratamentul bolţilor sufleteşti". Se suferă atât de mult de pe urma unui suflet bolnav, încât bine venită ar fi o carte cu sfaturi în această direcţie. Vachet a zis: „Gândirea poate deveni sau otrava care distruge, sau serul care vindecă". O educaţie a imaginaţiei în sensul acesta din urmă, este imperios cerută. Cartea d-rului Martin descrie pe larg perversiunile sexuale. Frumuseţea studiului „Naufragiaţii dragostei" stă în faptul că el se adresează sufletului. Găsim păreri ca acestea: „Amorul nu este o manifestaţie ruşinoasă ci o pasiune splendidă din care isvorăşte viaţa". „Nu trebue să tratăm cu indiferenţă, manifestaţia acestui instinct, care are cea mai frumoasă menire: Procrearea".

Legile vieţei nu sunt nici imorale şi nici monstruoase pentru ca să fie ascunse. Viaţa sexuală este doar fundamentul iubirii şi cu toate acestea nu se cunosc în deajuns elementele ei. Şi iată cum un medic a putut să spună şi: „fiinţelor caste" „lucruri de care inimile caste nu se pot lipsi" (Goethe).

NATALIA T.

Primii Paşi

„Cain şi Abel"

(Variantă,..)

Se înserase...

Plecaţi de dimineaţă, Cain şi Abel erau acum în vârful muntelui. In faţa lor, platoul se întindea departe, până acolo unde cerul şi pământul sunt o singură linie.

— Cred că aici putem poposi, propuse Abel; Cain consimţi.

Oile fură deci lăsate în voe, iar cei doi fraţi, adunând vreascuri, aprinseră focul. Un berbec adus de Abel şi un miel slab şi bolnav adus de Cain erau jertfa din seara aceea.

Fiecare îşi înjunghie animalul adus, şi-l dărui focului.

Dar sgârcenia lui Cain, care pusese în joc tot ce avea mai fără preţ, nu putea rămâne nepedepsită... In adevăr pe când fumul din jertfa lui Abel se îndrepta, uşor, în sus, spre Dumnezeu, fumul pornit din focul lui Cain fugea dela faţa Domnului, întocmai ca şi sufletul lui.

In acest moment Abel nu observă privirea pe care fratele său i-o aruncă...

Terminând rugăciunea, se aşezară la masă, tăcuţi, fiecare cu gândurile lui...

— Frate, grăi într'un răstimp Cain, iată că amândoi aducem jertfă şi ne rugăm Tatălui nostru ceresc! Totuşi El ţie îţi ajută, iar pe mine mă prigoneşte!

— Nu-mi este mie dat a judeca faptele Domnului! răspunse sfios Abel, ca şi cum s'ar fi temut să nu supere cumva, prin vorbele lui, Atotputernicia Dumnezeiască.

Cain nu înţelegea acest lucru. Orbit de mânie, de invidie, strigă:

— Dar nu vezi, oare, ce nedrept e? Nu vezi că în timp ce tu găseşti locurile cele mai bune de păşune, în timp ce oile tale sunt mari şi grase, oile mele sunt pierdute şi nu au cu se hrăni?...

Ah! Domnul e nedrept cu mine! El îşi revarsă mila numai asupra ta! Dar de ce? Oare nu mă închin şi eu Lui ca şi tine? Nu-I aduc şi eu jertfă ca şi tine? De ce pe a ta o primeşte, şi pe a mea nu?"...

— Frate, întrerupse sfios Abel, Tatăl nostru e supărat, fiindcă aduci jertfă din ceeace dispreţueşti, iar nu din ceeace tu ai mai bun, mai scump!

— Indrăzneşti să-mi faci mustrări? reluă Cain şi mai aprins. Tu, din cauza căruia Domnul îmi hărăzeşte numai rău!... Voiu şti însă să mă răzbun!

Il voiu lovi în ce are mai scump, în tine!...

Clocotind de mânie, Cain se repezi asupra fratelui său şi, mai înainte ca acesta să poată face vre-un gest de împotrivire, îi implântă cuţitul în pieptul gol... Abel se prăbuşi. Incet, buzele lui murmurară:

— Domnul să te ierte! apoi pleoapele îi căzură, încheind o viaţă fără de păcat...

După această vărsare de sânge, Cain se întoarse fără cea mai mică părere de rău, mână oile fratelui ucis lângă ale sale, aruncă lemne pe foc şi culcându-se alături pe iarbă închise ochii...

■

Cain adoarme... Dar somnul lui e foarte agitat. Conştiinţa îl mustră....

E întuneric... Deodată, din adâncuri, în faţa lui Cain apare Abel, cu pieptul descoperit şi cuţitul încă în rana din care picură sânge... Iar buzele mortului murmură:

— Domnul să te ierte!

Cain nu mai poate îndura. Se trezeşte turburat.

S'a făcut ziuă.

Se scoală, buimăcit încă de viziuni şi de nesomn, se gândeşte, se frământă... Şi cu cât se gândeşte mai mult, cu atât fapta sa îi apare mai nelegiuită. Raţiunea se revoltă împotriva acestei odioase crime, iar ceva înlăuntrul său îi strigă:

— Eşti un criminal! Un asasin! Un ucigaş de frate!

Cain se îndreaptă spre turmă. Dar mintea sa, rătăcită, creează fantome. In ochii lui toate oile poartă chipul lui Abel, murmurând:

— Domnul să te ierte!

Cain se clatină ca ameţit de băutură. Cu paşi nesiguri se îndreaptă spre foc. In mers se împiedică de trupul, cald încă, al fratelui ucis...

— Ah, trebue să se termine odată! izbucneşte el. Să scap odată de tine!

Privirea lui rătăceşte împrejur şi se opreşte înapoi, la drumul pe care veniseră amândoi. Alături, prăpastia îşi deschide gura sa fioroasă. Cain ia în braţe trupul neînsufleţit al fratelui şi se îndreaptă spre marginea abisului. Ridică de-asupra capului povara şi îi face vânt...

Corpul lui Abel cade... cade... Dar de-odată se opreşte, iar gura mortului se deschide şi chiamă pe Cain:

— Vino cu mine! — Vino cu mine!

Cain nu mai ştie ce face!

Mintea i se întunecă, puterile îl părăsesc, tremură. O forţă de neînvins îl atrage şi prăbuşindu-se în abisul fără fund, aude mereu:

— Vino cu mine! — Vino cu mine!

Mereu vocea fratelui... mereu vocea sângelui!...

PETRU BALENTY-BUDU

Al treilea volum al Chronicului familiei Pasquier

Acest al treilea volum al istoriei unei familii burgheze pariziene, de *Georges Duhamel*, pare a fi o ripostă la părerea lui Paul Morand asupra lui 1900, pe care acesta îl califică *„epocă strălucită"*, chiar „vârstă de aur".

Eroul lui George Duhamel, Laurent Pasquier, îl găseşte dimpotrivă, îl găseşte la vârsta lui de 20 de ani, de pe acea vreme, ca un timp de criză, de discuţii furtunoase asupra afacerii Dreyfus, asupra sufletului evreu şi societăţii burgheze.

Din copilărie, Laurent Pasquier a auzit zicându-se şi repetându-se, că familia sa va ieşi din sărăcie când tatăl său va căpăta o diplomă de doctor şi va moşteni pe o mătuşe.

Această prevedere se realizează la începutul povestirii *„Vue de la Terre Promise"*. Sunt instalaţi deci la Créteil, dar Laurent nu s'a simţit niciodată mai nenorocit. Tatăl în inconştienţa sa, provoacă mereu scandal şi drame în jurul lui. Copiii nu se unesc decât pentru a lupta împotriva nebuniilor sale, în colo deosebirile profunde dintre ei, îi fac să fie mereu în duşmănie, ca un trib de sălbateci primitivi.

In jurul lui, Laurent nu vede decât o lume pe care o tratează cu aceiaşi cruzime lucidă ca şi pe cei din familia sa. Dar şi Duhamel pare a-şi trage vigoarea romanului său tot din această critică amară şi pesimistă, mai ales în ceeace priveşte pe savanţii sterili şi istoviţi.

Puţine pagini de o cruzime atât de feroce ca aceea cu care Duhamel tratează scena în care cinicul om al plăcerilor, Joseph, prezice ideologului Schleiter că va trăda şi el ambiţiile sale humanitare, pentru plăcerile materiale.

Revenind la Laurent, eroul acestei cărţi, îl vedem fără nici un reazim. Mama sa n'a isbutit să ţină buna înţelegere între copiii ei. Fără îndoială el a rămas un credincios pasionat al muzicii, dar nu mai crede în salvarea umanităţii prin artă sau ştiinţă. Atunci îşi pune centrul său de echilibru în liberarea de legăturile sale familiale şi afirmarea eului său independent. *„Vue de la Terre Promise"* se termină cu strigătul: „Vreau să mă eliberez singur şi prin propriile mele forţe!"

In fond, acest roman ca şi *„Compagnons"* nu este decât expresiunea unui Duhamel aspru şi fără iluzii, care vrea să se apere de copleşirea mediului social „în aerul puternic şi rece al singurătăţii". Şi nu e fără însemnătate că a scris această carte tocmai în clipa când a fost ales la Academie.

E poate scrierea în care şi-a exprimat cu mai multă putere şi cu un accent mai violent, neînduplecatul său individualism.

De ce n'a iubit Carminia

Colegele de şcoală poreclise-ră pe Carminia Vernescu „Roro", fiindcă jucase cu mult antren şi drăgălăşie rolul personajului cu acest nume din *Cometa*, la o serbare dată de absolventele liceului. Succesul ei avusese şi o notă de nedumerire pentru cei care o cunoşteau mai de-aproape. Era, într'adevăr, o fată care vorbea modest şi măsurat, niţeluş stângace cu profesoarele şi chiar cu prietenele şi care zâmbea luminos şi sincer când celelalte povesteau întâmplări îndrăzneţe sau orori dela baluri sau din vilegiatură. Pentru firea ei blajină şi naivă, prietenele o simpatizau şi-i făceau confidenţe pe care ea niciodată nu le divulga. Numai Jena Nicolau, cea mai matură, mai plină şi mai brună dintre colege — aceea care cu o voce groasă şi repezită spunea despre profesorul de muzică: „Vai fetelor, voi nu vedeţi, c'est un cache-beauté — avea despre Carminia Vernescu o părere defavorabilă:

— Fetelor, să ţineţi minte de la mine, Carminia e o Sainte-Nitouche.

In clasa a opta i se aflase un „béguin": studentul dela filosofie Didi Panu, care depe băncile liceului îşi stabilise printre colegi şi elevele externatului un prestigiu literar intangibil, printr'o colaborare la o revistă bucureşteană şi prin talentul lui de debater caustic la societatea culturală a liceului.

Dar Carminia vorbea prea puţin despre ea însăşi. Nu i se ştiau decât unele plimbări cu Didi prin parc la o kermesă. Ea explicase cunoştinţa cu Didi prin oarecari relaţii de familie, mai mult sau mai puţin verosimile. Atât.

Când profesorul de română îi încredinţase rolul greu din *Cometa*, colegele ridicaseră din umeri — unele râzând a înţelegere (simpatia profesoarei pentru Carminia era notorie), altele fiind deadreptul consternate, cu atât mai mult cu cât interpretarea piesei se bucura şi de concursul unui tânăr şi reputat actor al teatrului naţional din localitate. La repetiţia generală fusese surpriză, la reprezentaţie stupoare cu elogii unanime.

— Ce desinvoltură la Carminia, mai ales în scena de dragoste din grădină. Câtă cochetărie naturală.

— Aţi văzut, fetelor, pe Roro? A fost bine, ce mai încolo. Didi Panu o fixa din lojă cu nişte ochi! Demult am simţit eu că între el şi Sainte-Nitouche e ceva.

La balul care a urmat, Carminia Vernescu a fost dansată de ofiţeri, de domni eleganţi şi, de mai multe ori, de Didi Panu. Ochii ei albaştri aveau văpăi negre în umbra cearcănelor, nările nasului ei mic şi drept vibrau uneori parc'ar fi căutat aer mult şi buclele părului ei castaniu se învălmăşeau în neştire.

■

Din pensia de profesor, pe care doamna Maria Vernescu, mama Carminiei, o avea dela soţul ei decedat, a reuşit să rupă o bună parte cu care fiica ei să-şi poată face studiile la facultatea de litere din Bucureşti.

In Bucureşti Carminia locuia la o vară a mamei sale. Trecuse toate examenele anului întâiu, ca o studentă tocitoare care frecventa cursurile ca la liceu, cu servietă şi caete de notiţe, cu buze fără „rouge" şi cu apariţii neobservate în sălile de curs şi la Fundaţie. Acum, în anul al doilea, reuşise să obţină un locşor în atenţia colegelor. Era o fată silitoare şi, pe deasupra, studentul eminent din anul al patrulea Didi Panu, întârzia uneori în discuţii cu „Roro".

Intr'o seară de Noembrie, pe o străduţă liniştită cu tei desfrunziţi din cartierul ei, Carminia se plimba turburată de bucurie şi aşteptare. Avea o întâlnire cu Didi Panu. Ora sosise încet şi trecuse. Alaltăseară, când el o condusese acasă, a sărutat-o de zeci de ori, nebuneşte, fără să se mai ferească îndeajuns de trecători. Câteodată Didi era ciudat şi sarcastic şi rece. Poate că şi ea e de vină că pune atâta rezervă şi prejudecăţi la insistenţele lui. Deacum n'are să mai fie aşa. Va primi să se ducă acasă la el.

Ora întâlnirii trecuse de mult. Carminia se pregătea să plece, îndurerată şi neliniştită. Dece o fi el supărat?

La colţul străzii apăru prietenul lui Didi, Andrei Bujoran, student în anul al treilea la drept. O salută zâmbind şi se opri să-i vorbească.

Era un băiat curăţel, cu faţa spălăcită dar fină, şi îmbrăcat cu oarecare eleganţă discretă. Avea reputaţia de student muncitor, trecea drept sfios cu fetele şi trăia retras de sgomotul şi petrecerile studenţeşti. Pe Carminia o cunoscuse prin Didi şi avusese de multe ori prilejul să schimbe câteva vorbe cu ea, totdeauna fiind de faţă şi Panu. Odată acesta spusese Carminiei că prietenul său Bujoran o plăcea mult.

— Vă duceţi spre casă? o întrebă Andrei.

— Da.

— Imi permiteţi să vă însoţesc?

— Dacă vrei.

— V'am văzut astă-zi la cursul de psihologie. Am asistat şi eu. Panu n'a fost. L-am întâlnit în oraş adineaori. Mi se pare că era cam bolnav.

Carminia se înfioră şi vru să priceapă. Işi simţi mintea împăienjenită. Dece acest „mi se pare că era bolnav"? Ştia ceva Bujoran de întâlnire? Ii spusese Didi?

Fu o convorbire moale şi anodină, în care vorbele lui Andrei Bujoran aveau parcă un accent de bunătate şi încredere, alinător ca un balsam.

Se despărţiră.

Sufletul Carminiei se roti până noaptea târziu în ameţeli de prăpastie şi se prăvăli în văgăuni urîte de gând. Va pleca în oraşul ei de provincie, să se înfunde pentru totdeauna în căsuţa ei obscură, să vegeteze, cu perspectiva de a-şi încheia viaţa în naufragiul unei căsnicii cu un băcan cuminte şi rotund sau un slujbaş umil şi îngrijorat... Ba nu. Va rămâne. Va lupta să-şi cucerească un loc în viaţă, va trăi intens şi egoist, pentru trupul ei, cu bucuria de a călca în picioare inima bărbatului, cu instinctul ancestral de a-l stoarce până la nimicire. E frumoasă. Ii mai trebuie o inimă de piatră, ochi deşănţaţi, o prietenă expertă care să-i deprindă câteva tertipuri de canalie lubrică şi nu se poate să nu pice vreun vlăstar fonf de boieri milionari sau un bătrânel bălos şi aurit în căutare de figurină de Saxa, căreia să-i lase averea prin testament. Ştie ea că viaţa e darnică pentru cine îndrăzneşte s'o scuipe...

Dece s'a purtat aşa Didi? Să fie oare bolnav? „Mi se pare că era cam bolnav". Ce rost aveau aceste vorbe ale lui Bujoran? Nu, nu. A trimis în batjocură pe altcineva la întâlnire. Şi ea, care se pregătea să meargă în garsoniera lui, să facă darul fiinţei sale, cum spune Grâce din „La Marche nuptiale". Ce mălăiaţă provincială ar fi fost!

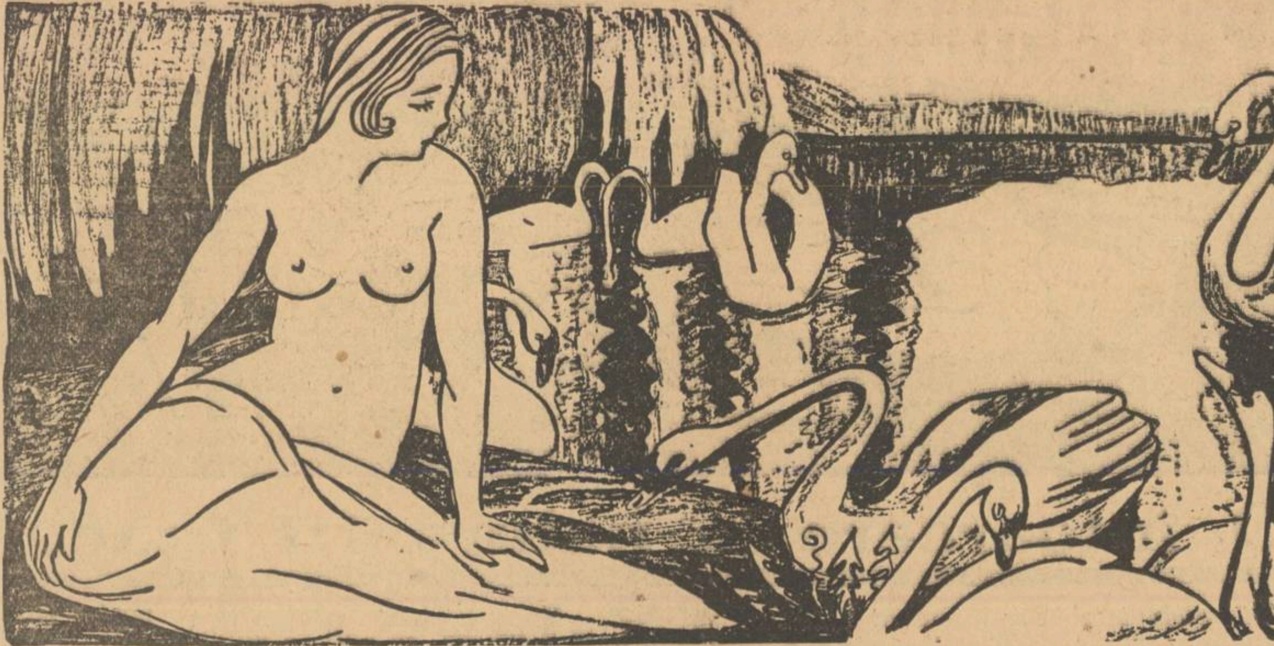
■

Rana a mai sângerat multe zile şi multe nopţi, apoi, cu încetul, s'a ascuns sub pojghiţă şi a aţipit a tămăduire.

Singura durere de fier înroşit pe care a mai simţit-o Carminia, a fost când s'a întâlnit întâmplător, numai de două sau trei ori — cu Didi pe stradă sau la curs. Odată i-a evitat privirea, altă dată a reuşit să i-o înfrunte, răspunzându-i destul de impasibil la salut. Nici-o vorbă n'a mai schimbat cu el.

Intr'o seară la un bal studenţesc şi-au întâlnit privirile de mai multe ori. Carminia a fost mulţumită de surâsul cochet şi lin cu care l-a putut înfrunta. A dansat cu efuziune, a fost înconjurată, disputată şi a plecat condusă de Andrei.

A doua zi a primit dela Didi câteva rânduri.

„Aseară ai fost şi frumoasă şi niţeluş complexă. Disimulare? Atunci perfectă. Ori o apă adâncă, pe care n'am ştiut s'o cunosc. Atunci poate vei înţelege atitudinea mea deacum două luni. In dragoste nu-mi place decât raptul dela oameni cum se cade, prăbuşirea femeii sau înnecul meu. „C'est le diable qui tient les fils qui nous remuent" — a spus-o Baudelaire şi pentru ursita mea. Voiu avea un cuvânt dela tine?"

A fost la început aiurită. Apoi a citit de mai multe ori. Asta unde vrea să ducă?... A ha! Domnul Didi Panu doreşte şi un răspuns. Cum să nu, cum să nu!

■

Andrei Bujoran, care-şi făcea doctoratul în drept, era un tânăr serios şi drăguţ. Multe fete îl preţuiau şi pentrucă tatăl său, senator de Prahova, era proprietarul multor sonde de petrol.

Pentru Carminia simpatia lui foarte delicată şi statornică sfârşi prin a se face cunoscută şi altora.

— „Roro" dă lovitura, remarca Jena Nicolau. De când am mirosit eu şmecheria ei.

In lungi plimbări — cam demodate — în primăvara dela Şosea sau dela Parcul Carol, Andrei şi Carminia discutau literatură, despre cursuri şi despre colegi. Uneori ea depăna cu farmec amintiri de şcoală, de familie, într'o dulce intimitate de gând şi în surprinzătoare potrivire de gusturi şi de simţire cu Bujoran. Nu-şi fixau întâlnirile. Intâmplarea însă se oferea să-i slujească.

Intr'o seară, pe când stăteau de vorbă în faţa casei din strada micuţă cu tei acum înfloriţi, apăru la fereastra dela etaj mătuşa Carminiei, blonda doamnă Olga Dimitriu, căreia Carminia îi prezentase cândva pe Andrei, în cursul unui tur pe Calea Victoriei.

— Dece nu pofteşti pe domnul Bujoran în casă — se înţelege dacă-i face plăcere.

Această spontană invitaţie care se acorda cu buclele grele şi blonde şi cu penioarul gris-perle decoltat al doamnei Olga Dimitriu, distona oarecum cu dispoziţia şi cu albastrul dungat în raze negre al Carminiei care, deşi constrânsă, repetă invitaţia cu un zâmbet prelung. Andrei urcă.

Un interior de hol cu mobilă modernă şi sobră, încadrat de un dormitor cu varii covoare, tablouri şi pian şi de o cameră mai mică şi mai albă cu cărţi şi cu un divan — camera Carminiei desigur — dovedea cochetărie şi o mână deprinsă.

Olga Dimitriu, care era văduvă prin divorţ dintr'o căsătorie nenorocită cu un om bătrân şi foarte gelos (Andrei avea aceste indicaţii dela Carminia) ştia să râdă cu o gură mică şi o dantură impecabilă, avea sprâncene subţiri şi lungi pe care le ridica mult când devenea serioasă şi nişte ochi imenşi de un verde albăstrui ca ghiaţa sfărâmată. Vorbea de Carminia.

— Provinciala asta mică stă tot cu nasul în carte, De câte ori mă cert cu ea că nu e mai veselă, mai ştrengară, ca fetele de azi. Când o văd mi-aduc aminte de cum eram şi eu la vârsta ei. Cât regret acum, când e târziu. Dar cel puţin acum zece, cincisprezece ani, oamenii — fetele mai ales — erau altfel (Andrei gândi că de atunci poate erau chiar douăzeci de ani, deşi doamna Dimitriu părea destul de tânără).

Vorbea mult şi răspândea voie bună care contamina puţin şi pe Carminia.

Mai târziu, apariţia a două doamne sgomotoase şi parfumate şi a unui domn gras, elegant şi foarte intim cu gazda, curmă vizita lui Bujoran.

■

In anul următor, Andrei Bujoran plecă la Roma pentru studii. De acolo scrise Carminiei lungi scrisori de dragoste din ce în ce mai avântate.

In timpul vacanţei mari, Carminia fu invitată de Olga la Predeal unde stătu două săptămâni. Andrei, care se întorsese din Italia, veni şi el pentru câteva zile.

In partidele de plăcere pe munte, în bande care se amuzau cu folos — mulţi din societate fiind vechi cunoştinţe — Andrei se arătă destul de maleabil şi din ce în ce mai deschis cu Carminia.

— E băiat bogat şi atent şi nu-i urât deloc, observa Olga. Să nu fii proastă să-l scapi din mână.

Carminia se umfla de râs, amintindu-şi vorbele Hermionei: „Oreste a des vertus".

— Andrei are virtuţi, dragă tanti.

— Asta nu-ţi place că „are virtuţi", de Pompei râzi că e „din aviaţie" şi el moare după tine. Dracu'mai ştie ce vrei tu.

— Pe Pompei ţi-l las ţie, scumpă mătuşică, glumea Carminia.

— Nu-mi trebuie mie bebeluşi, răspundea ridicând sprâncenele doamna Olga Dimitriu.

Ce senin ştie să mintă mătuşica mea, gândea în tăcere nepoata.

Intr'o după amiază, Andrei şi Carminia rămaseră singuri în casă. Olga venind din parc intră la ei.

— Iar? Iar literatură? Da' mai daţi-o încolo de literatură, frate, că m'aţi plictisit şi pe mine de mult ce vă plictisiţi amândoi. Alt subiect de vorbă nu mai găsiţi?

— Mai substanţial, tanti?

— Taci din gură, tu. Eu pe tine am mai mult necaz de cât pe dânsul.

Râseră cu toţii şi schimbară vorba.

In ajunul plecării, Andrei se înfrânse pe sine. Prilejul i se ivi. In amurg, pe când se plimbau amândoi în pădure, el îi trecu pardesiul lui pe umeri şi cuprinzându-o în braţe o sărută odată pe obraz. Apoi ,încă şi încă, pe gură, pe gât, pe ochi.

— Destul de târziu, nu-i aşa? îi spuse el cu glas gâtuit.

Ce îndrăzneală! râse gândul Carminiei.

— Ar fi trebuit mai devreme?

Andrei nu răspunse. Peste puţin o întrebă.

— Când vii la Bucureşti?

— Ştiu eu? Prin Octombrie... când or începe cursurile.

Acasă Carminia şi Olga s'au distrat cu remarca profundă „destul de târziu, nu-i aşa?"

Intr'o seară de iarnă, la eşirea dela universitate, Andrei ajunse din urmă pe Carminia. Era singură şi se gândea la întâlnirea ei din după-amiaza aceea cu Didi Panu pe bulevard. Schimbase numai câteva vorbe cu el.

— Eşti frumoasă tare, Carminio şi...

— Şi?

— Şi... cum să-ţi spun... de necuprins. Vai de capul lui Bujoran.

Ea a râs, fiindcă n'a găsit nimic să răspundă. Didi i-a întins o mână bărbătească, fără o cută pe chipul lui brun şi ferm. Ea ştia prea puţin de el. Atât numai, că suplinia o catedră la un liceu din Bucureşti şi că se pregătea pentru o conferinţă la universitate.

— Haidem pe bulevardul Pake, îi spuse Andrei. Am să-ţi vorbesc ceva.

Ii făcu, simplu, o propunere de căsătorie. Ea nu se miră. Ii răspunse, puţin întortochiat, apoi rezonabil şi serios, că ea, înainte de a se pronunţa, ar voi să-şi termine studiile — lucru pe care spera să-l facă chiar în anul acela —, să-şi treacă ultimele probe la seminarul pedagogic şi numai după asta... Acceptă să-l primească mai des acasă şi de Crăciun să-l prezinte mamei sale.

Se despărţi de el fără gânduri hotărîte şi socoti inutil să spună ceva mătuşei sale.

Legătura ei cu Andrei Bujoran fu socotită în universitate ca o adevărată logodnă. Cadourile pentru Carminia şi Olga se împleteau cu efuziunile oneste ale unei firi statornice. Olga era mulţumită şi se arăta inventivă în motive de distracţie: operă, Colonade, câte-o escapadă la Sinaia. Sufletul lui Andrei se deschidea la soare.

Dar Carminia simţea că ea se închirceşte din ce în ce ca un melc. Şi totuşi îl simţea afectuos pe băiatul acesta cu păr castaniu şi lins, cu tenul puţin roşcat, cu ochii mici şi căprii, cu nas puţin coroiat, dar cu trăsături totuşi delicate şi în genere cu un exterior îngrijit şi de o aproximativă sprinteneală.

Câteva tentative ale lui — abia schiţate — de îmbrăţişare mai încordată pe divanul Carminiei fură prompt curmate de rezistenţa ei. Ceeace o indispuse, fu o repetare a lor—e drept, la intervale destul de mari.

Intr'o zi cu aur primăvăratic de sfârşit de Martie, Carminia se întâlni la un colţ de stradă, piept în piept, cu Didi Panu.

După o scurtă convorbire despre măritişul ei, ea îi ceru câteva lămuriri pentru o lucrare de seminar, pe care o avea a doua zi la sociologie. El i le dădu cu lux de amănunte, ţinând s'o edifice cât mai complet. Ea îl asculta, privindu-l uneori pe furiş. Tocmai când voia să se despartă de el, îi pomeni de o carte pe care n'o găsea la Fundaţie.

— Ţi-o dau eu. Când îţi trebuie?

— Chiar azi.

— Vino la mine să ţi-o dau.

Ea se feri şi vru să plece.

— Dece nu vii? Haidem.

Opri o maşină şi luă pe Carminia, mai mult fără voia ei.

In camera lui, plină de cărţi, stătură de vorbă prieteneşte. El îi oferi liqueur şi ţigări.

Un gând lunecos şi nevăzut se strecură în sufletul Carminiei şi-i răspândi o moliciune în trup.

— Vai, ce obosită sunt. Am unblat în oraş toată dimineaţa. Imi dai voie? şi se lungi moale pe divan.

— Sigur.

Ea îşi roti privirea în cameră.

— Nu te-ai mutat de-aici.

— De unde ştii?

Ea ezită un moment, apoi răspunse.

— De demult. Nu mă invitai tu *atunci?*

El tăcu înnegurat. Apoi vorbi încet:

— Dece ai ţinut să-mi aminteşti? Crezi c'am uitat?

— N'am ţinut deloc să-ţi amintesc. A venit vorba.

El se aşeză lângă ea pe divan.

— Il iubeşti? spune-mi drept.

Ea avu un surâs mic.

— Dece vrei să ştii? Cred că tu eşti singurul om căruia n'aş putea să-i răspund încăodată la întrebarea asta.

— Dece? Eu cred că tocmai mie ar trebui să-mi spui.

O privea lung în ochi şi tăcea.

— Carminio... când te-am cunoscut, căutam să mă'nţeleg pe bine şi nu puteam. Inutil să-ţi spun că m'am crezut mai complex decât eram. Dar acum vreau să te'nţeleg pe tine şi nu pot... Vreau să ştiu dacă-l iubeşti.

— Dar ia spune-mi tu mai întâiu, dece nu m'ai întrebat niciodată dacă te-am iubit?

— Fiindcă atunci nu mă interesa dacă mă iubeai. Mai târziu când... aşi fi simţit nevoia să te'ntreb, ştiam că nu mă mai puteai iubi. Iată pentruce. Dar spune-mi tu.

— Nu, niciodată n'am să-ţi spun.

Se ridică depe divan să plece. El o opri.

— Mai stai.

El începu să-i mângâie cu amândouă mânile obrajii înflăcăraţi şi părul. Apoi îi sărută apăsat şi iute gura, obrajii, pieptul şi mânile. Ea se sbătu, apoi îi trecu braţul pe după gât şi se înlănţui toată de braţele şi pieptul lui. Cu mişcări smucite, el îi desgoli picioarele

(Urmare în pag. VI-a)

SĂPUNUL ELIDA ROND

• cu 6 parfumuri alese: Rose, Lavande, Oeillet, Lilas, Bouquet, Eau de Cologne,

• cu o formă ideală, plăcută la mânuit,

• o capodoperă a parfumeriei moderne.

SAPUNUL ROND ELIDA

şi se luptă cu strânsoarea lor catifelată şi caldă. Simţea că-i cedează. Ii suflă în urechi, zâmbind:

— Dece atâta încordare? Doar eu vin după altul.

Carminia deschise ochii, îl privi cu o lucire metalică, apoi se smuci din braţele lui şi se ridică. El o întrebă rugător:

— Dece pleci? Spune-mi, te-am supărat?

— Nu, deloc.

— Atunci rămâi.

— Nu se poate, *acum* nu.

Apoi cu un surâs:

— Altădată.

Işi potrivi liniştită toaleta, luă cartea şi plecă.

A treia zi seara, făcu aşa fel ca să rămână singură în casă cu Andrei. Acesta fu puţin surprins de buna dispoziţie a logodnicei sale. O atribui câtorva pahare de vin vechiu pe care Carminia le bău, voioasă. Fu drăgălaşe, şerpuitoare şi-şi oferi viriginitatea lasciv, cu ochi înlăcrimaţi şi cu buze care tremurau a surâs.

■

Peste câteva zile, în garsoniera lui Didi Panu, Carminia se închipui o hetairă, Fiinţa sa aştepta minunea. Dar iubirea cutreeră carnea şi lunecă dincolo de porţile sufletului, pierzându-se în negura trudei şi a desgustului.

Reveni pe divanul lui Panu din ce în ce mai des, apoi regulat, se miră la început că a devenit amantă, apoi se obişnui şi nu mai cugetă la ce se petrece în viaţa ei.

— Carminia, trebuie să rupi cu Andrei, îi spunea Didi. Tu eşti a mea, trebuie să fii numai a mea. Dece nu vrei să ne luăm? Eu am suficientă avere ca să putem trăi. Apoi cariera noastră...

— Vorbeşti copilării, Didi. Dece amesteci tu căsătoria care e o afacere între „oameni cum se cade", cum spui tu, şi dragostea noastră.

— Tu nu mă iubeşti, Carminio. Dar cred că mă vei iubi mai târziu.

— Copil mic şi prost! îl alinta ea.

Umbrele de bănuială care se îndesau în sufletul lui Andrei, ea nici nu'ncerca să le risipească. Acesta, căpătând siguranţa că logodnica îl înşeală, se frământă, încercă împăcări, apoi se resemnă şi se deslipi de ea cu regret, dar fără întoarcere.

Ruptura descătuşă pe Didi Panu. Prindea aripi. Incepu să-şi vadă amanta acasă la ea. Curând atmosfera acestei case îl nelinişti, îl scârbi şi el încercă să deschidă ochii Carminiei. Ceeace îi spusese ea despre Olga, libertinajul promiţător pe care aceasta i-l oferise lui însuşi în taină, lumea pe care ea o primea în casă fură deajuns pentru Panu ca să şi-o definească. Observase lucid cu această ocazie, cum Carminia ignora sensul exact al multor amănunte din viaţa mătuşei sale. Vorbi făţiş Carminiei îndemnând-o să plece din casa aceea. A fost nefolositor. Carminia începu să se ferească de el şi să-l mintă grosolan.

La sindrofiile cu joc de cărţi dela Olga Dimitriu, Didi văzuse de câteva ori un inginer înalt, brutal sprâncenat şi brun care, pare-se, era foarte avut şi care, căsătorit pentru a treia oară, practica un devergondaj drapat în prestigiu. Din spusele Carminiei, Didi aflase că acest domn Paul Miclescu-Stroeşti a fost cândva amantul Olgăi, dar că acum nu mai sunt decât prieteni şi că se întâlneşte în casa fostei amante cu actuala lui amantă, soţia unui reputat medic. Dar atitudinea lui Miclescu faţă de Carminia — care avea dela el numeroase cadouri — nu lăsă nicio îndoială lui Panu.

— Carminio, mătuşa ta te vinde. Ce-i cu tine?

— Nimic, Tu crezi numai prăpăstii, copilule drag.

Odată chiar Carminia îi povestise insistenţele şi demersurile mătuşei sale de a o mărita cu un farmacist bătrân, neurastenic şi ştirb, care era milionar, dar adăugase că ei nici prin gând nu-i trece s'o asculte.

■

In vară, după licenţă, Carminia anunţă pe Didi că va pleca pentru două luni la Paris, într'un voiaj de agrement, cu Olga. El insistă s'o însoţească. Ea nu putu primi, fiindcă proectul era al mătuşei sale, pe care nu se cuvenea s'o refuze, iar prezenţa lui alături de Olga era imposibilă, în urma relaţiilor rupte. Ii promise însă că-i va scrie zilnic. Urma să plece după ce va sta câteva zile la mama sa, în provincie.

Curând, Didi începu să primească scrisori dela Paris.

Intr'o zi află întâmplător dela un prieten al său care cunoştea pe Olga Dimitriu, că aceasta se afla la Predeal. Carminia minţise deci.

După o frământare de câteva zile, se hotărî să plece şi el la Paris. O va găsi, se va lămuri cu ea, o va convinge. Vor pleca poate în Italia. O va desmetici şi o va trezi la dragoste. Se vor întoarce apoi în ţară şi se vor lua.

Ajunse la Paris. Mincinoasă şi, fără îndoială, mânjită, îi era totuşi dragă, cum nu-i fusese niciodată.

La adresa pe care o ştia el, locuia o prietenă a ei, dela care îi şi află adresa exactă. Dar la Hôtel du Jardin din rue Lacepède nu locuia nicio domnişoară Carminia Vernescu. Un fior îi trecu prin inimă şi-i străbătu tot trupul. Intrebă de inginerul Miclescu. Da, locuia acolo. Domnul era în oraş, doamna era acasă.

Ceru o hârtie şi un plic şi îi scrise cu creionul: „Vino peste o oră la hotel d'Harcourt, B-d Saint-Michel, sau seara la şase. Didi.

N'a venit peste o oră. Dece n'a vrut să vină? se gândea el. De câteva ori îi trecu prin minte să plece din Paris sau să se mute dela hotel, să n'o mai vadă. Dar o aşteptă la şase.

Apăru. Era frumoasă, într'o toaletă uşoară şi distinsă — numai zâmbet.

— Ce-i cu tine aici? îl întrebă aruncându-i-se de gât.

— Am venit să-mi iau mireasa, Carminio.

Mai târziu el o întrebă:

— Dece m'ai minţit?

Ea râse:

— Ştiu eu? Aşa, fiindcă sunt stupidă.

Apoi deveni serioasă şi-l privi în ochi punându-i mâna pe umăr.

— Vrei să nu mai vorbim de asta? Dar deloc.

— Bine.

— Cât stai în Paris?

— Ştiu eu? Cât vrei tu. Plecăm împreună. Facem un voiaj în Italia, dacă vrei.

— Să plecăm împreună — nu se poate. Ar fi o nebunie.

— Da' dece? Mie mi se pare foarte firesc. Şi ar fi atât de frumos.

— Cât vei sta aici, ne vom vedea în fiecare zi... aici la tine. Fixăm ora pentru fiecare dată.

— Când plecăm, Carminio?

— Nu ştiu... Mai lasă-mă...

Apoi îi povesti ce-a văzut la Paris, ce cunoştinţe are, ce frumos se petrece în boîtes-ele din Montmartre.

— Vrei să vii şi tu? Lui îi spui că ai venit la Paris să te distrezi. E suficient de imbecil ca să nu bănuiască nimic.

Didi o privea năuc, zâmbind, cu inima plesnită de vorbele ei ca de bice.

Peste o săptămână reuşi însfârşit s'o înduplece să spună „da". Aveau să plece împreună. In sfârşit! Sufletul lui Didi se întorsese la vârsta de zece ani, în clipa când primea jucăriile de Anul Nou.

Ea avea o singură valiză. Mai plecase ea odată, când se certase cu inginerul. Paşaportul îl ţinea la ea. Didi avea destui bani pentru drum şi chiar pentru o şedere de două, trei săptămâni în Italia. Plecau mai întâiu la Nisa.

Ziua sosi. Aveau să se întâlnească în gară cu două ore mai devreme. Didi o aştepta înfrigurat. Timpul trecea zadarnic. Mai era o oră până la plecarea trenului. Se gândi să se ducă acasă la ea, s'o caute, să vadă ce s'a întâmplat. Când mai era o jumătate de ceas până să plece trenul, prietena care primea şi transmitea Carminiei scrisorile lui Didi, veni la el şi-i dădu o scrisoare.

„Nu pot pleca. Iartă-mă şi uită-mă. Carminia".

Peste două zile ziarele au relatat, într'o informaţie scurtă la faptele diverse, că un tânăr român cu numele Alexandru Panu s'a înnecat în mare la Nisa — probabil o victimă a jocurilor de noroc.

M. D. IOANID

O întoarcere la natură în veacul al XX-lea

Oh! quels tombeaux creusent les livres
Et que de fronts armés y descendent vaincus!

A fost strigătul de durere al poetului Verhaeren, care, la un moment dat, s'a trezit el însuşi scoborît în tina acelui mormânt, dezarmat şi copleşit. A cunoaşte, a însemnat şi pentru poet mizeria, pătrunderea matematică a nefericirii omeneşti, etalarea metodică a durerii.

Pascal, dacă a căutat să înobileze biata noastră fiinţă, trestia bătută de vânturi, a realizat numai o punere la punct. Oricând se poate vorbi de un faliment al ştiinţei, nu de falimentul ei în faţa fluviului impetuos peste care aruncă arcadele de oţel, ci de falimentul ei în faţa unor grozăvii ale trupului nostru. Şi, mai ales, în faţa sufletului omenesc, care n'a rămas cu mult deosebit, oricâte taine a ştiut să smulgă naturii.

Mistica musulmană a rezolvat simplu şi comod problema: nu trebue să ştii, decât ceiace scrie în cartea profetului, restul nu te priveşte şi nu contribue la fericirea ta. Califul care ocupase Alexandria s'a simţit mirat şi indignat în faţa celebrei biblioteci pe care a şi ars-o, creându-şi faima şi salvându-se de uitarea Istoriei. Faimoasa bibliotecă în care oamenii au strâns tot ce cugetarea lor răpise necunoscutului, trebuia distrusă oricum: dacă conţinea învăţături identice cu cele ale profetului, nu mai era nevoie de ea, iar dacă ideile erau protivnice, nici vorbă că trebuia distrusă. Califul jefuitor n'a încercat nici măcar emoţia îndoielii din sufletul marilor distrugători.

Mallarmé a scos un gemăt asemănător disperării lui Verhaeren:

La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres
Fuir ! là-bas fuir !....

(Brise Marine". — Stéph. Mallarmé)

Mormântul e larg deschis şi primitor deopotrivă pentru cei care au isprăvit cu toate plăcerile simţurilor, ale cărnii etern imperioasă în comandamentele sale, cât şi cu cei care se agită în lumea nesfârşită a tomurilor.

Mallarmé nu-şi poate găsi salvarea decât într'o plecare precipitată, departe, spre ţărmuri bizare şi policrome, unde imagini noi, variate şi obsedante îi vor satisface dorul de necunoscut şi nostalgia ambulatorie.

Dacă îndrăgostitului de poezie pură Stéphanne Mallarmé i-a fost nespus de greu să iasă din criză, pentru vigurosul Verhaeren, atât de strâns legat de pământul natal, totul s'a redus la evadare spre natura regeneratoare.

A plecat din zori, prin poteci cunoscute, străbătând locuri familiare, a pornit la drum limpede şi uşor, învelit în lumină şi îndemnat de vânt. Nu ştia nici el unde pleca, nici o altă călăuză afară de hazard, dar acum este fericit. Dintr'o uriaşă fericire universală s'au deprins câţiva stropi care au salvat un suflet omenesc, obicinuit cu speculaţiile rigide. Fericirea i-o dă acum orgoliul de a iubi văzduhul, pământul, florile, păsările, lumina şi norii. Deplasarea în spaţiu, cel mai elementar gest omenesc, îl pune în contact cu adevărata viaţă gâlgâitoare la nesfârşit, cu viaţa radioasă şi elementară în acelaş timp, începând cu mugurele şi sfârşind cu fructul copt, după apoteoza florilor:

Je vais, je ne sais où. Je vais, je suis heureux ;
C'est fête et joie en ma poitrine ;
Que m'importent droits et doctrines,
Le caillou sonne et luit sous mes talons poudreux;
Je marche avec l'orgueil d'aimer l'air et la terre,
D'être immense et d'être fou
Et de mêler le monde et tout
A cet enivrement de vie élémentaire.

(Verhaeren: „Un Matin").

Orgoliul poetului este complect satisfăcut în natură, se simte imens, la fel cu firea, un fel de confundare în decorul complicat din faţa ochilor. Asemenea satisfacţii, la înălţimea orgoliului de mare gânditor, însemnează aproape o încercare timidă de identificare cu geniul creaţiunii universale.

In cabinetul de lucru, muced, plin cu îndoeli şi de realităţi grozave tipărite, luminat cu raze de soare prizoniere sau cu lumina mercenară, nu mai era posibilă acea disoluţie a sufletului său în marea creaţiune. Intre pereţi, cosmosul nu-şi poate trimite nici măcar iluzia.

Volumul întreg, cu titlul atât de sugestiv „Les forces tumultueuses", din care face parte poemul „Un Matin", însemnează supunerea unor zei noi, în locul vechilor altare din pergamente severe şi neînduplecate, care nu dau decât o chinuită satisfacţie cunoaşterii. Poemul însuşi este un fel de şoaptă de dragoste şi admiraţie către noul său zeu acaparator de forţă şi frumuseţe, către natura însufleţită.

Ca printr'o baghetă magică, natura exterioară este descoperită de sufletul chinuit al poetului, o natură tumultuoasă, aşa cum convenea imaginaţiei creatoare de viziuni interioare. Aceste viziuni n'au întârziat să se prefacă într'o nouă formă de viaţă, urmând paralel o natură, îmbinând frumuseţea cu energia, abia identificată, ţărmuri noi cu golfuri minunate, inexplorate de poet.

Dites, est-il vrai qu'hier il existât des choses,
Et que des yeux quotidiens
Aient regardé, avant les miens,
Se pavoiser les fruits et s'exalter les roses!

(„Un Matin")

In fond este dureroasă surprinderea unui om care a descoperit sublimul într'un târziu, deşi s'a lovit de atâtea ori de dânsul.

D-nei de Staël, într'un moment de similitudine sufletească, i-a fost milă de ţărani, scriind că pentru nimic nu-i plânge mai mult, decât pentru faptul că trăesc în mijlocul naturii şi n'o văd.

Verhaeren nu-şi poate ierta că alţii au putut extrage emoţii capitale din răsfăţul rozelor la soare, ca şi cei care au iubit târziu femei frumoase. Este un fel de recunoaştere a unei vieţi quasi-pierdute.

Deruta poetului „Forţelor tumultuoase" ar trebui să fie deruta unor întregi generaţii şi amintesc că acest volum a apărut în 1902.

După descoperirea capitală, sufletul poetului, schimbat de vâltoarea prefacerilor, se simte iarăşi tânăr, fără vârstă şi mereu în faţa unor înoiri creatoare. De notat că înoirea este de obiceiu creatoare la Verhaeren: e propulsarea unei imense energii. In sfârşit, poetul forţelor vijelioase, cântăreţul energiei cosmice, capabil adesea să se dilueze el însuşi în forţa pe care o proslăveşte, vrea să se regenereze bând din cupa spaţiului reconfortant, care îndeamnă la viaţă intensă ca şi dragostea unei femei frumoase.

—J'aime mes yeux, mes bras,
mes mains, ma chair, mon torse
Et mes cheveux amples et blonds
Et je voudrais par mes poumons,
Boire l'espace entier pour en gonfler ma force.

(Les forces tumultueuses: „Un Matin"!)

Până în clipa când aspectele inspiratorii de forţe delirante din natură, i s'au desvăluit providenţial în faţa sa, i s'a părut că tot scopul vieţei n'a fost decât stricta pregătire pentru moarte, astfel cum o predică cu atâta lirism, Bossuet.

— Il me semble jusqu'à ce jour n'avoir vécu
Que pour mourir et non pour vivre".

(„Un Matin')

„Les Forces Tumultueuses", scrise după „Les Flamandes, „Les Moines"„ Les Campagnes hallucinées", „Les villages ilusoires", Les villes tentaculaires" însemnează o etapă decizivă şi ne oferă, odată cu secolul al XX-lea cronologic, surpriza unei naturi de felul aceleia în cadrul căreia s'a scurs iubirea serafică a lui Dafnis şi Cloe, confundată aproape în acel spaţiu luminos pe care poetul a dorit să-l mistue dintr'o dată, din cupa noilor sale năzuinţe.

In vremurile contimporane, atunci când frumosul tinde să fie înlocuit cu miraculosul mecanic, sufletele n'au decât să cerce aceiaşi cale de regenerare, pe care a urmat-o Verhaeren, atunci când ajunsese la un capăt de criză.

Dragostea noastră de natură este bovarică, comandată şi sub imperativul unei mode, unui snobism. Am transformat natura în cabinete mucigăite, cu hârşiitul de tinichea al patefoanelor şi cu resturile de conserve printre brazi. Anumite sporturi contribuie la luarea naturei într'o accepţie bovarică, confundându-se un ritual banal şi acela inspirat de modă, cu dragostea de natură însăşi, regeneratoare generoasă şi cezariană, la îndemâna oricui ştie s'o cheme, simplă şi nefardată.

Versurile profunde din sincerul poem „Un Matin", ar trebui să fie un crez moral al momentului şi încă integral, altfel, compătimirea genialei baroane cu ochii atât de pătimaşi va fi o tristă realitate pentru cei mai mulţi şi în deosebi pentru cultivatorii unei naturi sui-generis, trecută prin tot snobismul epocei.

AUREL GEORGE STINO

Jurnalul lui Jean Guehenno

Jean Guéhenno nu este un comunist înăscut ci unul format. Mizeriile vieţii şi vicisitudinile cotidianului l-au îndemnat să găsească în formula sistemului comunist o alinare sau mai bine zis o stâncă de care să-şi poată agăţa o zdruncinare sufletească. Şi deaceea — poate — realizările lui literare par adesea concepute fără convingere şi mai cu seamă lipsite de acel foc sacru care călăuzeşte scriitorul spre un ideal estetic al gândirii.

Jurnalul lui apărut recent sub un titlu sugestiv (Journal d'un homme de quarante ans", I vol. Grasset Paris) păcătueşte tocmai prin aceleaşi defecte ce se concretizează sub forma unei tângueli plimbată cu resemnare dealungul anilor şi dealungul paginilor.

Un dezamăgit căruia i s'a furat tinereţea şi care nu reacţionează, un biet om care îşi primeşte destinul aşa cum i s'a hărăzit, un suflet sensibil care şi-ar fi dat roadele dacă societatea l'ar fi lăsat în pace, un talent care nu s'a putut valorifica fiindcă i s'au paralizat mijloacele de realizare, într'un cuvânt un individ care şi-a pierdut puterile într'o operă neproductivă: iată ce a vrut să arate Jean Guéhenno că a ajuns la patruzeci de ani, din cauza unui complex de îndatoriri sociale în slujba cărora el s'a lăsat târât de inconştienţa unei tinereţi în perioadă de formaţiune. Iată ce a vrut să arate, şi nu ce a arătat Jean Guéhenno într'o operă meritorie prin ţinuta ei literară şi prin câteva strigăte sincere ce-şi pierd din intensitate în noianul unei lucrări sterpe şi adeseori melodramatice.

Un revoluţionar trebue să fie înainte de toate un destructor neobosit al principiilor dominante, un luptător pentru intervertirea ordinei de clasă, într'un cuvânt un animator, şi mai cu seamă un iniţiator. Or, Jean Ghéhenno este un revoluţionar pasiv, un persecutat al soartei, asupra căruia pluteşte parcă, o fatalitate care l'a împins într'un colţ de unde strigătele lui nu mai slujesc decât pentru a-şi plânge un trecut şi o tinereţe, în cuvinte ce nu pot ajuta cu nimic la schimbarea unei stări de fapt existente. E ceva anormal şi care nu cadrează cu idealul unui revoluţionar. Din această cauză, tot Jurnalul lui Jean Guéhenno, este învăluit într'o atmosferă supărătoare care falşifică fundamentul unei lucrări de profundă umanitate.

Dacă ar fi strigat Jean Guéhenno că o societate care îşi sacrifică fără sens mii de trupuri în plină dezvoltare nu merită să mai trăiască, dacă s'ar fi adresat tuturor celor care împreună cu el şi-au lăsat în războiul mondial cea mai mare parte a forţelor lor, dacă ar fi pomenit de spectrele cadavrelor împrăştiate cu atâta generozitate pe câmpul de luptă, şi dacă ar fi strâns laolaltă toţi schilozii fizici şi morali împreună cu toate victimele unui măcel al tinereţilor şi ar fi cerut în numele lor dreptatea ce li se cuvine, cartea lui Jean Guéhenno ar fi luat o amploare neobişnuită.

Din păcate, Jean Guéhenno nu a făcut nimic din toate acestea, mulţumindu-se să-şi desfăşure talentul într'o naraţiune în loc să-l întrebuinţeze pentru o creaţiune artistică propriu zisă. Din această cauză nivelul valorii întregii lucrări este considerabil scăzut.

Există totuşi un fond de adevăr în toate cele arătate de Jean Guéhenno în Jurnalul său, şi se prea poate ca toată cheia acestei atitudini statice să se găsească tocmai în împrejurările defavorabile care i-au încleştat posibilităţile în momentul când ele începeau să se afirme.

La douăzeci de ani, în momentul când o serie de lecturi serioase începuseră să-i înfăţişeze viaţa sub prizma intelectualităţii, Guéhenno a trebuit să lase totul şi să pornească la război. Aşa dar noţiunea spirituală a lucrurilor înconjurătoare şi-a format-o Jean Guéhenno paralel cu desfăşurarea războlului, deci în condiţiuni vitrege şi anormale. Realitatea vieţii pe care ar fi descoperit-o prin sita imaginaţiunii sensibile de adolescent, Jean Guéhenno a cunoscut-o brutal din scenele de groază ale războiului. Era deci evident ca formaţiunea unei tinereţi pe cale de-aşi descoperi „eul", să fie deviată din mersu-i normal, şi să apuce un drum nenorocit şi extenuant. Or, aci stă tot adevărul. Jean Guéhenno la patruzeci de ani este obosit de viaţă şi descurajat de evenimentele trecutului. Ce forţă de consumaţie a viitorului mai poate să încapă în firea acestui desamăgit, care se plânge că i s'a furat tinereţea? Evident că foarte mică, aproape chiar inexistentă.

Acum când este nevoe mai mult ca oricând de o literatură sănătoasă şi plină de expansiune care să cucerească şi să îndrumeze masele cetitoare, cartea lui Jean Ghéhenno nu-şi găseşte un moment fericit. Apărută acum zece ani, ea ar fi cunoscut desigur un succes desăvârşit. Astăzi însă ea păcătueşte prin esenţa ei statică şi mai cu seamă prin neîncadrarea ei în mersul evolutiv al vieţii sociale.

Totuşi îngroparea tinereţii lui, inutilitatea măcelurilor, moartea tuturor camarazilor, îi dau prilejul lui Jean Guéhenno să scrie câteva pagini de o reală valoare, prin simplicitatea şi uneori prin cinismul lor. La un moment dat, după ce fusese rănit pe front, autorul este declarat inapt pentru serviciul militar şi trecut pentru câteva luni la odihnă: „Eram bun pentru a trăi, exclamă el, fiindcă această lume era astfel orânduită, astfel raţională. încât erai cu atât mai sigur să trăeşti cu cât erai mai slab".

„Journal d'un homme de quarante ans" are însă pe deasupra tuturor defectelor, marea calitate de a fi un impresionant strigăt de alarmă în contra războiului. Jean Guéhenno ia uneori înfăţişarea unui apostol al păcei şi-şi chinueşte cetitorul căutând să-i prezinte moartea sub cele mai impresionante chipuri. Spre exemplu: „Iţi trebue un extraordinar act de credinţă pentru a-ţi închipui moartea atunci când nu ai văzut nici cadavrul, nici mormântul", sau: „ Ce este un om omorît decât o fiinţă care în minutul cel mai intens, pe care l'a trăit, deodată, fără motiv, nu mai este. Viaţa i-a fost furată".

Şi mereu aceeaşi noţiune de viaţă furată, de tinereţe pierdută, învălue cartea într'o atmosferă tragică, uneori chiar plângătoare, fără răspuns şi adeseori inutilă...

GH. NENIŞOR

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Regimul şi higiena sporturilor de iarnă. — Mâinile roşii de docent dr. A. Voina. — Foloasele hrănirii cu carne. — Despre educaţia voinţei. — Naşterile au scăzut în Suedia cu 50 la sută. — Ulceraţia tălpilor. — Tuberculoza uterului şi ovarelor de dr. d. Sam. Watts. — Medicul şi organismul de Irimia Popescu, medic veterinar. — Cum e pedepsit adulterul în China. — Prevenirea rachitismului este o datorie. — Sfaturi pentru persoanele cari îngrijesc bolnavi. — Sfaturi pentru păstrarea frumuseţii. — Am albumină în urină. — Mâncaţi pâine prăjită. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

A apărut!

Numărul special pe Ianuarie 1935

al excelentei publicaţiuni

„Magazinul"

minunat ilustrat în culori, cu senzaţionale reportaje, romane şi nuvele

100 pagini 20 lei

Poezia franceză în prezent

Marcel Raymond, autorul interesantului studiu *„Baudelaire et le surrealisme"* scrie, în revista *L'Esprit*, câteva reflexiuni juste şi inteligente, asupra *„Tabloului poeziei în Franţa"*, publicat în „Nouvelle Revue Française", mai acum câtva timp. In acest tablou erau citate, ca cele mai caracteristice, vreo patruzeci de poeme ale căror autori nu erau scriitori de profesie.

Iată concluziile scoase din acest tablou de Marcel Raymond. Această poezie, afară de excepţii, nu este populară. Ea se îndepărtează şi de tradiţia romantismului sentimental ce a fost atâta vreme dominantă. Punctul de unde izvorăşte inspiraţia este în clipa singurătăţii, în cea mai adâncă tăcere sentimentală, când sentimentul se linişteşte şi se pătrunde de spiritualitate.

Chiar şi acele care sunt însufleţite de visul fraternităţii şi de eroismul revoluţionar, ocolesc în genere tonul didactic al bucăţii de propagandă, pentru a cânta numai „viziunea" bucuriei şi a libertăţii omeneşti. E ceva foarte reconfortant în faptul că, bărbaţi şi femei, dintre care unii duc o viaţă foarte restrânsă, păstrează în actul creaţiei poetice legătura cu preocupările cele mai înalte, în revendicările lor cele mai imperioase în marea luptă pentru salvarea celor care pot să găsească pe această cale mijlocul prin care să apere de distrugere partea din ei înşişi care merită să fie trăită. Dacă sunt în căutarea unei imagini de existenţă mai bună, e îmbucurător că aceasta este mai presus de ori care alta — imaginea unei vieţi în care poezia să-şi aibă locul ei.

Dintre toate poemele publicate în „Nouvelle Revue Française", el observă că acele mai autentice sunt acele ce se îndepărtează de forma tradiţională. Ar părea poate mai firesc dimpotrivă ca forma tradiţională cu versul regulat să fie preferată ca una ce are mai multă acţiune asupra cititorului pentru că aceasta poate mai bine redă cugetarea prin sonoritatea regulat repetată şi prin cadenţa versului. Dar inspiraţia adevărată tinde să se elibereze de orice servitudini şi mai ales de clişeele banale ce introduc în poem o distincţie prea superficială şi prea uşoară. Tendinţa aceasta dovedeşte că inspiraţia franceză vrea să se lepede de metrica versului care a devenit acum în urmă un adevărat joc în care succesul e al celui mai îndemânatic, nu al celui mai talentat, sau, după părerea lui Block, un exerciţiu de retorică superioară.

Baudelaire, observă Raymond, s'a înşelat privind pe Francezi în genere ca sămănând toţi lui Voltaire, antipoetul prin excelenţă, după părerea lui. Fără îndoială, versificaţia regulată a produs poeţi mari în decursul veacurilor, iar în timpurile noastre pe Paul Valéry şi alţii, cu toată constrângerea ei dusă uneori până la absurd.

Ceia ce a contribuit la părăsirea ei a fost poate pe deoparte faptul că unii dintre poeţi nu erau înzestraţi cu o asemenea „facilitate", iar pe de alta tendinţa învăţământului secundar şi superior de a face din ea condiţia primordială a creaţiei poetice, provocând prin această concepţie falsă o reacţiune. In adevăr se ajunsese la paradoxul unei forme poetice, în care cadrul de umplut, după un anume ansamblu de precepte formale, ocupa locul de căpetenie, iar cunoaşterea legilor şi necesitatea de a li se supune în totul luase locul cuvenit unei stări poetice cu cerinţa imperioasă de a se exprima, adică locul adevăratei necesităţi sufleteşti ce constituie esenţa poeziei.

Este deci consecinţa ineluctabilă a unei evoluţii poetice în Franţa, revoluţia ce s'a desăvârşit de poeţii nouii generaţii, în forma poetică de azi a versului eliberat din vechea sclavie a metricii riguroase de odinioară şi nu un capriciu trecător.

S.

Camera No. 9

STEFAN BALICKI

Pe la orele şase, îşi făcu apariţia, ca în fiecare zi, directorul spitalului — o adevărată groază pentru surori. In urma lui, se strecură uşor doctoriţa Grabinska, palidă şi abătută.

— Ce e acolo, ce se aude acolo? — întrebă mânios doctorul cercetând foile aşezate la căpătâiul bolnavilor.

Ce este temperatura asta? A cui este? Ce ai făcut, Doamnă?

— Mâne trebuia să fie liberată! — interveni sora.

— Ii prelungeşti cu trei zile şederea.

— Domnule Director... îngână bolnava. Domnişoara Florentina...

Directorul nici nu se întoarse şi ieşi din cameră, urmat de trena vestmintelor albe, uşoare ca nişte duhuri.

Toate trei bolnavele din camera no. 8 se odihneau fără grijă. Făceau parte din categoria celor bolnavi uşor. Simple indispoziţii de femei, trecătoare. Lângă fereastră sta întinsă în patul alb ,voioasă, funcţionara de bancă Florentina Bajkovna. Lângă ea, persoană mai în vârstă, Trebiţca, o femeie cu trăsături aspre, bărbăteşti, aproape vulgare. Trebiţca, de dimineaţă până seara, mânca bomboane. Seara pe la ora şase venea soţul ei, un bărbat mic de statură şi chel — scotea dintr'o valiză un pathefon, potrivea concertul şi, timp îndelungat, ascultau astfel muzică prin cutiuţa aceia alimentată cu ace. Trebiţca bătea tactul cu capul, mişcare ce părea că enervează foarte mult pe bărbatul ei. Era mult mai tânăr de cât ea.

La a treia bolnavă, a doctorului Pocharski, veneau doi copii cu tatăl lor — soţul. Acesta avea înfăţişarea unui agricultor în timp de seceriş. Vorbea mult, povestind într'una ceva, femeii, cu glasul înfundat, făcând pe aceasta să izbucnească în hohote de râs. Când se răsturna pe pat prăpădindu-se de râs, cu o mişcare indecentă, Pocharski ridica mirat privirea la ea şi blând o ruga să nu mai râdă. După ce femeia se potolea începea din nou să-i povestească câte ceva, cu o expresie de nelinişte pe faţă, ceia ce nu o împiedica pe Pocharska să se răstoarne pe perină, zguduită de un râs puternic.

— Mai tare acolo! De ce domnul nu vorbeşte mai tare? se mânia din patul ei, domnişoara Florentina, lovind cu pumnul în pătură.

Intr'acestea, cei doi copii ai lui Pocharski îşi făceau de lucru prin odaie, scoţând termometrul din cui, culegând floricelele risipite pe jos ,sau deschizând robinetele dela cuveta de faianţă.

Porţile erau deschise larg spre grădină. Se vedeau tufişurile de liliac înflorit, nisipul galben de pe cărări şi chipurile surâzătoare ale surorilor care treceau prin grădină.

In faţa garajului de lângă clădire era o căţea mare, alăptând doi căţeluşi; făpturi micuţe, stângace şi nedumerite în mişcări, păroase, cu botuleţele mici negre şi dând uşor din coadă. Incercau să fugă prin grădină, se furişau chiar prin odăi şi când erau prinşi şi aduşi înapoi afară, scânceau jalnic.

Pe la şapte, plecau toţi vizitatorii şi atunci domnea o linişte deplină.

Bolnavele însă mai aşteptau pe Magda, burtoasa, adevărata mângâiere a spitalului. Magdei îi revenea sarcina de a căra găleţile cu apă şi de a şterge cu peria podeaua sălilor aşternută cu muşama verde, ca şi toate treburile grosolane necesare, Era o persoană robustă şi îndesată, cu sânii căzuţi până la mijloc şi cu nici o altă formă distinctă. Se mişca greu şi stângaciu, iar când izbea masa sau se lovea cu coapsa de marginea patului aveai impresia că obiectele aveau nevoie să fie frecate pe locul lovit. Se purta curat îmbrăcată. Pe părul lins, pieptănat cu îngrijire, avea o bandă legată nostim. Faţa ei te făcea să te gândeşti la botul unui buldog foarte credincios. Mânile ei roşii, mereu precedau corpul, întinse şi ridicate în sus, păreau că cercetează cu atenţie, ce mai au de făcut, ce să mai orânduiască, să pună la locul lui!

In ziua aceia a venit cam agitată. Fusese în ajun la circ. Chiar aşa. Şi povestea... O dusese logodnicul ei. Logodnic oare? Logodnicul banilor ei... Avea doar patruzeci şi cinci de ani... Ii împrumuta bani, pe veci neînapoiaţi.

Numai după ce o cunoşteai mai bine, puteai preţui raţiunea supranumelui ei de la spital. Ii spuneau „omul".

— Omule! întreba doctoriţa Grabinska, când ai să termini cu coridorul ăsta?

— Incetişor, binişor, şi totul are să se facă, domnişoară!

Locuia aici de douăzeci de ani şi toate doctoriţele şi asistentele erau pentru ea domnişoare. Strălucea de înţelepciunea blajină a experienţei care-ţi trezea încrederea şi-ţi dădea un sentiment de siguranţă.

— Ei şi acum, dormiţi, duduele mele! striga ea, ieşind pe uşă şi dispărând cu găleata şi peria.

Pe la ora nouă, se închideau toate uşile, se făcea linişte pretutindeni şi pacientele adormeau.

Deodată, numita Pocharska a deschis ochii, trezită de un semnal. Se ridică pe pat. Liniştea era adâncă. Lumina luna. In dosul uşilor de sticlă se zăreau buchetele de liliac legănându-se, uşor pe arbuştii stufoşi. O înfiorare prin coridor. Cineva fugea cu paşi grăbiţi. Surorile, au o încălţăminte aşa de uşoară şi de moale!

— Soră Angelo! a şoptit cineva — Soră Angela.

Paşii se înmulţeau. Trecură de pe sală în camera de alături. De sus, de pe scară, se auzeau alţii, risipindu-se pe trepte, deslușit, ca şi cum cineva ar fi tras vărgi pe stup. Apoi se auzi scârţâitul uşor al unui cărucior de operaţie şi care se opri alături, în dosul peretelui... Paşii se opriră, zgomotul încetă lăsând astfel să se audă, pornind din întuneric, gemătul adânc ce păru suspinul unei fredonări false, un şuerat parcă. Pocharskei i se păru nu numai că aude dar chiar că simte boarea acelui suspin. Era o boare de putrefacţie.

Căruciorul se auzi scârţâind din nou şi ieşi din camera vecină.

— Linişte! şopti cineva cu un ton poruncitor.

Paşii începură să se răspândească din nou, pretutindeni. Sunau ca şi cum se dărâma ceva uşor. Se strecurau alergând ca şobolanii, speriaţi, înfioraţi.

Pocharska şi-a oprit respiraţia. Intunericul din odaie părea că o înăbuşă. Incercă butonul electric dar nu izbuti să-l aprindă, ci la contactul cu el izbucni o flacără ca un fulger puternic, însoţită de un ţipăt ca de copil.

— Nu! Nu vreau să mor! Nu vreau!

Pocharska se aruncă lângă perete şi începu să plângă.

— Ce este? — strigă din patul ei Bajkowna.

Trebiţka se ridică în pat şi începu să caute ceva pipăind. Toate trei suspinară adânc şi jalnic ca şi cum se întâlniră într'un gând. Trebiţka răsturnă cutiuţa cu acele de gramofon care se împrăştiară pe podea ca un şuerat prelung. Paşii de pe săli se înţesau, repezi, unindu-se ca într'un cortegiu neregulat. Din freamătul de şoapte înăbuşite, se desprinse o voce puternică de bărbat.

— Ce-aţi făcut cu ea? Ce-aţi făcut cu ea! Aaa...

— Wladek, adu-mi copilul, adu-mi băiatul! Cu el nu mor... scăpaţi-mă... Wladek... să mergem...

Florentina a isbucnit într'un plâns spasmodic. Trebiţca umbla de colo până colo prin odaie, în cămaşe. Se opri în faţa crucifixului şi începu cu vocea ei de bărbat:

— Salutare Maria, cea plină de graţie!...

Strigătele de după perete continuau să se reverse, transformându-se într'un urlet din ce în ce mai grozav, consolidându-se parcă şi devenind fioroase mugete de groază... Desigur că venea moartea pe întuneric, agăţându-se de gâtul cuiva... Moartea cea transparentă, indiferentă loviturilor mari pe care le dă, moartea cea surdă care lucra cu încăpăţânare şi fără greş...

Pohorska se aruncă în uşă. O găsi încuiată. Incepură toate trele să bată cu degetele în uşă şi să strige cât puteau de tare:

— Deschideţi! Deschideţi!

Când la urmă, obosite de trudă şi plâns, se lăsară în paturile dezordonate, liniştea se restabilise pe deplin. Au adormit către dimineaţă, cu feţele ude de lacrămi. Dimineaţa se treziră toate trei deodată. Erau ceasurile opt. Era o zi strălucitoare şi senină. Nisipul galben depe cărări se pierdea în strălucirea soarelui. Adierea vântului era mai puternică şi arbuştii de liliac se legănau mai tare în aerul cald. In iarba moale se tăvăleau cei doi căţeluşi iar căţeaua se muncea să prindă muşte. Un ţăran cu părul blond şi haina albă, trecu pe bicicletă în faţa garajului. Era o zi frumoasă, obişnuită... Evenimentul nopţii trecuse fără să lase urme. Pacientele nu se uitară una la alta şi nici nu spuseră nici un cuvânt în legătură cu aceasta. Un sentiment de ruşine le făcea să se închidă în ele. La opt şi jumătate se deschise uşa şi îşi făcu apariţia Magda cu cafelele cu lapte şi cornurile.

— Magdo! — întrebară toate în acelaş timp — ce s'a întâmplat azi noapte?

— Unde?

— Alături de odaia noastră la numărul 9.

— In camera Nr. 9?

— Ah! cum! — se face Magda — se mânie Pocharska — a murit cineva acolo!

— A murit cineva în camera no. 9? Vă aduceţi bine aminte, doamnă?

Pocharska fu decepţionată. Magda ridică din umeri şi se lovi peste frunte, învingătoare. Muie apoi peria în apă şi începu să frece podeaua.

— Ce, credeţi că moare cineva la noi? Moare la noi cineva? Nimeni nu moare aici!

Pacientele suspinară uşurate şi urmăreau cu atenţie mişcările Magdei şi obrajii ei roşii. Magda îşi întrerupse lucrul şi înfigându-şi amândouă mânile în şolduri:

— Spuneaţi că poate a murit cineva? Aşa credeţi? Au făcut o operaţie şi au adus de acasă bărbatul şi copilul care s'au speriat puţin şi după voi a murit! a murit! a murit! rosti ea cu nemulţumire. La noi nu moare nimeni...

— Ah! bine, bine! şopti d-ra Florentina.

Pocharska şi-a şters lacrămile şi a zâmbit. Magda s'a dus la uşa balconului să tragă storurile.

— Dece tragi storurile, Magdo?

— Nu vă supără soarele, nu?

— Nu, nu ne supără. Lăsaţi să intre soarele!

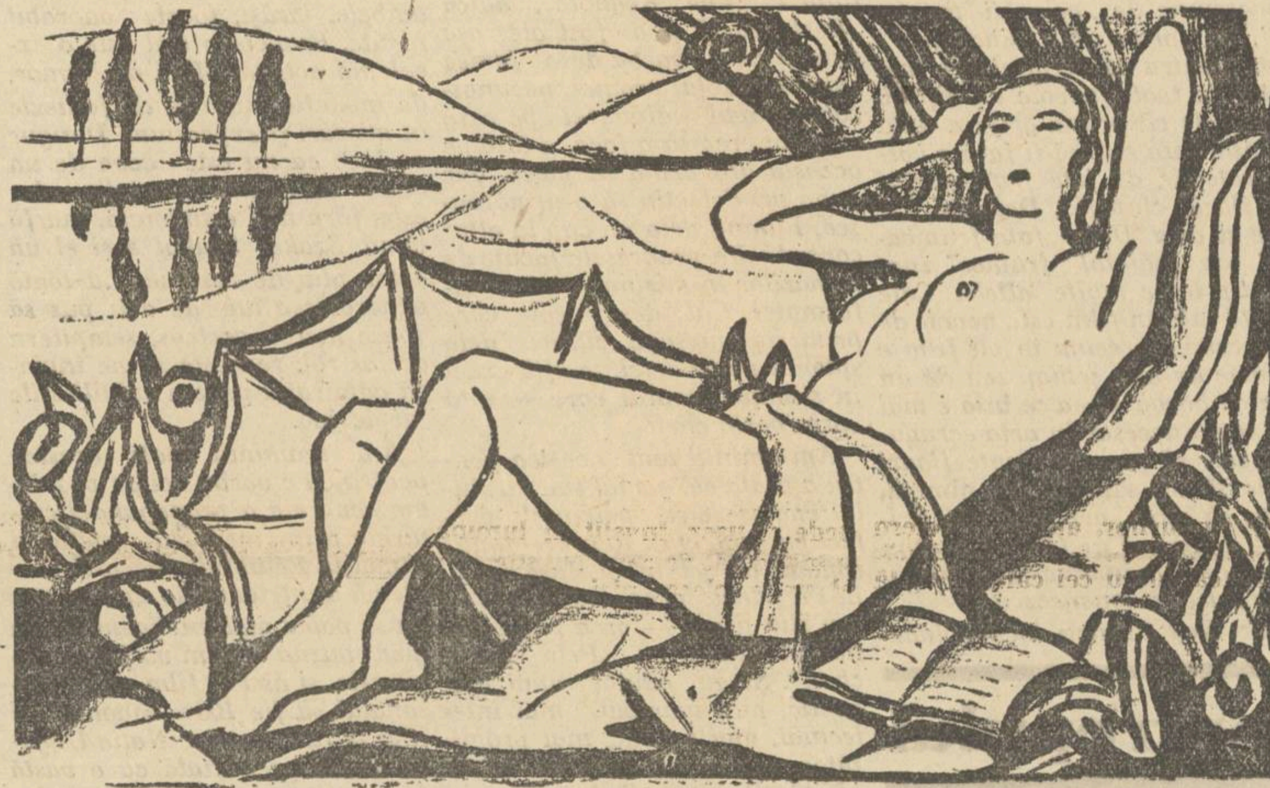
— Adevărat că nu vă supără? Poate că nu vă supără cu adevărat! spuse ea dar rămase tot la uşă şi încercă şnurul de câte-va ori.

— Ah, blestemat stor! Ai să te tragi sau nu?!

Pacientele râdeau. Soarele cădea în raze pe pat, pe podea. Magda ieşi pe balcon şi deschise ochii larg. Da, acum putea să ridice perdelele. Căruţa cu cosciugul trecuse, se depărtase şi dispăruse după colţ unde se afla capela.

Traducere din limba polonă de

ELENA EFTIMIU

Caleidoscop intelectual

Revelioane

La ora douăsprezece, trecătorii grăbiţi să nu-i apuce anul nou pe drum au putut totuşi vedea două chipuri de roşcovani beţivi şi zdrenţuiţi, dar plini de plină şi înflorită fericire, ciocnind între ei două bucăţi de... caltaboşi fierbinţi, sub un felinar, în dreptul halei, un revelion tot atât de însufleţit şi vesel, ca acel din subsolul de la abator, unde mulţi oameni cu vază merg să benchetuiască cu golanii... Acesta cel puţin era numai între golani pur sang.

Se pare că în toată lumea, nu numai în Bucureştii noştri, consemnul pentru revelionul din anul acesta a fost chef! şi veselie!

Chef... a fost destul, cât despre veselie e altă ceva. Lumea se înţesa pretutindeni la baruri, ca şi pe la cârciume. Pretutindeni mese, mese, mese şi mesuţe.

La Paris s'a deschis o nouă cafenea în Champ Elysées „Le Triomphe", *chiar în ajunul revelionului.*

Patronul, care cu o zi mai înainte se uscase oferind clienţilor săi o masă de inaugurare, „şi-a intrat în bani" în seara de revelion.

Lumea în cascade a curs toată noaptea până la revelion. Aşezaţi la mese lungi mâncau cu lingura icre, devorau languste şi şampania curgea gârlă.

O încântătoare ghirlandă de „girls" de la Folies Bergère, se strecura printre mese şi pe mese, printre sticlele de şampanie, cântând, ridicând picioarele peste sticle şi capetele convivilor s'au încălzit atât de tare în cât la un moment dat au sărit în piscină. Entuziasmul a fost atât de mare în cât un mesean jovial şi stacojiu s'a aruncat cu picioarele înainte şi coada fracului în vânt, spre sirenele acele care se legănau cu graţie în aer.

Josephine Backer, care de când joacă în Créole cu atâta succes, poartă crinolină a murmurat văzând pe Arabella, dansatoarea care reprezintă adevărul gol, goluţ:

„— Frumos, frumos, dar... cam scabros". Apoi a invitat la sărbătoarea de familie de la ea de acasă, la Vezinet, pe toate artistele şi artiştii, scriitorii şi cronicarii aflaţi acolo.

La această negresă totul era alb. Un imens pom de Crăciun, cu chiciură şi promoroacă se ridica pe un covor de vată. Un patefon ascuns între ramuri cânta un foxtrot din „Zonzon", *filmul în care Josephina apăruse de curând. Pe vată pacheţelele în hârtie roşie, închid darul pentru fiecare invitat — Josefina, cu faţa pârguită în auriu, asigură pe toţi că Père Noël nu a uitat pe nimeni. Cu toate că e aşa de bătrân în cât Doamne fereşte!! — Dar să sperăm! — adaugă ea optimistă.*

Dar nu, nimeni nu a fost uitat... chiar cânii, papagalii şi maimuţele îşi au partea lor din prăjitura S-ta Claus, alune şi praline de ronţăit... Revelionul pentru toţi!...

TRILUSSA

Nedreptatea în lume

Când se vorbeşte de „cleptomanie"
E semn că un boer a şterpelit.
Bogatul care fură-i socotit
Drept un bolnav şi furtul: nebunie.

Dar când un coate goale, un lihnit
Ciordeşte-o pâine de la brutărie,
Nu-i chip să-l scape nicio maladie
Şi la 'nchisoare este asvârlit.

C'aşa e lumea asta înjghebată!
Când Teta s'a'nhăitat c'un croitor
Toţi au strigat scârbiţi.— Ce depravată!

Dar când, rupând cu viaţa ei docilă,
Ducesa fuge cu un servitor
— E o isterică, spun toţi cu milă...

Trad. de MIHNEA VINTU

Soror Marianna

In 1669 apărură la Paris „Lettres portugaises d'une religeuses, traduites en françals", *al căror succes fu atât de mare în cât în acelaş an apăru o urmare şi un răspuns.*

Henri Bordeaux, ca să ne dea o idee cât se poate de sugestivă asupra impresiei profunde pe care o făcură „Les lettres portugaises", ne face să asistăm la convorbirea care a avut loc la d-na de Sévigné asupra acestui eveniment. Erau prezenţi pe lângă blonda şi durdulia d-nă de Sévigné, fiica sa d-na de Grignan, de curând măritată, d-na de Lafayette şi inseparabilul său prieten, Ducele de La Rochefoucauld, precum şi un personagiu ciudat, d-l Huet, care a devenit mai târziu episcop d'Avranches, dar care în acel moment nu era nici măcar abate. Un om mărunt, cu un cap de enciclopedist care posedă toate ştiinţele, pe lângă acele asupra oamenilor şi mai ales asupra femeilor. El este acela care aduce la d-na de Sévigné, rue de Thorigny, un exemplar eşit proaspăt de sub tipar. „Vă aduc o carte care ar putea fi privită ca ilustrarea maximei d-lui de La Rochefoucauld care sună astfel: „Cineva e mai fericit prin pasiunea pe care o simte, de cât prin acea care o provoacă". Sunt scrisori de dragoste, cinci la număr, sau mai degrabă strigăte prelungite de dragoste şi autorul e o femee, o străină". Omul măruntel începe să citească, iar lectura este întreruptă în cartea lui Henri Bordeaux, de comentariile auditoriului. D-na de Lafayette este cea mai impresionată.

In acelaş timp, Bordeaux închipuie şi pe Racine cumpărând şi citind aceiaşi carte. „Nici odată nu-l zguduise astfel vre-o lectură. Femeia aceasta necunoscută îi întindea cheia unei împărăţii secrete, aceia a sufletelor ce se chinuesc ele înseşi mai mult de cel ce este obiectul patimii lor. Nu era de loc necesar să-şi închipuie cineva intrigi complicate ori întâmplări exterioare: adevărata tragedie era drama interioară şi tainică a îndrăgostiţilor care se caută, se părăsesc şi totuşi trăesc şi mor ca oricare alţii, în aparenţă", zice Henri Bordeaux. Pasiunea din aceste scrisori este pasiunea, care se hrăneşte din propria ei substanţă, independentă de obiectul său. O asemenea pasiune fusese necunoscută lui Corneille şi Racine.

Când apar aceste scrisori, Franţa era în războiu cu Spania şi trupele franceze comandate de Schomberg ocupaseră Portugalia care chemase pe Franţa în ajutor. Eroul acestei pasiuni atât de pornite era un brav militar, pe care Saint Simon îl arată mai târziu ca pe un perfect imbecil. El se numea Chamilly de Saint Léger, şi era în garniozana oraşului Beja, când a fost distins de o călugăriţă de familie foarte veche Marianna Alcolorado, închisă în mânăstire dela 12 ani. De la o fereastră a mânăstirii îl văzuse defilând cu regimentul său şi îi apăru ca bărbatul fatal şi irezistibil, pe care-l aştepta inima ei în taină, îndrăgostindu-se de el nebuneşte.

Henry Bordeaux este convins că trebuie să fi fost frumoasă. Pe erou, Bordeaux ni-l prezintă ca pe un om înalt, cam gros e adevărat, dar bun şi brav cum nu se poate să mai fie altul. Totuşi greoiu şi prost, în cât pare foarte aproape de „imbecilul" de care ne vorbeşte Saint Simon. Dar, ceiace nu-i iartă Henri Bordeaux, este publicarea acelor minunate scrisori de dragoste, pe care după cea mai elementară delicateţă trebuia să le rupă.

Noi nu avem de ce ne plânge. Nu există în literatură mărturisiri mai complecte asupra focului de care arde trupul îndrăgostit, suferinţa care este singura raţiune de a trăi a unei inimi cu desăvârşire robită. Soror Marianna a aşteptat 25 de ani pe Chamilly, apoi s'a stins într'o devoţiune exemplară.

Cronica feminină

Bărbații proști urâțesc femeile

E stupid să considerăm bărbații drept autori morali ai delictului superficialității noastre. Cel mai simplu lucru: să renunțăm la dragoste, dacă nu găsim bărbatul care să ne accepte așa cum suntem, cel puțin în notele dominante.

Dealtfel, e imposibil ca o adevărată femee să nu-și găsească bărbatul corespunzător (nu mă refer la convenințe matrimoniale). Va fi foarte greu să definesc ce înțeleg prin expresia, pe care o întrebuințez destul de des, de „adevărată femee". Înțeleg, vag, femeia care poate să treacă prin toate formele complexității, care, nu ca poză, ci prin structură e la fel de potrivită castelului înfundat undeva între brazi ca și ceaiului celui mai monden din centrul unei capitale cu ritm accelerat.

Cred că nu mă înșel dacă susțin că numai în direcția indicată mai sus, trebue căutat acel „etern feminin". Majoritatea bărbaților superiori preferă femeile drăguțe și proaste (doamnă, cazul d-tale e o excepție!) le consideră ca pe niște bibelouri, sau femeile vulgare dacă sunt senzuali, pentrucă nici nu-i nevoie de un grad prea mare de inteligență pentru ca să te îndoești de existența acelei „princesse lointaine", în altă parte decât în imaginație. Un bărbat cu o viață a lui prea intensă, poate să reducă spațiul pe care eventual, inițial l-a destinat elementului feminin. Un bărbat cu o viață sufletească mai puțin independentă, va uza de toată fantezia lui pentruca să-și modeleze femeia din față în așa fel ca s'o apropie de tipul pe care îl imaginează. Și, un bărbat știe cam ce vrea, dar nu știe cum să ajungă acolo. Pentru majoritatea bărbaților, moda nu-i technică, nu-i nimic intelectualizat, lucrat, ci câteva ace de gămălie, câteva funte, o voaletă, un cărlionț. Obsedat de chipul din mintea lui, e gata să-ți înfunde o pălărie pe ochi, să-ți agațe o pană de pasărea paradisului pe calotă și să te trimită în felul acesta pe Calea Victoriei la orele 10 dimineața.

Câte procente la sută dintre bărbați dintr'o anumită categorie, nu vor prefera femeia cu rochie de crêpe satin, sau îmbrăcată în roșu, celei într'un costum gris de sport?! Câte procente din acești bărbați nu vor fi gata să-ți pună o pălărie cu voaletă la trench-coat pentrucă „îți umbrește ochii" și tocuri de 15 cm. pentrucă fac piciorul cambrat și nervos.

Am cunoscut un bărbat — frumos și deștept în oarecare măsură — care văzându-mă că desenez un costum de sport cu monogramă mi-a sugerat: încearcă să faci monograma pe toată partea din față a rochiei. Cazul e atât de autentic, că mă simt aproape tentată să-l desenez.

Unui bărbat îi place o femee pe care a văzut-o undeva pe stradă, sau o actriță. Nu-și dă seama de ce îi place. Îi reține rochia. Se duce să-i explice femeii pe care o iubește, cerându-i că se îmbrace la fel, fără să-și dea seama că femeia asta poate să aibă cu totul alt tip, care prin rochia indicată de el să fie net desavantajat. Bărbatul, dacă e tare prost, va conchide: Desigur, era mai frumoasă decât tine.

N'am nici o încredere în bărbații amatori de wampi. Nu vorbesc de bărbații pe care tipul de șarpe al Gretei îi impresionează pur fizic, ci de cei ce din wamp își fac un ideal. Sunt întotdeauna bărbații fără experiență, bărbați care niciodată nu vor putea să fie protectori, sau bărbații cărora toată experiența nu le-a folosit la nimic. Un bărbat întreg n'are nevoe de un excitant sufletesc de așa proastă calitate. Nu va cumpăra niciodată sticle de parfum învelite în carton tăiat și zugrăvit în formă de palat oriental, un amator de lucruri rare. Surprizele viu colorate și ieftine, sunt rezervate naivilor.

Doamnă, dacă dragostea uneori nu ne-ar dezorienta complect, aș lua drept motto: să ținem seamă numai de o singură părere, de părerea bărbatului unic, a acelui bărbat puternic, lucid și tandru, singurul a cărui forță intelectuală va fi o garanție pentru cultivarea feminității noastre și nu pentru alterarea ei.

Am avut o prietenă. Era logodită cu un june din nord. Logodnă precedată de o dragoste foarte romanțioasă, cu halbe de bere, excursii în pădure, dueluri. Deunăzi am întâlnit-o. Stricase logodna (am uitat să spun că prietena mea avea un gust foarte sigur și o personalitate formată) Mi-a explicat: Nu-i plăceau pălăriile mele. Pretindea să port niște pălării cu calotă înaltă, înfundată pe ochi. Or, mi-a fost imposibil.

— Bine, dar era un lucru neînsemnat. Il iubeai.

— Nu l-am mai iubit. Cum să pot să iubesc un bărbat căruia pot să-i placă asemenea pălării?!.

Autentic și fără comentarii.

A. O.

Cinematograful

Kay Francis

De o bucată de vreme Kay Francis joacă foarte mult. Și are perfectă dreptate. Nu pentru că e o actriță de mâna întâi, căci Kay Francis este o actriță bună exact cât și zeci de alți actori din studiourile californiene. (Firește, asta tot înseamnă ceva pozitiv, căci fiecare din acești uvrieri iscusiți sunt de o calitate estetică superioară tuturor marilor astre dela Comedia Franceză și Staatstheater reunite. Spuneam, deci, Kay Francis are dreptate să joace mai des ca alta și iată de ce.

Cinematograful are ca misiune esențială portretul; un portret viu și mișcător, un portret care să fie — cum să zic? — o succesiune de „peizagii mentale", de „priveliști psihologice". Iată pentru ce ecranul are mai întâi de toate nevoie de tipuri. Este fals că prima grije a unui regisor bun este să-și facă o vastă colecție de fete frumoase și de flăcăi chipeși. Desigur, trebue și asta. Dar „fata frumoasă" sau „băiatul frumos" sunt un tip între multe altele. Câte odată într'un film este nevoie de așa ceva, precum în alt film e nevoie de un șchiop sau de un om cu barbă. Ceea ce însă e mai cu samă necesar în arta ecranului este să ni se prezinte figuri care să nu samene cu nimeni, care să aibă „personalitate fizică" și care să ne facă să simțim ceea ce-i individual și propriu într'o ființă omenească.

Or, Kay Francis tocmai îndeplinește o asemenea rară condițiune. Nu samănă cu absolut nimeni. Este desigur frumoasă; dar nu asta, la ea, e principalul. Dealtfel pe lângă trăsături încântătoare are și particularități care nu-s de o anatomie impecabilă. Farmecul ei stă însă în aceea că nu ne amintește pe nici-o altă femee pe care să o fi văzut noi vreodată. Și asta îi dă un neînchipuit mister. Iar jocul ei, nu genial, dar fără cusur, e perfect suficient ca să pună în valoare farmecul acestui mister pătrunzător și inalterabil individual.

„Cheia Raiului"

Ultimul ei film, se numește „Cheia Raiului". In englezește titlul e: „The Keyhole", adică „Borta cheii" și a fost ales așa pentru că e vorba de o femee spionată. Soțul eroinei, necunoscând scopul călătoriei pe care soția sa vrea să o facă, o lasă pe aceasta din urmă să plece, dar pune un detectiv să o urmărească. Filmul, dela un cap la altul consistă din progresele făcute de urmăritor în misiunea lui de informator. Cât despre soț, care primește mesagii zilnice dela spionul plătit de el, se află exact în situația omului care se uită „prin borta cheii".

Am amintit toate acestea pentru a arăta că, genial sau nu, titlul englezesc se potrivește perfect cu subiectul. Reprezentanții români au schimbat însă totul. Li s'a părut prea mediocru — sau știu și eu? — prea puțin distins un titlu ca „Prin Borta cheii". Și au căutat unul mai poetic, mai înaripat, mai intelectual, mai patetic, mai promițător de emoții artistice; și au găsit? Dumnezeule! Au găsit: „Cheia Raiului". Oricât de nărăvit metaforoman, ar fi un spectator și chiar dacă s'ar fi populat sala exclusiv cu pacienți suferind acut de psihoza frigurilor de stil, cred că tot nu s'ar fi găsit un singur om care să descopere cea mai mică idee de Rai în povestea de care vorbeam.

Firește, nu poate exista nici-o sancțiune împotriva acestor atentate comise împotriva integrității limbajului articulat. Dar oricât, avem convingerea că producătorul unui film, mai ales al uuni film bun (cum e cazul aci) ar fi sincer îndurerat să vadă că procuristul său, cu dela el putere, ar fi schimbat titlul unei bucăți, care ar fi fost, de pildă „Napoleon Bonaparte" prin acela bunioară de „Emmanuel Kant" — căci vă jur că diferența dintre aceste două idei este riguros egală cu aceea dintre titlul englezesc și cel românesc al filmului de care am vorbit.

Iată pentru ce, în nădejdea că aceste rânduri vor ajunge la cunoștința autorului filmului — lucru improbabil, știu, dar posibil, sau în tot cazul nu imposibil — am semnalat faptul în prezenta cronică.

Propagandă prin film

Ungurii sunt foarte patrioți. Asta e perfect legitim, mai ales când calea pe care acest sentiment se manifestă e calea culturii, a științei sau artei. Ungurii, mereu doritori de propagandă, se gândesc că cinematograful e, în această privință, un mijloc ideal. Și atunci se căsnesc să facă filme, unde cadrul acțiunii să fie pe cât posibil Pesta sau Pusta, și unde toți — sau cel puțin principalii actori — să fie maghiari.

Rezultatul e, trebue să recunoaștem, adeseori bun. Am avut un film ca Franciska Gal („Paprika"), altul cu Fröhlich (Rakoczy) care erau bine făcute. (Imi amintesc chiar că fiind membru în comisia de cenzură, am contribuit mult ca ele să obțină aprobarea de a rula). Acum, recent, am avut alte două: „In vâltoarea vieții" și „Peter", ambele, iarăși, foarte onorabil făcute, Franciska Gal este o excelentă actriță, plină de humor, de invenție mimică, de fantezie în mișcări și expresiuni. Desigur ce face ea nu este ceva de un mare rafinament estetic, dar este, fără nici o îndoială, marfă bună. Szoke Szakal e și el un actor plin de resurse. Cu toată nenorocirea lui de a fi pus să joace mereu acelaș, sempitern acelaș rol, reușește să ne învingă admirația pentru subtilitățile lui de joc.

Am reamintit toate acestea pentru că e vorba aci de problema generală a propagandei culturale prin mijlocul estetic al filmului. Felul cum această problemă e înțeleasă de unguri este nu se poate mai inteligent. Ei nu merg buzna la film vorbit în ungurește, și nici la film unde personalul să fie 100% maghiar, și nici la film în care Nația Ungară să fie prezentată ca o vastă familie de eroi. Nu. Filmul e vorbit în nemțește, într'o limbă deci universală, care să poată fi înțeleasă de cel puțin o jumătate din globul terestru. Unguresc e doar accentul pronunțării.

Și atunci, m'am gândit la un lucru. Spuneam odată că filmul românesc e perfect posibil — înțeleg un film românesc bun. Ar fi o excelentă idee să se pună interpreți români — recrutați dintre oameni cu învățătură care la noi vorbesc toți foarte corect franțuzește — să joace filme în limba franceză. Acel mic accent românesc în pronunțare va indica originea filmului. Pe lângă asta, în mod tot atât de discret cât și acel întrebuințat de Unguri — se va colora filmul cu aluzii de viață românească. Dar Doamne ferește, nici troițe, nici popi în odăjdii, nici alte frumuseți de acelea convențional moldo-valahe, căci așa ceva, prezintat direct, nu poate interesa marele public internațional.

Exemplul unguresc mi se pare o lecție. Cine știe dacă filmul românesc — jucat în franțuzește — să nu fie un film bun? Poate chiar mai bun decât cel franțuzesc propriu zis. Căci noi n'avem tradiție cinematografică așa cum, vai, au Francezii. Și afară de asta, franțuzeasca cu accent românesc ar putea fi mai fonogenică decât cea originară — care incontestabil nu-i.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Blestemele domnului Arghezi

Am auzit pe mulți spunând că expresiile d-lui Arghezi sunt tari. Un doctorand în litere a socotit chiar „blestemele" ca un monument de violență și ură. Asta dovedește cât de puțin ne cunoaștem noi limba și cât de superficial decretăm în toate. Dacă ne amintim că d. Arghezi a făcut parte din tagma călugărească, e ușor să înțelegem că o parte din tăria expresiilor sale provine din cruditatea biblică.

Ascultați aceste blesteme:

Pe tine, cadavru spoit cu unsoare,
Te blestem să te'mpuți pe picioare.
Să-ți crească măduva, bogată și largă,
Umflată'n sofale, mutată pe targă.
Să nu se cunoască pe frunte piciorul,
Rotund ca dovleacul, gingaș ca urciorul,
Oriunde cu sgârciuri ghicești mădulare,
Să simți că te arde puțin fiecare.
Un ochi să se strângă și să se sugrume
Clipind de-amăruntul, întors către lume.
Celalt să-ți rămâie holbat și deschis
Și rece 'mpietrit ca'ntr'un vis.
Când ura te'neacă și-ți scânteie'n oase
Să vrei peste mie, să poți pân'la șase.
Necazul tău mare să dea voce mică,
Să urlii, să n'auzi, să vezi că ți-e frică.
Iar ție, jivină gingaș gânditoare,
Să-ți fie șezutul cuprins de zăvoare.

Deschideți acum a „Doua Lege", cap. 28:

22, Să te bată pe tine Domnul cu lipsă și cu lingoare și cu friguri și cu arsură și cu ucidere și cu vânt stricăcios și cu gălbinare, și să te gonească pre tine până ce te vor pierde,

23. Și să fie cerul, care este deasupra capului tău — de aramă, și pământul care este sub tine, de fier.

24. Să dea Domnul Dumnezeul tău, ploaia pământului praf, și pulbere din cer să se pogoare peste tine, până te va sdrobi și până te va pierde cu grabă.

27. Bată-te Domnul cu rană Egiptănească la șezut și cu rîe sălbatecă și cu usturime, ca să nu te poți vindeca.

28. Bată-te Domnul cu desmeticie și cu orbire și cu ieșire din minte.

29. Și să pipăi în amiazăzi cum pipăie orbul întru întunerec, și să nu te norocești în căile tale și să fii năpăstuit și jefuit în toate zilele, și să nu fie cine să-ți ajute.

35. Bată-te Domnul cu rană rea preste genunchi și preste pulpe, și să nu te poți vindeca tu dela tălpile picioarelor tale până la creștetul tău.

Aștept părerile doctoranzilor în litere despre „șezutul" biblic.

ARISTARC

Peste câteva zile apare

Tudor Arghezi — **Ochii Maicii Domnului**
N. D. Cocea — **Nea Nae**
D. H. Lawrence — **Fii și Amanți**

Editura ALCALAY

Cronica muzicală

Concertul simfonic dirijat de d. Egizio Massini

Dl. Egizio Massini *e o apariție rară la pupitrul Filarmonicei. Temperamentul său de meridional și de comandant se află mai la largul lui în fața partiturilor de muzică dramatică — italiană în deosebi — mai ales când dirijorul închide ostentativ, aceste partituri, spre a dovedi tuturor și sie însuși cât îi sunt de inutile întru conducerea regimentului de pe scenă. Fiecare apariție a d-lui Massini în fruntea orchestrei Filarmonice aduce cu sine, cu multă înțelepciune, și un program potrivit înclinărilor și posibilităților sale.*

Simfonia patetică *a lui* Ceaicovsky *e o lucrare pe care ne-am resemnat s'o ascultăm de cel puțin trei ori pe stagiune. Fiind deci execuția de Vineri abia prima din anul acesta, n'avem dreptul să protestăm și putem recunoaște că tema principală din partea întâia a simfoniei* (adagio), *cu toată banalitatea ei exasperantă de romanță învechită, are oarecare farmec insinuant; că motivul de dans în măsură 5/4 al părții a doua* (allegro), *deși repetat până la inexpresivitate, e frumos și cu iscusință folosit; și în sfârșit că întreaga parte a treia — cea mai realizată și în interpretarea d-lui Massini — e scrisă într'un tempo de marș vulgar, brutal chiar, dar de un netăgăduit și cuceritor avânt. Și mai cu seamă am recunoscut că întreaga lucrare e pătrunsă, înnecată chiar, în acel sentiment sfâșietor, de tristețe bolnăvicioasă, care e însușirea de căpetenie a lui* Petre Ilici Ceaikowsky.

Nu-l salvează însă asemenea însușire — contestată de mulți în ce privește calitatea — pe slovacul Dvorak. *Nu-i prea vedem niciodată rostul în programele Filarmonicei, acestui modest compozitor — și mai puțin înțelegem atenția și munca ce au fost sacrificate construcției greoaie și efectelor sgomotoase de alămuri, prea mult exploatate de d.* Massini, *ale mediocrului* „Carnaval".

Mai sincer inspirat, poemul simfonic Stenka Razin *al lui* Glazunov *a dispus îndată publicul în favoarea sălbaticului haiduc — ce e drept destul de blajin caracterizat de muzicant. Aceasta grație mai ales prea cunoscutei melodii a Luntrașului de pe Volga, pe care folcloristul occidentalizat* Glazunov *o folosește, împreună cu alte melodii populare ruse pline de farmec, cu cel mai mare tact și succes.*

In ultima-i parte, programul s'a scuturat de jugul apăsător al muzicei slave, încheindu-se cu mult mai seninele — cu tot romantismul lor sfidător — „Preludii" *ale lui* Liszt. *Inspirate de poezia lui* Lamartine, *pe care-o ilustrează mai mult în tonul ei declamator decât în superficialul dar bogatul ei lirism,* „Preludiile", *formează un mic poem simfonic, închegat cu toată varietatea temelor literare pe care e brodat, prin unitatea celor muzicale, adeseori nobile și avântate.*

Concertul simfonic dirijat de d. Rogalsky

Tânărul și talentatul pianist și compozitor, autor atât de aplaudat al schițelor simfonice „Paparudele" *și* „Inmormântarea lui Pătrunjel", d-l Theodor Rogalsky, *nu e necunoscut publicului bucureștean nici sub înfățișarea de conducător de orchestră, adică așa cum a apărut în ultimul simfonic. Ascultătorii modestelor concerte de după amiază ale orchestrei Radio, au, mai de multă vreme, prilejul — și motivul — să-i prețuiască însușirile de dirijor cu drag de meserie, răbdare și pricepere.*

La pupitrul Filarmonicei, deci în condiții în acelaș timp mai fericite și mai pline de riscuri, d. Rogalsky *a dovedit pe lângă frumoasele calități cunoscute, o stăpânire de sine remarcabilă. Numărul de căpetenie din programul său,* „Preludiul" *și* „Moartea Isoldei" *din* „Tristan și Isolda" *de* Wagner, *executat fără șovăiri și cu tineresc avânt sub bagheta d-lui* Rogalsky, *l-a impus din primul moment pe dirijorul încă debutant mai ieri. Restul programului, alcătuit din* „Serenada" *de* Brahms *și* Simfonia a IV-a *de* Ceaikowsky, *i-au prilejuit conducătorului multe momente de fericită interpretare, dar nouă mai puține de adevărată plăcere.*

Auditorii ultimului simfonic vor reține așa dar, din seara de Vineri, consacrarea d-lui Rogalsky *ca membru în breasla cam nepopulată a dirijorilor noștri și vor aștepta cu încredere viitoarele interesante manifestări ale sale și pe acest tărâm.*

E. N.

Justiție, juriști, justițiabili...

„Mais ou sont les neiges d'antan"? Te fură fără voe tristețea nefericitului Villon, când te gândești la raporturile clare și afectuoase dintre magistrații și avocații dinainte de răsboiu, cu respectul rigid al conștiințelor profesionale — raporturi de cuviincioasă omenie — nestimulate de nici o „amicală" sau alte asociații de înfrățire.

Numai proectată spre această vreme cu oamenii ei, are tot înțelesul întâmplarea pe care vreau să v'o povestesc. Președintele X de la Judecătoria Ocolului X din București — astăzi ocupând o înaltă funcțiune în Stat — e invitat de veselul avocat Mircea Petrescu, să ia masa cu mai mulți prieteni și să asculte un taraf de lăutari cum nu s'a mai pomenit.

Și în adevăr la ora 9, s'au instalat în jurul mesei, în restaurantul de cartier, cei 4—5 prieteni plini de voe bună, cu președintele judecătoriei de Ocol, tot președinte în capul mesei și cu taraful de lăutari alături: două viori, un țimbal, și un contrabas.

Printre romanțe și valsuri la modă, se strecurau fripturi și patricieni, mititei și murături, momițe și specialități piperate care îndeamnă la chef.

Petrecere cumplită — așa cum foarte rar se întâmplă, dar ni-o reamintim cu toții — petrecere cu veselie, cu sete și poftă de mâncare la fiecare, fără nici o notă discordantă.

Toți erau mai buni și nici pomeneală să-i supere — ca atât de des — nici serviciul, nici temperatura vinului, nimic. Se cam întrecea cu gluma contrabasul în mâna grea a țiganului, dar avea hazul lui. Cu fiecare notă stropșită se râdea cu poftă.

Cum să nu treacă timpul? Când a mai stat pe loc de dragul oamenilor?

— Ai avut dreptate, Mircea. Bun taraf! Incurajat țiganul-șef a cântat „Ciocârlia" în admirația mută a chefliilor.

— Cât o fi ceasul?

— 7.

— Ce facem, Mircea, eu la 8 trebue să fiu la Judecătorie?

— Mergem. De altfel am și eu un proces la tine. Mergem: Uite, să ne cânte marșul și plecăm.

Apoi lăutarilor:

— Care-i marșul meu?

— Marșul lui Boulanger, coane Mirciulică... Se poate?

Și cu taraful în frunte, în sunetele marșului lui Boulanger, au părăsit cu toții restaurantul, pentru a conduce pe „domnul președinte" acasă, după ideea lui Mircea Petrescu.

— Gata. Mircea, te rog, spune-le să înceteze. Plec singur. Oprește-i, frate, că-i ziua mare. Ne văd oamenii.

Lăutarii s'au oprit din cântec și prietenii s'au despărțit cu regretul că-i noaptea mică și mai au și treburi.

Pe la orele 8 și jumătate, când președintele X, a intrat în ședință, serios, palid și obosit, a zărit în banca avocaților pe Mircea Petrescu, dar a trecut privirea peste el cu aceiași neatenție ca și peste întreaga sală.

— Domnule grefier, strigă procesele.

Judecata urma liniștit și pricinile se succedau, una după alta, banal.

Iată însă, că „domnul grefier" strigă patru nume ciudate și în fața „domnului președinte" apar cei patru lăutari de la chef: două viori, un țimbal și un contrabas.

Președintele a trecut mâna peste ochi, cu mirare și o nedeslușită teamă.

— Contravenienți. Au făcut zgomot în stradă, cântând cu instrumentele la ora 3 noaptea, explică „domnul grefier".

Mircea Petrescu s'a ridicat.

— Ii apăr eu, domnule președinte. E vorba despre cel mai bun taraf de lăutari din capitală. Au cântat — din ordin — marșul lui Boulanger, unor cheflii la despărțire...

— Judecata achită; și cu mâna dreaptă, domnul președinte a făcut un gest ce însemna: „am înțeles, am achitat, gata".

Țiganii au strigat în cor „să trăiți" și au eșit grăbiți să-și ia instrumentele de afară — pe sală, unde le lăsaseră.

Când ușa s'a închis după ultimul dintre ei, președintele a încruntat ușor sprincenele și cu ochi mici și pătrunzători l-a privit pe Mircea Petrescu, o secundă.

Și Mircea Petrescu a înțeles tot conținutul privirii, de vreme ce l-a așteptat până la terminarea tuturor proceselor, ca să-i vorbească în cancelarie:

— Iartă-mă. Mi-s dragi țiganii și mi-a fost frică să nu-i condamni.

— Marșul lui Boulanger?

— Iartă-mă. Dar nu-i frumos?

G. COSTĂCHESCU

Reviste româneşti

Vrerea

(Dec. 1934)

Revista aceasta apare la Timişoara sub direcţia d-lui Ion Stoia-Udrea. Numărul pe Decembrie este special închinat Şcoalei de Arte Frumoase din Timişoara.

Punând problema *„Specificului naţional în plastică"*, d. Ştefan Gomboşiu face următoarele observaţiuni demne de reţinut:

„Expresiunea operei de artă trebue să vorbească prin specificul neamului din spiritul căruia s'a născut. Nu numai pentru a îmbrăca o formă originală, ci pentru ca prin acest specific să pună într'o valoare universală produsul spiritual al poporului respectiv. Operele diferitelor epoci şi-au câştigat valoarea, tocmai prin conţinutul lor naţional, înnobilat prin gândirea general-umană, prin diferenţialul în timp şi loc. Acest diferenţial, acest specific, nu trebue să treacă într'o etnografizare şi astfel să credem că am ajuns să imprimăm plasticei carecterul naţional. Etnograficul e rezultatul ultim al geniului popular natural, e ceva definitiv, exprimând o concepţie precisă despre viaţă, ca rezultat al unei experienţe de sute de ani. Atât ideile cât şi formele etnograficului alcătuiesc o lume aparte, dela care nu este trecere; după cum nu este trecere dela civilizaţia popoarelor de nord, la civilizaţia popoarelor de sud. Intre etnografie şi cultural nu este punte de legătură. Culturalul e rezultatul spiritualizării idealiste pe cale de educaţie şi selecţie. Etnograficul pleacă dela instincte, culturalul dela idei. Subconştientul specific naţional care colorează fatalmente orice creaţie superioară de artă, trebuie evidenţiat şi ridicat la o valoare potenţată, tocmai prin acest cultural născut prin idee".

Dintre reproduceri se remarcă gravurile lui Catul Bogdan şi ale d-lor Ladea, Podlipny, Gomboşiu, etc.

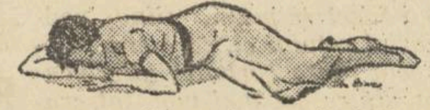
Luceafărul literar şi critic

(1 Ianuarie 1935)

Sub titlul *„Un nou gen literar"* d-na Isabela Sadoveanu se ocupă de scriitorul american Dos Passos. Şi iată ce scrie d-sa cu privire la technica romanelor sale (romanele lui Dos Passos sunt: „Manathan Transfer", „Paralela 42 şi „1919"):

„Technica romanelor sale este ciudată, căutând parcă în mod voit originalitatea, forţând nota, comiţând de multe ori greşeli de gust. Dela primul roman şi până la ultimul, care începe în ajunul intrării Americei în războiu, structura romanelor sale e aceeaşi. Mici tablouri din succesiunea cărora se resfrânge mulţimea în furnicarea ei de viaţă colectivă, cu veşnica ei schimbare, nestatornicia şi inconştienţa părerilor şi năzuinţelor sale.

„Anonimii săi sunt personagii lipsite de coloritul vieţii, de gustul şi dragul ei. Ei se ridică din mulţime fără vulgaritate şi deşi nu sunt eroi, dovedesc o mare putere de eroism spre a-şi putea trăi fiecare viaţa lui de toate zilele, în lumea aceea care abia se închează o clipă, sub influenţa cine ştie a ce năzuinţă sau simţire colectivă, spre a se risipi din nou într'un haos, în care fiecare tinde spre viaţă şi fericire, dar nu realizează decât suferinţa şi moartea... în această luptă formidabilă a individului cu colectivitatea, Dos Passos ia parte cu o simpatie atât de largă şi de profundă, încât simţi că iubeşte viaţa aceasta disparată, dezgustătoare uneori, în viţiu şi crimă, ca şi în manifestările ei cele mai nobile".

Gând românesc

(An. II, Nr. 11/934)

In acest număr ni se oferă Tabloul II din interesanta lucrare dramatică a d-lui Lucian Blaga, *„Avram Iancu"*. Mai colaborează cu articole, versuri şi cronici d-nii Aron Cotruş, G. Sofronie, Pavel Dan, V. Băncilă, etc.

D. Emil Cioran scrie despre *„Tristeţea de a fi"*: „Oamenii n'au înţeles că împotriva mediocrităţii nu se poate lupta decât cu suferinţa. Nu schimbi mare lucru prin cultură sau prin spirit; dar modifici inimaginabil de mult prin durere. Singura armă împotriva mediocrităţii este suferinţa. Prin ea schimbi temperamente, concepţii, atitudini şi viziuni, schimbi direcţiuni de existenţă, deoarece orice suferinţă mare şi durabilă afectează fondul intim al fiinţii". Şi d-sa adaogă: „Un popor întreg ar putea fi modificat prin suferinţă şi nelinişte, printr'un tremur continuu, chinuitor şi persistent".

Da. Dar avem exemplul clar şi viu în faţă. Suntem după marele tremur chinuitor, al răsboiului. Şi asistăm şi trăim atâtea prefaceri, pentru acelaş ideal care e şi nu e. Sau trebuie să dorim o suferinţă nouă, în acelaş fel?!

AL. CAR.

Cărţi nouă

Rumba Dragostei...

Romanul d-lor Al. Bilciurescu şi Meny Toneghin este un roman al dezaxaţilor de după războiu, după cum pare a ne fi indicat de însuşi titlul său: *„Rumba"* dragostei, adică acel fel de *dans de gui*, care este caracterul cel mai pronunţat al acestei epoce.

Darul autorilor de a zugrăvi personagiile până în cele mai mici amănunte, dând înţeles gesturilor ce par mai neînsemnate, scot în relief cu mai multă putere personagiile absolut ordinare, ce nu devin extraordinare decât prin întâmplările şi situaţiile în care sunt puse.

Această „rumbă" este starea maladivă ce a cuprins, după războiu, o întreagă burghezie, altă dată la locul său. Eşită din ţâţâni, această clasă de oameni mijlocii şi ştherşi, ţine cu orice preţ să realizeze lucruri excepţionale, să încerce senzaţii neînchipuite, visând la fericiri afrodiziace, urcări vertiginoase pe scara socială, cu prăbuşiri în adevăr dezastruoase, care le dovedesc că, cu toată sforţarea lor nebunească, lumea nu s'a clintit din loc şi două cu două va continuia să facă tot patru, ori câte „rumbe" s'ar încerca.

„Rumba Dragostei" este o povestire scrisă cu vervă şi pitoresc, din care reese în mod humoristic dezamăgirea celor ce au crezut, cu tot dinadinsul, că lumea şi-a schimbat temeliile şi această credinţă le-a dat iluzia, că deoarece nimic nu mai e la locul său, orice este îngăduit... Tinerii autori dovedesc aci, ca multe alte din operele actuale, un gust şi o pasiune excepţională pentru psihologia dezaxaţilor, pe care o urmăresc cu antren şi o redau cu îndemânarea unor grafologi iscusiţi în toate gesturile şi atitudinile personagiilor supunând-o aprecierii cititorului.

Premiul Femina: Robert Francis

Laureatul premiului Femina este inginer diplomat al Lucrărilor Publice. Gustul pentru literatură însă l-a avut întotdeauna, căci la 19 ani a întemeiat cu fratele său Maxence, „Les Cahiers" 1928. *In 1930, după ce şi-a făcut serviciul militar, este trimes, de către ministerul de războiu să-şi facă stagiul technic în regiunea fortificaţiilor de Est şi apoi în acea a fortificaţiilor de Nord. In sfârşit având nevoie de o odihnă prelungită se duce la Vence în regiunea dulce şi frumoasă a Alpilor maritimi.*

Din toate impresiile culese de el, în aceste regiuni împădurite sub diferite şi variate aspecte, se alcătueşte viziunea pădurilor evocate cu atâta frumuseţă în opera sa „la Grange aux trois belles", *povestire feerică ce nu a fost trăită de el, ci reconstruită după povestirea mamei sale Catherine.*

După această operă, Robert Francis scrie, în decursul unui singur an, cele două volume din urmă: „La Maison de Verre" *şi* „Le Bâteau Refuge" *şi începe alte două volume care sunt în curs de tipărire şi care se interpun între primul roman al lui Robert Francis şi aceste două din urmă spre a face o serie. Din această cauză în romanele premiate este greu de urmărit evoluţia personagiilor şi uneori povestirea nu se poate înţelege deplin.*

Ceiace e mai personal şi mai intens în opera tânărului romancier, este atmosfera specială a creaţiunii sale. E ca un fel de vrajă în care se simte prins cititorul, personagiile romanelor sale par a fi în cameră, lângă cel ce citeşte: copilul care şi-a pierdut bunica şi care vine să locuiască în periferia Parisului la mătuşa sa Jannot, directoarea unui institut de fete tinere, într'o casă ce a fost odată un grup de ateliere, casa de sticlă. Mătuşa, mică burgheză care-şi tiranizează bărbatul şi este în proces cu toată lumea. Bărbatul, personagiu absurd şi sentimental, amorezat de cumnată-sa, Camille, o vară de a copilului, care se mărită cu un şef de birou şi sfârşeşte prin a se arunca în Seina, după un bal pe un vapor şi alţii. Dar mai ales, vântul, ploaia care mână frunzele uscate prin străzile oraşului, printre cafenelele din „île de Saint Louis" *şi printre mormintele cimitirului, dând impresia unei vieţi pe jumătate vis şi pe jumătate realitate.*

Caracterul cel mai net şi mai bine pronunţat al lui Robert Francis este imaginaţia, adică acea calitate ce lipseşte mai mult romancierilor francezi, cu calităţile şi defectele ei. Se impută scriitorului oarecare neglijenţe în scris, libertăţi de stil, unele afectări şi chiar preţiozităţi care nu sunt îngăduite pe terenul strict literar. Succesul ar trebui să-l facă mai grijuliu, mai sever faţă de el însuşi pentru a-şi pune în valoare deplină toate însuşirile, suflul de viaţă, senzibilitatea şi alte multe daruri, care fac din el unul din scriitorii pe care critica literară pune mai mult temeiu pentru viitor.

C. Vlădescu — Peisaj

Citiţi
Mamă şi fată
de M. Gh. Bujor
în revista „CUVANTUL LIBER"

Reviste streine

La Nouvelle revue Francaise

(1 Janvier 1935)

Scriind despre *„Chestiuni de Poesie"* d. Paul Valéry face interesante observaţiuni cu privire la arta poetică; desprindem câteva subtile reflecţii ale maestrului:

„Poetul, fără să o ştie, lucrează într'o ordine de relaţiuni şi de transformări posibile, din care el nu percepe şi nu urmăreşte decât efectele imediate şi particulare care îl importă într'o anumită stare a operaţiei sale interioare.

„Poesia se formează sau se comunică în uitarea cea mai pură sau în cea mai profundă aşteptare.

Deci Valéry preţuieşte într'o largă măsură *inspiraţia!*

„In nici o epocă nu a fost marcat, exprimat, afirmat, şi chiar proclamat mai puternic, dispreţul a ceiace asigură propria perfecţiune a operelor, ceiace le dă prin legăturile părţilor lor unitatea şi consistenţa formei şi toate calităţile pe care cele mai fericite combinaţii (de descriere, etc.) nu le-o pot conferi.

„Soarta unei arte este legată, de o parte, de aceea a mijloacelor sale materiale; de altă parte, de aceea a spiritelor care s'ar putea interesa de acea artă, şi care găsesc în ea satisfacţia unei adevărate trebuinţe. Până acum, şi din cea mai îndepărtată antichitate, lectura şi scrisul erau singurele moduri de schimb ca şi singurele procedeuri de muncă şi de conservare a expresiei prin vorbire. Nu se mai poate răspunde de viitorul lor. Cât priveşte spiritele, se observă deja că ele sunt solicitate şi seduse de atâtea iluzii imediate, de atâtea excitante directe care le dau fără eforturi senzaţiile cele mai intense, şi le reprezintă viaţa însăşi şi natura imediat prezentă, încât ne putem îndoi dacă nepoţii noştri vor găsi cea mai mică savoare graţiilor învechite ale poeţilor noştri cei mai extraordinari, şi a întregii poesii în general".

Nouvelle Revue de Hongrie

(Janvier, 1934)

D. Zoltan Fárkas, ocupându-se de arta sculptorului *Fr. Medgyessy*, pe care-l socoteşte un mare artist, promotor al unei şcoale, face următoarele aprecieri: „Medgyessy a ştiut dela început să-şi găsească forma şi — în contrast cu atâţia artişti excelenţi ai zilelor noastre, arta sa n'a comportat nici odată diferenţe de stil.

„El are drept ideal calmul perfect, forţa elementelor massive.

„Dar marele calm al statuilor lui Medgyessy nu vine numai din aceea că ele au drept temă perpetuă imobilitatea, ci el este legat de felul cum artistul le creiază. Ele sunt formate dintr'un mic număr de linii care îşi iau încet elanul pentru a se închide între ele.

„Arta lui este în întregime păgână şi sufletul şi corpul joacă aci acelaş rol. Sufletul şi corpul sunt aci împreunate într'un fel inseparabil, aşa cum în artă în general sunt unite conţinutul şi forma.... Medgyessy este glorificatorul fervent al vieţii. Forţa acestei râvne îl conduce, pornind dela inactual, spre infinit".

Colaborează în acest număr: Fr. de Tessan, Joseph Deér, A. de la Pradelle, Florin Codresco, Akos Molnar, etc.

Les Balkan

(Vol. VI, 1934)

Articole şi studii suculente îmbogăţesc, ca întotdeauna, şi acest număr. Colaborează: N. Moschopulos, Fl. Codrescu, P. B. Dertilis, C. Gaziadi, N. Howard, S. Lascaris, etc.

Reţinem interesantele observaţii făcute cu privire la *„Delfi, centrul spiritual al naţiunilor"*. Se ştie despre proectul d-lui Angelos Sikélianos, care voe să creieze chiar pe locurile unde se ridică urmele trecutului, un isvor al unei noui civilizaţii. Ideia poetului va lua deci fiinţă în curând.

„Este fără îndoială că, trebuinţa profundă resimţită azi de către elitele umanităţii întregi, de a se grupa pretutindeni în lăcaşuri organice de conştiinţă, se află actualmente în punctul său culminant.

„Iată de ce, gândul de a spori acţiunea noastră printre manifestările de artă, printr'o instituţiune apropriată care ar avea de scop să ridice pe bazele sale autentice şi pure postulatul „Educaţiei superioare a omului", era deja conţinută în primele noastre demersuri pentru a redeştepta spiritul din Delfi şi de a reînsufleţi imensa sa misiune la urechile amorţite ale contimporanilor.

„De aceea noi am proectat de atunci fondaţiunea unei instituţii care ar servi imediat să concentreze toate eforturile contimporane pentru a întări ideia educaţiei integrale, luând punctul nostru de plecare dela exemplele sublime care ni le oferă azi, dar nici odată până acum într'un fel coordonat, pura civilizaţie helenă..."

SYR.

Cronica literară

Lucian Boz, Cartea cu poeţi

Scriitorii maturi, cărora le datorez aci umilele mele opinii, mă vor ierta cei dintâi că rup disciplina cronologică, pentru a mă ocupa de un autor tânăr, nu îndeajuns cunoscut. E nevoe deopotrivă ca noii veniţi să aibă încrederea înaintaşilor, după cum ei înşişi sunt îndatoraţi să se pătrundă de spiritul de continuitate între generaţii. D. Lucian Boz, ale cărui articole mi-au plăcut întotdeauna prin neliniştita lor străduinţă a pătrunde esenţa lucrurilor, aduce toate însuşirile dar şi toate cusururile unei generaţii dezorientate. Singura dovadă de stimă pe care o pot da d-lui Boz, om cu deosebire inteligent, este de a-i spune verde părerile mele.

Ceeace izbeşte în primul rînd în *Cartea cu poeţi* este dovada unei informaţiuni variate. Un număr considerabil de nume proprii din istoria culturii sunt presărate în aceste pagini, unde se vorbeşte deopotrivă de Dante şi de Jarry, de Platon şi de Dan Botta. Faţă de reprezentanţii unei generaţii mai vechi, mult mai puţin curioşi, erudiţia d-lui Boz ar trebui să reprezinte un progres. Dar iată o lature supărătoare a acestei erudiţii care devine fastidioasă şi suspectă. Cu trei antologii (Soergel, „Kra" şi Papini) poţi înspăimânta lumea cu cunoştinţele tale despre poezia germană, franceză şi italiană. Am totuşi indicii că d. Boz are informaţii mai bogate. Dar aci se pune o problemă foarte serioasă şi anume: ce e cultura? Poţi oare, citind pe Unamuno să pretinzi a fi informat în cugetarea spaniolă? Poeţii antologiei Kra, citiţi chiar în original, sunt ei toată cultura franceză? Un om nu este cult, decât dacă are sentimentul desvoltării proprii a fiecărei culturi în parte. Iată bunăoară un fenomen foarte curios la d. Boz şi care e caracteristic la mulţi din tinerii de azi. D-sa care citează, de toate cu vădita plăcere de a-şi dovedi erudiţia, cu sau fără raţiune suficientă, nu citează *nimic* din literatura noastră clasică. Cum se explică aceasta? Numai o lipsă de informaţie elementară poate da d-lui Boz un dispreţ faţă de o cultură, cu mult mai înaltă decât îşi închipuie şi în care se pot găsi tot atâtea referinţe ca şi în mărunţii poeţi francezi pe care îi citează. Dealtfel autorul nostru are o atitudine hotărâtă în această privinţă „...pe vremuri din astea — zice el — nimeni nu mai închide socoteli ci deschide conturi noui; ultima generaţie de poeţi se ridică impetuoasă..." Iată cea mai clară negare a culturii. Aş fi curios să ştiu ce vor zice actualii poeţi când peste un an altul le va întoarce spatele în acelaş chip.

Dacă interesul pentru exercitarea intelectului e un lucru onorabil la d. Boz, trebue totuş să-i atragem atenţia că tendinţa sa de a filosofa (cu numeroase citate de goale nume) e de cele mai multe ori regretabilă, dată fiind lipsa unei adevărate pătrunderi a sistemelor la care face aluzie. Totul devine la d-sa nebulos şi plin de sfinte taine, în fraze cabalistice ca ale lui Rudolf Steiner, fără bineînţeles, liniştea erudită a aceluia. Lectura aceasta grăbită şi incoherentă, năzuinţa aceasta de a găsi expresii noi pentru ceeace la noi are de mult o expresie, pricinueşte la d. Boz un adevărat *delir* verbal, căruia nu-i spunem beţie de cuvinte numai fiindcă autorul nu e incult cu suficienţă, ci dimpotrivă un frenetic al informaţiei, fără simţ academic. Să recitească bunăoară d. Boz aceste extravagante rânduri:

„...după o prodigioasă deconfitură a logicii, a frumuseţii, după tragicul hilar, meduzarea cetitorului prin enormităţi răscolitoare, după toată pedalarea în vid, birue fără voia noastră, fără faptul nostru, numai în virtutea creşterii organice, împlinirea celor scrise în *Igitur*: Le néant parti, reste le château de la pureté... Iată pentruce Urmuz este heroldul unui nou ev."

Să-l auzim şi pe Sganarelle:

Sg. Entendez vous le latin ?...

Gér. Non...

Sg. Cabricias arci thuran, catalamus, singulariter, nominativus hec Musa „La Muse" *bonus, bona, bonum, Deus sanctus, estne oratio latinas? Etiam* „oui". *Quare* „pourquoi?" *Quia substantivo et adjectivum concordat in generi, numerum, et casus... Voilà justement ce qui fait que votre fille est muette.*

Adică: Iată pentruce Urmuz este heroldul unui nou ev.

De osândit este şi parada de nume luate la întâmplare uneori într'un chip cu totul superficial. Bunăoară d. Boz ne vorbeşte de „distihul" (?) *Tânărului din Sais* al lui Schiller. In *Das verschleierte Bild* a lui Schiller nu e nici un distih. Sunt însă patru în *Die Lehrlinge zu Sais* a lui Novalis. Insă metoda aceasta de a epata nu e admisibilă, căci în definitiv pot fi oameni de o superioară cultură care să nu cunoască literatura germană. Scopul citatului nu este *„ia, priveşte câte ştiu"*, ci desvoltarea unei idei şi din vorba „distih" nu ese pentru cititor niciun raport. Din această pricină d. Boz, care e un intelectual uneori cu atât de subtile intuiţii, apare prolix şi autodidact. Aceste cusururi sunt însă amendabile.

Sunt dator să mă desolidarizez în totul de concepţia pe care şi-o face d. Boz despre critică, şi nu dintr'un amor propriu profesional. Grava afirmaţie pe care o face că „mândria profesională a criticului este, în bună parte, întemeiată pe faptul că — afară de rare excepţii — obiectul disecţiunii sale, poetul, romancierul sau nuvelistul, este şi mai prost şi mai puţin informat decât domnia-sa" poate privi pe anume persoane care şi-au greşit vocaţia, dar nu trebue să servească drept definiţie a criticii. Dealtfel d. Boz are o proastă părere şi despre criticul român şi despre scriitor. Critici şi scriitori deopotrivă au la noi în genere o cultură superioară, şi aş vrea să mi se citeze un nume de poet „prost" dintre cei despre care critica are obiceiul a se ocupa. Cât despre critici, dacă nu socotim ca atare pe cutare cronicar, e în favoarea d-lui Boz să nu mai vorbim.

Concepţia tânărului autor că criticul nu e în stare să simtă poezia, că pentru aceasta trebueşte „entuziasm, reverenţă, veneraţie" şi „o a doua lumină" este o eroare pe care am discutat-o mai deunăzi. Aş putea totuşi întreba pe d. Boz: în ce calitate se ocupă de poeţii români: este el însuşi, fără ştiinţa noastră, un poet, cu a doua lumină? Şi dacă nu atunci lucrarea sa intră în definiţia obişnuită a criticii.

Cea mai bună demonstraţie a primejdiilor veneraţiei şi a lipsei de perspectivă istorică ne-o dă chiar d. Boz. In treacăt fie zis, calambururi ca acela că „succesul domnului Arghezi ne doare" în care se insinuiază facilitatea poetului, nu se admit dela un om serios. Afirmaţia apoi că „nimeni altul nu găsise, la începutul acestui veac, glas mai adânc şi straniu", vorbindu-se de Bacovia, e bombastică. Dar curioasă în cel mai înalt grad este opinia defavorabilă a autorului despre d. Barbu. De Ion Barbu mă leagă o sfântă prietenie, dar am scris că faza hermetică de ultimă vreme mă interesează numai ca o experienţă. Insă a ciopârţi în aşa hal pe considerabilul poet (de altfel, să nu se supere d. Boz, cu toate elementele din esseul meu, denaturate) arată ură nu veneraţie. Şi iată un alt lucru ciudat. Analizând pe un ridicul poetastru care, aşa cum pe vremuri Bonifaciu Florescu continua pe Catulle Mendès în *Sangvinele române*, pozează în Valéry român cu o suficienţă, cu o lipsă de intuiţie a clasicităţii sfâşietoare, d. Boz are aerul a nu şti că numitul poet este un imitator până la parodie al d-lui Barbu, care a avut slăbiciunea să-i facă şi o prefaţă. Acest hilariant plastograf şi delirant cu sonuri goale ca *acte, norme, unu, eulalie eleat* sau

(Turma nici sublimă,
Nici savantă, ci
Oaia unanimă,
Clară ca de zi)

e pus în linia lui Mallarmé, şi socotit superior lui Barbu, Valéry şi Stefan George.

D. Lucian Boz ia în serios şi glumele de cărturar ale lui Urmuz, vorbind de Dostoiewsky şi Invierea lui Lazăr, dar uitând pe precursorul său Mihail Zamfirescu, căruia se zice că-i aparţine „freddura" burchiellescă (Burchielli e un bărbier italian autor de baliverne):

Văzui oameni de hârtie
Cu mustăţi de chilimbar,
Lei de cocă pe câmpie,
Mâncând stridii cu muştar.

Dacă am instistat cu oarecare asprime asupra petelor din scrierea d-lui Boz, în scopul de a-i îndoi acel grumaz dârz care e semnul tinereţii neaşezate, nu pot să nu-i aduc nici laudele pentru dragostea sa de poezie şi enorma sa nelinişte intelectuală.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Ghiocul

A apărut în editura „Naţională-Ciornei" romanul „Ghiocul" de d. Demostene Botez.

Despre această operă se va ocupa d. G. Călinescu într'o apropiată cronică literară.

DEMOSTENE BOTEZ

Remarcăm deocamdată că „Ghiocul" este un roman extrem de atractiv — în care viaţa de ţară, viaţa de şcoală la oraş, adânci conflicte sufleteşti, visuri tinereşti, şi proaspete tablouri de natură sunt îmbinate în chip măestru.

Istoricul revoluţiei ruseşti

D. N. N. Matheescu, un publicist care-a mai scris studii de sociologie, a tipărit o broşură despre „Istoricul revoluţiei ruseşti". In 104 pagini se cuprind aceste şapte capitole: 1) Atitudinea intelectualilor faţă de Rusia Sovietică; 2) Antecedentele istorice ale revoluţiei ruseşti; 3) Desfăşurarea evenimentelor istorice; 4) Personalitatea lui Lenin; 5) Trotzky; 6) Stalin; 7) Planul cincinal.

Este un scurt istoric, un breviar al marilor evenimente istorice dela începutul acestui secol până în zilele noastre.

„In această carte urmărim să redăm obiectiv fazele acestui fenomen istoric, desfăşurarea revoluţiei ruseşti, contribuţia marilor personalităţi revoluţionare Lenin, Trotzchi, şi Stalin, premizele, concluziile şi rezultatele planului quinquenal.

Nu este o pledoarie pentru Rusia Sovietică, fiindcă nu este o lucrare de propagandă; ci este o modestă contribuţie de analiză obiectivă sociologică a fenomenului revoluţiei ruseşti, un studiu pentru intelectualii capabili de depersonalizare şi de sesizare a obiectivului în viaţa socială. Această carte nu este pentru „intelectualii" care abjură dela libertatea nobilă a spiritului, de dragul robiei sunătoare a arginţilor, care reclamă dictatura fascistă ca salvatoare pentru marea burghezie, cari nu vor să vadă, sau nu sunt capabili să înţeleagă marile realizări istorice ale proletariatului. Aceştia — să n'o citească".

Pentru cei cari doresc să capete primele noţiuni, studiul acesta este desigur folositor şi e bine că s'a scris. El poate obişnui să privească altfel lucrurile pe cei speriaţi de lectura totdeauna alarmantă a ştirilor senzaţionale.

Aprecieri despre Şt. Zeletin

In „Gândul Vremii" dela Iaşi, d. Alex. Claudian are interesante aprecieri despre regretatul Ştefan Zeletin şi despre metoda sa de adevărată cercetare sociologică.

Desprindem aceste rânduri: „Burghezia română", *principala lui operă de sociologie, este o carte de însemnătate epocală. Istoria contemporană a societăţii româneşti este explicată prin cauzele ei adânci şi ascunse. Fără exagerare se poate afirma că Ştefan Zeletin este unul din întemeetorii sociologiei Statului românesc.*

Formarea statului românesc modern, cu instituţiile lui economice, politice şi culturale, într'un timp aşa de scurt istoriceşte ca cel care desparte domnia Fanarioţilor de întemeierea regatului românesc, era un mister pentru ştiinţa socială. Şi cum se întâmplă totdeauna atunci când lipsesc explicaţiile serioase, ştiinţifice, s'a recurs pentru lămurirea vertiginoasei apariţii a României moderne la o formulă simplistă: aceia a imitaţiei. *Românii au imitat organizaţia socială a ţărilor înaintate. Care dintre noi n'a crezut odată în această explicare cu aparenţă plauzibilă?*

Şi totuşi este astăzi dovedit în ştiinţa socială că nu se imită din afară decât ceeace corespunde unor necesităţi sociale lăuntrice; că nu se imită decât ceeace este reclamat de nevoile imperative ale unei anumite societăţi". — „Această evoluţie internă a României ne este desvăluită de Zeletin, în mecanismul ei intim, cu o logică de fier şi cu o claritate impresionantă". „Intr'o carte a cărei bogăţie de idei nu poate fi rezumată în câteva cuvinte, Zeletin face să derive din nevoi economice profunde întreg eşafodajul României contemporane. Instituţiile juridice şi politice, atmosfera culturală a ţării noastre nu mai apar ca opere întâmplătoare ale unui grup de tineri entuziaşti, ci ca efecte necesare ale unui întreg proces istoric. Concepţie grandioasă, pe care o sprijină o documentare istorică şi economică de o bogăţie impunătoare. „Burghezia română" va suferi, poate, unele corectări de amănunt dar concepţia generală a cărţii va rămânea punctul de plecare al oricărui studiu de sociologie având ca obiect realităţile sociale româneşti".

Nedumeririle unui provincial

Este nedrept să desconsiderăm şi să subpreţuim simţul critic şi bunul gust al provincialilor, din principiu. Uneori cititorii din provincie dovedesc multă perspicacitate şi mult simţ pentru nuanţe, mai mult chiar decât intelectualii încercaţi din mişcarea literară a capitalei. Sunt împrejurări în care acest simţ critic şi bun gust se afirmă cu multă vigoare. Noi, cei de aici, din vâltoarea vieţii de metropolă, nu ne dăm seama tocmai exact despre felul specific cum primeşte provincia valorile şi cum le judecă. Altfel se citesc lucrurile acolo, şi altfel aici. Provincialul dispune de linişte, de răgaz, care aici nu prea e cunoscut. Şi numai în linişte cu răgaz, se pot compara valorile create de literaţi.

Nu e recomandabil deci a condamna în bloc, fără rezerve ceeace poartă eticheta „provincial".

Iată un caz care dovedeşte adevărul celor de mai sus. Din Botoşani, primim o foaie săptămânală „Ştirea" în care găsim un articol cu titlu curios: „Despre moartea definitivă", „ghiaţa caldă" şi „creerul cu intestine".

In acest articol, după cum vedeţi destul de curios intitulat, cel care-l scrie cere d-lui P. Manoliu, sub forma unei scrisori prieteneşti, explicaţii pentru unele lucruri afirmate într'un „fragment" al d-sale, publicat în revista „Azi", care par a nu fi tocmai clare şi inteligibile.

Cititorul din Botoşani al junelui literat-gânditor îl roagă să-l lămurească ce trebue să înţeleagă când citeşte în al său „Fragment", următoarele: „Nu e chiar aşa de greu de înţeles cum te naşti din nou, după ce ai murit definitiv". Cititorul din Botoşani nu poate înţelege cum se poate muri 50 la sută, 75 la sută şi câteodată definitiv. *Şi cere explicaţii. Dacă ne dă voie, îl sfătuim să nu le mai ceară. Acesta este un secret al lucidului scriitor şi cugetător de nuanţe; şi secretele nu se dau pe faţă.*

Tot aşa de nedumerit este când citeşte alte afirmaţii originale ca acestea: „Fiziologia, etc„ a măsurat intestinele creerului..." Şi se mai întreabă cititorul din Botoşani ce înţelege originalul autor al „Fragmentului" prin „ghiaţă caldă"?

„Moarte definitivă", intestinele creerului", „ghiaţă caldă"...

...Iată prostii extrem de originale şi amuzante pe care noi nu le-am remarcat, dar pe care le-a surprins un cititor din Botoşani, un provincial. Prin urmare să nu fim nedrepţi cu provincia, negându-i orice simţ critic.

Intr'un cămin de domnişoare

Romanul d-rei Anişoara Odeanu: „Intr'un cămin de domnişoare" a apărut într'a doua ediţie. Este un succes deplin meritat.

ANIŞOARA ODEANU

Fără îndoială, ediţiile nu înseamnă totdeauna şi bună calitate. E vorba de straturile de cititori.

In cazul d-rei Anişoara Odeanu, succesul de tiraj coincide cu valoarea operei.

„Intr'un cămin de domnişoare" este o carte plină de viaţă tinerească, exuberantă — redată cu un realism sănătos.

Acest succes de public — coroborat cu buna primire făcută de critica literară — o vor mângâia desigur pe autoare de unele aprecieri malitioase din presă.

D-ra Anişoara Odeanu trebue să se deprindă şi cu reversul succesului — ceeace dă încă şi mai mult preţ victoriei în sine.

Cronica gastronomică

I Peşte fript la cuptor

Se curăţă un calcan sau un alt peşte de mare sau de râu, lat şi relativ subţire; poate fi şi un crap, despicat dealungul şirii spinării şi tăindu-i-se coada. Intreg, aproape rotund, peştele se pune pe o tingire unsă cu untde-lemn şi stropită cu o jumătate de pahar de vin alb. Se acoperă cu ceapă tocată, peste care se pun tomate proaspete sau conserve; se presară cu sare şi cu piper negru pisat, după gust. Se toarnă peste tot puţin unt-delemn şi se pune în cuptor. In timp ce peştele se prăjeşte bine, trebue stropit mereu (la fiecare 5—6 minute) cu sosul său.

In loc de pâine — se servesc cartofi fierţi.

II „Boeuf- Stroganov"

Un kgr. de carne fără oase, tăiată în bucăţi subţiri, se presară cu sare şi piper — după gust; se lasă la o parte pentru jumătate de oră.

Intr'o cratiţă mică se topeşte o lingură de unt, se pune o lingură de făină albă şi se amestecă bine, se toarnă două pahare de supă sau un pătrăţel de „Maggi", dizolvat în două pahare de apă caldă. Lăsat să fiarbă un sfert de oră, în acest sos se mai pun trei linguriţe de muştar, o lingură de puré de tomate, sare şi piper după gust; şi din nou se pune să fiarbă încet.

Se prăjeşte în unt o ceapă mărişoară tocată şi se pune în sos.

Carnea tăiată se prăjeşte bine într'o tingire fierbinte. Apoi se pune într'un cazan mic, de tuciu gros, se acopere cu sos si e lăsat să se „coacă" pe un foc slab, subt capac.

Dacă „Boeuf-Stroganov" e pregătit din carne simplă macră şi nu din muşchi, atunci „coacerea" trebue să dureze dublu, pentru ca bucăţile fripte să devină moi şi zămoase.

Inainte de a servi, se pun două linguri de smântână, şi se lasă să mai fiarbă 2—3 minute.

In loc de pâine, se servesc cartofi sauté adică fierţi cu puţină sare şi stropiţi cu unt topit.

N.

Ugo Ojetti despre Louis Barthou

In revista italiană „Pan", *distinsul scriitor italian povesteşte amintirile sale despre Barthou:*

„Am cunoscut pe Barthou în Mai, 1916, când a venit cu Barrès, Pichon şi Reinach să viziteze frontul italian. Am întovărăşit atunci pe generalul Cadorna. Barthou nu mai era ministru şi nu era încă academician. La academie a fost ales în 1918.

„Mav Barthou, fiul său unic, voluntar de războiu la 18 ani, fusese ucis la Thann, în 1914, Decembrie. Timp de 14 zile cât am fost împreună, Barthou, care purta doliu, nu a pomenit niciodată de fiul său. Dar abia începusem să simt cât de senină, veselă şi spirituală, era adevărata sa natură, când apropiindu-ne de front îmi dădui socoteală cu câtă greutate izbutea el să-şi smulgă din suflet gândul morţii copilului său. Se

LOUIS BARTHOU

simţea aceasta în bruştile tăceri în care cădea deodată, ca şi din felul cum vorbea cu soldaţii cei mai tineri şi cum le adresa urările de bine.

„Ii povestii cum văzusem la Belluno într'o sară, la o masă de hotel, pe un domn şi o doamnă în vârstă şi cum doamna plângea mereu. Izbucnind în suspine şi plânsete mai zguduitoare, tovarăşul ei o sprijini de braţ, ajutând-o să părăsească sala. Ni se spuse atunci că e mama unui tânăr ofiţer care e rănit, şi într'o stare dezesperată şi aşteaptă aci voia să meargă să-l vadă. Barthou ascultă, voi să răspundă, dar deodată începură să-i curgă lacrimile şi să-i tremure buzele fără să poată spune un cuvânt. Reinach, ce era lângă mine, îmi şopti că se gândeşte la copilul său. „La copilul şi la femeia mea", zise Barthou.

„Pe doamna Barthou, urmează Ugo Ojetti, am cunoscut-o la Paris, după războiu. Era o femee de mare gust, foarte citită, având o iubire cât se poate de rafinată pentru artă...

„Destul de corpolentă, vorbea încet şi puţin, fiind contrariul soţului ei, care era de obiceiu mare vorbitor, interlocutor dintre cei mai vioi, întrerupător tăios, nesecat povestitor de anecdote: un „causeur", în rezumat, care într'un cerc de prieteni, în jurul unei mese, nu voia să-şi cedeze sceptrul nimănui. Ştia să schimbe tonul cu o graţie, în adevăr franţuzească, plecând dela epigramă, uneori chiar ardeiată, la judecata politică strânsă şi documentată. Atunci făcea o pauză, îşi îndrepta ochelarii, îşi trecea mâna peste ochii lui miopi, şi începea să vorbească pe alt ton. Dacă era lângă d-ta îşi rezema mâna pe braţul d-tale şi o ţinea acolo până termina, ca pentru a întări argumentarea prin greutatea şi căldura acestei strângeri".

Un portret cât se poate de bine caracterizat, din care nu lipseşte nici căldura vieţii, nici aceea a simpatiei.

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos, desemnate subt iniţialele autorilor, nu se pot publica — neîndeplinind condiţiunile:

Bucureşti: M. Z.; Şt. St. T.; Locot. Em. P.; Demon; D. R.; I. V. D.; L. D.; N. B. M.; S. T. K.; I. F.; T. C.; H. G.; I. C.; S. O.; M. C.
Băleni-Dâmboviţa: I. M.
Câmpina: T. C.
Comăneşti: A. A. A.
Constanţa: St. I.
Dorohoi: I. B.; P. V.
Filipeşti-de-Târg: I. C. G.
Galaţi: I. P.
Haiffa-Palestina: H. H.
Iaşi: A. C.; Liliac.; F. N.
Mehedinţi-Teaca: C. St.
Năsăud: T. M.
Piatra-Neamţ: Gh. C.
Timişoara: I. I.
Fără adresă: P. N.; S. C.; M. I.; I. T. B.; D. C. N.
Tarcău: V. D.
Sadova: P. S.
Piatra-Olt: V. D.
Chişinău: V. Gh.; G. St.
Cluj: M. N.
Buşteni: P. C. I.
Caransebeş: D. G.
Urziceni: N. I.
Ploeşti: I. P. C.
Turnu-Severin: N. B.
Piteşti: C. A. G.
Sibiu: A. Z.
Cojmăneşti-Mehedinţi: D. P.
Silistra: Th. I.
Climăuţi-Soroca: J. P.
Oradea-Mare: C. A.
Râmnicu-Sărat: A. B.

UN DRAC DE FATĂ, este eroina fermecătoare a romanului, care a apărut azi sub acest titlu, în valoroasa colecţie de 12 lei „Romanele captivante".

Vestul semi-sălbatic american formează cadrul bizar şi romantic al acţiunii. O mână nevăzută împânzeşte ţinutul cu vastă mreajă de nelegiuiri. Descoperirea şi răpunerea „omului din umbră" devine ţinta pătimaşă a unui tânăr inimos, el însuş un aventurier, bâjbâind între bine şi crimă. Dar viaţa lui se limpezeşte ca de un răsărit de soare prin intervenţia unei fete care se aliază cu riscul vieţii, acţiunii lui. Minunat se desfăşură caracterul acestei fecioare de 16 ani, delicioasa Alicia Dolores, — în care se reunesc frumuseţea, spiritul scânteietor, puterea de observaţie şi cea a hotărîrii repezi. Aventurile uluitoare, intervenţiile isteţe şi de un curaj nebunesc ale copilei, oridecâteori eroul pare pierdut fără scăpare — iată cuprinsul acestui roman extraordinar de captivant, al cărui farmec mai e crescut prin verva humorului care-l străbate. „Autorul american Max Brand — scrie Berliner Tageblatt — deţine dela Mark Twain marea taină a humorului anglo-american". — Procuraţi-vă neîntârziat savurosul roman la chioşcari şi librari.

Reviste

VIAŢA BASARABIEI *No. 1 (Ianuarie)*
ARHIVA *No. 3-4 (Iulie-Octombrie)*
MUNCA *No. 1 (Ianuarie)*
FRUNCEA *No. 2 (Ianuarie)*
TELEORMANUL *No 2 (Ianuarie)*
LA CORRESPONDANCE BALKANIQUE *No. 6 (Decembrie)*
PLAIURI SĂCELENE *No. 12 (Decembrie)*
ANALELE DOBROGEI: *Anul XV (1934).*
REVISTA FUNCŢIONARILOR PUBLICI: *No. 11-12 (Noemb.-Decembrie).*
REVISTA INSTITUTULUI SOCIAL
Libertatea: No. 22 (Noembrie).
Libertatea: No. 24 (Decembrie).
Libertatea: No. 1 (Ianuarie).
Mercure de France: No. 874 (Novembre).
Mercure de France: No. 877 (Ianvier).
Viaţa Studenţească: No. 1 (Decembrie).
Prahova: No. 4 (Decembrie).
Progres şi Cultură: No. 10 (Decembrie).
Poporul Românesc: No. 1 (Ianuarie).
Parlamentul Românesc: No. 157—160 (Decembrie).
Incotro: No. 184 (Ianuarie).
Ţărănismul: No. 43-4 (Noembrie).
Ţărănismul: No. 47-8 (Decembrie).
Ţărănismul: No 49-50 (Ianuarie).
Cele Trei Crişuri: No. 11-12 (Noemb. Decemb.).
Cruciada Românismului: No. 5 (Decembrie).
Satul: No. 50 (Ianuarie).
Curentul Fălticinean: No. 40 (Decembrie).
Revista C. F. R. No. 11 (Noembrie).
Şantier: No. 1 (Ianuarie).
Revista Română de Bridge: No. 8 (Decembrie).
Revista Funcţionarilor Publici: No. 11-2 (Noemb.-Decemb.).
Criterion: No. 3—4 (Noembrie).
Criterion: No. 5 (Decembrie).
Litere: No. 14-5 (Noembrie).
Relief Dunărean: No. 3 (Decembrie).
Viaţa Literară: No. 163 (Noemb.).
Hotarul: No. 3 (Decembrie).
Fruncea: No. 2, 3, 4, 5 (Decemb.).
Cuvântul Liber: No. 7 (Decembrie).
Cuvântul Liber: No. 9 (Ianuarie).
Revista Vremii: No. 6, 7, 8 (Dec.).
Revista Tinerimii: No. 27, 30 (Ianuarie).
Izvoraşul: No. 10 (Octombrie).
Manifest: No. 3-4 (Noemb.-Dec.).
„13": No 10 (Decembrie).
Vremea. No. 367, 368 (Decembrie).
Vremea: No. 369 (Ianuarie).
Hotarul: No. 2 (Noembrie).
Buletinul: Nr. 13 (Decembrie).
Buletin informativ: No. 7—12 (Iulie-Decemb.).
Buletinul asociaţiei generale a medicilor din România: Nr. 7-8-9, (Iulie-Sept.).

Galele sportive sunt impuse la 5% iar teatrele la OPT%! — S. S. R. protestează — Fapt divers

Boxeurul: Don Marin, acu Mandea-i colturali!

Excelenţa Sa Victor: Eu am pus 10%, fiindcă auzisem că scriitorii nu câştigă... Dar aşi ridica la 20%?...

In dosul poştei pe o stradă pustie, a fost găsită asasinată SYLVIA Varesco, cântăreaţă cu mult succes în vremuri.